SHAKESPEARE

PERICLE • CYMBELINE • POVESTE DE IARNĂ • FURTUNA • HENRIC AL VIII-LEA

8

EDITURA UNIVERS

SHAKESPEARE

Coperta şi supracoperta de
VAL MUNTEANU

SHAKESPEARE

OPERE COMPLETE

Volumul 8

PERICLE, traducere de Tașcu Gheorghiu
CYMBELINE, traducere de Leon D. Levițchi
POVESTE DE IARNĂ, traducere de Dan Grigorescu
FURTUNA, traducere de Leon D. Levițchi
HENRIC AL VIII-LEA, traducere de Dan Grigorescu

Ediție îngrijită și comentată de Leon D. Levițchi
Note de Virgiliu Ștefănescu-Drăgănești

București, 1990
EDITURA UNIVERS

PERICLE

PRINȚ AL TYRULUI

Traducere de TAȘCU GHEORGHIU

PERSOANELE

ANTIOCHUS, regele Antiohiei[1]
PERICLE[2], prinţ al Tyrului[3]
HELICANUS } nobili din Tyr
ESCANES }
SIMONIDES, regele Pentapolisului[4]
CLEON, guvernator al Tharsului[5]
LYSIMACH, guvernator al Mytilenei[6]
CERIMON, un nobil din Efes[7]
THALIARD, un nobil din Antiohia
PHILEMON, servitorul lui Cerimon
LEONIN, servitorul Dionyzei
Un majordom
Un codoş şi BOULT, sluga lui
GOWER, ţinînd locul corului
Fiica lui Antiochus
DIONYZA, soţia lui Cleon
THAISA, fiica lui Simonides
MARINA, fiica lui Pericle şi a Thaisei
LYCHORIDA, doica Marinei
O codoaşă

Nobili, doamne, cavaleri, seniori, marinari, piraţi, pescari şi crainici.
Acţiunea se petrece în diferite ţinuturi ale Asiei Mici.

În fața palatului lui Antiochus[8].

Intră Gower.

GOWER:

Să cînte-un cînt din vechi cîntat,
Azi din cenușă a-nviat
Bătrînul Gower, care-și ia
Trup muritor, spre-a vă-ncînta.
A fost cîntat la sărbători,
În carnaval și șezători,
Și lorzi și doamne l-au citit,
Și-n duhul lui s-au întărit.
În el, să tindă-n slavă omu-i pus.
Et bonum quo antiquius, eo melius[9]
Iar voi, născuți mai de curînd,
Dacă primi-veți să vă cînt,
Dacă-ascultînd la un moșneag
La inimă v-o fi pe plac,
Eu mi-aș dori să ard de viu,
O torță pentru voi să fiu.
Deci dar, fu Antiohia zidită
De Antioh[10] — cetate-a-i fi iubită
În Siria vestită, vă spusei
Ce spun și cronicarii mei.
O soață riga și-a luat,
Ci ea, murind, o fată-a dat
Nurlie, mîndră, că-al ei har
Părea al cerurilor dar.
De patimi tatăl fu cuprins,
Și fiica la incest și-a-mpins:
Prunc rău, părinte și mai rău!
Nicicînd să nu strici ce-i al tău.

Dar obiceiul ce-au legat,
Cu timpul n-a mai fost păcat,
Și pentru-ai păcătoasei nuri,
Mulți prinți tocmiră urzituri,
S-o aibă la plăceri soție
Într-a nuntirii bucurie.
Ca s-o ferească de bărbat,
O lege regele a dat:
Să moară cine-o va peți,
Și-o ghicitoare n-o ghici.
Prinți mulți s-au strîns — ne stau dovezi
Rînjite tidvele-n grămezi.
Să judecați cu ochii ce-o să vie,
Ei doar mi-s cea mai bună mărturie.

(Iese.)

SCENA 1

Antiohia. O cameră în palat.
Intră Antiochus, Pericle și suita lor.

ANTIOCHUS: Deci, tînăr prinț de Tyr, acum știi bine
Primejdiile sarcinii ce-ți iei.
PERICLE: Da, Antioch, cu sufletu-mboldit
De slava unui astfel de triumf,
Nu-mi pasă dacă moartea o înfrunt.
ANTIOCHUS: Să vie fiica noastră, îmbrăcată
Ca pentru-a-i fi lui Iupiter[11] mireasă;
La nașterea-i, vegheată de Lucina[12],
Cu haruri multe o-nzestră natura
Și sfat ținură astrele-mpreună,
Să-i dea desăvîrșirea lor întreagă.

(Muzică. Intră fiica lui Antiochus.)

PERICLE: Ah, iat-o, primăvară în podoabe,
Supuse Grațiile-i sînt, și roabe,
Virtuțile la gîndul ei se-nchină!
Obrazul ei e-o carte-a frumuseții,
În care-i scris doar farmecul suav,
Și-n care întristarea-n veci e ștearsă,
Mînia să nu-i poată fi surată.

Voi, zei, ce m-ați creat, stăpîni iubirii,
Ce mi-ați aprins dorința de-a mușca
Din fructu-acestui arbore ceresc,
Ori de-a muri, să-mi stați într-ajutor,
Căci fiu și serv sînt eu voinței voastre,
Spre-a smulge-această mare fericire!

ANTIOCHUS: Pericle, prinț de Tyr...

PERICLE: Ce ginere lui Antioch se vrea.

ANTIOCHUS: În fața ta e-o mîndră Hesperidă[13]
Cu rod de aur, însă greu de-atins.
Îi stau îngrozitori dragoni de pază[14].
Cerescu-i chip te-ndeamnă să contempli
Splendori ce doar prin merit se cîștigă;
Dar fără merit morții ești supus,
Plătind c-ai năzuit atît de sus.
Te uită, prinți vestiți, cîndva, ca tine,
Atrași de faimă, îmboldiți de pofte,
Vorbesc cu mute limbi și fețe pale,
Acoperiș avînd doar cîmp de stele,
Martiri în luptele lui Amor[15], grele.
Spăimîntători la chip ei nu te lasă
Să te arunci în neagra morții plasă.

PERICLE: Har ție, Antioch, că-mi amintești
Cît de plăpînd mi-e trupul muritor,
Cu-aceste hîde lucruri pregătindu-l
S-aștepte-o soartă asemănătoare;
Căci moartea-i o oglindă-n care vezi
Că viața-i vînt; greșești, în ea de crezi.
Să-mi las diata, ca un bólnav care
Zărește cerul, și simțind că moare
Respinge pămînteștile plăceri:
La toți și ție pace v-am lăsat,
Așa cum face-un prinț adevărat.
Averea-mi las țărînii ce-i fu mamă;

(către fiica lui Antiochus)

Iar ție, flacăra iubirii pure.
Și-ntr-astfel pregătit de viață-ori moarte
Aștept, oricît de grea ar fi-ncercarea.

ANTIOCHUS: Sfidînd ce-am spus, citește ghicitoarea!
Dar de-o citești și n-o dezlegi, e lege:
Ca toți acești, cu moartea te-i alege.

FIICA LUI ANTIOCHUS:
Din toți acei ce-au încercat, doar ție
Izbîndă îți doresc și fericire!

PERICLE:
Ca un atlet semeț eu intru-n luptă
Și nu cer sfat nici unui fel de gînduri
Decît credinței și-ndrăznelii mele.

(Citește ghicitoarea.)

Nu-s viperă, dar mă înfrupt
Din sînul de la care-am supt.
Un soț călam și, cum vă spun,
Găsii un tată de-asta bun.
El soț mi-e, ginere și tată;
Eu — mamă, soață, dar și fată.
Cum toți aceștia-n doi pot fi?
De ții la viață, vei ghici.

(Aparte.)

Amarnic leac; o, voi, puteri ce dați
Ochi cerului să vadă pe pămînt,
De ce nu-nvăluiți a lor privire
De-i adevăr în ce-am citit, pălind?
Îmi erai dragă,-oglindă de lumină,
Și-mi poți fi încă, dacă n-ar fi plină
De rău lăcrița: gîndu-mi se răscoală
Căci nu e om acel ce-aflînd păcatul
Din ea, portiței i-ar sfărma lăcatul.
Fermecătoare ești ca o violă...
Atinse legiuit, strunele ei —
Ce-s simțurile tale —, chiar pe zei
I-ar face să asculte din înalturi.
Dar cum au fost cîntate prea curînd,
Sub scrîșnituri doar iadu-l văd jucînd.

(Întorcîndu-se către prințesă.)

De tine, aflã, nu mai vreau să știu.

ANTIOCHUS:
Pe viața ta, ferește-te, Pericle:
E-un cap al legii tot atît de groaznic
Cum e și restul. S-a sfîrșit răgazul,
Acum dezleagă, ori primește-osînda.

PERICLE:
Mărite rege,
Puțini de-al lor păcat ar vrea s-audă
Și prea de-aproape v-aș jigni de-aș spune-o!

Acela care-nseamnă într-un hronic
Ce fapte săvîrșesc monarhii lumii
E mai la adăpost de-l ține-nchis;
Căci viciul povestit, ca vîntu-aleargă
Și-aruncă praf în ochi ca să se-ntindă,
Dar ce se-alege din acestea, iată:
De trece vîntul, ochii prind să vadă,
Pe cînd orbiți ar fi de-ar sta-mpotrivă-i;
Sobolii orbi movile zvîrl spre cer:
Strigînd la zei că-s apăsați, ei pier.
Aicea regii-s zei: a lor voință
E lege-n viciu. Oare-i cu putință
Pe Iupiter să-l cerți cînd a greșit?
Deci taci: mai rău e răul dezvelit.
Toți dragostea de mamă-o simt firească:
Dați voie limbii capul să-mi ferească.

ANTIOCHUS *(aparte)*:
O, zei, vreau capu-i. Știe dezlegarea:
Să-l viclenim, dar.

(Tare.)

Tînăr prinț din Tyr,
Așa precum a fost tocmită legea,
Fiindu-ți mincinoasă dezlegarea,
Noi am putea să te scurtăm de zile;
Nădejdea, însă, ce-o rodi un arbor
Ca tine de frumos, ne-ndeamnă-ntr-alt fel:
Îți dăm răgaz de patruzeci de zile;
De-i taina-n ăst răstimp dezvăluită,
C-un ginere ni-i mila răsplătită;
Iar pînă-atuncea îți vom da cinstire
Pe prețul tău și-a noastră strălucire.

(Antiochus iese, cu fiica sa și cu suita.)

PERICLE:
Cum curtenia-nvăluie păcatul,
Cînd ești în fapte-asemeni c-un fățarnic
Ce nu e bun decît la-nfățișare!
De-i drept că dezlegarea mi-i greșită,
Atunci nu ești atît de rău, vezi bine,
Ca sufletul să-ți pierzi în greu incest;
Că ginere și tată ești deolaltă
Arată-mperecherea cu-a ta fiică —
Plăceri ce țin de-un soț, și nu de-un tată;

Iar ea din carnea maică-si se-nfruptă,
Cu fapta-i părintescul pat spurcîndu-l;
Ei doi ca șerpii-s ce-și trag hrana din
Flori dulci — care-n dulceață dau venin.
Plec, Antioch! Înțelepciunea spune
Că fuge pe-orice cale de lumină
Acel ce n-a roșit de neagra-i vină.
Știu, un păcat aduce altu-n drum:
Desfrîul, crima, flacără-s și fum!
Pentru mișel, otrava și vînzarea
Sînt mîini și scut ce-l scapă de rușine;
Prin moartea-mi, deci, vă ștergeți de blestem;
Fugind, scap de primejdia ce-o tem.

(Iese.
Reintră Antiochus.)

ANTIOCHUS: Găsit-a dezlegarea, și de-aceea
Vreau capul lui să-l am.
El nu poate trăi spre-a-mi trîmbița
Rușinea, nici să dea de știre lumii
Ce mîrșav Antioch păcătuiește.
Așadar, prințul trebuie răpus;
Doar prin căderea-i slava mea stă sus.
E cineva pe-aici?

(Intră Thaliard.)

THALIARD: Chemat-ai, doamne?
ANTIOCHUS: Tu ții de casa noastră, Thaliard;
De-aceea tainei noastre ești părtaș
Și vrem credința ta să te înalțe.
Aici e-otravă, Thaliard, și aur,
Urîm pe-ăst prinț din Tyr și vrem să moară.
Nu e nevoie pricina s-o știi,
Îți dăm poruncă. Spune, te-nvoiești?
THALIARD: Stăpîne, mă-nvoiesc.
ANTIOCHUS: Destul.

(Intră un crainic.)

Te răcorești, spunînd ce zor te-aduce.
CRAINICUL: Măria-ta, Pericle a fugit.

(Iese.)

ANTIOCHUS *(către Thaliard):*
De ţii la viaţă, zboară după el
Ca o săgeată de arcaş dibaci
Ce-atinge ţinta, şi să nu te-ntorci
Decît spre-a-mi spune că Pericle-i mort.
THALIARD: Stăpîne,-o dată doar,
De-l prinde-n ţintă-al meu pistol[16], e gata:
Iar pînă-atunci mă-nchin măriei-voastre.
ANTIOCHUS: Te du! *(Iese Thaliard.)*
Cît timp Pericle va fi viu,
De tihnă sufletu-mi va fi pustiu.

(Iese.)

SCENA 2

Tyr. O cameră în palat.
Intră Pericle.

PERICLE *(aparte):*
Să nu fim tulburaţi!
Ce-s, oare, aceste gînduri?
Tristeţea cu ochi stinşi, cernită soaţă,
Mi-e oaspe nelipsit, că-n timpul zilei
Cu pas măreţ, şi într-a nopţii tihnă,
Cind chinurile dorm, eu n-am odihnă.
Plăceri mă-ndeamnă-aici, dar nu le văd.
Primejdia-i la Antioch, departe,
Şi braţu-i — mult prea scurt s-ajungă-aici.
Dar artele plăcerii nu mă-ncîntă,
Departe-s de duşman, dar tot nu-s sigur.
E-adevărat că orice tulburare,
Iscată mai întîi de-o mare spaimă,
Hrănită-i şi-aţîţată de nelinişti;
Şi ce-a fost teamă de nenorocire
Se schimbă-ncet în grija de-a o-nfrînge.
Aşa şi eu: căci Antioch cel mare[17] —
Cu care-s mult prea mic să mă măsor,
Cînd el îşi schimbă-n fapt oricînd voinţa —
Chiar de-aş jura să tac, nu mă va crede;
Nu mi-ar sluji spunîndu-i că-l cinstesc,
De bănuie că pot să-l necinstesc;
Spre-a nu roşi de ce ştiut s-ar face,

Va folosi tot felul de mijloace;
Va cotropi cu oşti vrăjmaşe ţara,
Desfăşurînd putere-atît de mare,
Că va pieri-ngrozit curajul ţării;
Învinşi mi-or fi oştenii fără luptă,
Plătind jigniri la care nici visară.
De grija lor, iar nu de mila mea
(Căci nu-s decît al arborelui creştet
De pază rădăcinii ce-i dă hrană),
Mi-s trup şi suflet prinse-n caznă grea,
Mai iute decît Antioch ar vrea.

(Intră Helicanus şi alţi nobili.)

ÎNTÎIUL NOBIL: Coboare haru-n sacrul vostru suflet!

AL DOILEA NOBIL:
Şi pînă la întoarcere, în pace
Şi bucurie gîndul vă rămînă!

HELICANUS: Domol, domol, cuvînt daţi bătrîneţii!
Jignire-i pentru rege linguşirea;
Ca nişte foale ea aţîţă viciul;
Căci lucrul lăudat e doar scînteia
Din care linguşirea umflă para,
Pe cînd mustrarea-n cinste,-i mai aproape
De regii care pot greşi, ca oameni.
Jupîn Linguşitorul spune pace,
Dar e, viclean, cu viaţa ta-n război.
Mă iartă, doamne,-ori bate-mă, de-i vrea,
Mai jos ca în genunchi nu pot cădea.

PERICLE: Lăsaţi-mă cu el. Dar cercetaţi
Ce nave ies din porturile noastre
Şi daţi-mi ştire.

(Cei doi nobili ies.)

Helicanus, tu
Ne-ai tulburat. Ce vezi pe faţa noastră?

HELICANUS: Mînie grea, temut stăpîn.

PERICLE: De-s fulgere-n domneasca încruntare,
Cum de cutezi a ne-nteţi mînia?

HELICANUS: Cum poate să privească-o plantă cerul
Care-o hrăneşte?

PERICLE: Ştii că am puterea
Să te ucid.

HELICANUS *(îngenunchind)*:
Am ascuțit securea;
Rămîne să lovești.

PERICLE:
Sus, sus, te rog!
Așază-te. Tu nu mă lingușești
Și-ți mulțumesc; iar cerurile facă
Mustrarea — cînd greșesc — la regi să placă!
Demn slujitor și-al domnului tău sfetnic,
Ce schimbi un prinț în serv cu-nțelepciunea-ți,
Ce vrei să fac?

HELICANUS:
Îndură cu răbdare
Durerile ce singur ți le-ai dat.

PERICLE:
Vorbești precum un doctor, Helicanus,
Și-mi ceri să iau un leac ce și pe tine
Te-ar îngrozi dacă ar fi să-l bei.
Ascultă:-n Antiohia plecasem,
Și-acolo, stînd, cum știi,-mpotriva morții,
Vrui să cîștig o mîndră frumusețe,
Spre-a-mi da urmași, ce-s reazemul domniei
Și celor cîrmuiți sînt bucurie.
La chip: minune fără seamăn, restul
Ți-o spun în șoaptă — negru ca incestul;
Ghicind eu totul, mîrșavul părinte,
În loc de-a mă lovi, vru să mă-ncînte.
Dar cînd tiranii par mieroși, te teme!
Crescîndu-mi frica, am fugit încoace
Sub priinciosul văl al unei nopți
Ce-mi fuse-ocrotitoare;-ajuns aici,
Gîndii la tot ce-a fost și ce-o urma.
Îl știu prea crud; mai iute decît anii
Le crește spaima cînd se tem tiranii.
De bănuie — precum, desigur, face —
Că voi striga în cele patru vînturi,
Cît sînge lăudat de prinți vărsat-a,
Ca sumbrul său alcov să-l ție-n taină,
Cu oști veni-va ca să-și curme teama,
Tocmind nu știu ce-ocară-nchipuită;
Și tot din vina mea — de-i vină asta —
Vor îndura războiul și năpasta:
Și grija mea de toți, ca și de tine,
De tine, care-acum mă cerți...

HELICANUS:
Vai, doamne!

PERICLE: Îmi ține ochii treji și fața suptă
Şi-mi urcă-n gînd neliniștea și spaima
Cum să opresc furtuna la pornire;
Şi negăsind mijloc de mîntuire,
Îi plîng, din preadomnească miluire.

HELICANUS: Ei bine, doamne, voi vorbi deschis,
De mă-nvoiești. Te temi de Antioch,
Şi teama-ți de tiran o cred firească,
Căci prin război sau tainică vînzare
El vrea să-ți ia viața.
De-aceea, doamne,-i bine-un timp să pleci,
Că poate-i trece furia turbată,
Sau poate-i rupe Soarta firul vieții.
Dă altui sceptrul. Dacă mi-l dai mie
Slujirea mea-n credință va să fie.

PERICLE: Nu pot să-ți pun credința la-ndoială;
Dar dacă mi-ar lovi puterea-n lipsă?

HELICANUS: Va curge-al nostru sînge înfrățit
În glia ce pe toți ne-a obîrșit.

PERICLE: Așadar, plec din Tyr și mă îndrept
Spre Tharsus, unde vești îmi vei trimite;
Mă voi călăuzi din ce-mi vei scrie.
Iar grija de supuși ți-o-ncredințez,
Vei ști s-o porți cu-a ta înțelepciune.
Nu-ți cer să juri, cuvîntul tău mi-ajunge,
De-l calci, ușor și-un jurămînt poți frînge.
Şi drepți și cu credință să rămînem,
Nedezmințind c-am fost cu-adevărat
Eu — prinț ales, tu — sfetnic luminat.

(Ies.)

SCENA 3

Tyr. O anticameră în palat.
Intră Thaliard.

THALIARD: Bun, iată-mă ajuns în Tyr și iată curtea. Aici va trebui să-l ucid pe regele Pericle; căci de nu, sigur sînt că voi fi spînzurat la întoarcere: e cu primejdie... Ei da, bag de seamă că era băiat înțelept și prevăzător, care, poftit fiind să ceară de la rege tot ce și-a dorit, se roagă să nu-i afle niciodată nici o taină[18]. Acum văd cîtă dreptate avea; căci e destul ca un rege

să ceară unui om să fie ticălos, pentru ca acesta să şi fie, legat cum e prin jurămînt. Ssst! iată că vin nobilii din Tyr.

(Intră Helicanus, Escanes şi alţi nobili.)

HELICANUS: Mai mult n-aveţi, curteni aleşi din Tyr,
A mă-ntreba de-a regelui plecare;
Pecetluita sarcină ce-mi dete-i
De-ajuns; el pleacă-ntr-o călătorie.

THALIARD *(aparte)*:
Cum? Regele-a plecat?

HELICANUS: Iar dacă, totuşi, vreţi să ştiţi pricina
Ce să vă-mbrăţişeze l-a oprit,
Vă voi aduce-ntr-asta luminare.
Pe cînd era în Antiohia...

THALIARD *(aparte)*:
Cum? Ce-a spus de-Antiohia?

HELICANUS: Măritul Antioch — de ce, eu nu ştiu
A prins asupra lui o grea mînie,
Iar el, fiindu-i teamă c-a greşit,
Întru căinţa lui, s-a pedepsit.
Şi singur se-azvîrli pe-a mării undă,
În care moartea veşnic stă la pîndă.

THALIARD *(aparte)*:
Bun, bun, gîndesc că încă nu voi fi
Urcat în ştreang, chiar dacă-aş cere-aceasta;
Iar regele şi-o mulţumi că scapă,
Lăsînd uscatul, ca să piară-n apă.
Şi-acum să ies.

(Tare.)

Nobleţii voastre, pace!

HELICANUS: E bunvenit cinstitul Thaliard
Trimis de Antioch.

THALIARD: S-aduc din parte-i
Înaltului Pericle o solie;
Dar, cum aflai de cînd am tras la ţărm —
El dus fiind într-o călătorie
Mi-ntorc solia către cel ce-a dat-o.

HELICANUS: Să-i ştim cuprinsul n-avem îndreptare,
Fiind trimisă domnului, nu nouă:
Ci-ngăduiţi ca, pînă la plecare,
Să fiţi primit în Tyr, cu cinste mare.

(Ies.)

SCENA 4

Tharsus. O cameră în casa guvernatorului.
Intră Cleon, Dionyza și suita.

CLEON: Să stăm aici, Diónyza mea dragă,
Și povestind de alte suferinți
Să încercăm a le uita pe-a noastre.
DIONYZA: Ațți într-astfel focu,-n loc să-l stingi;
De sapi un munte ce prea-nalt îți pare,
Surpîndu-l, crești un altul și mai mare.
Mîhnite doamne,-așa e și-n durere:
Văzută-acum cu-o tulbure vedere,
De-o tai, ca pomii, crește în putere.
CLEON: O, Dionyza,
E vreun flămînd ce foamea nu și-o strigă,
Și cine, flămînzind, s-a st ns în taină?
Să ne strigăm durerea, ca s-ajungă
La ceruri Și ai noștri ochi să plîngă
Ca să strigăm cu noi puteri, mai tare,
Că poate astfel zeii adormiți
Au să se-ndure și de-acei ce sufăr.
Dureri -atîtor ani voi da cuvînt,
Iar tu să p îngi, cînd glasu-mi voi fi frînt.
DIONYZA: Stăpîne, mă voi strădui.
CLEON: În Tharsus, sub a noastră guvernare,
Domnea, pe vremi, atîta-mbelșugare,
Că pînă și pe străzi vedeai comori;
A sale turnuri se-nălțau în nori,
Că le priveau străinii cu uimire;
Era-n veșminte-atîta strălucire,
Că parcă unu-ntr-altul se-oglindeau;
Iar mesele anume-mpodobite,
Ca poftele să facă-a fi trezite;
Dar spre sărac, trufași priveau și-n silă.
Și-ajunse de ocară vorba „milă".
DIONYZA: O, cît e de adevărat!
CLEON: Dar cerul, iată, se schimbă deodată,
Și-aceste guri ce n-au fost săturate
De mare, de văzduh și de pămînt,
Oricîte daruri ar fi risipit,
Se prăpădesc acum în cruntă lipsă,
Cum casele se năruie cu-ncetul

Cînd nu mai sînt de nimeni locuite.
Palatele ce, nu-s nici două veri,
Scorneau mereu huzururi și răsfățuri,
S-ar mulțumi cu-o pîine-acum, cerșind-o;
Iar mama ce, spre-a-și îndopa copiii,
Nimic nu mai găsea pe plac, acum
E gata să-și mănînce dragii prunci.[19]
Și-mpinși de colții foamei, soț și soață,
Își trag la sorți pe cine lasă-n viață.
Aici un nobil plînge,-o doamnă colo;
Mulți pier; și-aceia care-i văd căzînd,
Puteri au doar să-i ducă la mormînt.
Nu-i, oare,-adevărat?

DIONYZA: Ni-s martori ochii și obrajii supți.

CLEON: O, să audă marile cetăți
Ce sorb din plin din cupa Abundenței,
Al nostru plîns, în vana lor orgie!
Ca Tharsus pot și ele-oricînd să fie.

(Intră un nobil.)

NOBILUL: Unde-i guvernatorul?

CLEON: E aici.
Vestește răul ce-l aduci în grabă,
Căci binele-a fugit de mult de noi.

NOBILUL: Am deslușit pe coasta-nvecinată
O flotă-naintînd spre țărmul nostru.

CLEON: Mă așteptam.
Un rău aduce-un altu-ntotdeauna,
Pe care-l lasă în locu-i drept urmaș;
Așa și noi; vreo nație vecină,
Luînd folos din suferința noastră,
A înarmat aceste mari corăbii,
Să-nfrîngă un popor ce-i gata-nfrînt;
Îngenunchind pe un sărman ca mine,
Pe care nu-i o slavă să-l dobori.

NOBILUL: Nu-i nici o teamă; căci stindardul alb
Ce-l desfășoară-arată gînd de pace;
Nu dușmani, ci prieteni vin încoace.

CLEON: Vorbești ca unul care n-are știre
Că fața blîndă-ascunde viclenire.
Dar orișice-ar voi și-ar unelti
La ce ne-am teme?

Cel mai adînc abis e un mormînt,
Iar noi pe muche stăm. Să duci cuvînt
Mai-marelui că-l așteptăm aci,
Spre-a şti de unde şi de ce veni.

NOBILUL: Mă duc, stăpîne.

(Iese)

CLEON: Binevenită-i pacea, de vrea pace,
De vrea război, prea slabi sîntem a-l face.

(Intră Pericle, cu suita.)

PERICLE: Înalt guvernator, ce-aflăm că sînteți,
N-aș vrea ca oastea și-ale noastre nave
Să le priviți ca focuri mari de spaimă.
Știam de jalea voastră chiar din Tyr,
Și am văzut pustiul de pe uliți;
Noi nu aducem pricini noi de lacrimi,
Ci ușurare suferinței voastre;
Sau poate credeți că aceste vase,
Ca vechiul cal troian, de arme-s pline
Și-amenință cu sînge și ruine?
Dar ele sînt cu grîne încărcate,
Să-nvie pe cei morți pe jumătate.

TOȚI: Vă ocrotească zeii din Hellada!
Cu toți ne vom ruga.

PERICLE: Sus, sus, vă rog:
Nu închinare cerem, ci iubire.
Iar navelor și mie — găzduire.

CLEON: Acel ce n-o-mplini dorința voastră
Sau va gîndi cu nerecunoștință,
De ne-ar fi soață, prunc, chiar noi de-am fi,
De cer și oameni fie blestemat.
Dar pînă-atunci (și-n veci n-o să se-ntîmple)
Cinstim venirea voastră în cetate.

PERICLE: Primim; și-om aștepta în veselie,
Ca stelele cu zîmbet să ne-mbie.

(Ies.)

ACTUL II

Intră Gower.

GOWER: De-un falnic rege-aici s-a spus
Cum fata la incest și-a dus,
Și de un altul, bun și blînd,
Cinstit prin faptă și cuvînt.
Aveți, ca oamenii, răbdare
Pîn' ce-o să scape din vîltoare.
Voi arăta cum cel sărman
Cîștigă munți, pierzînd un ban.
Cinstitul prinț, cel bun și-ales
Pe care-l binecuvîntez
E încă-n Thars, de toți slăvit,
Și-al lui cuvînt e ca sfințit,
Și-ntru slăvirea lui, un faur
Îi taie-acum statuie-n aur.
Dar, iată,-n ochii voștri cresc
Vești noi: la ce să mai vorbesc?

Pantomimă

Intră, dintr-o parte, Pericle, vorbind cu Cleon, urmați de suitele lor. Intră, din altă parte, un curtean cu o scrisoare pentru Pericle. Pericle arată scrisoarea lui Cleon, apoi îi dă o răsplată solului și îl face cavaler. Pericle și Cleon ies. prin dreapta și prin stînga, cu suitele lor.

GOWER *(continuînd)*:
Iar bunul Helican e-acasă,
Dar nu la miere de-alți culeasă,
Ca trîntorul; ci năzuind
Să facă bine-n rău lovind;
Și după-a prințului dorință,

De orice faptă-i dă știință:
Cum Thaliard veni pătruns
Ca să-l ucidă pe ascuns;
Și c-ar fi bine pentru el
Ca-n Thars să nu mai stea de fel.
Și prințul iar se-avîntă-n mare,
Pe unde pacea, tihna-s rare,
Și vîntu-ncepe furios,
Sus fulgere, talazuri jos
Lovesc în punte și catarg,
Apleacă nava și o sparg;
Iar prințu-n valuri e cuprins
Și dintr-un țărm într-altu-mpins.
Averi și oameni au pierit,
Doar singur el s-a mîntuit.
Dar Soarta firul rău și-l curmă,
La mal zvîrlindu-l pîn' la urmă;
Și iată-l. Nu spun ce-o mai fi,
Căci povestirea s-ar lungi.

(Iese.)

SCENA 1

Pentapolis. Pe țărmul mării.
Intră Pericle, ud leoarcă.

PERICLE: Prea rău v-ați mîniat, luminători!
Vînt, ploaie, trăsnet, omul e-o făptură
Ce-n fața voastră-și pierde-mpotrivirea;
Și eu v-ascult, c-așa mi-e dată firea.
O, Doamne, marea m-azvîrli pe stînci
Din țărm în țărm, suflare-avînd abia
Să simt doar moartea ce se-apropia.
Fiți mulțumite, groaznice puteri
C-ați despuiat un prinț de-orice averi.
Zvîrlit din groapa undelor amară,
El cere, doar, ca-n tihnă,-aici, să moară.

(Intră trei pescari.)

ÎNTÎIUL PESCAR: Hei! Măi, caracudă!
AL DOILEA PESCAR: Hei! Vin' de strînge năvoadele!
ÎNTÎIUL PESCAR: Hai odată, izmană cîrpită!

AL TREILEA PESCAR: Ce-ai spus, meștere?

ÎNTÎIUL PESCAR: Că grăbit mai ești! Vin' odată sau te-aduc cu cangea!

AL TREILEA PESCAR: Zău, meștere, da' mă gîndeam la sărmanii care au pierit sub ochii noștri, adineauri...

ÎNTÎIUL PESCAR: Vai, sărmanii! Mi se rupea inima auzindu-i cît de jalnic ne rugau să-i ajutăm, cînd, dragă-doamne, de-abia și noi dacă am putut scăpa.

AL TREILEA PESCAR: N-am spus eu asta, meștere, cînd am văzut porcii-de-mare[20] că-ncep să sară și să se scufunde? Se zice că-s jumătate pește, jumătate carne. Dar-ar ciuma-n ei, de cum se arată mă și văd ud pîn' la piele. Meștere, oare cum or fi trăind peștii-n mare?

ÎNTÎIUL PESCAR: Cum? Ca oamenii pe pămînt: cei mari mănîncă pe cei mici[21]. Nu-i pot asemui mai bine pe bogații noștri hapsîni decît cu o balenă care se joacă și sare, mînînd înainte plevușca măruntă, ca pîn' la urmă s-o înhațe dintr-o-nghițitură. Am auzit vorbindu-se că ar fi și pe pămînt balene de soiul ăsta, care nu se lasă pînă nu înghit parohia, biserica, clopotnița, clopotele și tot ce mai rămîne.

PERICLE *(aparte)*: Frumoasă pildă!

AL TREILEA PESCAR: Păi să fi fost eu, meștere, paracliser în ziua aceea, m-aș fi aflat în clopotniță.

ÎNTÎIUL PESCAR: Pentru ce, omule?

AL TREILEA PESCAR: Pentru că balena m-ar fi înghițit și pe mine; și aflîndu-mă în burta ei, aș fi tras clopotele atît de tare, că n-ar fi scăpat pînă cînd n-ar fi zvîrlit totul din ea: clopote, clopotniță, biserică și parohie[22]. Dar dacă bunul rege Simonides ar fi de părerea mea...

PERICLE *(aparte)*: Simonides!

AL TREILEA PESCAR: Am curăța țara de trîntorii ăștia, care fură mierea albinelor.

PERICLE *(aparte)*:

Cum știu prin gintea mărilor solzoasă
S-arate-acești pescari ce-i hîd în om!
Ce bine-aleg din umedul regat
Ce-i rău în om și ce-i de lăudat!

(Tare.)

În pace să munciți, cinstiți pescari.

AL DOILEA PESCAR: Cinstit?! Ce-i asta, vere? De-o fi cumva vreun sfînt, șterge-l din calendar și n-o să-l mai caute nimeni.

PERICLE: Vedeți, marea m-a vărsat pe țărmul vostru.

AL DOILEA PESCAR: Ticăloasă bețivancă mai fu și marea dacă te-a vărsat în calea noastră!

PERICLE:
Un om zvîrlit de valuri și de vînt,
Ca mingea-ntr-un gigantic joc de tenis,
Vă cere mila voastră umilit;
El, care niciodată n-a cerșit.

ÎNTÎIUL PESCAR: Nu zău, mă frate-meu, nu știi să cerșești? Sînt unii în țara noastră, Grecia, care cîștigă cu cerșitul mai mult decît noi cu munca.

AL DOILEA PESCAR: Știi să prinzi pește?

PERICLE: N-am încercat niciodată.

ÎNTÎIUL PESCAR: Atunci, fii sigur că vei crăpa de foame, pentru că în zilele noastre nu poți cîștiga nici un lucru dacă nu știi să-l pescuiești.

PERICLE:
Pe cel ce-am fost altdată l-am uitat;
Ce-anume sînt mă-nvață-acum nevoia:
Un om zbîrcit de frig, cu gheața-n vine,
Și-atîta viață mai rămîne-n mine,
Ca limba să vă ceară-ajutorare:
De nu mi-o dați — vă rog, ca om ce sînt,
La moartea mea să-mi faceți un mormînt.

ÎNTÎIUL PESCAR: Vorbești de moarte? Ne ferească zeii! Am aici o haină; hai, îmbrac-o; o să te-ncălzească... Ia te uită ce băiat chipeș! Hai, o să stai la noi, o să avem carne în zi de sărbătoare, și pește-n zilele de post, iar pe deasupra — budincă și gogoși; și tu vei fi binevenit.

PERICLE: Mulțumesc domniei-tale.

ÎNTÎIUL PESCAR: Ascultă, prietene, ziceai că nu știi să cerșești!

PERICLE: Eu m-am rugat doar.

AL DOILEA PESCAR: Doar te-ai rugat! Atunci o să mă fac și eu rugător, ca tine, și-ntr-ast fel am să scap de bici.

PERICLE: Cum, adică toți cerșetorii-s biciuiți la voi?

AL DOILEA PESCAR: Oh, nu toți, prietene, nu toți; căci dacă toți cerșetorii ar fi biciuiți, nu mi-aș dori altă slujbă decît cea de armaș. Apăi, meștere, mă duc să trag afară năvoadele.

(Iese cu al treilea pescar.)

PERICLE *(aparte)*:
Ce simplă voie bună-aduc în muncă!

ÎNTÎIUL PESCAR: Ia spune, domnule, oare știi pe unde te afli?

PERICLE: Nu prea bine.

ÎNTÎIUL PESCAR: Ei bine, să-ți spun eu: această țară se cheamă Pentapolis, și regele nostru — bunul Simonides.

PERICLE: Îi spuneţi bunul rege Simonides?

ÎNTÎIUL PESCAR: Da, domnule, şi-i vrednic a fi numit într-ast fel, pentru domnia-i paşnică şi înţeleapta lui ocîrmuire.

PERICLE: E-un rege fericit, dacă prin a sa ocîrmuire şi-a cîştigat de la supuşi un bun renume. Cît de departe e curtea sa de coastă?

ÎNTÎIUL PESCAR: Ehei, domnule, să tot fie cale de jumătate de zi. Şi-o să-ţi mai spun că are o fată mîndră şi frumoasă iar mîine-i ziua ei de naştere; şi sînt acolo prinţi şi cavaleri care s-au strîns din toate părţile lumii să se ia la întrecere ca să-i cîştige dragostea.

PERICLE: De-ar fi norocu-mi mare cît dorinţa,
Aş vrea să fiu acum în rîndul lor.

ÎNTÎIUL PESCAR: O, domnule, lucrurile trebuie să fie ceea ce pot fi; şi dacă omul nu se poate căpătui astfel, să ceară plată legiuită de la cel căruia îi închiriază sufletul nevestei sale.

(Reintră al doilea şi al treilea pescar, trăgînd o plasă.)

AL DOILEA PESCAR: Ajutor, meştere, ajutor! E aici un peşte care s-a-ncurcat în plasă ca dreptul unui om sărman în slovele legii. O să fie greu să-l tragem afară. Ha! Fir-ar afurisit, uite-l că a ieşit, pînă la urmă, preschimbat într-o armură ruginită.

PERICLE: O platoşă, prieteni! Vreau s-o văd;
O, soartă,-ţi mulţumesc că-mi dai prilejul
Ca după-atîtea chinuri iar să cresc;
Dar e a mea, e-armura moştenită,
Pe care tatăl meu, murind, mi-a dat-o,
Legîndu-mă cu-acest îndemn temut:
„Păstreaz-o, fiul meu, mi-a fost un scut
În faţa morţii“;(-apoi privind brăţarul:)
„El m-a salvat, să-l porţi la grea-ncercare,
Şi-oricînd îţi va sluji drept apărare.“
O luam oriunde,-atît mi-era de dragă,
Cînd marea mi-a răpit-o, mîniată,
Spre-a mi-o reda, acum, cînd e-mpăcată.
Uitînd de naufragiu,-ţi mulţumesc,
Căci am în faţă darul părintesc.

ÎNTÎIUL PESCAR: Ce vrei să spui cu-acestea, domnule?

PERICLE: Prieteni buni, vă cer aceste zale,
Ce-au fost, pe timpuri, ale unui rege;
Cunosc pecetea. Mă iubea nespus;
De dragul lui, doresc să fie-a mea.
Apoi aş vrea la curte să mă duceţi;
Gătit astfél, voi fi primit cu cinste.

Iar dacă-al meu noroc se-arată spornic
Vă voi plăti; și vă rămîn datornic.

ÎNTÎIUL PESCAR: Cum, vrei să lupți pentru domniță?

PERICLE: Voi arăta virtutea mea în arme.

ÎNTÎIUL PESCAR: Hai, ia-ți platoșa și zeii să te fericească!

AL DOILEA PESCAR: Da, dar ascultă bine, prietene; noi am fost aceia care, din pînza aspră a talazurilor, ți-am croit acest veșmînt; și să nu uiți picușul. Port nădejde, domnule, că dacă izbutești, ai să-ți aduci aminte cui îi ești dator.

PERICLE: Credeți-mă, nu voi uita de fel
Că port, prin voi, o haină de oțel;
Izbească marea cît ar vrea de greu,
Odoru-acesta-i strîns de brațul meu;
Un roib pe prețul lui aș vrea să-ncalec,
Jucînd în mers și-al cărui mîndru port
Să farmece pe cei ce l-or privi.
Prieteni, înc-un lucru vă voi cere:
Îmi trebuie și două genunchere.

AL DOILEA PESCAR: Găsim noi: îți dau haina mea cea mai bună, ca să-ți faci o pereche; și chiar eu te duc la curte.

PERICLE: De-acuma, ținta mea e doar onoarea;
Ori mă ridic, ori mi-adîncesc pierzarea.

(Ies.)

SCENA 2

Pentapolis. O platformă ducînd spre arenă. Într-o parte — o estradă pentru primirea regelui, prinţesei, curtenilor etc. Intră Simonides, Thaisa, curteni şi slujitori.

SIMONIDES: Sînt gata cavalerii să se-ntreacă?

ÎNTÎIUL CURTEAN:
Sînt gata, doamne, și așteaptă doar
Venirea voastră, pentru-nfățișare.

SIMONIDES: Vestește-i c-am sosit; aici va sta
Copila noastră, Fiica Frumuseții,
A cărei zi cu-ntreceri e serbată.
Aici, ca s-o admire lumea toată.

(Iese un curtean.)

THAISA: Cu-atît mai sus, părinte, mă ridici,
Cu cît și meritele-mi sînt mai mici.

SIMONIDES: Așa se cade-a fi. Căci regii sînt
Creați de ceruri după chipul lor:
Cum, ne'ngrijit, pălește-un juvaer,
Uitați — și regii, fără slavă, pier.
Și-acum, ți-e rîndu-a-mi lămuri, copilă,
Pe cavaleri după deviza lor.

THAISA: Voi încerca, spre cinstea mea, s-o fac.

(Intră un cavaler; el traversează scena, iar scutierul închină scutul lui prințesei.)

SIMONIDES: Cine-i acel ce-ntîi se-nfățișează?

THAISA: Un cavaler din Sparta,-nalt părinte;
Emblema ce pe scutul lui o poartă
E-un etiopian țintind spre soare.
Deviza lui: *Lux tua vita mihi*[23].

SIMONIDES: Vrăjit e, dacă-i ești izvorul vieții.

(Trece al doilea cavaler.)

Cine-i al doilea ce ni se arată?

THAISA: Regesc părinte,-un prinț macedonean,
Emblema ce pe scut e încrustată,
E-un cavaler armat învins de-o doamnă,
Deviza lui, în spaniolă: *Mas por dulzura que por fuerza*[24].

(Trece al treilea cavaler.)

SIMONIDES: Și-al treilea?

THAISA: Din Antiohia;
Emblema — o heraldică ghirlandă;
Deviza: *Me pompae provexit apex*[25].

(Trece al patrulea cavaler.)

SIMONIDES: Cine-i al patrulea?

THAISA: O torță-arzînd cu para răsturnată;
Deviza: *Quod me alit me extinguit*[26].

SIMONIDES: Adică frumusețea e în stare
Și să-l aprindă, dar și să-l omoare.

(Trece al cincilea cavaler.)

THAISA: Al cincilea, o mînă-n nouri prinsă,
Cu aur tras la piatra de-ncercare;
Avînd deviza: *Sic spectanda fides*[27].

(Trece al șaselea cavaler, Pericles.)

SIMONIDES: Și cine-i cel din urmă ce-și închină
Cu-așa plăcută curtenie scutul?

THAISA: El pare-a fi străin; emblema lui
E-un ram uscat, ce doar în vîrf e verde;
Iar jos: *In hac spe vivo*[28].

SIMONIDES: Bună pildă;
Căci, după starea-i jalnică, el speră
Ca soarta-i iar, prin tine, să-nflorească.

ÎNTÎIUL CURTEAN:
E nevoit s-arate-a fi mai mult
Ca portul ce-n folosu-i nu vorbește;
Căci prin înfățișarea-i tristă pare
Cu biciu-a fi-nvățat, și nu cu lancea...

AL DOILEA CURTEAN:
Pe drept el pare-a fi străin, căci vine
La-ntreceri-nalte-n fel așa ciudat.

AL TREILEA CURTEAN:
Și dinadins i-e zaua ruginită,
Ca-n praf să fie astăzi curățită.

SIMONIDES: Deșert e gîndul și lipsit de minte
Cînd judeci omul după-mbrăcăminte.
Dar, iată, cavalerii-ncep să vie;
Să trecem dar cu toții-n galerie[29].

(Ies.
Puternice aclamații, strigăte: „Slăvit să fie cavalerul cel sărac!")

SCENA 3

Pentapolis. O sală de recepții: un banchet pregătit.
Intră Simonides, Thaisa, curteni, cavaleri și suita.

SIMONIDES: Că sînteți, cavaleri, bineveniți,
Ar fi s-o spun cu totul de prisos.
Și-n cartea falnicelor voastre fapte
De-aș pune-n frunte arta voastră-n arme,

Nu mi-ați dori s-o fac, nici nu se cade,
Căci orice merit fală-și poartă singur.
Porniți ospățul dar, cu veselie,
Îmi sînteți mie însumi prinți și oaspeți.

THAISA *(lui Pericle)*:
Dar voi, voi, cavaler și oaspe mie;
Cu lauri de izbîndă vă-ncunun
Ca rege-al fericirii-acestei zile.

PERICLE: Mai mult noroc decît vreun merit, doamnă.

SIMONIDES: Să-i spui cum vrei, victoria-i a ta;
Și sper că-aici nu-ți poartă nimeni pizmă.
Nălțîndu-și meșteri, arta vru să facă
Pe unii buni, pe alții să-i întreacă,
Îi ești scump ucenic. Iar tu, regina
Serbării, fiica mea, aici te-așază,
Vor sta toți ceilalți după rang și vază.

CAVALERII: E-o mare cinste, rege Simonides.

SIMONIDES: Mi-e cinstea mult prea dragă, feții mei,
Cei ce-o urăsc, la fel urăsc pe zei.

MAJORDOMUL *(către Pericle)*:
Înalte domn, aici vi-e locul.

PERICLE: Un altu-ar fi mai vrednic.

ÎNTÎIUL CAVALER:
Nu sta-mpotrivă, căci noi sîntem nobili
Ce pe cei mari nicicînd n-au pizmuit,
Și-n veci pe cei sărmani nu i-au hulit.

PERICLE: Ești prea bun, cavalere.

SIMONIDES *(lui Pericle)*:
Te așază.

PERICLE *(aparte)*:
Pe Joe,-al gîndurilor rege,-i de mirare,
Nu pot mînca: numai la ea mi-e gîndul.

THAISA *(aparte)*:
Pe Iuno, ce-i regina căsniciei[30],
Tot ce mănînc îmi pare fără gust —
Pe gust mi-e numai el. *(Către Simonides.)* E-un om de neam!

SIMONIDES: Îmi pare-a fi un nobil mic de țară;
Și nu-i mai breaz ca ceilalți cavaleri.
A rupt o lance, două, vai de ele.

THAISA *(aparte)*: Îmi pare-un diamant printre mărgele.

PERICLE *(aparte)*:
Pe tatăl meu îl văd în acest rege,
De gloria din juru-i amintindu-mi;
Cu tronul străjuit de prinţi, ca stele,
Şi-n mijloc el, slăvit de toţi: un soare;
Ce-i ce-l priveau, ca astre mai mărunte,
Îşi închinau smeriţi a' lor tiare
În timp ce fiu-i, licurici e-n umbră,
Lucind nu ziua, ci în noaptea sumbră.
Şi văd că-al oamenilor rege-i Timpul,
Căci el e tatăl şi mormîntul lor,
Şi doar ce vrea le dă, iar nu ce vor.
SIMONIDES: Ei bine, sînteţi veseli, cavaleri?
ÎNTÎIUL CAVALER:
Se poate-altfél, cînd regele-i de faţă?
SIMONIDES: Ei bine,-o cupă pîn' la buze plină —
Aşa cum beţi şi voi pentru iubite —
Închin eu vouă.
CAVALERII: Mulţumim, stăpîne.
SIMONIDES: Dar staţi puţin:
E-un cavaler aici ce stă prea trist;
S-ar spune că serbarea curţii noastre
Se-arată-a fi nevrednică de rangu-i.
Nu crezi, Thaisa?
THAISA: Dar ce-mi pasă, tată?
SIMONIDES: O, fata mea, ascultă:-aicea regii
Asemeni sînt cu zeii cei de sus,
Ce-s darnici cu oricine îi cinsteşte;
Iar regii ce nu fac într-ast fel sînt
La fel cu muştele zbîrnîitoare,
Ce-atunci cînd mor, te miri cît sînt de mici;
Aşadar, ca să-i fermecăm visarea,
Pocalu-acesta zi-i că-l bem în cinstea-i[31].
THAISA: O, tatăl meu, c-un cavaler străin
Nu-mi este-ngăduit a fi-ndrăzneaţă.
Ar lua ofranda mea ca o sfruntare;
Bărbaţii-ntr-asta văd neruşinare.
SIMONIDES: Cum?
Să faci ce-ţi spun, ori vrei să-mi ies din fire?
THAISA *(aparte)*:
Pe zei, nici nu-i ceva mai mult să-mi placă.
SIMONIDES: Şi încă să-i mai spui că vrem a şti
De unde-i, din ce stirpe şi-al său nume.

THAISA *(lui Pericle)*:
În cinstea voastră regele-a băut.
PERICLE: Îi mulțumesc.
THAISA: Și vă urează-o viață
La fel de plină cum e cupa lui.
PERICLE: Vă mulțumesc, și-nchin la fel din suflet.
THAISA: Și-ar vrea să știe încă de la voi
De unde sînteți, numele și stirpea.
PERICLE: Sînt prinț din Tyr, Pericle e-al meu nume;
Sînt instruit în arte și în arme;
Plecînd în lume să-mi încerc norocul,
Pierdui pe-o mare aspră oști și vase,
Și valul m-azvîrli pe-aceste țărmuri.
THAISA: El mulțumește naltei voastre grații.
E prinț din Tyr, Pericle e-al său nume,
Pierdu oștiri și vase,-ntr-o năpaste,
De-o mare aspră-mpins pe-aceste coaste.
SIMONIDES: Pe zei, mă-nduioșează greaua-i soartă
Și vreau să-i spulberăm amărăciunea;
Hai, domnilor, prea-ntîrziem la fleacuri,
Pierzînd un timp ce-așteaptă noi răsfățuri.
Armurile pe care le purtați
Stau bine-unor soldați care dansează;
Nici să n-aud că muzica-i prea aspră,
Și-a doamnelor ureche — prea gingașă;
Le plac bărbații-n arme, dar și-n pat.

(Cavalerii dansează.)

Așa, ce v-am cerut s-a și făcut.
Ei, seniore, iată o domniță
Care-ar dori să se mai dezmorțească.
Am auzit că-n Tyr toți cavalerii
Pe doamne le deprind îndat' cu dansuri
În care ei înșiși sînt desăvîrșiți.
PERICLE: Da, doamne, cei ce-și pot îngădui.
SIMONIDES: Ah, parcă-aștepți să fie neprimită
Aleasa-ți invitare.

(Cavalerii și doamnele dansează.)

Rupeți lanțul:
Vă mulțumesc, ați fost neîntrecuți.

(Lui Pericle.)

Și voi, fără pereche. Paji și facle
Pe cavaleri să-i ducă la odăi.

(Lui Pericle.)

Iar voi veți fi vecin cu ale noastre.
PERICLE: Supusul Înălțimii voastre.
SIMONIDES: De vorbe de iubire-i prea tîrziu,
Căci, prinții mei, aici țintiți, o știu:
În paturi, dar. Iar mîine toți de-aci
Vor face tot ce știu spre-a izbuti.

(Ies.)

SCENA 4

Tyr. O cameră în palatul guvernatorului. Intră Helicanus și Escanes.

HELICANUS: Nu, nu, Escanes; Antioch, să știi,
Păcatul de incest îl făptui:
Drept care zeii n-au mai vrut să-amîne
Mult timp pedeapsa ce i-o pregăteau
Pentru această crimă-ngrozitoare.
În culmea slavei chiar și-a strălucirii,
Cînd lîngă fiica lui se-afla-ntr-un car,
Al cărui preț întrece-nchipuirea,
Un foc căzu din cer și-i prefăcu
În scrum scîrbos; puțeau atît de greu,
Că cei ce-i adorau mai înainte
S-ar fu spurcat săpîndu-le morminte.
ESCANES: E prea-ciudat.
HELICANUS: Dar drept. Și n-a scăpat
De trăsnetul ceresc, cu slava-i toată;
Păcatul negru și-a primit răsplată.
ESCANES: E prea adevărat.

(Intră trei nobili.)

ÎNTÎIUL NOBIL: Priviți, nu-i altu-ngăduit la vorbă,
Ori pentru sfat de taină decît el.
AL DOILEA NOBIL:
Mai mult n-o merge-așa fără mustrare.
AL TREILEA NOBIL:
Și blestemat acel ce nu-i alături.

ÎNTÎIUL NOBIL: Veniți, dar. Nobil Helican, o vorbă.
HELICANUS: Cu mine? Bun venit, aleși curteni!
ÎNTÎIUL NOBIL: Aflați că supărarea ni-i la culme
Și va sfîrși rupînd acum zăgazul.
HELICANUS: Voi, supărați?! De ce? Jigniți pe rege!
ÎNTÎIUL NOBIL: Pe tine te jignești, nalt Helicanus.
De-i domnul viu, ne lăsă-a-l saluta,
Ori țara să o știm unde respiră.
De e pe lume,-om merge-a-l căuta;
De zace-ntr-un mormînt, îl vom găsi;
Să știm: trăiește — să ne-ocîrmuiască,
Ori dacă-i mort — s-avem de ce să-l plîngem,
Și să pornim s-alegem domn pe altul.
AL DOILEA NOBIL:
Cum moartea-i — cred — e faptul cel mai sigur
Și cunoscînd că, fără cap, regatul
Ca un palat lipsit de-acoperiș
S-ar prăbuși, doar vouă,-ales senior,
Cel mai dibaci la cîrmă și la lege,
Ne-om închina de-acum ca unui rege.
TOȚI: Trăiască-alesul nostru Helicanus!
HELICANUS: Spre-a cinstei slavă,-opriți a' voastre glasuri;
Dacă vi-i drag Pericle, vă opriți.
Făcînd ce vreți, m-aș avînta pe-o mare,
Cu ani de zbucium, cu răgazuri rare.
Îngăduiți-mi, dar, a vă ruga
Să-l așteptați pe rege încă-un an.
Iar dacă nu se-ntoarce-n ăst răstimp,
Primi-voi, cu răbdarea vîrstei, jugul.
De nu-mi veți arăta iubirea-ntr-alt fel,
Porniți măcar, ca nobili, după el,
Și-n căutarea-i dovediți virtute;
De-l veți reda iar țării lui natale,
Olmazuri fi-veți voi coroanei sale.
ÎNTÎIUL NOBIL: Nebun e cel ce-i surd la-nțelepciune,
Și fiindcă-naltul Helican ne-ndeamnă,
Numaidecît ne pregătim de drum.
HELICANUS: Dați mîna dar, iubindu-ne-n unire,
În veci păstrăm a țării strălucire.

(Ies.)

SCENA 5

Pentapolis. O cameră în palat. Intră Simonides, citind o scrisoare; cavalerii îi ies înainte.

ÎNTÎIUL CAVALER:
Îl salutăm pe bunul Simonides!
SIMONIDES: Țin, cavaleri, din partea fiicei mele,
Să vă vestesc că ea s-a hotărît
A nu se mărita pînă-ntr-un an.
Pricina doar de ea e cunoscută
Și n-am putut cu nici un chip s-o aflu.
AL DOILEA CAVALER:
Dar poate-ar vrea să ne primească, sire?
SIMONIDES: Nu-i chip, vă jur. S-a-nchis atît de strașnic
La ea-n iatac, că-ar fi cu neputință.
Jură, sub ochii Cynthiei[32], să poarte
Dianei[33] sacre, încă-un an veșmîntul,
Legîndu-și cu fetia jurămîntul.
AL TREILEA CAVALER:
Cu suflet greu, vă spunem bun rămas.

(Cavalerii ies.)

SIMONIDES: Bun, iată-i duși; acum, scrisoarea fetei:
Îmi spune de străinul cavaler
Că numai lui ea vrea să-i fie soață,
Ori nu va mai vedea lumina-n viață.
Bun, bun, domniță:-alesul tău îmi place;
Mă bucur, dar priviți ce hotărîre,
Nici nu se-ntreabă dacă-mi place-ori nu!
Oricum, alesul i-l încuviințez;
Sst! Iată--l c-a sosit. Să mă prefac.

(Intră Pericle)

PERICLE: Lui Simonides bunul, fericire!
SIMONIDES: Și vouă,-ales senior! Îndatorat
De muzica de-as-noapte.-Adevărat,
Nicicînd nesațul meu nu conteni
S-audă-atît de-alese armonii.
PERICLE: Din mila voastră-s lăudat; și n-am
Vreun merit.

SIMONIDES: Un adevărat maestru.
PERICLE: Sînt cel mai prost școlar, mărite doamne.
SIMONIDES: Îngăduiți-mi, prințe, o-ntrebare:
Spuneți-mi, ce gîndiți de fata mea?
PERICLE: E cea mai virtuoasă principesă.
SIMONIDES: Și-apoi e și frumoasă, nu-i așa?
PERICLE: Precum o zi de vară, o minune.
SIMONIDES: Și fiica mea vă prețuiește mult;
Atît, c-ar vrea ca voi să-i fiți magistrul,
Ea — ucenică vouă; chibzuiți.
PERICLE: Sînt prea nedemn să fiu magistrul ei.
SIMONIDES: Ea crede-altfél; citiți mai bine-aceasta.

PERICLE: *(aparte, citind scrisoarea pe care i-o întinde Simonides)*

Ce văd? Ea scrie-aicea că-l iubește
Pe cavalerul ce-a venit din Tyr!
E-o cursă-a regelui să-mi ieie viața.

(Tare.)

O, nu-ncerca s-ademenești, mărite,
Un prinț străin și trist ce n-a-ndrăznit
Spre fata voastră-a tinde cu iubire
Și n-a țintit decît a ei cinstire.
SIMONIDES: Cu vrăji mi-ai prins în mreje fata, ești
Un ticălos.
PERICLE: Pe zei, mă jur că nu:
Nicicînd jignire-asemeni nu gîndii
Și nu-ncercai prin fapte-a dobîndi
Mînia voastră sau a ei iubire.
SIMONIDES: Minți, trădător.
PERICLE: Eu trădător!
SIMONIDES: Da, minți!
PERICLE: De n-ar fi regele, oricui pe gît
Minciuna i-aș vîrî numaidecît.
SIMONIDES *(aparte)*:
Pe zei, îmi place bărbăția lui.
PERICLE: Ca gîndul mi-e și fapta de aleasă
Și n-au trădat nicicînd o stirpe joasă.
La curtea voastră vin iubind onoarea,
Nu legile să-i calc și așezarea:
Iar celui ce n-o crede-i fac dovadă
Că-i dúșman cinstei cu această spadă.

SIMONIDES: Nu? Iată că sosește fiica mea,
Şi poate-adeveri ce-am spus şi ea.

(Intră Thaisa.)

PERICLE: O, tu, curată precît ești de mîndră,
Arată mîniosului tău tată
De limba mea cerși ori mîna-mi scrise
Vreo vorbă semănînd a fi iubire.

THAISA: Şi dacă-ați fi făcut-o, cine oare
Ar fi jignit de-asemenea-ncîntare?

SIMONIDES: Da, doamnă? Chiar atît de hotărîtă?

(Aparte.)

De altfel, sînt nespus de mulțumit.

(Tare.)

Te îmblînzesc eu; și-ai să-nveți tu minte.
Cutezi, fără să-mi ceri încuviințarea,
Să dărui dragoste și simțăminte
Unui străin

(aparte)

ce, după cîte știu,
Ar fi — nici n-aș putea gîndi altfél —
De-un sînge tot atît de-nalt ca mine?...

(Tare.)

Ei bine, doamnă,-ascultă: ori te pleci
Voinței mele — dumneata la fel,
Stimate domn, te pleacă — ori vă fac
Soț și soție.
Pecetluiți cu buzele acestea
Şi-acum că, le-ați unit, o să vă spulber
Speranțele și — ceea ce-i mai rău
Vă ție-n bucurie Dumnezeu!
Ei, sînteți mulțumiți?

THAISA *(lui Pericle)*.
Da, de-ți sînt dragă.

PERICLE: Ca sîngele vieții ce-o hrănește.

SIMONIDES: Ei bine, sînteți învoiți?

AMÎNDOI: Da, dacă-i e pe plac măriei-tale.

SIMONIDES: Atît, că și pornesc la cununat;
Şi-apoi, cît veți putea de iute-n pat!

(Ies.)

ACTUL III

Intră Gower.

GOWER:

Acum nuntașii-au adormit;
Palatu-ntreg e-un sforăit,
Pe care-l crește-un pîntec plin
De-al nunții preapompos festin.
Mîța cu ochi de jar aprins
Pe-o bortă de guzgan s-a-ntins;
Și cîntă greierii de zor,
Pe-o gură caldă de cuptor.
Hymen a dus mireasa-n pat,
Și cu fetia ce-a lăsat
A prins un prunc. Luați aminte,
Ca timpul scurs de-aci-nainte
Cu gîndul voi să-l fi umplut:
Voi spune-n vorbe jocul mut.

Pantomimă

Intră pe-o ușă Pericle și Simonides cu suitele. Un sol le iese înainte, îngenunchează și-i întinde o scrisoare lui Pericle. Acesta arată scrisoarea lui Simonides; seniorii îngenunchează în fața lui Pericle. În această clipă, intră Thaisa, însărcinată, și Lychorida. Simonides arată fiicei lui scrisoarea; ea își manifestă bucuria. Thaisa și Pericle își iau rămas bun de la tatăl ei și pleacă împreună cu Lychorida și suitele lor. Apoi Simonides și suita lui se retrag.

Prin munți, deșerturi, mări ori sihle,
Cu sîrg e căutat Pericle,
În patru zări încrucișate,
În trunchiul lumii-nmănuncheate;

Şi-n căutare iscusinţă,
Corăbii, cai, bănet, silinţă
S-au pus. Dar, în sfîrşit, din Tyr —
Slujind şi faima-n urmăriri —
Lui Simonides un trimis
I-aduce-o carte-n care-i scris
Că Antioch şi fiica-s morţi;
Iar cei din Tyr au tras la sorţi,
Pe Helican să-l ungă rege.
Bătrînul n-a vrut, se-nţelege.
Şi vrînd să-astîmpere răscoala,
El le dădu făgăduiala
Că într-un an de n-o veni
Pericle craiul, va primi
Coroana, toate ce s-au scris,
Sosind aci-n Pentapolis,
Uimiră-n jur pămînt şi ţară
Şi, veseli, toţi se minunară:
„E-un rege pruncul aşteptat!
Minune! Cine-ar fi visat?"
Pe scurt, spre Tyr el va pleca:
Regina-nsărcinată vrea
A-l însoţi — să-i stai în cale?
Săr despărţire, plîns şi jale:
Pe doica ei, Lychórida,
Regina-n drum o va lua.
Şi iată-i avîntaţi pe mare,
Şi vasul trece-n legănare,
Pe talpa-i, jumătate drum.
Dar soarta iar se schimbă-acum;
Şi-asmute Nordul mohorît
O astfel de furtună,-ncît,
Cum dă răţoiu-afund să scape,
Se-nalţă-ori cade vasu-n ape;
Şi doamna — cerul să ferească! —
De spaimă trebuie să nască.
Ce-n viforul cumplit mai vine
Se-nfăţişează de la sine.
Şi mă opresc; în acţiune
Se-arată clar ce mai rămîne.
Dar n-arăta ce povestii,

Iar scena-nchipuiţi-o a fi
A navei punte unde-apare
Vorbind Pericle, clătinat de mare.

(Iese.)

SCENA 1

Intră Pericle, pe o corabie în mare.

PERICLE: Zeu peste-adîncuri, ceartă-aceste valuri
Ce scaldă cer şi iad; stăpîn pe vînturi,
În lanţuri de aramă să le fereci
Cînd din adînc le-ai strîns! O, domoleşte,
Cumplitu-ţi tunet greu; şi stinge lin
Verzuiul fulger viu! Lychórida,
Ce-mi face doamna? Trombă otrăvită,
Vrei să te scuipi întreagă? Şuieratul
Comenzii-o şoaptă-i la urechea morţii,
Abia. Lychórida! Lucina, o,
Divină moaşă-ocrotitoare-a celor
Ce strigă-n noapte, harul ţi-l pogoară
Pe vasul zdruncinat şi-alină chinul
Reginei mele!

(Intră Lychorida, ţinînd un copil în braţe.)

Ei, Lychorida?

LYCHORIDA: Prea crudă-i pentru-asemeni loc făptura
Ce-aduc; de-ar şti, s-ar stinge, cum voi face
Şi eu: luaţi în braţe o fărîmă-a
Reginei moarte!

PERICLE: Ce spui, Lychorida!

LYCHORIDA: Răbdare, sire; nu-nteţi furtuna,
E tot ce mai e viu din doamna voastră,
O fată gingaşă; de dragul ei,
Fii tare, fii bărbat.

PERICLE: O, zei! De ce
Ne faceţi să iubim a'voastre daruri,
Spre-a ni le smulge-ndat? Noi, cei de jos,
Noi nu luăm ce-am dat, şi într-aceasta
Ne măsurăm cu voi.

LYCHORIDA: Răbdare, doamne,
Chiar pentru-această gingașă povară.

PERICLE: Și-acum, să-ți fie-ntreaga viață blîndă!
Căci n-a fost prunc mai zbuciumat din leagăn;
Să-ți fie bună firea și blajină!
Căci un mai aspru bun-sosit pe lume
N-a fost sortit copilei unui prinț.
Și fie-ți viitorul fericit!
Căci te-ai născut în cel mai aprig freamăt
Ce aer, apă, foc, pămînt și cer
Îl pot isca spre-a te vesti pe lume;
Iar pierderea ce-o-nduri de la pornire
N-o vei răscumpăra cu prețul vieții
Și tot ce poți găsi aci. Asupră-i
Pogoare-și zeii ochii cei mai blînzi!

(Intră doi marinari.)

ÎNTÎIUL MARINAR: Cum ți-e tăria, doamne? Zeii te păzească!

PERICLE: Întreagă: de furtună nu mi-e teamă;
Mi-a dat tot ce-i mai rău. Însă de dragul
Acestui prunc, prea fraged marinar,
Aș vrea să se aline.

ÎNTÎIUL MARINAR: Slăbește odgoanele, acolo! Mă auzi, auzi ori nu? Suflă, uragan, și crapă.

AL DOILEA MARINAR: Dacă ținem tot în larg, valurile tulburi și sărate n-au decît să urce pîn' la lună; nici că-mi pasă.

ÎNTÎIUL MARINAR: Mărite, regina trebuie zvîrlită peste bord: marea e umflată, vîntul — aprig, și nu s-or potoli decît atunci cînd corabia va fi golită de moartă.

PERICLE: Așa-i credința voastră?

ÎNTÎIUL MARINAR: Să fim iertați, stăpîne; e-un fapt văzut mereu de noi pe mare și vrem să ținem datina. Așadar, sloboziți-o iute; căci trebuie numaidecît zvîrlită-n mare.

PERICLE: Cum credeți. Vai, sărmana mea regină!

LYCHORIDA: Stăpîne, iat-o-aici întinsă.

PERICLE: Grozav te-ai chinuit născînd, iubito;
Nici foc, nici facle; și vrăjmașe foarte
Ți-au fost stihiile; nici nu am timpul
Să-ți fac mormînt și slujbe și-ntr-o clipă
Te zvîrl, doar în sicriu, în mîlul mării.
Aici, în loc de candele și lespezi,

Te vor veghea doar scoicile și trupul
Ți-l vor strivi balena vărsătoare
Și undele în freamăt. Lychorida,
S-aducă Nestor pană, carte, -arome,
Odoare și lădița; iar Nicandru
Cutia de mătase:-așază pruncul
Pe pernă; fugi, cît îi mai spun Thaisei
Un sfînt adio; repede, femeie!

(Iese Lychorida.)

AL DOILEA MARINAR: Stăpîne, avem sub punte un cufăr gata călăfătuit și smolit.
PERICLE: Îți mulțumesc. Ce coastă-i asta, marinare?
AL DOILEA MARINAR: Ne apropiem de Thars.
PERICLE: Acolo, mergem, drag corăbier.
Ne-abatem dinspre Tyr. Cînd poți ajunge?
AL DOILEA MARINAR: În zori, de cade vîntul.
PERICLE: Spre Thars te-ndreaptă!
Mă duc să-l văd pe Cleon, căci copilul
Nu ține pîn' la Tyr. Acolo-l las
În bună pază. Hai, corăbier.
La drum: aduc îndată trupul.

(Ies.)

SCENA 2

Efes. O cameră în casa lui Cerimon. Intră Cerimon, un slujitor și cîțiva naufragiați.

CERIMON: Hei, Philemon!

(Intră Philemon.)

PHILEMON: Stăpînul m-a chemat?
CERIMON: Fă foc, și pentru-acești sărmani — mîncare:
A fost o noapte grea și viforoasă.
SLUJITORUL: Văzut-am multe; dar asemeni noapte
Nicicînd n-am petrecut,
CERIMON: Pînă te-ntorci, stăpînul tău se stinge —
Nimic n-o să-l mai poată-nzdrăveni.

(Către Philemon.)

Mergi, dă-i spițerului aceste rînduri
Și află ce fel este leacul.

(Ies toți, afară de Cerimon. Intră doi seniori.)

ÎNTÎIUL SENIOR:
Plecat mă-nchin.

AL DOILEA SENIOR:
Mă-nchin domniei-voastre.

CERIMON: Seniori, cum v-ați trezit așa devreme?

ÎNTÎIUL SENIOR:
Cinstite domn, a' noastre locuințe
Fiind pe țărm, de vînturi neferite,
Au fost, ca de-un cutremur, zdruncinate;
Părea că stîlpii bolții se vor frînge
Și tot se va surpa: năuc de groază,
Mi-am părăsit în grabă casa.

AL DOILEA SENIOR:
De-aceea prea curînd vă tulburăm,
Și nu din vrednicie.

CERIMON:
Drept vorbiți.

ÎNTÎIUL SENIOR:
Dar mult mă mir că senioria-voastră,
Cu-așa bogat huzur a scuturat
Al tihnei vis de aur prea curînd.
Ciudat îmi pare
Să-și caute-o ființă-ntr-astfel truda,
Cînd nu-i silită.

CERIMON:
Am socotit tot timpul
Virtutea și priceperea mai sus
Ca titlul de noblețe sau averea
Pe care moștenitorii ușuratici
Le pot mînji sau irosi; pe cînd
Celor dintîi li-e dată nemurirea
Ce face-un zeu din om. E cunoscut
C-am prins prin studiu taina medicinii;
Citind pe marii doctori și eu însumi
Lucrînd pe-acest tărîm, am învățat
Să-mi iau într-ajutor
Slăvitele puteri firești ce zac
În plante, în metale și în pietre;
Și pot vorbi de orice tulburări
Ori leacuri din natură,-aflînd într-asta

Plăceri mai mari și mai adevărate,
Ca setea după șubrede onoruri,
Ori banii strînși în sacii de mătase,
Spre-a fi pe plac bufonilor şi morţii[34].

AL DOILEA SENIOR:
N-aţi pregetat la milă în Efes
Şi sute-s cei ce-şi zic că-s ale voastre
Făpturi, prin voi aflîndu-şi mîntuirea;
Ştiinţa, truda voastră și chiar punga,
Deschisă-oricînd, v-au dat atît renume,
Că timpul n-o putea în veci să-l stingă.

(Intră doi slujitori, purtînd un cufăr.)

ÎNTÎIUL SLUJITOR:
Așa; ridică-l.

CERIMON:
Dar ce-i asta?

ÎNTÎIUL SLUJITOR:
Doamne,
Un cufăr din vreun naufragiu-adus
La ţărm.

CERIMON:
Lăsaţi-l jos, să-l cercetăm.

AL DOILEA SENIOR:
Aduce c-un sicriu.

CERIMON:
Orice ar fi,
E uimitor de greu. Deschideţi-l;
În pîntecul ei marea grămădește
Atîta aur că din cînd în cînd
Prisosu-și face cale prin gîtlej.
Mai știi? Ne-mbogăţim!

AL DOILEA SENIOR:
Așa e, doamne.

CERIMON:
Ce strașnic e smolit și astupat!
A fost zvîrlit de mare?

ÎNTÎIUL SLUJITOR:
Talaz mai-nalt eu n-am văzut, stăpîne,
Decît acel ce l-a zvîrlit pe ţărm.

CERIMON:
Desfaceţi-l; ia staţi! O, ce mireasmă!

AL DOILEA SENIOR:
Ales parfum!

CERIMON: Mai dulce nu cunosc.
Deschideţi-l. O, zei atotputernici!
Ce-i asta, ce-mi văd ochii? Un cadavru!
ÎNTÎIUL SENIOR: Ciudat peste măsură!
CERIMON: În strai sărbătoresc, îmbălsămat,
Saci de arome şi-o scrisoare! Apollo,
Învaţă-mă-a ceti aceste slove!

(Citeşte dintr-un pergament.)

„Aici, spre-a da de ştire scriu,
De-atinge-un ţărm acest sicriu,
Că eu, Pericle-crai pierdui
Regină cum pe lume nu-i.
Cine-o găsi o-ngroape-n lege:
A fost odrasla unui rege;
Cu-aceste odoare, mila-i toată
Plătesc-o zeii înc-o dată!“
De mai trăieşti, Pericle, al tău suflet
E frînt de jale! S-a-ntîmplat as-noapte.
AL DOILEA SENIOR: Se pare.
CERIMON: Nu, e sigur, astă-noapte;
Priviţi ce fragedă-i! Prea cruzi au fost
Cei ce-au zvîrlit-o-n mare.-Aprindeţi focul.
Cutiile mi-aduceţi din cămară.

(Iese un slujitor.)

Natura poate fi de moarte-nvinsă
Mai multe ceasuri, focul vieţii, însă,
Mai poate-aprinde-un duh[35] strivit. Şi ştiu
De-un egiptean[36] ce-a stat mort nouă ceasuri
Dar cu-ngrijiri a fost adus la viaţă.

(Reintră un slujitor, aducînd cutii, ştergare şi foc.)

Bun, bun! Foc şi ştergare. Să răsune
Domol şi trist ce muzică avem.
Vă rog. Viola înc-o dată! Mişcă,
Buştean! Hai, muzică! O, daţi-i aer!
Seniori, regina-aceasta va trăi:
Natura se deşteaptă; şi căldura
Din ea răzbate; n-a stat amorţită

Mai mult decît cinci ceasuri; ia priviţi
Cum se deschide iarăşi floarea vieţii!

ÎNTÎIUL SENIOR: Sporindu-ne prin voi uimirea, cerul
Vă-naltă faima-n veci.

CERIMON: Trăieşte, iată,
Cum pleoapele-i, cutii de nestemate
Cereşti, ce-au fost pierdute de Pericle,
Desfac ale lor margini aurite;
Diamante-n ape fără preţ se-arată,
Dublînd averea lumii. O, trăieşte,
Şi fă-ne-a plînge povestindu-ţi soarta,
Făptură mîndră, pe cît pari de rară.

(Ea se mişcă.)

THAISA: O, draga mea Diana, unde sînt?
Şi unde-i domnul meu? Ce lume-i asta?

AL DOILEA SENIOR: Nu e ciudat?

ÎNTÎIUL SENIOR: Cum rar s-a pomenit.

CERIMON: Tăcere, dragi vecini! Şi m-ajutaţi
S-o ducem în odaia de alături.
Aduceţi rufe: -acum se cere grijă,
Căci dacă iar se-ntoarce răul, moare.
Veniţi, şi Esculap[37] să ne îndrume.

(Ies ducînd pe braţe pe Thaisa.)

SCENA 3

Tharsus. O cameră în palatul lui Cleon. Intră Pericle, Cleon, Dionyza şi Lychorida, ţinînd în braţe pe Marina.

PERICLE: Cinstite Cleon, trebuie să plec;
Sfîrşit e anul, şi-ntr-o pace strîmbă
Trăieşte Tyrul. Voi şi doamna voastră
Primiţi întreaga mea recunoştinţă,
Şi zeii vă plătească pentru toate!

CLEON: Săgeata soartei v-a rănit de moarte
Dar golul ce-a lăsat regina-n urma-i
Îl resimţim şi noi.

DIONYZA: Draga de ea!
De-o aducea aici ursita crudă,
Să-mi bucur ochii!

PERICLE: S-ascultăm ni-i dat
Puterilor de sus. Chiar de-aş urla nebun
Ca marea-n care zace, pîn' la urmă
La fel ar fi. Pe fiica mea, Marina,
Numită-astfél căci s-a născut pe mare,
O las iubirii şi-ngrijirii voastre
Cu ruga să-i daţi creştere aleasă
Cum cere stirpea ei.

CLEON: Mărite, să n-ai teamă!
Întreg poporu-ţi va cinsti copila
Fiindcă ştie ce fel l-ai hrănit
În vremea secetei. Presupunînd
Că sînt atît de ticălos încît
Să uit de-ndatorire, m-ar sili
S-o-ndeplinesc! Iar dacă firea mea
Are nevoie de imbolduri, zeii
Să-mi dea pedeapsă mie şi-alor mei
Din neam în neam şi-n veci de veci.

PERICLE: Vă cred;
Nu vă legaţi într-astfel — cinstea voastră
Şi bunătatea sînt de-ajuns. Domniţă,
Pînă la nunta ei, jur pe Diana[38]
Că foarfeci părul nu mi-l vor atinge,
Chiar dacă m-ar sluţi. Deci, bun rămas
Şi fericiţi-mă, slăvită doamnă,
Crescîndu-mi fata.

DIONYZA: Nalte domn, eu însămi
O fiică am, ce nu-mi va fi mai dragă
Decît a voastră.

PERICLE: Mulţumind, mă-nchin.

CLEON: Te însoţim pînă la ţărm şi-acolo
Te-ncredinţăm ascunsului Neptun[39]
Şi adierii priincioase.

PERICLE: Primesc cu drag. Veniţi, preascumpă doamnă,
Lychórida, nu plînge:
De mica ta stăpînă-atîrni acum.
Veghează-asupră-i. Vino,-nalte domn.

(Iese.)

SCENA 4

Efes. O cameră în casa lui Cerimon. Intră Cerimon și Thaisa.

CERIMON: Această carte, doamnă, și-aste-odoare
Se-aflau cu voi, în cufăr; stau acum
La bunul vostru plac. Cunoașteți slova?
THAISA: E-a-naltului meu soț. Am fost luată
De-un vas pe mare, mi-amintesc prea bine,
Nainte de a naște; dacă, însă,
Născui acolo-ori nu, pe zeii sacri,
N-aș ști să spun. Dar fiindcă nu mi-e dat
Să-l mai revăd pe regele Pericle,
Stăpînu-mi legiuit, lua-voi vălul
Vestalei[40], renunțînd la bucurii.
CERIMON: De-ați hotărît așa cum spuneți, doamnă,
Nu prea departe-i al Dianei templu;
Puteți rămîne-acolo pîn-la moarte,
De-altminteri, o nepoată-a mea, de vreți,
Vă va-nsoți.
THAISA: Îți mulțumesc din suflet, Cerimon!
Cuvintele n-au mare preț, dar, iată,
În ele se cuprinde-aleasă plată.

(Ies.)

ACTUL IV

Intră Gower.

GOWER:

Pericle-n Tyr, gîndiți-l c-a sosit,
Primit cu bine-așa cum și-a dorit.
Regina-i tristă-n Éfes stă retrasă,
Dianei să se-nchine preoteasă.
Dați gîndu-acum Marinei, care,
Pe scena noastră mișcătoare,
E-n Thars, de Cleon instruită
În arte-a fi desăvîrșită;
Deprins-a-ntreaga strălucire
A creșterii, stîrnind uimire
Și minunînd întreaga țară.
Dar pizma — vai! — această fiară
Ce-ades e gloriei ruina
Vrea s-o ucidă pe Marina,
Sub al vînzării junghi să cadă.
Și din această rea plămadă,
O fiică-al nostru Cleon are —
Crescută pentru pețitoare —
Pe nume Filotena;-i dat
În basm c-ar fi adevărat,
Că-alături de Marina ea
Să fie-oricînd și-oriunde vrea:
Cînd da mătasea la război
Cu degete subțiri și moi;
Sau cînd cu vîrf de ac rănea
Batista ce-o împodobea;
Cînd ghiers isca din alăută,
De sta privighetoarea mută;
Cînd pe stăpîna-i, pe Diana,

Statornică-o slăvea cu pana.
În toate Filotena tinde
Să-i ia Marinei înainte:
Cum corbu-ar vrea ca porumbița
Din Páphos[41], albă-a-i fi penița!
Marina laudele toate
Le ia, fiindu-i datorate,
Iar nu ca daruri. Și, firește,
Al Filotenei preț pălește.
Iar maică-sa, cu gînd zăcaș,
Pe-ascuns stîrnește-un ucigaș
Marinei. Prin acest omor,
Va sta în frunte-al ei odor.
Slujind mîrșavul gînd ce poartă,
Lychórida, dădaca,-i moartă:
Acum Diónyza păgînă,
Cu-a furiei unealtă-n mînă,
Se-aține. Cer îngăduință
De faptele ce-or lua ființă;
Pot timpul doar să-l mișc aproape
De pasul rimei mele șchioape.
Dar n-aș putea s-o fac nicicînd,
De nu m-ați însoți în gînd.
Diónyza cu Leonin,
Un ucigaș, în scenă vin.

(Iese.)

SCENA 1

Tharsus. O plajă pe țărmul mării. Intră Dionyza și Leonin.

DIONYZA: Adu-ți aminte c-ai jurat s-o faci.[42]
O lovitură doar, pe veci ascunsă.
N-ai săvîrșit alt lucru-atît de iute
Cu-atît cîștig. Și cugetul tău rece
Să nu-l lași, aprinzînd iubirea-n sînu-ți,
Mustrarea să-ți aprindă; și nici mila,
Pe care-a lepădat-o chiar femeia,
Să nu te-nmoaie, ci să fii soldatul
Ce-ascultă de poruncă.

LEONIN: Sînt gata; totuşi, cît e de gingáşă!
DIONYZA: Mai vrednică-i atunci s-o aibă zeii.
Dar iat-o jeluindu-şi doica moartă.
Te-ai hotărît?
LEONIN: M-am hotărît.

(Intră Marina, purtînd un coş cu flori.)

MARINA: Nu, nu, lui Tellus vreau să-i fur podoaba,
Să-ţi pun pe iarbă flori: albastre, roşii,
Şi vineţi toporaşi şi gălbinele
Ca un covor vor sta, cît ţine vara,
Pe-al tău mormînt. Vai mie! Biată fată,
Născută-ntr-o furtună-n care mama
S-a stins, un veşnic uragan mi-e lumea,
Zvîrlindu-mă departe de prieteni.
DIONYZA: Dar cum? De ce eşti singură, Marina?
Şi cum de nu-i şi fata mea cu tine?
De ce te stingi jelind? N-ai oare-n mine
O doică? Doamne, cît de tras ţi-e chipul
De jalea-ţi stearpă! Hai, dă-mi mie jerba
De flori, cît nu le strică marea. Du-te
Şi plimbă-te cu Leonin. Căci briza
E tare şi-ţi înviorează pofta.
Hai, ia-o, Leonin, de braţ îndată
Şi plimbă-te cu ea.
MARINA: O, nu, vă rog;
N-aş vrea de slugă-a vă lipsi.
DIONYZA: Hai, hai;
De rege, tatăl tău, ca şi de tine,
Mă simt legată nu ca o străină.
Mereu îl aşteptăm: cînd va veni
Şi-şi va vedea într-ast fel ofilită
Minunea fără seamăn altădată,
Va plînge truda unui drum prea lung;
Certaţi vom fi, stăpînul meu şi eu,
Că nu ne-am îngrijit destul de tine.
Hai, plimbă-te şi fii din nou voioasă;
Păstrează-ţi mîndra ta înfăţişare,
Ce fermeca pe tineri şi bătrîni.
N-ai grija mea, mă-ntorc şi ne'nsoţită.
MARINA: Ei bine, merg, dar n-am de fel dorinţa.

DIONYZA: Hai, du-te,-ţi face bine. Leonin,
Nu mai puţin de-o jumătate oră
Să vă plimbaţi. Să nu uiţi ce ţi-am spus.
LEONIN: Fiţi liniştită, doamnă.
DIONYZA: Te părăsesc, Domniţă, pentru-o clipă;
Te rog să umbli-ncet, nu te-ncălzi;
Doar ştii că trebuie să-ţi port de grijă!
MARINA: Vă mulţumesc, preascumpă doamnă.

(Dionyza iese.)

Adie vîntul dinspre vest?
LEONIN: Sud-vest.
MARINA: Cînd m-am născut bătea din nord.
LEONIN: Aşa?
MARINA: Şi tatăl meu, mi-a povestit dădaca,
Era ne'nfricoşat: „Viteji matrozi!"
Striga corăbierilor, rănindu-şi
Regeasca-i mînă, ce trăgea de-odgoane;
Şi prins de un catarg primeşte-un val
Ce sparge-aproape puntea.
LEONIN: Cînd a fost asta?
MARINA: Cînd m-am născut.
Nicicînd n-au fost nici vînt, nici val mai aspre:
Şi smulge un băiat dintre parîme.
„Hai! spune el, vrei să te cari?" şi-ndată,
Lăsîndu-se cu meşteşug să cadă,
Îi vezi sărind pe toţi din proră-n pupă;
Nostromul fluieră, stăpînul strigă,
Şi-nvălmăşeala e-ntreit mai mare.
LEONIN: Hai, roagă-te.
MARINA: Ce spui?
LEONIN: De nu-ntîrzii prea mult cu rugăciunea,
Te-ngădui: roagă-te; dar n-o lungi,
Căci zeii-aud uşor, iar eu jurai
S-o fac în grabă.
MARINA: Dar de ce-mi vrei moartea?
LEONIN: Să-i fac pe plac stăpînei.
MARINA: Şi pentru ce să mă omoare?
Pe cît mi-aduc aminte, pot jura
Că-n viaţa mea nu i-am făcut vreun rău:
N-am spus vreo vorbă rea, nici n-am rănit

Făptură vie; uite, crede-mă,
N-am ucis un șoarec niciodată,
Și n-am lovit o muscă; am călcat
Un vierme, fără voia mea, și-am plîns.
Cu ce-o jignii, la ce-i servește moartea-mi,
Și viața mea cu ce-o primejduiește?

LEONIN: Nu sînt pus
Să judec moartea, ci s-o săvîrșesc.

MARINA: Dar n-ai s-o săvîrșești, așa socot.
Pari bun, și-nfățișarea ta vestește
Un suflet blînd[43]. Și nu demult văzut-am
Cum te-ai rănit oprind o luptă-n doi,
Spre cinstea ta; să faci și-acum tot astfel:
Stăpîna ta-mi dorește moartea: vino,
Așază-te-ntre noi să scapi o biată
Ca mine, mult prea slabă.

LEONIN: Am jurat,
Şi nu-mi iau îndărăt cuvîntul.

(În timp ce Marina se zbate, intră pirații.)

ÎNTÎIUL PIRAT: Stai, ticălosule!

(Leonin fuge.)

AL DOILEA PIRAT: O pradă! O pradă!

AL TREILEA PIRAT: Pe din două, băieți, pe din două. Haideți, s-o ducem repede la bord.

*(Ies pirații cu Marina.
Reintră Leonin.)*

LEONIN: Tîlhari de ape-ai lui Valdés cel mare[44]
Au prins-o pe Marina. Ducă-se:
Și, cred, pe veci. Jura-voi c-a murit
Și c-am zvîrlit-o-n mare. Poate, hoții
Doar gustul și-au făcut cu ea cruțînd-o.
Dac-o scăpa, precum nădăjduit-a,
De mîna mea pieri-va siluita!

(Iese.)

SCENA 2

Mytilene. Interiorul unui lupanar. Intră Codoşul, Codoaşa şi Boult.

CODOŞUL: Boult!
BOULT: Stăpîne?
CODOŞUL: Cercetează tîrgul de aproape: Mytilene[45]-i plin de crai. Am pierdut destui bani anul ăsta, din lipsă de fete.
CODOAŞA: Niciodată n-am stat atît de prost cu fetele. N-avem decît trei nenorocite şi fac şi ele ce pot; din pricină că lucrează prea mult, mai că nu sînt bune de nimic.
CODOŞUL: Să facem, dar, rost de prospătură, oricît ne-ar costa. Dacă-n meserie nu pui conştiinţă, nu cîştigi niciodată.
CODOAŞA: E-adevărat; şi nu crescînd nişte biete mîţe care, eu ce să zic, unsprezece au fost şi ne-au adus cîştig...
BOULT: Da, pînă la unsprezece ani, că pe urmă le-ai făcut una cu pămîntul. Ei, dau o raită prin tîrg?
CODOAŞA: Avem altceva de făcut? Mărfurile pe care le avem sînt atît de şubrede că un vînt ceva mai tare le-ar face bucăţele.
CODOŞUL: Spui drept; sînt prea bolnave, e-adevărat. Sărmanul transilvănean care se culca cu otrava aia mică, s-a curăţat.
BOULT: Ehe, l-a dat gata repede; friptură pentru viermi l-a făcut; dar să mă duc în tîrg.

(Iese.)

CODOŞUL: Trei ori patru mii de ţechini ar fi bani frumoşi ca să putem trăi liniştiţi, şi atunci ne lăsăm de negustorie.
CODOAŞA: Şi pentru ce, rogu-te, să ne lăsăm? E ruşine să cîştigi cînd eşti bătrîn?
CODOŞUL: O, respectul nu ne vine-o dată cu cîştigul; şi nici nu se măsoară cîştigul cu primejdia; aşadar, dacă putem strînge, cît mai sîntem tineri, o avere frumuşică, bine-am face să-nchidem prăvălia. Şi pe lîngă toate astea, stăm cam prost cu zeii, şi asta-i o pricină serioasă să ne lăsăm de treabă.
CODOAŞA: Prostii, ceilalţi păcătuiesc şi ei la fel cu noi.
CODOŞUL: La fel cu noi! aşa e, dar lucrează mai „curat" — noi sîntem cei mai ticăloşi. Şi apoi, treaba pe care o facem nu e o meserie sau o chemare... Uite că vine Boult.

(Intră Boult, cu Marina şi piraţii.)

BOULT *(către Marina)*: Înaintează. Spuneţi că e fecioară, meşterilor?

ÎNTÎIUL PIRAT: Jupîne, nici o îndoială.

BOULT: Stăpîne, am dat mult ca să pot pune mîna pe bucățica asta; dacă-ți place, bine; dacă nu, am pierdut arvuna.

CODOȘUL: Are cu ce să se mîndrească, Boult?

BOULT: E chipeșă, vorbește frumos, și-i bine îmbrăcată; are tot ce-i trebuie ca să fie dorită.

CODOȘUL: Ce preț are, Boult?

BOULT: O mie de galbeni! N-am izbutit să rup nici un dinar mai jos.

CODOȘUL: Bine, meșteri, urmați-mă, primiți banii numaidecît. Femeie, bagă fata-n casă; învaț-o ce are de făcut, să nu fie ageamie la treabă.

(Ies codoșul și pirații.)

CODOAȘA: Boult, însemnă-ți trăsăturile ei, culoarea părului, a feței, înălțimea, vîrsta, dovada fecioriei; și strigă: „Cine mai mult va da, întîiu-o va avea". O fecioric ca asta se plătește scump, dacă bărbații ar mai fi ce-au fost. Fă ce-ți poruncesc.

BOULT: Treaba se va-ndeplini întocmai.

(Iese.)

MARINA:
Prea slab și-ncet fu, doamne, Leonin!
De-ar fi lovit și n-ar fi scos o vorbă;
De ce pirații — nu destul de bárbari —
Nu m-au zvîrlit, să-mi caut maica,-n mare!

CODOAȘA: De ce plîngi, frumoaso?

MARINA: Pentru că sînt frumoasă.

CODOAȘA: Fii cuminte, zeii te-au înzestrat astfel.

MARINA: Nu-i învinuiesc.

CODOAȘA: Ai căzut în mîinile mele și n-are de ce să-ți pară rău.

MARINA:
Îmi pare numai rău că am scăpat
De mîna ce urma să mă ucidă.

CODOAȘA: Crede-mă, o să-ți petreci viața în plăceri.

MARINA: Nu.

CODOAȘA: Ba da, să vezi, ai să te freci de domnișori de toate soiurile. O s-o duci bine; și ai să-ncepi să deosebești toate firile. Cum? Îți astupi urechile?

MARINA: Spune, ești femeie?

CODOAȘA: Ce vrei să fiu, dacă nu sînt femeie?

MARINA: Ori ești cinstită, ori nu ești femeie.

CODOAȘA: Ei, drăcie! Sau vrei să pun mîna pe bici, nătîngo! Mi-e teamă că o să am de furcă cu tine. Hai, hai, nu ești decît o toantă mică și-ai să faci bine să te pleci voinței mele.

MARINA: Mă ocrotească zeii!

CODOAȘA: Dacă-or vrea zeii să fii ocrotită de oameni, ei bine! se vor găsi oameni să te mîngîie, oameni să te hrănească, oameni să te stîrnească... Boult s-a întors.

(Intră Boult.)

Ei, domnia-ta, ai strigat-o bine prin tîrg?

BOULT: I-am strigat pînă și firele de păr din cap; și cu glasul meu i-am zugrăvit icoana.

CODOAȘA: Și spune-mi, rogu-te, ce gîndeau oamenii, cei tineri mai cu seamă?

BOULT: Pe legea mea, ascultau la mine ca și cum ar fi ascultat testamentul tatălui lor. Era un spaniol căruia-i lăsase gura apă într-atît, că, numai după cît am zugrăvit-o eu, a și căzut la pat.

CODOAȘA: O să-l vedem aci chiar mîine, împopoțonat cu gulerul cel mai frumos pe care-l are.

BOULT: În seara asta chiar, în seara asta. Dar, stăpînă, îl știi pe cavalerul franțuz, ăla pe care de-abia-l mai țin balamalele?

CODOAȘA: Cine? *Monsieur* Véroles[46]?

BOULT: Da; la strigarea mea, a-ncercat o săritură; dar asta l-a făcut să țipe de durere, și s-a jurat că va veni chiar mîine să o vadă.

CODOAȘA: Bine, bine. În ceea ce-l privește, și-a adus boala aici; nu face decît s-o mai aducă o dată. La adăpostul casei noastre n-are decît să-și cheltuiască coroanele[47].

BOULT: Drace, de-ar fi să vie călători din toate neamurile pămîntului, îi putem adăposti pe toți sub firma fetei ăsteia.

CODOAȘA *(Marinei)*: Ia vino mai aproape, te rog. Te-a găsit norocul. Ascultă-mă bine: să te prefaci că ți-e scîrbă de ce-ai să faci de bunăvoie, și să disprețuiești folosul, acolo unde ai mai mult de cîștigat. Să-ți plîngi viața pe care o duci; asta va stîrni milă iubiților tăi; și rar se-ntîmplă ca mila să nu le trezească o părere bună despre tine și părerea asta bună să nu fie o pomană pentru tine.

MARINA: Nu te-nțeleg.

BOULT: Ah! Dă-o pe brazdă, stăpînă, dă-o pe brazdă: să-i risipim roșeața asta numaidecît, cu puțină învățătură.

CODOAȘA: Că bine zici! Zău c-ar trebui; căci o mireasă, chiar, nu se duce fără rușine unde-i legiuit să meargă.

BOULT: Ei da, unele-s rușinoase, altele nu. Dar vezi, stăpînă eu am arvunit bucățica asta gustoasă...

CODOAȘA: E dreptul tău să-ți pui o felie pe frigare.
BOULT: E dreptul meu.
CODOAȘA: Și cine-ar spune nu? Ia vin', junico, da'știi că-mi place cum îți stau veșmintele?
BOULT: Da, zău, n-o să le schimbe-așa curînd.
CODOAȘA: Boult, vestește-o-n tot orașul; să se afle ce pensionară avem; și n-ai să pierzi nimic dacă-i îmbogățești învățătura. Cînd natura a făcut bucata asta, binele ți-a vrut; du-te, dar spune și ce minune-avem aici, și din ce vei spune tu, tu vei culege roadele.
BOULT: Fii liniștită, stăpînă, mai repede decît trezește tunetul țiparii[48], lauda frumoasei va stîrni toți craii. Chiar în astă seară îți aduc cîțiva.
CODOAȘA: Vino după mine.
MARINA: Pumnale, focuri, ape, de mai sînt,
Păstra-voi nodul fecioriei sfînt.
Diana, gîndu-mi ocrotește-l tu.
CODOAȘA: Dar ce-avem noi de-a face cu Diana? Vii, ori nu?

(Ies.)

SCENA 3

Tharsus. O cameră în palatul lui Cleon. Intră Cleon și Dionyza.

DIONYZA: Ce, ești nebun? Se poate șterge-o faptă?[49]
CLEON: O, soarele, Diónyza, și luna
Asemeni crimă n-au văzut nicicînd!
DIONYZA: Mai multă minte au copiii!
CLEON: Stăpîn al lumii dacă aș fi fost,
Întreagă o dădeam ca făr'delegea
Să nu se săvîrșească! Ah, Marina,
Mai naltă prin virtute ca prin sînge,
O principesă-ntre egali menită
Să poarte cea mai scumpă din coroane!
Și-acest nemernic Leonin pe care
L-ai otrăvit! De-ai fi băut din cupa-i,
Această curtenie-ar fi sfîrșit
Cu bine-a ta lucrare! Ce vei spune,
Cînd va-ntreba de fiica sa, Pericle?
DIONYZA: Că-i moartă. O dădacă nu-i destinul,
Ca să ferească pruncul și cînd doarme.
Muri-ntr-o noapte; iată ce-i voi spune.

Și cine-mi poate-aduce dezmințire?
Doar dacă tu, voind să pari cucernic,
Spre-o ieftină cinstire, n-ai să strigi,
„Ea a murit ucisă-n chip mișel".

CLEON: Ei, haide, isprăvește. Bine, da...
Din cîte-omoruri s-au făcut sub cer,
Acesta-i pentru zei cel mai urît.

DIONYZA: Da, fii și tu din cei ce cred că-n Tharsus
Zbura-vor vrăbiile mici, să-i spună
Ce-ascundem, lui Pericle. Mi-e rușine
Cînd mă gîndesc cît ești de-nalt prin sînge
Și cît de laș prin fire.

CLEON: Cel ce-ar da
Acestor fapte, nu spun învoirea,
Ci doar încuviințarea, se desparte
De căile onoarei.

DIONYZA: Bine, fie!
Dar numai tu știi cum a fost ucisă,
Și nimeni altul: Leonin e mort.
O-ntuneca pe fata mea stînd între
Norocul ei și ea, era uitată,
Căci ochii toți cătau înspre Marina;
Și ca pe-o slujnică-o priveau pe-a noastră,
Nevrednică măcar de-o „bună ziua".
Aceasta mă durea; zi că-s mîrșavă,
Tu, care n-o iubești, dar eu mă laud
Cu fapta mea, ce-i numai spre folosul
Unicei tale fiice.

CLEON: Ierte-ți cerul!

DIONYZA: Cît de Pericle, ce-ar putea să spună?
Am plîns-o la sicriu, jelim și astăzi:
Mausoleul ei e-aproape gata,
Și-un epitaf în aur va s-arate
Întregu-i preț și bunătatea noastră
De-a-l fi-nălțat.

CLEON: Cu-o harpie te-asemeni,
Ce poartă,-nșelătoare, chip de înger,
Spre-a prinde prada-n ghearele-i de vultur.

DIONYZA: Ești ca păgînul ce blestemă zeii
Pentru că gerul muștele răpune;
Știu, totuși, că vei face cum voi spune.

(Ies.)

SCENA 4

Intră Gower, în fața mausoleului Marinei, în Tharsus.

GOWER:
Ne trecem timpu-astfél, scurtăm largi zări;
În coji de nuci hălăduim pe mări,
Fiindu-ne avere-o nălucire;
Plutind, spre-a umple-a voastră-nchipuire,
Dintr-un hotar într-alt, din țară-n țară.
Iertați de voi, o crimă n-o să pară
Că-o limbă-avem, oriunde par să-nvie
A' noastre scene.-Ngăduit să-mi fie
S-arăt eu, ce-n răstimpuri doar apar,
Ce fapte vor urma. Pericle, dar,
Cu-al său alai, vicleana mare-o-nfruntă,
Să-și vadă fata, bucuria-i sfîntă.
Bătrînul Escanés, ce-a fost în urmă
De Helican nălțat la trebi de cîrmă,
Rămas-a-n fruntea țării. Țineți minte
Că în suită-i Helican de-aci-nainte.
Corăbii iuți și vînturi bune-au dus
Pe rege-n Thars. Cîrmaciul lui supus,
Gîndirea voastră-o faceți; într-astfel,
Și-a' voastre gînduri vor pluti cu el;
El fiica-și caută, ce-a plecat la drum.
Iar voi priviți-i o clipită-acum
Mișcîndu-se ca umbre ori stafii.
Urechi și ochi, să-mpac, mă voi sili.

Pantomimă

Intră, dintr-o parte, Pericle cu suita lui; Cleon și Dionyza — din cealaltă. Cleon arată lui Pericle mormîntul Marinei; Pericle izbucnește în plîns, îmbracă haina de doliu și pleacă sfîșiat de durere. Ies apoi și Cleon cu Dionyza.

Priviți fățarnicii-amăgind credința!
Jelire de-mprumut li-i suferința;
Și-așa, Pericle, de durere ars,
Cu ochii-n lacrimi, pleacă iar din Thars,
Jurînd să nu-și mai spele trista față,
Nici părul să nu-și taie-ntreaga viață.
Îmbracă doliul și, pe mare! Iar
Furtuna-i sfarmă vasul funerar.

Dar scapă.-Acum lăsați să fie zis
Un epitaf pentru Marina scris
De scorpia Diónyza.

(Citește inscripția de pe mausoleul Marinei.)

„O mîndră floare-aici e-ntinsă,
În primăvara vieții stinsă.
E-a regelui din Tyr copilă,
Jertfită morții fără milă.
Marina se numea; cînd se născu
Prea-mîndră, Thetis[50] *peste țărm trecu:*
Dar de potop pămîntu-nspăimîntat,
Copilul mării-n ceruri l-a-nălțat:
De-atuncea Thetis spumegă-n mînie,
Jurînd să bată-n țărmuri pe vecie."

Mai bună mască nu-i la mîrșăvie
Ca dulcea, blînda lingușitorie.
Pericle creadă-și fiica moartă încă
Și-a lui ursită scrisă de-o poruncă
A Doamnei Soarte,-n timp ce-n scenă-om spune
Tot chinul mîrșavei robii păgîne
Ce-ndură fiica-i. Așadar, răbdare,
Și-n Mytilene-nchipui-se-oricare.

(Iese.)

SCENA 5

Mytilene. O stradă în fața lupanarului. Intră doi nobili, ieșind din lupanar.

ÎNTÎIUL NOBIL: Ai mai auzit așa ceva?

AL DOILEA NOBIL: Nu, și nici n-o să mai aud asemeni lucruri, o dată cu plecarea ei.

ÎNTÎIUL NOBIL: S-auzi o predică într-un asemeni loc! Ai fi visat vreodată una ca asta?

AL DOILEA NOBIL: Nu, nu. Hai, nici că mai pot să văd un lupanar: ce-ar fi să mergem s-auzim vestalele cîntînd?

ÎNTÎIUL NOBIL: De-aci-nainte-s pregătit să nu mai fac decît cei virtuos; și simt că nu voi mai putea să fiu pe veci în călduri.

(Ies.)

SCENA 6

Mytilene. Interiorul lupanarului. Intră Codoşul, Codoaşa şi Boult.

CODOŞUL: Da, şi mi-aş dori, de-ar preţui de două ori mai mult, ca niciodată să nu fi intrat aici.

CODOAŞA: Pfui, scîrbă mi-e de ea! Ar fi în stare să-l îngheţe chiar şi pe zeul Priap[51] şi să desfiinţeze un neam întreg. Ori izbutim să fie siluită, ori ne descotorosim de ea. În loc să-şi facă datoria faţă de muşterii şi să ne bucure în meseria noastră, dumneaei îmi face mofturi, are ideile ei, ideile ei de temei, rugăciunile ei, mătăniile ei; ar face şi din diavol un pocăit, de s-ar tocmi cu ea pentru o sărutare.

BOULT: Zău, trebuie s-o siluiesc, altfel o să ne gonească toţi cavalerii[52], şi din craii noştri o să facă popi.

CODOŞUL: Ah! dar-ar sfrenţia în fecioria ei!

CODOAŞA: Zău, nu-i altă cale să scăpăm de ea decît sfrenţia. Iată, vine seniorul Lysimach, deghizat.

BOULT: Ar fi venit aci şi nobili, şi oameni de rînd, numai de s-ar fi dat otrava asta ursuză la muşterii.

(Intră Lysimach.)

LYSIMACH: Ei! Cît mai e duzina de fete mari?

CODOAŞA: Zeii să vă binecuvînte, preacinstite!

BOULT: Sînt fericit să văd pe senioria-voastră sănătos.

LYSIMACH: Şi poţi să fii, căci sînteţi mai cîştigaţi dacă musafirii voştri stau bine pe picioare... Ei bine, sănătoasă nelegiuire, aveţi ceva pe-aici cu care-un om să poată avea de-a face, bătîndu-şi joc de felcer?

CODOAŞA: Avem noi una aici, stăpîne, dacă-ar voi ea — dar alta să-i semene nu s-a văzut vreodată-n Mytilene.

LYSIMACH: Dacă-ar voi să facă fapte pe-ntuneric, vrei să spui.

CODOAŞA: Nobleţea-voastră înţelege bine despre ce e vorba.

LYSIMACH: Bine, cheam-o, cheam-o!

BOULT: Cît priveşte carnea şi sîngele, stăpîne, albeaţa şi roşeaţa, o să vedeţi un trandafir; şi-ar fi cu adevărat un trandafir, numai de-ar...

LYSIMACH: Ce, rogu-te?

BOULT: O, stăpîne, ştiu să fiu sfios.

LYSIMACH: Sfiala înalţă renumele unui pezevenghi, după cum dă şi multor tîrfe faima fecioriei.

(Iese Boult.)

CODOAȘA: Iat-o că se arată, dreaptă pe tulpina ei, încă neculeasă, vă pot încredința.

(Reintră Boult cu Marina.)

Nu-i oare-o creatură-ncîntătoare?

LYSIMACH: Pe legea mea, s-ar potrivi, după un drum îndelungat pe mare. Bun, asta-i pentru voi. Lăsați-ne.

CODOAȘA: Rog pe înălțimea-voastră să mă ierte: o vorbă doar, și-am isprăvit.

LYSIMACH: Chiar te rog!

CODOAȘA *(Marinei, pe care o ia la o parte.)*: Mai întîi, țin să știi că ai în fața ta un om de-naltă cinste.

MARINA: Doresc să-l văd într-ast fel, ca să pot pe drept cuvînt a-l prețui.

CODOAȘA: Și pe urmă, e guvernatorul țării, și un om față de care sînt îndatorată.

MARINA: Dacă guvernează țara, îi ești, într-adevăr, îndatorată, dar cît e de cinstit într-asta, nu pot ști.

CODOAȘA: Te rog, nu-ți mai păzi fecioria, vrei să te porți frumos cu el? O să-ți umple șorțul cu aur.

MARINA: Orice bunăvoință-ar vrea să-mi facă o voi primi cu recunoștință.

LYSIMACH: Ați isprăvit?

CODOAȘA: Stăpîne, nu-i încă dată pe brazdă; va trebui să vă dați puțină osteneală ca s-o îmblînziți. Haideți, să-i lăsăm singuri pe senioria-sa și pe ea.

LYSIMACH: Dați-i drumul. *(Ies Codoșul, Codoașa și Boult)*. Și-acum, frumoaso, ia spune-mi de cîtă vreme faci negoțul ăsta?

MARINA: Ce negoț, domnule?

LYSIMACH: Acel al cărui nume-i o jignire.

MARINA: Nu pot să fiu jignită-n ceea ce fac. Vă rog numiți-l.

LYSIMACH: De cînd te afli-n meseria asta?

MARINA: De cînd mi-aduc aminte.

LYSIMACH: Atît de tînără ai început? Ai fost țățică de la cinci, ori șapte ani?

MARINA: Și mai devreme, dacă sînt și-acum.

LYSIMACH: Eh, casa-n care te găsești te-arată-a fi o creatură ce se vinde.

MARINA: Știți că-i o casă pentru întîlniri de soiul ăsta și totuși intrați în ea? Mi s-a spus că sînteți un om vrednic de cinste și guvernatorul acestei țări.

LYSIMACH: Cum? Ți-a spus patroana cine sînt?

MARINA: Dar cine e patroana mea?

LYSIMACH: Păi, grădinăreasa ta; cea care seamănă rușinea și sădește ocara. Pesemne, ai auzit vorbindu-se de puterea mea, și de aceea stai deoparte, așteptînd să fii rugată cu mai mare stăruință. Dar te încredințez, frumoaso, că puterea ce mi s-a dat n-o să-ți facă nici un rău și o să închidă ochii la felul tău de viață. Acum du-mă într-un loc ferit. Hai, te rog.

MARINA:
De-ai fost născut în cinste, dovedește-o;
De-i porți doar faima, să-ntărești părerea
Ce te-a crezut vrednic de ea.

LYSIMACH:
Cum? Cum? Nu prea te înțeleg — mai spune.

MARINA:
Fecioară sînt, chiar dacă nenorocul
M-a azvîrlit în cocina aceasta
În care văd că bolile se vînd
Mai scump ca leacurile. Dar-ar zeii
Să mă prefac
În cea mai mică pasăre ce zboară
Prin aer mai curat!

LYSIMACH:
N-aș fi crezut
Că poți vorbi cu-atîta meșteșug.
De-aș fi adus aici vreun gînd urît,
L-ai fi schimbat cu vorba-ți. Uite, aur:
Rămîi pe calea bună-n care umbli,
Și zeii să te întărească!

MARINA:
Vă ocrotească zeii!

LYSIMACH:
Cît despre mine, fii încredințată
Că n-am pornit cu rău; căci pentru mine
Chiar ușile de-aici duhnesc păcatul.
Rămîi cu bine. Ești virtutea însăși,
Nu mă-ndoiesc de creșterea-ți aleasă —
Și iată, aur, încă, pentru tine —
Să fie blestemat, să moară-n ștreang,
Acel ce ți-ar răpi neprihănirea!
Și dacă vei mai auzi de mine,
Doar spre folosul tău va fi.

(În clipa în care Lysimach își închide punga, intră Boult.)

BOULT:
Domnia-voastră, un galben pentru mine.

LYSIMACH:
Piei, paznic blestemat! Dugheana voastră,
De nu i-ar fi fecioara-aceasta sprijin,
S-ar prăbuși, strivindu-vă. În lături!

(Iese.)

BOULT: Ce-o mai fi și asta? Cu tine o să-ntoarcem foaia. Dacă feciorია ta ursuză, care nu face nici cît un prînz în cea mai ieftină dintre țările care se află sub cer, n-o să prefacă-n pulbere o casă-ntreagă, să fiu scopit ca un prepelicar! Vino!

MARINA: Dar încotro vrei să mă duci?

BOULT: Să-ți iau fetia, că de nu, ți-o ia călăul. Hai, vino. Nu vom mai îngădui ca domnii să fie goniți. Vino, îți spun.

(Reintră Codoașa.)

CODOAȘA: Ei, ce mai e?

BOULT: Din ce în ce mai rău, stăpînă; a spus cuvinte cucernice preaînaltului Lysimach.

CODOAȘA: Ce mîrșăvie!

BOULT: Ne face meseria, ca să zic așa, scîrboasă-n fața zeilor.

CODOAȘA: La dracu! Să fie spînzurată-n vecii vecilor!

BOULT: Acest senior s-ar fi purtat cu ea ca un domn, și ea l-a făcut să plece mai rece decît un bulgăr de zăpadă, și mai spunea și rugăciuni pe deasupra.

CODOAȘA: Boult, ia-o de-aici; fă cu ea ce-ți place; sparge-i gheața feciorіei și înmoaie-i toate celelalte.

BOULT: De-ar fi chiar țarina cea mai bogată-n mărăcini, va fi arată.

MARINA: Auziți, auziți, voi, zei!

CODOAȘA: Descîntă! Afară, vrăjitoare! De nu mi-ai fi intrat în casă niciodată! Lua-te-ar ciuma! Asta s-a născut anume ca să ne nenorocească. Ah, va să zică nu vrei să treci pe unde trec toate femeile? Dracu să te ia! Uitați-vă la turta asta umplută cu feciorie, rozmarin și foi de dafin!

(Iese.)

BOULT: Vino, duducă, vin' cu mine.

MARINA: Unde vrei să mă duci?

BOULT: Să-ți iau juvaerul pe care-l prețuiești atît de scump.

MARINA: Te rog să-mi spui un lucru, mai întîi.

BOULT: Arată-ți lucrul.

MARINA: Dușmanul tău cam ce-ai dori să fie?

BOULT: Știu și eu... să fie stăpînul meu, sau mai degrabă stăpîna.

MARINA:
Nici el, nici ea, nu-s putrezi cum ești tu,
Atîta timp cît sînt mai-marii tăi.
Căci slujba ta, chiar dracul cel mai scîrnav
Din iad s-ar înjosi cu-a lui s-o schimbe:
Ești ușierul famen al oricărui
Nemernic care-și cată-aici femeia;

Și-orice pungaș urechea-ți poate sparge
Cu pumnii furioși; chiar hrana ta
Ți-o iei din ce-au scuipat murdare gîturi!

BOULT: Ce vrei să fac? Să plec în război, ai? unde, după șapte ani de slujbă, poți să te alegi cu un picior mai puțin, și pînă la urmă s-ajungi să n-ai nici măcar bani ca să-ți poți cumpăra unul de lemn?

MARINA: Fă tot, afară de ce faci. Golește
Haznale ori canaluri de lături;
Chiar slugă la călău te poți tocmi;
Oricare-i mai de preț decît aceasta:
Chiar o maimuță, de-ar vorbi, de slujba-ți
S-ar lepăda. O, mîntuie-mă zeii,
Să pot scăpa din locu-acesta-ntreagă!
Privește, -aici e aur pentru tine.
De vrea prin mine-a cîștiga stăpînu-ți,
Să-i spui că știu cînta, dansa și coase,
Și altele cu care nu mă laud
Și mă-nvoiesc pe alții să-i învăț.
Nu mă-ndoiesc că în cetatea-aceasta
Am să găsesc destui școlari.

BOULT: Cu-adevărat, poți tot ce-ai spus să-nveți?

MARINA: Dacă nu pot, adu-mă-aici din nou
Și dă-mă celui mai de jos rîndaș
Ce vine-n casa voastră.

BOULT: Bine, să văd ce pot face pentru tine; dacă pot să-ți aflu un loc, om te fac.

MARINA: Între femei cinstite, numai.

BOULT: Pe legea mea, nu prea am eu cunoștințe printre ele. Dar fiindcă stăpînul și stăpîna te-au cumpărat, nu putem pleca fără încuviințarea lor; așa că le voi aduce la cunoștință ceea ce ai de gînd, și nu mă îndoiesc că vor fi destul de înțelegători. Hai, o să fac tot ce pot; vino!

(Ies.)

ACTUL V

Intră Gower.

GOWER:

Şi-aşa, Marina scapă din bordel,
Şi intră — cum povestea noastră spune —
În casa unui om cinstit. La fel
E-n cînt şi dans cu zînele străbune;
Stau muţi bătrînii dascăli de uimire,
Şi acu-i lumea-ntreagă-o face-asemeni:
Surori aduce rozelor din fire,
Şi dăruie cireşei roşii gemeni.
În juru-i strînge nobili ucenici,
Ce-o copleşesc cu daruri. Ce cîştigă
Îi dă codoaşei. S-o lăsăm aici,
Pornind spre taică-su, mîhnitul rigă,
Pe care l-am pierdut din ochi pe valuri.
Împins de vînturi, iată-l c-a ajuns
Pe unde-i fiica lui. Pe-aceste maluri
El ancorează.-Oraşu-ntreg s-a strîns
Pentru-a-l serba pe zeul Poseídon[53].
Cînd nava noastră tyriană-o vede,
Cu scump tacîm şi negru pavilion,
În luntrea-i, Lysimach spre ea purcede.
Vă-nchipuiţi aşadar, înc-o dată,
Că vasul lui Pericle-i în ăst loc
În care te miri ce nu se arată...
Şi-acum staţi jos şi ascultaţi, vă rog.

(Iese.)

SCENA 1

La bord, pe vasul lui Pericle, în rada portului Mytilene. Pe punte — un cort închis de o perdea, înăuntrul căruia se află Pericle, întins pe un pat. O barcă legată de vas. Intră doi marinari, unul — de pe vasul tyrian, celălalt — de pe barcă. Spre ei se îndreaptă Helicanus.

MARINARUL TYRIAN:
Unde-i seniorul Helicanus? Îți va răspunde.

(către marinarul din Mytilene)

Ah, iată-l că se-arată! Luminate,
O luntre a venit din Mytilene,
În care-i Lysimach, guvernatorul,
Ce-ar vrea să vie sus. Care vi-i voia?

HELICANUS: Să i-o-mplinesc pe-a lui. Cîțiva curteni
Să urce.

MARINARUL TYRIAN:
Seniori! Vă cheamă domnul!

(Intră doi sau trei curteni.)

ÎNTÎIUL CURTEAN:
Luminăția-voastră ne-a strigat?

HELICANUS: Seniori, un oaspe-nalt ar vrea să urce;
Vă rog să-i faceți o primire-aleasă.

(Curtenii și cei doi marinari coboară în luntre; apoi, din luntre, urcă pe punte Lysimach, însoțit de seniori din Mytilene, de curtenii tyrieni și de cei doi marinari.)

MARINARUL TYRIAN:
Noblețea-voastră, iată,-acesta-i omul
Ce poate-a vă răspunde la orice.

LYSIMACH: Preavenerate, zeii vă păzească!

HELICANUS: Iar vouă, ani mai mulți decît îi număr
Și-o moarte cum îmi vreau.

LYSIMACH: Urarea-mi place.
Fiind pe țărm de ziua lui Neptun,
Văzui plutind măreața voastră navă,
Și-am vrut să aflu dincotro veniți.

HELICANUS: Dar mai întîi să-mi spuneți cine sînteți.

LYSIMACH: Guvernatoru-acestei țări din față.

HELICANUS: Seniore, vasul nostru e din Tyr,
Avînd la bord pe scumpul nostru rege,

Un om ce n-a vorbit trei luni cu nimeni
Şi n-a mîncat decît atîta cît
Să-şi poată prelungi durerea.

LYSIMACH: Dar care-i pricina-ntristării sale?

HELICANUS: Aş zăbovi prea mult s-o povestesc.
Dar chinul lui cel mare-i c-a pierdut
O fiică şi-o soţie mult iubite.

LYSIMACH: Nu-i oare cu putinţă să-l vedem?

HELICANUS: E cu putinţă; dar vederea voastră
Va fi-n zadar, căci nu vrea să vorbească
Cu nimeni.

LYSIMACH: Totuşi, ruga împliniţi-mi.

HELICANUS: Priviţi.

(O perdea se ridică, lăsînd să fie văzut Pericle.)

A fost un om frumos, nainte
Ca noaptea ceea de urgii cumplite
Să-l fi adus în starea-aceasta.

LYSIMACH: Mărite rege! Zeii vă păzească!
Har vouă, nobil rege!

HELICANUS: Te strădui în zadar; nu-ţi va vorbi.

ÎNTÎIUL NOBIL: Cinstite,-avem în Mytilene-o fată
Ce, fac prinsoare,-ar izbuti să-i smulgă
Vreo cîteva cuvinte.

LYSIMACH: Bun ţi-i gîndul.
Nu mă-ndoiesc că ea, cu glasu-i gingaş
Şi farmecu-i ales, va dezmorţi
Auzul lui atît de vătămat.
Mai fericită, şi mai mîndră-n toate,
Decît tovarăşele ei de joacă,
Ea se găseşte-acum sub bolta verde
De pe un ţărm al insulei.

(Vorbeşte în şoaptă întîiului nobil, care se coboară în luntrea lui Lysimach.)

HELICANUS: În van e-orice; şi totuşi, nu vom trece
Nimic din tot ce poate fi un leac.
Dar pentru că-ntr-atît ne-am bucurat
De bunătatea voastră,-ngăduiţi
Să cumpărăm cu aur, noi provizii.
Din cele vechi ne-au mai rămas destule,
Dar s-au sleit şi nu pot fi mîncate.

LYSIMACH: O, nalt senior, această curtenie
De-o vom respinge, zeii-ar fi prea drepți
Umplînd de-omizi butucii-n orice vie,
Întru pedeapsa-ntregului ținut.
Dar, înc-o dată, aş dori să aflu
Cu de-amănuntul prícina durerii
De care-i frămîntat stăpînul vostru.

HELICANUS: Să ne-așezăm și vă voi povesti.
De, iar sînt întrerupt.

(Reintră, urcînd din luntre întîiul nobil, Marina, și o tînără fată.)

LYSIMACH: Chiar ea e fata
Ce-o căutam! Bine-ai venit, frumoaso!
Nu-i o minune?

HELICANUS: E fermecătoare.

LYSIMACH: Atît, încît de-aș ști că se coboară
Din stirpe-aleasă și-are-un mîndru herb,
N-aș mai dori să-mi caut altă soață,
Și-un mire norocos m-aş socoti.

(Către Marina.)

Întruchipare-a frumuseții, deci
Și-a bunătății, vindecare-așteaptă
Un rege greu bolnav. Iar dacă tu,
Cu arta de-a tămădui pe oameni,
Îi smulgi măcar o vorbă, ai să capeți
Orice răsplată ai dori să ceri
Pentru divinul leac.

MARINA: Voi folosi
Întreaga-mi măiestrie ca să-l vindec,
Dar numai dacă îmi îngăduiți
Să fiu cu el doar eu și-a mea surată.

LYSIMACH: Hai, s-o lăsăm; și zeii s-o ajute;

(Marina cîntă.)

Te-aude?

MARINA: Nu, nici nu ne-a luat în seamă.

LYSIMACH: Priviți, o să-i vorbească.

MARINA: Slăvit să fii! Mărite,-ascultă-mă!

PERICLE: Hum, ha!

MARINA: Eu sînt o fată, doamne,
Ce pînă-acum nicicînd n-a fost privită

Decît ca o cometă călătoare:
Ea spune, doamne, c-a-ncercat dureri
La fel cu-a voastră, dacă-ar sta-n balanță.
Deși lovită-am fost de-a soartei toane,
Strămoșii mei au stat pe-aceeași treaptă
Cu cei mai falnici regi și mai puternici:
Dar timpul vîntură întreaga-mi stirpe,
Și-n lume și sub grelele-i năpaste
Mă-mpinse în robie.

(Aparte)

M-aș opri;
Dar e ceva ce-mi înfierbîntă-obrajii,
Șoptind: „Să nu pleci pîn-ce nu cuvîntă".

PERICLE: „Strămoșii...", „soarta mea...", „înaltă stirpe...",
„La fel cu-a mea!...". Așa e? Ce tot spui?

(O respinge.)

MARINA: Spun, doamne, că de mi-ai cunoaște stirpea
Nu m-ai certa într-astfel.

PERICLE: Ai dreptate.
Te rog, întoarce-ți ochii iar spre mine.
Te-asemeni cu... Dar unde te-ai născut?
Pe-aceste țărmuri?

MARINA: Nu, pe nici un țărm:
Dar m-am născut prin moarte și nu sînt
Decît ce par a fi.

PERICLE: Sînt plin de-amar
Și-aș vrea să-mi aflu-n lacrimi ușurarea.
Leită-i doamna mea această fată,
Și fiica-mi, azi, putea să-i fie-asemeni,
O frunte-naltă ca regina mea;
La stat întocmai; zveltă ca un plop;
Cu glas de-argint; cu ochi ca nestemate
În scumpe lacre; pasul de Iunonă[54];
La fel cu ea înfometînd auzul,
Cu-o hrană ce mai mult i-ațîță pofta
S-audă glasu-i. Unde locuiești?

MARINA: Aici, unde-s străină: de pe pod
Se vede locul.

PERICLE: Unde-ai fost crescută?
Și cum ți-ai însușit aceste daruri,
Ce-atît de scump le faci să strălucească?

MARINA: De-aș povesti s-ar crede că-s scorniri
Ce n-au vreo noimă.
PERICLE: Rogu-te, vorbește
Nu ai nimic fățarnic, căci arăți
Senină ca Dreptatea: un palat
În care Adevăru-și are tronul;
Cu-ntreaga mea ființă te voi crede,
Oricît ar fi de greu; fiindcă semeni
Cuiva ce mi-a fost drag cu-adevărat.
Și cine-ți sînt părinții? Nu spuneai,
Cînd te-am respins, întîi, că te cobori
Din mîndru herb?
MARINA: Am spus, într-adevăr.
PERICLE: Din cine te cobori? Spuneai, îmi pare,
C-ai fost zvîrlită din jigniri în chinuri,
Și-n lacrimi poți să te măsori cu mine,
De-ar fi știute.
MARINA: Aproape; și n-am spus
Decît ce cugetul mă-ncredințează
Că-i cu putință.
PERICLE: Povestește-ți viața;
Și dacă ea cuprinde-a mia parte
Din chinul meu, tu ești bărbat, iar eu —
Muiere-n jalea mea; însă tu pari
Statuie a Răbdării[55] ce privește
Mormintele de regi, surpînd Urgia
Cu zîmbetul. Cine ți-au fost prieteni?
Cum i-ai pierdut? Ce nume porți, fecioară?
Te rog să-mi spui. Și vino mai aproape.
MARINA: Marina mă numesc.
PERICLE: Vai, rîzi de mine,
Și-un zeu pornit te-aduse spre-a mă face
De rîsul lumii-ntregi.
MARINA: Răbdare, doamne,
Sau tac.
PERICLE: O, nu, voi fi prea răbdător;
Tu nu știi cît de mult m-ai zguduit
Cu numele Marina.
MARINA: Mi-a fost dat
De-un om ceva mai falnic, tatăl meu,
Un rege.

PERICLE: Cum? Ești fiica unui rege?
Și te numești Marina?
MARINA: Că vei crede
Ai spus, dar ca să nu-ți mai tulbur pacea,
Sfîrșesc.
PERICLE: Dar ești din carne și din sînge?
Îți bate pulsul? Poate ești vreo zînă?
Un semn! Hai, spune. Unde te-ai născut?
De ce Marina-ți spun?
MARINA: Mi-au spus Marina
Căci m-am născut pe mare.
PERICLE: Din ce mamă?
MARINA: Odrasla unui rege mi-a fost mamă,
Ce-n clipa care m-am născut se stinse,
Cum doica mea Lychórida, plîngînd,
Ades mi-a povestit.
PERICLE: Ah, stai o clipă!

(aparte)

C-un vis mai straniu somnul n-a mințit
Pe-un trist nebun; nu poate fi; e moartă
Copila mea.

(Tare.)

Bun. Unde-ai fost crescută?
Am să-ți ascult povestea pîn' la capăt
Fără să te opresc.
MARINA: Îți va fi greu să crezi; mai bine tac.
PERICLE: Voi crede pîn' la ultima silabă
Din ce-mi vei spune. Totuși, de ce ești:
Tocmai aici? Și unde-ai fost crescută?
MARINA: Regescu-mi tată mă lăsase-n Thars,
Și-acolo Cleon și cu soața-i crudă,
Vrînd moartea mea, tocmiră un nemernic
S-o facă; tocmai cînd trăgea pumnalul,
De-o ceată de pirați am fost scăpată
Și-adusă-n Mytilene. Dar, mărite,
Ce gînduri ai cu mine? De ce plîngi?
Mă crezi o mincinoasă: nu, îți jur,
Spun drept, sînt fiica regelui Pericle,
Dacă Pericle, regele, există.
PERICLE: Hei, Helicanus!
HELICANUS: M-ați chemat, stăpîne?

PERICLE: Tu ești un sfetnic nobil, demn și drept,
Cuminte-n toate: spune-mi, dacă poți,
Ce-i fata asta, sau ce poate fi,
Că-ntr-ast fel m-a făcut să plîng?

HELICANUS: Nu știu,
Dar văd, stăpîne, că guvernatorul
Din Mytilene-o laudă.

LYSIMACH: De-ai săi
Nicicînd n-a spus nimic. Cînd o-ntrebai,
Ea rămînea tăcută, lăcrămînd.

PERICLE: Lovește-mă, cinstite Helicanus,
Și fă-mi o rană, chiar acum să sufăr,
Ca marea bucuriei ce mă umple
De țărmurile firii să nu treacă
Și să mă-nece-n desfătări. O, vino,
Tu, ce dai viață celui ce ți-a dat-o.
Născută-n mare,-nmormîntată-n Thars,
Pe mare-aflată iar! O, Helicanus,
Plecat să-nalți spre zei un imn puternic
Ca trăsnetul: aceasta e Marina.
Al mamei nume,-atît mai vreau să-mi spui,
Căci adevărul nu e niciodată
Adeverit destul, chiar și atunci
Cînd îndoielile au adormit.

MARINA: Dar mai întîi, mărite,-al vostru titlu?

PERICLE: Pericle sînt, din Tyr: și-acuma spune-mi,
Tu, ce-ai vorbit cerește pînă-aici,
Cum se numea-necata mea regină,
Și pe regat vei fi moștenitoare,
Reînviind pe tatăl tău, Pericle.

MARINA: N-am, dar, de spus, spre-a fi a voastră fiică,
Decît că mama se numea Thaisa?
Thaisa mi-a fost mamă, și-a murit
În clipa-n care viața mea-ncepea.

PERICLE: Ridică-te! Fii binecuvîntată,
Ești fiica mea. Mi-aduceți noi veșminte.
A mea e, Helican, ea n-a murit
În Thars, cum ar fi vrut mîrșavul Cleon:
Ea îți va spune tot! Și-ngenunchind,
Să recunoști că-ți stă în față
Domnița ta.

(Arătînd pe Lysimach.)

Acesta cine este?

HELICANUS: Guvernatorul urbei Mytilene,
Ce-aflînd de jalea ta veni, stăpîne,
Spre-a te vedea.

PERICLE: Vă-mbrățișez, seniore.
Mi-aduceți mantia. Cînd văd ce văd,
Simt că-mi pierd mințile de bucurie.
O, ceruri, binecuvîntați-mi fata!
Dar, ascultați, ce muzică-i aceasta?
Marina, spune-i tot lui Helicanus,
Ce-i încă îndoit că-mi ești copilă...
Dar ce-i această muzică?

HELICANUS: Mărite,
N-aud nimic.

PERICLE: Nimic? Auzi, Marina,
A sferelor înaltă armonie.[56]

LYSIMACH: Nu-i bine-a-i sta-mpotrivă. Să-i dăm pace.

PERICLE: Voi n-auziți? O, sunete suave!

LYSIMACH: Mărite,-aud.

(Muzică.)

PERICLE: O, muzică cerească!
Sînt plin de armonii, și-un somn adînc
Pe ochi mi-atîrnă: mă lăsați să dorm.

LYSIMACH: O pernă! Să-l lăsăm, acum, cu toții...
Prieteni, dacă-i un răspuns acesta
La ce cred eu, vă voi aduce-aminte.

(Toți ies, afară de Pericle. Diana i se arată lui Pericle ca într-un vis.)

DIANA: Mi-e templu-n Efes; mergi în fuga mare
Și adu-mi pe altare sacrificii.
Acolo, cînd vestalele-mi fecioare
S-or strînge-n, fața lumii, cu durere,
Să spui cum ți-ai pierdut pe mare-o soață,
Și-n jalea ta, și-a fetei milă cere,
Din nou dînd chinurilor voastre viață.
Te-oi ferici, pe arcul meu de-argint,
De-asculți, de nu, tu vei trăi jelind.
Trezește-te și povestește-ți visul.

(Diana dispare.)

PERICLE: Diana mea, zeiță argintie,
Am să te-ascult! O, Helican!

(Reintră Helicanus, Lysimach și Marina.)

HELICANUS: Stăpîne!
PERICLE: Gîndeam să plec în Thars, spre-a-l pedepsi
Pe crudul Cleon, dar mai înainte
Am altă treabă:-ndreaptă către Éfes
Corabia, vei ști curînd de ce.

(Lui Lysimach.)

Seniore-ngăduiți, cu-al nostru aur,
Pe țărmul vostru-a face proviantul
De trebuință-ntr-o călătorie.
LYSIMACH: Prea-bucuros, iar cînd vă veți întoarce,
O cerere-am și eu.
PERICLE: Va fi primită,
De-ar fi chiar mîna fetei, căci se pare
C-ai fost cu ea prea nobil.
LYSIMACH: Dați-mi brațul,
Înalte domn.
PERICLE: Vino, Marina mea.

(Toți ies.)

SCENA 2

Intră Gower, în fața templului Dianei din Efes.

GOWER: Clepsidra noastră s-a golit;
Încă puțin, și s-a sfîrșit.
Vă rog, o ultimă cerință —
Mă-ajute-a voastră-ngăduință —
Cu-nchipuirea să vedeți
Ce dans, ce fast, ce cîntăreți,
Ce lupte-aduse prin arene
Guvernatoru-n Mytilene,
Cinstind pe rege-atît de bine,
Că mîna mîndrei lui Marine
Acesta-i dă, dar să adaste
Pîn' va jertfi Dianei caste.
Și craiu-nfruntă iar talazul,

Cu mintea, treceţi voi, răgazul.
Sînt aripi pînzele umflate,
Şi-n ce-o urma-mplinite-s toate.
La templu-n Éfes sîntem toţi.
Priviţi pe rege şi-ai lui soţi,
Ce-atît de iute au sosit,
Fiindcă v-aţi închipuit.

(Iese.)

SCENA 3

Templul Dianei în Efes; Thaisa, lîngă altar, ca mare preoteasă; de fiecare parte a altarului — cîteva fecioare; în mulţime Cerimon şi alţi locuitori din Efes. Intră Pericle, cu suita, Lysimach, Helicanus, Marina şi o doamnă.

PERICLE: Mă-nchin, Diana! Împlinind porunca,
Eu spun aici că-s regele din Tyr;
Gonit de groază, la Pentapolis,
Nuntit-am cu Thaisa preafrumoasa.
Pe mare a murit, născînd o fată,
Marina, care poartă, o, zeiţă,
Veşmîntul tău de-argint. A fost crescută
În Thars, de Cleon, care-i vru pieirea
La paisprezece ani; dar steaua-i bună
O-aduse-n Mytilen; plutind pe coasta-i,
Ursita-i o mînă pe puntea noastră;
Aici, cu amintiri ea dovedi
Că-mi este fiică.

THAISA: Glasul lui şi chipul!
Tu eşti, tu eşti!... O, rege-al meu, Pericle!

(Leşină.)

PERICLE: Ce spune ea? Vai, moare! Ajutor,
Aleşi seniori!

CERIMON: De-aţi spus, înalte domn,
Pe-altarele Dianei adevărul,
E soaţa voastră.

PERICLE: Preacinstite, nu;
Cu-aceste braţe-am aruncat-o-n mare.

CERIMON: Cam pe aceste ţărmuri.

PERICLE: Se prea poate.

CERIMON: Vegheați asupra doamnei! O, e numai
Prisosul fericirii care-o umple.
Pe o furtună-n zori, a fost zvîrlită
Pe țărmu-acesta. Am deschis sicriul
Și am găsit într-însul trupul ei
Și scumpe-odoare. Am redat-o vieții,
Apoi am însoțit-o pîn-la templul
Dianei.

PERICLE: Pot vedea aceste-odoare?

CERIMON: Mărite, vor fi duse-n casa mea,
În care vă poftesc. Priviți, Thaisa
E trează.

THAISA: O, lăsați-mă să-l văd!
De nu e el, cu mirul sanctității
Voi ști să-nfrîng al simțurilor glas,
Chiar ochilor în ciudă. Nalte domn,
Nu ești Pericle? Ca al lui ți-e glasul
Și chipul. N-ai vorbit de o furtună,
De-o naștere, de-o moarte?

PERICLE: Dar e glasul
Thaisei care a pierit!

THAISA: Sînt Thaisa
Ce-a fost crezută moartă și-necată.

PERICLE: Diana sfîntă, o, nemuritoare!

THAISA: Acum te recunosc mai bine. Cînd,
Plîngînd, plecat-am din Pentapolis,
Primiseși de la rege, tatăl meu,
Un scump inel asemeni cu acesta.

(Îi arată un inel.)

PERICLE: Acesta e, la fel! Destul, o, zei!
Că-n fața bunătății voastre, astăzi,
Trecuta-mi suferință-mi pare-un joc.
O, faceți ca, pe buze sărutînd-o,
Pierdut de fericirea mea să pier.
O, vin' să te-nmormînt a doua oară
În brațele-mi.

MARINA: Ah, inima-mi tresare
Și se avîntă-n sînul mamei mele.

(Îngenunchează în fața Thaisei.)

PERICLE: Privește cine îngenunche -acum!
Din carnea ta e carne ce-ai purtat-o

Pe mare și numită-a fost Marina,
Căci a văzut în larg lumina zilei.
THAISA: Copila mea, fii binecuvîntată!
HELICANUS: Har ție, doamnă și regina mea!
THAISA: Nu te cunosc.
PERICLE: M-ai auzit vorbind
De un bătrîn pe care l-am lăsat,
Cînd am fugit din Tyr, să-mi ție locul.
Îți amintești cum îi spuneam? Ades
Ți l-am numit.
THAISA: Da, el e Helicanus.
PERICLE: O nouă-adeverire; îmbrățișează-l,
Thaisa dragă, el e. Și acum,
Cum ai scăpat cu viață pîn-la urmă
Și cui anume, afar' de zei, se cade
Să-i mulțumesc pentru minunea-aceasta.
THAISA: Lui Cerimon, stăpîne — al meu; prin care
Și-au arătat a lor putere zeii
Și care poate tot să-ți deslușească.
PERICLE: Prea venerat senior, nu cred ca zeii
Să-aib-un slujitor pe-această lume
Ce-ar semăna mai mult c-un zeu. Ci spune-mi
Cum de trăiește iar regina-mi moartă.
CERIMON: Vă spun, slăvite. Însă, mai întîi,
Veniți în casa mea ca să v-arăt
Odoarele și să vă povestesc
De-a fir a păr cum am adus-o-n templu.
PERICLE: Diană castă! Bine te cuvînt
Că mi te-ai arătat și-ți voi aduce
Prinos de noapte.

(Arătînd pe Lysimach.)

— Acestui prinț, Thaisa,
Logodnică ți-e fiica, nunta lor
Vom face-o în Pentapolis. Marina,
O să-mi retez sălbaticele plete
Și barba mi-o voi potrivi, căci briciul
N-a mai atins-o paisprezece ani.
Aceasta, pentru ziua nunții tale!
THAISA: Cinstitul Cerimon aflat-a, sire, doamne,
Din cărți primite, demne de crezare,
Că tatăl meu s-a săvîrșit din viață.

PERICLE:

În țara lui sărbători-vom nunta
Şi tot aici, regina mea și eu
Vom încheia ce ani ne-au mai rămas.
Copiii noștri vor domni în Tyr.
Cinstite Cerimon, spre casa ta!
Ce-ai să ne spui nu poate aștepta.

(Ies.)

Intră Gower.

GOWER:

S-a spus prin Antiochus şi-a lui fată
Cum și-a primit desfrîu-a sa răsplată;
Iar prin Pericle, fiică şi regină,
(Deşi-ncolţiţi de-o soartă mult haină),
Virtutea mîntuită de urgie,
De cer încoronată-n bucurie.
Prin Helicanus vi s-a-nfățișat
Credința, cinstea, cugetul curat.
Prin veneratul Cerimon, ființa
Ce pune-n slujba binelui știința;
Iar Cleon și soția-i, cînd pe lume
Se-află de crima lor și-naltul nume
Al lui Pericle, oamenii din Thars
Palatul le-au aprins și-n foc i-au ars.
El ia pedeapsa zeilor cumplită
Pe-o crimă nefăcută, dar gîndită.
Şi-așa, mereu în grațiile voastre,
Cu noi răsfățuri și-ncîntări măiastre,
Vă fie sufletul împodobit.
Cu-aceasta, piesa noastră s-a sfîrșit.

(Iese.)

Unicul reper sigur privind datarea piesei este pagina de titlu a primei ediţii in-cuarto din 1609. Shakespeare e menţionat aici ca autor al „mult admiratei piese *Pericle, prinţ al Tyrului*" „aşa cum a fost ea jucată adeseori şi în diferite rînduri de către Slujitorii Maiestăţii Sale la teatrul Globul (the Globe)". Înregistrarea la 20 mai 1608 de către Stationers' Company a unui text *Pericle* (fără specificarea autorului) face referire la „...o carte intitulată *Cartea despre PERICLE prinţ al Tyrului*", ceea ce îl determină pe F.D. Hoeniger (după analizele textologice ale lui W. Greg) să comenteze: „...se poate deduce cu *rezonabilă certitudine* [*subl. ns.*] că exemplarul prezentat pentru înregistrare a fost manuscrisul de sufler al piesei".[1]

F.E. Hallidy consideră că dramaturgul a redactat piesa în anii 1608–1609[2], deşi pentru reprezentarea ei scenică reţine informaţia că „o piesă intitulată *Pericle*" a fost văzută la Londra de către Zorzi Giustinian, ambasadorul Veneţiei în Anglia în perioada cît a funcţionat acolo, 5 ianuarie 1606 – 23 noiembrie 1608. După F.D. Hoeniger, însă, anul limită este 1608, cînd a apărut romanul *The Painfull Adventures of Pericles Prince of Tyre (Chinuitoarele peregrinări ale lui Pericle, prinţul Tyrului)* de George Wilkins, roman care reproduce acţiunea dintr-o reprezentaţie teatrală (cu păstrarea numelor eroilor). Hoeniger conchide, printre altele:

„Dacă *Pericle* a existat sau nu într-o formă anterioară este o chestiune de pură speculaţie. Tot ce se poate afima cu *oarecare convingere* [*subl. ns.*] este că piesa *Pericle*, aşa cum o cunoaştem, a fost scrisă şi jucată cîndva între 1606–1608. Acesta este punctul de vedere general al specialiştilor, care o situează la începutul pieselor romantice /*romances*/... /.../ Pe de altă parte, nu avem cunoştinţă despre o referire anterioară anului 1608. Toate aceste fapte indică o dată de la sfîrşitul anului 1607 sau de la începutul

---

[1] F.D. Hoeniger, îngrijitorul ultimei ediţii Arden a piesei, *Pericles*, 1963, Methuen, London, p. XXIII–XXIV.

[2] F.E. Halliday, *A Shakespeare Companion: 1564–1964*, Penguin, Harmondsworth, 1964.

anului 1608, înainte de închiderea teatrelor prin decret regal în martie 1608 sau, în orice caz, înainte de reînchiderea lor la 28 iulie 1608 din cauza agravării epidemiei de ciumă"[1].

Prima ediţie in-cuarto din 1609 (Q_1) a fost retipărită, cu foarte mici modificări, în acelaşi an (Q_2), apoi, cu alte modificări la fel de neînsemnate, în 1611 (Q_3) 1619 (Q_4) 1630 (Q_5) şi 1635 (Q_6) iar în format in-folio în cea de a 3-a ediţie (F_3, 1664, pe baza lui Q_6). Absenţa piesei din canonul shakespearian din 1623 (F_1) precum şi din F_2 (1632) a fost interpretată în diverse moduri, una din motivări fiind şi caracterul extrem de defectuos al primei ediţii in-cuarto, text „pirat" după Rowse[2] şi alţii.

La problemele textologice vin să se adauge cele privind sursele utilizate de Shakespeare. Vechea poveste a lui Apollonius (= Pericle) din Tyr circula atît de intens sub diferite forme în Anglia elisabetană şi iacobită, încît direcţia împrumuturilor din noile „variante" este foarte greu de stabilit. Totodată, unele texte importante s-au pierdut şi cercetători avizaţi bănuiesc existenţa unui „Ur-Pericle" mai apropiat de piesa lui Shakespeare decît *The Pattern of Painfull Adventures (Modelul unor peregrinări chinuitoare)* de Laurence Twine. Lucrarea lui Twine, înregistrată oficial încă în 1576, tipărită fără menţionarea anului, apoi retipărită în 1607, reprezintă o versiune în proză a cărţii a 8-a din poemul englez cu titlu latin *Confessio Amantis* (1393) al lui John Gower (cca. 1330–1408). De fapt, ambele lucrări sînt socotite principalele izvoare de inspiraţie pentru Shakespeare, care a intervenit masiv cu devieri, scurtări sau adăugiri personale. Una din sursele minore este romanul *Arcadia* (1580, publ. 1590) de Philip Sidney.

În sfîrşit, a apărut problema paternităţii piesei, spinoasă şi nerezolvată nici astăzi, cu toate că opinia cvasi-generală, sprijinită de criterii estetice, face o distincţie între primele două acte, compuse de autori obscuri sau oricum, lipsiţi de geniul lui Shakespeare, şi actele III–V, compuse integral sau în cea mai mare parte de dramaturg. Dar multe afirmaţii în acest, sens sînt formulate cu o prudenţă ce lasă loc şi pentru alte interpretări: „e aproape sigur o lucrare scrisă în colaborare de Shakespeare şi un autor dramatic necunoscut" (John Wain[3]), „...Shakespeare îşi manifestă vădit interesul începînd cu actul III" (Frank Kermode[4]), „...textul piesei e atît de prost *(poor)* încît el reprezintă doar o versiune a ceea ce Shakespeare a scris într-adevăr"[5] etc. La rîndul lor, nici „integraliştii" nu sînt categorici, iar atunci cînd sînt astfel, nu conving pe deplin pentru că, atacînd – pe

[1] F.D. Hoeniger, *Op. cit.*, p. LXIV–LVV.

[2] A.L. Rowse, *What Shakespeare Read and Thought*, Coward, New York, 1981, p. 135.

[3] John Wain, *The Living World of Shakespeare*, Macmillan, London, 1964, p. 205.

[4] Frank Kermode, *Shakespeare, Spenser, Donne*, Routledge, London, 1971, p. 225.

[5] Kenneth Muir, *Pericles*, 1960, in „Shakespeare Criticism, 1935–1960", selected by Anne Ridler, Oxford University Press, London, 1964, p. 329.

bună dreptate — concepția potrivit căreia dramaturgul nu a putut crea decît capodopere, pun numai în sarcina lui Shakespeare imperfecțiunile structurale și artistice ale piesei.

Surprinzător de neîntemeiat e punctul de vedere al lui Caroline Spurgeon, care ne-a deprins cu investigațiile corecte ale lumii de imagini shakespeariene:

„Dintre piesele romantice, numai *Pericle* nu conține un «motiv» continuu și nu ne înfățișează nici o continuitate a tabloului sau gîndului în imagini, fapt care e suficient în sine ca să arunce mari îndoieli asupra paternității piesei“[1].

Este la îndemîna oricărui cititor al lui *Pericle* să constate, dimpotrivă prezența marcată a anumitor imagini, sesizate și comentate de un alt specialist în imagistica shakespeariană, Donald A. Stauffer: „marea și soarele, muzica și zeii“.[2] Pentru moment, să închidem această paranteză pentru a o relua apoi, dezvoltat, într-un context funcțional.

În favoarea contribuției lui Shakespeare la redactarea piesei vorbesc o serie de analogii evidente cu alte lucrări sau fragmente din alte lucrări ale sale.

În primul rînd trebuie subliniat că, deși inferioară calitativ, *Pericle* face corp comun cu celelalte piese romantice din ultima perioadă de creație a lui Shakespeare, *Cymbeline*, *Poveste de iarnă* și *Furtuna*, semnificînd nu numai începutul unui nou experiment dramatic, ci și al unei noi viziuni, după perioada tragediilor „sumbre“. Fără ca Shakespeare să renunțe la experimentele anterioare,

„În aceste piese se face din ce în ce mai simțită o iradiere solemnă a seninătății totale, manifestarea unei înțelegeri care, prin însăși natura ei, nu este comunicabilă“[3].

Îndeosebi din punct de vedere structural, printr-o serie de convenții și un deznodămînt fericit, ele amintesc de comediile timpurii, dar de data aceasta intriga dublă scoate în evidență rolul copiilor în restabilirea vieții de familie (în urma unor întîmplări miraculoase); relatarea indirectă a unor întîmplări din viața eroilor acoperă lungi perioade de timp; răul e înfățișat ca o forță reală permanent activă; oamenii sînt la discreția Fortunei și a zeilor, care în cele din urmă le răsplătesc suferințele cu fericire

---

[1] Caroline Spurgeon, *Shakespeare's Imagery and what it tells us*, 1935, Cambridge University Press, London, 1965, p. 291.

[2] Donald A. Stauffer, *Op. cit.*, p. 269.

[3] Una Ellis-Fermor, *The Jacobean Drama*, 1936, Methuen, London, 1973, p. 266.

îndelungă; lumea din ultimele piese pare foarte îndepărtată de existența cotidiană.[1]

Ca „reluări" în *Pericle* se semnalează frecvent: pentru rolul de „cor" al lui Gower, Corul din *Henric al V-lea;* pentru scenele reunirii lui Pericle cu Marina și Thaisa, cea a lui Aegeon cu soția sa în *Comedia erorilor*, a Violei cu Sebastian în *A douăsprezecea noapte*, a Isabellei cu Claudio în *Măsură pentru măsură*, a lui Lear cu Cordelia în *Regele Lear;* pentru instigarea la crimă a bărbaților de către soții (v. Dionyza și Cleon în *Pericle)*, scenele dintre Macbeth și Lady Macbeth înainte și după omorîrea lui Duncan sau conversația dintre Albany și Goneril *(Regele Lear*, IV); furtuna reparatoare din *Pericle*, contrastată cu furtuna-pedeapsă din *Regele Lear*. Scenele de bordel din actul IV au fost comparate de W. Raleigh cu tablourile realiste ale promiscuității din *Măsură pentru măsură*, cu generalizarea:

«Nicăieri nu este Shakespeare mai credincios sieși ca în refuzul de a oferi vreun adăpost celor mai delicate personaje din beletristica engleză"[2].

Iar auto-împrumuturile prezente în întregul grup de piese romantice au fost puse în lumină de Peter Ure, care, referindu-se la *Totu-i bine cînd sfîrșește bine* și *Troilus și Cresida*, găsește importante trăsături comune cum sînt „caracterizarea discontinuă, forme «baroce» sau de «comedie veche» satira amestecată cu povestirea incredibilă", dar încheie subliniind că:

„...este extrem de dificil să spunem cît anume preia noua manieră din realizările anterioare și cît îi este ea îndatorată noilor dramaturgi și unui climat teatral diferit"[3].

Ca realizare artistică, *Pericle* este mult sub nivelul unei capodopere shakespeariene, deși s-a bucurat de succes la public nu numai înainte de Restaurație, dar chiar și în montările britanice din ultima vreme (fidele textului in-cuarto, amendat). Intriga e deficitară, nu există un conflict central, scenele descriptive abundă pe cînd cele cu adevărat dramatice sînt puține (după Hoeniger, furtuna de la începutul actului III, întîlnirea Marinei cu Lysimach în bordel, scena în care, treptat, Pericle își recunoaște fiica), personajele sînt sau foarte bune sau foarte rele, chiar și cele principale (Pericle, Marina, Cerimon) sînt lipsite de profunzime psihologică, versificația e inegală ca structură și valoare.

---

[1] După F.D. Hoeniger, *Op. cit.*, p. LXXI–LXXIV.
[2] Sir Walter Raleigh, citat de F.D. Hoeniger, *Op. cit.*, p. LXX.
[3] Peter Ure, *Shakespeare and the Drama of His Time*, în „A New Companion to Shakespeare Studies", edited by K. Muir and S. Schoenbaum, Cambridge University Press, London, 1971, p. 218.

Cu toate acestea, lăsînd de o parte „frînturile“ sau „secțiunile“ vădit shakespeariene și impresionante prin realizare artistică, multe din deficiențele de genul celor de mai sus se estompează dacă piesa e privită prin prisma noului model sau tipar dramatic pe care, în mod deliberat, și l-a ales Shakespeare. În felul acesta, după cum unitatea fundamentală din *Timon din Atena* se revelează prin modelul ei structural care este moralitatea medievală, tot astfel unitatea fundamentală din *Pericle* se revelează printr-un alt model medieval (anterior moralităților), miracolele (miracles, miracle plays), piese cu caracter moralizator descriind viețile sfinților. F.D. Hoeniger face o analiză amănunțită și convingătoare a relației miracole-*Pericle* cu trimiteri la piese concrete ale genului; dar teza fusese enunțată mai înainte, de Donald A. Stauffer:

„*Pericle* ...nu e nici comedie, nici tragedie, nici dramă realistă, nici piesă-problemă, nici moralitate. Este o piesă-miracol bazată pe o poveste renascentistă de tip romantic“[1].

În concepția lui Stauffer (reluată de alți shakespeariologi), dramaturgul deapănă în fața noastră o poveste veche plină de minuni și simboluri, pentru ca „povestind de alte suferinți,/ Să încercăm a le uita pe-a noastre“ (Cleon, I, 4, 2–3).

După ce amintește că pentru Shakespeare însuși povestea este „această mare minune“ (Pericle, în V, 3, 58), Stauffer distinge două tipuri de miracole săvîrșite în piesă. În prima categorie intră cele evidente: scăparea cu viață a eroului din palatul incestuos al lui Antioch (un fel de vrăjitor), naufragiul și salvarea lui Pericle, găsirea de către pescari a armurii ruginite pe care acesta o moștenise de la tatăl său; readucerea la viață a soției lui Pericle, Thaisa, prin arta lui Esculap și prin muzică; salvarea Marinei de către pirați; pedepsirea prin foc a dușmanilor trufași; deznodămîntul fericit (familia reunită). Cea de a doua categorie de minuni din acest „basm“ sînt minunile „reale“, minunile „spiritului“, înfățișate ca iluminări subite, cînd:

„Realismul psihologic, pregătirea lentă pentru o acțiune inevitabilă sînt sacrificate — aproape intenționat, pentru ca schimbările magice să apară magice în cel mai deplin înțeles al cuvîntului. /.../ Răsturnările de situații survin ca trăsnetele. Oamenii sînt loviți fără nici un fel de implicare a voinței lor; greșelile și virtuțile nu stau în ei înșiși, în afară de o predispoziție spre bine sau spre rău; în piesă liberul arbitru există dincolo de oameni, în aștri. În tunet și într-o viziune instantanee, o misterioasă ordine morală plasticizează ceea ce a existat în cugetul omenesc; și chiar în clipa cînd Pericle speculează neputincios asupra a ceea ce s-ar putea întîm-

[1] Donald A. Stauffer, *Op. cit.*, p. 270.

pla «de-ar fi norocu-mi mare cît dorința» (II, 1, 121), marea îi aduce izbăvirea /armura/.

(...) Un element însă și mai tipic shakespearian; o bruscă scăpărare a virtuții are loc intr-o lume întunecoasă atunci cînd ne-am aștepta mai puțin. Astfel, Simonides își ascunde voit sentimentele față de fiica sa Thaisa și față de Pericle cam în felul în care Prospero pune la grea încercare loialitatea Mirandei și a lui Ferdinand. El amenință s-o aducă la ascultare pe fiica sa și îl numește pe Pericle vrăjitor, mincinos și trădător, dar își încheie tirada cu o neașteptată schimbare de atitudine: «Ei, bine, doamnă, — ascultă: ori te pleci/ Voinței mele — dumneata la fel,/ Stimate domn, te pleacă — ori vă fac/ Soț și soție» (II, 5, 81 —84). În aceste patru versuri se cuprinde doctrina supunerii față de o putere presupus binefăcătoare chiar atunci cînd se manifestă enigmatic sau ostil, supunerea fiind imediat urmată de o împlinire.

Și Marina își are victoriile ei. Asaltată de codoașă, codoș, sluga acestuia și de puternicul guvernator al Mytilenei, Marina /.../ nu trebuie decît să-și înalțe simpla rugăciune către zei ca să fie «prefăcută/ în cea mai mică pasăre ce zboară/ Prin aer mai curat» (IV, 6, 110—112) și cel care se transformă e guvernatorul. /.../

Miracolul sufletesc final se săvîrșește pe corabia cu steag negru pe care Pericle a zăcut nemișcat și mut din pricina suferințelor. Marina îl trezește la o nouă viață, născută în lacrimile lui; și, ca un fel de Beatrice, îi pregătește calea spre muzica sferelor cerești — neauzită de ceilalți — și pentru viziunea Dianei care îl va reuni cu soția sa pierdută. Instinctul firesc de dragoste al Marinei, întărit și îndrumat de o putere din afara ei, îndeamnă copila să-și dezvăluie taina nașterii pentru întîia oară: «M-aș opri,/ Dar e ceva ce-mi înfierbîntă-obrajii,/ Șoptind: «Să nu pleci pîn-ce nu cuvîntă» (V, 1, 95—97)"[1].

Mark van Doren mai amintește un „miracol":

„...primele două acte, indiferent cine le-a redactat, sînt necesare pentru rest ca fundal cronologic; rătăcirile lui Pericle înainte de a o cunoaște pe Thaisa ne ajută să înțelegem valoarea deosebită cu care ele aureolează pe soția și fiica eroului atunci cînd acesta le dobîndește și, totodată, scot și mai mult în relief scenele recunoașterii, realizarea supremă a piesei. Dacă se acceptă această relație și, iarăși, faptul că actul II reprezintă un progres față de primul, formînd, totodată, o perfectă punte de trecere spre actul III, atunci trebuie să mărturisim că Shakespeare a găsit un fragment în chip miraculos potrivit intențiilor sale. Oricare ar fi adevărul, și este sigur că adevărul nu va fi niciodată aflat, *Pericle* are mai multă

[1] *Ibid.*, p. 267—269.

unitate decît s-a convenit să se recunoască şi, astfel, prezintă interes sporit ca un tot. Tehnica narativă cu care începe piesa e abandonată din clipa cînd şi-a îndeplinit funcţia — adică de îndată ce l-a înfăţişat pe erou ca om fără cămin — pentru a ceda locul diferitelor tehnici ale concentrării pe care Shakespeare e stăpîn. Piesa trebuie judecată ca un întreg, oricît de mulţi ar fi autorii ei"[1].

Un important element unificator sînt imaginile-simboluri, în primul rînd *marea* (aproape permanent asociată cu *furtuna)*·

„Din mare iese Marina, despre care ni se aminteşte mereu că e născută din mare şi din furtună, că „nu este a ţărmurilor"; că trăieşte într-o lume a furtunilor — „zvîrlită departe de prieteni" (IV, 1, 20). Marina este o creaţie deliberată. Ea răsare din ape ca Venus, dar într-un bordel curmă rolul acesteia. Cînd o vedem pentru prima oară, ea presară marea cu flori /.../ /.../ Marea îl reuneşte pe regele aproape nebun cu fiica sa pierdută. /.../ Shakespeare nu a adus nimic care să contravină modului de gîndire a epocii atunci cînd a reprezentat prin mare ceea ce pare să fie o activitate haotică a Fortunei, dar este, de fapt, acţiunea Proniei /.../"[2].

Simbolurile reprezentate de *doi zei* au fost puse în lumină de Stauffer: „...marile simboluri din această piesă, cele care conferă consfinţire suprafirească precum şi o natură vizibilă temei unei lumi aspre cucerite de puritate spirituală, sînt zeul mării Neptun şi Diana, zeiţa castităţii. Cele două scene culminante, ale recunoaşterii şi recuperării, se desfăşoară în Mytilene la sărbătoarea anuală a lui Neptun şi în templul de la Efes al Dianei. Neptun se agită şi tună în versuri ca «zeu peste-adîncuri, ceartă-aceste valuri!» (III, 1, 1) iar «strălucitoarea Diana, pe care o cinstim cu toţii», «zeiţa vestală», «cereasca Diana, zeiţă argintie» ale cărei închinătoare mai poartă straiul ei de argint, «nemuritoarea Diana!» «curata Diana!» e pe buzele tuturor. .../ În această dramă a compasiunii, Diana nu mai este o zeitate rece şi depărtată ca aceea pe care ar putea-o invoca Valeria sau tînăra Isabella; ea este protectoarea curăţeniei sufleteşti, dar şi farul călăuzitor spre o viaţă nouă. Divinitatea ei se manifestă în momentul culminant cînd, în visul lui Pericle, ea îi porunceşte acestuia să-i aducă jertfe înaintea altarului: «Te-oi ferici, pe arcul meu de-argint!» (V, 1, 249) Rugăciunea adresată ei cuprinde cîteva din cele mai mişcătoare versuri din piesă:

«*Pericle:*

Lucina, o,
Divină moaşă-ocrotitoare-a celor
Ce strigă-n noapte, harul ţi-l pogoară

[1] Mark van Doren, *Shakespeare*, 1939, Doubleday, New York, 1953, p. 256–257.
[2] Frank Kermode, *Op. cit.*, p. 227.

Pe vasul zdruncinat și-alină chinul
Reginei mele!» (III, 1, 10–14)

Atît de puternice sînt cele două imagini – Neptun și Diana – încît se pot înlocui între ele atît în rugăciunea lui Pericle cît și în durerea cumplită căreia îi dă el glas lîngă trupul fără simțire al soției sale:

«Grozav te-ai chinuit născînd, iubito;
Nici foc, nici facle; și vrăjmașe foarte
Și-au fost stihiile; nici nu am timpul
Să-ți fac mormînt și slujbe și-ntr-o clipă
Te zvîrl doar în sicriu, în mîlul mării.
Aici, în loc de candele și lespezi,
Te vor veghea doar scoicile și trupul
Ți-l va strivi balena vărsătoare
Și undele în freamăt» (III, 1, 57–65)"[1].

Simboluri pot fi și oamenii, atunci cînd sînt caracterizați succint prin noțiuni abstracte. Pentru Lysimach Marina este „Întruchipare-a frumuseții, deci / Și-a bunătății" (V, 1, 70), iar Pericle îi spune: „...arăți / Senină ca Dreptatea: un palat / În care Adevăru-și are tronul" (V, 1, 122–124) sau „...tu pari / Statuie a Răbdării ce privește / Mormintele de regi, surpînd Urgia / Cu zîmbetul" (V, 1, 139–141). Wilson Knight comentează astfel ultimul citat:

„Ne aducem aminte de versul Violei «Răbdarea (Resemnarea) pe un monument, zîmbind / Nefericirii» *(A douăsprezecea noapte*, II, 4, 116); dar implicațiile acestor rînduri sînt mai profunde. Întreaga lume a marii tragedii («mormintele de regi») e dominată de o întruchipare ce o supraveghează, ca de pildă dragostea Cordeliei stînd la căpătîiul lui Lear care doarme. De aceea, «Urgia», adică dezastrul ireversibil (poate și cu sugerarea timpului nesfîrșit) este negată, scoasă din acțiune, de încrederea senină ce corespunde credinței exprimate de Sf. Pavel în «Moarte, unde este ghimpele tău»? Răbdarea este aici un calm care, atoate-îndurător, vede sfîrșitul tragediei; prin nesfîrșita moarte el zîmbește eternității pururi vii"[2].

În afară de simboluri, simbolismul structural al piesei este un factor determinant al unității și integrării, după cum se poate vedea și din analiza amplă a „modelului simbolic semnificativ" întreprinsă de către Derek Traversi. Din motive de spațiu, o reproducem mai mult sub formă de rezumat.

Pelerinajul lui Pericle în căutarea adevăratei fericiri („rodul pomului ceresc" sau merele din grădina Hesperidelor) începe cu scena de la curtea regelui Antioch(us), unde eroul, prevenit de acesta că, dacă nu va dezlega

---

[1] Donald A. Stauffer, *Op. cit.*, p. 275–276.
[2] G. Wilson Knight, *The Crown on Life*, London, 1947, p. 65.

o anumită ghicitoare, va fi decapitat ca atîția alți pețitori ai frumoasei fiice a regelui, își încearcă totuși norocul; descifrează cumplitul tîlc al ghicitorii (incestul dintre Antioch și fiica sa) și descoperind existența în frumusețe a răului ascuns, fuge de la curte. Diferitele experiențe prin care trece (sărăcia, furtuna, intervenția simbolică a pescarilor) „pot fi interpretate ca fiind tot atîtea etape ale evoluției sale morale". Căsătoria cu Thaisa încheie primele două acte.

Restul tragediei e prima încercare a lui Shakespeare de a dezvolta tema împăcării simbolice. Sensul real al acțiunii devine limpede o dată cu furtuna de pe mare (atribuită expres de Pericle „zeilor" în III, 1) și cu moartea în chinurile naşterii a Thaisei; ea îi încredințează lui Pericle perpetuarea vieții ei prin copilă, în timp ce eroul întîmpină nașterea acesteia „cu cuvinte în care se întrepătrund semnificativ stressul și calmul, tragedia și pacea":

„Și-acum, să-ți fie-ntreaga viață blîndă!
Căci n-a fost prunc mai zbuciumat din leagăn;
Să-ți fie bună firea și blajină,
Căci un mai aspru bun-sosit pe lume
N-a fost sortit copilei unui prinț.
Și fie-ți viitorul fericit!
Căci te-ai născut în cel mai aprig freamăt
Ce aer, apă, foc, pămînt și cer
Îl pot isca spre-a te vesti pe lume" (III, 1, 27–34).

Substanța poetică, reală și sprijinită de imaginație din acest episod, care privește retrospectiv la suferințele îndurate de Pericle în pelerinajul său și anticipează nașterea unei noi și mai profunde înțelegeri, devine pivotul sau momentul de cotitură al întregii acțiuni. Planul simbolic capătă viață, validitate artistică, în primul rînd în termenii poeziei (specific shakespeariene) — evoluția Marinei, superioritatea ei morală într-o lume depravată; readucerea la viață a Thaisei; suferințele lui Pericle, renașterea lui morală, mijlocită de propriul său copil și mărturisită de erou prin cuvinte care explicitează simbolul central:

„O, vino,
Tu, ce dai viață celui ce ți-a dat-o,
Născută-n mare, -nmormîntată-n Thars,
Pe mare regăsită!" (V, 1, 196–199).

Finalul comentariilor lui Traversi:

Pericle,... născut a doua oară prin intervenția salvatoare a fiicei sale, își pune acum «veșminte noi» și cere muzică, aceasta fiind, ca în toate piesele romantice, expresia armoniei restabilite. Astfel îmbrăcat și după ce suferințele sale, ca și cele ale lui Lear, au fost alinate în somn, el

se îndreaptă spre templul din Efes ca să fie redat soției pe care o pierduse. Redarea se petrece sub ecoul, repetat pentru ultima oară, al celor două idei fundamentale din piesă: cea a relației organice care unește nașterea și moartea, ambele raportate la originea lor prin expunerea la stihii — «...N-ai vorbit de o furtună, /De-o naștere, de-o moarte?» (V, 3, 33—34) —, precum și cea a continuității sacre a familiei, recreată în mare și acum restabilită fizic pentru a căpăta deplina blagoslovire:

«Privește cine îngenunche-acum!
Din carnea ta e carne ce-ai purtat-o
Pe mare și numită-a fost Marina,
Căci a văzut în larg lumina zilei» (V, 3, 46—48). /.../"[1].

Filozofia morală din piesă reflectă, în esență, ethosul creștin al epocii, cu glorificarea virtuților care, înfrîngînd în final răul, sînt răsplătite, cu motivarea existenței răului ca urmare a păcatului originar, cu acceptarea tradiționalelor teze și precepte biblice (ca în atîtea alte piese, și în *Pericle* Shakespeare reproduce sau parafrazează din *Vechiul* și *Noul Testament*, de ex. „ceartă-aceste valuri", cf. *Matei*, 8, 26 etc.). În esență, pentru că pelerinajul eroului nu este *numai* „pelerinajul bunului creștin", iar implicațiile morale țin și de viziunea gîndirii umaniste (ecouri ale antichității clasice, interdependența dintre microcosm și macrocosm — la care face aluzie Lychorida în versul „Răbdare, domnul meu, nu ajuta furtuna", III, 1, 19 etc.).

În ceea ce privește modul în care Shakespeare a receptat, a selectat și a amalgamat aceste teze morale cu tezele filozofice ale vremii pentru a realiza noua sinteză din *Pericle*, o colaționare a piesei cu *Comedia erorilor* mi se pare instructivă. Această primă comedie shakespeariană se inspiră parțial din aceeași sursă ca și *Pericle*, *Cartea a 8-a* din *Confessio Amantis* de John Gower. Suferințele Emiliei și ale lui Aegeon pe mare, furtuna, și naufragiul — „urgia" *(extremity*, cuvînt subliniat și în *Comedia erorilor)* sînt reeditate în bună măsură de Pericle și Thaisa. În ambele piese există intervenții ale providenței, inclusiv prin mijlocirea pescarilor salvatori. Emilia devine stareță a mănăstirii din Efes (templul Dianei fusese prezentat ca mănăstire încă de Gower), Thaisa, „mare preoteasă" a templului Dianei, iar în acest locaș iau sfîrșit tribulațiile și se proclamă „împăcarea" sau „recunoașterea" finală. Și într-un caz și în celălalt personajele sînt mai curînd schițate decît zugrăvite. Totodată, deși piesa de început este în primul rînd o comedie (mulți cercetători o califică „farsă"), ea conține și substraturi ideatice nu mai puțin serioase ca acelea din *Pericle*. O „deplasare de accent" în zonele comparabile privește semnificațiile orașului Efes, pe baza textului din *Faptele Apostolilor*, XIX: în *Comedia erorilor* Efesul

[1] Derek Traversi, *Shakespeare: The Last Plays*, în „The Age of Shakespeare", edited by Boris Ford, 1955, Penguin, Harmondsworth, 1964, p. 259—263.

e sediul unor forţe magice puse în slujba dezordinii şi confuziei, „...scamatori îndemînatici care amăgesc ochiul, / Vrăjitori care cu lucrările lor întunecoase zăpăcesc mintea, / Vrăjitoare care ucid sufletele şi schilodesc trupurile" etc. (I, 2, 98 şi urm.) etc., pe cîtă vreme în *Pericle* este doar oraşul în care se află templul Dianei. Iar dincolo de această deplasare de accent apar o serie de diferenţieri.

Gemenii din *Comedia erorilor* (v. şi postfaţa respectivă) sînt pregătiţi pentru „sărbătoarea baptismală" prin străbaterea unor etape necesare din procesul cunoaşterii logice (sînt uimiţi de ceea ce li se întîmplă, repetă obsesiv întrebările cauzale „de ce"? şi „pentru ce"? ca să lămurească nişte „miracole" false, dau vina pe vrăji inexistente — cu urmarea că încurcăturile datorate asemănării lor fizice sporesc elementul comic —, apoi, pentru prima oară în viaţa lor, îşi pun problema identităţii şi a cunoaşterii de sine, încep să se îndoiască de mărturia ochilor). Din textul piesei romantice reiese că Pericle trece foarte repede, numai prin faza autocunoaşterii şi anume atunci cînd rezolvă ghicitoarea lui Antioch: „Îţi mulţumesc, Antioch, că ai învăţat / Trupul meu bicisnic şi muritor să se cunoască pe sine" (I, 1, 42—43). Ca şi Marina, prin ascultare, nesumeţire şi dragoste, el a ajuns la certitudinea mediată de cunoaşterea intuitivă. Este adevărat, şi el are momente cînd se arată uimit de cele ce se întîmplă; dar uimirea lui nu izvorăşte din dorinţa de a afla „cauzele", ca gemenii, ci din sentimentul acceptării necondiţionate a miracolului ca parte integrantă a existenţei. În marea scenă a recunoaşterii, de asemenea, eroul are îndoieli cu privire la identitatea Marinei şi cere dovezi (cf. *Troilus* în *Troilus şi Cresida*, V, 1), ultima dintre acestea fiind:

„Al mamei nume, -atît mai vreau să-mi spui" (V, 1, 202)

dar justificarea o sesizează el însuşi:

„Căci adevărul nu e niciodată
Adeverit de-ajuns, chiar şi atunci
Cînd bănuielile au adormit" (V, 1, 203—204)

şi:

„Cînd văd ce văd
Simt că-mi pierd minţile de bucurie" (V, 1, 224).

După care, parcă pe un ton acuzator, el transferă altora necesitatea dovezilor:

„Marina, spune-i tot lui Helicanus,
Ce-i încă îndoit că-mi eşti copilă" (vers. 226—227)

şi aude muzica divină...

Tema esență-aparență e mereu prezentă în *Comedia erorilor* iar în *Pericle* se întîlnește sporadic, deși în două rînduri e accentuată puternic — o dată ca generalizare sugerată de ipocrizia lui Antioch:

„*Pericle:* Cum curtenia-nvăluie păcatul,
Cînd ești în fapte-asemeni c-un fățarnic
Ce nu e bun decît la-nfățișare!" (I, 1, 121–123)

și altă dată ca autocaracterizare a Marinei:

„Marina: ...nu sînt
Decît ce par a fi" (V, 1, 105–106).

În sfîrșit, nu este lipsită de interes o comparare a lui Pinch, definit pe lista personajelor din *Comedia erorilor* ca „învățător și vraci /*conjurer*/" în ediția Craig și ca „învățător" în ediția Arden, cu Cerimon („nobil din Efes"). Pinch e un impostor din familia care, printre alții, avea să-l includă ulterior pe Holofernes, pedantul ironizat pentru etimologiile sale false în *Zadarnicele chinuri ale dragostei* sau pe ignorantul profesor de latină Hugh Evans din *Nevestele vesele din Windsor*; cu deosebirea că s-a specializat în ochii credulilor ca „vraci de duhuri rele": „...unul Pinch, un mațe-fripte, / Un ghicitor pîrlit, un coate-goale, / Lihnit de foame, prăpădit, cu ochii / În fundul capului, un scamator, / O stîrpitură cu privirea șuie, / Pastramă-pe picioare. Lepra asta / Și-a luat-o-n cap că-i vraci de duhuri rele" (Antipholus din Efes, in V, 1, 238–243). Cerimon este însă un cărturar adevărat, deși termenul este omis în caracterizarea pe care i-o face Kenneth Muir: „un personaj înțelept și nobil, ce pare să întruchipeze spiritul esențial al pieselor din ultima perioadă de creație a lui Shakespeare"[1].

Anticipîndu-l pînă la un punct pe Prospero ca om de știință, Cerimon s-a specializat însă în *medicină*, după cum ne informează el însuși:

„E cunoscut
C-am prins prin studiu taina medicinii;
Citind pe marii doctori și eu însumi
Lucrînd pe-acest tărîm..." (III, 2, 31–34).

Studiul a dat roade, pentru că din spusele celui de Al Doilea Nobil aflăm că a vindecat sute de bolnavi; iar noi înșine îl vedem pe scenă reducînd-o la viață pe Thaisa (III, 2, 49–111) după ce îl invocă pe Apollo ca patron al învățăturii *(learning*, în interpretarea lui Malone). „Miracol" pentru profani, intervenția salutară a medicului (III, 2, 80–111) este astfel explicată de dr. Olaru:

[1] Kenneth Muir, *Op. cit.*, p. 341.

„Cerimon își dă seama că în cazul Thaisei nu este vorba de o *moarte reală*, ci de una *aparentă*, de un colaps prelungit, invocînd pe Esculap /.../ și recomandînd o reanimare lentă, utilizînd diverse procedee: muzică, masaje cu ștergare, căldură, aer"[1].

Pe urmele lui Lorenzo, călugărul filozof, medic și farmacist din *Romeo și Julieta* (III, 3, 1—30), și în consonanță cu concepțiile „naturiste" ale Renașterii, bazate pe Hipocrat din Kos, Dioscoride etc., Cerimon acordă o deosebită importanță empirismului popular:

„...am învățat
Cu timpul cum să-mi iau într-ajutor
Slăvitele puteri firești ce zac
În plante, în metale și în pietre
Și pot vorbi de orice tulburări
Sau leacuri din natură..." (III, 2, 34—38).

Reține atenția relația de *colaborare* dintre omul de știință și natură: am luat „într-ajutor" („made familiar... to my aid"; variantă posibilă: „m-am familiarizat și l-am familiarizat și pe ajutorul meu /*Philemon*/ cu..."), în nici un caz însă „am supus slăvitele puteri" (traducere germană de K. Simrock) sau „smulgînd slăvitele puteri" (într-o variantă românească). De altfel, ideea armoniei dintre microcosm și macrocosm, a „corespondențelor" este parțial implicată și în tema „ascultării", ca în versurile în care Pericle se supune stihiilor: „Prea rău v-ați mîniat, luminători! / Vînt, ploaie, trăsnet, omul e-o făptură / Ce-n fața voastră-și pierde-mpotrivirea; / Și eu v-ascult, c-așa mi-e dată firea" (II, 1, 1—4).

Către sfîrșitul piesei, Pericle o roagă pe Thaisa să-i spună:

„Cum ai scăpat cu viață pîn-la urmă
Și cui anume, afar' de zei, se cade
Să-i mulțumesc pentru minunea-aceasta" (V, 3, 56—58)

iar Thaisa răspunde:

„Lui Cerimon, stăpîne-al meu; prin care
Și-au arătat a lor putere zeii" (*Ibid.*, 59—60).

Dar în autoportretul lui Cerimon apropierea omului de zei devine o *echivalare*, în perspectiva îmbinării priceperii/științei cu virtutea:

„Am socotit întotdeauna
Virtutea și priceperea mai sus

[1] Alexandru Olaru, *Shakespeare și psihiatria dramatică*, Scrisul Românesc, Craiova, 1976, p. 131.

Ca titlul de nobleţe sau averea
Pe care uşuraticii urmaşi
Le pot mînji sau irosi; pe cînd
Celor dintîi li-e dată nemurirea
Ce face-un zeu din om“ (III, 2, 26–31).

Virtutea supremă e dragostea, şi nu numai dragostea limitată la membrii familiei, ci dragostea faţă de oameni, simpatia, compasiunea. Adresîndu-i-se lui Cerimon, Al Doilea Nobil spune: „N-aţi pregetat la milă /*charity*/ în Efes“ (III, 2, 43–44), iar în Epilog Gower reia subliniat îmbinarea virtute-pricepere folosind termeni mai specifici, dragoste/caritate – învăţătură/ştiinţă:

„Prin Helicanus vi s-a-nfăţişat
Credinţa, cinstea, cugetul curat.
Prin veneratul Cerimon, fiinţa
Ce pune-n slujba binelui ştiinţa“ (V, 3, 91–94).

O traducere în proză, deci fără rime de inevitabilă încorsetare, e mai fidelă ca substanţă: „Prin veneratul Cerimon se arată desluşit / Valoarea din totdeauna a iubirii / milei / omeniei cu învăţătură“ / the worth that learned charity aye wears/.

L. Leviţchi

1 Antiohia, oraş în provincia Alep din Siria, fondat în jurul anului 300 î.e.n. de Seleucos (355–280 î.e.n.) – general macedonean, locotenent al lui Alexandru cel Mare.

Numele oraşului a fost dat în cinstea numelui tatălui lui Seleucos, Antiochus, iar Antiohia a fost considerat drept unul dintre cele mai mari oraşe ale vremii, ajungînd pînă la 500 000 de locuitori în epoca sa de înflorire din timpul lui Antiochus al III-lea cel Mare (223–187 î.e.n.) şi în epoca de după acesta, fiind întrecut numai de Roma şi Alexandria.

Seleucos (cunoscut în istorie şi sub numele său latinizat Seleucus) este, totodată, fondatorul dinastiei seleucizilor (care au domnit pînă în secolul I î.e.n., cînd Siria a devenit provincie romană).

Cum au existat treisprezece regi din dinastia seleucizilor numiţi Antiochus, personajul shakespearean nu poate ajuta la stabilirea timpului istoric în care dramaturgul situează acţiunea piesei.

2 Pericle, prinţ al Tyrului, reprezintă, probabil, preluarea numelui Pericle din istoria lui Plutarh (cca. 50 – cca. 124 e.n.), intitulată *Vieţile paralele* şi e folosit aici pentru un personaj fără nici un fel de atestare istorică. De altfel şi folosirea numelor Simonides, Cleon, Lysimach, deşi întîlnite în istorie, nu corespund unor regi sau guvernatori atestaţi de aceasta.

3 Cetate vestită în lumea antică, situată pe coasta Feniciei. A rezistat odată timp de cinci ani unui asediu infructuos al asirienilor şi, mai tîrziu, unui asediu de treisprezece ani a lui Nabucodonosor, regele Babilonului. Ulterior, vechea cetate a fost părăsită, construindu-se una nouă pe o insulă în apropierea celei vechi, care apoi a fost cucerită şi distrusă în anul 322 î.e.n. de către Alexandru cel Mare. Faptul ar putea situa deci acţiunea din piesă înainte de această dată.

Un prinţ Pericle al Tyrului nu se întîlneşte în istoria antică.

4 Pentapolis era numele unei asociaţii de cinci cetăţi de pe coasta Cirenaicei, în Africa de Nord. În piesa de faţă este nume de oraş.

5 Tharsus este numele unei cetăţi bogate din vechime situată în Cilicia, în Asia Mică. Este localitatea unde s-au întîlnit pentru prima oară Cleopatra şi Antoniu.

Locuitorii din Tharsus aveau reputaţia de a fi îngîmfaţi, efeminaţi şi dedaţi luxului.

6 Mytilene, cetate vestită din insula Lesbos, a cărei putere a fost nimicită de spartani în secolul al V-lea î.e.n.

7 Cetate antică pe coasta de vest a Asiei Mici vestită pentru templul zeiţei Artemis (Diana), una din cele şapte minuni ale antichităţii. Templul a fost incendiat şi distrus de un locuitor neînsemnat din Efes, Erostrate.

Dacă personajele din piesă sînt fictive, localităţile menţionate sînt, în schimb, reale.

8 În primele ediţii ale piesei *Pericle* nu se indică locurile unde se desfăşoară actele şi scenele respective.

9 Adagiu latin, aplicabil vinului şi însemnînd: „Cu cît e mai vechi, cu atît e mai bun". Atribuit lui Aristotel, a fost tradus în limba latină.

10 Antiohia a fost întemeiată de Seleucos (v. nota 1), care a denumit cetatea după tatăl său. Fiul lui Seleucos s-a numit tot Antiochus.

11 Deşi acţiunea piesei se petrece în lumea greacă, Antiochus se referă la zeitatea romană Iupiter, în loc de Zeus, cum este numit zeul suprem în mitologia greacă. De altfel Shakespeare foloseşte în tot restul piesei aproape numai denumirile romane pentru zei.

12 Lucina era zeiţa luminii şi a naşterilor la romani.

13 Hesperidele erau păzitoarele merelor de aur pe care zeiţa Gea le dăruise Herei (Iunonei) la căsătoria acesteia cu Zeus (Iupiter). Hesperidele erau fiicele lui Atlas şi ale Hesperiei. Legendele mitologiei clasice se contrazic în privinţa părinţilor Hesperidelor, ca şi a numărului lor. Astfel, în unele legende ele sînt în număr de trei, în altele patru şi în altă parte chiar şapte. Aducerea merelor din grădina Hesperidelor a fost penultima (după unii ultima) din cele douăsprezece munci impuse lui Hercule de regele Eurystheu, conform poruncii Pythiei, preoteasa oracolului din Delfi. După ce Hercule a oferit merele zeiţei Atena (Minerva), aceasta le-a restituit Hesperidelor.

14 În sarcina lor de a păzi merele, hesperidele erau ajutate de balaurul Ladon.

15 Amor sau Cupidon era zeul iubirii la romani şi corespundea lui Eros din mitologia greacă. Era fiul lui Venus (Afrodita) şi al lui Marte (după unii al lui Zeus sau al lui Hermes).

16 Anacronism. Armele de foc au fost inventate abia la sfîrşitul Evului Mediu.

17 Nu este vorba de Antioch al III-lea numit cel Mare în istorie şi care a domnit între 223–187 î.e.n., deşi din text ar rezulta că Pericle se referă totuşi la faptele glorioase de arme ale acestuia.

18 Comentatorii textului shakespearian văd în ceea ce spune Thaliard preluarea unui fragment din lucrarea lui Barnabe Riche, *Soldier's Wish to Briton's Welfare* (apărută în 1604): „Îl voi lăuda prin urmare pe poetul *Philippides*, care fiind întrebat de regele *Lysimachus* ce favoare i-ar putea acorda pentru faptul că îi arată atîta dragoste, i-a răspuns regelui: «Maiestatea Voastră să nu-mi împărtăşească niciodată vreunul din secretele voastre». (Text împrumutat din Plutarh apărînd în *Viaţa lui Demetrius*, Cap. XII.)

19 Pasajul pare să fi fost inspirat de relatările din literatura contemporană privind foametea din Ierusalim în timpul asediului cetăţii de către romani în anul 70 e.n.

20 Conform credinţei generale a pescarilor, starea de nelinişte a porcilor-de-mare prevestea apropierea unei furtuni.

21 Comparaţii asemănătoare se întîlnesc şi în 2 Henric al IV-lea, III, 2; *Regele Lear*, IV, 2 şi *Troilus şi Cresida*, V, 5.

22 Unii comentatori văd în aceste rînduri influenţa unui pasaj din *Utopia* lui Thomas Morus, *Cartea I*, în care autorul, referindu-se la intensa transformare a regiunilor rurale în păşuni pentru oi, a căror lînă constituia una din bogăţiile Angliei la sfîrşitul secolului al XV-lea, scrie: „Turmele voastre de oi, care dacă îndeobşte sînt aşa de blînde şi se hrănesc cu nimica toată, acum, pe cît se spune, au început să fie atît de lacome şi neîmblînzite, încît pe oameni îi înghit de-a binelea, iar ogoarele, casele şi satele le nimicesc şi le pustiesc" (în traducerea *Utopiei* efectuată de E. şi Şt. Bezdechi, Edit. Ştiinţifică, Bucureşti, 1958, p. 55).

23 Deviză în limba latină: „Lumina ta e viaţa mea".

24 Deşi în textul original se afirmă că deviza respectivă este în limba spaniolă, concluzia comentatorilor este că în textul shakespearian ne aflăm în faţa unei devize exprimate într-o limbă italiană coruptă sau a unui amestec de spaniolă cu italiană; ca urmare textul a fost corectat într-o formă spaniolă, însemnînd: „Mai mult prin blîndeţe decît prin forţă".

25 În limba latină: „Dorinţa de renume m-a îndemnat să merg înainte".

26 „Ceea ce mă hrăneşte mă şi stinge" (lat.).

27 „Aşa se încearcă fidelitatea" (lat.).

28 „Trăiesc cu această speranţă" (lat.). Sursa acestei devize e necunoscută, iar comentatorii textului presupun că e posibil ca autorul ei să fi fost dramaturgul însuşi.

29 Prin „galerie" se înţelegea în teatrul elisabetan „în afara scenei".

30 Iuno sau Iunona, soţia lui Iupiter (Zeus) era la romani zeiţa căsniciei. În mitologia greacă este numită Hera.

31 Probabil o reminiscenţă din scena duelului din *Hamlet*, cînd regele Claudiu închină un pahar de vin pentru Hamlet (V, 2, 300).

32 Diana (Artemis la greci) este cunoscută şi sub numele de Cynthia, după muntele Cynthus, din insula Delos, unde s-a născut. Ca zeiţă a lunii este denumită şi Selene, şi sub acest nume s-a îndrăgostit de păstorul Endymion, fermecată de frumuseţea acestuia.

Dorind ca Endymion să-şi păstreze veşnic frumuseţea, Selene l-a rugat pe Zeus să-l cufunde într-un somn din care să nu se mai trezească niciodată, rămînînd astfel permanent tînăr şi frumos.

33 Diana era şi zeiţa castităţii, necunoscînd sentimentul iubirii. Alaiul de tinere zeiţe care o însoţeau în permanenţă duceau şi ele aceeaşi viaţă castă ca şi zeiţa pe care o slujeau. De aici, în literatura medievală, a fi slujitoarea Dianei însemna a duce o viaţă ascetică.

34 Se relatează că într-o stampă flamandă din epoca Renaşterii este reprezentată Moartea jefuind un avar de pungile sale, în timp ce un măscărici aflat în spatele Morţii rînjeşte batjocoritor privind scena.

Unii comentatori văd în scena de faţă o referire la aşa-numitele dansuri ale morţii în care Moartea şi bufonul sînt zugrăviţi împreună, în toată Europa, pe ziduri, pereţii peristilurilor sau pe ferestre, precum şi în xilogravuri, în secolele al XV-lea şi al XVI-lea. Cele mai renumite xilogravuri reprezentînd un măscărici şi Moartea sînt cele executate de pictorul Hans Holbein (1465—1524) din care s-au păstrat un număr de patruzeci şi trei pînă în zilele noastre. Publicul elisabetan putea astfel înţelege uşor referirea la bufon împreună cu Moartea în replica lui Cerimon.

35 Conform fiziologiei lui Claudius Galenus (cca 130 — cca 200 e.n.), medic grec şi autor de scrieri medievale şi filosofice, sufletele erau nişte substanţe subtile şi foarte rafinate, care se aflau răspîndite în sîngele şi organele principale ale corpului omenesc. Originar din Pergam (Asia Mică), el şi-a petrecut ultima parte a vieţii la Roma, fiind medicul împăraţilor Marcus Aurelius şi Lucius Verus.

36 Menţionarea unui egiptean mort şi readus la viaţă se bazează pe anumite legende care circulau în vremea lui Shakespeare, în care se povesteau cazurile unor asemenea egipteni.

37 Aesculapius sau Asclepius era zeul medicinii. În *Iliada* lui Homer el nu apare ca zeu, ci doar ca un medic desăvîrşit ai cărui doi fii erau medici şi făceau parte din armata grecilor. Mai tîrziu el apare în legendele mitologice ca fiu al lui Apolo şi al lui Coronis sau Arsinoëa. Ajuns la maturitate, era atît de versat în arta medicinii încît l-a readus la viaţă pe un oarecare Hippolytus. Zeus, însă, temîndu-se că datorită lui Esculap oamenii ar putea înşela moartea, l-a ucis cu un trăsnet, împreună cu Hippolytus, cel pe care îl readusese la viaţă. La rugămintea lui Apolo, Zeus l-a aşezat pe Esculap printre stele. În formă de statuie, Esculap este însoţit de un şarpe (şerpii erau socotiţi că au darul de a descoperi plantele vindecătoare).

Urmaşii lui Esculap au constituit o castă preoţească, arta medicală fiind considerată ca o taină sacră; era transmisă din tată în fiu.

38 V. notele 32 şi 33.

39 Neptun (Poseidon la greci) era zeul suprem al mărilor. Era fratele lui Iupiter şi al lui Hades (numit şi Pluto). După răsturnarea tatălui lor Cronos, Zeus a preluat stăpînirea pămîntului, Poseidon a mărilor, iar Hades a lumii subpămîntene.

40 Vestalele erau preotesele fecioare ale zeiţei Vesta (la greci Hestia), zeiţa focului. Acesta era considerat sacru şi vestalele trebuiau să-l păzească pe altarele dedicate zeiţei ca să nu se stingă niciodată. În cazul cînd focul se stingea, ceea ce se considera ca o mare nenorocire, vestalele vinovate erau condamnate la moarte. Zeiţa Vesta era, ca zeitate a focului, şi zeiţa care ocrotea vatra în fiecare casă romană. Vesta nu era reprezentată prin statui, simbolul ei fiind focul care ardea pe altarele sale. O vestală celebră în istorie a fost Rhea Sylvia, mama lui Romulus şi Remus. Fiind condamnată la moarte de regele Amulius, deoarece îşi călcase jurămîntul de păstrare a castităţii prestat ca vestală, a fost salvată de intervenţia preoţimii, care a susţinut că cei doi copii erau copiii zeului Marte şi prin urmare mama lor nu putea fi executată.

41 Cetate în insula Cipru, în apropierea căreia, conform legendelor mitologice, zeiţa Venus (Afrodita) se născuse din valurile mării. Locul a fost declarat sacru, zeiţei dedicîndu-i-se un altar pe care i se aduceau jertfe.

42 Cuvintele Dionyzei reamintesc scena din *Macbeth* în care Lady Macbeth îşi îndeamnă soţul să-şi respecte jurămîntul de a-l ucide pe regele Duncan (I, 7, 57).

43 Cuvintele Marinei reamintesc scena din *Regele Ioan* în care prinţul Arthur se referă la primul servitor, care venise să-i scoată ochii, spunînd că acesta ar avea o „privire aspră, însă o inimă blîndă" (IV, 1, 88).

44 Shakespeare dă numele de Valdes şefului piraţilor care o capturează pe Marina, după Don Pedro de Valdes, unul dintre amiralii spanioli din Armada Spaniolă care avea misiunea să debarce în Anglia, în 1588, o armată spaniolă de invazie. Armada a fost împiedicată de corăbiile englezilor, mai mici dar mai mobile, să-şi îndeplinească misiunea. Corabia amiralului spaniol a fost incendiată şi scufundată de căpitanul de vas Sir Francis Drake şi Don Pedro de Valdes a fost făcut prizonier.

Într-o piesă a dramaturgului Thomas Dekker, contemporan cu Shakespeare, sînt enumeraţi o serie de căpitani spanioli printre care este menţionat şi Pedro de Valdes.

45 V. nota 6.

46 În limba franceză, *vérole* înseamnă „variolă" dar şi „sifilis". Numele personajului *Monsieur Vérolles*, este astfel sugestiv, avînd în vedere contextul în care apare.

47 Denumirea unor monede de aur franceze, circulînd curent în Anglia în vremea lui Shakespeare.

48 Conform unei tradiţii populare din vremea lui Shakespeare, tunetul nu impresionează peştii, în afară de ţipari. Aceştia se sperie şi părăsesc noroiul în care stau retraşi în mod obişnuit şi sînt astfel mai uşor de prins.

49 Dialogul dintre Dionyza şi Cleon reaminteşte pe acela dintre Lady Macbeth şi Macbeth imediat după uciderea regelui Duncan (II, 1). Comentatorii piesei menţionează de asemenea asemănarea cu scena dintre Albany şi Goneril (*Regele Lear*, IV, 2). În toate trei cazurile, personajele care îndeamnă la crimă sînt femei. Spre deosebire, însă, de Macbeth, Cleon şi Albany nu iau parte la crimă.

50 Thetis, una din fiicele zeului Nereus, aparţinea categoriei celor cincizeci de nimfe de mare numite Nereide. Cum zeiţa Themis prorocise că fiul lui Thetis îşi va depăşi în valoare, cu mult, tatăl, Zeus, temîndu-se pentru viitorul său, hotărî ca Thetis să se căsătorească numai cu un muritor de rînd, ceea ce se şi întîmplă, Thetis căsătorindu-se cu Peleus, regele mirmidonilor şi devenind mama lui Ahile.

În textul piesei întîlnim însă o confuzie datorată tipografului care a ortografiat numele Thetis, cu litera *i* în loc de a-l ortogafia cu *y*, Thetys fiind zeitatea la care se gîndise Shakespeare şi care era soţia lui Oceanus, zeul rîului uriaş care înconjura tot pămîntul, imaginat ca un disc circular în cele mai vechi legende mitologice. Nereida Thetis nu-şi avea justificarea în piesa *Pericle*.

51 Priap, fiul lui Dionysus şi al Afroditei era zeul rodniciei, în general şi protectorul turmelor de oi şi capre, al albinelor, al viţei de vie şi al produselor grădinilor, motiv pentru care era reprezentat ca ducînd fructe şi ţinînd în mînă o seceră sau un corn al abundenţei. Pentru elisabetani era şi un simbol al desfrîului.

52 Termenul de origine italiană este folosit în cazul de faţă cu sensul de „tinerii nobili" dedaţi unei vieţi de plăceri.

53 Sărbătoarea anuală în cinstea lui Poseidon (Neptun la romani) avea loc la data de 23 iulie şi era marcată prin mari festivităţi publice.

54 Referirea la mersul maiestuos al zeiţei Iunona apare şi în *Furtuna* (IV, 1), aprecierea laudativă fiind preluată din *Eneida* lui Vergiliu, *Cîntul I* (V. şi nota 30).

55 Referire la obiceiul din epoca elisabetană de a aşeza la morminte o statuie personificînd resemnarea, exprimînd astfel suferinţa cauzată de moartea unei fiinţe iubite. Asemenea statui, sau numai chipuri, erau înfăţişate zîmbitoare pentru a simboliza atît supunerea faţă

de destinul care hotărîse sfîrşitul vieţii celui din mormînt, cît şi dispreţ faţă de acest destin (v. şi *A Douăsprezecea Noapte*, nota 49).

56 Cu alte cuvinte: o muzică cerească, adică muzica produsă de corpurile cereşti în învîrtirea lor în jurul pămîntului, care ocupă un punct fix în spaţiu, conform sistemului astronomic conceput de Claudius Ptolomeu, matematician, astronom şi geograf helenistic din Alexandria (Egipt). Ptolomeu a trăit şi a scris în prima jumătate a secolului al II-lea al erei noastre, opera sa *Geografia* bucurîndu-se de o mare autoritate în timpul Evului Mediu şi al Renaşterii în Europa.

V. Ştefănescu-Drăgăneşti

CYMBELINE

Traducere de LEON D. LEVIȚCHI

PERSOANELE

CYMBELINE, regele Britaniei
CLOTEN, fiul reginei din prima ei căsătorie
POSTHUMUS LEONATUS, un nobil, soţul Imogenei
BELARIUS, un mare dregător, surghiunit, ascunzîndu-se sub numele de Morgan
GUIDERIUS, ARVIRAGUS — fiii lui Cymbeline, ascunzîndu-se sub numele de Polydor şi Cadwal, presupuşii fii ai lui Morgan
PHILARIO, italian, prieten cu Posthumus
IACHIMO, italian, prieten cu Philario
Un gentilom francez, prieten cu Philario
CAIUS LUCIUS, general al oştilor romane
Un căpitan roman
Doi căpitani din oastea britonă
PISANIO, servitorul lui Posthumus
CORNELIUS, doctor
Doi seniori de la curtea lui Cymbeline
Doi gentilomi de la aceeaşi curte
Doi temniceri
REGINA, soţia lui Cymbeline
IMOGENA, fiica lui Cymbeline din prima sa căsătorie
ELENA, doamna de companie a Imogenei. Gentilomi, doamne, senatori romani, tribuni, un gentilom olandez, un gentilom spaniol, un prezicător, muzicanţi, ofiţeri, căpitani, soldaţi, crainici, alţi însoţitori
Duhuri

Acţiunea se petrece în Britania şi Italia.

ACTUL I

SCENA 1

Britania. Grădina palatului lui Cymbeline.
Intră doi gentilomi[1].

ÎNTÎIUL GENTILOM:
Toţi umblă încruntaţi — amărăciunea
Ce l-a cuprins pe rege se vădeşte
Pe chipuri ca pecetea stelelor
În firea noastră.
AL DOILEA GENTILOM: Dar ce s-a-ntîmplat?
ÎNTÎIUL GENTILOM:
Păi, fiică-sa, urmaşa lui la tron,
(Menită pentru fiul văduvei
Cu care s-a-nsurat) a îndrăgit
Un gentilom sărac însă destoinic;
Şi cum s-au cununat, el e proscris
Iar dînsa-ntemniţată. Toţi sînt trişti
De formă, însă regele, cred eu,
De-adevărat.
AL DOILEA GENTILOM: Adică numai el?
ÎNTÎIUL GENTILOM:
Şi cel care-a pierdut-o; şi regina
Ce-o vrea ca noră. Dar curtenii noştri,
Sub masca-mprumutată de la rege,
Se bucură în suflet de pricina
Tristeţii prefăcute.
AL DOILEA GENTILOM: Cum aşa?
ÎNTÎIUL GENTILOM:
Cel ce-a pierdut prinţesa e-un tîlhar
Nevrednic chiar de vorba cea mai slută,

Iar cel ce-o are (dar n-o are, bietul,
Fiindcă-i surghiunit) este un om
Cum nu se află-al doilea; oricînd
Pe-un geamăn presupus l-ar pune-n umbră.
Socot că-i singurul ce-mbină astfel
Frumosul cu virtutea.

AL DOILEA GENTILOM: Prea îl lauzi...

ÎNTÎIUL GENTILOM:
După măsură! Ba chiar nu de-ajuns
Cînd mă gîndesc la meritele lui.

AL DOILEA GENTILOM:
Îi spune cum? Şi din ce neam coboară?

ÎNTÎIUL GENTILOM:
Nu știu în amănunt; dar tatăl său,
Sicilius[2], a înfruntat romanii
Cu cinste-alături de Cassibelan;
Sporindu-i însă faima sub Tenantius[3],
Acesta i-a dat titluri și, de-asemeni,
Porecla Leonatus[4]. Cum Sicilius
Avea alți doi factori, căzuți în lupte
Cu spada sus, și el era acum
În vîrstă iar durerea de părinte
Îl mistuia grozav, s-a prăpădit.
S-a stins și-aleasa-i doamnă dîndu-i viață
Acelui despre care-i vorba. Riga
Îl ia pe prunc în grija sa, îi spune
Posthumus Leonatus și îl crește,
Îl face paj, îi dă învățătura
Cea mai înaltă-a vremii, iar băiatul
O soarbe de îndată, precum noi
Sorbim aer în piept. S-a pîrguit
În primăvara tinereții; lucru rar,
Era iubit și lăudat la curte:
Pentru cei tineri, pildă; pentru alții,
Oglindă a ținutei; pentru vîrstnici,
Cînd o luau razna, bun îndrumător.
La rîndu-i, principesa l-a ales
Pe cel azi surghinuit, și astfel dînsa,
Pierzînd dreptul la tron, a arătat
Ce mult îl prețuiește și că omul
Nu-și are seamăn.

AL DOILEA GENTILOM: Îl cinstesc din spusa-ți.
Dar regele nu are alți copii?

ÎNTÎIUL GENTILOM:
Nu, ea e singurul. De vrei să afli,
A mai avut doi fii, răpiți din casă —
Cel mare cînd avea trei ani, cel mic
Abia în scutece. Nici pînă astăzi
N-au dat de urma lor.
AL DOILEA GENTILOM: Cît e de-atunci?
ÎNTÎIUL GENTILOM:
Vreo douăzeci de ani.
AL DOILEA GENTILOM:
Răpiți astfel, copiii unui rege!
Păziți atît de prost și căutați
Atît de-ncet!
ÎNTÎIUL GENTILOM: Oricît e de ciudat
Și-oricît de caraghioasă-i delăsarea,
Acesta-i adevărul.
AL DOILEA GENTILOM: Sînt convins.
ÎNTÎIUL GENTILOM:
Hai să plecăm — se-apropie Posthumus,
Regina și prințesa.

(Ies.)
Intră regina, Posthumus și Imogena.

REGINA: Nu, fata mea; se clevetește-ades
Pe seama mașterelor, însă eu
Rău n-am să-ți fac. Deși îmi ești captivă,
O să primești chiar de la paznic cheia
De la odaia-n care stai. Posthumus,
De-ndată ce-l mai îmblînzesc pe rege,
Am să te apăr; totuși, deocamdată
E-atît de mînios încît mai bine-i
Să te supui poruncii, luîndu-ți scut
Răbdarea înțeleaptă.
POSTHUMUS: Plec azi, doamnă.
REGINA: Primejdia o știți. Deși stăpînul
Nu v-a dat voie să vorbiți, mă plimb
O clipă prin grădină — prea mi-e milă
De caznele iubirii ferecate.

(Iese.)

IMOGENA: Vicleană milă, despot care mîngîi
Unde rănești! Drag soț, mînia tatii
Mă sperie atît doar cît îmi cere

A unei fiice sfîntă datorie[5],
Dar nu mă tem că m-ar putea lovi.
Te duc Eu, ținta ochilor vrăjmași,
Am să m-alin cu gîndul că departe
M-așteaptă-un giuvaer.

POSTHUMUS: Regina mea!
Nu plînge, ca să nu fiu bănuit
De gingășii ce nu fac nici o cinste
Unui bărbat. Voi fi cel mai statornic
Din soţii cari au dat un jurămînt.
Philario, prietenul lui tata,
(Ne ştim doar din scrisori) mă găzduieşte
La Roma. Scrie-mi, draga mea, acolo,
Ca eu să sorb cu ochii orice slovă,
Chiar de-i venin cerneala.

Intră din nou regina.

REGINA: Hai, vă rog.
De vine regele, mă ia-n răspăr.
(Aparte.) L-aduc încoace; oricînd ne certăm,
Plătește scump pentru greşeala mea
Ca să mă recîştige.

POSTHUMUS: Dacă noi
Ne-am lua o viață-ntreagă bun rămas
Mereu ar creşte chinul despărţirii[6].
Adio!

IMOGENA: Nu, te rog, mai stai o clipă.
Asemeni bun rămas ar fi prea scurt
Chiar de te-ai duce să te plimbi. Acesta
A fost olmazul mamei; ia-l, iubite,
Și poartă-l pîn-te-nsori cu-o altă soață
Cînd moare Imogena.

POSTHUMUS: Cum cu alta?
Păstraţi-mi-o pe-aceasta, zei din ceruri!
Și brațele-mi uscaţi de vor cuprinde
Altă femeie! Tu rămîi aici

(Își pune inelul în deget.)

Cît am simţire. — Neasemuito,
Așa cum ai pierdut nespus, făcînd
Un schimb cu biată sinea mea, tot astfel

Primesc mai mult în dar. De dragul meu
Să porţi cătuşa dragostei. O pun

(Îşi încinge braţul cu o brăţară.)

Celei mai scumpe-ntemniţate.

IMOGENA: Ceruri!
Cînd ne vom revedea?

Intră Cymbeline, însoţit de curteni.

Regele, vai.

CYMBELINE: Piei, ticălosule! Să nu te văd:
Cu umbra ta de-mi mai întuneci curtea,
Eşti mort, otravă-n al meu sînge!

POSTHUMUS: Zeii
Te aibă-n grijă şi pe cei destoinici
Rămaşi la curte să-i blagoslovească.
Mă duc. *(Iese.)*

IMOGENA: Nici chiar împunsătura morţii
Nu poate fi mai rea.

CYMBELINE: Vicleană ziditurǎ,
În loc să mă susţii, mi-îngreunezi
Povara anilor.

IMOGENA: Te rog, stăpîne,
Nu-ţi face singur rău. Mînia ta
Mă lasă rece. — Adînca mea restrişte
A-năbuşit şi teama şi durerea.

CYMBELINE: Tot nu mai vrei s-asculţi? Nu ceri iertare?

IMOGENA: Nu cer nimic cei deznădăjduiţi.

CYMBELINE: În loc să fii a prinţului soţie!

IMOGENA: Har Cerului că nu-s, şi c-am ales
Un vultur, nu un uliu!

CYMBELINE: Ai luat un cerşetor ca-n tronul meu
S-aşezi ocara.

IMOGENA: Nu, i-am adăugat
O strălucire nouă.

CYMBELINE: Şarpe!

IMOGENA: Doamne,
Din vina ta îmi este drag Posthumus,
Tu ne-ai crescut alături... Azi e vrednic
De cea mai bună soaţă — parcă-ntrece
Chiar preţul ce-l plăteşte.

CYMBELINE: Ești nebună!
IMOGENA: Aproape — mă-ntremeze cerul! Ah,
De-aș fi o fată de văcar, iar dînsul
Fiu al păstorului vecin!
CYMBELINE: Neroada!

Intră din nou regina.

Au fost iar împreună — ai călcat
Porunca mea. Ia-o de-aici și pune-o
Sub lacăt!
REGINA: Nu te-aprinde! Fiică dragă,
Te liniștește. — Scumpul meu stăpîn,
Ne lasă-aici iar tu omoară-ți timpul
Cum crezi.
CYMBELINE: Să piardă-un strop de sînge zilnic
Și-această nebunie s-o răpună
Cînd i-o fi scris.

Cymbeline și curtenii ies.

REGINA: Rușine! Mai domol!

Intră Pisanio.

Uite-l pe servitorul tău. — Ce este?
PISANIO: Feciorul vostru mi-a-nfruntat stăpînul
Cu un pumnal.
REGINA: Cum? Vai, nădăjduiesc
Că n-a ieșit nimica rău dintr-asta.
PISANIO: Putea să iasă, dar stăpînul meu
Cu dînsul s-a luptat mai mult în joacă,
Fără aprindere. I-au despărțit
Curteni aflați în preajma lor.
REGINA: Mă bucur.
IMOGENA: Unit cu tata, fiul dumitale
Lovește-ntr-un proscris... Vai, ce curaj!
Aș vrea să fiu cu ei într-un pustiu
Ca să-l împung cu acul pe acela
Ce dă-ndărăt! Dar pe stăpînul tău
De ce l-ai părăsit?
PISANIO: Mi-a spus să plec.
Nu m-a lăsat să-l însoțesc în port.
Mi-a scris aici cum cată să v-ajut
Oricînd îmi cereți.

REGINA: Slugă credincioasă
Ţi-a fost şi pot jura că-n viitor
Va fi la fel.
PISANIO: Vă mulţumesc smerit.
REGINA: *(către Imogena):*
Să ne plimbăm.
IMOGENA *(către Pisanio):* În mai puţin de-un ceas
Te-ntorci, să stăm de vorbă. Pîn-atunci
Vezi dacă domnul meu s-a îmbarcat.
Măcar atît să faci.

(Ies.)

SCENA 2

Britania, într-o piaţă publică,
Intră Cloten cu doi seniori.

ÎNTÎIUL SENIOR: Alteţă, te-aş sfătui să-ţi schimbi cămaşa. După această încleştare grozavă, iese aburul din domnia ta aşa cum iese dintr-o jertfă proaspătă. Dacă n-o schimbi, trebuie să primeneşti aerul pe care-l pierzi, iar cel din afară nu e atît de sănătos ca acela care iese din trupul domniei tale.
CLOTEN: Îmi schimb cămaşa dacă e plină de sînge. L-am scos din luptă?
AL DOILEA SENIOR *(aparte):* De unde! Nici măcar din răbdări nu l-a scos.
ÎNTÎIUL SENIOR: Scos din luptă? Dacă nu e rănit, înseamnă că trupul lui e un schelet descărnat, drum liber pentru sabie.
AL DOILEA SENIOR *(aparte):* Sabia lui fugea de duşman ca datornicul de oraş, se aţinea tot pe drumuri dosnice.
CLOTEN: Mişelul nu stătea locului o clipă.
AL DOILEA SENIOR *(aparte):* Cum să stea locului cînd se năpustea mereu asupra ta?
ÎNTÎIUL SENIOR: Fugea de rupea pămîntul! Nu-i vorbă, Înălţimea ta ai şi aşa destul pămînt, dar vezi că duşmanul, bătînd în retragere, îţi lăsa şi pămîntul de sub el.
AL DOILEA SENIOR *(aparte):* Cam atîtea palme cîte oceane ai tu. Gogomanii!
CLOTEN: Mor de necaz că ne-au despărţit.
AL DOILEA SENIOR *(aparte):* D-apoi eu! Trebuia mai întîi să cadă lat ca să vedem cît e de lung nătărăul.

CLOTEN: Şi cînd mă gîndesc că dînsa îl iubeşte pe individul ăsta şi pe mine mă dă la o parte!

AL DOILEA SENIOR *(aparte)*: Dacă este un păcat să faci o alegere dreaptă, prinţesa e osîndită pe vecie.

ÎNTÎIUL SENIOR: Alteţă, întotdeauna ţi-am spus că frumuseţea şi mintea ei nu se potrivesc între ele. Faţa e luminoasă, dar nu-i luminează mintea.

AL DOILEA SENIOR *(aparte)*: Aş! Se fereşte să-i lumineze pe nătărăi ca să nu-şi ştirbească razele.

CLOTEN: Hai la mine în odaie. Mare păcat că nu s-a sfîrşit cu o spintecătură.

AL DOILEA SENIOR *(aparte)*: Dacă era spintecat dobitocul ăsta, n-ar fi fost nici un păcat.

CLOTEN *(către al doilea senior)*: Vii cu noi?

ÎNTÎIUL SENIOR: Eu merg.

CLOTEN: Mergem cu toţii.

AL DOILEA SENIOR: Bine, alteţă.

(Iese.)

SCENA 3

O cameră în palatul lui Cymbeline.
Intră Imogena şi Pisanio.

IMOGENA: Să te fi preschimbat pe ţărm în steiul
Ce poate iscodi oricare vas!
Îmi scrie... — dacă nu primesc răvaşul?
E ca şi cum iertarea n-ar ajunge
La un ocnaş! Ce ultime cuvinte
L-ai auzit rostind?
PISANIO: „Regina mea"!
IMOGENA: Apoi şi-a fluturat batista?
PISANIO: Da,
Şi-a sărutat-o.
IMOGENA: Pînză fără suflet,
Mai fericită astfel decît mine!
Şi asta-i tot?
PISANIO: Nu, doamnă, de pe punte[7],
Cît încă-l mai vedeam, îşi flutura
Mănuşa, pălăria sau batista,
Trădîndu-şi chinul, vrînd parcă să spună

Că dorul lui nu s-a desprins de țărm
În timp ce vasul zboară.

IMOGENA: Trebuia
Să-l urmărești pîn-ce ar fi ajuns
Cît o stăncuță.

PISANIO: Am făcut întocmai.

IMOGENA: Iar ochii mei s-ar fi umplut de sînge,
Căznindu-se să-l vadă — tot mai mic,
Tot mai subțire, ca un vîrf de ac,
Apoi topit ca musculița-n aer.
Numai atunci mi-aș fi desprins privirea,
Plîngînd amar. Dar, bunul meu Pisanio,
Cînd vom primi vreo știre de la el?

PISANIO: Fiți, doamnă,-ncredințată că vă scrie
Cu cel dintîi prilej.

IMOGENA: Nici bun rămas
Noi nu ne-am luat — și mult ce-aș fi dorit
Cu vorbe-alese să-l împac; să-i spun
Că la anume ceas, cu-anume gînduri
Mă-ndrept spre dînsul; ori să-l pun să jure
Că italiencele nu vor clinti
Nici dreptul meu, nici cinstea, lui; să-l conjur
Că-n zori, la prînz și-n miez de noapte, ruga-i
S-o-ntîmpine pe-a mea, fiindcă-atunci
Sînt pentru el în ceruri; sau să-i dau
Sărutul despărțirii, întrerupt
De vorbe dulci. Atunci apare tata
Asemeni crivățului mînios
Ce-ngheață mugurii.

Intră o doamnă de la curte.

DOAMNA: Regina, doamnă,
V-așteaptă.

IMOGENA *(către Pisanio):*
Faci întocmai cum ți-am spus.
Mă duc la dumneaei.

PISANIO: Să n-aveți grijă.

(Ies.)

SCENA 4

Roma. O cameră în casa lui Philario.
Intră Philario, Iachimo, un francez, un olandez și un spaniol[3].

IACHIMO: Crede-mă, domnule, l-am cunoscut în Britania; pe atunci era în plin urcuș spre culmea la care avea să ajungă. Mă uitam la el, dar, cum să zic, fără să mă minunez, deși opisul marilor lui însușiri îl însoțea peste tot și-l puteam citi punct cu punct.

PHILARIO: Vorbești despre o vreme cînd nu era încă înzestrat cu ceea ce-l face astăzi să fie cum este pe dinafară ca și pe dinăuntru.

FRANCEZUL: Eu l-am cunoscut în Franța. Iar acolo erau destui vulturi care, ca și el, puteau privi soarele fără să clipească.

IACHIMO: Și istoria asta cu însurătoarea! Acum e judecat mai curînd după meritele fiicei regelui. Așa se face că a cîștigat o faimă mai mare decît i se cuvine.

FRANCEZUL: Mai e și surghiunul.

IACHIMO: Bineînțeles. Faima i-au sporit-o și mai mult cei cari, călăuziți de flamura prințesei, deplîng acest nenorocit divorț, chiar dacă jelesc numai ca să sprijine cu proptele slaba ei putere de judecată. Păi nu? Pînă și o baterie ușoară ar fi fost în stare s-o dărîme devreme ce s-a însoțit cu un cerșetor, ba și mai rău. Dar cum se face că o să stea la dumneata? Și de unde pînă unde îl cunoști?

PHILARIO: Am fost la oștire împreună cu taică-său și el m-a scăpat de la moarte în mai multe rînduri. — Uite-l și pe briton. Ai grijă să-i țină de urît gentilomi luminați ca dumneata, așa cum merită un străin de seama lui. *(Intră Posthumus.)* Faceți cunoștință cu acest gentilom, un ales prieten al meu. Cît prețuiește vă las să descoperiți mai tîrziu singuri; să nu vi-l zugrăvesc cînd e de față.

FRANCEZUL: Dacă nu mă înșel, ne-am cunoscut la Orléans.

POSTHUMUS: E adevărat, de atunci ți-am rămas dator pentru curtenie, dator pe viață.

FRANCEZUL: Ești prea drăguț. Am fost bucuros că te-am împăcat cu concetățeanul meu. Era păcat să vă încleștați și să vă ucideți dintr-o ceartă pentru o nimica toată.

POSTHUMUS: Iartă-mă, domnule, pe atunci eram un călător tînăr care se purta după capul său și nu ținea seama de experiența altora; dar chiar acum, cînd judec mai bine (nu-mi luați în

nume de rău lauda de sine), îndrăznesc să spun că nu apăram chiar o nimica toată.

FRANCEZUL: Se poate, dar, oricum, nu se cădea ca într-o asemenea ceartă să hotărască săbiile, mai ales între doi oameni ca voi. Urmarea ar fi fost moartea unuia sau a amîndurora.

IACHIMO: Putem şti şi noi din ce s-au luat la harţă?

FRANCEZUL: Cum de nu, a fost o ciocnire în văzul tuturor şi am s-o descriu fără nici un fel de părtinire. Seamănă cu cearta noastră de aseară, cînd fiecare şi-a lăudat frumoasele din ţara sa. Acest domn a susţinut — şi era gata chiar să-şi apere spusele cu sabia — că iubita lui e mai frumoasă şi mai virtuoasă, mai cinstită, mai neprihănită, statornică şi desăvîrşită şi mai puţin supusă ispitei decît oricare dintre cele mai de laudă doamne de la noi din Franţa.

IACHIMO: Ori doamna aceea nu mai este în viaţă, ori părerea domnului s-a mai schimbat.

POSTHUMUS: Dumneaei îşi păstrează virtutea tot aşa după cum eu îmi păstrez părerea.

IACHIMO: Doar n-o să spui că le întrece pe italiencele noastre!

POSTHUMUS: Dacă m-ar înfrunta acum cineva ca atunci în Franţa, tot nu m-aş abate o iotă de la ceea ce am spus, cu toate că mă socotesc mai degrabă închinătorul, nu iubitul ei.

IACHIMO: „*La fel de* frumoasă şi de virtuoasă" şi încă ar fi o comparaţie prea frumoasă pentru oricare doamnă din Britania. Chiar dacă doamna dumitale le-ar întrece pe cele pe care le-am cunoscut tot aşa cum diamantul dumitale străluceşte mai puternic decît multe diamante pe care le-am văzut vreodată, n-aş putea crede că le depăşeşte pe multe prin virtute; dar eu nu am văzut cel mai de preţ diamant din cîte sînt şi nici dumneata n-ai văzut-o pe cea mai virtuoasă doamnă.

POSTHUMUS: O laud după cum o preţuiesc; după cum preţuiesc şi diamantul.

IACHIMO: Şi cît de mult îl preţuieşti pe acesta?

POSTHUMUS: Mai presus de toate comorile lumii.

IACHIMO: Ori neasemuita dumitale doamnă a murit, şi atunci bineînţeles, preţuieşte mai mult diamantul, ori o preţuieşti mai prejos decît un lucru mărunt de care se bucură o lume întreagă.

POSTHUMUS: Greşeşti: diamantul poate fi vîndut sau dăruit. E cumpărat de cineva care are destui bani pentru tîrg sau primit de cineva cu destule înzestrări pentru un asemenea dar. Iar dînsa nu poate fi cumpărată. E un dar al zeilor.

IACHIMO: Pe care ţi l-au dat zeii?

POSTHUMUS: Care, cu voia zeilor, o să rămînă al meu.

IACHIMO: S-o stăpînești sănătos; dar vezi că prin iazurile vecine poposesc rățoi veniți de aiurea. Și inelul dumitale poate fi furat; așa că din aceste două comori fără preț, una e supusă ispitei iar cealaltă supusă ghinionului. Un hoț dibaci sau un curtean desăvîrșit (adică și iute de mînă) s-ar încumeta să le cîștige pe amîndouă.

POSTHUMUS: În Italia dumitale nu se află un curtean atît de desăvîrșit încît să facă de ocară cinstea doamnei mele. Cît despre hoți, nu mă îndoiesc că aveți destui; dar nu mă tem nici pentru inel.

PHILARIO: Să ne oprim aici, domnilor.

POSTHUMUS: Bucuros. Îi mulțumesc din inimă acestui nobil senior că nu mă socotește un străin. Ne-am împrietenit de la început.

IACHIMO: Dacă aș putea schimba cu frumoasa dumitale de cinci ori mai multe cuvinte decît am schimbat noi, aș cîștiga-o de partea mea. Iar dacă aș putea ajunge la ea acasă, cinstea ei s-ar preda.

POSTHUMUS: Cu neputință!

IACHIMO: Sînt gata să zălogesc jumătate din averea mea împotriva inelului dumitale, deși, după mine, aceasta face mai mult. Dar rămășagul îl fac nu atît împotriva renumelui doamnei cît împotriva încrederii ce i-o arăți ei. Iar ca să înlătur orice bănuială de jignire, sînt gata să încerc să ademenesc oricare altă femeie.

POSTHUMUS: Te amăgești cu vorbe peste măsură de semețe. Încercările dumitale, sînt încredințat, vor întîmpina ceea ce merită.

IACHIMO: Adică?

POSTHUMUS: Împotrivire — deși astfel de încercări, cum le spui, cer mai mult: pedeapsă.

PHILARIO: Ajunge, domnii mei. Ați început fără veste, sfîrșiți la fel. Și căutați, vă rog, să vă cunoașteți mai bine unul pe altul.

IACHIMO: Pentru a dovedi ce am spus ar fi trebuit să pun în joc întreaga mea avere, ba chiar și averea vecinilor!

POSTHUMUS: Și pe care anume doamnă ai dori s-o ispitești?

IACHIMO: Pe a dumitale, devreme ce o socotești atît de credincioasă. Pun rămășag zece mii de ducați împotriva inelului ce-l porți. Dacă-mi dai cîteva rînduri cu care să pot pătrunde la curtea unde locuiește, două întrevederi cu prințesa îmi sînt de

ajuns ca să-ţi aduc cinstea pe care ţi-o închipui atît de bine păzită.

POSTHUMUS: Împotriva aurului dumitale pun tot atîta aur şi eu! La inelul acesta ţin la fel de mult ca şi la degetul pe care-l port, e o parte din mine.

IACHIMO: Te-ai apropiat de catehismul meu — te-ai înţelepţit. Chiar dacă ai cumpăra cu un milion dramul de carne femeiască, tot n-ai putea-o feri de stricăciune. Dar văd că-ţi lipseşte cu desăvîrşire evlavia — ţi-e frică.

POSTHUMUS: Spui vrute şi nevrute din obişnuinţă; sper să-ţi fie mai cinstite gîndurile.

IACHIMO: Ştiu ce spun şi sînt gata să îndeplinesc ce-am făgăduit, jur.

POSTHUMUS: Da? Atunci îţi împrumut inelul pînă cînd te întorci. Semnăm învoiala cum se obişnuieşte după lege. Virtutea doamnei mele e mai presus de toate gîndurile dumitale mîrşave. Foarte bine, primesc provocarea. Poftim inelul*.

PHILARIO: N-am să îngădui un astfel de rămăşag!

IACHIMO: L-am încheiat, pe zeii cerului! Dacă nu-ţi aduc destule dovezi că m-am înfruptat din farmecele doamnei, cei zece mii de ducaţi ai mei precum şi inelul sînt ai dumitale. Dacă mă înapoiez lăsînd-o neprihănită aşa cum crezi că este, atunci dumneaei, odată cu giuvaerul ăsta şi cu aurul meu ţi se cuvin fără doar şi poate. Aceasta însă cu condiţia să-mi dai recomandarea de a putea ajunge nestingherit în preajma prinţesei.

POSTHUMUS: Primesc! Să întocmim actele. Dar pun şi eu o condiţie: dacă duci aventura la bun sfîrşit şi-mi dovedeşti convingător că ai izbutit, nu mai sînt duşmanul dumitale, pentru că doamna nu mai este vrednică de cearta noastră. Dacă însă ea nu se lasă cucerită şi dumneata nu poţi dovedi că m-a trădat, atunci va trebui să răspunzi cu spada în mînă pentru părerile jignitoare pe care le-ai rostit cît şi pentru încercarea de a o necinsti.

IACHIMO: Dă mîna, ne-am înţeles. Întărim legal învoiala iar eu plec neîntîrziat în Britania pentru ca nu cumva, judecînd dumneata mai la rece, să nu-ţi schimbi gîndul. Mă duc după bani, apoi aşternem pe hîrtie prevederile celor două rămăşaguri.

POSTHUMUS: Prea bine.

(Posthumus şi Iachimo ies.)

---

*Îl dă probabil lui Philario.

FRANCEZUL: Crezi că vor duce lucrurile pînă la capăt?
PHILARIO: Da. Iachimo nu se lasă. Să mergem după ei.

(Ies.)

SCENA 5

Britania. O încăpere în palatul lui Cymbeline.
Intră regina, doamne de onoare și Cornelius.

REGINA: Nu, rupeți florile cît mai e rouă.
Mai iute. Cine le-a-nsemnat?
PRIMA DOAMNĂ: Eu, doamnă.
REGINA: Plecați. *(Doamnele ies.)*
Ei, doctore, ce droguri mi-ai adus?
CORNELIUS: Aici sînt toate, Înălțimea-voastră.

(Îi dă o lăcriță.)

Dar, rogu-vă — și nu vă supărați,
Mă-ndeamnă conștiința să vă-ntreb;
De ce mi-ați poruncit să vin aici
Cu-aceste doctorii otrăvitoare
Ce-aduc o moarte netăgăduită
Chiar dacă e înceată?
REGINA: Mult mă mir
De întrebare! Nu ți-am fost elevă
Atîta vreme? Nu m-ai învățat
Să fac parfumuri, să le limpezesc,
Să le păstrez? Și leacurile mele
Chiar regele nu mi le cere-adesea?
Și cum am propășit (doar nu-ți închipui
Că m-a-ndrumat satana), nu-i firesc
Să-nvăț și alte lucruri? Vreau să văd
Cum pot înrîuri aceste droguri
Făpturile nevrednice de ștreang
(Nu oamenii!), să le încerc puterea,
Să caut leacuri împotriva lor
Și să le dau de rost.
CORNELIUS: Asemeni studii
Vă-nvîrtoșează inima; și-apoi,

Tot cercetînd urmările otravei,
Să nu vă-mbolnăviţi.

REGINA: O, fii pe pace.

Intră Pisanio.

(Aparte.) Lingău netrebnic, am să-ncep cu tine—
Ţii cu stăpînul, iar pe fiul meu
Îl duşmăneşti... *(Tare.)* Ce faci, Pisanio? —
Eşti liber.

CORNELIUS: *(aparte)* Te cam bănuiesc, cucoană.
Oricum, te-mpiedic de la rele.

REGINA *(către Pisanio)*:
— O vorbă.

CORNELIUS *(aparte)*:
Nesuferita — crede că i-am dat
Otrăvuri ce ucid domol. Ştiu bine
De ce e-n stare cugetu-i murdar
Şi tocmai lui să i le-ncredinţez?
Fierturile acestea doar un timp
Întunecă şi amorţesc simţirea.
Se poate să le-ncerce mai întîi
Cu cîinii şi pisicile, apoi
Să meargă mai departe; dar primejdii
Nu se ascund în moartea-nşelătoare.
Într-un tîrziu, strivitul duh al vieţii
Va învia! O-nşel, dar amăgind-o,
Eu sprijin cinstea.

REGINA: Doctore, eşti liber.
Te chem dacă-i nevoie.

CORNELIUS: Mă închin plecat.

(Iese.)

REGINA *(către Pisanio)*:
Mai plînge, spui? Tot nu s-a liniştit?
Tot nu se-nduplecă şi nebunia
O stăpîneşte? Vezi, nu te lăsa!
Cînd ai să-mi spui că mi-a-ndrăgit băiatul,
O să-ţi răspund că eşti la fel de mare
Ca şi stăpînul tău, mai mare încă!
Norocul lui a amuţit, iar faima
I-e şubredă. Nu poate să se-ntoarcă,
Nici să rămînă-acolo unde este.

Să plece într-alt loc? Ar însemna
Doar să-și strămute chinul în zadar
Căci fiecare zi dărîmă-ntr-însul
Ce-a-nfiripat în ziua dinainte.
Cați sprijin într-un om care,-aplecat,
Se prăbușește și prieteni n-are
Nici să-l susţină?

(Regina scapă lăcrița, Pisanio o ridică.)

Nu ştii ce ridici.
Sînt leacuri minunate — ţi le dau
Pentru osîrdie. Le-am pregătit
Eu însămi și cu ele în cinci rînduri
Pe rege de la moarte l-am scăpat.
Nimic nu întremează-atît de iute.
Hai, ia-le, chezășie pentru tot
Ce-am să-ţi mai pregătesc. Stăpînei tale
Arată-i ca din parte-ţi ce-o așteaptă.
Ţi-e teamă, înțeleg, să-ţi schimbi credința.
Dar judecă: stăpîna nu ţi-o schimbi
Iar fiul meu îţi va purta de grijă.
Pe rege am să-l pun să te înalțe;
Eu, mai ales, te voi plăti regește.
Să vină doamnele. Şi... ia aminte!

(Pisanio iese.)

Nu-l cumperi, blestematul! E viclean
Şi la Posthumus ţine-atît de mult
Că-ntr-una-i amintește Imogenei
Îndatoririle de soață. Ha!
De bea tîlharul leacul, ea va pierde
Pe cel din urmă crainic al iubirii;
Ea însăși o să-l guste negreşit,
De nu se cuminţeşte.

Intră din nou Pisanio cu doamnele de la curte.

Le-ați adus?
Aglicea, primula și toporașii
Le duceţi în iatacul meu. — Pisanio,
Cu bine. Nu uita ce-am spus.

(Regina și doamnele ies.)

PISANIO: Se poate?
Eu să-mi trădez stăpînul? Nu! Mai bine
Mă-nec! Atît pot face pentru tine.

(Iese.)

SCENA 6

Britania. O altă încăpere în palatul regelui.

Intră Imogena.

IMOGENA: Un tată crud, o mașteră vicleană,
Un tîmp curtînd o doamnă-al cărei soţ
E surghiunit — ah, soţule, cunună
A dorurilor mele! Cît îndur...
Eram, vai, fericită dacă hoţii
M-ar fi răpit ca și pe fraţii mei!
Cumplită e neîmplinirea rîvnei
Cînd ţinta e prea sus; blagosloviţi
Sînt cei mărunţi și cari se-ndestulează
Cu mici plăceri. — Cine-i?

Intră Pisanio și Iachimo.

PISANIO: Un domn din Roma
De la stăpînul meu scrisori v-aduce.
IACHIMO: De ce, domniţă, v-aţi schimbat la faţă?
E bine prea cinstitul Leonatus
Și vi se-nchină. *(Îi dă o scrisoare.)*
IMOGENA: Mulţumesc frumos.
Sînteţi binevenit.
IACHIMO *(aparte)*:
Fără cusur e ce zărește ochiul!
Dacă se-arată astfel și la minte,
E o minune-ntre minuni, e phoenix,
Iar eu pierd rămășagul. Cutezanţă,
Ajută-mă! Din creștet pînă-n tălpi
Mă înarmează! Altfel lupt ca parţii[9]
Ce nu se lasă nici atunci cînd fug.

IMOGENA *(citește)*: *E un om ales și îi sînt adînc îndatorat pentru prietenia pe care mi-o arată. Primește-l cum se cuvine, fii la înălţime.*

LEONATUS: Atît doar cu glas tare am citit.
Ce-a mai rămas îmi încălzește însă
Străfundul inimii. Prea vrednic domn,
Vă spun „bine-ați venit“ și-aceste vorbe
Le voi adeveri în chip de gazdă.

IACHIMO: Vă mulțumesc, frumoasă doamnă. Cum?
Bărbații sînt nebuni? Le-a dat ochi firea
Să vadă bolta și bogatul rod
Al mării și pămîntului, să poată
Deosebi, sus, stelele aprinse,
Jos, pe nisipul socotit în cer,
Un fir îngemănat, însă nu pot,
Cu-asemenea unelte prețioase,
Distinge-ntre frumos și urîciune?

IMOGENA: Ce vă uimește-atît?

IACHIMO: Nu, vinovat
Nu este ochiul. Chiar și pavianul
Alege maimuțica arătoasă
Și cu grimase-alunge pe cea slută.
Nici judecata — pînă și-un nătîng
Se-nțelepțește-n fața frumuseții.
Nici pofta. Întîlnind desăvîrșirea,
Murdarul gînd, îngrețoșat de sine,
Îneacă-n vărsături dorința.

IMOGENA: Nu te-nțeleg...

IACHIMO: Dorința nesățioasă,
Butoiul fără fund[10], da, pofta care
Întîi înghite-un miel, apoi tînjește
După lături.

IMOGENA: Ce ai, iubite domn?
Ți-e bine?

IACHIMO: Bine, doamnă, mulțumesc.
(Către Pisanio.) Te rog, mergi la valetul meu și spune-i
Să mă aștepte unde l-am lăsat.
E cam țîfnos și n-a mai fost pe-aici.

PISANIO: Da, domnule, mă duc să-i dau bineţe. *(Iese.)*

IMOGENA: Și zici că soțul meu e sănătos?

IACHIMO: Da, doamnă.

IMOGENA: Nădăjduiesc că-i vesel?

IACHIMO: Foarte vesel.
N-avem străin mai plin de voie bună,

Mai pus pe ghidușii. L-au poreclit
Britonul cel petrecăreț.

IMOGENA: Aici
Mai mult era-ntristat, adeseori
Fără temei.

IACHIMO: Eu trist nu l-am văzut.
La Roma i-e prieten un *monsieur*
Îndrăgostit grozav de-o tinerică
Rămasă-n Galia. Sărmanul om!
Cum scoate hornul fum, el scoate ofuri,
În timp ce ușuraticul briton
(Adică Leonatus) hohotește
Și strigă: „Păi să nu te strici de rîs
Cînd vezi că un bărbat care cunoaște
Din pilde, cărți, și chiar din viața lui
Ce e femeia, cît de schimbătoare-i,
În ceasuri de răgaz mai că se stinge
De dorul jugului?"

IMOGENA: Așa vorbește?

IACHIMO: Da, doamnă, prăpădindu-se de rîs.
E un desfăt s-auzi cum pe franțuz
Îl ia peste picior; însă cu stîngul
Mai calcă și destui bărbați.

IMOGENA: El, nu.

IACHIMO: A, nu! dar pentru-al cerurilor har
Nu-i recunoscător de-ajuns. Primit-a
Alese însușiri și, cu prisos,
Pe-ale domniei tale, bunul lui.
Sînt uluit, dar mi-e și milă...

IMOGENA: Milă?
De cine?

IACHIMO: De-amîndoi.

IMOGENA: Zău? Și de mine?
Cum mă privești! Ce vezi pe chipul meu
Ca să te-nduioșeze?

IACHIMO: Vai! Să fugi
De raza soarelui. Să te mîngîie
Un muc aprins în temniță!

IMOGENA: Te rog,
Răspunde-mi deslușit: de ce ți-e milă?

IACHIMO: Fiindcă alții se înfruptă
(Era să spun) își stăpînesc... nu, zeii
Să judece, nu eu.

IMOGENA: Parcă ai ști
Ceva ce mă privește. Spune — răul
Ce-i numai presupus doare mai mult
Ca răul cunoscut; te-mpaci cu el
Sau cauți leacul. Spune-mi ce anume
Îți dă frîu liber dar și te-nfrînează?
IACHIMO: Dac-aș putea cu buzele s-ating
Acest obraz, această mînă care
Îți smulge jurăminte de credință!
Să stăpînesc tot ce-mi îmbie ochii!
Și blestemat să fiu dacă sărut
Cocotele cu buze mai tocite
Ca treptele ce urcă-n Capitoliu[11];
Dacă strîng mîini scorțoase de atîta
Corvoadă strîmbă; dacă mă atrag
Privirile furișe-atunci cînd ochiul,
Negrăitor, aruncă-un luciu palid
Ca licărele mucului hrănit
De seul puturos. Chinuri drăcești
Pentru asemeni rătăciri!
IMOGENA: Mă tem
Că a uitat Britania stăpînul meu.
IACHIMO: Cum s-a uitat pe el. Aș fi tăcut —
Trădarea lui vorbește de la sine —
Dar farmecul domniei tale-a smuls
Mărturisirea mutului meu cuget.
IMOGENA: Nu vreau să mai aud.
IACHIMO: Suflet curat!
Durerea ta m-a-mbolnăvit de milă!
O doamnă fără seamăn de frumoasă,
Moștenitoare-a unui tron ce-ar da
Celui mai mare dintre regi o țară
Întinsă ca a lui, s-o pună-alături
De tîrfele plătite cu bănet
Din sipetele ei, de-otrepe care
Prăsesc, în schimbul aurului, frențea
Și otrăvesc otrava! Te răzbună!
Altminteri ori nu-ți e regină mama,
Ori stirpea ți-o trădezi.
IMOGENA: Să mă răzbun?
Dar cum? Chiar dac-ar fi adevărat
Ce-am auzit, — dar inima nu crede, —

Nu mă pripesc. Chiar dacă este astfel,
Cum pot să mă răzbun?

IACHIMO: Eu n-aș răbda
Să mă-nfășor ca flamenul Dianei
În reci cearșafuri, pe cînd el petrece
Cu scîrbele pe banii dumitale.
Răzbună-te! Sînt dintr-un neam mai bun
Decît acela ce te-a părăsit
Și-s gata să-ți robesc plăcerii dulci,
Iubindu-te statornic și în taină.

IMOGENA: Pisanio!

IACHIMO: Mă leg printr-un sărut.

IMOGENA: În lături! Prea-ndelung te-am ascultat.
De-ai fi cinstit, îmi povesteai acestea
Dintr-un imbold curat, nu pentru-un țel
Urît și îndrăzneț. Nedreptățești
Un gentilom străin de tot ce-ai spus
Ca tu de cinste și ai cutezanța
Să-nfrunți o doamnă pentru care ești
Scîrbos ca diavolul. Pisanio!
Părintele meu, regele, -o să afle
Ce-ai îndrăznit să faci. Dacă socoate
Că-i potrivit ca un străin obraznic
La curtea lui să tîrguiască-ntocmai
Ca-n lupanarul Romei și pe față
Să ne vorbească de mîrșavu-i gînd,
Atunci palatul nu-i e drag și fiica
Nu și-o cinstește. Hei, Pisanio!

IACHIMO: Te fericesc, Posthumus! Recunosc:
Crezînd în tine astfel, doamna este
Prea vrednică de-a ta statornicie
Iar darurile tale-s pe măsura
Credinței ce ți-o poartă. Vă doresc
Ani mulți și fericiți, soție-aleasă
A celui mai destoinic om, sortit
Măriei voastre numai. Cer iertare
Că v-am vorbit așa, însă am vrut să știu
Pe ce vă-ntemeiați credința voastră.
Acum adeveresc că Leonatus
E cel ce este, rennoit prin mine:
Un gentilom perfect, un vrăjitor
Al inimilor.

IMOGENA: Pari să te căiești.
IACHIMO: E ca un zeu ce-adastă printre oameni;
Un fel de nimb al cinstei îl înalță
Deasupra muritorilor. Alteță,
Să nu vă supărați c-am cutezat
Să vă încerc cu vorbe care pînă la urmă
Au dovedit înțelepciunea voastră
Cînd v-ați ales un soț fără cusur.
V-am ispitit de dragul lui, dar văd
Că zeii v-au creat, nu ca pe alții,
Ispitei nesupusă. Cer iertare.
IMOGENA: Prea bine. Pot să vă ajut la curte?
IACHIMO: Vă mulțumesc. Aproape că uitasem —
Vă cer o mică-ngăduință, totuși
De-nsemnătate pentru noi, cari sîntem
Legați de-o învoială: soțul vostru,
Eu însumi, cîțiva nobili...
IMOGENA: Ce anume?
IACHIMO: Noi, doisprezece gentilomi din Roma —
Un evantai în care Leonatus
E cea mai mîndră pană — ne-am gîndit
Să-i facem împăratului un dar.
Am fost rugat din Franța să i-l cumpăr:
Măiastră-argintărie și odoare
De-aleasă lucrătură și scump preț.
Cum sînt străin, aș ține să le știu
Într-un ungher ferit. V-ar supăra
S-adăpostiți comoara?
IMOGENA: Cu plăcere.
Chezașă-mi pun onoarea că va fi
Păzită-n lege. Întrucît la mijloc
E și bărbatul meu, o voi păstra
La mine în alcov.
IACHIMO: E într-un cufăr
Lăsat în grija oamenilor mei.
Cu voia voastră am să vi-l trimit
Doar peste noapte. Mîine plec.
IMOGENA: O, nu!
IACHIMO: Zău, trebuie, căci prelungind șederea
Nu-mi țin cuvîntul dat. Din Galia
Am străbătut o mare doar să-mi țin
Făgăduiala c-am să vă cunosc.

IMOGENA: Vă mulțumesc, prea mult v-ați ostenit.
Dar nu plecați chiar mîine.

IACHIMO: Nu se poate.
Vă rog de-aceea încă de cu seară
Să-i scrieți lui Posthumus. Și așa
Am zăbovit cu darul.

IMOGENA: O să-i scriu.
Trimiteți cufărul. Va fi păzit
Și-napoiat întreg. Umblați cu bine.

(Ies.)

ACTUL II

SCENA 1

Britania. În fața palatului lui Cymbeline.
Intră Cloten și doi seniori.

CLOTEN: Ce noroc porcesc pe neisprăvitul ăla! Auzi, tocmai cînd bila mea alerga drept spre țintă, mi-o pocnește bila ăstuia și, haț! mi-au zburat o sută de lire ca nimica! Iar scîrnăvia, maimuțoiul dracului, mă ia și la trei păzește pentru că de ce înjur, auzi, de parcă aș fi împrumutat înjurăturile de la el și n-am dreptul să ocărăsc cît îmi place!

ÎNTÎIUL SENIOR: Și ce-a cîștigat? Domnia-ta i-ai spart capul cu bila.

AL DOILEA SENIOR *(aparte):* Dacă avea tot atîta apă la cap ca acela care i-a spart țeasta, i s-ar fi scurs toți creierii.

CLOTEN: Cînd unui gentilom îi vine să înjure, se cuvine oare ca vreunul din cei de față să-i reteze sudalmele?

AL DOILEA SENIOR: Firește că nu, alteță! *(Aparte.)* Dar nici să-i ciuntească urechile de măgar.

CLOTEN: Ce porc de cîine! Să mai ceară și satisfacție! Măcar dacă era de teapa mea!

AL DOILEA SENIOR *(aparte):* Adică la fel de tîmpit ca tine.

CLOTEN: Nimic nu mă supără mai rău ca teapa înaltă de care țin, dea ciuma-ntr-însa! Mai bine nu mă nășteam atît de nobil. Pentru că maică-mea e regină, nimeni nu îndrăznește să se bată cu mine. Orice prostovan se poate măsura cu cine poftește, iar eu trebuie să pășesc țanțoș în sus și în jos ca un cocoș de care nu cutează să se apropie careva.

AL DOILEA SENIOR *(aparte):* Ești clapon, nu cocoș, chiar dacă faci „cucurigu“ și ai o creastă gogonată.

CLOTEN: Ce-ai spus?

AL DOILEA SENIOR: Că nu se cade ca Înălţimea voastră să vă bateţi cu orice mitocan pe care l-aţi jignit.
CLOTEN: Bineînţeles că nu; dar se cade ca eu să-i jignesc pe cei mai prejos de mine.
AL DOILEA SENIOR: E numai dreptul Înălţimii voastre.
CLOTEN: Păi eu ce zic?
ÎNTÎIUL SENIOR: Aţi aflat că astă-noapte a sosit la curte un străin?
CLOTEN: Un străin — şi eu să nu ştiu?
AL DOILEA SENIOR *(aparte)*: Nu ştii nici măcar că eşti un netot.
ÎNTÎIUL SENIOR: E italian şi se spune că e prieten cu Leonatus.
CLOTEN: Aud? Cu Leonatus, nemernicul surghiunit? Înseamnă că e tot un nemernic, orice ar fi el. Cine ţi-a spus despre italianul ăsta?
ÎNTÎIUL SENIOR: Unul din pajii Înălţimii voastre.
CLOTEN: Se cade oare să mă duc să-l văd? Nu mă înjosesc?
AL DOILEA SENIOR: Nu vă puteţi înjosi, Înălţimea voastră.
CLOTEN: Ar fi şi greu, ai dreptate.
AL DOILEA SENIOR *(aparte)*: Adică nu se mai poate înjosi — boul e pe ultima treaptă a tîmpeniei.
CLOTEN: Veniţi cu mine, vreau să dau ochi cu italianul. Ce-am pierdut azi la jocul cu bile, cîştig diseară de la el. Haideţi!
AL DOILEA SENIOR:

V-ajung din urmă, Înălţimea-voastră.

(Cloten şi întîiul senator ies.)

Să nască un asemeni dobitoc
Vicleana diavoliţă? O femeie
A cărei minte sfarmă orice piedici
Iar fiul nu e-n stare să adune
Nici doi cu trei. Vai, biată Imogena,
Cît suferi! Tatăl, rob al soaţei lui,
Ea, maştera, urzind la orice pas
Şi peţitorul, care e mai groaznic
Decît surghiunul scumpului tău soţ,
Toţi s-au unit să vă despartă! Cerul
Te întărească-n cinste, să nu surpe
Al minţii tale templu-ales, iar voi,
Viteazul tău proscris, cu tine-odată',
Să stăpîniţi acest frumos regat!

(Iese.)

SCENA 2

Alcovul Imogenei. Într-un colț se află cufărul. Imogena, culcată, citește. Intră Elena, doamna de companie a Imogenei.

IMOGENA: Cine-i? Elena, tu ești?
DOAMNA: Eu, stăpînă.
IMOGENA: Ce oră e?
DOAMNA: Aproape miezul nopții.
IMOGENA: Citesc de vreo trei ceasuri, mă dor ochii.
Îndoaie fila unde am rămas.
Mergi și te culcă, însă lumînarea
O lași aici, aprinsă. Dacă poți
Să te trezești la patru, să mă scoli.
Mă fură somnul. *(Doamna iese.)* Zei, mă ocrotiți
De iezme și ispititorii nopții,
Vă conjur! *(Adoarme. Iachimo iese din cufăr.)*
IACHIMO: Greierii cîntă, oamenii trudiți
Se întremează-n somn. E ceasul cînd
Tarquiniu[12] a pășit tiptil pe stuf[13]
'Nainte de-a trezi neprihănirea
Ca să o frîngă. Cytheraea[14],
Podoabă vrednică de-acest culcuș!
Crin[15] mai curat și alb decît cearșaful!
Doar s-o ating... doar s-o sărut o dată,
Ușor, cum se sărută între ele
Gingășele ei buze rubinii!
Răsuflul îi înmiresmează-alcovul.
Văpaia sfeșnicului se apleacă
Spre dînsa, doar, doar am să văd sub gene
Luminile ascunse-acum de pleoape
Alb-azurii, cu vinișoare-albastre. —
Dar ținta mea? Ia' să-mi însemn ce văd
În cameră: tablouri, ăsta, ăsta...
Fereastra, patul și tapiseria,
Căminul cu gravuri, ce povestire
Țes ele... Dar un semn pe trupul ei
Ar întregi dovezile-nmiit.
Tu, somn, tablou al morții, fă-o-ntocmai
Cum este-o statuetă pe-un mormînt[16].
(Îi desprinde brățara.) Desfă-te! N-a fost nodul gordian!

E-a mea, dovada ce-i va stinge ochii
Și mintea-i va sminti. O aluniță
Pe sînul stîng — cinci boabe purpurii
Din cupa primulei! Nici omul legii
Nu are mărturii mai nendoioase.
Silit să-mi dea dreptate, Leonatus
Va crede c-am spart lacătul și-apoi
I-am luat soției giuvaerul cinstei.
Ajunge. La ce bun să scriu acestea
Cînd le-am săpat în minte. Ea citea
Povestea lui Tereu[17] iar fila cărții
E îndoită unde Philomela
Îi face voia. Să mă-ntorc în cufăr
Și arcul să-l apăs. Hai, zmei ai nopții,
Plecați, ca zeii să deștepte corbii!
Un înger coborît din cer e ea,
Dar locul e un iad, nu altceva.
Mă-nghează frica. *(Se aude ceasul bătînd.)* Unu,
doi, trei. Gata.

(Intră în cufăr. Cortina se lasă.)

SCENA 3

Antreu lîngă alcovul Imogenei.
Intră Cloten și seniori.

ÎNTÎIUL SENIOR: Înălțimea-voastră îndurați o pierdere cu o seninătate desăvîrșită. Un jucător de zaruri cu atîta sînge rece n-am mai văzut.

CLOTEN: Oricui îi îngheață sîngele cînd pierde.

ÎNTÎIUL SENIOR: Dar nu oricine se împacă în acest chip nobil cu pierderea. În schimb, vă apucă toți dracii cînd cîștigați.

CLOTEN: Oricine cîștigă prinde curaj. Dacă aș putea pune mîna pe această neroadă de Imogena, aș avea bani, nu glumă! Mi se pare sau a și început să se lumineze?

ÎNTÎIUL SENIOR: E ziuă, alteță.

CLOTEN: Să vină odată muzicanții! M-au sfătuit unii să-i închin cîte o muzicuță după răsăritul soarelui, cică asta răzbește.

Intră muzicanții.

Hai, repede, acordați-vă instrumentele. Dacă o mișcați ciupind corzile, e bine. Încercăm și cu glasul. Dacă nu izbutim nici așa, nici așa, treaba ei, dar eu nu mă dau bătut în ruptul capului. Ei, mai întîi o bucățică cu totul și cu totul nemaipomenită și plină de fantezie; pe urmă un cîntec minunat de dulce, cu cuvinte bogate și încîntătoare pe deasupra, și, ce mai calea-valea, o lăsăm să cumpănească.

CÎNTEC

Ascultă cîntul ciocîrliei,
Căci Phoebus[18] își dă zor
Ca să-și adape bidiviii
Cu roua florilor.
Chiar gălbinelele-adormite
Deschid ochii ușor;
Ca tot ce-i minunat, iubito,
Alătură-te lor —
Trezește-te, odor!

CLOTEN: Bine, plecați. Dacă așa ceva răzbește, cinste și slavă muzicii voastre; dacă nu, înseamnă că urechile ei sînt betege și nu le pot vindeca nici părul de cal, nici mațele de vițel, nici guițatul unui eunuc.

(Muzicanții ies.)

AL DOILEA SENIOR: Maiestatea sa!
CLOTEN: Ce bine-mi pare că nu m-am culcat — d-aia și sînt treaz din zori. Regele o să se bucure că o iubesc atît de mult pe fata lui.

Intră Cymbeline și regina.

Bună dimineața, Măria ta, bună dimineața, mamă.
CYMBELINE: Aștepți aici, la ușa fiicei noastre?
Tot îndărătnică e? Și se-nchide?
CLOTEN: Am dat atacul cu muzica dar nu catadicsește să mă bage în seamă.
CYMBELINE: Iubitul i-e-n surghiun prea de curînd
Spre-a-l da uitării; dar după o vreme
Din amintire chipu-i se va șterge.
Atunci va fi a ta.
REGINA: Fată de rege
Ești foarte-ndatorat — el face totul

Ca să te-nalțe-n ochii fiicei sale.
La ceasul potrivit, însă, tu singur
Silește-te să-i placi. Te-ndepărtează?
Cu-atît fii mai zelos: Fă-o să creadă
Că tot ce săvîrșești de dragul ei
Pornește de la tine; fii miel blînd,
Iar dacă te alungă, să te-arăți
Nesimțitor.

CLOTEN: Nesimțitor? Ha! Eu?

Intră un crainic.

CRAINICUL: Măria ta, trimiși din Roma. Unul
E Caius Lucius.

CYMBELINE: Un om destoinic,
Cu toate că nu vine cu gînd bun.
Nu-i vina lui și cată să-l cinstim
Cum cere ajutorul ce ne-a dat
Precum și rangul celui ce-l trimite.
Fiu drag, salut-o pe prințesă,-apoi
Vom merge împreună cu regina
Să-ntîmpinăm pe-acest roman. Hai, doamnă.

Ies toți afară de Cloten.

CLOTEN: De s-a sculat, vorbesc cu ea; de nu,
Să doarmă cît o vrea și să viseze.
E voie? *(Bate la ușă.)* Slujnicele ei se află
Prin preajma-i. Dac-aș mitui vreuna...
Cu aur se deschide orice ușă[19];
Cu aur și-ai Dianei[20] pădurari
Pe cerbi spre hoți îi mînă; și cu aur
Nevinovatul e răpus iar lotrul,
Ca prin minune, scapă; uneori
Atîrnă-n ștreang alături. Ce nu poate
Să facă aurul, sau să desfacă?
Eu la chichițe nu mă prea pricep —
Să-mi iau o slujnică apărător.
E voie? *(Bate la ușă.)*

DOAMNA: Cine bate?

CLOTEN: — Un gentilom.

DOAMNA: Atît?

CLOTEN: Și fiul unei doamne mari.

DOAMNA *(aparte)*:
Cum pot plăti scump croitorul, mulți
Se laudă într-astfel. *(Tare.)* Ce doriți?
CLOTEN: S-o văd pe principesă. Gata-i?
DOAMNA: Da,
Să stea unde-i acum.
CLOTEN: Ia niște galbeni.
Și vinde-mi veste bună.
DOAMNA: Adică vreți să mi se ducă vestea?
Sau de poveste să vă fac? Prințesa!

(Doamna iese.)
Intră Imogena

CLOTEN: Frumoasă soră, bună dimineața.
Mînuța dulce...
IMOGENA: Bună dimineața.
Zadarnic, domnul meu, te ostenești.
Drept mulțumire, pot numai să-ți spun:
Atît sînt de săracă-n mulțumiri
Că n-am de împărțit nimic.
CLOTEN: Și, totuși,
Îți jur că te iubesc.
IMOGENA: De juri sau nu,
Tot una-i pentru mine. Jurămîntul
Mă lasă rece.
CLOTEN: Nu-i răspuns acesta.
IMOGENA: Vorbesc doar ca să nu socoți cumva
Că dacă tac, m-am învoit. Fii bun
Și cruță-mă — altminteri voi răspunde
La cele mai frumoase măguliri
Cu cele mai de rînd necuviințe.
Om firoscos cum ești, s-ar cuveni
Să te-nfrînezi.
CLOTEN: Aș face un păcat
De te-aș lăsa în prada nebuniei;
Și n-am să-l fac.
IMOGENA: Un tont nu-i un nebun.
CLOTEN: Eu, tont?
IMOGENA: Devreme ce eu sînt nebună.
Dar dacă ești cuminte, amîndoi
Ne-nzdrăvenim odată. Domnul meu,
Îmi pare rău că trebuie să spun

Cuvinte mult prea aspre pentru-o doamnă.
Să-ți fie limpede, nu te iubesc,
Acesta-i adevăru-adevărat.
Mai mult — chiar dacă nu-i frumos — îmi ești
Nesuferit la culme și-ți port ură.
Credeam c-ai înțeles și n-ai să-mi smulgi
Aceste vorbe.

CLOTEN: Dar păcătuiești
Neascultînd de tatăl dumitale.
Căsătoria cu un terchea-berchea,
Un mațe-goale, un pomanagiu
Căruia la ospețele domnești
I se zvîrleau fărimituri, nu este,
Nu poate fi nicicînd căsătorie!
Celor de jos (cine-i mai jos ca dînsul?)
Le sînt îngăduite legături
Ce-aduc pe lume numai plozi milogi,
Dar dumneata, urmașă la domnie,
N-ai dreptul la această libertate
Și nu poți pîngări regescu-ți neam
Unindu-te cu un netrebnic rob,
O slugă, un argat și o otreapă.

IMOGENA: Defăimătorule, nu meritai
Nici rob să-i fii, chiar dacă Joe
'Ți-era părinte și ai fi crescut
Cum ai crescut. Pot să vă pun alături?
El împărat și dumneata slujindu-l
Ca ajutor de gîde, mult urît
Fiindcă e o cinste ce n-o meriți.

CLOTEN: Ajungă-l negura din miază-zi[21]!

IMOGENA: Năpasta cea mai mare pentru dînsul
E-atunci cînd numele i-l pomenești.
Iar pentru mine e mai scump veșmîntul
Cel mai de rînd pe care l-a purtat
Decît tot părul de pe capul tău,
Chiar dacă fiecare fir ar naște
Un prinț ca tine. — Hei, Pisanio!

Intră Pisanio.

CLOTEN: „Veșmîntul lui cel mai de rînd"! Ei, drace!

IMOGENA: Te rog s-o chemi aici pe Dorothea.

CLOTEN: „De rînd..."

IMOGENA: Mă tot ține ca un duh,
Mă sperie, m-a scos din fire. Du-te
Și spune-i să îmi caute brățara.
Mi-a lunecat, cred, de pe mînă-n somn.
O am de la stăpînul tău și, jur,
N-aș vrea s-o pierd în schimbul bogăției
Nici unui rege din Europa! Cred
Că am văzut-o-n zori; de bună seamă
Era pe braț aseară; -am sărutat-o.
Nădăjduiesc că n-a plecat să-i spună
Lui Leonatus că am sărutat
Pe-altcineva.

PISANIO: O s-o găsim, firește.

IMOGENA: Cu orice preț! Mergi, caut-o și tu.

CLOTEN: Greu m-ai jignit — „cel mai de rînd veșmînt!"

IMOGENA: Așa am spus. Mă dai în judecată?
Să-ți chemi și martori.

CLOTEN: Am să-i povestesc
Și regelui.

IMOGENA: Și mamei dumitale.
Atît de dragă-i sînt încît va crede —
Trag cel puțin nădejde — tot ce-i spui
Mai rău pe socoteala mea. Și-acum
Te las să spumegi.

CLOTEN: Am să mă răzbun,
Să știi! „Veșmîntul lui cel mai de rînd"

(Iese.)

SCENA 4

Roma. O cameră în casa lui Philario.
Intră Posthumus și Philario.

POSTHUMUS: N-ai teamă! dac-aș putea să cred
Cum cred în cinstea ei, că pîn-la urmă
Pe rege-am să-l înduplec!

PHILARIO: Ai de gînd
Să întreprinzi ceva?

POSTHUMUS: Nimic. Se poate
Ca vremea să se schimbe; deocamdată
E ger, dar cred că prind și zile calde.

Cînd ros de teamă, cînd nutrind nădejdi,
N-apuc să-ți răsplătesc bunăvoința.
Mi-e c-am să mor datornic.

PHILARIO: Dimpotrivă —
M-ai copleșit ca om de lume și prieten.
Ei, cred că Cymbeline cunoaște-acum
Dorința lui Augustus[22]. Caius Lucius
Solia și-o va-ndeplini întocmai,
Primind și datoria și tributul;
Altfél Britania va fi din nou
Călcată fără milă de romani.

POSTHUMUS: Nu-s om de stat și nici n-aș vrea să fiu,
Însă prevăd război; acest tribut
Britonii vajnici n-au să vi-l plătească
Iar legiunile din Galia
Vor debarca pe țărmurile noastre.
Ei sînt mai pregătiți ca odinioară
Cînd Iuliu Cezar[23] le zeflemisea
Nedibăcia, chiar dacă adesea
Se încrunta văzînd ce dîrji pot fi.
Cei cari i-atacă azi știu că bravura,
Dînd aripi artei ostășești, îi face
De neînvins.

Intră Iachimo.

PHILARIO: Pe cine văd? Iachimo!

POSTHUMUS: Pe țărmuri te-au purtat cerbi iuți ca gîndul?
Pe ape toate vînturile lumii
Ți-au sărutat vîntrelele?

PHILARIO: Salut!

POSTHUMUS: Răspunsul scurt, nădăjduiesc, te-a-ntors
Atît de iute.

IACHIMO: N-am văzut femeie
Frumoasă cum e soața dumitale —

POSTHUMUS: Și virtuoasă. Altfel, frumusețea
Din geam să-mbie inimi trădătoare
Și să le-nșele!

IACHIMO: Ți-am adus scrisori.

POSTHUMUS: Vești bune, bănuiesc?

IACHIMO: S-ar prea putea.

PHILARIO: Pe cînd era la curte, Caius Lucius
Venise-acolo?

IACHIMO: Nu, îl așteptau.

POSTHUMUS *(isprăvind de citit):*
Da, toate-s bune încă. — Diamantul
Mai strălucește ori atît s-a șters
Că nu mai vrei să-l porți?
IACHIMO: Dacă-l pierdeam,
Ți-aș fi dat aurul — așa, sînt gata
Să fac un drum de două ori mai lung
Ca să mai gust o noapte-atît de dulce,
Dar mult prea scurtă. E al meu inelul.
POSTHUMUS: E greu să-l dobîndești.
IACHIMO: Nu tocmai. Doamna
Mi-a înlesnit izbînda.
POSTHUMUS: Domnul meu,
Ți-ascunzi în șagă pierderea. Prieteni
Nu mai putem rămîne.
IACHIMO: Ba rămînem
Dacă respecți tocmeala. Am avea
Temei de ceartă, dacă n-aș veni
Chiar din iatacul doamnei. Spun deschis:
Am cucerit-o și ți-am cîștigat
Inelul, fără s-o jignesc pe ea
Și nici pe dumneata. Tot ce-am făcut
A fost doar cu consimțămîntul vostru.
POSTHUMUS: Să-mi dovedești că te-ai culcat cu dînsa
În patul ei și mîna ți-o întind
Odată cu inelul. Dacă nu,
Fiindcă i-ai hulit neprihănirea,
Ori spada mea, ori spada dumitale,
Ori amîndouă nu mai au stăpîn
Și le culege cineva de jos.
IACHIMO: Să-ncep cu-o seamă de-amănunte care,
Fiind vădite, au să te silească
Să-mi dai crezare. Pot jura că spun
Doar adevărul, dar nu e nevoie.
Să vezi.
POSTHUMUS: Vorbește.
IACHIMO: Mai întîi iatacul
(În care n-am dormit, fiindcă veghea
Mă răsplătea din plin). Tapiseria,
Mătase și argint, înfățișează
Povestea mîndrei Cleopatra-n clipa
Cînd se-ntîlnea cu-al ei roman și Cydnus[24]

Se revărsa, umflat de multă fală
Sau de duiumul bărcilor. Lucrarea
Nu-și are-asemuire, măiestria
La-ntrecere s-a luat cu prețul ei.
M-a uluit migala țesăturii,
Atîta viață —

POSTHUMUS: E adevărat.
Acestea însă le puteai afla
Aici, din gura mea sau de la alții.

IACHIMO: Atunci să-ți spun și alte amănunte.

POSTHUMUS: Te rog. Vezi că-ți dai cinstea pe rușine.

IACHIMO: Spre miazăzi, căminul; pe cămin,
Gravura feciorelnicei Diana
Intrînd în apă[25]. N-am văzut nicicînd
Trup zugrăvit mai viu. Ca și natura,
Artistul a creat, lipsindu-l doar
De suflu și mișcare.

POSTHUMUS: Și de-acestea
Puteai s-auzi întîmplător.

IACHIMO: Tavanul
E-mpodobit cu heruvimi de aur;
Era să uit — doi amorași de-argint
Cu torțe-n mîini țin lemnele din vatră.

POSTHUMUS: Dar unde intră cinstea ei în joc?
Ce dovedești, chiar dacă i-ai văzut?
Atît doar că ai ținere de minte.
Descrierea iatacului n-ajune
Ca să cîștigi prinsoarea.

IACHIMO: Bine,-atunci
Dă-mi voie să-ți arăt acest odor...

(Îi arată brățara.)

Mai poți rămîne rece? L-ai văzut?
Să-l pun la loc. Va face casă bună
Cu diamantul dumitale.

POSTHUMUS: Ceruri!
S-o mai privesc o dată. E brățara
Pe care i-am lăsat-o?

IACHIMO: Chiar aceea.
A scos-o de la mînă, — parcă văd
Cu cîtă grație mi-o dăruiește,
Sporindu-i astfel prețul — și mi-a spus
Ce dragă i-a fost altcîndva.

POSTHUMUS: Poate voia
Să mi-o trimită mie.
IACHIMO: Scrie asta?
POSTHUMUS: Nu scrie, ah, nu, nu. Ia și inelul.

(Îi dă inelul.)

E ca un bazilisc[26] ce mă omoară
Cînd îl privesc. Să nu mai fie cinste
Unde e frumusețe; adevăr
Unde-i spoială multă; nici iubire
Unde-i un alt bărbat. Iar jurămîntul
Dat de femei rămînă vorbă goală
Ca tîrgul ce-l încheie cu virtutea.
Cățeaua!
PHILARIO: Ia-ți inelul înapoi
Și-așteaptă, încă nu l-a cîștigat.
Brățara? A pierdut-o, sau, mai știi?
O slujnică plătită a furat-o.
POSTHUMUS: Așa e, se prea poate. Dă-mi inelul.
Vreau o dovadă mult mai grăitoare,
Un semn pe trupul ei.
IACHIMO: Pe Iupiter,[27]
Brățara de la mînă-a scos-o.
POSTHUMUS: Jură!
Ați auzit, pe Iupiter! Așa e,
Nu-mi da inelul. Sînt încredințat
Că n-a pierdut-o; slujnicele ei,
Cinstite cum le știu, puteau s-o fure
Pentru-un străin? Nu, s-a culcat cu ei
Și-acesta-i semnul prăbușirii sale.
Scump se plătește numele de tîrfă!
Ia-ți solda și de ea să aibă parte
Toți diavolii din iad!
PHILARIO: Vino-ți în fire!
Pentru-o asemeni doamnă nu-s de-ajuns
Dovezile de pîn-acum.
POSTHUMUS: Sfîrșește!
S-au drăgostit în pat.
IACHIMO: Nu sînt de-ajuns?
Pe sînul ei prea vrednic de-alintare
E-o aluniță, mîndră de-un locaș
Atît de minunat. Pe viața mea,

Am sărutat-o și, deși sătul,
Am flămînzit din nou. Îți amintești
De-această pată?

POSTHUMUS: Da, și ea trădează
O alta, necuprinsă precum iadul.

IACHIMO: Mai vrei s-asculţi?

POSTHUMUS: Te rog să mă scutești
Cu aritmetica. Îmi e totuna
Dac-a trădat o dată sau de mii de ori!

IACHIMO: Jur —

POSTHUMUS: Nu jura. De juri că n-ai atins-o
Mă vei minți; dacă tăgăduiești
Că m-ai încornorat, te voi ucide.

IACHIMO: Eu nu tăgăduiesc nimic.

POSTHUMUS: Păcat
Că nu-i aici, s-o sfîșii în bucăți!
Mă duc la curte, am s-o scald în sînge
Sub ochii regelui. Voi face[28] —

PHILARIO: Bietul,
Rău și-a ieșit din fire. Ai învins.
Să-l urmărim. E-atît de tulburat
Că-și poate face seama.

IACHIMO: Te-nsoţesc.

(Ies.)

SCENA 5

Roma. O altă încăpere în casa lui Philario.
Intră Posthumus.

POSTHUMUS: De ce nu pot bărbații să se nască
Fără femei? Bastarzi sîntem cu toții.
Distinsul om pe care-l numeam tată
Era dus nu știu unde cînd vreun tînăr
Mi-a ciocănit moneda măsluită,
Deși pe-atunci măicuţa mea părea
Diana însăși. Astăzi, Imogena...
Ah! Răzbunare, răzbunare! Dînsa
Îmi drămuia dezmierdul legiuit
Și mă ruga ades să mă-nfrînez;
Roșeața ei sfielnică putea

Să-nvăpăieze pe Saturn, bătrînul,
Iar eu curată o credeam ca neaua
De soare neatinsă. Pe toţi dracii!
Acest gălbui Iachimo, într-un ceas,
Nu, mai puţin, de la-nceput, chiar poate
Făr-a-i vorbi, ca un mistreţ german[29]
Umflat cu jir, a scos un grohăit
Şi-a-ncălecat-o, neîntîmpinînd
Vreo-mpotrivire, oricît de firească.
Dac-aş afla în mine o metehnă
Obişnuită la femei dar care
Mai rar devine viciu la bărbaţi,
N-aş pregeta s-o smulg din rădăcini,
Ştiind că este-a lor. A lor, minciuna;
A lor, înşelăciunea, linguşirea,
Gîndul nemernic, pofta, răzbunarea,
Ambiţia, invidia, dispreţul,
Trufia, clevetirea, şovăiala!
A lor e tot ce are-n iad un nume,
Tot sau o parte; mai degrabă tot
Căci nu-s statornice măcar în vicii —
De-abia se zvîntă unul, vine altul.
Am să te biciuiesc în scris, cu vorbe
Mustind de indignare şi ocară.
Nu. Urii voi da glas printr-o urare:
Să-şi facă toate poftele din plin!
Nici iadul nu le dă mai mare chin.

(Iese.)

ACTUL III

SCENA 1

Britania. O sală în palatul regelui Cymbeline.
Pe o ușă intră Cymbeline, regina, Cloten, și însoțitori; pe altă ușă, Caius Lucius și suita sa

CYMBELINE: Ce vrea, dar, Cezar August de la noi?
LUCIUS: Cînd Iuliu Cezar (amintirea cărui
E vie-n ochii tuturor și pururi
Va dăinui pe buza și-n urechea noastră)
A-nvins Britania, Cassibelan,
Bunicul vostru (luptător cinstit
De Cezar însuși) s-a-nvoit ca Romei
Să-i dea tribut, în fiecare an,
Trei mii de livre[30]. Însă voi, de-o vreme,
Nu le plătiți.
REGINA: Nici nu le vom plăti.
CLOTEN: O să mai fie mulți Cezari, dar nu și un al doilea Iuliu. Britania e o lume de sine stătătoare și n-o să plătim un ban pentru dreptul de a ne călăuzi după propriul nostru nas.
REGINA: Prilejul de atunci al Romei, astăzi
Ne va sluji pe noi. Slăvite Doamne,
Ți-adu aminte de străbunii tăi
Și de tăria insulei aceste,
Un parc al lui Neptun[31], păzit și-ncins
De stînci semețe și muginde ape,
Cu-adînci nisipuri ce pot înghiți
Chiar și catargul vaselor dușmane.
Aici nici Cezar n-a învins deplin
Ca să-și rostească vorbele făloase:
„Venit-am, am văzut, am cucerit".[32]

Pentru întîia dată, cu rușine
A fost îndepărtat de țărmul nostru
De două ori; corăbiile lui,
Sărmane jucării pe marea noastră,
Săltau ca niște coji pe valuri crunte
Și se zdrobeau de stînci. Plin de avînt,
Cassibelan[33], care lui Cezar spada
Aproape că i-a smuls-o! (hîtră soartă!),
A luminat tîrgul lui Lud[34] cu focuri
Și pe britoni i-a îndîrjit.

CLOTEN: Ce mai tura-vura, nu mai plătim nici un fel de tribut. Regatul nostru e mai puternic decît era pe atunci; și, cum am spus, nu se mai află asemenea Cezari. Or mai fi printre ei și alții cu nasuri coroiate, dar nici unul nu are brațe atît de puternice.

CYMBELINE: Fiule, las-o pe mama ta să sfîrșească.

CLOTEN: Sînt printre noi destui cari apucă la fel de strîns ca și Cassibelan. Nu vreau să spun că mă număr printre ei, dar și eu am mîini. De ce tribut? Pentru ce să plătim tribut? Înțeleg, dacă Cezar ar putea să ne ascundă soarele cu o pătură sau să-și vîre luna în buzunar, i-am plăti tribut pentru lumină. Pînă atunci însă, Măria-ta, să nu le mai dai nici un tribut, te rog.

CYMBELINE: Cum știi, 'nainte de-a ne stoarce Roma
Acest tribut nedrept, noi eram liberi.
Ambiția lui Cezar, ce-nghițise
Aproape-ntreg pămîntul, pe grumaz
Ne-a pus un jug cu care niciodată
N-o să se-mpace un popor războinic
Cum sîntem noi.

CLOTEN ȘI SUITA:
Așa-i.

CYMBELINE:
Spune-i lui Cezar
Cum că Mulmutius[35], străbunul nostru
A rînduit ce legi aveam, că ele
Sînt mult ciuntite de-a lui Cezar spadă
Și că vom căuta -ne stă-n puteri —
Să le-ntremăm, chiar dacă vom stîrni
Mînia Romei. Dătător de legi,
Mulmutius a fost întîiul brit
Ce și-a zis rege și-a purtat coroană
De aur.

LUCIUS:
Mi-este greu să spun, dar August
(Ce are la poruncă regi mai mulți
Decît aveți voi slugi) vă este-atunci

Dușman jurat. În numele lui, deci,
Război Britaniei și pustiire!
Mînia lui, să știți, nu are margini.
Pentru primire, mulțumesc.

CYMBELINE: Ești oaspe drag
Blazon de cavaler mi-a dat el însuși;
Cînd eram tînăr, m-a vegheat de-aproape;
El m-a-nvățat ce-nseamnă datoria
Și nu va izbuti să mă dezvețe.
Panonii și dalmații[36] s-au sculat
Și-și cer cu arma-n mînă libertatea.
De n-ar urma această pildă, brițîi
Ar fi priviți ca niște lași; iar Cezar
Lași n-o să-i afle.

LUCIUS: Hotărască lupta.

CLOTEN: Măria sa îți spune bun venit. Petrece cu noi o zi sau două, ba și mai multe. Iar dacă te întorci la noi cu alte gînduri, o să ne găsești pe aceeași insulă înconjurată de apă sălcie. Ne scoți dintr-însa? e a dumitale. Îți lași oscioarele aici? cu atît mai bine, corbii noștri au să se înfrupte bogat. Asta e și pace bună.

LUCIUS: Da, prințe.

CYMBELINE: Am aflat ce gînd nutrește
Stăpînul tău; pe-al meu prin tine-l află.
Încolo, să ne spunem „voie bună".

(Ies.)

SCENA 2

Britania. O altă încăpere în palat.
Intră Pisanio, cu o scrisoare.

PISANIO: Cum? Adulter? Dar nu mi-ai scris ce monstru
O-nvinuiește astfel! Leonatus!
Stăpîne, ce netrebnic italian
Înveninat în cuget și vorbire
Ți-a picurat otravă în auzul
Prea lesne crezător? Necredincioasă?
O, nu! Cînd pentru cinstea ei îndură
Ca o zeiță, nu ca o soție,
Și-nfruntă zilnic crîncena jignire
Adusă unei astfel de virtuți!

Stăpîne, vai! Față de ea ești astăzi
În cuget mai prejos decît erai
Ca treaptă, odinioară! Mi-amintești
De jurămîntul ție dat, credință
Și dragoste, și-mi cer să o ucid?
Dacă aceasta-nseamnă slujbă dreaptă,
Voi fi în veac necredincioasă slugă.
Arăt eu a neom de mă socoți
În stare de-o asemeni grozăvie?
(Citește.) Așa să faci. Răvașul ce i-am scris
La stăruința ei îți dă prilejul.
Hîrtie blestemată, neagră, cum e
Cerneala de pe tine! Petic surd,
Atît de nentinat pe din afară,
Părtaș ești mîrșăviei? Vine doamna.
Să mă prefac că nu știu de poruncă.

Intră Imogena.

IMOGENA: Ei, ce mai nou, Pisanio?
PISANIO: Domniță,
De la stăpînul meu, scrisoare.
IMOGENA: Cum?
Al tău? Al meu adică, Leonatus!
Cît de-nvățat ar fi un astrolog
Și cum ar desluși el viitorul
Dac-ar cunoaște stelele așa
Cum îi cunosc eu scrisul! Ah, zei buni,
Să-mi spună-aceste rînduri că-i sînt dragă,
Că-i sănătos, că-i mulțumit; nu însă
Fiindcă sîntem despărțiți; nu, nu,
Să-l doară despărțirea. Uneori
Durerea folosește, ca aceasta
Ce-i de priință dragostei. Voios
Te vreau mereu, dar dorul să te-apese!
Mă iartă, ceară! Binecuvîntate
Să fiți, albinelor, pentru pecetea
De taine-ascunzătoare. 'Ndrăgostiții
Decît datornicii se roagă-ntr-altfel.
Tu, ceară, pe tîlhari i-arunci în ocne,
Dar aperi tainele lui Cupidon.[37]
Vești bune, zei!

(Citește.) Nici aspra judecată, nici urgia tatălui tău (dacă mă prinde pe tărîmurile lui) nu mi-ar părea atît de crude dacă tu (cea mai neasemuit de dragă dintre făpturi) ai arunca aspră-mi privirile tale dătătoare de viață. Află că sînt în Cambria, la Milford-Haven. Citind aceste rînduri, fă cum te va sfătui inima. Cu toate doririle de fericire, cel care rămîne credincios jurămîntului său; cel a cărui dragoste pentru tine sporește mereu, LEONATUS POSTHUMUS.

Un cal înaripat! Auzi, Pisanio?
La Milford e! Citește! E departe?
Un om cu trebi mărunte-ajunge-acolo,
Agale,-n șapte zile; n-am să zbor
În una? Dragul meu Pisanio,
Și tu, ca mine, vrei să-ți vezi stăpînul;
Tînjești, dar nu ca mine (să mai scad...),
Mult mai puțin, fiindcă dorul meu
Nu are margini. Spune-mi răspicat
(Acela ce-i sfătuitor de taină
Într-ale dragostei ar trebui
Să asurzească-auzul): e departe
Blagoslovitul Milford? Și mai spune-mi
Cum de s-a-nvrednicit să aibă Wales[38]
Asemeni port? Dar, mai întîi de toate,
De-aicea cum ne strecurăm, și-ntorși,
Cum lămurim îndelungata lipsă?
Nu, cum ieșim. Temeiul, după faptă.
Vom mai vorbi. Cam cîte zeci de mile
Putem străbate într-un ceas, călări?

PISANIO: Vreo două, între zori și asfințit.
Pentru domnia ta destul, ba chiar
Prea mult.

IMOGENA: Nici osînditul dus la moarte
N-ar merge-atît de-ncet. Am auzit
Că unii cai pe cari se pun prinsori
Mai iuți sînt ca nisipul din clepsidre.
Vorbesc prostii. Mergi, spune-i cameristei
Să se-nvoiască și să plece-acasă
La tatăl ei cu chip că e bolnavă.
Tu să-mi aduci un strai de călărie,
Cum poartă o nevastă de răzeș.

PISANIO: Poate mai chibzuiești puțin, stăpînă.
IMOGENA: Nu, înainte, numai înainte!
Tot ce e-n jur, 'napoi, în dreapta,-n stînga,
Ce va mai fi, e-atît de-nnegurat
Că ochii nu mai văd. Te rog, aleargă!
Aceasta-i tot. Fă cum ți-am poruncit.
Doar drumul către Milford e-nsorit.

(Ies.)

SCENA 3

Wales. O peșteră într-un ținut muntos.
Din peșteră ies Belarius, Guiderius și Arviragus.

BELARIUS: Prea e senină ziua ca să stăm
În casă, apăsați de-acoperiș!
Băieți, plecați-vă — această poartă
Vă-nvață cerul să-l slăviți, și fruntea
S-o închinați în ruga dimineții.
Arcada regilor e-atît de-naltă
Că-avînd pe cap turbanul[39] păgînesc,
Semeț, nedîndu-i soarelui binețe,
Și-un uriaș trece sub ea. Salut,
Frumoasă boltă! Noi trăim în stînci,
Dar nu te prigonim cum fac acei
Ce locuiesc în falnice palate.
GUIDERIUS: Cer, te salut!
ARVIRAGUS: Închinăciune, slăvi!
BELARIUS: La vînătoare, sus. Vi-s tineri pașii.
Eu mă preumblu-n vale. Cînd, de-acolo,
Mă veți vedea cît cioca, urmăriți
Cum locul micșorează sau mărește
Și amintiți-vă ce v-am tot spus
De curți și regi și-a luptei șiretlicuri,
De plata pentru ce se recunoaște,
Nu pentru ce-ai făcut. Știind acestea,
Tot ce vedem ni-e de folos; și-adesea,
Aflăm cu mulțumire că-n elitre
Un biet gîndac e mai adăpostit
Ca vulturul cu aripi larg întinse.
O, e mai nobil să trăiești așa
Decît să slugărești la curte numai

Pentru-a primi ocară; mai plăcut
Decît s-aștepți pomană trîndăvind;
Mai demn decît să tot foșnești mătăsuri
Pe care nu le-ai plătit. Ce porți, te prinde
Și croitoru-ți face temeneli,
Dar, vai, din catastif el nu te șterge.
Pe lîng-a noastră, viață e aceasta?

GUIDERIUS: Vorbești ca om trăit. Bieți pui nevîrstnici,
Zburînd, noi cuibul nu-l scăpăm din ochi;
Alt vad nu știm. Da, sîntem fericiți,
De-nseamnă fericire tihna. Ție,
Care-ai trecut prin greu și ai ajuns
La vîrsta neputinții, îți priește;
Dar pentru noi această viață este
Chilie-a neștiinței, drum prin pat,
Și închisoare pentru un datornic
Ce nu cutează-a trece peste prag.

ARVIRAGUS: Noi despre ce vom ști vorbi la vîrsta-ți?
Cum vom scurta noi ceasurile reci
În hruba asta umedă și strîmtă
Cînd prin a iernii bezne vor răzbate
Furtuni și ploi? Noi n-am văzut nimic.
Sîntem ca fiarele — șireți ca vulpea
Cînd cată pradă; sîngeroși ca lupul
Cînd ne e foame; vitejia noastră-i
Să hăituim făpturile care fug.
Asemeni pasării întemnițate,
Din colivie strană am făcut
Și-n libertate ne cîntăm robia.

BELARIUS: Ehei! Dac-ați cunoaște răul din oraș,
Trăindu-l singuri; viața de la curte,
De care te-alipești sau te desparți
La fel de greu, spre-al cărei vîrf de urci,
Cazi negreșit sau luneci, încît frica
E rea ca prăvălișul; truda luptei,
Cînd, chinuit, cați, parcă, doar primejdii
Și slava care moare căutînd
Și-și află-un epitaf al bîrfei, sau,
Un hronic al bravurii; ba, adesea,
Cînd face bine,-aude rău; mai rău:
Se-nchină-nvinuirii... Toate-acestea
În mine poate lumea să citească.
Romanii mi-au crestat cu săbii trupul;

Am fost vestit odată; Cymbeline
Ţinea la mine mult; cînd se vorbea
Despre viteji, eu nu eram uitat.
Păream un pom împovărat de roadă.
Dar într-o noapte, hoţii sau furtuna
(Spuneţi-i cum doriţi) mi-au scuturat
Belşugul pîrgului, chiar şi frunzişul,
Şi m-au lăsat stingher în voia vremii.

GUIDERIUS: Sorţi schimbători!

BELARIUS: Deşi n-aveam vreo vină
(V-am spus doar), doi nemernici i-au şoptit
Lui Cymbeline că m-am unit cu Roma
Iar strîmbă juruinţa lor fiind
Mai grea ca nepătata mea onoare,
M-a surghiunit. De douăzeci de ani
Ţinutul stîncilor e lumea-n care
Înalţ mai multe rugi de mulţumire
Ca oricînd înainte. Dar acesta
Nu-i grai de vînător. Sus, către munţi!
Acel care doboară-ntîiul prada
E regele ospăţului, ceilalţi
Îl vor sluji cinstit şi nu vor pune
Otravă în mîncare, cum se-ntîmplă
Pe la palate. Vă aştept la poale.

Guiderius şi Arviragus ies.

E greu s-ascunzi scînteile naturii!
Băieţii nu ştiu că sînt fii de rege,
Nici Cymbeline nu-şi poate-nchipui
Că mai trăiesc. Ei cred că le sînt tată
Şi, totuşi, chiar dac-au crescut umil
În peştera apăsătoare, gîndul
Le-atinge-acoperişuri de castele
Şi firea lor regească se vădeşte,
Mai mult decît la alţii, chiar şi-n lucruri
Din cele mai mărunte. Polydor,
Moştenitorul tronului briton
Căruia regele-i spunea Guiderius,
Pe Iupiter[40]! cînd stau pe trepied
Şi-i povestesc de fapte din război,
Îmi soarbe vorbele. De-ajuns să spun:
„Aşa l-am doborît eu pe duşman,
Aşa pe gîtul lui am pus piciorul",

Că sîngele domnesc i-aprinde fața,
Îi curg sudori, i se-ncordează mușchii
Și gesturile lui îmi tălmăcesc
Orice cuvînt. La fel mezinul, Cadwal
(Sau Arviragus), spusei îi dă viață,
Dar cu adaos de la el. Aha!
Vînatul e stîrnit. Ah, Cymbeline,
Doar conștiința mea și cerul știu
Că pe nedrept m-ai surghiunit! De-aceea,
Așa cum mi-ai răpit pămîntul, eu,
Ca să nu ai urmași, ți-am luat copiii —
Unul de trei și altul de doi ani.
Pe Euriphile, doica, au crezut-o
Măicuța lor și-n fiecare zi
I-au îngrijit mormîntul. Despre mine,
Belarius — altădată Morgan — știu
Că le sînt tată. Vînătoarea-ncepe!

Iese.

SCENA 4

Lîngă Milford-Haven.
Intră Pisanio și Imogena.

IMOGENA: Cînd am descălecat spuneai că locul
E-aproape. Mama nu dorește-atît
Să-și vadă nou-născutul, cum aștept
Să-l văd pe soțul meu. Pisanio,
Unde-i Posthumus? Ce te tot frămîntă?
De ce privești aiurea și oftezi?
Tabloul unui om cu-asemeni chip
Durerea ar înveșnici-o. Ah,
Arăți cumplit, mă scoți din minți. Vorbește!
Ce-i cu hîrtia asta că mi-o-ntinzi
De parcă vrei să scapi de ea? Vești bune?
Atunci zîmbește! Nu? Rămîi așa!
E scrisul lui? Văd, blestemata Romă
L-a otrăvit! Vorbește, pregătind
O veste ce m-ar omorî, citind-o.

PISANIO: Te rog, citește și-o să știi că eu
De soartă-s mai lovit, sărman de mine.

IMOGENA *(citește): Stăpîna ta, Pisanio, s-a preschimbat în tîrfă chiar în așternutul meu. Dovezile trădării ei mi-au străpuns inima. Nu este vorba despre niște bănuieli oarecare; dovezile sînt la fel de puternice ca și durerea mea și tot atît de adevărate cum, nădăjduiesc, îmi va fi răzbunarea. Tu, Pisanio, trebuie s-o săvîrșești în locul meu, dacă trădarea ei nu ți-a clătinat credința față de mine. Să-i ridici viața cu mîna ta. Îți dau prilejul să faci asta la Milford-Haven, unde va veni în urma scrisorii mele. Dacă ți-e teamă s-o lovești și nu mă înștiințezi că ai săvîrșit omorul, înseamnă că te faci părtașul necinstei sale și-mi ești la fel de necredincios ca și ea.*

PISANIO: Să mai scot sabia cînd, vai, scrisoarea
I-a și tăiat gîtlejul? Clevetirea
Mai ascuțit tăiș are ca spada,
Veninul ei l-întrece pe acela
Al șerpilor din Nil[41], suflarea-i zboară
În lung și lat pe aripi de furtună.
Regi, doamne, dregători, matroane, fete,
Chiar taine de mormînt, nimic nu-i scapă
Năpîrcii clevetire. Ce-i, stăpînă?

IMOGENA: Eu — să-l trădez? Ce-nseamnă a trăda?
Să nu ai somn, gîndindu-te la el?
Să plîngi mereu? Să ațipești și-apoi
În lacrimi să te scoli dintr-un coșmar
În care-ndură el? Asta-i trădare?

PISANIO: Vai, vai, stăpînă!

IMOGENA: Eu — să-l trădez? Iachimo, fii tu martor;
Cînd îl învinuiai de stricăciune,
Te socoteam un ticălos; azi văd
Că n-ai mințit. Vreo pupăză din Roma,
Născută din boieli, mi l-a furat.
Eu, biata, sînt o rochie-nvechită
Dar îndeajuns de scumpă ca s-atîrne
Pe un perete — sfîrtecă-mă, dar!
Bărbații ne trădează cînd ne jură.
Ah, soțule, prin marea-ți strîmbătate
Tot ce ne pare bun la voi devine
O mască-a josniciei și momeală
Pentru femei.

PISANIO: Ascultă-mă, stăpînă.

IMOGENA: Jurînd ca Eneas[42], cei mai cinstiți
N-au fost crezuți; iar plînsul lui Sinon[43]
A stins credința-n lacrimile sfinte
Și mila pentru-adevăratul chin.

Şi tu, prin fapta-ţi, vei mînji, Posthumus,
Pe cei curaţi; ce-i bun şi drept va fi
Urît şi strîmb. Fii, omule, cinstit
Şi fă ce-a zis stăpînul. Cînd îl vezi
Să-i spui c-am fost ascultătoare. Uite,
Chiar eu trag spada, ia-o şi loveşte
În inimă, locaş neprihănit
Al dragostei. N-ai teamă, e pustiu,
Doar jalea stăruie; stăpînul tău,
Comoara lui, l-a părăsit. Loveşte!
Pentru-un temei mai bun te ştiu viteaz;
Pregeţi acum?

PISANIO: În lături, sculă blestemată!
N-ai să-mi spurci mîna!

IMOGENA: Trebuie să mor;
Şi dacă nu de mîna ta, înseamnă
Că l-ai trădat. Răpunerea de sine
E un păcat prea greu spre-a-l săvîrşi.
Hai, iată-mi inima. Ferit e pieptul?
Afară! Inima n-are nevoie
De zale şi supusă e ca teaca.
Scrisori ale cinstitului Posthumus,
Sînteţi eresuri! Mi-aţi stîlcit credinţa,
Nu-mi mai sîntéţi pieptar. Tot astfel, proştii
Ce-i cred pe-nvăţătorii mincinoşi
Îndură greu, dar nici amăgitorul
Nu scapă de pedeapsă!
Posthumus, vai, tu, care m-ai silit
Să nu-l ascult pe rege, tatăl meu,
Să-nlătur peţitori de neam domnesc,
Vei înţelege într-o zi c-am fost
Mînată de un rar îndemn lăuntric.
Te plîng gîndindu-mă la clipa cînd,
Sătul de dezmierdările femeii
Pe care-o ţii în gheare, vei ofta
De mine amintindu-ţi. Haide! Mielul
Se roagă de casap. Unde-i cuţitul?
Nu zăbovi! Porunca lui şi eu
O vreau îndeplinită.

PISANIO: Bună doamnă,
De cînd mi-a dat-o, n-am dormit o clipă.

IMOGENA: Îndeplineşte-o şi te culcă-apoi.

PISANIO: Întîi am să orbesc de veghe.

IMOGENA: — Atunci
Ce rost au toate? Pentru ce-am făcut
Atîta drum? De ce sîntem aici
La ceas de noapte, frînți, și noi și caii?
La ce bun zarva ce-am stîrnit plecînd
De la palatul unde, ce e drept,
Nu vreau să mă întorc? De ce lași arcul
În fața ciutei?

PISANIO: Să cîștig răgaz,
Să cuget cum pot ocoli năpasta.
M-ascultă cu răbdare. Am un plan.

IMOGENA: Vorbește, dacă nu vrei să-ți cruți gura.
Am auzit că-s tîrfă și mai greu
Urechea mea nu poate fi rănită.
Totuși, te-ascult.

PISANIO: Am socotit să nu te mai întorci.

IMOGENA: Ei da, omorî.

PISANIO: Nu, nu-i așa.
De-aș fi-nțelept pe cît sînt de cinstit,
Socot c-aș izbîndi. Stăpînul meu
E tras pe sfoară de vreun ticălos
Ce v-a lovit pe amîndoi.

IMOGENA: Vreo fleoarță de la Roma?

PISANIO: Nu, pun capul.
Îi scriu că te-am ucis și îi trimit
O mărturie-nsîngerată-a morții
Domniei-tale. Lipsa de la curte
O va-ntări.

IMOGENA: Prietene, și eu
Ce fac? Unde mă duc? Ce fel trăiesc
Fără nădejdi, cînd pentru soțul meu
Sînt moartă?

PISANIO: De te-ntorci la curte —

IMOGENA: Nici curte, nici părinte, nici ciocniri
Cu reaua maşteră, cu tontul Cloten,
A cărui curte-a fost înfricoșată
Ca un asediu.

PISANIO: Dacă nu la curte,
Nici în Britania nu poți rămîne.

IMOGENA: Dar unde-atunci? Numai aici e soare,
Sau zi și noapte? În cuprinsul lumii
Britania e-o parte doar; un cuib

De lebede-ntr-un mare eleşteu.
Cîţi nu trăiesc aiurea!

PISANIO: Mult mă bucur
Că-ţi este-n gînd alt loc. Lucius romanul
Soseşte mîine-n Milford. De-ai putea
Să joci un rol la fel de neguros
Cum ţi-e norocul şi ai şti s-ascunzi
Fireasca-nfăţişare ce trădează,
Pe-un drum plin de făgadă ai păşi!
Ai fi, poate, aproape de Posthumus,
Fără să-l vezi, însă ştiind ce face
În fiecare ceas.

IMOGENA: Dacă-mi primejduiesc
Nu cinstea, ci sfiala, fac ce-mi spui.

PISANIO: Atunci să uiţi că eşti femeie. — Ascultă,
Nu porunci; preschimbă gingăşia
Şi teama (ce sînt slugile femeii
Sau, mai curînd, însăşi podoaba ei)
Într-un curaj sfruntat, fii mucalită,
Înţepătoare, dîrză, certăreaţă
Ca nevăstuica[44]; uită de comoara
Ascunsă în obraji şi (vai, ce greu e,
Dar nu se poate-altfél) încredinţeaz-o
Sărutului focos al lui Titan[45],
Zeu ce nu ştie să aleagă; uită
Şi de gătelile atît de scumpe
Şi-atît de fin lucrate că Iunona[46]
S-a mîniat.

IMOGENA: Fii scurt. Am înţeles
Care ţi-e gîndul. Mă şi simt bărbat.

PISANIO: Dar mai întîi să semeni cu bărbaţii.
În sacul meu eu ţi-am şi pregătit
Pieptar şi pălărie, pantaloni
Şi tot ce trebuie. Domnia ta,
Gătită astfel, şi mereu cu gîndul
La felul cum arată-un tînăr, mergi
La Caius Lucius, stărui pentru-o slujbă,
Îi spui ce arte stăpîneşti şi dacă
Îi place muzica, te va primi
Cu bucurie — e un om cinstit,
Mai mult, cucernic. Prin străinătăţi
Îţi port de grijă eu. N-o să-ţi lipsească
Nimic, acum şi mai tîrziu.

IMOGENA: Ești toată mîngîierea
Ce mi-au trimis-o zeii. Dar să mergem.
De cumpănit mai sînt destule, însă
Cu timpul le vom rîndui pe toate.
Acum sînt luptător și-nfrunt cercarea
Cu un curaj regesc. Te rog, să mergem.
PISANIO: Stăpînă, să ne despărțim de-ndată.
Cum nu mă văd la curte, toți vor spune
Că te-am răpit. Aici e o lăcriță —
Dar al reginei — cu un leac de preț;
O-nghițitură-ajunge ca să-ți treacă
Durerea de stomac, răul de mare
Și cîte altele. Colo în crîng
Preschimbă-te-n bărbat. Te-ndrume cerul
Cum e mai bine!
IMOGENA: — Amin. Îți mulțumesc.

(Ies separat.)

SCENA 5

O încăpere în palatul lui Cymbeline.
Intră Cymbeline, regina, Cloten, Lucius, seniori și suita.

CYMBELINE: Aici te las. Drum bun.
LUCIUS: Vă mulțumesc.
Mi-a dat poruncă Cezar să mă-ntorc.
Îmi pare foarte rău că plec cu vestea
Că îi sînteți dușman.
CYMBELINE: Supușii noștri
Nu vor să-ndure jugul lui; iar noi
Am înjosi regescul cin vădind
Mîndrie-a neatîrnării mai puțină.
LUCIUS: Prea bine, doamne. Vă poftesc să-mi dați
Escortă pîn-la Milford Haven. Vă urez
Și vouă și reginei sănătate!
CYMBELINE: Voi, domnii mei, să-l însoțiți pe sol,
Curtenitori, așa cum se cuvine.
Cu bine, Lucius.
LUCIUS: Mîna voastră, prinț
e.
CLOTEN: Ți-o dau prietenește, mai tîrziu
Dușmană o să-ți fie.

LUCIUS: Doar sfîrșitul
Va arăta cine a-nvins. Cu bine.
CYMBELINE: Nu-l părăsiți o clipă pînă cînd
Va trece peste Severn[47]. Cale bună!

(Lucius și seniorii ies.)

REGINA: Se-ntoarce încruntat — ne face cinste
Că noi i-am dat temei.
CLOTEN: Cu-atît mai bine —
Sînt dîrji britonii și le place lupta.
CYMBELINE: Lui Cezar Lucius i-a scris, cred eu,
Cum am răspuns soliei. Călăreții
Și carele să fie pregătiți.
Armata lor din Galia,-ntărită,
O să pornească împotriva noastră.
REGINA: Nu-i vreme de pierdut. Să ne-narmăm
Cît mai puternic, fără-ntîrziere.
CYMBELINE: Nici noi, știind ce poate să se-ntîmple,
N-am stat cu mîna-n sîn. Dar, scumpă doamnă,
Unde mi-e fiica? N-a venit să-și ia
Rămas bun de la sol și nici pe noi
Nu ne-a cinstit cu zilnica urare.
Mai mare i-e-ncăpățînarea, văd,
Ca-ndatorirea. Aduceți-o-ncoace.
Am fost prea răbdător. *(Iese un slujitor.)*
REGINA: Măria ta,
De cînd Posthumus este în surghiun
Ea duce-un trai retras și numai timpul
Poate s-o schimbe. Nu-i vorbi urît,
Te rog; e gingașă și pentru dînsa
Orice dojană e o lovitură,
Iar lovitura, moarte.

Intră din nou slujitorul.

CYMBELINE: Unde e?
Anume cum s-a dezvinovățit?
SLUJITORUL: Odăile i-s încuiate, doamne,
Și strigătele noastre au rămas
Fără răspuns.
REGINA: Cînd am vorbit cu ea
Ultima oară, m-a încredințat
Că nu se simte bine și de-aceea
Stă-nchisă în odaia ei. Prin mine

Iertare ți-a cerut că nu mai poate
Să-ți facă-obișnuitele urări.
Pe mine să mă certi — m-am luat cu treaba
Și am uitat să-ți spun.

CYMBELINE: Uși încuiate?
N-a fost văzută? Presimțirea mea
Să o dezmintă Cerul! *(Iese.)*

REGINA: Băiete, du-te după rege.

CLOTEN: Pe slujitorul ei, Pisanio,
Nu l-am văzut de două zile-ncoace.

REGINA: Fugi, caută-l. *(Cloten iese.)* Pisanio, tu, care
Mereu îl aperi pe Posthumus, ai
Un leac de-al meu. Ah, dacă lipsa ta
I-ai datora-o lui! Doar crezi în el...
Dar unde-i ea? Mai știi, a fost cuprinsă
De-adîncă deznădejde, ori, zburînd
Pe aripa iubirii, se îndreaptă
Spre dragul ei Posthumus; a plecat
Spre moarte sau ocară. Mi-e totuna
Cum va sfîrși ea, dar să cadă-odată
Ca eu să fiu aici încoronată.

Intră din nou Cloten.

Ei, cum e?

CLOTEN: A fugit. Du-te la rege
Și-mbună-l. E atît de furios
Că toți îl ocolesc.

REGINA: *(Aparte.)* Cu-atît mai bine.
De n-ar mai apuca ziua de mîine! *(Iese.)*

CLOTEN: Mi-e dragă și-o urăsc deopotrivă.
De-adevărat prințesă! E frumoasă
Și întrunește tot ce-i mai de soi
La doamne, la femei — față cu dînsa,
Ele-s nimic. De-aceea o iubesc.
Dar cum de mine nici nu vrea să știe
Și-n schimb îi dă întreaga ei iubire
Mișelului Posthumus, pentru mine
Își pierde orice farmec. De aceea
O și urăsc și vreau să mă răzbun.
Cînd proștii —

Intră Pisanio.

Cine-i? Ce urzești, jupîne?
Ia' să te văd, codoș bătrîn! Tîlhare,
Unde ți-e doamna? Spune, scurt, altminteri
Ajungi în iad îndată.

PISANIO: Vai, stăpîne!

CLOTEN: Unde ți-e doamna? și, pe Iupiter,
Nu-ntreb a treia oară. Ticăloase,
Din inimă-ți smulg taina, ori o-njunghii
Ca s-o găsesc. E cu Posthumus,
Grămada de gunoi unde nu afli
Un dram de cinste?

PISANIO: Vai de mine, prințe,
Cum poate fi cu el? De cînd lipsește?
El e la Roma.

CLOTEN: Unde-i? Dă-te-ncoace
Și spune-mi tot ce știi, fără tertipuri.
Ce s-a-ntîmplat cu ea?

PISANIO: O, mare prinț!

CLOTEN: Zi, mare ticălos,
Și zi pe dată unde ți-e stăpîna.
Termină cu „mărite prinț", vorbește, altfel,
Tăcînd, te osîndești la moarte singur.

PISANIO: Acest răvaș cuprinde tot ce știu
De fuga ei. *(Îi dă o scrisoare.)*

CLOTEN: Să văd. O urmăresc
De-ar fi s-ajung la tronul lui Augustus.

PISANIO *(aparte)*:
N-aveam de-ales: sau fac așa, sau mor.
Ce află el e drumul, însă ea
Departe-i și la adăpost.

CLOTEN: Aha!

PISANIO *(aparte)*:
Să-i scriu stăpînului că a murit.
Ah, Imogena, umblă sănătoasă
Și sănătoasă să te-napoiezi!

CLOTEN: Ascultă, nenișorule, o fi adevărat ce zice în scrisoarea asta?

PISANIO: Eu așa cred.

CLOTEN: E scrisul lui Posthumus, îl cunosc. Uite ce e: dacă isprăvești cu potlogăriile și mă slujești cu credință, dacă faci întocmai și cinstit tot ce-ți poruncesc, adică orice nelegiuire pe care ți-o cer, am să te socotesc un cetățean de ispravă. Să vezi, om te

fac: n-o să duci lipsă de nimic și ca să te ajungi, am să pun oricînd un cuvînt bun.

PISANIO: Prea bine, Înălțimea ta.

CLOTEN: Ești gata să-mi slujești? Milogului ăsta de Posthumus i-ai slujit cu atîta răbdare și statornicie încît nu se poate, fie măcar din recunoștință, să nu-mi fii slugă credincioasă. Ești gata să-mi slujești?

PISANIO: Gata, alteță.

CLOTEN: Dă-mi mîna și ține punga asta. Ai păstrat vreo haină de-a fostului tău stăpîn?

PISANIO: Da, prințe, am în odaie îmbrăcămintea pe care a purtat-o cînd și-a luat rămas bun de la doamna și stăpîna mea.

CLOTEN: Prima însărcinare pe care ți-o dau: du-te și adă hainele acelea. E prima însărcinare, pleacă.

PISANIO: Plec, stăpîne. *(Iese.)*

CLOTEN: „...Să te-ntîlnesc la Milford-Haven!" Haiti, am uitat să-l întreb ceva — nu-i nimic, îmi aduc eu aminte. Da, chiar acolo, nemernicule Posthumus, îți fac felul. De-ar veni odată hainele astea. Mi-a spus ea cîndva — și acum simt venin în inimă — că prețuiește mai mult pînă și veșmîntul cel mai de rînd al lui Posthumus decît făptura mea nobilă din naștere împreună cu întreaga podoabă a însușirilor mele. O siluiesc cu hainele astea pe mine; dar mai întîi îl omor sub ochii ei ca să-mi vadă vitejia și să-i pară rău că s-a ținut atît de fudulă. Îl fac una cu pămîntul, îi blagoslovesc leșul cu o ploaie de ocări, îmi satur poftele cu ea (cum am spus, fac asta ca s-o batjocoresc și mai grozav îmbrăcat cu hainele pe care le-a lăudat atîta), apoi o duc înapoi la curte — cu ghionturi și lovituri de picior în spate. I-a plăcut să mă privească de sus? Pe mine o să mă încînte răzbunarea.

Intră din nou Pisanio, cu hainele.

Astea-s hainele?

PISANIO: Da, nobile stăpîn.

CLOTEN: De cînd a plecat spre Milford-Haven?

PISANIO: De-abia dacă a ajuns acolo.

CLOTEN: Du hainele astea în odaia mea — asta e a doua poruncă pe care ți-o dau. A treia este să nu sufli o vorbă nimănui despre ceea ce am de gînd să fac. Să-mi fii credincios și n-ai să aștepți mult înaintarea în slujbă. Pe mine răzbunarea mă așteaptă la Milford — dacă aș avea aripi, aș zbura după ea. Vino, și arată-te credincios. *(Iese.)*

PISANIO: Adică să-mi trădez stăpînul, care
E-a cinstei nentinată-ntruchipare?
Pleacă la Milford ca să n-o găsești
Pe biata doamnă. Voi, puteri cerești,
S-o ocrotiți! Acest grăbit netot
Să-ntîmpine doar piedici peste tot.

(Iese.)

SCENA 6

Wales. În fața peșterii lui Belarius.
Intră Imogena, în haine băiețești.

IMOGENA: Uf, grea e viața de bărbat, sînt frîntă.
De două nopți dorm pe pămîntul gol.
M-aș prăbuși de n-aș fi tare. Milford,
Păreai aproape cînd Pisanio
De pe o creastă mi te-a arătat.
Vai, ceruri, cred că adăpostul fuge
Cînd vede nevoiași, în loc să-i scape!
Doi cerșetori mi-au spus c-acesta-i drumul,
Că doar nu mint săracii, cari cunosc
Atît de bine chinul și pedeapsa!
Ba, mint; și nu mă mir cînd cei bogați
Arar spun adevărul. Dacă minți
Cînd ești avut, faci un păcat mai mare
Decît atunci cînd ești sărac. La fel
Și cu trădarea; e mai rea la regi
Decît la cerșetori. Iubitul meu,
M-ai înșelat și tu! Gîndind la tine,
Mă simt sătulă; dar ca și-altădată,
Rămîn flămîndă-ntr-una. — O cărare
Ce duce spre-un locaș pustiu? Mai bine
Nu strig; nu îndrăznesc; dar foamea
Ne dă curaj cînd ne pîndește moartea.
Huzurul naște lași, ca trîndăveala;
Nevoia însă-i mama bărbăției.
Cine-i acolo? De ești om, vorbește!
Iar dacă ești sălbatic, ori ia-mi viața,
Ori dă-mi-o. Hei! Nici un răspuns? Să intru
Dar să scot sabia. Dacă dușmanul
De sabie se teme ca și mine,

O să . ă lase-n pace. Ceruri, dați-mi
Un astfel de dușman!

Intră în peșteră.)
Intră Belarius, Guiderius și Arviragus.

BELARIUS: Tu, Polydor, te-ai dovedit a fi
Cel mai destoinic vînător; de-aceea
Ești și stăpînul mesei. Eu și Cadwal
Ne facem bucătar și ospătar,
Cum am vorbit. Priceperea și truda
Ar lîncezi de n-ar fi răsplătite.
Hai, pîntecele noastre vor da gust
Bucatelor sărace. Oboseala
Pe-o piatră sforăie, dar pentru leneș
Chiar perina e aspră. Pace ție,
Biet adăpost ce-ți porți de grijă singur!
GUIDERIUS: Sînt vlăguit.
ARVIRAGUS: Și eu, dar mi-e o foame...
GUIDERIUS: Vînatul pîn-se frige, să gustăm
Ce-a mai rămas din carnea rece.
BELARIUS *(uitîndu-se în peșteră)*: Stați afară!
De nu s-ar înfrupta din hrana noastră,
Ai crede că-i un silf.
GUIDERIUS: Cum? Ce-ai văzut?
BELARIUS: Pe Iupiter, un înger! Dacă nu,
Minunea lumii. Ia' priviți și voi —
Un băiețandru chipeș ca un zeu!

Intră Imogena.

IMOGENA: Rău să nu-mi faceți, oameni buni.
Pîn-a intra, am tot strigat cu gîndul
Că voi cerși sau cumpăra ce-am luat.
Zău, n-am furat nimic, și de-ar fi fost
Chiar aur risipit pe jos și încă
Nu-l luam. Poftim, sînt banii pentru hrană.
Cînd isprăveam, i-aș fi lăsat pe masă,
Și m-aș fi dus, cu rugi pentru stăpîn.
GUIDERIUS: Bani, flăcăuașule?
ARVIRAGUS: Nu, mai degrabă
Tot aurul din lume și argintul
Să se prefacă în noroi, cum sînt
În ochii celor care nu se-nchină
La zei murdari.

IMOGENA: V-ați supărat? Să știți,
Pîn' să-mi luați viața pentru-această vină,
Că m-aș fi stins de nu păcătuiam.
BELARIUS: Și unde vrei să mergi?
IMOGENA: La Milford-Haven.
BELARIUS: Ce nume porți?
IMOGENA: Fidele. — Un văr se-mbarcă-n Milford-Haven
Pentru Italia. Mergeam acolo,
Dar, mort de foame, am păcătuit,
BELARIUS: Băiat frumos, te rog să nu ne iei
Drept țărănoi; iar gîndul nostru bun
Nu-l judeca după acest bordei.
Ești musafirul nostru! S-a-nserat.
Pîn-a pleca, se cade să mănînci
Ceva mai sățios. Rămîi la cină.
Băieți, urați-i bun venit.
GUIDERIUS: De-ai fi femeie,
Ți-aș face curte și nu te-aș trăda.
Spun ce gîndesc și gîndul mi-e cinstit.
ARVIRAGUS: Ce dacă e bărbat? Ca la un frate
La el pot ține; și-l primesc frățește
Ca după-o despărțire. Bun venit!
Fii vesel, ai căzut între prieteni.
IMOGENA: Între prieteni? *(Aparte.)* De-mi erau ei frați,
N-aș mai fi fost urmașă la domnie,
M-apropiam de tine, soț iubit.
BELARIUS: Ceva l-apasă.
GUIDERIUS: Gata sînt să-l sprijin.
ARVIRAGUS: Și eu. Aș înfrunta orice durere,
Orice primejdii.
BELARIUS: Ascultați, băieți.

(Le vorbește în șoaptă.)

IMOGENA *(aparte)*: Chiar cei mai mari și nobili oameni,
Cu-o curte cît e hruba, fără slugi
Al căror număr e-n schimbare veșnic,
Grijind de toate singuri și avînd
Virtuți de conștiința lor sădite,
Nu i-ar putea întrece pe-acești doi.
Trădată de Posthumus, mi-aș dori
Să fiu bărbat — iertare, zei din ceruri! —
Ca să rămîn cu ei.

BELARIUS: Așa va fi;
Gătim vînatul. Tinere, poftește.
Grea-i vorba cînd ți-e foame. După cină
Ne spui atît cît crezi din viața ta.

GUIDERIUS: Te rog să vii, poftim.

ARVIRAGUS: Mai drag ne ești
Decît e făptul nopții pentru strigă
Și-al dimineții pentru ciocîrlie.

IMOGENA: Vă mulțumesc.

ARVIRAGUS: Poftește.

(Ies.)

SCENA 7

Roma. O piață publică.
Intră doi senatori și doi tribuni.

ÎNTÎIUL SENATOR: Vă spun pe scurt ce scrie împăratul.
Cum oamenii de rînd sînt toți plecați
Să lupte cu panonii și dalmații
Și-n Galia ce legiuni avem
Prea slabe sînt ca să-i atace-acum
Pe numeroșii răzvrătiți britoni,
Urmează să-i mobilizăm pe nobili
Și să-i trimitem contra lor. Pe Lucius
El l-a numit proconsul. Voi, tribuni,
Aveți puteri depline să-ntocmiți,
Degrabă,-aceste oști. Trăiască Cezar!

ÎNTÎIUL TRIBUN: E Lucius generalul?

AL DOILEA SENATOR: Da.

ÎNTÎIUL TRIBUN: Acum
E-n Galia?

ÎNTÎIUL SENATOR: Cu-acele legiuni
De care v-am spus. Voi le veți întări.
De voi atîrnă numărul de oameni
Precum și ziua cînd au să pornească.

ÎNTÎIUL TRIBUN: Am înțeles. Ne facem datoria.

(Iese.)

ACTUL IV

SCENA 1

Wales. Pădurea din preajma peşterii lui Belarius.
Intră Cloten.

CLOTEN: Dacă Pisanio n-a greşit, nu sînt departe de locul unde urmează să se întîlnească. Hainele lui Posthumus mi s-au potrivit de minune! Cum să nu mi se potrivească de minune şi iubita lui, făcută tot de cel care l-a făcut şi pe croitor? Cu atît mai mult cu cît (să-mi fie iertat) se spune că femeia se potriveşte cu cel ce i se năzăreşte. Bărbatul trebuie să dea dovadă de dibăcie, să arate ce poate. Cînd stau de vorbă cu mine însumi — nu e nici o ruşine dacă omul stă de vorbă cu oglinda în odaia lui — care va să zică îmi spun că înfăţişarea mea nu e cu nimic mai prejos decît cea a lui Posthumus. Nu-s mai tînăr ca el, îl întrec în putere; averea mea nu e mai puţină, clipa de faţă mi-e mai prielnică. Sînt de neam mai mare ca el, tot aşa de priceput pe cîmpul de luptă şi mai priceput încă în dueluri; şi, totuşi, încăpăţînata asta îl iubeşte şi eu rămîn în pagubă. Ce e şi viaţa omului! Posthumus, capul îţi mai stă pe umeri, dar peste un ceas o să zboare de acolo; îţi siluiesc iubita şi în faţa ei îţi fac hainele bucăţele. După ce isprăvesc cu trebuşoara asta, o duc în ghionturi la taică-su, care s-ar putea să se îmbufneze puţin din pricina purtării mele grosolane; dar mama se pricepe să-l îmbuneze pe ţîfnosul ei şi pînă la urmă o să mă aleg cu laude. Calul mi-e legat cu nădejde. Ei, sabie, ieşi din teacă, te aşteaptă o muncă fioroasă! Soartă, dă-mi-o pe mînă! Ăsta seamănă cu locul unde trebuie să se întîlnească. Aşa mi l-a descris Pisanio şi nu cred că ar fi putut să mă înşele.

(Iese.)

SCENA 2

În fața peșterii lui Belarius. Din peșteră ies Belarius, Guiderius, Arviragus și Imogena.

BELARIUS *(către Imogena)*: Nu prea ți-e bine, stai aici. Ne-ntoarcem
Îndată după vînătoare.

ARVIRAGUS *(către Imogena)*: Frate,
Rămîi aici. Nu sîntem frați?

IMOGENA: Așa s-ar cuveni să fie între ei
Toți oamenii; doar rangul osebește
'Ntre lut și lut, cînd pulberea-i aceeași.
Mi-e rău.

GUIDERIUS: Vă duceți voi, eu stau cu dînsul,

IMOGENA: Nu sînt bolnav, atît că nu mi-e bine;
Dar nu-s dintre aceia care mor
'Nainte de-a se-mbolnăvi. Vă rog,
Făceți-vă, ca-n orice zi, tipicul.
Cînd calci un obicei, le calci pe toate.
Mi-e rău, dar nu-mi puteți fi de folos.
Tovărășia nu e ușurare
Cînd nu o cauți. Prea bolnav nu sînt
Devreme ce mai pot vorbi de boală.
Vă-ncredințez că n-am să fur nimic,
Cel mult mă pot fura pe mine însumi;
Iar dacă mor, hoția-i nensemnată.

GUIDERIUS: Zău, te iubesc:, cum am mai zis, la fel
Ca și pe tata, mult, adînc...

BELARIUS: Ce-aud?

ARVIRAGUS: De-i un păcat să spun acestea, vina
E ca și-a fratelui: nu știu de ce
L-am îndrăgit pe tînăr — nu degeaba
Spuneai că dragostea temei nu are.
De-ar bate moartea-n ușă ca să-ntrebe
Cine-o așteaptă, i-aș răspunde: „Tata,
Necum băiatul".

BELARIUS *(aparte)*: Minunat avînt!
Noblețea firii, sîngele regesc!
Lași nasc din lași, din cîrpe nasc otrepe.
În fire sînt tărîțe și făină,
Ocară dar și farmec. Nu li-s tată;
Dar să-l iubească pe acest băiat

Mai mult decît pe mine! E o taină.
(Tare.) Sînt nouă ceasuri.

ARVIRAGUS: Păi, cu bine, frate.

IMOGENA: Vînat bun!

ARVIRAGUS: Ție, sănătate! Haidem.

IMOGENA *(aparte)*: Cît sînt de buni! Cum mai scorneau la curte
Cei ce spunea că în afara ei
Sălbăticie-i totul! Văd acum
Că nu-i așa. În rîuri cresc mulți pești
Gustoși ca și acei din mări întinse,
Dar monștri nu se zămislesc. Mi-e rău. Pisanio,
Să-ți încerc leacul.

GUIDERIUS: N-am aflat decît
Că este de neam nobil însă are
De îndurat destule, că-i cinstit
Dar că necinstea e pe urma lui.

ARVIRAGUS: Cum mi-a răspuns și mie. A rămas
Că, poate, îmi mai spune.

BELARIUS: Hai, la drum!
Du-te-năuntru și te odihnește.

ARVIRAGUS: Mult nu lipsim.

BELARIUS: Te rog, nu fi bolnav,
Vrem să te facem gospodina noastră.

IMOGENA: Bolnav sau sănătos, al vostru sînt.

BELARIUS: Și vei rămîne veșnic.

Imogena intră în peșteră.

S-ar părea
Că, necăjit cum e, are strămoși
De viță-naltă.

ARVIRAGUS: Cîntă ca un înger!

GUIDERIUS: Și cum gătește! A tăiat figuri
Din rădăcini, apoi a dres fiertura
Ca pentru Iuno cînd era bolnavă.

ARVIRAGUS: Surîsu-i cum se-ngînă cu suspinul,
Suspinul parc-ar vrea surîs să fie,
Surîsul rîde de suspin că vrea
Să zboare dintr-un templu-atît de sacru
Și să se-ngemăneze cu furtuna
Ce-o blestem' marinarii.

GUIDERIUS: Văd că-ntr-însul
Se-mbină suferința cu răbdarea.

ARVIRAGUS: Răbdare, creşte! Suferinţă,
Tu, buruiană rea, să piei de-ndată
Ca să nu-năbuşi viţa cea bogată!

BELARIUS: Hai, e tîrziu. Dar — cine e acolo?

Intră Cloten.

CLOTEN: Nu-i pot găsi pe-aceşti fugari. Tîlharul,
M-a înşelat. Sînt rupt.

BELARIUS: „Aceşti fugari!"
De noi e vorba? Parcă-l ştiu. E Cloten,
Fiul reginei. E pe urma noastră?
Nu l-am văzut de-atîţia ani şi, totuşi,
Îl recunosc. Sîntem proscrişi — plecaţi.

GUIDERIUS: Rămîn cu el, e unul singur, voi
Vedeţi de nu-s ascunşi prin preajmă alţii.
Vă rog.

(Belarius şi Arviragus ies.)

CLOTEN: Staţi locului, unde fugiţi?
Tîlhari din munte sînteţi? De-alde ăştia
Am auzit. Tu, ce mişel mai eşti?

GUIDERIUS: De n-aş răspunde unui prost cu spada
Aş fi mişel într-adevăr.

CLOTEN: Eşti hoţ,
Nelegiuit, tîlhar, bandit — predă-te!

GUIDERIUS: Cui? ţie? Dar tu cine eşti? Mi-e braţul
Mai slab decît al tău, aşa socoţi?
Nu-mi este inima la fel de mare?
E-adevărat, mă-ntreci la vorbă — eu
Nu-mi port pumnalu-n gură. Cine eşti
De-mi ceri să mă predau?

CLOTEN: Nu mă cunoşti,
Tîlhare, după haine?

GUIDERIUS: Nu, jivină,
Nici după croitor, bunicul tău;
El le-a croit, iar hainele te fac puţin
S-aduci a om.

CLOTEN: Mişele, nu-s făcute
De croitorul meu.

GUIDERIUS: Atunci dă fuga
Şi spune-i „mulţumesc frumos" acelui
Ce ţi le-a dăruit. Eşti cam nerod,
Mi-e silă să te bat.

CLOTEN: Atunci să-ți spun
Ce nume port ca să te ia fiorii,
Tîlhar fălcos!
GUIDERIUS: Așa te cheamă?
CLOTEN: Cloten,
Nemernice.
GUIDERIUS: Nemernice-ndoit, de-ți spune Cloten,
E-un nume ce nu-mi dă atîți fiori
Ca Broască sau Păianjen sau Năpîrcă.
CLOTEN: Și-acum de-a binelea îngheață. Află
Că sînt fiul reginei.
GUIDERIUS: Rău îmi pare
Că-ți faci neamul de rîs.
CLOTEN: Chiar nu ți-e frică?
GUIDERIUS: Mi-e frică doar de cei pe cari îi țin
La mare cinste — de-nțelepți. De proști
Îmi rîd, nu mă-nspăimîntă.
CLOTEN: Mori, atunci.
Cînd te răpun, îi urmăresc pe cei
Care-au fugit de-aici, le vin de hac,
Pe urmă tigvele vi le atîrn
Pe porțile orașului lui Lud.
Predă-te, țărănoi muntean.

(Ies luptîndu-se.)
Intră din nou Belarius și Arviragus.

BELARIUS: Nu-i nimeni primprejur.
ARVIRAGUS: Nici o suflare.
Nu cred că este el, te-ai înșelat.
BELARIUS: Ce pot să spun? Nu l-am văzut de ani,
Dar vremea chipul nu i l-a schimbat;
Se bîlbîia, avea glas șovăielnic...
A fost chiar Cloten.
ARVIRAGUS: I-am lăsat aici;
Nădăjduiesc că nu s-au luat la harță.
Spuneai că prințul e cumplit la fire.
BELARIUS: Pe cînd era copil, nu tresărea
La nici o grozăvie. Judecata
E cea care, ades, stîrnește frica.
E fratele tău colo!

Intră din nou Guiderius, ținînd în mînă capul lui Cloten.

GUIDERIUS: Cloten ăsta
A fost un tont, o pungă fără bani;
Din capul lui nici Hercul n-ar fi stors
Un dram de creier; eu i l-am desprins,
Altminteri el mi-l reteza pe-al meu.

BELARIUS: Vai, ce-ai făcut!

GUIDERIUS: L-am despărțit de cap.
Era un marțafoi care-și spunea
Fiul reginei. M-a numit tîlhar muntean,
M-a înjurat, voia să mă omoare,
Pe urmă tigvele să ni le-atîrne
Pe porțile orașului lui Lud.[48]

BELARIUS: Sîntem pierduți.

GUIDERIUS: Avem ce pierde?
Jura că nu ne lasă-n viață! Legea
Ne apără? Și-atunci, de frica ei
Să fim blajini și să îngăduim
Unui dărab de carne îndrăzneață
Să ne amenințe, să fie singur
Judecător și gîde? Ce-ați aflat
Pe unde-ați fost?

BELARIUS: N-am întîlnit pe nimeni;
Dar nu pot crede că n-avea escortă;
Cu toate că era nesocotit,
Vîrîndu-se-n tot felul de buclucuri,
Nu-l aduceau, neînsoțit, încoace
Nici toana, nici sminteala. La palat
Putea s-ajungă zvonul că pe-aici
Trăiesc, vînînd ca noi, proscriși în stare
Să-njghebe cete; iute la mînie, dînsul
Putea să fi jurat că ne va prinde;
Dar dacă este-așa, mira-m-aș foarte
Să vină singur, cînd știau și alții.
Cu bun temei mă tem că trupul ăsta
Are și coadă, mai primejdioasă
Decît i-e capul.

ARVIRAGUS: Ce va fi, să fie!
Dar Polydor nu a greșit nicicum.

BELARIUS: Băieți, n-am chef de vînătoare azi;
Mă-ngrijorează boala lui Fidele.

GUIDERIUS: Cu sabia pe care-o flutura
Pe lîngă gîtul meu i l-am tăiat pe-al lui.
Iar capul o să-l zvîrlu în pîrîul

Din dosul stîncii noastre ca s-ajungă
În mare și să spună și la pești
Că el e Cloten, al reginei fiu.
Nu e frumos?

(Iese.)

BELARIUS: Mă tem de răzbunare.
Îl prinde vitejia, dar mai bine
Nu-l omora.

ARVIRAGUS: Eu să fi fost făptașul,
Pe mine să m-ajungă răzbunarea!
Deși mi-ești drag, te pizmuiesc, frăține,
Că mi-ai răpit acest prilej. Pedeapsa,
Oricît de grea ar fi, să ne lovească
Pe amîndoi.

BELARIUS: Ce-a fost, a fost. Iar astăzi
Nu mai vînăm și nici nu căutăm
Primejdii fără rost. La stînca noastră!
Tu și Fidele sînteți bucătari.
'L aștept pe Polydor și cum se-ntoarce
Venim ca să mîncăm.

ARVIRAGUS: Bietul Fidele!
Mă duc la dînsul. Ca să-l văd iar rumen,
Aș omorî un pîlc întreg de Cloteni
Și nu m-aș socoti neomenos. *(Iese.)*

BELARIUS: Zeiță Fire[49], te vestești tu însăți
În acești doi băieți de rege! Ei
Sînt gingași ca zefirul ce alintă
Și leagănul suavii toporași;
Dar cînd domnescul sînge li se-aprinde,
Se-aseamănă cu viforul turbat
Ce pleacă vîrful brazilor spre vale.
E o minune cum răzbesc într-înșii,
Fără îndemn, simțiri împărătești,
Cum au deprins onoarea fără carte
Și fără pilde curtenia, sau
Cum vitejia lor, crescută-n voie,
Dă rod de parcă ar fi fost sădită.
Pe Cloten, totuși, ce l-a-mpins încoace
Și moartea-i ce-o s-aducă?

Intră din nou Guiderius.

GUIDERIUS: Unde-i Cadwal?
Pe apă am trimis ca sol reginei
Țeasta lui Cloten, trupul ne-a rămas
Ostatec pîn-se-ntoarce.

(Muzică solemnă.)

BELARIUS: Polydor,
Auzi? Unealta mea măiastră sună!
De ce-o fi pus-o Cadwal în mișcare?
GUIDERIUS: E-acasă?
BELARIUS: Adineaori a intrat.
GUIDERIUS: N-am ascultat-o de la moartea mamei.
Dar ce se-ntîmplă? Muzica solemnă
Se-ngînă cu solemne-mprejurări.
Cîntarea de triumf pentru-un nimic
Desfată pe maimuțe, cea de jale
Îi mișcă pe copii. Nu-i zdravăn Cadwal?

Intră din nou Arviragus, purtînd în brațe pe Imogena, moartă.

BELARIUS: Ah, iată-l, vine și în brațe
Dovadă-aduce că l-am judecat
Cu nedreptate.
ARVIRAGUS: Păsărica noastră,
Ce-atît ne bucurase, a murit.
Ca să nu văd așa ceva, mai bine
Cei douăzeci de ani ai mei săreau
La șasezeci, și-n cîrje se schimba
Zburdatul tinereții!
GUIDERIUS: Gingaș crin
Purtat în brațe cînd nestingherit
Creșteai pe lujer!
BELARIUS: Ah, tristețe, cine
Ți-a măsurat adîncul? Cine scurmă
Nămolul sufletului ca pe om
La țărm să-l scoată? Fecioraș destoinic,
Știu zeii ce bărbat puteai ajunge!
Dar, vai, tristețea te-a răpus de tînăr...
Cum l-ai aflat?
ARVIRAGUS: Nu mai avea suflare;
Zîmbea ca gîdilat în somn de-o gîză,
Nu săgetat de moarte.-Obrazul drept
Culcat pe-o pernă.

GUIDERIUS: Unde?
ARVIRAGUS: Pe podea.
Credeam că doarme — ca să nu-l trezesc,
Mi-am scos bocancii.
GUIDERIUS: Doarme și acum;
Iar dacă-i mort, își face pat mormîntul.
De strajă-i vor fi zînele, și viermii
N-au să-l atingă.
ARVIRAGUS: Dragul meu Fidele,
Cît mai trăiesc aici, tot timpul verii
Mormîntu-ți voi găti cu flori — aglice,
Gălbii cum ești la față; clopoței
Albaștri cum ți-s vinele; măceș,
Mireasma căruia — nu-l clevetesc —
O-ntrece numai suflul tău. Prihorul
Din toate-ți va aduce, rușinînd
Destui urmași avuți ce nu așează
La căpătîiul taților o piatră.
Cînd flori nu vor mai fi, mormîntul
I-l învelesc cu mușchi —
GUIDERIUS: Te rog, destul.
Te vaieți ca o babă, cînd ne-așteaptă
O treabă bărbătească. Vorba multă
Amînă-ndeplinirea datoriei.
Să-l îngropăm de-ndată.
ARVIRAGUS: Unde-anume?
GUIDERIUS: Lîngă Euriphile, mama noastră.
ARVIRAGUS: Prea bine. Polydor, chiar dacă glasul
Ni s-a-năsprit de-atunci, să-l prohodim
Cîntînd așa cum i-am cîntat și ei,
Aceeași melodie,-aceleași vorbe,
Numai „Fidele"-n loc de „Euriphile".
GUIDERIUS: Nu pot cînta, nu, Cadwal.
Am să rostesc cuvintele, plîngînd.
Un bocet fals cîntat este mai rău
Decît minciuna-n gura unui famen.
ARVIRAGUS: Să recităm.
BELARIUS: Durerea mare-i leac
Pentru cea mică. Am uitat de Cloten.
Ne-a pus gînd rău și l-am răpus; dar fost-a
Vlăstar regesc. Milogi și dregători
Sînt una cînd în pulberi se prefac,
Cinstirea însă, îngerul lumesc,

Deosebește între-nalt și jos.
Deși l-am dat noi morții ca dușman,
Se cade să-l înmormîntăm ca prinț.

GUIDERIUS: Vrei să-l aduci încoace? Trupul lui Tersit[5]
E-aidoma cu cel al lui Aiax[51]
Cînd amîndoi sînt morți.

ARVIRAGUS: Fii bun și adă-l.
Noi între timp cîntăm. — Începe, frate.

Belarius iese.

GUIDERIUS: Să-l așezăm spre răsărit cu fața.
Așa se face, spune tata.

ARVIRAGUS: Ai dreptate.

GUIDERIUS: Ajută-mă să-l mut.

ARVIRAGUS: Așa — începe.

CÎNTEC

GUIDERIUS: De arșiță nu te mai teme,
De recea iernilor vîntoasă;
Lumeasca muncă ai sfîrșit-o,
Ți-ai luat simbria, mergi acasă.
Domnițe, feți-frumoși, hornari, toți cată
Să se prefacă-n pulbere odată.

ARVIRAGUS: Te lasă rece-acum cruzimea,
Al despotului bici, minciuna;
Nu te-ngrijești de strai sau pîine;
Stejari sau trestii ți-s totuna.
Crăimea, vracii, dascălii, cîndva
Cu toții în pămînt te vor urma.

GUIDERIUS: De fulger nu-ți mai pasă-acum.

ARVIRAGUS: Și nici de trăsnetul[52] cumplit.

GUIDERIUS: Nici de veninul clevetirii.

ARVIRAGUS: Plăceri și chinuri s-au sfîrșit.

AMÎNDOI: Îndrăgostiții tineri azi, cîndva,
Toți, toți, în pulbere te vor urma.

GUIDERIUS: Vrăjitor să nu te-atingă!

ARVIRAGUS: Nici o vrajă nu te-nvingă!

GUIDERIUS: Și strigoii te-ocolească!

ARVIRAGUS: Nici un rău să nu te pască!

AMÎNDOI: Odihnește-n pace și mormîntul
Fie-ți lăudat de-ntreg pămîntul!

Intră din nou Belarius cu trupul lui Cloten.

GUIDERIUS: Orînda s-a sfîrșit. Pune-l aici.

BELARIUS: Am strîns cîteva flori; la miezul nopții
Mai strîng; de rouă rece umezite,
Se potrivesc mai bine celor morți.
Dar să-i acoperim. Erau și ei
Ca florile; și-acum s-au ofilit,
Așa cum se vor ofili acestea,
Zvîrlite pe morminte. În genunchi!
Pămîntul i-a născut și-acum îi cere;
Ei nu mai știu desfăt și nici durere.

Belarius, Guiderius și Arviragus ies.

IMOGENA *(se trezește)*: Da, domnule, la Milford. Cum ajung?
Vă mulțumesc. Prin crîng? Și mai e mult?
Vai, cerule! Încă vreo șase mile?
Am mers întreaga noapte. Să mă culc...

(Vede trupul lui Cloten.)

Ei, cum? Alăturea de altul, zei?
Văd flori, podoaba lumii; văd și-un leș,
A lumii urîciune! Nu, visez!
Așa credeam că-s paznică-ntr-o hrubă
Și unor oameni buni le fac mîncare.
A fost o-nchipuire, o săgeată
Zburînd de nicăieri spre nicăieri,
Cînd mintea rătăcește.-Adesea ochii
Ni-s orbi ca judecata. Tremur încă;
Dar dacă-n cer mai este-un strop de milă,
Un strop cît ochiul unei pitulici,
Dați-mi o parte, zei! Încă mai dorm;
Chiar dacă-s trează, visul e în mine
Și-n jurul meu — îl simt, nu mi-l închipui.
Trup fără cap? Veșmîntul lui Posthumus?
Piciorul, mîna... pulpa lui Mercur,
Coapsa lui Marte, mușchii lui Hercule;
Dar mîndra față a lui Joe unde-i?
Omor în ceruri! Ah, Pisanio,
Blestemele Hecubei și-ale mele
Să cadă-asupra ta! Ai uneltit
Cu diavolul de Cloten și stăpînul
Mi l-ai ucis. De astăzi înainte
Trădare fie scrisul și cititul!
Cu măsluitele-i scrisori, tîlharul

A doborît catargul unui vas
Cum nu mai e pe lume! Vai, Posthumus,
Pe unde-ţi zace capul? Nu putea
Să te înjunghie în loc să-l taie?
Cum s-a-ntîmplat? Pisanio şi Cloten,
Setea de bani şi ura, sînt de vină.
E limpede, vai! Leacul ce ni-a dat
Zicînd că este-atît de-ntremător,
Simţirea nu mi-a amorţit-o, toată?
Pisanio şi Cloten sînt făptaşii. —
Cu sînge dintr-al tău să-mi înroşesc
Obrajii palizi, să se înspăimînte
Mai tare încă cei ce intră-aici.
Stăpînul meu! Stăpînul meu! Posthumus!

(Cade pestre trupul lui Cloten.)
Intră Lucius, un căpitan, alţi ofiţeri şi un prezicător.

CĂPITANUL: De peste mare, cum aţi poruncit,
Sosit-au legiunile. V-aşteaptă
Aici, la Milford. Flota-i pregătită.
LUCIUS: Dar de la Romai ce mai ştii?
CĂPITANUL: Senatul
Oştire-a ridicat din italieni,
Locuitori şi gentilomi, toţi dornici
Să lupte vajnic. Fratele Sienei,
Iachimo, îi conduce.
LUCIUS: Cînd sosesc?
CĂPITANUL: La-ntîiul vînt prielnic.
LUCIUS: Graba lor
Meneşte-a bine. Căpitanii noştri
Să inspecteze trupele. — Ia' spune
Ce-ai mai visat despre acest război?
PREZICĂTORUL: Postind şi tot rugîndu-mă la zei,
Ast-noapte o vedenie-am avut:
Romanul vultur, pasărea lui Joe,
Zbura din miază-zi înspre apus;
Cînd a ajuns aici, ea s-a topit
În focul soarelui, şi-aceasta-nseamnă
(De nu-mi slăbesc păcatele puterea
De-a face prevestiri) izbînda Romei.
LUCIUS: Să mai visezi aşa, făr' să greşeşti.
Hei, ce-i cu trupul ăsta fără cap?
A fost zidire falnică, se pare.

Un paj? E mort sau doarme? Nu, e mort
Şi-a rezemat faţa de leş. Natura
I-e scîrbă să se culce lîngă morţi.
Ia' să-l vedem la chip.

CĂPITANUL: E viu!

LUCIUS: Atunci
O să ne spună ce-i cu trupul ăsta.
Băiete, povesteşte-ţi soarta — văd
Că ea aşteaptă s-o-ntrebăm. Pe cine
Te sprijini ca pe-o-nsîngerată pernă?
Cine-a sluţit acest tablou al Firii?
Ai fost părtaş? Cum s-a-ntîmplat? El, cine-i?
Şi tu ce eşti?

IMOGENA: Nimic; sau mi-aş dori
Să nu însemn nimic. Stăpîn mi-a fost
Şi l-au ucis muntenii — ce briton
Viteaz şi bun era! Nu se mai află
Stăpîni ca el, oricît aş colinda
Din răsărit pîn-la apus, oricît
Aş căuta, slujindu-i cu credinţă
Pe cei mai buni.

LUCIUS: Brav tînăr, sînt mişcat
De jalea ta, nu mai puţin decît
De moartea celui ce ţi-a fost stăpîn.
Ce nume a purtat?

IMOGENA: Richard du Champ.
(Aparte.) Minţind, rău nimănui nu fac, iar zeii
Mă vor ierta.

LUCIUS: Pe tine cum te cheamă?

IMOGENA: Fidele.

LUCIUS: Numele se potriveşte —
E vrednic de credinţa ta, credinţa
E vrednică de nume. Vrei norocul
Să ţi-l încerci slujindu-mă pe mine?
Nu-s ca stăpînul tău, dar îmi vei fi
La fel de drag. Destoinicia ta
Ai dovedit-o singur; prin scrisori
Încredinţate mie de un consul,
Augustus nu te lăuda atît!
Ei, mă urmezi?

IMOGENA: Da, domnule, fireşte,
Dar mai întîi vreau să-mi feresc stăpînul
De roiul gîzelor, scurmînd pămîntul

Cît pot de-adînc cu-aceste tîrnăcoape.
Iar după ce voi presăra pe groapă
Frunziș și buruieni culese-n codru
Și voi rosti un veac de rugăciuni,
Plîngînd, oftînd și luîndu-mi bun rămas,
Vă voi urma. Primiți vă, vă rog.

LUCIUS: Da, și ți voi fi părinte, nu stăpîn.
Prieteni buni, băiatul
Ne-nvață datoria ostășească.
Cu lănci și alebarde să-i săpați
O groapă mortului pe un tăpșan
Cu cele mai frumoase margarete.
Hai, luați-l. Tinere, de dragul tău
Îl vom înmormînta ca pe-un soldat.
Nu plînge, ține-ți firea. Nu arare
Căderea prevestește înălțare.

(Ies.)

SCENA 3

Britania. O încăpere în palatul lui Cymbeline.
Intră Cymbeline, seniori, Pisanio și slujitori.

CYMBELINE *(unui slujitor)*:
Mergi și mai află cum se simte doamna.

(Slujitorul iese.)

De cînd i-e dus feciorul, s-a smintit
Și viața i-e-n primejdie; ah, ceruri,
Mă prigoniți amarnic. Imogena,
Din mine-o parte, a plecat; regina
Se zbate-n gheara morții; mă așteaptă
Războaie crîncene, iar prințul, care
Mi-era de ajutor, nu-i de găsit.
Prea multe lovituri odată! *(Către Pisanio.)*
Cîine,
Ridici mereu din umeri cînd e vorba
De fuga ei. Sub caznă-o să ne spui
Tot adevărul.

PISANIO: Doamne, viața mea
E-n mîna voastră, dar despre stăpînă,

Nu știu nici unde-i, nici de ce-a plecat,
Nici cînd se-ntoarce. Slugă credincioasă
Rămîn Măriei voastre.

ÎNTÎIUL SENIOR: Nu vă minte.
Era aici în ziua cînd prințesa
N-a fost găsită în palat. Știu bine
Că este-un om de toată cinstea. Cloten
E căutat de toți cu-nfrigurare
Și nu mă îndoiesc că-l vor găsi.

CYMBELINE: Sînt tulburi vremurile. *(Către Pisanio).*
Deocamdată
Te-ai strecurat, dar ești sub ochii noștri.

ÎNTÎIUL SENIOR:
Mărite, legiunile romane
Aflate-n Galia precum și oastea
De gentilomi trimiși de senatori
Au debarcat la noi.

CYMBELINE: Ah, nici regina,
Nici prințul nu mă pot povățui.
Cum mă descurc?

ÎNTÎIUL SENIOR: Stăpîne-al meu, avem
Destui soldați ca să-nfruntăm dușmanul
De vin mai mulți, mai mulți sînt pregătiți!
Se cade doar să punem în mișcare
Pe cei plini de avînt.

CYMBELINE: Îți mulțumesc.
Să așteptăm ce ne va cere vremea.
De Roma nu ne temem, dar ne doare
Ce s-a-ntîmplat la curte. Hai veniți.

Ies toți în afară de Pisanio.

PISANIO: Stăpînul meu nu mi-a trimis un rînd
De cînd i-am scris că Imogena-i moartă.
Ciudat. Nici dînsa nu mi-a dat vreo veste,
Deși făgăduise. Iar, nu știu
Ce e cu Cloten. Toate mă frămîntă,
Dar cerul mă va ajuta. Trădez
Ca să m-arăt statornic în credință
Și mint pentru-adevăr. Războiul
Va dovedi chiar regelui ce mult
Țin eu la țara mea. Mai bine mort

Decît să nu o apăr! Celelalte
O să le cearnă vremea. Zeii pot
S-aducă-n port și-un vas fără pilot.

(Iese.)

SCENA 4

Wales. În fața peșterii lui Belarius.
Intră Belarius, Guiderius și Arviragus.

GUIDERIUS: E larmă-n preajmă.
BELARIUS: Să plecăm de-aici.
ARVIRAGUS: Fără isprăvi de seamă, ce plăceri
Găsim în viață?
GUIDERIUS: Ce nădăjduim
În ascunzișuri? Cum sîntem britoni,
Romanii ne vor omorî pe loc
Sau după ce-i slujim în fel şi chip —
Pedeapsă pentru că sîntem barbari
Şi împotriva lor ne-am răsculat.
BELARIUS: Băieți, să mergem mult mai sus, în munți.
În oastea regelui am fi priviți
Cu bănuială. Nu ne știe nimeni,
N-am apărea pe liste, după ştirea
Că prințul a murit, am fi-ntrebați
Unde-am trăit și ce-am făcut, apoi
Ne-ar omorî în cazne grele.
GUIDERIUS: Tată,
Asemeni temeri, pe-o asemeni vreme,
Ne supără.
ARVIRAGUS: Nu cred că auzind
Nechezul cailor romani și, iarăși,
Văzînd ce focuri au aprins dușmanii,
Britonii vor avea urechi sau ochi
Și pentru noi. Doar n-o să-și piardă timpul
Ca să ne-ntrebe despre rostul nostru.
BELARIUS: Mulți din armată mă cunosc. Pe Cloten,
Știți bine, nu-l văzusem ani de zile
(Era copil) dar l-am recunoscut.
Pe urmă, regele nu este vrednic
De slujba mea, nici de iubirea voastră.

Surghiunul meu — nespus de rău îmi pare —
V-a văduvit de-o creștere aleasă,
De bucurii la care-aveați tot dreptul
Prin neam, în schimb v-a dat o viață aspră,
Zăduful verii și al iernii ger.

GUIDERIUS: Decît așa, mai bine să murim.
Să mergem la oștire! Eu și Cadwal
Nu sîntem cunoscuți; pe dumneata
Toți te-au uitat și ești schimbat la chip
De șirul anilor.

ARVIRAGUS: Pe sfîntul soare,
Eu merg! Nu am văzut cum moare-un om,
Iar cum arată sîngele am învățat
Privind iepuri fricoși și țapi turbați!
O dată numai am urcat pe-un cal,
Și-acela fără pinteni și potcoave,
Cu-un călăreț la fel de prost ca mine.
La soare cînd mă uit, simt rușinare
Că-mi dăruiește raza lui bogată
Iar eu rămîn un biet necunoscut.

GUIDERIUS: Plec, jur! Blagoslovește-mă, părinte,
Și-atunci voi fi mai grijuliu în luptă.
De nu mă lași, eu tot mă duc, și-atunci
De mîini romane voi muri.

ARVIRAGUS: Amin!

BELARIUS: De nu vă prețuiți voi viața, eu
Să-mi apăr bătrînețea? Pentru țară,
Vă însoțesc. Iar dacă se întîmplă
Să vă răpună moartea în război,
Voi odihni alăturea de voi.
Porniți! Dar ce rost are să-i zoresc
Cînd fierbe-ntr-înșii sîngele regesc?

(Ies.)

ACTUL V

SCENA 1

Britania. Tabăra romană.
Intră Posthumus, ţinînd în mînă o batistă însîngerată.

POSTHUMUS: Te voi păstra, batistă-nsîngerată —
Eu te-am vrut astfel. Dacă toţi bărbaţii
Ar merge pe-acest drum, cîţi n-ar ucide
Pentru-o scăpare soaţe ce-i întrec
Cu mult! Pisanio, o slugă bună
Îndeplineşte doar porunca dreaptă,
Nu chiar pe toate. Zei, dacă la vreme
Îmi pedepseaţi păcatele, pe-aceasta
Nu-l săvîrşeam; gingaşa Imogena,
Cruţată, s-ar fi pocăit.... De ce
Nu m-aţi ucis pe mine, ticălosul!
Dar, vai, pentru păcate mici, pe unii
Îi luaţi la voi din dragoste, ferindu-i
De vini mai grele; şi lăsaţi pe alţii
Să calce din greşeală în greşeală
Ca să trăiască preschimbaţi în monştri,
Pîn-ce-şi dau seama de vinovăţie
Şi se căiesc. Cum voi aţi luat-o sus,
Putere daţi-mi să v-ascult porunca.
Am fost adus aici să lupt alături
De gentilomi italieni cu ţara
Domniţei mele; este de ajuns,
Britanie, că ţi-am ucis stăpîna;
A doua oară nu te mai rănesc.
De-aceea, zei din ceruri, ascultaţi
Ce am de gînd. Am să mă-mbrac în straiul

Unui țăran briton, ca să lupt astfel
Cu cei cu cari pornesc și ca să mor
Prin tine, pentru tine, Imogena,
Deși orice răsuflu-al meu e-o moarte.
Necunoscut, nici plîns, nici dușmănit,
Voi fi unde-i primejdia mai mare,
Să-mi recunoască lumea vitejia
Ascunsă-n strai umil. Zei, dăruiți-mi
Puterea Leonaților! Schimb moda
În ciuda lumii: față mai puțin
Și, dimpotrivă, miezul cît mai plin.

(Iese.)

SCENA 2

Cîmp de bătălie între tabăra britonă și cea romană.
Intră, dintr-o parte, Lucius, Iachimo și armată romană; din cealaltă, armată britonă. Leonatus Posthumus, îmbrăcat în modeste haine ostășești, intră ultimul. Soldații intră și ies. Trîmbițe. Apoi reintră, luptînd unul cu altul, Iachimo și Posthumus. Acesta din urmă îl învinge și-l dezarmează pe Iachimo, lăsîndu-l singur pe scenă.

IACHIMO:
Povara vinii îmi apasă pieptul
Și-mi ia puterea. Am învinuit,
Fără temei, pe principesa țării
Și aerul de-aici, ca s-o răzbune,
M-a stors de vlagă — altfel cum puteam
Eu, mare luptător, să fiu învins
De-un țopîrlan? Noblețe și onoare
Au fost acum călcate în picioare.
Dacă britonii gentilomi l-întrec
Așa cum el întrece pe ai noștri,
Înseamnă că sîntem biete femei
Alăturea cu dînșii, niște zei. *(Iese.)*

Bătălia continuă, britonii fug, Cymbeline e prins; apoi intră în ajutor Belarius, Guiderius și Arviragus.

BELARIUS:
Stați! Nu fugiți! Ni-e de priință strunga
Și e păzită — frica ticăloasă
Vă mînă îndărăt!

GUIDERIUS, ARVIRAGUS: Opriți: Luptați!

Intră din nou Posthumus, venind în ajutorul britonilor. Toți îl salvează pe Cymbeline. Intră iar Lucius, Iachimo și Imogena.

LUCIUS: Băiete, ieși din luptă — fugi și scapă!
Prietenul omoară pe prieten
Și vălmășagul a sporit la culme,
Juri că războiul e legat la ochi.

IACHIMO: Le vin noi întăriri.

LUCIUS: Ce-ntorsătură!
De nu primim la vreme nici un sprijin,
Va trebui să ne retragem.

(Ies.)

SCENA 3

O altă parte a cîmpului de bătălie.
Intră Posthumus și un senior briton.

SENIORUL: Vii dinspre locul unde-ai noștri
Fac zid puternic?

POSTHUMUS: Da, iar dumneata
Parc-ai veni dinspre fugari.

SENIORUL: Așa e.

POSTHUMUS: Eu nu te-nvinuiesc. Eram pierduți
Făr-ajutor de sus. Regele însuși
Se răzlețise; oastea-i era frîntă;
Vedeai doar spete de fugari, zorind
Spre-ngustul defileu; dușmanul, dîrz,
Setos de sînge și nepridídind
Să-și folosească armele din plin,
Lovea la întîmplare, ucidea,
Rănea sau atingea, unii căzînd
De groaza morții. Strunga se umpluse
De morți loviți în spate și de lași
Sortiți și ei pieirii.

SENIORUL: Unde-i strunga?

POSTHUMUS: Chiar lîngă cîmpul de bătaie, -un șanț
Tivit cu iarbă. Din senin, acolo
A apărut un moș, soldat călit
În lupte pentru țară, dovedind
Că n-a trăit degeaba ca s-ajungă
La vîrsta părului cărunt. Cu el

Erau doi tinerei, mai potriviți
De-a leapșa să se joace, nu să intre
În ăst măcel; pe fețele lor blonde
Puteau să poarte măști de domnișoare.
Cei trei au astupat intrarea-n strungă,
Strigînd fugarilor: „Prin fugă, cerbii
Își scapă viața, nu britonii noștri!
În iad fricoșii! Stați! Altfel, să știți
Că devenim romani și ca pe vite
Vă batem, căci fugiți ca ele! Stați!
Cu fața la dușman, asta-i scăparea!"
Trei mii erau cei trei, atît prin faptă
Cît și încredere, căci trei eroi
Fac cît o oaste de neputincioși.
Cu „Stați!" al lor, măiastru folosind
Îngustul defileu, și mai măiastru
Vădindu-și vitejia ce putea
Să schimbe fuse-n lănci, ei au aprins
Privirea stinsă;-n cei ce dezertau
S-a deșteptat rușinea și cu ea
S-a-ntors curajul, iar cei speriați
(Blestém pe primul laș într-un război!)
Privind la alții, au sărit ca leii
Asupra lăncilor vrăjmașe. -Atunci
Romanii s-au clătit și-au început
Să se retragă; a urmat curînd
Învălmășeala; cei ce mai întîi
Înaintau ca vulturii, acum
Fugeau ca niște pui; învingătorii
Erau niște bieți sclavi, fricoșii noștri,
Prinzînd curaj, le-au dat altora viață
Cum dau pesmeții într-un greu naufragiu,
Și cum s-au războit, găsind deschisă
Portița inimilor! Cum au dat
În vii și morți, răniți, dușmani, prieteni!
La început, un om punea pe fugă zece;
Acum el ucidea vreo douăzeci.
Cel ce dorea să moară devenise
Sperietoarea cîmpului.

SENIORUL: Ciudat!
O strungă, un moșneag și doi băieți....

POSTHUMUS: Pari unul dintre cei ce mult se miră
Cînd află despre fapte mari, dar singuri

Le ocolesc. Așa, numai de haz,
Îngăduie-mi să înjghebez un stih:
O strungă, un moșneag și doi băieți
Pe dușman l-au vîrît în sperieți.

SENIORUL: Te-ai supărat.

POSTHUMUS: Se poate? Sînt prieten
Cu-acela care fuge de vrăjmaș;
Dacă rămîne cum i-e dat să fie,
El va fugi și de prietenie.
Iar am rimat.

SENIORUL: Te-ai supărat. Mă duc.

Iar a fugit. Noblețe ticăloasă,
Pe mine să mă-ntrebi de știri, cînd ești
Pe cîmpul luptei! Ca să-și scape hoitul,
Cîți nu s-au lepădat azi de onoare!
Și, totuși, au murit. Iar eu, păzit
De chinul meu lăuntric, ca prin farmec
N-am fost lovit de moarte unde-aceasta
Era în largul ei. Cum e un monstru hîd,
Ciudat e că se-ascunde în potire,
În paturi moi, în vorbe dulci; și, iarăși,
Că are-atîția slujitori, mai mulți
Decît acei ce-n lupte-i flutur spada.
O aflu pîn-la urmă. M-am bătut
Pentru britoni, dar nu mai sînt de-al lor,
Mă-ntorc iar la romani. Dar nu mai lupt
Și mă predau îndată ce de umăr
M-atinge careva. Aici romanii
Făcut-au crunt măcel; la fel de crunt
Le vor plăti acești britoni. Eu unul
Atîta vreau, să ispășesc prin moarte;
Nu-mi pasă unde-s și de care parte;
De dragul Imogenei, chiar acum
Sînt gata pentru-acest sfîrșit de drum.

Intră doi căpitani britoni și soldați.

ÎNTÎIUL CĂPITAN:

Slăvit fii, Joe, Lucius e prins.
Toți spun că moșul și băieții lui
Sînt zei, nu oameni.

AL DOILEA CĂPITAN: A mai fost un altul
Care-a luptat cu ei. Era-mbrăcat
În straie țărănesti.

ÎNTÎIUL CĂPITAN: Aşa se spune.
Dar nu ştim unde sînt. Stai! Cine eşti?
POSTHUMUS: Roman sînt şi n-aş lîncezi aici
De-aş fi avut ostaşi viteji ca mine.
AL DOILEA CĂPITAN:
Legaţi-l! Cîine, nu te mai întorci
La Roma ca să povesteşti ce corbi
I-au ciugulit aici. E dîrz şi pare.
Un om de vază — duceţi-l la rege.

Intră Cymbeline cu suita, Belarius, Guiderius, Arviragus, Pisanio şi prizonieri romani. Căpitanii îl prezintă pe Posthumus lui Cymbeline, care îl dă pe mîna unui temnicer; apoi ies toţi.

SCENA 4

Britania. Loc deschis lîngă tabăra britonă.
Intră Posthumus şi doi temniceri.

ÎNTÎIUL TEMNICER:
Nu te mai fură, eşti împiedicat.
Poţi paşte dacă ai imaş.
AL DOILEA TEMNICER:
Sau poftă.

(Temnicerii ies.)

POSTHUMUS: Robie,-ţi mulţumesc, tu eşti o cale
Spre libertate! Însă eu mă simt
Mai fericit ca un bolnav de gută
Ce-ar vrea să geamă-un secol mai curînd
Decît să fie vindecat de Moarte,
Un vraci de nimeni întrecut, şi-o cheie
Cu care se deschide şi-al meu lacăt.
Tu, conştiinţă, eşti mai ferecată
Decît aceste mîini şi glezne. Zei,
Îmi dăruiţi unealta ispăşirii
Ca să fiu pururi liber! Mă căiesc?
N-ajunge: -astfel copiii îşi îmbună
Părinţii, iar decît aceştia, zeii
Sînt mai miloşi. Mă pocăiesc? Dar cum?
În lanţuri, cînd eu lanţuri mi-am dorit
Şi nu sînt o povară? Să plătesc?

Dacă tributul mic al libertății
Înseamnă ispășire, luați-mi tot.
O, zei, sînteți cu mult mai iertători
Cu oamenii, cari cer de la datornici
A treia parte, -a șasea, -apoi a zecea,
Așteaptă să se-ndrepte ca pe urmă
Să le mai ceară. Asta nu-mi doresc.
În schimbul vieții Imogenei, luați-o
Pe-a mea — nu face cît a dînsei, totuși
E-o viață, și ea poartă chipul vostru.
Un om nu cîntărește-orice monedă;
Chiar de-i ușoară, prețul e-n tipar.
Pe-al meu voi mi l-ați dat; deci, mari puteri,
Făceți-vă socoata, luați-mi viața
Și-mi ștergeți datoria. Imogena,
Te chem fără cuvinte. *(Adoarme.)*

Muzică solemnă. Intră în chip de vedenie, Sicilius Leonatus, tatăl lui Posthumus, un om în vîrstă îmbrăcat ca luptător; ține de mînă o femeie venerabilă, soția sa și mama lui Posthumus. Amîndoi sînt precedați de muzicanți. După alți muzicanți urmează cei doi tineri Leonați, frații lui Posthumus, cu rănile de moarte pe care le-au primit în război. Ei îl înconjoară pe Posthumus, adormit.

SICILIUS: Stăpîne-al fulgerelor, nu lovi
Biete ființe muritoare!
Fii crud cu Marte, ceart-o pe Iunona
Ce-ntr-una cată răzbunare
Pentru isprăvile-ți de crai.
Cu ce-a greșit băiatul meu pe care
N-am apucat să-l văd la față?
M-am stins cînd el era în matca mamei
Și-și aștepta intrarea-n viață.

Tu, tată al orfanilor (așa
Mereu spun oamenii că ești),
Nu s-ar fi cuvenit să-i aperi oare
De-atîtea rele pămîntești?

MAMA: La naștere nu m-a slujit Lucina[53]
Și am murit în mare chin.
Posthumus mi-a fost smuls, plîngînd de parcă
Știa că-n lume-i mult venin.
Sărman copil!

SICILIUS: Ca și strămoșilor, măreața fire
I-a dat ce-avea mai bun în dar,
Încît o lume-ntreagă a vrăjit
Al lui Sicilius vlăstar!

ÎNTÎIUL FRATE: Apoi, bărbat deplin, cînd s-a oprit
În țara mîndră-a briților,
Cine putea cu el să se măsoare?
Și este oare-ntîmplător
Că Imogena l-a ales pe dînsul
Al vieții sale-nsoțitor?

MAMA: De ce i-au luat în rîs căsătoria
Cu dragoste pecetluită?
De ce l-au surghiunit și-astfél l-au smuls
De lîngă soața lui iubită,
Gingáșa Imogena?

SICILIUS: Pe măscăriciul italian Iachimo
Cum l-ați lăsat să-i zăpăcească
Neîntrecuta inimă și minte
Cu gelozie nebunească
Și pîn-la urmă lașul a avut
Prilejul să-l batjocorească?

AL DOILEA FRATE:
Din lumea umbrelor cea necuprinsă,
Părinții noștri și noi doi,
Cari pentru țară am luptat viteji
Și ne-am dat viața în război,
Am coborît ca să păzim a' lui Tenantius
Orînduiri și pravili noi.

ÎNTÎIUL FRATE: La fel de dîrz și brav s-a războit
Posthumus pentru Cymbeline;
Atunci, o, Iupiter, zeu între zei,
Cum ai putut privi senin
Ce-a făptuit, ba chiar, în loc de plată,
I-ai dat pedeapsă, dor și chin?

SICILIUS: Deschide-ți, dar, fereastra de cleștar,
Privește vajnicul popor
Și nu-l mai urgisi atît de crunt
Cu sceptrul tău răzbunător.

MAMA: O, Iupiter, băiatul nostru-i bun,
Aşterne-i cale fără nor.

SICILIUS: Te uită din palatul tău de marmur!
Noi, slabe duhurile-aceste,
De nu-l ajuţi, soborului de zei,
Aşa să ştii, îi dăm de veste.

FRAŢII: Ajută-l, sau vom spune că dreptate
În cîrmuirea ta nu este.

Iupiter coboară prin tunete şi fulgere, aşezat pe un vultur. Aruncă un trăsnet. Duhurile cad în genunchi.

IUPITER: Ajunge, duhuri din tărîm de jos,
Mi-aţi împuiat auzul! Îndrăzniţi
A-nvinui pe cel al cărui trăsnet
Îi spulberă oricînd pe răzvrătiţi?
Plecaţi în Elizeu[54], sărmane umbre,
Să v-odihniţi pe pajiştea sihastră
Cu flori nepieritoare; de cei vii
Să nu vă sinchisiţi — e grija noastră.
Pe cei mai buni nu-i cruţ. E şi mai mare
Răsplata cînd ispita e mai grea.
Dar, liniştiţi-vă. Pe fiul vostru
Curînd îl voi scăpa şi înălţa.
Doar s-a născut sub semnul stelei noastre
Şi-n templul nostru fost-a cununat.
De Imogena iar va fi alături,
Mai fericit decît a fost vreodat'.
Pe pieptul lui să puneţi acest sul —
E pentru soarta lui un calendar.
Plecaţi şi isprăviţi cu-atîta zarvă,
Altminteri mă stîrniţi, e vai şi-amar.
Sus, vulture, spre doma de cleştar.

(Urcă.)

SICILIUS: Cînd a venit cu tunet, se simţea
Pucioasă-n aer; vulturul lui sfînt
Părea că-i gata să ne ciopîrţească.
Acum se-nalţă, însă, -nmiresmat
Ca Elizeul; pasărea cerească

'Și ascute pliscul și își netezește
Nemuritoarea aripă — ai zice
Că zeul e-mbunat.

TOȚI: Slăvit fii, doamne!

SICILIUS: Podeaua marmorie s-a închis.
E sub aprinsa boltă. Am plecat
Să-ndeplinim porunca ce ne-a dat.

(Duhurile dispar.)

POSTHUMUS *(trezindu-se)*:
Ca un al doilea bunic, tu, somn,
Mi-ai dăruit un tată și, de-asemeni,
O mamă și doi frați — însă prea iute
S-au dus din nou spre cele neștiute;
Și m-am trezit. Sărmanii ce-s la voia
Mai-marilor visează, se deșteaptă
Și nu găsesc nimic. Nu, cîteodată,
Fără să merite, primesc răsplată,
Chiar cu prisos; cum mi se-arată mie
În acest vis. De ce? Nimeni nu știe.
Pe-aici sînt zîne? Ce-i? Un pergament?
O, dac-ai fi frumos și prin cuprins,
Nu cum se-ntîmplă azi cu sclivisiții
A căror haină-i mult mai arătoasă
Decît ce-acoperă. Nu fi cum sînt
Curtenii noștri. Să vedem.

(Citește.) Cînd puiul de leu, neavînd știință de sine, va găsi ceea ce caută și va fi îmbrățișat de un suflu gingaș; cînd crengile unui cedru falnic vor fi fost tăiate fiind moarte ani îndelungați și vor crește și înverzi din nou după aceea pe vechiul trunchi, atunci vor lua sfîrșit nenorocirile lui Posthumus, iar în fericita Britanie va înflori pacea și belșugul.

E încă-un vis, ori este-o nebunie,
Sau amîndouă? Nu-i nimic sau poate
Sînt vorbe ca-ntr-un vis sau fără tîlc.
Dar, orice-ar fi, sînt ca și viața mea,
La fel de încurcate. Pergamentul
Am să-l păstrez.

Intră din nou temnicerii.

ÎNTÎIUL TEMNICER: Ei, prietene, ești gata pentru ospățul morții?
POSTHUMUS: De mult — aproape că m-am răscopt. Ia-mă de pe foc.
ÎNTÎIUL TEMNICER: Ștreangul te așteaptă oricum. Dacă ești gata înseamnă că ai fost gătit cum trebuie.
POSTHUMUS: Adică dacă sînt o mîncare pe gustul spectatorilor, osteneala n-a fost degeaba.
ÎNTÎIUL TEMNICER: Plata o să fie cam pipărată pentru dumneata; te poți însă mîngîia cu gîndul că ai isprăvit cu plățile o dată pentru totdeauna. N-o să-ți mai fie frică nici de socotelile de la crîșmă, astea îl otrăvesc adesea pe om după ce s-a sfîrșit cu veselia. Intri leșinat de foame, ieși cu capul amețit de băutură, ți-e necaz că ai plătit prea mult și că te-a ajuns udeala; și punga și capul sînt goale; capul e greu pentru că a fost prea ușuratic, iar punga e ușoară pentru că s-a ușurat. De-acum încolo scapi de asemenea lucruri care se bat cap în cap. O, cît de milostivă e o frînghie de un ban! Într-o clipită socotește pînă la o mie; crede-mă, n-ai să găsești un socotitor mai bun; te descarcă de tot ce-a fost, este și va fi. Gîtul dumitale, domnule, înseamnă și condei, și catastif, și tejghea. Cît ai zice pește, socoata e gata.
POSTHUMUS: Eu sînt mai fericit să mor decît ești dumneata să trăiești.
ÎNTÎIUL TEMNICER: E adevărat, domnule, cine doarme nu mai simte durerea de măsele. Dar omul care se pregătește să doarmă somnul dumitale — și încă ajutat de călău — cred că ar fi bucuros să-și schimbe locul cu el; fiindcă dumneata nu știi ce drum te așteaptă.
POSTHUMUS: Ba eu știu.
ÎNTÎIUL TEMNICER: Atunci moartea dumitale are ochi în frunte și eu unul n-am văzut-o zugrăvită astfel nicăieri. Ori ești călăuzit de cineva care zice că știe, ori dumneata îți închipui lucruri pe care sînt încredințat că nu le știi, ori puțin îți pasă de ceea ce se petrece dincolo. Oricum, înapoi nu cred că te întorci vreodată ca să povestești cum ai ajuns la capătul drumului.
POSTHUMUS: Iar eu, prietene, îți spun că fiecare om are ochi ce-l călăuzesc pe drumul pe care mă duc eu, afară doar de cei care îi închid și nu-i folosesc.
ÎNTÎIUL TEMNICER: E culmea, domnule! Auzi dumneata, rostul cel mai de seamă al ochilor este, carevasăzică, să-i arate omului drumul pe care o să orbecăie! Eu, una știu: că spînzurătoarea e calea ce-ți închide ochii pe veci.

Intră un mesager.

MESAGERUL: Scoateți-i fiarele și duceți-la în fața regelui.
POSTHUMUS: Bună veste aduci — mă cheamă ca să-mi dea drumul.
ÎNTÎIUL TEMNICER: Ar însemna să mă spînzure pe mine.
POSTHUMUS: O să fii atunci mai liber decît oricare alt temnicer; pentru morți nu se fac zăvoare.

(Ies toți în afară de întîiul temnicer.)

ÎNTÎIUL TEMNICER: Chiar și unul care ar vrea să se însoare cu spînzurătoarea și să plodească ștrenguleţe n-ar fi mai ahotnic ca el. Pe cinstea mea, cu toate că e roman, sînt nemernici și mai mari cari vor să trăiască; și, totuși, mulți dintre ei mor fără pernă la cap. Așa s-ar întîmpla și cu mine dacă aș fi unul dintre aceștia. N-ar fi rău deloc ca toți să aibă aceeași părere și părerea să fie dreaptă. Să vezi atunci cum li se înfundă temnicerilor și spînzurătorilor! Nu vorbesc cu folos pentru mine, dar în dorința mea se cuprinde și o slujbuliță mai bună.

(Iese.)

SCENA 5

Britania. Cortul lui Cymbeline.
Intră Cymbeline, Belarius, Guiderius, Arviragus, Pisanio, seniori, ofițeri și suită.

CYMBELINE: Stați lîngă mine, voi, apărători
Ai tronului; păcat că nu-l găsim
Pe-acel soldat sărman care-a luptat
Atît de vajnic, ale cărui zdrențe
Au pus în umbră zaua lucitoare,
Al cărui piept descoperit a mers
'Naintea scuturilor. Fericit
Îl fac pe cel care-l găsește.
BELARIUS: N-am văzut
Un om de jos luptînd cu-atîta foc
Și săvîrșind minuni de vitejie
Ca dînsul, un milog la-nfățișare.
CYMBELINE: Nu s-a aflat nimic?
PISANIO: L-au căutat
Zadarnic printre vii și morți.
CYMBELINE: Mă doare
Că eu păstrez ce plată-i se cuvine;

(Către Belarius, Guiderius și Arviragus)

Dar am s-o-mpart cu voi, izbăvitorii
Acestei țări — v-ați dovedit a-i fi
Duh, inimă și creier[55]. Dar e vremea
Să-mi spuneți cine sînteți.

BELARIUS: Ne-am născut
În Cambria[56] și sîntem gentilomi.
N-ar fi frumos și drept să ne fălim
Cu altceva, afară doar de cinste.

CYMBELINE: Îngenuncheați. Deci, cu puterea noastră,
Vă facem cavaleri[57] și ne veți fi
Însoțitori de seamă. Vă vom da
Tot ce se cade pentru rangul vostru.

Intră Cornelius și doamne de onoare.

De ce întîmpinați cu întristare
Izbînda noastră? Pare-ați fi romani,
Și nu curtenii noștri.

CORNELIUS: 'Nalt stăpîne,
Cu veste rea vă-ntunec bucuria:
Regina a murit.

CYMBELINE: Asemeni veste
Aduce doctorul? E drept,
Un leac mai prelungește viața, totuși
Nici vracii nu sînt veșnici. Cum s-a stins?

CORNELIUS: Cum a trăit — hain și în sminteală.
Cumplită-n viață, în cumplite chinuri
S-a despărțit de ea. Cu voia voastră
Vă povestesc tot ce-a mărturisit.
Dacă greșesc, să spună-aceste doamne
Care-au șezut și-au plîns cu lacrimi grele
La căpătîiul ei cînd se sfîrșea.

CYMBELINE: Te rog.

CORNELIUS: Întîi a spus că niciodată
Nu v-a iubit, dar i-a plăcut mărirea
Și-atunci s-a măritat cu tronul vostru.
Din suflet vă ura.

CYMBELINE: Eu nu știam;
Și de n-ar fi mărturisit acestea
Pe patul morții, nu aș fi crezut.
Vorbește.

CORNELIUS: A mai spus că fiica voastră,
Pe care-o alinta mereu fățarnic,
Era un scorpion în ochii ei;
Voia s-o otrăvească pe prințesă
Dar dînsa a fugit.

CYMBELINE: Diavol viclean!
Femeia cum s-o deslușim? Atît?

CORNELIUS: Ceva încă mai rău. Vă pregătise
Otravă ucigașă; înghițind-o,
V-ați fi topit cu-ncetul. Între timp
Avea de gînd mai mult să vă subjuge,
Prin grijă, lacrimi, sărutări și-alint,
Apoi să vă silească să-l numiți
Moștenitor al tronului pe Cloten.
Acesta dispărînd în chip ciudat,
I-a dat greș planul și, nebună, dînsa
I-a blestemat pe oameni și pe zei
Și-a dat toate-n vileag cu ofu-n suflet
Că nu-și îndeplinise uneltirea.
Astfel, sminteli pradă, a murit.

CYMBELINE *(către doamnele de onoare)*:
Așa e?

DOAMNELE: Da, stăpîne.

CYMBELINE: Ochii mei
N-au vină, căci era frumoasă foarte;
Auzul, iarăși, căci îl măgulea;
Nici inima care credea că este
Ceea ce pare. N-ar fi fost cinstit
S-o bănuiesc. Și, totuși, Imogena,
Tu poți să spui că sînt un prost, fiindcă
Pe tine te-am lovit. Fie ca zeii
Să-ndrepte ce se poate îndrepta!

Intră Lucius, Iachimo, prezicătorul, prizonieri romani sub pază; în urma lor, Posthumus și Imogena.

Ei, Caius, nu mai poți să ceri tribut.
Ți l-am plătit cu sabia, deși
S-au prăpădit și mulți viteji britoni.
Ca sufletele lor să doarmă-n pace,
Am fost rugați de rude să-i ucidem
Pe toți captivii. Noi ne-am învoit.
Așadar, pregătiți-vă de moarte.

LUCIUS: Cum se întîmplă-n lupte, aţi învins
Printr-un noroc. Dar dacă biruinţa
Era a noastră, buna judecată
Ne-ar fi ferit să-i omorîm pe prinşi.
Cum însă zeii drept răscumpărare
Cer numai viaţa noastră, să le-o dăm
Cum ştiu romanii, cu romane inimi.
Dar Cezar este viu şi n-o să uite.
Am doar o rugăminte: să cruţaţi
Pe pajul meu briton. Nici un stăpîn
Nu a avut un paj ca dînsul: bun,
Destoinic, harnic, credincios, gingaş
Ca o fecioară; iar la toate-acestea
S-adaug ceva ce-atîrnă şi mai greu:
Cu toate c-a slujit unui roman,
Rău n-a făcut niciunui brit. Cruţaţi-l,
Pe ceilalţi daţi-i morţii.

CYMBELINE: Chipul lui
Mi-e cunoscut. Privirea ta, băiete,
M-a fermecat. Acum eşti pajul meu.
Nu ştiu de ce anume-ţi spun: trăieşte!
Nu-i mulţumi stăpînului; îţi dau
Orice mi-ai cere şi e potrivit
Cu dărnicia mea şi slujba ta.
Poţi chiar să-mi ceri un prins, pe cel mai nobil.

IMOGENA: Vă mulţumesc plecat, Măria voastră.

LUCIUS: Nu stărui să-mi cruţe viaţa. Ştiu
Că asta o să-l rogi.

IMOGENA: Vai, nu! Aici
Zăresc ceva ce-i mai cumplit ca moartea.
Stăpîne, izbăveşte-te cum poţi.

LUCIUS: De mine nici nu-i pasă, m-a trădat.
Să nu te-ncrezi niciciînd într-un băiat!
Dar ce-l înfricoşează?

CYMBELINE: Ce-ai dori?
Îmi eşti din ce în ce mai drag, copile.
Tu vezi de cumpăneşte cît mai bine
Ce vrei să-mi ceri. L-ai cunoscut pe omul
La care te tot uiţi? Vrei să trăiască?
Ţi-e rudă? Ţi-e prieten?

IMOGENA: E roman
Şi rudă mi-este mai puţin

Decît Măria voastră, căci fiind născut
Vasalul vostru, sîntem mai aproape.

CYMBELINE: De ce-l privești așa?

IMOGENA: Vă spun în taină
De vreți să m-ascultați.

CYMBELINE: De bună seamă.
Cum te numești?

IMOGENA: Fidele.

CYMBELINE: Îmi ești paj,
Îți sînt stăpîn — vorbește fără frică.

(Cymbeline și Imogena trec într-o parte și stau de vorbă.)

BELARIUS: A înviat din morți băiatul nostru!

ARVIRAGUS: El și Fidele seamănă-ntre dînșii
Mai mult ca două fire de nisip!
Ce zici?

GUIDERIUS: E limpede, a înviat.

BELARIUS: Tăceți, să așteptăm. Nu ne-a văzut.
Ades, asemănările înșeală.
De-ar fi fost el, ar fi vorbit cu noi.

GUIDERIUS: Nu l-am văzut noi mort?

BELARIUS: Taci. Ai răbdare.

PISANIO *(aparte)*:
Stăpîna mea! Devreme ce e vie,
O să se-aleagă într-un fel cu timpul.

(Cymbeline și Imogena pășesc în față.)

CYMBELINE: Stai lîngă noi și-ntreabă cu glas tare.
(Către Iachimo). Tu să răspunzi cinstit la
întrebări,
Altminteri, pe cuvîntul meu de rege,
Voi cerne adevărul de minciună
Prin cazne-nfricoșate. Hai, întreabă-l.

IMOGENA: Să spună de la cine a primit
Acest inel.

POSTHUMUS *(aparte)*: Ce-i pasă lui de unde-i?

CYMBELINE: Cum de-a ajuns la tine diamantul
Pe care-l porți la deget?

IACHIMO: Mă chinui dacă mint; dar adevărul
Pe tine te va chinui.

CYMBELINE: Pe mine?

IACHIMO: Mă bucur că, silit, pot să dezvălui
O taină ce m-apasă. Mișelește

Am căpătat inelul; el era
Al lui Posthumus, cel proscris de tine,
Dar — spre durerea ta mai mare încă
Decît a mea — să știi că nu-i pe lume
Un om mai nobil. Să continuu, doamne?

CYMBELINE: Vreau să ştiu tot.

IACHIMO: Un înger este fiica ta,
Iar eu, vai — inima îmi sîngerează
Şi sufletul mîrșav se înfioară
Cînd mi-amintesc. Simt că leșin... Mă iartă.

CYMBELINE: Ce e cu fiica mea? Vino-ți în fire.
Consimt să mai trăiești cît ți-a fost scris.
Dar nu muri pîn-ce nu te destăinui.

IACHIMO: Odată — blestemat să fie ceasul —
La Roma — blestemată fie casa —
La un ospăț — mai bine otrăveau
Mîncarea (doar pe-a mea) —, bunul Posthumus
(Prea bun ca să trăiască printre răi,
Mai bun chiar decît cei mai buni) sta trist
Şi ne-asculta cum lăudam pe rînd
Frumoasele Italiei cu vorbe
Mai sunătoare mult decît rostește
Un mare orator. Ele umbreau
Atît trupul Venerei cît și mîndra
Statură a Minervei[58], darul Firii
Fiind desăvîrşit pe lîngă artă.
Şi noi nu proslăveam doar frumusețea,
A căsniciei nadă, ci, de-asemeni,
Atîtea înzestrări care ne fac
Să îndrăgim femeia.

CYMBELINE: Stau pe jar —
La fapte!

IACHIMO: 'Ndată, dacă vrei să suferi.
Posthumus, care o iubea nespus
Pe principesă, a intrat în joc.
Făr' să dezmintă ce slăvisem noi
(Era-ngăduitor cum e virtutea),
Ne-a zugrăvit-o pe soția lui
Cu-atît avînt lăuntric și cu grai
Atît de-ales încît ni se părea
Că noi am preamărit spălătorese,
Ori am vorbit ca niște proști.

CYMBELINE: Hai, iute.

IACHIMO: De curăția fiicei voastre-i vorba!
Doar dînsa era castă-n spusa lui —
Diana însăși apărea pătată,
Iar eu, netrebnicul, m-am îndoit
Și am făcut prinsoare, eu cu aur,
El cu acest inel (pe care-atunci
La deget îl purta) că voi pătrunde
În așternutul lui ca să-l cîștig,
Păcătuind cu Imogena. Dînsul,
Statornic cavaler, crezînd în cinstea-i,
Întocmai cum aveam să cred și eu,
Mi-a dat zălog inelul. Mi-l dădea
Chiar dacă ar fi fost rubin desprins
Dintr-a lui Phoebus roată sau făcea
Cît carul său. Pe urmă am plecat
Cu grabă spre Britania. Mărite,
Nu v-amintiți cînd am venit la curte?
Aicea fiica voastră m-a-nvățat
Ce hău desparte pofta de iubire.
Eram înfrînt, dar gîndul la prinsoare
Mă-nnebunise. Mintea italiană
Încă-n Britania a pus la cale
Un plan mîrșav, cu grijă ticluit.
Pe scurt, atunci cînd m-am întors la Roma,
Puteam să-l scot din minți pe Leonatus
Cu-așa zise dovezi că i-am surpat
Credința-ntr-însa; i-am descris alcovul,
Căminul și tablourile,-apoi
I-am arătat brățara ei (furată
Cu rară dibăcie!), ba, mai mult,
I-am spus despre-un anume semn ascuns
Pe trupul ei — destule mărturii
Ca să-l conving că eu am sfărîmat
Sfințita legătură dintre dînșii.
Ah, parcă-l văd...

POSTHUMUS *(ieșind în față)*: Da, diavol italian!
Chiar eu sînt, prostul lesne crezător,
Tîlharul, ucigașul, tot ce-a fost
Sau este sau va fi mai rău pe lume!
Dați-mi frînghie, un cuțit, otravă,
Doresc un jude drept! Tu, rege, cheamă
Pe cei mai cruzi schingiuitori. Eu sînt

Cel mai scîrbavnic monstru, eu, Posthumus,
Al fiicei tale ucigaș; nu, mint,
Am dat poruncă altui ticălos,
Mult mai mărunt ca mine, s-o omoare.
Ea-nchipuia un templu al virtuții,
Era virtutea însăși. Mă scuipați,
În mine dați cu pietre și noroi,
Pe cîini îi asmuțiți asupra mea.
Posthumus Leonatus să se cheme
Orice nemernic, iar nemernicia
Să fie-un biet cuvînt! O, Imogena,
Regina mea, soția, viața mea!

IMOGENA: Te liniștește, domnul meu, și-ascultă —

POSTHUMUS: Faci pe bufonul, paj neobrăzat,
Cînd eu sînt scos din minți? Ia' să-ți curm rolul!

(O lovește, ea cade.)

PISANIO: Vai, domnilor, mă ajutați!
Stăpîna mea e și stăpîna voastră.
Stăpîne-al meu, Posthumus, doar acum
Ai omorît-o. Ajutor! Săriți!

CYMBELINE: S-a-ntors lumea pe dos?

POSTHUMUS: Nu cred că-s zdravăn.

PISANIO: Trezește-te, stăpînă!

CYMBELINE: De e astfel,
Socot că zeii vor să mă ucidă
Cu-atîta bucurie.

PISANIO: Buna mea stăpînă,
Cum te mai simți?

IMOGENA: Piei, om primejdios,
Mi-ai dat otravă. Printre prinți de seamă
Să nu mai umbli;

CYMBELINE: Tonul Imogenei!

PISANIO: Stăpînă, Iupiter să mă trăsnească
De n-am crezut că leacul din lăcriță
E o minune. Mi l-a dat regina.

CYMBELINE: Cum? Ce?

IMOGENA: M-a otrăvit.

CORNELIUS: Ah, zei, uitasem:
Regina a mai spus ceva și-aceasta
Te-arată om cinstit: „Dacă Pisanio
Îi dă stăpînei lui acea fiertură

Lui dăruită-n chip de leac grozav,
O să-i priască ei cum îi prieşte
Unui guzgan."

CYMBELINE: Şi ce înseamnă asta?

CORNELIUS: Regina, doamne, îmi cerea adesea
Să-i fac otrăvuri ca să le încerce
Pe animale fără rost, cum sînt
Pisicile şi cîinii de pripas. Eu, însă,
Temîndu-mă de gînduri necurate,
I-am pregătit un leac care-nghiţit
Opreşte suflul vieţii dar curînd
Puterea firii izbîndeşte iar.
Domnia ta dintr-însul ai gustat?

IMOGENA: Aşa se pare, da; am fost ca moartă.

BELARIUS: Băieţi, sîntem de vină.

GUIDERIUS: E Fidele.

IMOGENA *(către Posthumus)*:
De ce te-ai lepădat de soaţa ta?
Închipuieşte-ţi că sîntem pe-o stîncă
Şi mă arunci din nou. *(Îl îmbrăţişează.)*

POSTHUMUS: Ah, suflet drag,
Cît sînt în viaţă să te ţii de mine
Ca rodul de un pom.[59]

CYMBELINE: Ei cum, adică,
Tu, trup din trupul meu, mă laşi să stau
Ca privitor? Nu-mi spui o vorbă?

IMOGENA *(îngenunchind)*: Doamne,
Dă-mi binecuvîntarea.

BELARIUS *(către Guiderius şi Arviragus)*:
Nu mă mir
De ce v-a fost atît de drag Fidele.
Aveaţi temei.

CYMBELINE: Copila mea, aceste lacrimi
Asupra ta să cadă preschimbate
În apă vie. Maică-ta e moartă.

IMOGENA: Mă doare să aud.

CYMBELINE: Prea a fost rea
Şi răutatea ei ne-a strîns aici
În chip ciudat. Dar despre fiul ei
Nu ştim nimic.

PISANIO: Măria ta, cutez
Să spun tot adevărul. Prinţul Cloten,
Cînd a plecat stăpîna, a venit

Turbat de furie, cu spada scoasă.
Şi s-a jurat că dacă n-am să-i spun
Unde s-a dus, pe loc îmi face seama.
I-am dat atunci scrisoarea ce-o primisem
De la stăpînul meu. El a citit-o
Şi-aflînd că dînsa e în munţi, la Milford,
Mi-a dat poruncă să-i găsesc o haină
Purtată de Posthumus, a-mbrăcat-o
Şi a purces — cu gîndul ticălos
De-a-mi necinsti stăpîna. Ce-a urmat
Nu am ştiinţă.

GUIDERIUS: Să închei povestea.
Eu l-am ucis acolo.

CYMBELINE: Zei din ceruri,
Nu mă siliţi să-l osîndesc la moarte,
Cînd a luptat ca un erou! Băiete,
Zi c-ai minţit.

GUIDERIUS: Ce-am spus e-adevărat.

CYMBELINE: A fost un prinţ.

GUIDERIUS: Un bădăran. Purtarea lui n-avea
Nimic regesc. Pe mine m-a-mproşcat
Cu-njurături răcnite-atît de crunt
Încît şi marea aş fi pedepsit-o
Dacă urla ca el. De-aceea capul
I l-am tăiat şi mult mă bucur astăzi
Că nu-i aici să-nşire el povestea.

CYMBELINE: Mă doare inima, însă tu însuţi
Te osîndeşti la moarte. Legea noastră
Nu poate fi călcată.

IMOGENA: Am crezut
Că trupul fără cap e-al lui Posthumus.

CYMBELINE: Legaţi-l şi plecaţi cu el.

BELARIUS: Mărite,
E mai de seamă decît cel ucis.
Se trage dintr-o viţă ca a ta
Şi-i datorezi cu mult mai mult decît
Unei duzini de Cloteni. *(Către strajă.)* Nu-l atinge!
Nu i-au fost braţele nicidecum menite
Pentru cătuşe!

CYMBELINE: Soldăţoi bătrîn,
Stîrnindu-mi furia, vrei să întuneci
Aceste fapte pentru care răsplata

Noi încă nu ţi-am dat-o? Cum adică
Cu noi de-o viţă?

ARVIRAGUS: Prea departe-a mers.

CYMBELINE: Şi tu-ai să mori.

BELARIUS: O să murim toţi trei,
Dar mai întîi voi dovedi că dînşii
Sînt neam regesc. Băieţi, ce-am să dezvălui
Poate-nsemna pedeapsă pentru mine
Dar este fericire pentru voi.

ARVIRAGUS: Pedeapsa ta-i a noastră.

GUIDERIUS: Fericirea
O împărţim cu el.

BELARIUS: Păi, să vorbesc.
Aveai pe vremuri, doamne, un supus
Numit Belarius.

CYMBELINE: Ei şi? E-un trădător, l-am surghiunit.

BELARIUS: E-acum de vîrsta mea;
E surghiunit, dar trădător nu este.

CYMBELINE: Luaţi-l de-aici, nu-l scapă-ntreaga lume.

BELARIUS: Nu te aprinde, mai întîi plăteşte-mi
Că ţi-am crescut feciorii, apoi ia
Tot ce mi-ai dat.

CYMBELINE: Cum mi-ai crescut feciorii?

BELARIUS: Sînt prea-ndrăzneţ, dar nu mă scol de jos
Pîn-ce nu le redau înaltul rang;
Şi-atunci pe-ncărunţitul lor părinte
Să nu-l mai cruţi. Slăvite, -aceşti doi tineri
Cari îmi spun tată, nu sînt fiii mei,
Ci vrednice vlăstare zămislite
Chiar de Măria ta, le curge-n vine
Acelaşi sînge.

CYMBELINE: Cum? Urmaşii mei?

BELARIUS: E-adevărat, întocmai cum, la rîndu-ţi,
Eşti fiul tatălui Măriei tale.
Iar eu (bătrînul Morgan) sînt Belarius
Pe care l-ai proscris; bunul tău plac
A fost trădarea ce mi-ai pus-o-n seamă
Şi chinul meu, tot răul ce-am făcut.
Pe-aceşti destoinici prinţi (căci prinţi sînt ei)
Eu douăzeci de ani i-am îngrijit
Şi i-am deprins cu tot ce cunoşteam —
Doar ştii c-aveam învăţătură-aleasă.
Eu i-am cerut Euriphilei, doica,

Să-i fure, după ce m-ai surghiunit,
Și, drept răsplată, -am luat-o de soție.
Lovit în cinste, am simțit îndemnul
Să te trădez; iar gîndul că pierzîndu-i
Vei suferi cumplit, se potrivea
Cu țelul meu. Dar iată-ți fiii iar,
Eu pierd prieteni cum nu sînt pe lume.
Pe creștetele lor înaltul cer
Să cearnă roua binecuvîntării,
Fiindcă-s vrednici să-ncrusteze bolta
De stele-alături.

CYMBELINE: Tu vorbești și plîngi;
Dar faptele ce-ați săvîrșit toți trei
Sînt mai de necrezut decît ce-ai spus.
Dacă aceștia sînt copiii mei,
Nu-mi vreau feciori mai buni!

BELARIUS: O clipă.
Acesta, Polydor numit de mine,
E Guiderius; acesta, Cadwal,
Este mezinul, Arviragus. El
Era-nvelit într-o manta lucrată
Măiastru chiar de mama sa, regina.
Cum am păstrat-o, pot să v-o arăt.

CYMBELINE: Stai, Guiderius avea pe gît
Un semn, da, o steluță sîngerie.

BELARIUS: Și-acum mai este. Înțeleapta Fire
N-a șters-o ca să fie azi dovadă.

CYMBELINE: Dar ce sînt eu la urma urmei? Mamă
A trei copii? Oricum, mă bucur mult
Că s-au născut! Întorși la crugul vostru,
Fiți binecuvîntați! Vai, Imogena,
Pierzi un regat.

IMOGENA: Recapăt două lumi.
Ah, frații mei iubiți, în ce chip nou
Ne întîlnim! Să recunoașteți, însă,
Că eu v-am spus mai cu dreptate frați
Decît voi mie — pentru că vi-s soră.

CYMBELINE: V-ați mai văzut?

ARVIRAGUS: Da, Înălțimea ta.

GUIDERIUS: Din prima clipă ne-a fost drag Fidele
Și l-am iubit frățește pîn-la capăt,
Cînd am crezut că-i mort.

CORNELIUS: Da, din pricina
Otravei dăruite de regină.

CYMBELINE: Chemarea minunată a Naturii!
Cînd aflu tot? Ciudatele-ntîmplări
Ce-au fost înşiruite-aici în grabă
Ascund nenumărate amănunte
La fel de necuprinse. Unde-aţi stat?
Cum aţi trăit? Anume cînd romanul
Te-a luat în slujba lui? Cum i-ai găsit
Pe fraţii tăi, cum i-ai lăsat? De ce
Ai părăsit palatul? Te-ai dus unde?
Voi trei cum de-aţi intrat în focul luptei?
Şi multe altele aş vrea să ştiu.
Ca să-nţeleg mai bine legătura
Dintre-ntîmplări. Dar nu e vremea,
Nici locul să mă lămuresc. Priviţi,
Posthumus ancora şi-a aruncat-o
În preajma Imogenei; ochii ei
(Ca nişte fulgere nevinovate)
Străluminează chipul lui, al meu,
Al fraţilor, şi bucuria noastră
I-o oglindeşte pe a ei. Acum
Să ne-ndreptăm spre templu ca să-l umplem
Cu fumul jerfelor. *(Către Belarius.)* Îmi vei fi frate
Pînă la moarte.

IMOGENA: Mie-mi eşti părinte.
Această sărbătoare tu mi-ai dat-o.

CYMBELINE: Toţi sînt voioşi afar-de cei în lanţuri.
Vreau să se bucure şi ei. Îi iert.

IMOGENA *(către Lucius)*:
Sînt gata să te mai slujesc, stăpîne.

LUCIUS: Fii fericită!

CYMBELINE: Dac-ar fi cu noi
Osteanul cel sărac care-a luptat
Ca un erou, l-aş răsplăti regeşte.

POSTHUMUS: Măria-ta, eu sînt osteanul care
I-a însoţit în lupte pe cei trei
Cu dinadins în straie ţărăneşti.
Iachimo, poţi adeveri ce spun;
Deşi te-am doborît, nu te-am ucis.

IACHIMO: *(căzînd în genunchi)*:
Sînt la pămînt din nou, însă acum

Sub apăsarea grea a conștiinței.
Te rog, ia-mi viața, vreau să mă plătesc.
Întîi să-ți dau inelul; și brățara
Acelei ce-i întruchiparea cinstei.

POSTHUMUS: Ridică-te; puterea ce o am
E să te cruț și răzbunarea mea
E să te iert. Trăiește, și cu alții
Să fii mai bun.

CYMBELINE: Ce nobilă osîndă!
Mă-nvață-un ginere mărinimia;
Iertare tuturor.

ARVIRAGUS: Ne-ai ajutat
Ca și un frate; și ne bucurăm
Că ne ești frate cu adevărat.

POSTHUMUS: Prinți, sluga voastră. Senior din Roma,
Poftește-l pe augurul tău încoace.
Dormeam și-n somn mi s-a părut că văd
Pe Iupiter,[60] călare pe-al său vultur,
Și duhuri ale neamurilor mele.
La deșteptare am găsit pe piept
Ăst sul cu un cuprins al cărui tîlc
Mi-a fost cu neputință să-l pătrund.
Cu arta lui, să-l tălmăcească-augurul.

LUCIUS: Ei, Philarmonus!

PREZICĂTORUL: Sînt aici, stăpîne.

LUCIUS: Citește și ne spune înțelesul.

PREZICĂTORUL: *(citește): Cînd puiul de leu, neavînd știință de sine, va găsi ceea ce caută și va fi îmbrățișat de un suflu gingaș; cînd crengile unui cedru falnic vor fi fost tăiate fiind moarte ani îndelungați și vor crește și înverzi din nou după aceea pe vechiul trunchi, atunci vor lua sfîrșit nenorocirile lui Posthumus iar în fericita Britanie va înflori pacea și belșugul.*
Tu, Leonatus, ești puiul de leu,
Cum numele te-arată: Leo-natus.
(Către Cymbeline.) Un suflu gingaș, milostiv stăpîne,
E virtuoasa voastră fiică — noi
Îi spunem *mollis aer; mollis aer*,
Adică *mulier;* iar *mulier*[61]
Este soția credincioasă care,
Întocmai cum stă scris în prorocie,
(Către Leonatus) Fără știința ta, fără s-o cauți
Te-mbrățișează cu-al ei suflu gingaș.

CYMBELINE: Aşa pare să fie.

PREZICĂTORUL: Mîndrul cedru
Înfăţişează pe 'Năltimea voastră;
Iar crengile tăiate sînt feciorii
Luaţi de Belarius şi socotiţi,
Atît amar de vreme, morţi. Acum
Au înviat şi s-au unit cu cedrul,
Vestind Britaniei belşug şi pace.

CYMBELINE: Chiar noi această pace s-o începem.
Deşi învingători, noi, Caius Lucius,
Lui Cezar şi imperiului roman
Ne vom supune şi făgăduim
Că vom plăti tributul ca-nainte.
Călcasem legămîntul după vrerea
Hapsînei noastre soaţe. Dar şi dînsa
Şi fiul ei şi-au căpătat pedeapsa
Mult dreaptă-a zeilor.

PREZICĂTORUL: Puterile de sus au mijlocit
Această armonie-a păcii voastre.
Se-adevereşte-astfél o viziune
De care Lucius avea ştiinţă
'Naintea luptei ce abia s-a stins.
Căci vulturul roman zburînd spre-apus
Din miazăzi, s-a micşorat aici
Şi s-a topit în razele de soare.
Aceasta-nseamnă că măreţul Cezar
Se va-mpăca din nou cu Cymbeline,
Cel care străluceşte-n asfinţit.

CYMBELINE: Pe zei slăviţi-i. Fumul din altare
Să urce pîn-la cer. De-această pace
Să afle toţi supuşii. Înainte!
Romanul steag să fluture alături
De cel briton. Noi vom păşi prin Lud
Spre templul zeului atotputinte
Şi-acolo pacea o vom întări.
Pecetea o s-o punem la ospăţ;
Pe săbii mai e sînge, însă, iată,
Am şi căzut la pace şi-ntre noi
Am hotărît să nu purtăm război.

(Ies.)

S-a stabilit cu certitudine că piesa a fost redactată între 1606—1611 (interval în care anii 1608—1610 sînt cei mai plauzibili) şi jucată în 1611, deşi nu sînt excluse reprezentaţii anterioare. Înregistrarea oficială a avut loc la 8 noiembrie 1623. În acelaşi an, *Cymbeline* a fost publicată pentru prima oară, în „canon" sub titlul *The Tragedie of Cymbeline*, fiind trecută ca ultima piesă din secţiunea tragediilor. Textul, considerat „bun" sau „curat", este cules fie după un manuscris al suflerului, fie după ciorne (imperfecte). Sînt indicate actele şi scenele.

Pentru părţile istorice (Britania în sec. I şi respingerea romanilor) Shakespeare a folosit liber (ca în *Regele Lear) Cronicile* lui Raphael Holinshed, deficitare la capitolul respectiv ca informaţie, claritate şi consecvenţă; probabil două „tragedii" despre Guiderius, tipărite în 1587 ca supliment la *The Mirror for Magistrates* de Thomas Blenerhasset şi John Higgins; potrivit lui Frank Kermode, o sursă nemenţionată în ediţiile New Arden şi New Cambridge este episodul Child Tristram din *The Fairie Queene (Crăiasa zînelor)*, VI, cîntul 2, unde Tristram:

„...ca şi Guiderius, e «născut briton, fiu de rege» şi e un mare vînător. / ... / Se putea vedea de îndată că era «de neam nobil» şi «se trăgea dintr-o viţă eroică». Aşa cum Guiderius îl omoară pe nemanieratul Cloten, şi Tristram îl omoară pe cavalerul care o asaltase pe Priscilla"[1].

Este posibil ca episoadele legate de Belarius să fi fost inspirate din *The Rare Triumphs of Love and Fortune (Triumfurile neobişnuite ale dragostei şi norocului)*, o piesă anonimă jucată în faţa reginei Elisabeta în 1589. În legătură cu Imogena poate fi menţionat şi basmul despre Albă-ca-

[1] Frank Kermode, *Shakespeare: The Final Plays*, Longmans, London, 1965, p. 21.

zăpada (Snow White), sursă „neconvingătoare" pentru James Nosworthy[1] și sigură pentru A. Smirnov:

„...nu s-a găsit varianta engleză a *Albei-ca-zăpada*, dar este cert că ea a existat în vremea lui Shakespeare și i-a servit ca sursă directă"[2].

Pe de altă parte, s-a constatat că mai multe personaje din *Cymbeline* reapar în drama romantică *Philaster* (jucată în 1611) de Beaumont și Fletcher – Arethusa e Imogena; Bellario, Fidele; Philaster, Posthumus; Pharamond, Cloten[3]. Direcția împrumutului nu a fost stabilită cu precizie, totuși se crede în general că debitorul este *Phillaster*, nu *Cymbeline* (Bradbrook[4], Nosworthy[5] etc.).

Motivul rămășagului este împrumutat – prin intermediari – din *Decameronul* lui Boccaccio (povestea lui Bernabo din Genova).

În afara surselor menționate mai sus, specialiștii vorbesc insistent și despre probabilitatea unor importante surse pierdute sau încă neidentificate.

Autenticitatea integrală a textului atribuit lui Shakespeare este recunoscută aproape unanim. Atît în pasajele cele mai impresionante, cît și în cele mai puțin realizate (aci intră și aspecte ale „prostului gust"[6]), Shakespeare rămîne sieși credincios, după cum o dovedesc și auto-împrumuturile din numeroase lucrări anterioare.

„Tragedie" pentru Heminge și Condell, „piesă istorică" sau „romanț dramatic" pentru Hazlitt, „tragi-comedie" pentru M.C. Bradbrook, *Cymbeline* se încadrează organic în grupul pieselor romantice unde se impune ca un super-experiment de tipul cel mai „avangardist", în primul rînd prin:

„...îmbinarea neașteptată a elementelor. /.../ Intriga este axată pe istoria Britaniei și stăvilirea atacului romanilor /.../, /precum și pe/ relatarea uneltirilor lui Iachimo /.../. Holinshed și Boccaccio! /.../ este ca și cum am spune «Disraeli și Rimbaud» sau «Tolstoi și Marțial»"[7]

---

[1] James Nosworthy, îngrijitorul de ediție al piesei în „The Arden Shakespeare", 1955, Methuen, London, p. 189.

[2] A. Smirnov, postfață la traducerea rusă a piesei în *Sekspir*, vol. 7, Moskva, 1960, p. 817.

[3] V., de pildă, Peter Ure, *Shakespeare and the Drama of His Time*, în „A New Companion to Shakespeare Studies", edited by Kenneth Muir and S. Schoenbaum, Cambridge University Press, 1971, p. 219.

[4] M.C. Bradbrook, *The Growth and Structure of Elizabethan Comedy*, 1955, Cambridge University Press, 1987, p. 202.

[5] James Nosworthy, *Op. cit.*, p. XVII.

[6] Wolfgang H. Clemen, *The Development of Shakespeare's Imagery*, 1951, Methuen, London, 1966, p. 208.

[7] John Wain, *The Living World of Shakespeare*, Macmillan, London, 1964, p 289.

şi prin dorinţa autorului de a scrie:

„...un nou gen de piesă în care probabilităţile şi personalităţile contează mai puţin decît loviturile de teatru, acestea din urmă sugerînd cu limpezime ideală adevăruri rămase obscure în vălmăşagul vieţii reale"[1].

A fost reuşit noul experiment, surprinzător şi prin aceea că în cele 455 de versuri ale scenei finale există nu mai puţin de 24 de rezolvări-deznodăminte?

Părerile au fost şi sînt împărţite.

Samuel Johnson condamna piesa fără apel:

„Găsim în această piesă multe sentimente adecvate, oarecare dialoguri fireşti şi unele scene plăcute, dar ele au fost realizate cu preţul a nenumărate incongruenţe. A semnala stupiditatea acţiunii, absurditatea comportării, confuzia numelor şi a moravurilor din epoci diferite, precum şi imposibilitatea întîmplărilor în vreun sistem de viaţă, ar însemna să ne irosim timpul criticînd imbecilitatea flagrantă, greşelile prea evidente pentru a fi căutate şi prea grosolane pentru a mai putea fi depăşite"[2].

Hazlitt o considera piesa lui favorită[3] iar Tennyson a fost înmormîntat cu un exemplar din *Cymbeline* alături.

După F.R. Leavis, „*Cymbeline* nu este o mare operă de artă cum este *Poveste de iarnă*"[4].

Pentru Kermode e „o piesă superbă"[5].

Nosworthy respinge critica lui Johnson:

„...ceea ce Johnson considera a fi defecte prea palpabile pentru a fi luate serios în consideraţie, se dovedesc pînă la urmă virtuţi de prim ordin ale piesei romantice convenţionale. Ele se cer acceptate, nu scuzate"[6].

şi este de părere că piesa:

„...exprimă, în ultimă instanţă, ceva ce Shakespeare nu a realizat niciodată pe deplin în altă parte; e o piesă care, după ce s-a ţinut seama de

---

[1] Frank Kermode, *Op. cit.*, p. 21.

[2] Samuel Johnson, *Preface to Shakespeare* (1765).

[3] William Hazlitt, *Characters of Shakespeare's Plays* (1817).

[4] F.R. Leavis, *The Criticism of Shakespeare's Late Plays*, în „Shakespeare Criticism, 1935—1960", selected by Anne Ridler, Oxford University Press, London, 1963, p. 134.

[5] Frank Kermode, *Op. cit.*, p. 23.

[6] James Nosworthy, *Op. cit.*, p. XLVIII.

toate obiecţiile ce rămîn valabile, trebuie să fie inclusă printre supremele realizări shakespeariene"[1].

Intriga e neobişnuit de complicată, „numai un expert o poate rememora"[2]. Totuşi, chiar şi un cititor mai puţin avizat o poate urmări suficient pentru a subscrie la constatarea lui Hazlitt:

„Cu toate că incidentele sînt risipite pe o suprafaţă atît de întinsă şi antrenează o atît de mare varietate de personaje, verigile care leagă strîns diferitele puncte de interes ale piesei nu sînt niciodată rupte total. Evenimentele cele mai răzleţe şi mai întîmplătoare la prima vedere sînt concepute de o asemenea manieră încît în cele din urmă duc la cea mai desăvîrşită dezvoltare a catastrofei"[3].

Intriga i-a oferit lui Shakespeare :

„prilejul de a exprima în chip absolut lucrurile absolute şi, în figura Imogenei, de a urmări pînă la capăt viziunea unei femei credincioase la modul absolut pentru că este îndrăgostită la modul absolut. Dar eroina piesei nu poate fi înţeleasă înainte de a înţelege stilul lucrării, cel mai bogat şi mai lucrat din stilurile folosite pînă acum de Shakespeare"[4].

Vocabularul, sporadic arhaizant (ca şi gramatica) pentru a sugera timpuri îndepărtate, alteori, mai ales în momente patetice sau lirice, reprezentînd premiere absolute prin conversiune neobişnuită (astfel, substantive folosite ca verbe, de ex. *pang'd* „torturat", de la subst. *pang* „durere", „chin"), deseori ambiguu (mai cu seamă în scenele comice), este în general supus la constrîngeri semantice, deşi în conversaţia de rutină sau, dimpotrivă, în momente de extremă încordare, poate fi extrem de simplu.

Sintaxa, cum arată Mark van Doren:

„...face impresia că a devenit o preocupare în sine a poetului Shakespeare; frazele bazate pe subordonare, imposibil de analizat gramatical de către o ureche lipsită de exerciţiu, sînt marea lui satisfacţie. /.../ Stilul său e suprasolicitat. La scurtimea expresiei care a caracterizat *Antoniu şi Cleopatra* se adaugă şi alte condensări, uneori perverse, precum şi momente de tensiuni mai nervoase"[5].

---

[1] *Ibid.*

[2] Mark van Doren, *Shakespeare*, 1939, Doubleday, New York, 1953, p. 262.

[3] William Hazlitt, *Op. cit.*

[4] Mark van Doren, *Op. cit.*, p. 264.

[5] *Ibid.*, p. 265.

Kermode ilustrează convingător dificultățile pe care le întîmpină în înțelegerea unor pasaje nu atît „expertul" cît personajele cărora le este adresată replica, precum și spectatorul și cititorul obișnuit. Fragmente din expunere:

„/.../ Iachimo... caută să se apropie de Imogena cu fraze atît de încîlcite încît ea nu pricepe ce urmărește (I, 7, 32–51). Și lui Cloten îi sînt adresate versuri atît de dificile, încît el nu le înțelege decît pe jumătate (II, 3, 45–52). /.../

/ *Cloten se simte profund jignit de observația Imogenei că «veșmîntul cel mai de rînd a lui Posthumus* / » *«e mai scump decît tot părul de pe capul lui Cloten», II, 3, 132–134; comparația îl obsedează.*/ /.../ Hainele lui Posthumus încep să invadeze scena. Este adevărat că ele se leagă de un obiectiv tematic al piesei – relația dintre natură și educație, precum și cea dintre adevăr și aparență. Metaforele inspirate de îmbrăcăminte sînt curent folosite în aceste scopuri. Dar modul cum sînt aplicate aici nu contribuie, cred, la înțelegerea acestor teme, fie măcar pentru motivul că sînt complicate într-un mod atît de absurd. De pildă: fizicul lui Posthumus nu-și are seamăn; dar cel al lui Cloten îl egalează. Găsind trupul fără cap al lui Cloten îmbrăcat în hainele lui Posthumus, Imogena îl recunoaște ca fiind al soțului ei nu numai după haine ci și după fizic;

«Trup fără cap? Veșmîntul lui Posthumus?/ Piciorul, mîna... pulpa lui Mercur, / Coapsa lui Marte, mușchii lui Hercule;/ Dar mîndra față a lui Joe – » (IV, 2, 308–311).

Hainele i se potrivesc. Marea deosebire față de Posthumus rezidă în capul său, căruia fiii regelui îi acordă, după merit, un tratament deosebit de aspru. Evident, morala nu este că «Trupul lui Tersit / E-aidoma cu cel al lui Aiax / Cînd amîndoi sînt morți» (IV, 2, 252–253) – de fapt, e greu să descoperim vreo morală aici. Și cu cît analizăm mai mult vorbăria aceasta despre haine, cu atît mai încîlcită ne apare. /.../"[1].

Parantezele sînt frecvente în *Cymbeline*, îndeplinind mai ales trei funcții: de a transmite informații necesare interlocutorilor sau spectatorilor de a marca întreruperea șirului logic al gîndurilor vorbitorului datorată stării emoționale – ca parte a „sintaxei vorbirii impulsive" (folosesc expresia lui Walter Raleigh) sau ca procedeu retoric calculat, de exemplu: a) „urmașa lui la tron, / (Menită pentru fiul văduvei/ Cu care s-a-nsurat) a îndrăgit / Un gentilom sărac însă destoinic" (I, 1, 4–7); b) „*Imogena:* Spune-mi răspicat / (Acela ce-i sfătuitor de taină / Într-ale dragostei ar trebui / Să asurzească-auzul): e departe / Blagoslovitul Milford?" (III, 2, 57–60);

---

[1] Frank Kermode, *Shakespeare, Spenser, Donne*, Routledge, London, 1971, p. 200–202.

„*Iachimo:* În timp ce uşuraticul briton / (Adică Leonatus) **hohoteşte/...**" (I, 6, 67–68).

Frecvente sînt şi apostrofa, concetti, paralelismul.

Clemen insistă asupra stilului ornat al piesei:

„Granville-Barker[1] vorbeşte pe bună dreptate despre «înclinaţia spre decorativ» care străbate întreaga lucrare, despre «un nou eufuism al imaginaţiei», despre un stil cu bună ştiinţă artificial şi sofisticat. În *Cymbeline* există o tendinţă, asemănătoare celei din piesele timpurii, de a «insera» maxime, exclamaţii retorice, imagini şi comparaţii"[2].

Nosworthy semnalează paralelisme cu *Venus şi Adonis:*

„Atît piesa cît şi poemul au trăsături arcadiene, folosesc din plin eresul patetic / *personificarea* / şi periodul episodic"[3].

Caroline Spurgeon reţine imaginile din natură:

„Atmosfera rurală a piesei este scoasă în relief, atît în scenele din Roma sau palatul regelui din Britania, cît şi în cele din munţii velşi. În mare măsură această atmosferă este creată şi susţinută de impresionanta proporţie a imaginilor rustice neobişnuit de mare chiar pentru Shakespeare, întrucît se ridică la aproximativ 40% din numărul total.

Fundalul pomilor, parfumul florilor şi prezenţa păsărilor se impun conştiinţei cu deosebită pregnanţă /.../"[4].

Ca în *Visul unei nopţi de vară* sau *Cum vă place*, în *Cymbeline* natura reprezintă şi un refugiu pentru năpăstuiţi (Belarius, prinţii, Imogena), iar avantajele vieţii simple sînt discutate amplu de Belarius, care o contrastează cu viaţa artificială, zbuciumată şi primejdioasă de la curte. Totodată, imaginile menţionate de C. Spurgeon intră frecvent în comparaţii şi metafore funcţionale la nivelul caracterizărilor: Belarius era „ca un pom / Cu ramuri împovărate de rod", cei doi fraţi „Sînt gingaşi ca zefirul ce alintă/Şi leagănă suavii toporaşi; / Dar cînd domnescul sînge li se-aprinde, / Se-aseamănă cu viforul turbat / Ce pleacă vîrful brazilor spre vale", Imogena e „Cel mai dulce şi frumos crin", Britania e „un cuib de lebădă într-un mare eleşteu" etc.

---

[1] Trimiterea e la Harley Granville-Barker, *Prefaces to Shakespeare*, vol. III, 1930.
[2] Wolfgang H. Clemen, *Op. cit.*, p. 207.
[3] James Nosworthy, *Op. cit.*, p. LXVII.
[4] Caroline Spurgeon, *Shakespeare's Imagery and what it tells us*, 1935, Cambridge University Press, 1965, p. 290–281.

Unele imagini din lumea naturii au implicații subtile, conotative și simbolice. Astfel, pomul folosit adesea ca simbol al monarhului în piesele istorice, este reprezentat prin „cedrul falnic" din pergamentul sibilin lăsat de Iupiter pe pieptul lui Posthumus (V, 4, 138–145), textul fiind descifrat de prezicător: „Mîndrul cedru / Înfățișează pe 'Nălțimea voastră; / Iar crengile tăiate sînt feciorii / Luați de Belarius și socotiți, / Atît amar de vreme, morți. Acum / Au înviat și s-au unit cu cedrul..." (V, 5, 454–458). Florile fratelui Lorenzo *(Romeo și Julieta)*, care vedea în ele atît balsamul cît și otrava, sînt reeditate ca exemplificări concrete în *Cymbeline*. Mark van Doren remarcă antiteza dintre „degradarea temei florilor" de către regină (care le folosește pentru prepararea otravei) și „reabilitarea" ei (cînd Arviragus spune ce flori va presăra pe mormîntul lui Fidele, IV, 2, 218–229).[1] Nosworthy face o analiză a „simbolului" din imaginile ornitologice:

„/.../ Posthumus e înfățișat ca un vultur. Așa îl numește Imogena în I, 2, și analogia e întărită de remarca francezului că «el putea privi soarele» fără să clipească. /.../ Imogena, cum notează Wilson Knight, este eterică și ca Fidele, «e păsăruica noastră / Ce-atît ne bucurase». Iachimo este mai precis cînd recunoaște că «*numai* ea e pasărea din Arabia» și, dacă ținem seama de moartea și învierea ei, acest simbol al phoenix-ului este cel mai potrivit. /.../ prinții sînt «bieți pui nevîrstnici» care și-au făcut «strană din colivie». / .../ Cloten e denumit, destul de adecvat, «un uliu». Belarius, care e înțelept, e ca «o cioară»; presupusa seducătoare a lui Posthumus e «vreo gaiță din Italia», iar Iachimo, după toate aparențele, e «un corb». După părerea mea, putem deduce că Shakespeare a avut intenția să vadă în personajele sale atît ființe omenești cît și păsări, ceea ce le conferă un fel de semnificație dublă care aparține fabulelor de tip esopic, sau, mai curînd, semnificația dublă exploatată puțin mai înainte în chip strălucit de Ben Jonson în *Volpone /1606/*, unde Volpone e vulpea, Corbaccio, corbul, Voltore, vulturul, Corvino, cioara"[2].

„Cymbeline, care, după cum s-a putut observa, nu apare în seria de simboluri-păsări, este, spre sfîrșitul piesei, reprezentat ca un cedru și asemuit cu soarele. Atît pomul cît și soarele sînt simboluri importante pentru că se asociază strîns cu phoenix-ul (Imogena), întronat pe un pom în Heliopolis, orașul soarelui. Natura exactă a pomului phoenix-ului e obscură și destul de greu de înțeles, dar elisabetanii, cu concepția lor despre grad, care îmbrățișa întreaga creație, înclinau să întroneze pasărea în cedru, regele pomilor. Unirea Imogenei cu Cymbeline, așadar, este și unirea phoenix-ului cu «neîntrecutul pom din Arabia» și, iarăși, unirea păsării cu soarele. De asemenea, repunerea în drepturi a fiilor pierduți ai lui Cymbeline cores-

---

[1] Mark van Doren, *Op. cit.*, p. 270.
[2] James Nosworthy, *Op. cit.*, p. LXXIII.

punde întru totul mitului phoenix-ului întrucît pomul este un pom uscat readus la viață într-un mod misterios."[1]

O altă imagine semnificativă este îmbrăcămintea, organic legată de predilecta temă shakespeariană a opoziției dintre „a fi" și „a părea". Ea apare frecvent în vorbirea lui Cloten, iar într-o replică a lui Posthumus stă la baza unei observații critice: „Ce-i? Un pergament? / O, dac-ai fi frumos și prin cuprins, / Nu cum se-ntîmplă azi cu solivisiții / A căror haină-i mult mai arătoasă / Decît ce-acoperă. Nu fi cum sînt / Curtenii noștri" (V, 4, 133—136).

Există și imagini legate de vînzare, cumpărare, bunuri. Pentru a o putea vedea pe Imogena, Cloten se gîndește s-o mituiască pe una din doamnele de onoare ale prințesei; iar scurtul său monolog amintește mai degrabă de o odă la adresa banilor decît de blestemele lui Timon: „Cu aur se deschide orice ușă; / Cu aur și-ai Dianei pădurari / Pe cerbi spre hoți îi mînă; și cu aur / Nevinovatul e răpus iar lotrul, / Ca prin minune, scapă; uneori / Atîrnă-n ștreang alături" (II, 3, 72—77).

Cu un precedent creat mai ales în *Antoniu și Cleopatra*, pentametrul iambic își ia libertăți consonante cu natura noului experiment: versuri frînte, versuri „continui" sau „cu angambament", rime „nefuncționale" (de pildă în mijlocul unei replici lungi). Shakespeare realizează astfel ceea ce Rowse a denumit „versuri-paragrafe" care:

„seamănă cu impresionismul din ultima fază de creație a marilor pictori, de exemplu Tizian, ca să amintim un contemporan al dramaturgului: de la arta liniară a începătorului la impresionismul degajat al operelor tîrzii, impresionism care conține și sugerează mai multe lucruri"[2].

Ritmul:

„...este abrupt și totuși elegiac, angular și totuși plăcut. Acest ritm straniu, obsedant, este caracteristica distinctivă a piesei *Cymbeline*, trăsătura care rămîne în sufletul nostru stăruitor, după ce toate celelalte elemente s-au estompat"[3].

Ritmuri specifice se întîlnesc în „cîntec" (lamentația rituală la moartea Imogenei), în scurtele versuri rimate ale duhurilor (V, 4, 30—92), în pentametrii iambici cu rime încrucișate din replica lui Iupiter (V, 4, 93—113).

*

[1] *Ibid.*, p. LXXXI — LXXXII.
[2] A.L. Rowse, *What Shakespeare Read and Thought*, Coward, New York, 1981, p. 115.
[3] John Wain, *Op. cit.*, p. 211.

Dintre personaje, Cymbeline:

„îndeplinește funcția regelui simbolic al basmelor. E o marionetă care nu capătă viață niciodată. Cînd e confruntat cu o situație reală, e neajutorat: «Ah, nici regina, /Nici prințul nu mă pot povățui./ Cum mă descurc?» (IV, 3, 27–28). Dacă-l privim din punct de vedere realist, el nu este decît «...Cymbeline, acest sălbatic tîmp/ Cu creierul în capul soației sale» / *versuri de G.B. Shaw în Cymbeline Refinished, 1938 – n.n.*/ și atunci vedem în el un monarh slab care sugerează o comparație cu Lear. Dar comparația e nejustificată atît calitativ cît și ca prezență. Lear e o ființă îndeajuns de omenească pentru a ne trezi sentimente de milă și groază și a ne reține simpatia; Cymbeline e atît de ireal încît ne lasă impasibili. /.../ Ca făptură vie este aproape absurd; dar ca simbol convențional el corespunde, cel puțin, necesităților existente.

Mulți critici l-au atacat pe Shakespeare din cauza Reginei. Întruchipare a răutății, ea nu ne poartă, totuși, spre Goneril sau Lady Macbeth, ci spre vrăjitoarea din basme și cu florile și otrăvurile, pisicile și cîinii ei e total sau în cea mai mare parte în afara experienței obișnuite. Întrucît convenția reclamă o fantoșă răuvoitoare și nu o femeie punînd la cale lucruri rele, ea ar putea fi considerată o reușită dacă nu ar fi manifestarea vigorii umane care destramă pentru un timp iluzia atunci cînd Caius Lucius sosește pentru prima oară la curtea Britaniei"[1].

Donald A. Stauffer o compară cu Dyoniza din *Pericle.*[2]

Cloten reeditează prin prostie, îngîmfare, grotesc și violență de limbaj pe Aiax din *Troilus și Cresida* și precede prin animalitate pe Caliban din *Furtuna*. „În Cloten, Caliban e îmbrăcat în hainele lui Osric."[3]. E „nevrednic chiar de vorba cea mai slută" (I, 1, 17). Epitetul cel mai frecvent ce i se acordă este acela de „fool" (prost), justificat în mai multe situații (v. de exemplu comentariile lui Cloten după duelul cu Posthumus în I, 3 etc.); altădată, însă, el „exprimă gînduri care depășesc condiția reală a intelectului său"[4], ca atunci cînd face remarci ironice: „Pentru ce să plătim tribut? Înțeleg, dacă Cezar ar putea să ne ascundă soarele cu o pătură sau să-și vîre luna în buzunar, i-am plăti tribut pentru lumină" (III, 1, 43–45). Tiran în devenire, nu numai că-i disprețuiește pe inferiori, ci înțelege să-i și ofenseze: „...dar se cade să-i jignesc pe cei mai prejos de mine" (II, 1, 26–27).

Belarius este mai mult decît „sihastrul romantic convențional" și nicidecum o „marionetă" care „se retrage... în fața realităților ce-i amenință

---

[1] James Nosworthy, *Op. cit.*, p. LI–LII.
[2] Donald A. Stauffer, *Shakespeare's World of Images*, 1949, Indiana University Press, Bloomington-London, 1966, p. 280.
[3] *Ibid.*, p. 281.
[4] James Nosworthy, *Op. cit.*, p. LVI.

anonimatul simbolic" şi face „generalizări morale abstracte ce ne impresionează numai prin stupiditatea lor *(sic!)* " sau care, deşi „virtuos, nu e un om de caracter", cum il interpretează Nosworthy.[1] E o prezenţă omenească vie, un om trecut prin multe, un patriot dîrz (*„Posthumus:*... un moş, soldat călit / În lupte pentru ţară", V, 3, 15–16) în ciuda firii sale contemplative; e un părinte adoptiv extrem de grijuliu (rol asumat, totuşi, prin rapt, ca răzbunare); e cult şi, s-ar părea, bun ca profesor, manierat, sensibil la frumos (ca în scena dinaintea înmormîntării lui Fidele şi Cloten, IV,2, 283–290), demn (cînd îi spune despre sine lui Cymbeline: „E surghiunit, dar trădător nu este", V, 5, 320–321), e inteligent, ştie să fie diplomat (ca atunci cînd nu consideră că a sosit momentul să-şi dezvăluie identitatea: „Ne-am născut / În Cambria şi sîntem gentilomi. / N-ar fi frumos şi drept să ne fălim / Cu altceva, afară doar de cinste", V, 5, 16–19) iar „frica" sa e motivată mai ales de grija pentru soarta prinţilor.

Guiderius şi Arviragus se înrudesc cu prinţii convenţionali din basme şi romanele cavalereşti şi seamănă între ei atît prin calităţi (vitejie, curtenie, cinste etc.) cît şi prin exprimare (uneori trădînd „mimetism lingvistic"). Dintr-o descriere făcută de Belarius reiese că Arviragus e o fire mai aprinsă şi mai imaginativă: „La fel mezinul, Cadwal / (Sau Arviragus), spusei îi dă viaţă, / Dar cu adaos de la el" (III, 3, 95–97). După Clemen, Guiderius foloseşte mai puţine imagini, fiind „mai realist şi raţional".[2]

Imogena:

„...este centrul piesei; dacă în comediile sale Shaespeare a zugrăvit «oameni reali în situaţii ireale», aici Imogena este singurul personaj realizat pe deplin".[3]

Dintre numeroasele comentarii analitice care pornesc de la păreri asemănătoare, reproduc, înlocuind citatele lungi cu trimiteri, pe cel al lui Mark van Doren:

„...intensitatea dragostei ei nu numai că a salvat piesa, ci i-a împrumutat o fascinaţie unică. Virtutea ei nu e specificată printr-un nume (spre deosebire de cea a Isabellei); mai mult, Imogena nici nu e conştientă de faptul că e o virtute. Iar devotamentul ei în comparaţie cu al Violei e ca avalanşele faţă de arome – e năprasnic, puternic, irezistibil. Totodată, el nu are nimic din inoportunitatea care, uneori, reducea devotamentul Helenei la nivelul barbariei. Fiind desăvîrşit, el îşi are gingăşiile sale stăruitoare dar şi reticenţele sale pasionale. Influenţa lui se resfrînge asupra tuturor momentelor din piesă în care este implicat; pe Iachimo îl face un

[1] *Ibid.*, p. LII–LIII.
[2] W.H. Clemen, *Op. cit.*, p. 210.
[3] M.C. Bradbrook, *The Living Monument*, 1976, Cambridge University Press, 1978, p. 194.

mare poet iar lui Posthumus îi conferă o seriozitate care altminteri i-ar fi lipsit acestuia. Posthumus există prin Imogena, aşa cum Iachimo există prin amîndoi. Vorbirea ei are întotdeauna o forţă pe care cu greu ar putea-o depăşi poezia, indiferent dacă se exprimă prin întrebări şi exclamaţii scurte, precise şi concise: «Aşa spune stăpînul meu?» /.../ «Îndeplineşte-o şi te culcă-apoi» /.../, dacă îşi exprimă gîndul printr-o metaforă bruscă: /.../ «Dar dacă-n cer mai este-un strop de milă, / Un strop cît ochiul unei pitulici, / Daţi-mi o parte, zei!» (IV, 2, 303—305), sau dacă, în replici lungi, ea urmăreşte pînă la limită tema neasemuitului ci devotament. Dialogul de la începutul scenei a 3-a din actul I este suficient ca să singularizeze piesa şi, în orice caz, înainte ca noi să urmărim textul mai departe, să ne facă să simţim impetuozitatea precum şi frumuseţea temperamentului eroinei: «*Imogena:* Să te fi preschimbat pe ţărm în steiul» *etc.* (vers. 1—22). Printr-o insistenţă care nu este niciodată isterie, Imogena îl creează pe Posthumus prin dragostea ei iar pe servitor îl aduce chiar în situaţia de a fi un poet. Pentru că Pisanio împărtăşeşte cu Imogena momentele cînd ea vorbeşte mai frumos ca oricînd — ca să dăm un alt exemplu, momentul cînd ea citeşte scrisoarea lui Posthumus pe care i-a dat-o el: «Un cal înaripat! Auzi, Pisanio?» *etc.* (III, 2, 50—63). Aceasta nu e isterie ci extaz. Femeia care se năpusteşte asupra lui Pisanio şi asupra noastră cu o asemenea dezlănţuire a înflăcărării, cu asemenea rafale de bucurie, este sănătoasă şi puternică ea însăşi"[1].

Deşi sărac, Posthumus e un gentilom de toată lauda, neîntrecut prin chipeşie şi virtuţi, bine crescut, cult, singurul bărbat vrednic de dragostea Imogenei. Aşa îl zugrăveşte Întîiul gentilom încă în prima scenă a piesei, iar superlativele se vor adeveri pe parcurs prin atitudinile şi faptele sale, completîndu-se cu adaosuri: foarte viteaz, cinstit, statornic în dragoste, simplu în comportare şi vorbire, e un orator excelent; totodată, „are înclinaţii spre poezia satirică"[2]. Clemen subliniază că „de-a lungul întregii piese, el apare ca un personaj... cu puţină imaginaţie" (astfel, multe din comparaţiile lui sînt banale)[3]; cu toate acestea, el trăieşte intens în lumea imaginaţiei, mai ales din momentul cînd dă dovadă de o credulitate prostească faţă de minciunile lui Iachimo cu urmarea că va lua hotărîrea cumplită de a o ucide pe Imogena. Cel puţin două replici lungi au un pronunţat caracter retoric-hiperbolic: diatribele împotriva femeii în general (II, 4, 153—186) şi autocondamnarea («Chiar eu sînt, prostul lesne crezător» *etc.*, V, 5, 211—228), după mărturisirile lui Iachimo. De remarcat că înainte de aceste mărturisiri, dar după ce vede batista însîngerată — „dovada" omorîrii de către Pisanio a Imogenei — Posthumus se căieşte de fapta

[1] Mark van Doren, *Op. cit.*, p. 268—270.
[2] James Nosworthy, *Op. cit.*, p. 73.
[3] W.H. Clemen, *Op. cit.*, p. 210.

sa; iar mai tîrziu, tot înainte de mărturisirile lui Iachimo, el îi cruță viața cînd îl învinge în luptă. Iertarea e menționată în indicația scenică într-o formă discretă: „El îl învinge și îl dezarmează pe Iachimo, apoi îl lasă" (V, 2). Întrezărim motivația gestului în mustrările de cuget ale lui Posthumus din scena anterioară (V, 1, 1—110): vinovat de cele petrecute e numai el. Evoluția morală a eroului atinge însă o culme după ce Iachimo reconstituie etapele mîrșăviei sale în fața tuturor și *este iertat chiar și atunci* de către Posthumus: „Ridică-te; puterea ce o am / E să te cruț și răzbunarea mea / E să te iert" (V, 5, 418—420).

Iertarea este piatra de căpătîi a filozofiei morale a Ducelui din *Măsură pentru măsură* și a lui Prospero în *Furtuna*. Posthumus învață tîrziu această lecție a conviețuirii între oameni, dar o învață atît de temeinic încît exemplul său e urmat de îndată și de Cymbeline, care rezolvă toate problemele rămase în suspensie: „Ce nobilă osîndă! / Mă-nvață-un ginere mărinimia. / Iertare tuturor" (vers. 420 - 422).

Conștiința, după dovezile palpabile ale existenței binelui în lume (cinstea Imogenei, integritatea lui Posthumus), produce schimbări și în sufletul lui Iachimo: „Povara vinii îmi apasă pieptul / Și-mi ia puterea" (V, 2, 1—2); „Sînt la pămînt din nou, însă acum / Sub apăsarea grea a conștiinței" (V, 5, 413—414). Vina pe care și-o impută e cuprinsă în cuvintele: „Am învinuit, / Fără temei, pe prințesa țării" (V, 2, 2—3).

Despre caracterul lui Iachimo s-au formulat păreri divergente. Unii critici l-au comparat pe italian cu Edmund din *Regele Lear* sau cu Iago din *Othello* („Iachimo e un Iago de dimensiuni mai reduse".[1]). „E un sienez", scrie Kermode, „și manierele sale se potrivesc cu vicioasa Italie din imaginația iacobită".[2] Nosworthy respinge comparația cu Edmund și Iago:

„Iachimo este mai puțin un simbol decît un clișeu, un model minor al ticălosului italian. /.../ e un șmecher lăudăros și care joacă teatru, dar faptele sale reprobabile nu au o putere reală de convingere. Îi lipsește personalitatea, răutatea consecventă, înclinarea spre răzbunare, tactica de distrugere pe termen lung de care, indiscutabil, dispun ticăloșii tragici. /.../ Se poate susține că l-a atras pe Posthumus într-o situație falsă, dar rămășagul în sine, oricît de deplorabil, este destul de cinstit și trebuie să observăm că răufăcătorul nostru acceptă fără șovăire șanse cu totul inegale. Din acest punct de vedere el se apropie de ticălosul comic mai vechi, Shylock, al cărui contract ridicol are o singură șansă la un milion de a-i îndreptăți speranțele. În dramă, succesul unor astfel de șiretlicuri este fie improbabil, fie fictiv. Cele ale lui Edmund și Iago, după cum ne dăm seama de la început, nu pot da greș.

---

[1] Donald A. Stauffer, *Op. cit.*, p. 280.
[2] Frank Kermode, *Shakespeare: The Final Plays*, Longmans, London, 1963, p. 20.

În a doua etapă a tentativelor, Iachimo seamănă mai mult cu ticălosul tragic, dar Imogena nu se lasă înşelată. El cîştigă rămăşagul recurgînd la un truc pe care Iago l-ar dispreţui. După cum observă Granville Barker: «Din capul locului individul are ceva fantastic într-însul şi, să recunoaştem, nici un scelerat potenţial tragic nu ar ieşi vreodată dintr-un cufăr»[1]. Scopul lui este să cîştige rămăşagul şi îndărătul acţiunilor sale nu se ascunde nici o intenţie mai urită, nici o strategie care să urmărească distrugerea Imogenei. /.../

În scena finală cînd i se smulge mărturisirea, Iachimo îşi înzorzonează relatarea. Confesiunea lui, plină de divagaţii, este, de fapt, o pledoarie pentru iertare /.../ E clar că, spre deosebire de Cloten şi regină, el nu e un monstru care trebuie negreşit răpus. În tiparul ultim al regenerării i se asigură un loc. Odată înlăturată masca ticăloşiei integrale, Iachimo se dovedeşte a fi un prost, pur şi simplu.

/.../ Ca intenţie dramatică, Iachimo este un intrigant de comedie, convenţional, artificial şi inconsecvent, iar în raport cu tiparele caracterologice shakespeariene se situează undeva la mijloc între Shylock şi Autolycus /*în Poveste de iarnă*, *n.n.*/. În realitate, totuşi, el depăşeşte convenţia prin aceea că sugerează probabilitatea psihologică iar anumite detalii individualizatoare contravin tipului caracteristic. Personajul în stare să spună: «Dac-aş putea cu buzele s-ating / Acest obraz, această mînă care / Îţi smulge jurăminte de credinţă!» etc. (I, 6, 99–112) încetează de a mai contribui la crearea unei iluzii. El conferă realitate fanteziei şi tragediei realităţii.

Ar fi absurd să pretindem ca forţa motrice în cadrul intrigii rămăşagului să fie cît mai nerealistă, să constituie exclusiv produsul artificiului. Orice dramaturg ştie că nu e nici uşor, nici recomandabil să-şi prezinte personajele ca pe nişte păpuşi sau ca pe nişte simple simboluri. Dar Iachimo putea să corespundă mai mult modelului general. Atît realitatea sa cît şi sporadicul său ton tragic reprezintă o alunecare din lumea piesei romantice în cea a tragediei. Dacă portretizările din *Cymbeline* ar fi fost mai sistematice, piesa ar fi cîştigat în uniformitate dramatică. Atunci însă ea ar fi fost sărăcită de multă poezie excepţională"[2].

Rolul doctorului Cornelius e limitat însă hotărîtor pentru desfăşurarea evenimentelor, întocmai ca acela al doctorului Cerimon din *Pericle* care o readuce la viaţă pe Thaisa. Cornelius o readuce la viaţă pe Imogena cu licoarea miraculoasă sorbită de aceasta în peştera lui Belarius, dar iniţial, în actul I, el preîntîmpină moartea principesei înlocuind cu medicamentul otrava pe care i-o ceruse regina sub pretextul că vrea să facă experienţe cu „animale fără rost". Falsităţii criminale a reginei doctorul îi răspunde cu

[1] Harley Granville Barker, *Prefaces to Shakespeare: Second Series*, 1930.

[2] James Nosworthy, *Op. cit.*, p. LVII–LVIII.

minciuna pusă în slujba binelui; și merită să reținem că în discuția cu regina (cînd în lăcriță se și află medicamentul, nu otrava), doctorul strecoară ideea conștiinței profesionale pentru a o deruta: „Mă-ndeamnă conștiința să vă-ntreb: /De ce mi-ați poruncit să vin aici / Cu-aceste doctorii otrăvitoare / Ce-aduc o moarte netăgăduită/ Chiar dacă e înceată?“ (I, 5, 7–10). Ceva mai departe, derutarea continuă antrenînd și accente ironice: „Asemeni studii / Vă-nvîrtoșează inima; și-apoi, / Tot cercetînd urmările otravei, / Să nu vă-mbolnăviți“ (vers. 23–26).

Pisanio e personificarea slujitorului credincios care, la rîndul lui, minte în numele adevărului și al cinstei („Trădez / Ca să m-arăt statornic în credință / Și mint pentru-adevăr“ – IV, 3, 42). Caracter rectiliniu ca și Cornelius, nici Pisanio nu are probleme de conștiință, iar atunci cînd primește porunca lui Posthumus de a o omorî pe Imogena, de a cărei nevinovăție este convins, ceea ce-l frămîntă este modalitatea de a o salva. Planul complicat asupra căruia se oprește trădează ingeniozitate iar, pe parcursul aplicării lui, sensibilitate sufletească (ia cu greu hotărîrea de a-i arăta Imogenei scrisoarea confidențială nu atît pentru că divulgă o poruncă dementială cît pentru că se teme că „dovada“ crudului adevăr o va descumpăni pe Imogena). În felul acesta, Pisanio „psihologul“ contribuie la dramatismul piesei tot astfel după cum Pisanio „inventatorul planului“ contribuie, substanțial, la o parte a intrigii generale, organizată de dramaturg în cele mai mici amănunte.

Temele shakespeariene majore, omniprezente în lucrările de pînă acum apar și în *Cymbeline*. *Conștiința* e bine reprezentată, după cum s-a putut vedea în legătură cu caracterizarea unor personaje. Binomul *„a fi“ – „a părea“* e scos în relief în pasajele ce folosesc imaginea „hainelor“; aici ar mai trebui amintit doar fragmentul extraordinar al dezvinovățirii lui Cymbeline: *„(despre regină)* Ochii mei / N-au vină, căci era frumoasă foarte; / Auzul, iarăși, căci îl măgulea; / Nici inima care credea că este / Ceea ce pare“ (V, 5, 62–65). *Cunoașterea* nu e menționată ca atare în piesă, iar în bibliografie nu am găsit-o decît sub forma de „autocunoaștere“ la Traversi, care spune că, în final, „Cymbeline revine / *is restored* / la adevărata cunoaștere de sine“.[1] Totuși, pe fondul epic al piesei se pot urmări mai multe exemplificări – Iachimo, Posthumus, Belarius, cei doi fii ai regelui. De fapt, sînt tot atîtea cazuri de „moarte simbolică“ (aceasta „stă în centrul piesei“[2]), ca acelea din *Pericle*, moarte urmată de „reînviere“ sau „renaștere“. Imogena, a cărei dragoste „nu caută la ale sale“, moare și renaște în alt sens, ca stare psihică, nu sub raportul atitudinii morale.

---

[1] D.A. Traversi, *The Last Plays of Shakespeare*, in „The Age of Shakespeare“, edited by Boris Ford, 1955, Penguin Books, Harmondsworth, 1964, p. 267.
[2] M.C. Bradbrook, *The Living Monument*, *Op. cit.*, p. 201.

În afară de aceste teme, un loc important îl ocupă relația antonimică *„natură" — „educație"*:

„/.../ în această ultimă perioadă Shakespeare a fost foarte preocupat de problema: «Ce-i face buni pe oameni?» sau, într-o formulare modificată pentru a o privi dintr-un alt punct de vedere: «Ce anume face / crează oameni buni?» În mod deosebit îl interesa această problemă a virtuții naturale în opoziție cu virtutea inculcată. Vor găsi oare exploratorii Lumii Noi pe sălbaticul nobil din imaginația europeană? Sau vor găsi o creatură decăzută în chip jalnic, brutală și ignorantă, care trebuie ridicată prin instrucție și educație? De asemenea, virtutea se află în sînge? Poate ea fi moștenită, cu urmarea că, la rîndul lor, copiii din familii nobile sînt nobili în mod natural? *Cymbeline* sugerează multe răspunsuri. Posthumus e de departe superior animalicului Cloten, deși Cloten e fiul unui rege și al unei regine. Pe de altă parte, cei doi fii ai regelui, răpiți de un curtean exilat drept răzbunare și crescut de el într-o peșteră din munții Wales-ului, își trădează sîngele regesc în tot ce fac, cu toate că nu știu nimic despre existența unui lucru ca regalitatea; și bătrînul Belarius, tutorele lor, e îndreptățit să comenteze:

«E o minune cum răzbesc într-înșii, / Fără îndemn, simțiri împărătești, / Cum au deprins onoarea fără carte / Și fără pilde curtenia, sau / Cum vitejia lor, crescută-n voie, / Dă rod de parcă ar fi fost sădită» (IV, 2, 176–179).

Băieții ar fi putut să i se plîngă lui Belarius așa cum Orlando i se plîngea fratelui său Oliver în *Cum vă place:*

«Pe patul de moarte, tata m-a lăsat în grija ta, și ți-a cerut să-mi dai o creștere aleasă. Tu însă m-ai crescut ca pe-un fecior de slugă și-ai încercat pe toate căile să-năbuși în mine pornirile înalte. Duhul părintelui nostru e însă treaz în sufletul meu. Nu mai pot îndura starea asta.» (I, 1, 72–77).

În piesele romantice tema aceasta e reluată cu profundă seriozitate. În *Cymbeline*, personajele își schimbă hainele și se deghizează aproape tot atît de des ca în *A douăsprezecea noapte*, dar accentul e diferit, în comediile de aur, schimbarea rapidă a deghizărilor simbolizează căutarea eului, pe cită vreme în piesele romantice ea se referă mai mult la problema nobleței, care-și dă de veste prin zdrențe sau își proclamă absența prin veșminte de aur.

După cum ne puteam aștepta, *Cymbeline* cochetează cu această idee într-un mod neobișnuit de cutezător. /.../ */În continuare, autorul din care cităm, John Wain, analizează reacțiile violente ale lui Cloten la observația Imogenei că el nu face nici cît «cel mai de rînd veșmînt» al lui Posthumus, apoi trage încheierea care urmează — diferită de «vorbăria asta despre haine» în interpretarea lui Kermonde, v. primul citat din „Shakespeare, Spenser, Donne":*

După ce unul din băieţii nobili îl decapitează pe Cloten, Imogena dă peste trupul fără cap şi, bineînţeles, crede că este trupul lui Posthumus. Acesta este unul din momentele extravagante ale simbolismului vizual pe care îl asociem cu Shakespeare din ultima perioadă. Lui Cloten i se potrivesc de minune hainele lui Posthumus (cum observă el însuşi: «înfăţişarea mea nu e cu nimic mai prejos»), aşa că numai capul — locaşul inteligenţei şi caracterului — îi diferenţiază pe cei doi. Aceasta are o legătură directă cu discuţia despre Natură şi Educaţie, pentru că, se înţelege de la sine, faptul că cineva e puternic şi bine alcătuit nu este suficient pentru a-i conferi un caracter nobil, cum s-ar întîmpla dacă oamenii ar fi animale"[1].

Potrivit lui Traversi, mesajul piesei („adevărata temă") este:

„Întoarcerea la normalitate prin integrarea simplităţii naturale cu adevăratele virtuţi curteneşti, precum şi subordonarea amîndurora unei loialităţi superioare"[2].

Relaţia *„natură"* — *„artă"* (discutată pe larg în *Poveste de iarnă)* e menţionată în treacăt de Iachimo, care, implicit, proclamă superioritatea celei dintîi cînd descrie tablourile din alcovul Imogenei: „Ca şi Natura, / Artistul a creat, lipsindu-l /*tabloul*/ doar/ De suflu şi mişcare" (II, 4, 83—85).

În paralel cu aceste teme se dezvoltă şi se sancţionează un subiect patriotic: răscoala britonilor, războiul cu romanii şi încheierea unei păci de pe urma căreia băştinaşii au profitat sub raportul civilizaţiei şi culturii.

Tema secundară a aurului, amintită anterior pe marginea caracterizării lui Cloten, este reluată în III, 6, în momentul cînd Fidele vrea să le plătească vînătorilor banii pentru mîncare: *„Guiderius:* Bani, flăcăuaşule? *Arviragus:* Nu, mai degrabă / Tot aurul din lume şi argintul / Să se prefacă în noroi, cum sînt / În ochii celor care nu se-nchină/ La zei murdari." (vers. 52—55).

S-ar părea că aici se încheie înregistrarea temelor semnificative din *Cymbeline.* Totuşi, cred că ar mai fi ceva de adăugat, ceva care dacă nu este o temă propriu-zisă, reprezintă un deosebit de important element al temei cunoaşterii: viziunea shakespeariană globală a existenţei, aşa cum se reflectă ea în mod specific în această piesă (deşi, într-o anumită măsură, găsim puncte analoge în *Visul unei nopţi de vară).* Replica Întîiului gentilom, „Oricît e de ciudat /.../, Acesta-i adevărul" (I, 1, 65—67), indică treapta de cunoaştere pe care s-a oprit Shakespeare gînditorul contemplînd lumea. În afară de minunile „propriu-zise" (reduse în *Cymbeline* la cîteva coincidenţe, cum este prima întîlnire a Imogenei cu fraţii ei, întîlnirea tuturor protagoniştilor în scena finală, pînă la un punct profeţia tălmăcită de prezicător), piesa abundă în minuni aparente (vindecarea Imogenei în peşteră etc.), în îngroşări, exagerări şi improbabilităţi (episodul cu Iachimo în alcovul Imogenei etc.). Multe din asemenea momente sînt încriminate de

[1] John Wain, *Op. cit.*, p. 214—215.

[2] D.A. Traversi, *Op. cit.*, p. 264.

critici. Ca și cum truismul „realitatea întrece literatura" sau faimoasa remarcă a lui Hamlet „Mai multe-s pe pămînt și-n cer, Horațio, / Decît închipuie filozofia" nu ar fi decît niște *bon mots* presărate în conversațiile a căror parte cu adevărat interesantă rezidă în ceea ce nu se spune. Să se observe sfiiciunea lui Stoll cînd justifică impostura lui Iachimo:

„...atît în *Cymbeline* cît și în *Othello* respectiva lume se apropie destul de mult de lumea noastră, în care impostura izbîndește *(în limite mai restrînse – subl. n.)* /.../ Situația se aseamănă întrucîtva cu *Călătoriile lui Gulliver*. Laputa și Brobdingnag sînt tratate ca lumea reală, deși sînt perfect distincte și conforme propriei lor structuri"[1].

Ca și cum *Cymbeline* nu ar fi o piesă:

„caracteristic shakespeariană care recunoaște că viața însăși este un model incoerent /.../, o înlănțuire confuză de experiențe bune și rele, serioase și comice, importante și banale"[2].

Ca și cum visul nu ar face parte integrantă din viață și nu ar putea produce suferințe sau bucurii ca acelea trăite în stare de veghe. Ca și cum *Cymbeline* nu ar trebui privit decît ca un simplu basm frumos și urît, iar straniul și totodată tulburătorul amalgam al elementelor componente nu ar avea nici o legătură cu realitatea stărilor de perplexitate subliminală din replicile eroilor principali:

„*Imogena:* Văd flori, podoaba lumii; văd și-un leș, / A lumii urîciune! Nu, visez! / Așa credeam că-s paznică-ntr-o hrubă / Și unor oameni buni le fac mîncare. / A fost o-nchipuire, o săgeată / Zburînd de nicăieri spre nicăieri / Cînd mintea rătăcește /.../...Încă mai dorm; / Chiar dacă-s trează visul e în mine / Și-n jurul meu – îl simt, nu mi-l închipui" (IV, 2, 296–307).

„*Posthumus:* E încă-un vis, ori este-o nebunie, / Sau amîndouă? Nu-i nimic sau poate / Sînt vorbe așternute fără noimă? / Dar, orice-ar fi, sînt ca și viața mea, / La fel de încurcate" (V, 4, 146–150).

L. Levițchi

---

[1] E.E. Stoll, *Art and Artifices in Shakespeare*, 1933, Methuen, London, 1963, p. 37.
[2] James Nosworthy, *Op. cit.*, p. LXXIX.

1 Începutul scenei introductive (vers. 1–69), considerat specific shakespearian, apare ca un dialog. De fapt, însă, este un monolog al Întîiului gentilom ale cărui replici ample sînt dirijate de întrebările și observațiile celui de al Doilea gentilom.

2 Numele tatălui lui Posthumus, Sicilius, este preluat din cronica istoricului Raphael Holinshed. Nu are nici o legătură cu regele britonilor Sicilius, care și-a început domnia în anul 430 î.e.n. Menționarea lui ca tată al lui Posthumus nu contribuie cu nimic la definirea cadrului istoric al piesei.

3 Tenantius este istoricește tatăl regelui Cymbeline. În Cymbeline, Shakespeare latinizează și alte nume pe care le atribuie unor britoni.

În privința numelor italiene, el le păstrează, însă, cu terminația *-o*, un sunet final foarte comun în cazul acestora.

4 Leonatus este supranumele lui Posthumus – un corespondent latin al termenului englez „lion-hearted" (inimă de leu). Porecla i-a fost dată de regele Cymbeline în amintirea lui Sicilius, tatăl lui Posthumus, căruia regele Tenantius îi acordase acest titlu pentru marile sale fapte de vitejie împotriva romanilor care încercaseră să cucerească Britania.

Numele latin Posthumus se dădea la Roma unui fiu născut după moartea tatălui.

5 Datoria supunerii față de părinți este „sfîntă", deoarece este conformă cu cea de a cincea din cele zece porunci date omului de divinitate, după Biblie.

6 Scena de față amintește de scena despărțirii dintre Troilus și Cresida din piesa cu același titlu (IV, 4).

7 Dialogul dintre Imogena și Pisanio amintește de descrierea scenei despărțirii lui Ceyx de Alcyone, soția sa, cînd primul pleacă într-o lungă călătorie pe mare pentru a se duce la oracolul din Claros (Asia Mică). Povestea tristă a sfîrșitului celor doi soți formează

subiectul secţiunii a 7-a, Ceyx şi Alcyone, din *Cartea a 11-a* din *Metamorfozele* lui Ovidiu.

8 Olandezul şi spaniolul sînt două personaje mute a căror prezenţă în scena de faţă nu apare cu nimic justificată. Unii comentatori presupun că scena ar mai fi putut conţine unul sau două versuri care s-ar fi pierdut. În orice caz, Shakespeare a socotit că aceştia doi trebuie să fie îmbrăcaţi ca olandezii şi spaniolii tipici, pentru a fi uşor recunoscuţi de spectatori ca atare şi nu este exclus ca amîndoi să se comporte pe scenă într-o stare de ebrietate totală care nici nu le mai permite să vorbească, spre hazul spectatorilor — englezii avînd la acea vreme o părere cît se poate de proastă atît despre olandezi cît şi despre spanioli.

9 Arcaşii călăreţi din Parţia erau vestiţi pentru tactica lor de luptă. După ce îşi slobozeau săgeţile asupra duşmanului, ei părăseau în goană mare cîmpul de luptă pentru a evita o ciocnire corp la corp. Întorşi în şa, continuau însă să tragă cu arcul asupra inamicilor care porneau în urmărirea lor, astfel încît aceştia nu se puteau apropia de ei.

Prin comparaţia sa cu parţii, Iachimo vrea să spună că în cazul cînd va fi învins de Imogena în lupta pe care o începe împotriva ei, el va continua să folosească mijloace indirecte pentru a-şi atinge scopul.

10* Aluzia pare a fi la butoiul danaidelor, o referire foarte comună în literatura Renaşterii.

Conform legendei din mitologia clasică, Danaus era regele Libiei şi fratele geamăn al lui Aegyptus, regele Egiptului. Tatăl lor era fiul zeului Poseidon (Neptun). Aegyptus avea cincizeci de fii iar Danaus cincizeci de fiice, cunoscute sub numele de Danaide. Cînd copiii celor doi fraţi crescuseră, Danaus află că fratele său urmărea să-i ia tronul, aşa că fugi împreună cu fiicele sale la Argos în Peloponez, unde fu ales rege. Cei cincizeci de fii ai lui Aegyptus veniră însă la el şi-i cerură în căsătorie pe cele cincizeci de fiice. Temîndu-se să-i refuze, Danaus consimţi, dar dădu fiicelor sale cîte un pumnal cu porunca să-şi ucidă fiecare soţul în noaptea nunţii. Danaidele se conformară, afară de una singură dintre ele, care îşi salvă soţul. Acesta, însă, îşi răzbună fraţii ucigîndu-l pe Danaus.

Pentru fapta lor, Danaidele au fost condamnate în Infern să umple cu apă un butoi cu fundul de sită, — după unii poeţi, fără fund. Din această situaţie s-a născut ideea unei munci zadarnice şi chinuitoare efectuată la infinit.

11 Aluzie la cele o sută de trepte ducînd la templul lui Iupiter de pe colina Capitoliului din Roma, tocite de marele număr al credincioşilor care urcau la templul tatălui şi regelui zeilor.

12 Tarquiniu este Tarquinius Sextus, fiul ultimului rege al Romei, numit Tarquinius Superbus, a cărui domnie s-a caracterizat prin abuzuri

și tiranie. Conform legendei istorice, Tarquinius Sextus, profitînd de lipsa vărului său din Roma, s-a strecurat noaptea în casa acestuia și i-a necinstit soția, pe Lucreția. Imediat după ce Sextus i-a părăsit casa, Lucreția și-a chemat soțul și tată și după ce le-a relatat cele întîmplate și le-a cerut să o răzbune, s-a sinucis. Îndurerați și revoltați, soțul și tatăl Lucreției, împreună cu tribunul Lucius Iunius Brutus, au răsculat poporul roman care, de altfel, ajunsese la limita răbdării din cauza modului tiranic în care domnea Tarquinius Superbus. Acesta a fugit din Roma, iar Brutus a proclamat Republica Romană în anul 510 î.e.n., fiind apoi ales unul din cei doi consuli care, conform constituției romane, au înlocuit regalitatea prin consulat, instituție ce a rămas organul de conducere suprem la Roma pînă în vremea lui August. Lucius Iunius Brutus era considerat strămoșul lui Brutus, unul din cei doi conducători ai conspirației împotriva lui Iuliu Cezar (v. *Iuliu Cezar*, notele 16 și 28).

Aluzia la Tarquiniu simbolizează lipsa de orice apărare în care se găsește Imogena.

13 În epoca elisabetană, pardoseala încăperilor era acoperită cu un fel de rogojini de papură care amortizau zgomotul pașilor.

În *Cymbeline*, Shakespeare transpune această practică și la romani, Tarquiniu pășind pe astfel de rogojini, fapt care constituie însă un anacronism.

14 Cytheraea, un alt nume sub care era cunoscută Venus (Afrodita), după numele insulei Cythera, în largul ținutului Laconia (Laconica) din Peloponez, insulă pe al cărui țărm s-a născut, în unele legende, zeița ieșind din spuma mării. În alte legende, Afrodita s-a născut la Paphos (v. *Pericle*, nota 41). Iachimo dă Imogenei numele zeiței frumuseții cu care astfel o identifică.

15 În epoca elisabetană, floarea de crin era emblema castității.

16 Aluzie la efigiile așezate culcat pe mormintele defuncților de seamă.

17 Tereus, fiul regelui tracilor din ținutul Daulis (mai tîrziu numit Phocis), a fost chemat în ajutor de Pandion, regele Aticei, să-l apere de niște dușmani. Cum avea două fiice, pe Procne și Philomela, i-a dat-o de soție pe prima. După ce a avut un fiu, Tereus, dorind să se căsătorească cu Philomela, i-a spus acesteia că Procne a murit, ascunzîndu-și, de fapt, soția într-o localitate îndepărtată și tăindu-i limba pentru a nu putea dezvălui nimănui cine este. După ce Tereus s-a căsătorit cu Philomela, Procne a reușit, totuși, să-i trimită surorii sale un veșmînt pentru ceremonii religioase, pe care i-a țesut cîteva cuvinte conținînd povestea ei nefericită și locul unde se află. Philomela și-a adus atunci, pe ascuns, sora la ea, care și-a ucis copilul, l-a tăiat în bucăți pe care le-a servit lui Tereus la masă, și a fugit apoi împreună cu Philomela. Fiind urmărite pentru a fi ucise de Tereus, ele s-au rugat de zei să le preschimbe în păsări. Zeii le-au

ascultat rugămintea transformînd-o pe Philomela într-o privighetoare, pe Procne într-o rîndunică și pe Tereus într-o pupăză. În alte variante ale legendei mitologice, Procne a fost transformată în privighetoare, Philomela într-o rîndunică, iar Tereus într-un uliu.

Una din variantele legendei formează subiectul capitolului intitulat *Procne și Philomela* din *Cartea a VI-a* a *Metamorfozelor* lui Ovidiu.

18 Unul din epitetele lui Apolo, zeul soarelui, însemnînd la greci „cel strălucitor", „cel pur", în cinstea căruia cîntă ciocîrlia în zori. Apolo este imaginat conducîndu-și carul tras de patru cai pe bolta cerească.

19 Referirea la puterea aurului de a face orice amintește de aprecierile asemănătoare ale lui Timon în piesa *Timon din Atena* (IV, 3). (Vezi *Comentariile).*

20 Diana (Artemis), zeița lunii, vînătorii și castității, sora lui Apolo. Este frecvent menționată în piesele lui Shakespeare, cele mai multe asemenea referiri întîlnindu-se în *Pericle.*

21 Aluzie la credința populară că vînturile din miazăzi aduceau cu ele boli contagioase necruțătoare.

22 Menționarea împăratului roman Octavian August situează acțiunea piesei de față spre sfîrșitul secolului I î.e.n. sau în primii ani ai secolului I e.n.

23 Aluzie la cele două scurte expediții ale lui Iuliu Cezar în Britania (în 55 și 54 î.e.n.).

24 Referire la întîlnirea istorică din anul 41 î.e.n. dintre Cleopatra și Marc Antoniu, la locul vărsării în Marea Egee a rîului Cydnus, din provincia Cilicia din Asia Mică, vestit pentru apa sa rece în care, scăldîndu-se, Alexandru cel Mare aproape și-a pierdut viața.

Fiind roman, Iachimo se compară cu Marc Antoniu, „romanul" Cleopatrei.

25 Aluzie la legenda mitologică în care se relatează că Diana a fost pîndită de Acteon, vînător vestit al lumii antice, în momentul în care zeița se scălda împreună cu nimfele sale. Fiind surprins de Diana, aceasta, de mînie, l-a transformat într-un cerb, sfîșiat apoi de cei cincizeci de cîini de vînătoare ai lui Acteon, care nu și-au putut recunoaște stăpînul sub noua lui înfățișare (v. și nota 20).

26 În mitologia clasică, basiliscul este imaginat ca un șarpe, o șopîrlă sau un balaur care are puterea să ucidă orice viețuitoare fie cu privirea, fie suflînd asupra acesteia. În zoologie, basiliscul este o șopîrlă nepericuloasă, avînd o lungime de circa 80–90 cm și trăind în America tropicală.

27 Shakespeare folosește jurămintele solemne în care este invocat Iupiter în piesele a căror acțiune se petrece în vremurile premergătoare epocii creștine.

28 În furia sa disperată, Posthumus nu mai e în stare să găsească modul cel mai cumpăit de a se răzbuna pentru presupusa trădare a Imogenei. Replica lui a fost comparată cu amenințarea neputincioasă a lui Lear (*Regele Lear*, II, 4) împotriva fiicelor sale nerecunoscătoare Goneril și Regan.

29 Un autor contemporan cu Shakespeare descrie mistreții germani ca „fioroși, puternici și foarte grași".

30 E vorba de 3 000 de livre (1360 kg) de aur sau argint.

31 Unii comentatori ai textului shakespearian consideră că prin „Parcul lui Neptun" trebuie să se înțeleagă marea care, fiind înconjurată de stînci, devine la rîndul ei limitată ca o insulă. Interpretarea se bazează pe relatarea cronicarului R. Holinshed, care povestea că Iuliu Cezar, referindu-se la Britania, a afirmat că a descoperit o altă lume, presupunînd că, în locul insulei înconjurate de apele mării, marele ocean ar putea fi de fapt închis de jur împrejur de un uscat imens.

32 Aluzie la vestita comunicare *Veni, vidi, vici* pe care Cezar a trimis-o senatului, la Roma, după ce repurtase rapid victoria împotriva lui Pharnaces, fiul lui Mitridate cel Mare, regele Pontului, în bătălia de la Zela (47 î.e.n.).

33 Căpetenie a britonilor, pe care Shakespeare îl face fratele bunicului lui Cymbeline, numit Lud.

34 Legele Lud este un personaj legendar, unchiul după bunic al lui Cymbeline. Pentru meritele sale, mai ales în ceea ce privește dezvoltarea Londrei, numele acestui oraș ar proveni din *Lud + town* (oraș), ceea ce nu pare totuși plauzibil. Romanii au numit Londra *Londinium*, iar numele Londrei ar fi fost într-un trecut îndepărtat *Troynovant*, ceea ce ar putea să aibă o oarecare legătură cu legenda mitologică conform căreia o parte din troienii refugiați din Troia, după căderea acesteia, ar fi ajuns în Anglia.

Astfel, întemeietorul neamului briton ar fi *Brute* sau *Brutus*, fiul lui Sylvius, nepot direct al lui Ascanius, fiul lui Eneas. Conform legendei, *Brutus* (numit *Brut* în poemul lui Layamon — cca. anul 1200) a fost strămoșul regelui Arthur (v. și nota 42).

35 După Raphael Holinshed, primul rege care a purtat coroană în Britania ar fi fost Malmucius Dunwallon, dătător al celor mai vechi legi britone traduse din celtică mai întîi în limba latină și apoi în engleză de Alfred cel Mare (sfîrșitul sec. al IX-lea).

36 După R. Holinshed, locuitorii provinciilor romane Panonia (Ungaria de azi) și Dalmația s-au răsculat împotriva romanilor în timp ce în Britania domnea Tenantius, tatăl lui Cymbeline.

37 v. *Pericle*, nota 15.

38 Wales, ținut locuit de velși, popor celtic, este denumit Țara Galilor în limba română, după denumirea franceză „Pays de Galles", întrucît galii erau îndeaproape înrudiți cu velșii.

39 În vremea lui Shakespeare, uriașii din povestirile din timpul Renașterii erau confundați cu sarazinii mahomedani.

40 Cînd vorbitorul invocă pe Iupiter, el vrea să fie crezut cu tot dinadinsul (v. nota 27).

41 Aluzie la aspida a cărei mușcătură a cauzat moartea Cleopatrei.

42 Căpetenie troiană, fiul Afroditei și al troianului Anchise. Conform *Eneidei* lui Vergiliu, după căderea Troiei, Eneas a izbutit să se refugieze pe mare cu o parte a populației Troiei. După o lungă călătorie, cînd ajunse la Cartagina, în Africa de Nord, regina Didona s-a îndrăgostit de el. Eneas se îndrăgosti la rîndul său de regină. Întrucît zeii i-au cerut să-și continue călătoria spre Italia, el a părăsit Cartagina, călcîndu-și jurămîntul față de Didona, care s-a sinucis. Astfel, Eneas s-a dovedit sperjur.

43 Grecul Sinon — o rudă a lui Ulise — a reușit, printr-un joc dramatic impresionant, simulînd sinceritatea, să-i convingă pe troieni că grecii au renunțat la asediul Troiei și au plecat înapoi spre Grecia, lăsînd calul de lemn ca un dar făcut zeului Neptun, ocrotitorul Troiei și creatorul calului. Sinon e dat și el ca un exemplu de falsitate extremă.

44 Conform credinței populare, nevăstuicile erau considerate animale foarte certărețe. Nu se știe cum s-a creat această tradiție.

45 Titanii au fost fiii și fiicele lui Uranus (Cerul) și ai Geei (Pămîntul). Titanii s-au răzvrătit împotriva stăpînirii tiranice a tatălui lor, l-au detronat, iar domnia lumii a fost preluată de Cronos. La rîndul său, Cronos, care își înghițea copiii, a fost răsturnat, împreună cu titanii, de Zeus, pe care mama acestuia reușise să-l salveze. Helios, fratele lui Zeus și zeul soarelui, înaintea lui Apolo, ca și ceilalți fii ai titanilor, era și el numit titan. Cum Apolo devine mai tîrziu și zeu al soarelui, el este adesea numit titan în mitologia clasică.

În scena de față, Pisanio se referă, prin urmare, la zeul soarelui căruia Imogena trebuie să-i ofere obrajii pentru a-i fi rumeniți de dogoarea acestuia. Conform concepțiilor despre frumusețe în vremea lui Shakespeare, un chip bronzat constituia un exemplu de urîțenie, ceea ce făcea ca femeile nobile să-și ferească tenul de soare (purtînd măști de protecție).

46 Iunona, ca zeiță a căsătoriei și a femeilor căsătorite, era și zeița gospodăriei familiei și, în această calitate, era o meșteră desăvîrșită în confecționarea îmbrăcămintei femeiești; zeița se mîniase pe Imogena pentru că o întrecea în măestria lucrului de mînă (v. și *Pericle*, notele 30 și 54).

47 Rîu în vestul Angliei, care se varsă în marea numită Canalul Bristol (cf. Canalul Mînecii).

48 Londra (v. nota 34).

49 Poezia idilică din această replică a lui Belarius este un procedeu frecvent în cele patru piese romantice ale lui Shakespeare. E folosit și în descrierea Cleopatrei de către Enobarbus (*Antoniu și Cleopatra*, II, 2), cele două replici fiind comparabile atît ca vocabular cît și ca imagini.

50 Personaj cu un fizic diform, laș și cu o comportare obraznică, făcînd parte din tabăra grecilor la asediul Troiei. Homer relatează că din cauza atitudinii sale enervante și insultătoare, Tersit a fost ucis de Ahile (*Iliada*, *Cîntul al II-lea*). Vezi și piesa lui Shakespeare, *Troilus și Cresida*.

51 Deși Shakespeare nu-l prezintă pe Aiax într-o lumină favorabilă în *Troilus și Cresida*, totuși, prin antiteza dintre Tersit și Aiax exprimată în replica lui Guiderius, eroul apare aici în lumina în care este prezentat în legendele clasice, ca un mare viteaz, fiind de altfel considerat de grecii care asediau Troia ca al doilea după Ahile.

52 Trăsnetul era socotit în antichitate ca o piatră și era arma preferată a lui Iupiter, a cărui imagine zeiască domină de altfel piesa de față prin desele sale invocări.

53 Lucina era zeița naşterilor (v. *Pericle*, nota 12).

54 Elizeul, numit și „Cîmpiile eliziene“, nu aparține, la Homer, ținuturilor morților. Poetul îl situează în partea de apus a pămîntului, în apropierea Oceanului; e descris ca o țară fericită unde nu există zăpadă, frig sau ploaie. La poeții latini, Elizeul este o parte a lumii subpămîntene și reședința umbrelor celor merituoși.

55 Conform credinței generale din epoca elisabetană, ficatul, inima și creierul erau considerate organele vitale ale corpului omenesc. Ficatul genera spiritele naturale, inima ceea ce era vital pentru existența ființei omenești, iar creierul genera natura omului. Din situația de mai sus, ficatul apărea ca sediul pasiunilor omului (manifestărilor pătimașe), inima al sentimentelor frumoase, iar creierul al rațiunii.

56 Cambria este numele medieval al Țării Galilor. Subliniind că s-a născut în Țara Galilor Belarius declară cu mîndrie că e velș, adăugînd că este și nobil totodată — dovedind un puternic sentiment patriotic, deseori observat la velși de către englezi în vremea lui Shakespeare.

57 Înnobilarea unor viteji pe cîmpul de luptă era o veche practică medievală.

58 Minerva (Atena la greci), una dintre marile divinități romane, era zeița înțelepciunii și a tuturor artelor și meseriilor. Totodată ea îi îndruma în războaie pe luptători ca să-i scape de primejdii. Sărbătoarea închinată Minervei ținea cinci zile la Roma.

59 Versul original: „*Posthumus:* Hang there like fruit, my soul, / Till the tree die" („Ține-te de mine, sufletul meu, ca fructul pînă ce pomul moare") este considerat de poetul Alfred Tennyson (sec. al XIX-lea) ca unul dintre cele mai delicate versuri din piesa lui Shakespeare.

60 Referirea lui Posthumus la Iupiter subliniază dominarea acțiunii piesei de către zeul suprem roman. Dar ideea de a considera recunoașterea de către britoni a supremației lui Iupiter, deși greu de dovedit, ar putea corespunde faptului că în Orientul Mijlociu, în unele provincii romane, Iupiter era acceptat ca zeitate de prim rang și de către locuitorii băștinași care își păstrau totuși religia lor.

61 Etimologia cuvîntului *mulier-mulieris* (femeie) ca fiind *mollis* (delicat, tandru) este atribuită de Tertulian (cca 160 – cca 230 e.n.) lui Marcus Terentius Varro (cca. 116 – cca 27? î.e.n.).

V. Ștefănescu-Drăgănești

POVESTE DE IARNĂ

Traducere de DAN GRIGORESCU

PERSOANELE[1]

Leontes, rege al Siciliei
Mamillius, tînărul principe al Siciliei
Camillo, Antigonus, Cleomenes, Dion } nobili sicilieni
Polixenes, rege al Boemiei
Florizel, principe al Boemiei
Archidamus, nobil din Boemia
Un marinar
Un temnicer
Un păstor bătrîn, presupusul tată al Perditei
Un ţăran, fiul păstorului
Autolycus, un vagabond
Timpul, în chip de cor
Regina Hermiona, soţia lui Leontes
Perdita, fiica lui Leontes şi a Hermionei
Paulina, soţia lui Antigonus
Emilia, doamnă din suita reginei
Mopsa, Dorcas } păstoriţe

Nobili, doamne, gentilomi, ofiţeri şi slujitori, păstori şi păstoriţe, paznici etc.

Scena: parte în Sicilia, parte în Boemia.

ACTUL I

SCENA 1

Sicilia. La curtea lui Leontes.
Intră Camillo și Archidamus.

ARCHIDAMUS: Dacă vei ajunge în Boemia, Camillo, cu un prilej asemănător celui care m-a adus pe mine aici, vei vedea că, așa cum ți-am spus, sînt mari deosebiri între Boemia noastră și Sicilia voastră.

CAMILLO: Mi se pare că la vară regele Siciliei are de gînd să-i răspundă regelui Boemiei[2] cu vizita pe care, pe drept, i-o datorează.

ARCHIDAMUS: Chiar dacă primirea ce vă vom face nu se va putea asemui cu aceea pe care ne-ați făcut-o voi, dragostea noastră o va face să fie frumoasă, pentru că, desigur...

CAMILLO: Te rog...

ARCHIDAMUS: Vorbesc întocmai cum gîndesc: noi nu putem cu asemenea strălucire... cu o atît de rară... Nu știu cum să spun, așa încît simțurile voastre să nu bage de seamă lipsurile noastre și, deși nu vor putea să ne laude, nici să nu ne aducă învinuiri.

CAMILLO: Plătiți prea scump ce vi se dă fără să vi se ceară plată.

ARCHIDAMUS: Crede-mă, vorbesc cum mă învață judecata și așa cum se rostește cinstea însăși.

CAMILLO: Regele Siciliei[3] nu va putea nicicînd să își arate întreaga dragoste ce-o poartă regelui Boemiei. Au fost crescuți împreună în copilărie și dragostea ce-i leagă a prins asemenea rădăcini încît acum nu poate decît să înflorească. Dar, de cînd demnitățile lor de mai tîrziu și regalele poveri i-au despărțit, întîlnirile, deși prin mijlocirea trimișilor regești, au fost însoțite de daruri, scrisori, solii pline de dragoste, încît păreau că se află împreună, cu toate că erau departe.. Își dădeau mîna

peste prăpăstii şi se îmbrăţişau de la capetele vînturilor potrivnice. Dea cerul ca dragostea lor să fie veşnică!

ARCHIDAMUS: Nu cred că e pe lume răutate sau vreo altă pricină care s-o tulbure. Aveţi negrăita mîngîiere a tînărului vostru prinţ Mamillius; n-am văzut nici un gentilom mai plin de făgăduinţe.

CAMILLO: Sînt întru totul de părerea domniei tale în ceea ce priveşte nădejdile pe care ni le punem în el. E un copil viteaz, adevărat balsam pentru supuşii lui, întinerind inimile bătrîne. Cei care umblau în cîrje cînd s-a născut el vor să mai trăiască pînă să-l vadă bărbat în toată firea.

ARCHIDAMUS: Altminteri ar fi mulţumiţi să moară?

CAMILLO: Bineînţeles, dacă nu au alt ţel, la ce bun ar mai dori să trăiască?

ARCHIDAMUS: Dacă regele n-ar avea nici un fiu, ei ar vrea să umble în cîrje pînă o să aibă unul.

(Ies.)

SCENA 2

La curtea lui Leontes.
Intră Leontes, Polixenes, Hermiona, Mamillius, Camillo şi slujitori.

POLIXENES: De nouă ori păstorul a privit
Schimbarea stelei apelor[1], de cînd
Lăsat-am tronul singur; tot atît
Ne-ar trebui să-ţi mulţumim, o frate,
Şi tot am fi datori pe veci. Precum
O cifră pusă unde se cuvine,
Cu încă-un „mulţumesc" voi înmii
Pe cele dinaintea lui.

LEONTES: Amînă-ţi
Aceste mulţumiri: le vei rosti
Cînd vei pleca.

POLIXENES: Plecarea-i mîine, sire.
Mă-ncearcă teama că, în lipsa noastră,
Să nu se iște-un vifor şi să zicem
„Aveam dreptate să ne fie teamă".
Şi-apoi, am stat prea mult şi-am obosit-o
Pe maiestatea ta.

LEONTES: Putem să ducem
Poveri mai grele, frate.

POLIXENES: Totuşi, plec.
LEONTES: Măcar o săptămînă.
POLIXENES: Nu, plec mîine.
La jumătate ne-nvoim: nu-ngădui
Nici o tocmeală.
POLIXENES: Nu mai stărui;
Că nu-i pe lume glas să mă supună
Atît de iute. — Ar fi şi-acum la fel:
De trebuinţe-mi spui; va trebui
Să nu te-ascult. Mă cheamă-acasă treburi.
E pentru mine bici iubirea ta.
Dacă rămîn, povară-ţi sînt şi grijă.
Mai bine-i, deci, pentru-amîndoi, o, frate,
Să-ţi spun: „Cu bine!“
LEONTES: Taci, regina mea?
HERMIONA: Gîndeam să tac, stăpîne, pînă cînd
Să jure-l faci că pleacă. Îl înfrunţi
Prea cu răceală. Spune-i că, de ieri,
Sosit-a veste că la el în ţară
Sînt toate bune. Spune-i, şi-l învingi
Cînd garda lui mai tare-i.
LEONTES: Bine zis!
HERMIONA: N-am şovăi de-ar spune că tînjeşte
După copil: s-o spună şi-l lăsăm.
Să jure, dar, c-aşa e şi să plece;
Cu furci de tors îl batem şi-l gonim.
Ca oaspete regesc al meu, cutez
Să-ţi cer o săptămînă cu-mprumut.
Cînd fi-va în Boemia să-l iei
Pe domnul meu, şi eu m-oi învoi
După sorocu-ntoarcerii să stea
O lună-ntreagă. Nu-mi eşti drag, Leontes,
Nici cu o clipă mai puţin decît
E-o soaţă unui soţ. Rămîi?
POLIXENES: Nu, doamnă.
HERMIONA: Şi chiar nu vrei?
POLIXENES: Nu pot, cu-adevărat!
HERMIONA: Cu-adevărat!
Deci vrei să fugi c-un jurămînt beteag.
De-ai vrea, jurînd, din ceruri să smulgi aştrii[5],
Ţi-aş spune tot „Nu pleci! Cu-adevărat!“

Nu pleci, căci adevărul unei doamne
E vajnic cît și cel al unui domn.
Pleci, dar? N-am încotro: te țin ostatec,
Nu oaspete: plătind răscumpărarea[6],
Păstrează-ți mulțumirile. Ce vrei:
Ostatec? Oaspe? Cruntu-ți adevăr
Atîta poate-alege.

POLIXENES: Oaspe, doamnă,
Că n-am făcut vreun rău să-ți fiu ostatec.
Mi-ar fi mai greu să-l fac decît îți este
Să-l pedepsești.

HERMIONA: Deci, nu-ți sînt temnicer,
Ci gazdă primitoare; vreau să aflu
Ce pozne ați făcut, domnia ta
Și soțul meu, pe cînd erați copii,
Doi pui drăguți de nobil.

POLIXENES: Doamnă bună,
Eram doi flăcăiandri ce credeam
Că mîine fi-va tot la fel ca astăzi,
Că-n veci vom fi copii.

HERMIONA: Pesemne el
Era, din doi, mai zvăpăiat.

POLIXENES: În soare, noi zburdam ca mieii gemeni
Ce behăie, schimbîndu-și între ei
Neprihănirea; nu știam ce-i răul,
Nici nu visam că alții pot să-l facă
De n-ar fi fost plăpîndul nostru spirit
Hrănit apoi de-un sînge-al bărbăției,
„Nevinovat" am fi putut răspunde
La judecata cerului, spălați
Și de păcatul strămoșesc.

HERMIONA: Se pare
Că-n drum v-ați poticnit.

POLIXENES: Slăvită doamnă,
De-atunci mi s-a ivit ispita-n cale.
Eram doi pui golași, cînd soața mea
Era copil. Tovarășu-mi de joacă
Făptura-ți fără seamăn n-o văzuse.

HERMIONA: O, doamne!-Oprește! Ai s-ajungi să spui
Că eu și doamna ta sîntem doi demoni!
Ba nu! Vorbește! Dacă v-am greșit,
O să răspundem, dacă noi am fost

Păcatul vostru cel dintîi, și-apoi
Tot noi v-am fost păcatul, nimeni alta.

LEONTES: Te dai bătut?

HERMIONA: Rămîne sigur, doamne.

LEONTES: Eu l-am rugat și n-a vrut; Hermiona,
Nicicînd vorbirea ta nu s-a-ndreptat
Spre-un țel mai bun.

HERMIONA: Nicicînd?

LEONTES: Ba într-un rînd.

HERMIONA: Cum? Cînd am mai vorbit cu rost o dată?
Te rog să-mi spui. Cu laude mă-ndoapă
Ca pe-orătănii cînd le-ngrași. Cînd moare
O faptă bună fără să vorbească
Ucide alte-o mie-n urma ei;
Că lauda ni-e plata: un sărut
Ne-ndeamnă mii de leghe s-alergăm,
Un pinten — cîțiva coți... Dar să ne-ntoarcem.
A doua faptă bună-a mea ar fi
Că l-am făcut să stea. Dar care-i prima?
De nu greșesc, e-o soră-a ei mai mare:
De-ar fi s-o cheme Grația! O dată
Am mai vorbit cu rost? Cînd? Spune-mi! Cînd?
Din suflet vreau să știu.

LEONTES: A fost atunci
Cînd trei cernite luni trăgeau să moară
Pîn' ce putut-am mîna să-ți deschid
Și, mîna mea strîngînd-o, ai rostit
„A ta-s pe veci".

HERMIONA: E Grația, desigur!
Deci am vorbit cu rost de două ori:
Mi-am luat întîi pe veci un soț regesc
Și un amic, apoi, pe-un timp.

(Îi dă mîna lui Polixenes.)

LEONTES *(aparte)*: Prea cald!
Prea strînsă legătură-ntre prieteni
Devine legătură-,-apoi, de sînge.
Am *tremor cordis*[7], inima-mi dansează,
Dar nu sînt vesel. Găzduirea-aceasta
Un chip prea liber ar putea să ia,
Purtarea caldă, darnică, deschisă
Să mijlocească ar putea... Pot crede...

Văd — degetele-și strîng, și-ating și palma
C-un zîmbet prefăcut, ca în oglindă.
Oftatul le răsună ca un corn
Vestind că-i cerbul mort... E-o găzduire
Ce nu-i pe plac nici inimii, nici frunții.
Mamillius, mi-ești fiu?

MAMILLIUS: Da, doamne!

LEONTES: Fir' ar!
Ești cocoșelul meu. Mînjit ți-e nasul.
Ei spun că-mi ești asemeni. Hai, voinice!
Iedușul meu... Nu ied! Nu! Fără coarne!...
Dar junci, vițoi, juncani au totuși coarne
La cobză tot mai cîntă-n palma ei?
Vițel zglobiu... Tu ești vițelul meu?

MAMILLIUS: De-i voia ta, da doamne!

LEONTES: N-ai, ca mine
O țeastă tare ce dă ramuri, deci,
Nu-mi ești aidoma; se spune, totuși,
Că-asemenea sîntem ca două ouă:
Femeile vorbesc, cînd n-au ce spune.
Chiar de-ar minți, ca prea-vopsitul strai,
Ca apa, vîntul, zarul măsluit,
Tot ar fi drept că nu-s deosebiri
Între noi doi. Privirea ta senină
Spre mine-ntoarce-o, pajule, acuma.
Tîlhar iubit, comoară, carne-a mea!
Sau poate ești juncanul mamei tale.
O, patimă! în inimă te-mplînți,
Faci cu putință ce-i cu neputință,
Legi punți cu visul — oare cum se poate? —
Te faci părtaș cu tot ce-i nălucire
Părtaș ești cu nimicul. Deci să credem
Că poți să fii unit și cu-adevărul
Chiar întrecînd măsura, cum citesc
În însăși rătăcirea minții mele
Și-mpovărarea frunții.

POLIXENES: Ce tot spune?

HERMIONA: Ceva îl tulbură.

POLIXENES: Măria ta!
De ce strigi? Ce-i cu tine, dragă frate?[3]

HERMIONA: Pari, după chip, pierdut. Ce-i?

LEONTES: Jur, nimica!
Cum își trădează firea nebunia

Și duioșia, ajungînd adesea
De rîsul inimilor tari! Privesc
Al fiului meu chip și-mi vine-a crede
Că sar cu două'ș'trei de ani în urmă[9]:
Mă văd pe mine, cel cu pulpe goale,
Hăinuța mea de catifea verzuie,
Jungherul bont, stăpînul să nu-și muște,
Cum fac primejdioasele podoabe.
Mă-ntreb: cu țîncu-acesta-am semănat?
C-un sîmbure! C-un prințișor! Ia spune-mi:
O să te lași, deci, tras pe sfoară?

MAMILLIUS: Nu, sire,-o să mă bat!

LEONTES: Te bați? Ferice fie-ți viața!
(Lui Polixenes): Frate,
La fel de drag vă este prințul vostru
Cum nouă ni-i al nostru?

POLIXENES: El înseamnă
Mișcarea, bucuria, viața însăși,
Prieten bun, dușman, lingușitor,
Oștean și dregător și tot. Preschimbă
O zi de vară-n scurtă zi de iarnă;
Iar sîngele-ngroșat de-ngrijorări
Copilăria lui mi-l spală,

LEONTES: —Asemeni
Cu slujba-acestui scutier la noi.
Noi doi să mergem, sire: -ți vei urma
Pe urmă drumul plin de strălucire.
Cît mă iubești, arat-o, Hermiona,
În găzduirea lui. Și tot ce-i scump
Aici să fie ieftin pentru el.
Cu tine și tîlharul meu, el mi-este
Părtaș iubirii.

HERMIONA: Sîntem în grădină.
Cum poruncești: să te-așteptăm acolo?

LEONTES: Cum vă e placu',-oriunde-ați fi sub soare,
Vă voi afla. *(Aparte)* Le dau acum frîu liber
Și nu-și dau seama cum mă joc cu ei.
(Tare) Plecați! Plecați!
(Aparte) Spre el și-nalță clonțul, se-narmează
Cu toată cutezanța unei soațe
Al cărei soț o-ngăduie. Plecat-au.
Sînt pîn' la glezne, la genunchi, la creștet,
Peste urechi și coarne... *(Tare)* Hai, băiete,

La joacă du-te, maică-ta se joacă,
Și eu joc; josnic rol — ce — va sfîrși
Atunci cînd mă vor prohodi la groapă,
Scîrbite chiote și huiduieli.
Hai, joacă-te, băiete! C-au mai fost
(De nu mă-nșel) și alți încornorați
Pe vremuri; chiar și-n clipa cînd spun astea,
Din cîți își iau de braț nevasta, mulți
Nu bănuiesc că ea, în lipsa lor,
A spart zăgazul și, la ei în iaz,
A pescuit Jupîn Surîs, vecinul.
Mă mîngîi că-s și alte porți deschise
Ca și a mea, chiar fără voia lor.
Nădejdea de și-ar pierde cei ce au
Neveste răzvrătite, o zecime
Din lumea asta ștreangul și l-ar pune.
Nu-i leac, că unei stele desfrînate
Îi sîntem robi la est, vest, nord și sud[10].
Știm că un pîntec nu-i păzit de ziduri:
Dușmanii intră, ies cum le e voia,
Cu tot cu catrafuse... Multe mii
Bolnavi sînt și nu știu. Ce zici băiete?

MAMILLIUS: Toți spun că-ți semăn.

LEONTES: Da, e-o mîngîiere.
Camillo, aici ești?

CAMILLO: Da, preanălțate doamne.

LEONTES: Ești om cinstit, băiete; treci la joacă!
Camillo, domnul ăsta mai rămîne.

CAMILLO: Cu ancora-i v-ați zbuciumat prea mult:
Voi o lăsați și ea urca.

LEONTES: Văzut-ai?

CAMILLO: Voi îl rugați, el stăruia că-n țară
L-așteaptă grele treburi.

LEONTES: Ai simțit?
(Aparte) Și-au și dat seama: își vorbesc în șoaptă
Că regele-i... Au mers departe... Aflu
Eu cel din urmă... *(Tare)* Dar de ce-a rămas?

CAMILLO: Că l-a rugat preabuna doamnă.

LEONTES: Doamnă?
Da, fie! „Bună“? S-ar cădea!... Așa-i
Că nu-i. Au priceput și alte tidve
Istețe ca și-a ta? Tu sorbi mai mult
Decît un prost de rînd. Au înțeles

Doar firile alese, -așa-i? Doar unii
Căpoşi grozav? Cei de la coasa mesei
Sînt, poate chiori în treaba asta? Zi!

CAMILLO: Ce treabă, sire?-Am înțeles
Că regele mai stă.

LEONTES: Ha!

CAMILLO: Că mai stă.

LEONTES: Așa-i. Dar pentru ce?

CAMILLO: Pe plac să facă maiestății voastre
Şi rugilor reginei.

LEONTES: Cum? Pe plac?
Şi rugilor reginei, zici? Pe plac!
Destul! Camillo, ți-am încredințat
Tot ce se-ascunde-n inima-mi, și taina
Păcatului meu. Şi, ca un duhovnic,
Tu sufletul mi-l lecuiai; plecam
Ca penitentul mîntuit. Dar iată,
Ne-ai înșelat cu cinstea-ți, sau ce pare
Că-i cinste.

CAMILLO: Doamne sfinte, mă păzește!

LEONTES: Mai mult: nu ești cinstit; de tinzi să fii,
Ești un mișel lovind din spate cinstea
Şi fugi de drumul bun. Nu prostănac
Ce-mi jefuieşte-ncrederea și uită
De-ndatoriri. Un prost ce vede bine
Cît e de mare miza pusă-n joc
Dar el o ia în glumă.

CAMILLO: Preamărite,
Sînt poate lăsător, fricos și prost,
Că nici un om de ele nu-i ferit,
Ci delăsarea, frica și prostia
Sînt printre-atîtea fapte fără număr
Ce-n lume se ivesc. Dacă-am uitat
De-ndatoriri vreodată-n slujba voastră,
Prostia mea-i de vină. Dacă-am fost
Un prost cu sîrg, de vină-i delăsarea:
N-am cîntărit urmările. Şi dacă
Vreodată m-am codit să fac un lucru
Fiindcă mă-ndoiam că iese bine,
Şi-apoi, cînd îl făceam, striga din el
Întreaga-mi nepricepere, aceasta
Era o teamă care-i molipsește
Şi pe-nțelepți. Stăpîne,-acestea sînt

Îngăduite beteșuguri care
Nu ocolesc nici cinstea. Dar, stăpîne,
Te rog fierbinte să îmi spui pe șleau
Ce vină am și cum arată. Dacă
N-o recunosc, ea nu-i a mea.

LEONTES: Ce spui?
Cum, n-ai văzut? Ba da, nu-i îndoială,
Ori ai pe ochi o coajă și mai groasă
Decît e-un corn de-ncornorat. Cum oare
N-ai auzit nimic? Că zvonul zboară
Din astfel de priveliști. N-ai gîndit
(Doar cel ce n-are minte nu gîndește)
Că lunecoasă-i soața-mi? De nu vrei
Să minți fără rușine că n-ai văz,
Auz, gînd, spune-atunci că soața mea
Paiață e c-un nume de rușine,
O cîrpă ce se lasă folosită
'Naintea nunții. Spune-o lămurit.

CAMILLO: Nu am de gînd s-aud că doamna noastră
E ponegrită și să n-o răzbun.
Pe legea mea! Nicicînd cuvîntul vostru
Nu v-a-njosit atît. De l-ați mai spune,
V-ar fi păcatul cît e și al ei,
Dacă-ar avea păcat.

LEONTES: Nimic nu-i șoapta?
Obrazul cînd de-un alt obraz l-apropii?
Sau nasul de-un alt nas? Și nici sărutul
Cu buzele retrase?[11] C-un suspin
(Semn limpede al cinstei întinate)
Cînd bidiviul rîsului l-oprești?
Piciorul călărind peste picior?
Cînd te pitești prin colțuri? Zorești ceasul
Minutul vrîndu-l oră,-amiaza — noapte?
Toți ochii orbi de-albeață — și nu și-ai lor —,
Să poată nevăzuți păcătui?
Nimic nu-s astea? Lumea-i, deci, nimic
Și toate ce-s în ea. Nimic nu-i cerul
Și regele Boemiei nimic.
Nimic soția mea și nici nimic
Nimicur'le-astea, dacă nu-i nimic
Nici faptu-acesta.

CAMILLO: Vindecă-te, sire,

Degrabă de un gînd bolnav ca ăsta,
Că-i cu primejdii.

LEONTES: — O fi, dar e-adevărul.

CAMILLO: O, nu stăpîne!

LEONTES: Ba mă minți, mă minți!
Am spus că minți, și te urăsc. Mîrlan,
Rob fără minte, uliu șovăielnic
Prinzînd și rău și bine-ntr-o ochire
Dar neputînd s-aleagă. Dacă-ar fi
Stricat ficatul soației mele, — așa cum e
Și viața ei, n-ar mai trăi nici cît
Nisipul curge-n ornic.

CAMILLO: Cine-o strică?

LEONTES: Cum cine? Cel ce-o poartă aninată
La gît, ca pe-o medalie de-a ei.
Riga Boemiei[12], acel pe care
Dacă-aș avea slujbași mai credincioși,
Cu ochii treji veghind la cinstea mea
Ca la cîștigul lor, l-ar face sigur
Să nu mai poată face ce-a făcut.
I-ai fost paharnic; eu te-am ridicat,
De cei înalți în rang te-am pus alături;
Tu, care chinu-mi vezi, cum cerul vede
Pămîntul și pămîntul vede cerul,
Să-i torni o cupă, veșnic somn să-i dea,
Iar mie leac să-mi fie.

CAMILLO: Pot, stăpîne,
Dar nu cu un amestec prea năvalnic,
Ci-un altul mai domol, ce nu lovește
Cu ură, ca veninul; dar nu pot
Să cred sfiala doamnei că-i umbrită
Atît de crunt... Onoarea ei regească.....
De te-a iubit....

LEONTES: Te-ntrebi și mergi la dracu'!
Mă crezi atît de mîrșav și nebun
Să-mi caut singur zbucium? Să mînjesc
Neîntinatul, albu-mi așternut
(Păzit de somn, iar, dacă-i pîngărit,
E numai spini, țepi, viespi, urzici)?
Și sîngele copilului meu, prințul,
Să-l defăimez (cred că-i copilul meu
Și îl iubesc de parcă-ar fi al meu)?

De n-aş fi chibzuit aş face asta?
Crezi c-o pot lua atît de razna?

CAMILLO: Doamne,
Nu pot să nu vă cred: îi fac, deci, seama.
Dar, după ce-l voi da pe el deoparte,
Regina să v-o luaţi din nou alături
De dragu'-odraslei voastre; îmi închipui
Ce cleveteli vor fi prin ţări, la curţi
Prietene măriei voastre.

LEONTES: — Ntocmai!
Mă-ndemni să merg pe drumu-ales de mine;
Iar cinstea ei n-o voi umbri nicicum.

CAMILLO: Stăpîne,
Plecaţi şi fiţi surîzător cu ei
Ca-n zi de sărbătoare un prieten;
Îi sînt cupar: de-i va prii licoarea,
Din slujba ta m-alungă.

LEONTES: Asta-i tot.
O faci, şi ai din inima-mi o parte;
N-o faci, pe-a ta o spinteci.

CAMILLO: O fac, doamne!

LEONTES: Prietenos m-arăt, cum ţi-a fost sfatul.

(Iese.)

CAMILLO: Sărmană doamnă! Da-n ce stare sînt
Eu însumi? Datu-mi-i să-l otrăvesc
Pe bunul Polixen; şi mi-e temei
Supunerea mea faţă de-un stăpîn
Ce-n răzvrătirea faţă de el însuşi
I-o răzvrăti pe-ai săi supuşi. Mărire
Mi-aduce fapta asta. Chiar de-ar fi
Dovezi că mii de ucigaşi de regi
Trăit-au în belşug, tot n-aş ucide;
Dar cum arama, piatra, pergamentul
Nu dau astfel de pilde, fărdelegea
Va da-napoi.... Deci trebuie să fug:
De-o făptuiesc sau nu, tot îmi frîng gîtul.
O, de-ar luci o stea ferice! Iată-l
Pe regele Boemiei.

POLIXENES: Ciudat!
Mai reci par cei de-aici. Nici un cuvînt?
Camillo, bună ziua.

CAMILLO: Mă-nchin ție,
Mărite doamne!
POLIXENES: Ce e nou la curte?
CAMILLO: Nimic de seamă.
POLIXENES: Regele arată
De parcă și-a pierdut niște ținuturi
Mai dragi ca viața însăși. Chiar acum
L-am întîlnit, l-am salutat, dar el
Și-a-ntors privirea și, strîmbîndu-și gura
Cu mult dispreț, s-a-ndepărtat în grabă,
Lăsîndu-mă să chibzuiesc ce pricini
Schimbatu-i-au purtarea.
CAMILLO: Stăpîne, nu cutez să știu.
POLIXENES: Cum? Nu cutezi? Nu? Știi și nu cutezi?
Vorbește lămurit; acesta-i tîlcul:
Nu poți să spui că nu cutezi să-ți spui
Ce știi tu însuți. Bunule Camillo,
Oglindă-mi este fața ta schimbată
Vădind cum s-a schimbat și-a mea. Părtaș
Sînt la schimbare, dîndu-mi bine seama
Cît m-a schimbat.
CAMILLO: E-o boală ce pe unii
I-a zdruncinat; nu știu să-i spun pe nume.
Ești teafăr, dar le-ai dat-o tu.
POLIXENES: Le-am dat-o?
Să nu mă faci să par un basilisc:
Pe-atîția i-am privit, și ochii mei
Le-au dat belșug, nu i-au ucis. Camillo,
Ești gentilom și învățat, știu bine,
Împodobind deopotrivă cinul
Și părintescul nostru nume nobil
Ce-l moștenim cu cinste. Dacă știi
Ceva ce s-ar cădea să știu, te rog
Nu-l zăvorî în temnița tăcerii.
CAMILLO: Nu pot răspunde.
POLIXENES: Cum, le-am dat o boală
Și-s sănătos? Dator ești să-mi răspunzi.
Ascultă-mă, Camillo, te conjur
Pe tot ce-n oameni vrednic e de cinste
— La fel de vrednică-i și ruga mea —,
Să-mi spui ce rele se tîrăsc spre mine,
Cît sînt, de-aproape, cum să le-ocolesc,

Şi, de nu pot, cum să le-ndur.

CAMILLO: Vă spun,
Fiindcă mi-e învinuită cinstea
De el, şi-l cred cinstit. Vă dau un sfat
Ce trebuie urmat mai iute chiar
Decît mi-ar trebui să-l spun; altminteri
Strigam: „Sîntem pierduţi", şi-n veci adio!

POLIXENES: Te-ascult.

CAMILLO: El m-a tocmit să te ucid.

POLIXENES: El, cine?

CAMILLO: Regele.

POLIXENES: De ce, Camillo?

CAMILLO: El bănuieşte, jură chiar — de parcă
Ar fi văzut sau el ar fi unealta
Ce v-a împins — că de regina lui
Voi v-aţi atins cum nu e-ngăduit.

POLIXENES: Atunci în smîrc spurcat să se prefacă
Întregu-mi sînge, numele-njugat
Să-mi fie cu-al acelui ce vîndut-a
Pe cel mai blînd[13]. Şi faima-mi să se schimbe
Într-o miazmă ce-ar strîmba şi nasul
Cel mai nesimţitor; oriunde-ajung,
Să fugă toţi, hulindu-mă, de mine.
Mai mult: să mă blesteme ca pe-o boală,
Cea mai cumplită boală despre care
S-a scris sau s-a vorbit cîndva.

CAMILLO: Juraţi
Pe stele şi pe-nrîurirea lor
Ca bănuiala să-i goniţi; mai lesne
De lună marea n-o lăsaţi s-asculte
Decît cu jurăminte şi cu sfaturi
Surpaţi clădirea nebuniei lui,
Zidită pe-o credinţă ce-o trăi
Cît o să-şi ţină trupul drept.

POLIXENES: Dar cum
Iscatu-i-am acestea toate?

CAMILLO: Nu ştiu,
Dar e mai chibzuit să ne ferim
Decît să ne-ntrebăm cum s-a ivit.
De-mi credeţi cinstea care stă închisă-n
Lăcriţa mea ce-o veţi lua zălog,
Fugim la noapte. Le voi da de ştire
În taină celor din suita voastră

Şi, cîte doi sau trei, prin alte porţi
Pe rînd i-oi scoate din oraş. Iar eu
În slujba voastră-mi pun ursita care
Pierdută-i prin destăinuirea asta.
Nu şovăiţi: rostit-am adevărul;
V-o jur pe cinstea tatei. Dar de vreţi
Dovezi, să ştiţi că nu-ndrăznesc s-aştept.
Mai sigur nu sînteţi nici voi decît
E-un osîndit a cărui moarte-a fost
Jurată chiar de rege.

POLIXENES: O, te cred!
Pe-obraz citit-am inima-i. Dă-mi mîna.
Să-mi fii pilot şi să îmi stai alături.
Corăbiile-s pregătite;-ai mei
De două zile aşteptau să plece.
Această gelozie-i zămislită
De o fiinţă scumpă şi va fi
Cumplită, pe cît ea-i de minunată
Şi de puternic el. Cum socoteşte
C-a fost vîndut de-un om ce i-a jurat
Prietenie pururi, va urzi
Amare răzbunări. Sînt prins de spaimă
Plecarea e-n folosul meu, iar doamnei
Ea-i va aduce liniştea, căci el
Vorbeşte despre ea, dar ea nu-şi află
În bănuiala lui bolnavă locul.
Te-oi răsplăti, Camillo, ca pe tata
Cu viaţă de mă scoţi de-aici. Să mergem.

CAMILLO: Maimare-s peste porţile cetăţii
Şi cheile le ţin. Vă rog, mărite,
Grăbeşte ceasul. Deci să mergem, sire!

(Ies.)

ACTUL II

SCENA 1

Sicilia. La curtea lui Leontes.
Intră Hermiona, Mamillius și doamnele.

HERMIONA: Ia-l pe băiat: mă sîcîie prea tare
Și nu mai rabd.

PRIMA DOAMNĂ: Prea nobile stăpîne,
Vii să te joci?

MAMILLIUS: Nu vreau, cu tine nu!

PRIMA DOAMNĂ: De ce, iubite doamne?

MAMILLIUS: Mă ții prea strîns în brațe și-mi vorbești
De parcă-aș fi un prunc. Tu-mi placi mai mult.

A DOUA DOAMNĂ:
De ce stăpîne?

MAMILLIUS: Nu pentru că ai
Sprîncenele mai negre; dar se zice
Că, dacă-s negre, vă și stau mai bine
Cînd nu sînt prea păroase, ci un arc,
O semilună trasă cu condeiul.[14]

A DOUA DOAMNĂ:
Dar cine te-a-nvățat?

MAMILLIUS: Am deslușit
Pe-obrazul doamnelor. Să ne jucăm.
Sprînceana ta cum e?

PRIMA DOAMNĂ: Albastră, doamne.

MAMILLIUS: E-o glumă. Nas albastru, la o doamnă,
Văzut-am, nu sprîncene.

PRIMA DOAMNĂ: Auzi colo!
Regina, maică-ta, se împlinește
Și vom sluji un prinț frumos, curînd;

Cu noi o să te joci atunci doar dacă
Vrem noi.

A DOUA DOAMNĂ:
Ea a dospit de-un timp încoace.
De fericire aibe parte!

HERMIONA: Ce-i?
Ce gînduri, înțelepte vă frămîntă?
Hai, domnul meu. Am timp și pentru tine.
Stai jos aici și spune-ne-o poveste.

MAMILLIUS: Și cum să fie — veselă sau tristă?

HERMIONA: Cît poți de veselă.

MAMILLIUS: Mai bune-s iarna cele triste. Una
Cu priculici și duhuri.

HERMIONA: Te-ascult. Spune-o
Și cu strigoii sperie-mă: la asta
Doar te pricepi.

MAMILLIUS: A fost odată-un om....

HERMIONA: Nu!-ntîi te-așază.

MAMILLIUS: Sta la cimitir....
Ți-o spun în șoaptă, greierii-ăștia gureși
Cumva să n-o audă.

HERMIONA: Hai, vino și mi-o spune la ureche.
(Intră Leontes, Antigonus și curtenii.)

LEONTES: L-ai întîlnit? Pe-ai lui? Și pe Camillo?

PRIMUL CURTEAN:
Eram după brădet. N-am pomenit
Zorind așa pe nimeni. I-am văzut
Cum merg spre vas.

LEONTES: Cît sînt de fericit
Că, osîndindu-i, n-am dat greș! Dar, vai,
De ce a trebuit să știu atîtea?
O fericire fără margini ca aceasta
E un blestem! Ascuns pe-un fund de cupă
Poate-un paing să fie, tu să bei,
Făr' să te otrăvești, fiindcă nu știi.
Scîrboasa mirodenie de-o vezi,
Icnești de-ți rupi și coaste și gîtlej.
Eu am băut și am văzut paingul,[15]
Codoș și ajutor i-a fost Camillo:
E-o uneltire-n contra mea și-a țării
E-adevărat ce bănuiam: mișelul
Ce mă slujea era în slujba lui.

El planul meu i-a dezvelit, iar eu
Sînt o paiață, — un giumbușluc cu care
Se joacă ei. Dar cum li s-au deschis
Atît de lesne porțile?

CURTEANUL: Era-n
Puterea lui ce, la porunca voastră,
O folosise-adesea.

LEONTES: Știu prea bine.
(Hermionei:) Băiatul dă-mi-l: nu l-ai alăptat
Și-s bucuros: e-n el ceva de-al meu,
Dar prea mult sînge-al tău.

HERMIONA: Ce-i asta? Joc?

LEONTES: Luați-l de-aici! Să nu-l mai văd cu ea!
Luați-l și lăsați-o să se joace
Cu-acel care să crească a făcut-o.
Că Polixen te-a bulbucat așa.

HERMIONA: Eu am să spun că nu și jur că spusa-mi
Ai să mi-o crezi, chiar dacă-ai vrea s-o negi.

LEONTES: Uitați-vă la ea, cinstiți curteni!
Veți spune: „E-arătoasă“, dar mai drept
Ar fi de-ar spune inima· „Păcat
Că nu e și cinstită... și virtuoasă!“.
Înfățișarea ei pe dinafară
Cuvine-se slăvită; și, pe urmă,
Un „hm!“, un „ha!“, săltînd ușor din umăr,
Mărunte soiuri ale calomniei...
Ba nu; am luat-o razna; ale milei...
De calomnii virtutea-i vestejită,
Că „hm!“ și „ha!“ și semnele din umăr
Ce-au însoțit cuvîntul „arătoasă“
Se-opresc pînă să spuneți că-i cinstită.
Aflați prin cel mai încercat de chinuri:
E-adulterină.

HERMIONA: Un mișel de-ar spune-o,
Cel mai netrebnic din mișeii lumii,
Ar fi și mai mișel. La tine, doamne,
Doar o greșeală-i.

LEONTES: Doamnă, tu greșit-ai
Pe Polixen luîndu-l drept Leontes.
Făptură,-ai rang înalt, nu-ți spun pe nume:
Mă tem cuvîntul hîd să nu-l învețe
Și cei de jos, și fără osebire
Să glăsuiască prințul și calicul.

Am spus: e-adulterină şi cu cine.
Mai rău: e trădătoare, iar Camillo-i
Părtaşul ei, el ştie ceea ce
Pe ea s-o ruşineze-ar trebui
Că ştiu ea însăşi şi cu-acel netrebnic
Mai mîrşav decît toţi — că ea anume
Culcuşul mi-a spurcat, precum acelea
La care în popor urît le zice.
Şi a ştiut de fuga lor.

HERMIONA: Nu! Jur
Că n-am ştiut! Ce chin vei îndura
Cînd cugetul mai limpede-ţi va fi
Că-n faţa lumii m-ai hulit. Stăpîne,
Dreptate pe deplin abia-mi poţi face
De spui că ai greşit.

LEONTES: Nu! De-i greşit
Temeiu-ncredinţării mele,-atunci
Nici centrul lumii n-ar putea să-nvîrtă
Un titirez. La temniţă cu ea!
Cel care-o apără e vinovat
O vorbă doar de spune.

HERMIONA: —O stea vrăjmaşă
Domneşte-acum. Va să-mi păstrez răbdarea
Pînă cînd cerul fi-va mai prielnic
Cinstiţi curteni, spre plîns nu-s aplecată
Ca o femeie; fără-această rouă,
A voastră milă, poate, ar seca.
Mă mistuie un nobil gînd mai tare
Ca lacrimile. Dar vă rog din suflet
Mă judecaţi cu gîndul cumpănit,
Cum vă îndeamnă mila. Şi voinţa-i
Se va-mplini. Cu mine cine merge?
Te rog, stăpîne, să te-nduri şi-mi lasă
Pe doamne-n preajmă. Starea-mi, vezi, o cere.
Prostuţelor, n-aveţi de ce să plîngeţi:
De-aflaţi că pe dreptate doamna voastră
A fost trimisă-n temniţă, jeliţi-o
Pe cea de-atunci. Eu merg la închisoare
Ca faima cinstei mele să sporească.
(Lui Leontes): Adio, doamne! N-am dorit nicicînd
Să văd că eşti mîhnit. Acum ştiu sigur
C-am să te văd. *(Doamnelor):* Veniţi cu mine,-i
voie.

LEONTES: Plecați! Am poruncit.
PRIMUL CURTEAN:
Te rog, slăvite, cheam-o înapoi.
ANTIGONUS: Ai grijă, judecata să nu-ți fie
Prea crudă, tropsind trei mari făpturi:
Măria ta, regina și copilul.
PRIMUL CURTEAN:
Îmi pun chezașă viața pentru ea:
Primește-mi chezășia: ne-ntinată-i,
În fața cerului și-a ta, de tot
Ce-o-nvinuiești.
ANTIGONUS: Și dacă nu-i așa,
Mi-aduc în casa soației mele grajdul,
Mă leg cu ea în zgardă: în regină
Mă-ncred doar cît o simt și-o văd: atît!
De-i vinovată, — atunci în lumea-ntreagă
Orice fărîmă-a cărnii de femei
Minciună-i doar!
LEONTES: Tăceți!
PRIMUL CURTEAN: Mărite doamne,
Vorbim nu pentru noi, ci pentru tine.:
Te-a înșelat vreun amăgitor
Ce fi-va blestemat. Dacă l-aș ști,
L-aș sfărîma. Ea cinstea de-a mînjit-o,
Eu, iată, am trei fete, cea mai mare
De unsprezece ani, iar celelalte
De nouă și de cinci; de-a fost așa,
Or să plătească ele: pentru asta,
Pe cinstea mea, pe toate le scopesc.
N-or să apuce paisprezece ani,
Să nu îmi dea bastarzi; sînt ale mele
Și mai curînd mă jugăneam decît
Să n-am urmași neîntinați.
LEONTES: Ajunge!
Pe toate le miroși c-un simț de gheață.
Ca nasul unui mort! Dar eu o văd
Și-o simt cum simți tu asta *(Îl lovește)* și cum
vezi
Uneltele simțirii.
ANTIGONUS: De-i așa,
N-are nevoie cinstea de mormînt
Și nu-i un dram în ea să-nmiresmeze
Al lumii bălegar.

LEONTES: Cum? N-am crezare?

PRIMUL CURTEAN:
N-ai, doamne; mai curînd am eu. Aş crede
Mai bucuros în cinstea ei decît
În bănuiala ta, fiind hulit
Cum s-ar putea să fii.

LEONTES: Dar ce nevoie-i
Să vă împărtăşim acestea toate
În loc ce vrerea dîrză s-o urmăm?
Că drepturile noastre n-au de ce
S-asculte sfatul vostru; v-am vorbit
Doar din fireasca noastră bunătate.
Voi, uluiţi — sau numai părînd astfel, —
Nu vreţi sau nu puteţi gusta, ca noi,
Un adevăr: aflaţi că sfatul vostru
Nu ne mai trebuie. Cîştig şi pierderi
Şi rînduiala lor,cu toate sînt
De drept a'noastre.

ANTIGONUS: Aş fi vrut ca totu'
Să-l cîntăreşti în pacea minţii, sire,
Dar la iveală să nu-l scoţi.

LEONTES: Cum asta?
Ori anii te-au prostit, ori eşti nătîng
Chiar din născare. Fuga lui Camillo
(Adausă legăturii lor,
Vădită cum sînt roadele-ndoielii,
Că doar le vezi şi-n ele ai dovada,
Sporită-apoi de tot ce se întîmplă)
Îmi duce hotărîrea mai departe.
Dar, pentru-ncredinţare mai deplină,
— Că-n pricini însemnate cum e-aceasta,
E jalnic de eşti repezit —, trimis-am
La templul lui Apolo,-n sacrul Delphos[16],
Pe Dion şi Cleomenes[17]; îi ştiţi
Cît sînt de vrednici. Ei ne vor aduce
De la oracol adevăru-ntreg
Şi sfatul lui cel sfînt m-o ţine-n frîu
Sau pinteni o să-mi dea. Făcut-am bine?

PRIMUL CURTEAN:
Bine-ai făcut, stăpîne.

LEONTES: Deşi n-am îndoieli şi nu-i nevoie
Să ştiu mai mult, oracolul va da
Odihnă altor minţi — cum e a lui —

A căror neştiinţă nu e-n stare
La adevăr s-ajungă. Socotit-am
Că-i chibzuit s-o-nchidem, depărtînd-o
De noi, ca nu cumva cei doi fugari
Pe seama ei să fi lăsat trădarea.
Urmaţi-ne! Poporului vorbi-vom;
Ne va trezi pe toţi povestea-aceasta.

ANTIGONUS: De-atîta rîs — aşa cum cred — de-ndată
Ce adevărul se va şti.

(Ies.)

SCENA 2

La intrarea unei temniţe în Sicilia.
Intră Paulina, un nobil şi slujitori.

PAULINA: Pe paznic cheamă-l. Spune-i cine sînt.
(Nobilul iese.)

O. doamna mea, -n Europa nu-i palat
Prea strălucit să fie pentru tine:
În temniţă ce cauţi?

(Intră nobilul însoţit de paznic.)

Domnul meu,
Mă ştii, nu e aşa?

PAZNICUL: Ca pe o doamnă
De vază, vrednică de cinste.

PAULINA: —Atunci,
Te rog condu-mă la regină.

PAZNICUL: Doamnă,
N-am voie. Sînt porunci ne-nduplecate.

PAULINA: Ce-nverşunare! Să nu-ngădui cinstei
Dragi oaspeţi să primească! S-ar putea
Cu-o doamnă din suită să vorbesc?
Emilia? Sau cu oricare alta?

PAZNICUL: Vă rog atuncea, doamnă,
Pe slujitorii-aceştia-ndepărtaţi-i
Şi pe Emilia o-aduc.

PAULINA: Te rog
S-o chemi. Iar voi plecaţi.

(Ies nobilul şi slujitorii.)

PAZNICUL: -Și, doamnă,
Va trebui să fiu și eu de față.
PAULINA: Fie cum vrei.

(Iese paznicul.)

Cîtă silință ca să strici culoarea,
Făcînd o pată unde nu e pată!

(Intră paznicul și Emilia.)

Cinstită doamnă, spune-mi cum se simte
Stăpîna noastră bună?
EMILIA: Așa cum poate o ființă mare
Și-nsingurată să se simtă-aici.
De-atîta chin și spaimă — cum nicicînd
N-a îndurat o gingașă femeie —
Născut-a înainte de soroc.
PAULINA: Băiat?
EMILIA: O fată foarte drăgălașă,
Un prunc voinic și plin de viață care
Reginei alinare-i dete; zis-a:
„Sărmana mea captivă, ca și tine,
Nevinovată sînt".
PAULINA: Cutez să jur:
Blestem pe-a regelui sminteală cruntă!
Va trebui să-i spunem — și-i vom spune.
E treabă de femeie: eu o fac.
De-oi fi blajină, bubele să-mi crească
Pe limba care-n veci să nu mai fie
Trompet al roșiei mînii. Te rog
De-adînca mea credință spune-i doamnei.
De se încrede-n mine, să-mi dea pruncul;
Eu regelui o să-l arăt, fiindu-i
Apărător înflăcărat. Și poate
S-o-nduioșa cînd o vedea copilul.
Ades tăcerea nevinovăției
Învinge cînd dă greș cuvîntul.
EMILIA: Doamnă,
Ți-s bunătatea, cinstea prea vădite
Să nu învingă planul tău. Pe lume
Nu-i nici o doamnă-atît de potrivită
Acestui țel măreț. Te rog să intri-n
Odaia de alături. Deîndată
De nobilul tău gînd dau știre doamnei

Ce astăzi chiar croise-un plan la fel,
Dar nu-ndrăznea să-l dea cuiva pe seamă
De teamă că acela n-o să-l vrea.

PAULINA: Să-i spui că vorbelor voi da frîu liber:
De va țîșni din ele-nțelepciunea
Ca îndrăzneala mea din suflet, sigur
Voi izbîndi.

EMILIA: Fii binecuvîntată!
Merg la regină. Vino mai aproape.

(Iese.)

PAZNICUL: Regina de-și trimite pruncul, nu știu
Cîte primejdii cheamă-asupra mea:
N-am împuternicire...

PAULINA: Nu te teme:
Copilul-a fost întemnițat în pîntec;
Prin legea și-mplinirea Firii,-i liber
Cu drept deplin: a regelui mînie
Și vina mamei (dacă-a fost vreo vină)
Cu el n-au, astfel, nici o legătură.

PAZNICUL: La fel cred întru totul.

PAULINA: N-ai teamă: pe cuvîntul meu, voi sta
Între primejdie și tine.

(Ies.)

SCENA 3

Sicilia. La curtea lui Leontes.
Intră Leontes, slujitori, Antigonus și curteni.

LEONTES: Nici zi, nici noapte n-am odihnă. Prea slab
Să-mi port acestea toate. Sînt prea slab.
De n-ar fi fapta vie... parte-a faptei —
Ea, dezmățata; desfrînatul rege
De brațul meu departe-i și de țința
În care mintea-mi, răzbunînd trădarea,
Vrea să-l lovească. Dar pe ea am prins-o,
E-n gheara mea; dacă-ar pieri în flăcări,
O jumătate din odihna mea
Mi s-ar întoarce. Cine e?

(Intră un slujitor.)

SLUJITORUL: Stăpîne!
LEONTES: Ce face fiul meu?
SLUJITORUL: Dormit-a bine.
Şi sînt nădejdi că-i vindecat.
LEONTES: Ce nobil!
Văzînd necinstea maică-si, slăbit,
Luînd ruşinea asupră-i, îşi pierdu
Şi cugetul şi somnul; şi, tînjind,
Căzu la pat. Tu du-te-acum să vezi
Ce face.

(Slujitorul iese.)

Pfui! Să uit de Polixen!
Chiar gîndul răzbunării se întoarce
Mereu la mine: el e prea puternic,
Şi el, şi-ai săi prieteni; să aştept
Un timp prielnic. Răzbunarea-acum
S-o-ndrept spre ea. Camillo, Polixen
Îşi rîd de mine şi de-a mea durere.
De i-aş ajunge, n-ar mai rîde; nici ea
Nu rîde, că e-n mîna mea.

(Intră Paulina, purtînd copilul.)

UN NOBIL: Nu-i voie!
PAULINA: Mai bine, domnii mei, să-mi staţi drept sprijin:
De patima lui crudă vi-e mai teamă
Decît de viaţa Doamnei? Ne-ntinarea-i
E mai cinstită ca mîndria lui.
ANTIGONUS: Ajunge!
SLUJITORUL: Doamnă, n-a dormit azi noapte
Şi-a poruncit să nu lăsăm pe nimeni.
PAULINA: Fiţi liniştiţi, eu somnul i-l aduc
Voi vă tîrîţi ca umbrele în preajma-i,
Oftînd la înfoierile-i deşarte,
Hrănind pricina lipsei lui de somn.
I-aduc cuvînt lecuitor şi-adevărat,
Cinstit, să-l vindec de acea umoare
Ce somnul i-l alungă.
LEONTES: Cîtă zarvă!
PAULINA: Nu-i zarvă, doamne; ţinem sfat s-alegem
Naşi pentru Înălţimea Voastră.
LEONTES: Cum?

Ce cutezanță!-Afară! Antigonus,
Ți-am spus că n-are voie-aici să vină;
Știam că va-ncerca.

ANTIGONUS: I-am spus și eu
Că, dacă vine, te vei supăra,
La fel și eu.

LEONTES: Cum? Nu o poți opri?

PAULINA: De la necinste da. Acuma, însă,
De nu-ți urmează pilda, să mă-nchidă
Virtutea fiindc-o sprijin, să fii sigur
Că nu mă va opri.

ANTIGONUS: O auziți?
De-o ia la fugă, frîul i-l las slobod,
Că nu se poticnește.

PAULINA: Vin, stăpîne,
Să te implor să mă asculți: îți sînt
Sfetnic supus, preacredincioasă slugă
Și doctor; dar nu-ndrăznesc, ca alții
Ce-s strînși în jurul tău, să par cumva
Că îți alin durerea. Vin din partea
Cinstitei doamne.

LEONTES: Ha! Cinstita doamnă!

PAULINA: Cinstită, da! Cinstită-am zis, cinstită
M-aș bate pentru cinstea ei, de-aș fi
Bărbat, chiar cel mai laș din preajma ta.

LEONTES: Afară!

PAULINA: Cine m-o atinge înseamnă
De ochii lui că-și rîde. Plec că vreau.
Da-ntîi să spun ce-aveam: cinstita doamnă
(Fi'ndcă-i cinstită)-ți dărui o fată.
Privește-o! Binecuvînteaz-o!

LEONTES: —Afară!
Cîinoasă vrăjitoare! Dați-o-afară!
Codoașă înrăită!

PAULINA: Nu știu de-astea
Cum nu le știi nici tu cînd mi le spui:
Cinstită sînt precît ești de smintit.
Și-ajunge-atît, cum merge lumea asta,
Să ziceți că-s cinstită.

LEONTES: Trădători!
N-o dați afară-n brînci?
(Lui Antigonus): Dă-i și bastardul.
Tu prost bătrîn, îmbrobodit de soață,

Gonit din cotineață de-o găină[18],
Bastardul ia-l! Îți spun să-l iei și dă-i-l
Babornițel.

PAULINA: În veci disprețuită
Să-ți fie mîna dacă iei prințesa
Doar fi'ndcă el îi dete pe nedrept
Un nume josnic.

LEONTES: De nevastă-i frică!

PAULINA: Și ție de ți-era, vedeai copiii
Că sînt ai tăi.

LEONTES: Un cuib de trădători!

ANTIGONUS: Nu-s trădător, jur pe lumina sfîntă!

PAULINA: Nici eu! Aici e-un singur trădător:
El. Sacra lui onoare, a reginei,
A fiului ce-ndreptățea speranțe,
A pruncului a dat-o pradă hulei;
Cu acul ei, mai ascuțit ca spada.
E-un blestem: cum stau lucrurile-acuma,
Nu poți să-i smulgi credința-adînc înfiptă
Cu rădăcina putredă, precît
De tari sînt stînca sau stejaru'.

LEONTES: — Arțagul
Furcatei limbi ce soțul, știu, nu-și iartă
Mă ceartă-acum pe mine. Plodul ăsta
Prăsilă-i de-a lui Polixen. Afară!
Și cu cățeaua-aceea dimpreună
În foc zvîrliți-l.

PAULINA: E al tău copilul.
Zicala veche ți s-ar potrivi:
„Spre răul lui, îți seamănă"[19]. Priviți:
Tiparu-i mic, da-i taică-su întreg;
Ochi, gură, nas, încruntătură, frunte,
Gropițe în bărbie și-n obraz,
Surîs și croi al mîinii, unghii, deget.
Zeiță bună Fire, ai făcut-o
Asemeni celui care-a zămislit-o;
Cînd mintea-i vei clădi, între culori
Să nu-i pui galben[20], nu cumva să creadă,
Cum crede el, că pruncii ei nu sînt
Ai soțului.

LEONTES: Babornița murdară!
Om de nimic, de nu o faci să tacă,
Te-așteaptă ștreangul.

ANTIGONUS: De-i trimiți la ștreang
Pe toți ce nu pot face-așa ceva,
Rămîi fără supuși[21].

LEONTES: Dar luați-o-odată!

PAULINA: Cel mai stricat și mai nevrednic rege
Nu s-ar purta așa.

LEONTES: Pe rug!

PAULINA: Nu-mi pasă!
Ereticul e cel ce-aprinde rugul,
Și nu cel ars pe el[22]. Nu-ți spun tiran,
Însă cruzimea-ți față de regină,
Pornind din năluciri prost întocmite,
Miroase-a tiranie. O să fii
Rușinea lumii.

LEONTES: Mi-ați jurat credință:
În numele acestui jurămînt,
Vă cer s-o alungați. De-aș fi tiran
Ea ar mai fi în viață?-Ar cuteza
Să-mi spună-așa de-ar ști că sînt? Afară!

PAULINA: Vă rog să nu mă-mpingeți. Plec. Ai grijă
De pruncul tău, stăpîne: e al tău.
Trimită-i Zevs[23] mai bună călăuză!
Ce vor aceste mîini? Voi, mult prea blînzi
Cu-a lui sminteală, nu-i veți face-un bine
Nicicînd. Adio! Noi plecăm.

(Iese.)

LEONTES: Tu, trădător, tu ți-ai trimis soția.
Copilul meu? Afar' cu el! Chiar tu,
Care-l privești cu-atîta duioșie,
Ia-l, vezi să fie înghițit de foc.
Chiar tu și nimeni altul. Ia-l de-ndată
Și într-un ceas să-mi spui că s-a făcut.
Să ai și martori, altfel îți iau viața
Și tot ce zici că e al tău. Să-mi spui
Dacă nu vrei, mînia-mi înfruntînd-o,
Bastardului eu țeasta-i voi zdrobi
Cu mîna mea. Ia-l, du-l să-l arzi de viu,
Că ți-ai întărîtat muierea.

ANTIGONUS: Nu!
Curtenii-aceștia, frați de-ai mei, de vor
Mă pot spăla de-nvinuire.

CURTENII: —Așa-i!
Nu el e vinovat de-a ei venire.
LEONTES: Cu toți mințiți.
PRIMUL CURTEAN:
Ne dă crezare, doamne! Te-am slujit
Cu cinste-ntotdeauna. Te rugăm
Să prețuiești aceasta. În genunchi
Te implorăm să răsplătești credința
Trecută și din viitor: și gîndul,
Atît de sîngeros, să-l schimbi, că duce
La crîncene urmări. Îngenunchem.
LEONTES: Sînt fulg în vînt. Trăi-voi să-l văd, oare,
Pe-acest bastard îngenunchind și tată
Numindu-mă? Decît să-l blestem mîine,
Azi îl ucid. Dar, fie! Îi las viața!
Și nu va fi nici una, nici cealaltă.
Ia vino-ncoace, domnul meu: tu, care
Duios te-amesteci unde nu ți-e locul,
Tu și găina[24] ta, făcînd pe moașa
Să scape viața-acestui prunc bastard —
Că sigur e bastard, la fel de sigur
Precît că barba asta-i sură: spune
Ce-ai face să-i scapi, viața-acestui plod?
ANTIGONUS: Orice îmi stă-n puterea iscusinței
Și rangul nobil cere,-atît măcar.
Puținul sînge ce-l mai am în trup
Îl pun zălog să-l scap, de-i cu putință,
Pe cel nevinovat.
LEONTES: E cu putință:
Pe spadă jură că m-asculți.
ANTIGONUS: Te-ascult.
LEONTES: Ia seama, fă ce-ți spun: orice greșeală
Îți va aduce moartea — nu doar ție,
Ci și soției tale, rea de gură,
Pe care o iertăm. Îți poruncim,
Fiind vasalul nostru, ia de-aici
Bastarda, du-o într-un loc pustiu,
Cît mai departe de hotarul țării,
Și las-o fără milă-n seama ei
Și-n grija vremii. Cum ne-a fost trimisă
De-o preaciudată soartă,-ți cer prin lege,
Pe sufletu-ți, pe caznele-ți trupești,
S-o duci ca pe-o străină într-un loc

Unde-ntîmplarea poate să-i dea viață
Sau s-o ucidă. Ia-o, deci, de-aici.

ANTIGONUS: Îți jur, voi face-ntocmai. Deși moartea
Dacă venea acuma, chiar, era
Mai milostivă. Haide, biet copil,
Un duh atotputernic să-i învețe
Pe corbi și pe ereți să-ți fie doici;
Că lupi și urși, se zice, și-au lăsat
Cruzimea, arătîndu-și astfel mila.
S-ai parte, doamne, de belșug, mai mult
Decît te-ndreptățește fapta-aceasta,
De partea ta să fie fericirea
În luptă cu această răutate.
Biet prunc, sortit pieirii!

LEONTES: Nu voi crește
Prăsila altcuiva.

(Intră un slujitor)

SLUJITORUL: Sosit-au, doamne,
De-acum un ceas, vești de la cei trimiși
La Delphos[25], Dion și Cleomenes
Au coborît pe țărm, zorind încoace.

PRIMUL CURTEAN:
Iuțeală fără seamăn!

LEONTES: Douăzeș'trei de zile: ce iuțeală!
E semn că-Apolo însuși va rosti
Curînd cuvîntul plin de adevăr.
Deci, domnilor, vom ține judecată:
O vom chema de față,-aici, să vină
Pe soața noastră cea necredincioasă;
Cum în auzul tuturor a fost
Învinuită, tot astfel va avea
O judecată dreaptă și deschisă
Cît ea va fi în viață. O povară
Mi-e inima. Lăsați-mă acum.
Porunca nu-mi uitați.

(Ies.)

ACTUL III

SCENA 1

Sicilia. Pe un drum.
Intră Cleomenes și Dion.

CLEOMENES: E blîndă vremea, aerul e dulce
Și insula-i mănoasă, templu-ntrece
Măreața-i faimă.

DION: O să-mi amintesc
— Căci m-au mișcat adînc — cerescul strai
(Așa i-aș spune) și pe cei ce-l poartă
Cu pietate, gravi; solemna jertfă,
Măreață,-n toate mai presus de Fire,
Cînd s-a adus ofranda.

CLEOMENES: Mai ales
Cînd izbucni asurzitorul glas
Cu tunetul lui Zeus înrudit
— Oracolul. Și mi-am simțit atunci
Nimicnicia.

DION: Dacă și reginei
Prielnic drum-acesta o să-i fie
(De-ar fi să-i fie) cum ne-a fost și nouă —
Fără zăbavă,-ncîntător — înseamnă
Că timpul nu a fost pierdut.

CLEOMENES: Apolo
Spre bine să întoarcă totul; nu-mi plac
Strigările ce-o-nvinuiesc astfel
Pe Hermiona.

DION: Îndîrjirea-aceasta
Le va sfîrși sau limpezi pe toate
De-ndată ce oracolul lui Phoebus,

Pecetluit de marele lui preot,
Cuprinsu-și va dezvălui, dînd știre
De-un lucru fără seamăn. Sus, pe cai!
Să fie încheierea fericită!

(Ies.)

SCENA 2

Sicilia, o curte de judecată.
Intră Leontes, curteni, aprozi.

LEONTES: Această adunare, triști o spunem,
Ne umple de amar. Învinuita-i
Odraslă-a unui rege, soața noastră
Preamult iubită. Nu vrem să se spună
C-am fi tiran, de vreme ce lăsăm
Dreptatea-atît de liber să-și urmeze
Firescul drum spre-osîndă sau iertare.
Aduceți-o pe-ntemnițată.

APRODUL: Măria Sa voiește ca regina
Să vină-aicea, la județ.

(Intră Hermiona, pregătită de judecată, Paulina și doamne.)

Tăcere.

LEONTES: Citește învinuirile.

APRODUL: „Hermiona, regină și soție a preavrednicului Leontes, rege al Siciliei, te afli aici învinuită și trimisă în fața judecății pentru înaltă trădare, pentru că ai comis adulter cu Polixen, și ai uneltit împreună cu Camillo împotriva suveranului nostru stăpîn, regele, regalul tău soț. Planul fiind dat în vileag de împrejurări, tu, Hermiona, nesocotindu-ți credința și legămîntul unui supus cinstit, i-ai sfătuit și ajutat, pentru a-i apăra de primejdie, să fugă de aici în timpul nopții".

HERMIONA: Cum tot ce pot să spun tăgăduiește
Învinuirile ce mi se-aduc
Și nici un martor n-am de partea mea
Decît pe mine însămi, nu-mi ajută
Să spun „nu-s vinovată"; cinstea mea-i
Privită drept minciună; tot la fel
Va fi și dacă îi dau glas. Dar dacă
Puterile cerești văd fapta noastră

— Și-o văd — atuncea Nevinovăția
Va rușina Nedreapta-Nvinuire
Iar Tirania s-o cutremura
Văzînd Răbdarea. Sire, cel mai bine
Știi — deși pari că nu mai știi — că viața-mi
A fost atît de castă și de dreaptă
Pe cît de-amară-i azi; și nici în cronici
Pe scenă nu-s aduse-asemeni pilde
Spre a-i mișca pe spectatori. Eu, iată,
Părtașă-a patului regesc, și deci
A unei jumătăți de tron, vlăstar
De regi puternici, mamă-a unui prinț
Îndreptățind speranța, stau aici
Și flecăresc să-mi apăr viața, cinstea,
În fața cui ar sta să mă asculte.
Mi-e viața scumpă cît mi-e și durerea
De care m-aș lipsi. Dar cinstea-mi este
Tot ce mă leagă de ai mei; de-aceea
Lupt pentru ea. Și cugetul întreabă-ți
Cum, pînă nu venise Polixen,
Îmi dăruiai — cum meritam — iubirea.
După venirea lui, ce-am săvîrșit,
Potrivnic firii mele, să m-aducă
În starea asta-aici? Dacă-am călcat
Cu-o iotă,-n gînd sau fapt, hotarul cinstei,
Să se-mpietrească inimile celor
Ce mă aud, iar cei din neamul meu
Pe-al meu mormînt disprețul să și-l strige.

LEONTES: N-am auzit nerușinatul viciu
Că-i mai obraznic cînd tăgăduiește
Decît cînd făptuit-a.

HERMIONA: Așa e,
Dar spusa, sire, nu mi se cuvine.

LEONTES: Nu recunoști c-o meriți.

HERMIONA: Nu am dreptul
Să recunosc c-ar fi a mea greșeala
Ce nu o am. Pe Polixen, cu care
Sînt împreună-nvinuită,-i drept,
Eu l-am iubit cum cinstea o cerea,
Iubire-ngăduită unei doamne
Ca mine, o iubire cum tu însuți
Mi-ai poruncit; de nu te ascultam,
Eram o nesupusă și-o ingrată

Față de tine și de-al tău prieten.
Ce ți-a jurat iubirea-n prima clipă,
Copil fiind, cînd a putut vorbi.
Iar uneltirea nu știu ce gust are,
Deși-mbiată-am fost s-o-ncerc. Atîta
E tot ce știu; Camillo-a fost cinstit;
De ce-a plecat de-aici, nici zeii înșiși
N-o știu, de sînt neștiutori ca mine.

LEONTES: Știai de fuga lui, precum știai
Ce-ar fi urmat să faci în lipsa lui.

HERMIONA: Vorbești o limbă ne-nțeleasă mie,
Mi-e viața-n voia visurilor tale,
Deci mă supun.

LEONTES: Mi-e vis doar fapta ta.
Că de la Polixen ai un bastard,
E vis. Călcînd rușinea, asta-i fapta,
Călcat-ai adevăru'.-N van e truda
Să negi. Cum plodu-ți fost-a surghiunit —
Pe drept, că nici un tată nu-l ceruse
(E crima ta, și nu a lui, desigur) —
Tu vei simți dreptatea noastră, -n care
Cea mai ușoară caznă-i moartea.

HERMIONA: Sire,
Amenințarea cruță-ți; nu mă sperii
Cu stafia aceasta: eu o caut
Că viața nu-mi aduce bucurie.
Coroana, liniștea, iubirea ta
Știu că-s pierdute, însă nu știu cum
De-a doua bucurie, -ntîiul rod
Al trupului meu, iată-s despărțită
De parcă port o molimă. Și-a treia,
Purtînd al stelei rele semn, mi-e smulsă
Avînd în gura ei nevinovată
Nevinovatul lapte, și-i sortită
Cumplitei morți; iar despre mine însămi
Pe fiecare stîlp se dă de veste
Că-s desfrînată; ura sfidătoare
Mi-a luat și patul lăuzici, dreptul
Femeilor de orice rang, și-apoi
Aicea m-a tîrît, sub cerul liber[26],
Prea slabă încă. Spune-mi, dar, stăpîne,
Ce bucurii îmi dăruiește viața

Ca moartea să mi-o tem? Urmează, deci —
Ascultă-mă; să nu-nțelegi greșit;
De viața mea nu-mi pasă, ci de cinste
Și liberă o vreau; de-s osîndită
Doar pentru că orice dovadă doarme
Și bănuiala-ți singură e trează,
Asprime e, nu lege. Domnii mei,
Oracolului mă încredințez.
Apolo fie-mi jude.

LEONTES: -Ndreptățită
Ți-e cererea. Oracolu-l aduceți
În numele divinului Apolo.

(Ies aprozii.)

HERMIONA: Măritu-mi tată fost-a împărat
Al Rusiei[27]. De-ar fi trăit să vadă
Această judecată-a fiicei lui
Și prăbușirea ei, cu ochii, însă,
Ai milei, nu ai răzbunării!

(Intră aprozii, Cleomenes și Dion.)

APRODUL: Jurați aici pe sabia dreptății,
Cleomenes și Dion, c-ați adus
Din Delphos[28] un oracol sigilat
De-al lui Apolo însuși mare preot
Că sfînta lui pecete nu ați rupt-o
Nici tainele nu le-ați citit.

CLEOMENES și DION: Jurăm!

LEONTES: Rupeți pecetea și citiți.

APRODUL: „Hermiona e neprihănită, Polixenes — nevinovat, Camillo — un supus credincios, Leontes — un tiran gelos, nevinovatul lui prunc — un copil legiuit și Regele va trăi fără moștenitor, dacă acela care e pierdut nu va fi găsit".

CURTENII: Mărit să fie-Apolo!

HERMIONA: Slavă lui!

LEONTES: Citit-ai cum e scris?

APRODUL: Da, sire,-ntocmai
Cum scrie-aici.

LEONTES: Nu spune adevăru-acest oracol!
Urmăm cu judecata: -s doar minciuni!

(Intră un slujitor.)

SLUJITORUL: Măria ta! Măria ta!

LEONTES: Ce este?

SLUJITORUL: Mă veți urî că dau această veste:
Al vostru fiu, gîndind la soarta mamei,
Înfricoșat, s-a dus.

LEONTES: S-a dus?

SLUJITORUL: E mort.

LEONTES: Apolo-i mînios și cerul însuși
Lovește-n nedreptatea mea.

(Hermiona leșină)

Ce este?

PAULINA: Reginei, știrea-aceasta-aduce moarte.
Priviți ce săvîrșește moartea.

LEONTES: Luați-o:
I-e inima prea grea. Dar își revine.
M-am încrezut prea mult în bănuieli.
Vă rog, fiți milostivi și-i dați vreun leac
Să-i dea iar viață.

(Ies Paulina și doamnele, purtînd-o pe Hermiona.)

Iartă-mă, Apolo!
Ți-am pîngărit oracolul, slăvite.
Mă-mpac cu Polixen, reginei mele
Iubirea-i dăruiesc, iar pe Camillo
Îl chem din nou aici și îl numesc
Un om cinstit și voitor de bine.
De gelozie-mpins spre răzbunare
Și gînduri sîngeroase, l-am ales
Prietenului meu să-i dea otravă.
Și-așa s-ar fi-ntîmplat, dar gîndu-i bun
A-ntîrziat pripita mea poruncă,
Cu toate că prin moarte sau răsplată
Eu l-am amenințat sau îmbiat,
De nu o face sau o face. El,
Cinstit și omenos, dădu-n vileag
Întregu-mi plan, lăsatu-și-a norocul,
Primejdia-nfruntînd, nesiguranța,
Și drept avere și-a păstrat doar cinstea.
Cum strălucește prin rugina mea!
Lîngă evlavia-i ce neagră-i fapta-mi!

(Intră Paulina.)

PAULINA: O, chinuri! Smulgeţi-mi pieptarul: altfel
Rupîndu-l, inima se frînge.
LEONTES: Ce s-a întîmplat prea bună doamnă?
PAULINA: Ce cazne îmi meşteşugeşti, tirane?
Ce roţi, grătare, ruguri? Să mă fierbi
În plumb sau în ulei? Să mă jupoi?
Ce chinuri vechi sau noi, cînd orice vorbă
De-a mea sortită e urgiei tale?
Că tirania ta şi gelozia
Au născocit poveşti de necrezut
Nici de copii şi prea copilăroase
Pentru fetiţele de nouă ani.
Ia seama ce-ai făcut şi-ajungi nebun,
Nebun curat: smintelile-ţi trecute
Fărîme-s doar din tot ce-a fost. Trădat-ai
Pe Polixen, dar asta nu-i nimic:
Te-ai arătat nebun şi năzuros,
Nerecunoscător, de hulă vrednic.
Nici c-ai vrut cinstea bunului Camillo
Să o striveşti, punîndu-l să ucidă
Un rege. Mici greşeli — tot ce-i mai crîncen
Abia urmează. Nu îmi pasă dacă
E rău sau bine dacă zvîrlit-ai pruncul
La corbi, deşi un demon ar vărsa
Din ochii lui de foc potop de lacrimi,
De-ar fi s-o facă. Nu răspunzi de-a dreptul
De moartea prinţului, al cărui gînd
Cinstit şi falnic, inima gingaşă
I-a frînt, văzînd un rege rău, nebun,
Regina ponegrindu-şi. De-astea toate
Nu vei răspunde, nu! Dar cea din urmă...
Strigaţi, curteni, „vai!", auzind: regina,
Făptură dragă,-i moartă: răzbunarea
Nu a izbit.
CURTENII: Să ne păzească zeii!
PAULINA: E moartă, jur! Cuvîntul de nu-mi credeţi,
Nici jurămîntul, mergeţi să vedeţi.
De-i veţi aduce-n ochi luciri, pe buze
Culoarea, -n trup suflarea şi căldura,
Vă voi sluji cum i-aş sluji pe zei
De faptele-ţi nu te căi, tirane:

Prea grele sînt să le urnească plînsul;
Te lasă doar în voia deznădejdii,
Că mii de ani de-ai sta, flămînd și gol,
Și ai îngenunchea de mii de ori
În toiul iernii pe un pisc golaș
Bătut de vifor, n-o să-nduplеci zeii
Spre tine să privească.

LEONTES:
Spune, spune-mi
N-ai cum vorbi prea mult: am meritat
Amarul graiurilor toate.

PRIMUL LORD:
-Ajunge!
Orice-ar fi fost, greșești vorbindu-i astfel,
Atît de îndrăzneț.

PAULINA:
Îmi pare rău;
De cîte ori greșesc, cînd îmi dau seama,
Am remușcări. Vai, m-a împins departe
Nesăbuința femeiască:-l doare,
Că l-am rănit în inimă. Ce-a fost,
Ce nu mai poți să-ndrepți, n-ar trebui
Să ne mai doară. Și să nu-mi iei ruga
Drept dor de răzbunare; ci, mai bine,
Mă pedepsește că ți-am amintit
Ce trebuia să uiți, Măria ta,
Stăpîne bun, te rog s-o ierți pe-o proastă:
Iubirea pentru doamna... iar sînt proastă,
De ea nu-ți mai vorbesc, nici de copii;
Nici de bărbatul meu, pierdut și el.
Fii răbdător și tac.

LEONTES:
Dar ai vorbit
Mai bine că rostit-ai adevărul
Decît dacă-mi vorbeai cu milă. Du-mă
La prinț și la regina fără viață.
Va fi pentru-amîndoi doar un mormînt;
Pricina morții lor, pe el săpată,
Va sta spre veșnica-mi rușine. Zilnic
La locu-odihnei lor voi merge, plînsul
Fiindu-mi desfătarea. Și mă leg
Acestea zi de zi să le urmez
Cît Firea-mi va îngădui. Tu poartă-mi pașii
Spre marile-mi dureri.

(Ies.)

SCENA 3

Un ținut pe coasta mării, în Boemia.
Intră Antigonus și un marinar, ducînd pruncul.

ANTIGONUS: Ești sigur deci că nava ne-a adus
În al Boemiei pustiu?[29]
MARINARUL: Da, doamne.
Dar teamă mi-e că-n ceasul neprielnic:
Cumplitul cer își urlă-amenințarea;
Îl mînie, -mi dau seama, fapta noastră
Și ne privește încruntat.
ANTIGONUS: O, facă-i-se voia! Mergi pe navă
Și vezi de ea: eu n-o să-ntîrzii mult
Și-o să te chem.
MARINARUL: Zorește, dar ia seama
Să nu te depărtezi: vine furtuna.
Ținutul e vestit — sînt mii de fiare
Ce mișună pe-aici.
ANTIGONUS: Acuma pleacă;
Îndată vin și eu.
MARINARUL: Ce bine-mi pare
Că scap de-așa ceva.

(Iese.)

ANTIGONUS: Hai, prunc sărman!
Am auzit că duhul celor morți
Se poate-ntoarce. Nu cred. De-i așa,
Pe maică-ta azi noapte am văzut-o:
Nicicînd n-a fost un vis atît de-aevea.
Venea spre mine clătinînd din cap;
Nu am văzut un vas atît de plin
De-atîta jale și de frumusețe —
În straie albe, se apropia,
Ca o zeiță, de culcușul meu.
De trei ori se-nchină: vrînd să vorbească
Din ochi îi izbucniră lacrimi. Apoi,
Cînd tulburarea a trecut, mi-a spus
Cu glasul tremurat: „O, Antigonus,
Cum soarta, împotriva firii tale
A vrut ca tu să-mi zvîrli bietul prunc,
Fiindcă-așa-i jurat, să știi că sînt
Deșerturi în Boemia, destule,

Încît să-l laşi scîncind şi tu plîngînd.
Toţi îl socot pierdut pe veci: de-aceea,
Te rog să-i spui Perdita. Iar tu însuţi,
Pentru neîndurata-nsărcinare
Primită de la soţul meu, nicicînd
N-o s-o mai vezi pe soaţa-ţi, Paulina".
Ş-apoi, c-un ţipăt, se topi-n văzduh.
Înspăimîntat, mi-am revenit cu-ncetul.
Gîndind c-a fost adevărat, un vis.
Căci visurile-s glume; dar acesta,
Cu toată dreapta mea credinţă, poate
Să-mi fie călăuză. Hermiona
Cred că s-a stins şi că Apolo însuşi
(Cum pruncul sigur e-al lui Polixen)
A vrut ca el să fie-adus aici,
Chiar pe pămîntul tatălui de drept,
Spre viaţă sau spre moarte. Floare, creşti!

(Pune jos copilul.)

Te las aici, cu-acest înscris. Şi-acestea

(Pune jos o boccea)

Să-ţi poată da o creştere frumoasă
De-o vrea Fortuna, şi să-ţi şi rămînă.
Furtuna-ncepe. Prunc nefericit,
Greşeala mamei te aruncă astfel
În voia soartei şi te dă pierzării;
Şi cîte-or mai urma! Nu pot să plîng,
Dar inima îmi sîngeră. Blestem
Cu jurămînt c-am fost legat! Adio!
E tot mai cruntă ziua. Vei avea
Un crîncen cînt de leagăn. N-am văzut
Un cer atît de negru-n plină zi.
Ce vuiet fioros! Dacă-aş putea
S-ajung pe navă! Uite, asta-i fiara.
M-am dus pe veci.

(Iese urmărit de un urs[30].)
Intră un păstor.

PĂSTORUL: Aş vrea ca de la zece pîn' la douăzeci şi trei de ani să nu fie nici o vîrstă sau tinerii să doarmă mereu ne-ntorşi. Pentru că în răstimpu' ăsta ei nu se îndeletnicesc cu altceva decît să le facă tîrfelor copii, să-i necăjească pe părinţi, să fure şi să

se încaiere. Cine ar ieși la vînătoare pe-o vreme ca asta decît niște minți înfierbîntate de nouăsprezece și de douăzeci și doi de ani? Mi-au pus pe fugă două oi și dintre ăle mai bune și tare mă tem că o să le găsească lupu' înaintea stăpînului. N-o să dau de ele decît, cine știe, tocmai pe malu' mării[31], la păscut de iederă... Doamne-Dumnezeule, facă-se voia ta! Ce-i aici? Ai milă, Doamne! Un plod! Un plod tare drăgălaș! Ce-o fi: băiat sau copil? Tare-i drăgălaș, e tare, tare drăgălaș. Sînt sigur, vreo fată care a călcat strîmb. N-oi fi eu cine știe ce învățat, da' tot pot să citesc aci că o domnișoară slujnică a călcat strîmb. O treabă făcută pe vreo scară, așa, pe ascuns, pe după vreo ușă. Le-a fost mai cald decît îi e nenorocitei ăsteia aici. O iau cu mine din milă. Da' s-aștept să vină și fiu-meu. L-am auzit strigînd tot timpu', numai acu' tace. Hei, ahooo!

(Intră Țăranul.)

ȚĂRANUL: Ho-hooo!

PĂSTORUL: Cum! Așa de-aproape ești? Dacă vrei să vezi o chestie de care-o să se pomenească și cînd o să fii mort și putrezit, vino-ncoa'! Ce-i cu tine, ce te doare, băiete?

ȚĂRANUL: Văzui două chestii de-astea, pe mare și pe uscat. Da' nu pot zice că e mare, fiindcă acum e cer. Între cer și ea nu poți vîrî nici un vîrf de pumnal.

PĂSTORUL: Cum vine asta, băiete?

ȚĂRANUL: Numai să fi văzut și dumneata cum se-nfurie, cum turbează, cum izbește malu'. Da' nu asta voiam să spun. Vai, strigătele de jale ale bietelor suflete! Cînd le vezi, cînd nu le vezi; aci corabia sfredelește luna cu catargul, aci e-nghițită de drojdii și de spume, de parc-ai fi aruncat un dop într-un poloboc. Și pe urmă chestia cu ăla de pe uscat, asta era un alt fel; să fi văzut cum ursul i-a sfărîmat osul umărului, cum mă striga să-i vin în ajutor și zicea că-l cheamă Antigonus și că-i nobil. Da' ca să isprăvesc cu corabia, să fi văzut cum marea a dat-o pe gît; da'ntîi, cum urlau săracii de ei și marea-și bătea joc de amîndoi; și cum urla gentilomu', săracu', și ursu' rîdea de el și amîndoi urlau mai tare decît marea și decît furtuna[32].

PĂSTORUL: Doamne, iartă-ne! Cînd s-a-ntîmplat asta, băiete?

ȚĂRANUL: Acum, chiar acum. Nici n-am mai clipit bine din ochi de cînd am văzut priveliștile astea. Oamenii nici nu s-au răcit sub apă și ursu' n-a prînzit nici jumătate din nobilu'-ăla — își vede încă de treabă.

PĂSTORUL: Să fi fost eu acolo, să-l ajut pe bătrîn![33]

ȚĂRANUL: Eu zic că era mai bine să fi ajutat corabia; milostenia dumitale nici n-ar fi atins pămîntul.

PĂSTORUL: Jalnice-ntîmplări, din cale-afară de jalnice! Da' ia uite aici, băiete. Bucură-te acum și tu te-ai întîlnit cu ăi de mureau, eu cu unu' care abia s-a născut. Uite ceva care merită văzut. Ia uite ce scutece de copil de cavaler! Ia uite, ia-o, ia-o și deschide-o băiete! Așa, ia să vedem! Mi s-a zis că zînele or să mă facă bogat. E-un prunc pe care l-au furat ele.[34] Deschide-o: ce-i înăuntru, băiete?

ȚĂRANUL: Bătrîne, ești un om făcut. Dacă ți-au fost iertate păcatele din tinerețe, ai cu ce trăi de-acum înainte. Aur, numai aur!

PĂSTORUL: E aur de-al zînelor, băiete, și-o să se dovedească, ai să vezi, că-i așa. Sus cu el, ține-l bine și hai acasă, acasă pe drumul cel mai scurt! Avem noroc, băiete, și ca să fim mereu așa n-avem nevoie decît să ne ținem gura. Dă drumul oilor; hai, băiete, pe drumul cel mai scurt, acasă.

ȚĂRANUL: Du-te dumneata pe drumul cel mai scurt și ia ce-ai găsit. Eu mă duc să văd ursul dacă a plecat de lîngă nobilu'-ăla și cît a mîncat. Nu sînt fioroși decît cînd le e foame. Dacă a mai rămas ceva din el, o să-l îngrop.

PĂSTORUL: Asta-i o faptă bună[35]. Dacă după ce-a rămas din el poți desluși cine-a fost, cheamă-mă să-l văd și eu.

ȚĂRANUL: Jur că așa o să fac. Și tu o să mă ajuți să-l pun în pămînt.

PĂSTORUL: E-o zi cu noroc; astăzi să facem numai fapte bune.

(Ies.)

SCENA 1

Intră Corul, în veşmintele Timpului.

TIMPUL[26]: Eu, cel iubit de mulţi, le-ncerc pe toate:
Şi bucurii, şi spaimele-ndurate
Şi de cei buni, şi de cei răi, mereu;
Greşeli dau în vileag, greşesc şi eu,
Îmi iau puterea Timpului şi-mbrac
Aripile-mi: păcat nu cred că-mi fac
De las în urmă, -n zborul meu cel iute,
Atît amar de fapte neştiute
În şaisprezece ani; răstimpu-i lung,
Dar am putere legea să o-nfrîng,
Iar datina s-o răsădesc, şi-ndată
S-o smulg din rădăcini. Purcedem. Iată,
Azi, rostu-i altul, eu sînt neschimbat:
Şi tot eu viaţă celui vechi i-am dat.
Cum tot eu voi preface iar în scrum
Ce-i proaspăt şi strălucitor acum.
Povestea-mi ofilită va să pară
Pe lîngă vechi poveşti de-odinioară.
De-aveţi îngăduinţă şi răbdare,
Răstorn clepsidra: scena creşte mare
Şi strîng tot ce-ntre timp s-a petrecut
Doar în răstimpul unui vis — şi-atît.
Vă-nchipuiţi Leontes c-a rămas
Muncit de chinuri grele, fără glas,
Văzînd urmarea cruntei gelozii.
Dragi privitori, acum voi poposi
Pe al Boemiei tărîm; de el

V-am spus — de fiul rigăi, Florizel.
De Perdita mă-ndemn în grabă-a spune,
Frumoasă coz, crescînd ca o minune;
Dar soarta nu i-o profețesc: mai bine
Să spună Timpul tot, cînd se cuvine;
O fată de păstor: ce-a fost să fie
Și ce va fi cu ea, doar Timpul știe.
Iar pînă-acum, în timpul ce trecu,
Un timp mai rău dacă-ați trăit sau nu,
Rostește Timpul însuși gîndul său:
Să nu vă mai pîndească nici un rău.

(Iese.)

SCENA 2

Boemia. Palatul lui Polixenes.
Intră Polixenes și Camillo.

POLIXENES: Te rog, bunule Camillo, nu mai stărui. Sufăr dacă nu-ți împlinesc o cerere, dar dacă ți-o împlinesc pe aceasta, înseamnă moarte

CAMILLO: Sînt cincisprezece ani de cînd nu mi-am văzut țara[37]. Deși în mai tot acest răstimp am respirat aer străin, vreau ca oasele mele să odihnească acolo. Și, în afară de asta, regele, stăpînul meu, se căiește și a trimis după mine; l-aș mai putea alina, sau sînt un lăudăros gîndind așa, dar acesta e un alt îndemn care mă împinge să plec.

POLIXENES: Fiindcă îți sînt drag, Camillo, nu pleca, dînd deoparte tot binele pe care mi l-ai mai putea face. Însăși bunătatea ta a făcut să am nevoie de tine. Mai bine nu te-aș fi avut nicicodată alături de mine, decît să-mi lipsești astfel. Ai făcut pentru mine atîtea lucruri pe care, pe nici unul, nu l-aș fi putut duce la capăt; acum trebuie sau să rămîi să le desăvîrșești, sau să iei cu tine tot binele pe care mi l-ai făcut. Și pe care eu nu l-am răsplătit îndeajuns — pentru că întrece puterile mele; cum să-ți fiu mai recunoscător, aceasta va fi strădania mea și folosul meu va fi grămada de lucruri pe care le vei face pentru mine. Te rog să nu mai vorbești despre acea țară aducătoare de nenorociri — Sicilia, al cărei nume însuși mă pedepsește cu amintirea acelui rege plin de căință (cum îi spui tu), fratele meu, care și-a pierdut neprețuita soție și copiii, ceea ce și acum

e un fapt vrednic de plîns. Spune-mi, cînd l-ai văzut pe prințul Florizel, fiul meu? Regii nu sînt mai puțin nefericiți cînd odraslele lor nu le dau ascultare, decît atunci cînd le pierd și știu ce pline de virtuți erau ele.

CAMILLO: Stăpîne, sînt trei zile de cînd l-am văzut pe prinț. Care pot fi fericitele lui îndeletniciri, nu știu; dar am băgat de seamă că lipsește, că în ultima vreme stă departe de Curte și își împlinește mai rar datoriile sale princiare decît înainte.

POLIXENES: Am chibzuit îndelung, Camillo, și cu multă grijă atîta vreme cît am ochi care privesc pentru mine, văzîndu-l în locurile unde se ascunde; de acolo am aflat ce știu, că rareori se ține departe de casa unui păstor foarte simplu, un om — se spune — care, chiar din nimic și dincolo de puterea de închipuire a vecinilor lui, a ajuns putred de bogat

CAMILLO: Am auzit, stăpîne, de un asemenea om care are o fiică întrutotul fără de seamăn. Faima ei a ajuns atît de departe încît nu poți crede că a izvodit dintr-un bordei.

POLIXENES: Întocmai cum mi-a spus și mie iscoada; dar mi-e teamă că-i momeala care-l trage într-acolo pe fiul nostru. Mă vei însoți pînă în locul acela, unde, fără să se știe cine sîntem, să stăm puțin de vorbă cu păstorul. Și din nevinovăția lui nu cred că ne va fi greu să aflăm pricina pentru care fiul meu e mereu atras într-acolo. Te rog să-mi fii tovarăș în această treabă și să lași deoparte gîndurile despre Sicilia.

CAMILLO: Din toată inima îți voi asculta porunca.

POLIXENES: Bunul meu Camillo! Trebuie să ne schimbăm veșmintele.

(Ies.)

SCENA 3

Un drum în apropiere de coliba păstorului.
Intră Autolycus, cîntînd.

Cînd stînjeneii ies în soare,
    Hei! Trec cu mîndra prin vîlcea,
Și-n crugul verii strîng dogoare,
    S-o am în sînge-n iarna grea.

Pe gard, cearceafuri la-nălbit,
    Hei, ce de păsări ciripesc!
Un gînd hoțesc mi-a încolțit,

Un gît de bere-i prînz regesc.

Hei, hei! Și sturzi și cintezoi
Și ciocîrlii ne cîntă-n slavă
Drăguței, mie, amîndoi
Cînd ne dăm tumba prin otavă.

L-am slujit pe prințul Florizel și, la vremea mea, purtam catifea din a mai bună, dar acum m-au dat afară.

Să mă jelesc? Păi ce, se face?
Lucește-n noapte luna:
Eu umblu-ntîi încolo, -ncoace
Și-apói merg drept întruna.

Cîrpacii-n voie vin, se duc,
Cu sacii lor de scule;
Iar eu, cînd pus sînt la butuc,
Să n-am dovezi destule?

Fac negoț cu cearceafuri. Cînd coțofana își face cuibul, fiți cu băgare de seamă la rufele mai mici. Taică-meu mi-a dat numele Autolycus, ceea ce, venind eu pe lume sub semnul lui Mercur[38], a fost ca o îmbucătură în gura iubitorilor de glume proaste. Cu zarurile și cu tîrfele am ajuns să-mi cumpăr zdreanța asta și veniturile mi le-aduc pungășiile mărunte. Furcile și ciomăgeala au prea multă putere la drumul mare. Și mie mi-e frică de bătaie și de ștreang: cît oi mai trăi, o să-mi piară somnul cînd mă gîndesc la ele. Hei, o pleașcă! Vine o pleașcă!

(Intră Țăranul.)

ȚĂRANUL: Ia să vedem: la unș'pe oi, vin douăș'opt de funzi de lînă. La douăș'opt de funzi vine o liră și ceva. Din o mie cinci sute de tunsori, cît face lîna asta?

AUTOLYCUS *(aparte):* Dacă păcăleala ține, cocoșu-i al meu.

ȚĂRANUL: Nu, nu pot pe dinafară. Ia să vedem, ce trebuie să cumpăr pentru serbarea tunsului oilor?[39] Trei funzi de zahăr, cinci funzi de stafide, orez... Ce-o fi vrînd soru-mea asta să facă cu orezu'? Da' taică-meu pe ea a făcut-o doamna serbării și ea a și-nceput să se grozăvească. Mi-a făcut douăș'patru de buchete pentru ăi de tund oile, toți cîntăreți pe trei glasuri și vin ăi mai buni. Da' ăi mai mulți sînt tenori și bași, și unu'-singur e puritan și ăsta cîntă psalmi la corn. Trebuie să iau șofran să vopsesc plăcintele de mere; nucșoară; curmale, nu, nu-s pe listă; nucșoare — șapte; o rădăcină sau două de ghim-

bir, da' astea pot să le cer cuiva; patru funzi de prune uscate și tot atîtea de struguri uscați.

AUTOLYCUS *(face cîțiva pași înainte și se prăbușește la pămînt):* O, de nu m-aș mai fi născut!

ȚĂRANUL: Pentru numele...!

AUTOLYCUS: Ajutor! Ajutor! Smulge-mi zdrențele astea și pe urmă moartea, moartea!

ȚĂRANUL: Vai, săracu'! Ai nevoie de ceva mai multe zdrențe să pui pe dumneata, și nu să le lepezi pe astea.

AUTOLYCUS: O, domnule! Înfățișarea lor scîrboasă mă-ndurerează mai tare decît vergile pe care le-am primit, un milion și toate grozave!

ȚĂRANUL: Vai, bietul om! un milion de bătăi, asta înseamnă ceva!

AUTOLYCUS: Am fost jefuit, domnule, și bătut. Mi-au luat banii și straiele și au pus pe mine chestiile astea îngrozitoare.

ȚĂRANUL: Ce era? Călăreț sau pedestraș?

AUTOLYCUS: Pedestraș, prea bunul meu domn, pedestraș.

ȚĂRANUL: Sigur că da, trebuie să fi fost pedestraș, după straiele pe care ți le-a lăsat: dacă ar fi fost hainele unui călăreț, ar fi arătat mai ca lumea. Dă-mi mîna, o să te ajut; hai, dă-mi-o *(îl ridică).*

AUTOLYCUS: Oh, bunul meu domn, încet! Oh!

ȚĂRANUL: Vai, bietul om!

AUTOLYCUS: Oh, bunul meu domn, domol; mi-e frică, domnule, că osul umărului a ieșit din locul lui.

ȚĂRANUL: Cum adică? Nu poți sta în picioare?

AUTOLYCUS: Încet, domnul meu *(îi bagă mîna în buzunar),* bunul meu domn, încet... Mi-ai dat un ajutor plin de mărinimie.

ȚĂRANUL: Îți lipsesc bani? Pot să-ți dau ceva bani.

AUTOLYCUS: Nu, prea bunul meu domn; nu, te implor, domnule! Am o rudă, nu mai departe de trei sferturi de leghe de aici; la ea mă duceam. Acolo o să am și bani și orice-mi mai doresc... Nu-mi da bani, te rog: asta-mi ucide inima.

ȚĂRANUL: Ce fel de ins era ăl de te-a jefuit?

AUTOLYCUS: Un ins, domnule, pe care-l știam de la niște jocuri cu mingea. Știam cîndva că era în slujba prințului. N-aș putea să-ți spun, domnule, pentru care virtuți, dar e sigur că a fost alungat cu biciul de la curte.

ȚĂRANUL: Vicii, ar trebui să spui: nici o virtute nu e alungată cu biciul de la curte. Ei le răsfață să le facă să rămînă acolo, dar ele nu zăbovesc prea mult.

AUTOLYCUS: Vicii ar trebui să spun, domnule. Îl știu bine pe omul ăsta: de cînd l-au izgonit, a fost unul din ăia care umbla cu o maimuță prin bîlciuri, pe urmă slugă la judecător, aprod; pe urmă a pus mîna pe niște păpuși cu care îl juca pe *Fiul risipitor* și s-a însurat cu nevasta unui cîrpaci, la o leghe de unde sînt pămînturile și reședința mea. Și, încercînd multe îndeletniciri pungășești, s-a oprit doar la cea de coțcar. Unii îi spun Autolycus.

ȚĂRANUL: Rușine lui! Un derbedeu, o jur, un derbedeu! Bîntuie pe la hramuri, prin iarmaroace, pe la luptele de urși.

AUTOLYCUS: Așa e, domnule: ăsta e, domnule, ăsta e! Ăsta-i ticălosul care m-a îmbrăcat așa!

ȚĂRANUL: În toată Boemia nu-i un ticălos mai laș: numai dacă te sumețeai la el și-l scuipai, o lua la sănătoasa.

AUTOLYCUS: Trebuie să-ți spun cinstit, domnule, nu știu să mă bat; e slăbiciunea mea și el o știe, îl proteguiesc.

ȚĂRANUL: Cum te simți acum?

AUTOLYCUS: Bunul meu domn, mult mai bine decît înainte. Pot să stau în picioare și să umblu. Chiar o să-mi iau rămas bun de la dumneata și o să pornesc încet spre casa rudei mele.

ȚĂRANUL: Să te duc eu?

AUTOLYCUS: Nu, prea bunule domn, nu, milostive domn.

ȚĂRANUL: Atunci, rămas bun: trebuie să mă duc să cumpăr mirodenii pentru sărbătoarea tunsului oilor.

(Iese.)

AUTOLYCUS: Să ai parte de belșug, bunul meu domn. N-ai o pungă destul de iute pentru atîtea mirodenii. O să vin și eu la tunsul oilor; dacă potlogăria asta nu aduce altă potlogărie și dacă ăi de tund nu se dovedesc a fi niște oi, atunci să fiu scos de pe lista pungașilor și numele să-mi fie pus în cartea virtuților!

CÎNTEC

Săltați, săltați pe verzi poteci,
Săriți, hai, peste prag!
Cei veseli zburdă zile-ntregi,
Cel trist e un beteag.

(Iese.)

SCENA 4

Boemia. Pajiște lîngă coliba păstorului.
Intră Florizel și Perdita.

FLORIZEL: Aceste flori ciudate[40] dau viață
Făpturii tale: nu o păstoriță,
Ci Flora se ivește-n prag de-April.
Iar tunsul oilor e-o adunare
A zeilor mărunți. Tu ești regina.
PERDITA: Stăpîne, eu nu pot să-ți dojenesc
Năzdrăvăniile (te rog mă iartă
Pe nume că le spun): tu, preaînalte,
Semn luminos, cinstit de-ntreaga țară,
Te-ascunzi în straie de cioban; pe mine,
Sărmană fată de păstor, mă-mbraci
Ca pe-o zeiță. Dar e-un joc serbarea,
O datină ce-o gustă toți mesenii.
Mă rușinez cînd văd ce haine porți
Iar dacă m-aș privi într-o oglindă,
Aș leșina.
FLORIZEL Slăvită fie clipa
Cînd pe pămîntul bunului tău tată
Zburat-a șoimul meu.
PERDITA Te-ndrume Zeus!
Deosebirea asta mă-nspăimîntă;
Mărite, frica tu n-ai învățat-o —
Eu tremur toată că din întîmplare
Ar trece tatăl tău, cum ai trecut
Cîndva și tu. O, Parcelor[41]! Ce-ar zice
Văzînd lucrarea-i nobilă-mbrăcată
Atît de hîd? Dar eu cum m-aș simți
Cu multele-mi zorzoane de-mprumut
Cînd el e-atît de aspru?
FLORIZEL: Să nu știi
Decît de veselie! Zeii înșiși
Și-au umilit iubitele ades
Sub chip de lighioană: Iupiter
S-a prefăcut în taur[42] și mugea,
Iar verdele Neptun într-un berbec[43]
Și behăia; Apolo, auritul,
Cel cu veșmînt de foc, într-un cioban[44],
Ca mine-acuma. Nu s-au preschimbat

De dragul frumuseţii, iar dorinţa
N-a fost vreodată castă cum e-a mea
Ce nu-mi întrece cinstea. Iară pofta
Decît credinţa mea nu-i mai aprinsă.

PERDITA: Dar, doamne, hotărîrea ta-i prea slabă
De-i stă-mpotrivă-a regelui putere.
Din două, una trebui' lepădată:
Ori ţelul tău, ori viaţa mea.

FLORIZEL: Nu, astfel,
Iubită Perdita, cu-aceste spaime,
Întuneci veselia sărbătorii.
Ori sînt al tău, ori nu mai sînt al tatii,
Căci nu pot fi al meu, al nimănui,
De nu-s al tău. Şi fi-voi neclintit,
Chiar dacă soarta se împotriveşte.
Fii veselă! Ucide-aceste gînduri
Cu tot ce vezi în preajma ta. Vin oaspeţi.
Zîmbeşte, ca şi cum aceasta-i ziua
Nuntirii noastre ce-amîndoi jurat-am
Că va sosi cîndva.

PERDITA: O, tu, Fortuna[45]!
Prielnică să-mi fii!

FLORIZEL: Vezi, vin încoace:
Sileşte-te frumos să le vorbeşti
Şi cu desfăt ne-mbujorăm.

(Intră Păstorul, Ţăranul, Polixenes, Camillo, Mopsa, Dorcas, slujitori)

PĂSTORUL: Ruşine, fata mea! Pe cînd trăia,
Nevastă-mea era-ntr-o zi ca asta
Chelar şi pivnicer şi bucătar,
Stăpînă, slugă,-ntîmpinînd pe toţi,
Slujind pe toţi, cîntînd şi dănţuind.
Şi, cînd în capul mesei, cînd la mijloc,
Lîngă un oaspe, lîngă altul: faţa
De trudă-ncinsă; dar sorbea un pic
Şi închina mereu cu cîte-un oaspe,
Dogoarea să-şi mai stingă. Iară tu
Deoparte stai: nu eşti sărbătorita,
Ci gazda adunării. Bun venit
Urează-le prietenilor noştri
Necunoscuţi, că astfel ne cunoaştem
Şi buni prieteni ne legăm. Hai, vino,

Alungă-mbujorarea și le spune
Că tu ești doamna sărbătorii. Haide,
Zi bun venit la sărbătoarea ta
Și turma să-ți sporească.

PERDITA *(lui Polixenes)*: Bun venit.
E voia tatii ca să iau asupră-mi
Îndatorirea gazdei. *(Lui Camillo)* Bun venit:
Dă-mi, Dorcas, florile. Cinstite fețe,
Sînt rozmarin și rută[46], ce-și păstrează
Întreaga iarnă chipul și mireazma.
Vă fie de-amintire și iertare.
Bine-ați venit.

POLIXENES: Frumoasă păstoriță,
Ai potrivit preabine vîrsta noastră
Cu florile de iarnă.

PERDITA: Domnul meu,
Cînd anu-mbătrînește, însă vara
Nu a murit, nici iarna-nfrigurată
Nu s-a născut, e vremea cînd răsar
Garoafe și vrîstate micșunele[47]:
Bastarde ale Firii li se spune;
Dar pe la noi nu cresc și nici n-aș vrea
Să am răsad de-al lor.

POLIXENES: De ce, frumoaso,
Nu-ți plac defel?

PERDITA: Fiindcă-am auzit
Că arta ce le face-așa pestrițe
Cu Firea însăși, marea creatoare,
Lucrează împreună.

POLIXENES: S-ar putea.
Dar nu poți Firea să o faci mai bună
Decît c-un mijloc plămădit de Fire.
Deci arta care zici că schimbă Firea
De Fire-i plămădită. Vezi, frumoaso,
Cel mai sălbatic trunchi îl logodim
Cu un altoi ales, și scoarța aspră
Dă mugure de soi. E, deci, o artă
Ce-ndreaptă Firea, chiar mai mult, o schimbă.
Dar Fire-i arta însăși.

PERDITA: Așa este.

POLIXENES Cu micșunele umple-ți, deci, grădina:
Nu spune că-s bastarde.

PERDITA: Nu voi pune
Nici un răsad de-acesta în pămînt,
Cum nu aş vrea, de-aş fi sulemenită,
Să-i plac cumva acestui flăcăiandru
Şi de aceea să mă vrea drept soaţă.
Sovîrvul, minta, cimbrul, levănţica
Şi-o gălbenea, cu soarele-adormind
Şi tot cu el trezindu-se în lacrimi,
Sînt flori de miez de vară, potrivite
Cu cei în floarea vîrstei[48]. Bun venit.

CAMILLO: De-aş fi în turma ta, nici n-aş mai paşte
Şi te-aş privi mereu.

PERDITA: Vai, păi atunci
Ai fi atît de slab, că vîntul iernii
De colo-colo te-ar sufla. Iar ţie,
Aş vrea să-ţi dau, frumosul meu prieten,
Flori de Prier, aşa cum se cuvine
La vîrsta ta. Şi vouă, ce purtaţi
Pe ramuri feciorelnice un mugur,
O, Proserpina[49], florile acelea
Pe care,-nspăimîntată, le-ai pierdut
Din carul Iadului![50] Narcise
Ce se ivesc 'naintea rîndunicii
Şi vîntul primăverii îl vrăjesc.
Şi violete triste, însă dulci
Ca pleoapele Iunonei, ca suflarea
Lui Venus[51] însăşi; palide primule
Ce nenuntite mor, fără să-l vadă
Pe Phoebus în puterea strălucirii
(E-un rău ce-atinge mai ales pe fete).
Semeţe-aglice, -mpărăteşti coroane,
Crini de tot felul, lilii mai cu seamă;
De le-aş avea acum, v-aş împleti
Cununi, iară pe dragul meu prieten
L-aş înveli cu flori.

FLORIZEL: Cum? Ca pe-un leş?

PERDITA: Ba nu, ca pe un ţărm unde iubirea
Aşteaptă sau se joacă: nu un leş,
Şi chiar de-ar fi, nu în mormînt — ci, viu,
La pieptul meu. Veniţi să vă dau flori.
Îmi pare c-aş juca-ntr-o pastorală
Cum de Rusalii[52] am văzut. Ştiu sigur,
Veşmîntu-mi schimbă firea.

FLORIZEL: Tot ce faci
Desăvîrșește ce-i făcut pe lume.
Vorbești — și-aș vrea să îmi vorbești mereu;
Cînți — și aș vrea să vinzi, să cumperi,
Să dai pomeni și să te rogi cîntînd;
Dansezi — și-aș vrea să fii un val de mare
Mișcîndu-te în neclintirea ta:
Atît să fii — și altceva nimic;
Și tot ce făptuiești e fără seamăn
În orice amănunt, încoronînd
Tot-ce mplinești acum.

PERDITA: O, Doricles[53]!
Ți-s laudele prea din cale-afară.
Dar sîngele-ți curat, ce tinerețea
Îl dă-n vileag, de-a dreptul te preface-n
Păstor neprihănit. O, Doricles,
Mă-ndeamnă-nțelepciunea să mă tem
Pe căi greșite că mă-ndrumi.

FLORIZEL: Socot
Că n-ai defel temei să-ți fie teamă,
Cum eu n-am gînduri rele; să dansăm,
Te rog dă-mi mîna: două turturele
Nedespărțite-n veci.

PERDITA: Pe ele jur.

POLIXENES: Codana cea mai mîndră dintre toate
Cîte-au zburdat pe-aceste pajiști, însă,
E în purtarea ei ceva prea nobil
Pentru aceste locuri.

CAMILLO: El îi spune
Ceva ce-o face să roșească; zău,
Ea e regina brînzei și-a smîntînii.

ȚĂRANUL: Hai, muzica!

DORCAS: Vei dănțui cu Mopsa;
Dă-i usturoi s-o poți și săruta.

MOPSA: La naiba!

ȚĂRANUL: Hai! Nici un cuvînt! Fiți gata!
Hai, muzica!

(Dans al păstorilor și păstorițelor.[54])

POLIXENES *(păstorului)*: Dar cine-i ciobănașul ce dansează
Cu fiica ta?

PĂSTORUL: Îi zice Doricles și se fălește
Că-i înstărit; mi-a spus-o el și-l cred.

Cinstit îmi pare. Zice c-o iubește
Pe fiică mea: și asta-mi vine-a crede;
Că luna-n ape n-a privit nicicînd
Cum el citește-n ochii fetei mele.
Și cred că un sărut nu și-a iubit
Mai mult perechea.

POLIXENES: Ea dansează sprinten.

PĂSTORUL
Așa e-n toate. Eu o spun, deși
S-ar cuveni să tac. Dar Doricles
De-i iese-n cale, ea-i va dărui
Tot ce el nici nu a visat.

(Intră un slujitor.)

SLUJITORUL: O, stăpîne, dacă l-ai auzi pe bocceagiul care stă la ușă, n-ai mai dansa niciodată după tobă și după fluier. Nu, nici măcar cimpoiul nu te-ar putea urni. Îți cîntă la cîntece mai iute decît poți dumneata să-ți numeri banii. Le zice de parcă ar fi mîncat numai balade[55] și toată lumea își ciulește urechile la cîntecele lui.

ȚĂRANUL: Nici că putea să pice mai bine. Să intre! Îmi place o baladă mai mult decît orice, dacă e de jale și cîntată vesel sau dacă e glumeață și cîntată tînguios[56].

SLUJITORUL: Are cîntece și pentru bărbați și pentru femei, de toate mărimile; nici un negustor de marfă de lux nu o potrivește așa de bine, ca pe o mănușă, mușteriilor lui. Are cîntece frumoase de dragoste pentru fete și — asta-i tare ciudat — fără măscări. Cu refrene gingașe cum ar fi ha-ha-ha-ha sau diri-diri-drang, „fă-te-ncoa' și țup încolo"; și-acolo unde un golan fără frîu la gură ar avea gînduri rele și ar băga vorbe urîte, el o pune pe fată să zică: „omule, nu-mi face rău", să-l împingă cît colo, să se uite la el cu dispreț și să-i zică: „omule, nu-mi face rău".

POLIXENES: Dar e un om grozav!

ȚĂRANUL: Pe cinstea mea, vorbești de-un flăcău cu mult haz! Are ceva marfă proaspătă?

SLUJITORUL: Are panglici de toate culorile curcubeului, găitane pe care nici toți avocații din Boemia la un loc n-ar avea cum să le poarte, chiar dacă ar veni grămadă la el; ceaprazuri de in și de lînă, chembrică și batist. Și le cîntă de parcă sînt zei și zeițe. Poți crede că o cămașă e un înger, așa-i cîntă el mînecile și broderia de la piept.

ȚĂRANUL: Te rog adu-l încoa' și zi-i să vină cîntînd.
PERDITA: Spune-i să nu presare măsele prin cîntecele lui.

(Iese slujitorul.)

ȚĂRANUL: Ei, surioară, sînt coropcari din ăștia care au în ei mai multă bunăcuviință decît crezi.
PERDITA: Da, frățioare, sau mai multă decît aș vrea.

(Intră Autolycus, cîntînd.)

AUTOLYCUS:
Borangicu-i alb ca neaua,
Ca un corb e catifeaua,
Mănuși cu miros de floare,
Iscusite obrăzare,
Brățări, salbe și colane
Și parfum pentru cucoane;
Scufe, brîie aurite
Luați, flăcăi, pentru iubite;
Fiare de călcat și ace,
Tot ce fetelor le place.
Hai, băiete, ia! Haide, ia!
Mîndra nu ți-o supăra!
Haide, ia!

ȚĂRANUL: Dacă n-o iubeam pe Mopsa, nu vedeai tu nici un bănuț de la mine; dar, fiindcă sînt prinsul ei, asta înseamnă și sclavia unor mănuși și a cîtorva panglici.
MOPSA: Mi le-a promis încă înainte să înceapă serbarea, da' nici acum nu e prea tîrziu.
DORCAS: Ți-a promis el mai mult decît atît, dacă ce se zice nu-i minciună.
MOPSA: Ție ți-a plătit tot ce-ți promisese; poate că ți-a plătit și mai mult, care va să zică ceva ce ți-ar fi rușine să-i mai dai înapoi.
ȚĂRANUL: Ce, și-au pierdut fetele de tot bunele purtări? Or s-ajungă să-și dea poalele peste cap? N-aveți destul timp cînd mulgeți oile sau cînd vă duceți la culcare sau stați la foc ca să vă spuneți toate sicretele astea? Trebuie să pălăvrăgiți față de oaspeți? Bine că șușotesc și ei între ei! Țineți-vă gura și lăsați vorba!
MOPSA: Gata, am isprăvit. Haide, mi-ai promis un lănțișor și niște mănuși parfumate[57].
ȚĂRANUL: Nu ți-am povestit cum am fost înșelat pe drum de mi-am pierdut toți banii?

AUTOLYCUS: Așa e, domnule, mișună pungașii peste tot. Se cuvine să ai mare grijă.

ȚĂRANUL: Nu-ți fie frică, omule, aici n-o să pierzi nimic.

AUTOLYCUS: Așa nădăjduiesc și eu, domnule, pentru că am la mine multe mărfuri de preț.

ȚĂRANUL: Adică ce? Balade?

MOPSA: Hai, te rog, cumpără și tu cîte ceva. Tare îmi plac baladele cînd sînt tipărite, pe cuvîntul meu, fiindcă atunci știi că sînt și adevărate.

AUTOLYCUS: Uite una pe o melodie foarte jalnică despre nevasta unui cămătar care era însărcinată cu douăzeci de pungi cu bani și cum tînjea ea să mănînce capete de vipere și broscoi fripți pe cărbuni.

MOPSA: Crezi că-i adevărată?

AUTOLYCUS: Cît se poate de adevărată și n-a trecut decît o lună de cînd s-a întîmplat.

MOPSA: Să mă ferească Dumnezeu să mă mărit cu un cămătar!

AUTOLYCUS: Aici stă scris și numele moașei, una Coana Poartăvorbă și încă vreo cinci sau șase femei cumsecade care erau de față. De ce aș umbla cu minciuni?

MOPSA: Te rog, cumpăr-o!

ȚĂRANUL: Fie, pune-o deoparte și mai arată-ne și alte balade. Pe urmă o să cumpărăm și alte lucruri.

AUTOLYCUS: Uite și-o altă baladă, despre un pește care s-a ivit pe coastă în ziua de miercuri optzeci aprilie, la patruzeci de mii de stînjeni deasupra apei și a cîntat balada asta împotriva inimilor de piatră ale fetelor. Se crede că era o femeie prefăcută într-o făptură cu sînge de pește[58] pentru că n-a vrut să se cunoască la trup cu unul care-o iubea. Balada e foarte tristă și e adevărată.

DORCAS: Crezi că-i și adevărată?

AUTOLYCUS: Cinci judecători au iscălit drept dovadă și mai sînt și alte mărturii, mult mai multe decît ar intra în desăgile mele.

ȚĂRANUL: Pune-o și pe asta deoparte. Alta!

AUTOLYCUS: Asta-i o baladă veselă, dar e foarte drăguță.

MOPSA: Hai să vedem și din cele vesele.

AUTOLYCUS: Da, asta-i grozav de veselă și se cîntă pe melodia *Două fete pețesc un bărbat*. Nu-i fată în tot Apusul să n-o cînte. E la mare căutare, ascultați ce vă spun.

MOPSA: Am putea-o cînta noi două. Dacă vrei, ține și tu un glas, ascult-o doar. E pe trei glasuri.

DORCAS: O știm de-o lună de zile.

AUTOLYCUS: Pot să cînt și eu partea mea. Știți doar că asta mi-e meseria. Hai, luați aminte!

CÎNTEC

AUTOLYCUS: Du-te, că eu plec de-aci;
Unde? N-ai de ce să știi.
DORCAS: Unde?
MOPSA: O, dar unde?
DORCAS: Unde?
MOPSA: Dar jurai că-n fața mea
Taine tu nu vei avea.
DORCAS: Nu mai stau nici eu aici.
MOPSA: La pătul mergi sau la moară?
DORCAS: Tot la fel te faci de-ocară.
AUTOLYCUS: Nici-nici.
DORCAS: Cum, nici-nici?
AUTOLYCUS: Nici-nici.
DORCAS: Tu iubirea mi-o jurai.
MOPSA: Și mai mult jurai că-mi dai.
Unde zici că pleci de-aici?

ȚĂRANUL: O să cîntăm cîntecu' ăsta numai între noi; tata și domnii ăia vorbesc despre lucruri înțelepte; să nu-i stingherim. Ia-ți marfa și vino după mine. Fetelor, vă cumpăr cîte ceva la fiecare. Hai, tolbașule, arată-ne ce-ai mai bun. Haideți, fetelor, după mine.

(Ies Țăranul, Dorcas și Mopsa.)

AUTOLYCUS: O să plătiți din gros pentru asta.

CÎNTEC

Vrei să-ți iei o cordea, o dantelă vrei cumva,
Bobocelul meu iubit?
Sau arnici, sau mătase, sau găteli de păr frumoase,
Straiul cel mai dichisit?
Banu-i un misit anume, marfa el o scoate-n lume
Hai, tolbașul a venit!

(Iese.)

(Intră slujitorul.)

SLUJITORUL: Stăpîne, au sosit trei căruțași, trei ciobani, trei văcari, trei porcari care umblă ca niște oameni din ăia păroși: își zic săltari[39] și cică au un dans care zic fetele că-i un amestec

de țopăieli, pentru că ele-s lăsate deoparte. Da' tot ele zic că dacă n-ar fi prea sălbatic pentru unii cărora le place un joc domol, ar fi foarte frumos pentru toată lumea.

PĂSTORUL: Dă-i afară! N-avem nevoie de ei. Am avut destui nebuni de-ai noștri. Știu, domnule, că te plictisim.

POLIXENES: Îi plictisești pe cei ce ne fac să petrecem. Rogu-te, hai să vedem cele patru treimi de ciobani.

SLUJITORUL: O treime din astea zice că a dansat în fața regelui. Și nu ăl mai prost din cei trei sare douăș'pe picioare, după măsurătoare.

PĂSTORUL: Lasă flecăreala! Dacă așa le place oamenilor ăstora de treabă, cheamă-i încoace. Dar repede!

SLUJITORUL: Păi așteaptă chiar aici, la ușă.

(Dansul celor doisprezece satiri.)

POLIXENES *(păstorului)*:

Mai mult vei ști, o, taică, despre asta.
(Lui Camillo):
Nu mers-am prea departe? Cred că-i timpul
Să-i despărțim. El e-un naiv, vorbăreț.
Flăcăule, ți-e inima prea plină
Ca la serbare să mai iei aminte.
Cînd eram tînăr și iubeam, ca tine,
Eram deprins să-mi copleșesc iubita
Cu zeci de daruri. L-aș fi jefuit
Pe marchitan de-averea-i de mătăsuri
Ca s-o revărs pe toată-asupra ei;
Tu-l lași să plece și nimic nu cumperi
Și draga ta greșit de te-o-nțelege
Că n-ai iubi-o sau c-ai fi zgîrcit,
Vei fi-n impas să-i dai răspuns, de vrei
S-o fericești.

FLORIZEL:

Știu, domnule, că ea
Nu pune nici un preț pe-aceste fleacuri,
Iar darul ce-l așteaptă de la mine
În inimă-l păstrez închis: e-al ei,
Dar încă nu-l trimit. M-auzi? Îți jur
Pe veci iubire,-n fața-acestui domn
Ce trebuie să fi iubit cîndva.
Dă-mi mîna ta, o, mîna-aceasta moale
Ca puful de hulub, la fel de albă,
Ca dinții de-african[60], sau ca zăpada

De două ori cernută de vîntoasa
Din miază-noapte!

POLIXENES: Ce urmează-apoi?
Ce drăgălaş albeşte ciobănaşul
O mînă albă! O, te-am supărat,
Să nu mă dojeneşti. Aş vrea s-aud
Ce vrei să spui.

FLORIZEL: Ascultă şi fii-mi martor.

POLIXENES: Şi-al meu vecin?

FLORIZEL: Şi el şi mai mult încă:
Toţi oamenii, pămîntul, cerul, totul!
Dacă-aş purta coroană de-mpărat
Mai falnic între toţi, şi dacă-aş fi
Frumos că ochii lumii s-ar întoarce,
Putere şi ştiinţă de-aş avea
Mai mult decît oricine, toate-acestea
N-ar avea preţ fără iubirea ei:
Le-aş folosi pe toate pentru ea,
Le-aş porunci la toate s-o slujească
Sau să se piardă.

POLIXENES: Da,-i un dar frumos.

CAMILLO: Temeinică iubire!

PĂSTORUL: Fata mea,
Tu spui la fel?

PERDITA: Eu nu pot să grăiesc
Şi nici să judec tot aşa de bine;
Ci după croiul gîndurilor mele
Dau chip neîntinării lui.

PĂSTORUL: Daţi mîna
Să ne-nvoim. Necunoscuţi prieteni,
Voi fi-veţi martori. Fata-i dau, iar zestrea
Va fi cît e şi-a lui.

FLORIZEL: Acestea toate
Sînt în folosul ei: un om anume
Cînd va muri, eu voi avea mai mult
Decît poţi tu acuma să visezi,
De-ajuns să te uimeşti cînd vei afla.
Dar hai, uneşte-ne acum în faţa
Acestor martori.

PĂSTORUL: Fata mea, dă-mi mîna,
Şi tu pe-a ta.

POLIXENES: Domol, aşteaptă-o clipă,
Te rog. Ai tată?

FLORIZEL: Da, și ce-i cu el?
POLIXENES: El știe?
FLORIZEL: Nu. Nici nu va ști vreodată.
POLIXENES: Cred că un tată
La nunta unui fiu cinstește masa
Mai mult ca orice oaspe. Deci, te rog
Încă o dată: nu mai e în stare
De treburi înțelepte? Bătrînețea
Și reumele l-or fi prostit? Vorbește?
Aude? Recunoaște? Se mai ceartă
Pentru pămîntul lui? Sau zace-n pat?
Ori a ajuns acum din nou în mintea
Copiilor?
FLORIZEL: Nu, domnule,-i mai zdravăn
Ca mulți de vîrsta lui.
POLIXENES: Pe barba-mi albă,
Înseamnă-atuncea că purtarea ta
Nu-i vrednică de-un fiu. Cred că-i firesc
Ca fiul să-și aleagă singur soața;
La fel e, însă, de firesc ca tatăl,
A cărui bucurie-s doar urmașii,
Să fie întrebat.
FLORIZEL: Îți dau dreptate;
Sînt alte pricini, înțelepte domn,
Ce nu le poți afla și mă opresc
Să-i dau de știre tatii.
POLIXENES: Spune-i totuși.
FLORIZEL: Nu va afla!
POLIXENES: Te rog să-i spui!
FLORIZEL: Nu pot!
PĂSTORUL: Ba da, băiete: nu-l lăsa să-l doară
Văzînd ce ți-ai ales.
FLORIZEL: Nu, n-o să afle!
Semnează legămîntul.
POLIXENES: Da, semnez,
De despărțire, însă, domnul meu,
Că fiu n-aș cuteza să-ți spun; prea josnic,
Să te mai recunosc; urmaș la sceptru,
Te drăgostești c-o cață ciobănească!
Iar tu, bătrîn mîrșav, îmi pare rău
Că, spînzurîndu-te, nu-ți pot scurta
Decît c-o săptămînă viața. *(Perditei)* Tu

Ştiai, pui de dibace vrăjitoare,
Nici vorbă, c-ai în faţă un neghiob
De os curat regesc.

PĂSTORUL: O, inimă!

POLIXENES: Cu spini frumosul chip am să-l jupoi,
Mai hîd făcîndu-l decît tagma ta.

(Lui Florizel)

Iar tu, copil nătîng, de voi afla
Că plîngi după-acest lucru de nimic
— Pe care nu mai vreau să-l vezi nicicînd —
Te voi dezmoşteni, străin vei fi
De sîngele, de neamul meu: departe
Ca şi Deucalion[61]. Ia seama bine.
Urmează-ne la curte. *(Păstorului)* Bădărane,
Deşi-mi faci silă, de osînda morţii
Te-oi slobozi acuma. *(Perditei)* Iar tu, vrajă,
Destul de vrednică de un oier
Şi chiar de-acesta, de n-ar fi la mijloc
Nevrednicia lui şi rangul meu,
Vreodată dacă-i mai deschizi zăvorul
Ca să-l primeşti, de-i mai înlănţui trupul,
Pe-atît de crudă o să-ţi fie moartea
Pe cît eşti de plăpîndă-n faţa ei.

(Iese.)

PERDITA: Deşi m-am prăbuşit, nu mi-a fost frică;
Era să-i spun chiar în mai multe rînduri
Că tot acelaşi soare luminează
Şi curtea lui şi-acest bordei al nostru.

(Lui Florizel)

Te rog să pleci. Ţi-am spus ce-o să se-ntîmple;
De rangul tău ai grijă, te implor!
Trezindu-mă din vis, n-aş vrea o clipă
Regină să mai fiu, ci doar, plîngînd,
Oiţele să-mi mulg.

CAMILLO: Vorbeşte, taică,
Atît cît mai eşti viu.

PĂSTORUL: Nu pot vorbi
Nici să gîndesc nu pot, nici nu cutez
Să ştiu ce ştiu. *(Lui Florizel)* O, doamne,-ai, nimicit

Un om de optze'ş'trei de ani. Voiam
Să stau întins în pace-n groapa mea,
Să mor şi eu în patul morţii tatii,
Să dorm lîngă cinstitele lui oase.
Dar iată: — un gîde-o să mă-mbrace-n giulgiu,
Să zac în locu-n care nici un preot
N-aruncă o lopată de ţărînă.
Ştiind, o, vrăjitoare blestemată,
Că-i prinţul, te-ai încumetat s-amesteci
Credinţa ta cu-a lui. Pierdut! Pierdut!
De-ar fi să mor acum, voi fi trăit
Să mor cînd vreau.

FLORIZEL: Ce mă priviţi aşa?
Sînt trist, dar nu-ngrozit; oprit din drum,
Dar nu schimbat defel. Sînt cum am fost.
În urmă de mă tragi, mă opintesc
S-alerg 'nainte; nu mă las purtat
Deloc în zgardă.

CAMILLO: Luminate doamne,
Ştii tatăl tău cum e: în clipa asta
Nu-ngăduie-un cuvînt (şi bănuiesc
Că nici tu n-ai vrea să-i vorbeşti). Mi-e teamă
Că n-ar putea să mi te vadă-n ochi.
Deci, pînă i s-o domoli mînia,
Măriei sale nu-i ieşi-nainte.

FLORIZEL: Nici n-am de gînd. Nu eşti cumva Camillo?

CAMILLO: Chiar el, stăpîne.

PERDITA: Cît de des ţi-am spus
C-aşa se va sfîrşi? Şi cît de des
C-atunci cînd s-o afla n-o să mă bucur
De preţuire?

FLORIZEL: N-o să fie-aşa
Decît credinţa de mi-o calc; şi-atunci
Pămîntului să-i sfarme Firea coaja
Şi sîmburii din el. Ridică-ţi fruntea!
Ia-mi moştenirea, tată! Moştenesc
Iubirea mea.

CAMILLO: Ascultă sfatul meu.

FLORIZEL: L-ascult pe-al dragostei. Şi dacă mintea
Va asculta,-s cuminte; dacă nu,
Simţirea, ce iubeşte nebunia,
O-ntîmpină cu drag.

CAMILLO: Ce deznădejde!

FLORIZEL: Cum vrei să-i zici, prin ea-mi țin jurămîntul:
Eu cinste-i spun. Nici pentru tron sau fala
Care-ar putea să crească-n jurul lui,
Nici pentru toate cîte sînt sub soare,
În neștiutu-adînc al mării, sau
În pîntecul pămîntului se-ascund,
Cuvîntul dat iubitei nu mi-l calc.
Te rog pe tine, deci, fiindcă ești
Prieten preacinstit de tatăl meu,
De-i voi lipsi — că-s hotărît, o jur,
Să nu-l mai văd —, aruncă-ți sfatul bun
Peste mînia lui. Cu soarta însăși
Lăsați-mă să lupt. Dar poți să știi
Și să vestești și pe-alții: plec pe mare
Cu-aceea care nu mi-e-ngăduită
Aici, pe țărm. M-ajută întîmplarea,
Căci am o navă iute care-așteaptă,
Deși n-o pregăteam acestui țel.
Ce drum apuc, nu are rost să afli,
Și nici nu țin să-ți spun.

CAMILLO: Aș vrea, stăpîne,
Să-ți fie duhu-ascultător la sfaturi,
Dîrz la nevoie.

FLORIZEL: -Așteaptă, Perdita.

(O ia deoparte.)

(Către Camillo): Te-ascult pe urmă.

CAMILLO: E de neclintit
În hotărîrea lui. M-aș bucura
Să pot plecarea lui s-o folosesc
Să-l apăr de primejdie, slujindu-l
Cu dragoste și cinste, să-mi văd iarăși
Sicilia iubită și pe rege,
Nefericitul meu stăpîn, de care
Mi-e foarte dor.

FLORIZEL: O, bunul meu Camillo,
Sînt copleșit de griji și am uitat
De buna cuviință.

CAMILLO: Cred, stăpîne,
Că știi despre măruntele-mi slujiri,
De dragostea pentru al tău părinte,

FLORIZEL: Sînt fapte vrednice de cinste: tata
Vorbește despre ele ca-ntr-un cîntec
Și nu-i puțină grija lui să afle
Răsplata pe măsură.

CAMILLO: Deci, stăpîne,
De crezi că îl iubesc și că, prin el,
Iubesc ce-i este mai aproape, -adică
Gingașa ta făptură, -ascultă-mi sfatul,
De-ngăduie schimbare planul tău
Care-i gîndit mai bine; -o să-ți arăt
Un loc în care, jur, vei fi primit
Cum se cuvine înălțimii tale
Și te vei bucura de-a ta iubită
De care, văd, te poate despărți
Doar — cerul să păzească — însăși moartea;
Însoară-te și-n lipsa ta voi face
Tot ce-n putere-mi stă să-l domolesc
Pe îndîrjitul tată, să-l înduplec
Să se-nvoiască.

FLORIZEL: Dar, Camillo, cum?
Ar fi aproape o minune; -aș zice
Că ești mai mult decît un om, și-apoi
În tine m-aș încrede.

CAMILLO: Te-ai gîndit
Anume unde-ai să te duci?

FLORIZEL: Nu încă;
Pe negîndite a venit necazul
Ce poartă vina tulburării noastre:
Ne recunoaștem robi ai întîmplării,
Purtați de vînt.

CAMILLO: Ascultă-mă atunci:
De nu-ți schimbi planul și de pleci, te-ndreaptă
Către Sicilia; cu-a ta prințesă
(Căci văd c-așa va fi) te-nfățișează
Acolo, lui Leontes: iar purtarea-i
Să fie așa cum se cuvine celei
Cu care patu-mparți. Și văd aievea
Leontes brațele cum le deschide
Și cum, plîngînd, te-ntîmpină și-ți spune:
„Iertare, fiul meu!“, de parc-ar fi
Chiar tatăl tău; cum îi sărută mîna
Prințesei tale gingașe; se-mparte
Între neîndurare și blîndețe.

Pe prima, cu blestém o zvîrle-n iad
Și-o roagă pe cealaltă să se-nalțe
Mai repede ca gîndul și ca timpul.

FLORIZEL: Dar, vrednice Camillo, ce temeiuri
Să-i dau venirii mele?

CAMILLO: Ești trimis
De rege, tatăl tău, să-i duci salutul
Și noi dovezi ale prieteniei.
Cum să te porți și ce solie-i duci
(Ca de la tatăl tău), aceste lucruri
Știute doar între noi trei, le-oi scrie
Să știi întocmai ce urmează-a-i spune
La fiece-ntîlnire, el să creadă
Că din adîncul inimii vorbește,
Prin tine, tatăl tău.

FLORIZEL: Îți sînt dator:
Ce-mi spui mi-aduce viață.

CAMILLO: E un drum
Mai sigur ca năuca rătăcire
Pe mări pustii, pe țărmuri nevisate,
Unde așteaptă chinuri fără număr
Și fără vreo nădejde de-ajutor
Decît să scapi de-un chin cînd prinzi un altul;
Un singur reazem: ancorele care
Slujesc mai bine cînd te țin pe-un țărm
Ce-ți face scîrbă. Și, cum știi, belșugul
Putere-i dă iubirii, -al cărei chip
Și inimă se ofilesc deolaltă
În vremuri de nevoi.

PERDITA: În parte,-așa e:
Nevoile pot copleși obrajii,
Dar nu și cugetul.

CAMILLO: Așa socoți?
Mulți ani în casa voastră nu s-o naște
Ca ea vreo alta.

FLORIZEL: Bunule Camillo,
Ea-i mai presus de starea ei, precît
E mai prejos de-a mea.

CAMILLO: Nu pot
Să spun: „păcat că nu-i școlită",
Cînd îi învață pe-nvățați.

PERDITA: Mă iartă
Că-ți mulțumesc roșind.

FLORIZEL: O, Perdita,
Stau ca pe ghimpi. Cîndva, pe tatăl meu,
Pe mine azi ne-ai mîntuit, Camillo,
Tămadă-a casei noastre: cum vom face?
N-am strai de fiu de rege; să m-arăt
Nu pot aşa-n Sicilia.

CAMILLO: Stăpîne,
N-ai teamă: -averea mea e toată-acolo;
M-oi îngriji să fii-mbrăcat regeşte,
De parcă ai juca-ntr-o piesă-a mea.
Vei şti ce nu ai vrea. O vorbă doar.

(Vorbesc între ei.)
Intră Autolycus.

AUTOLYCUS: Ha, ha! Ce proastă-i Cinstea asta! Şi Încrederea, sora ei jurată, e-o doamnă puţină la minte. Am vîndut toate nimicurile alea: nici o piatră falsă, nici o panglicuţă, sticlă, nici un bulin împotriva molimii, broşă, carneţel, baladă, cuţit, ceapraz, mănuşă, şiret de ghete, brăţară, ineluş de corn[62], n-a mai rămas să-mi scape sacul de foame. Se îmbulzeau care să cumpere, primul, de parcă fleacurile mele ar fi fost sfinţite[63] şi ar fi adus, binecuvîntare muşteriilor; aşa am văzut a cui pungă era mai arătoasă şi ce-am văzut am ţinut minte ca să-mi fie de folos. Ţăranul ăla care nu vrea altceva decît să rămînă un om cumpătat, s-a îndrăgostit atît de mult de cel mai deşănţat cîntec, că n-a mai vrut să-şi mişte copitele pînă n-a avut în mînă şi cuvintele şi muzica. Asta a făcut ca tot restul cirezii să se năpustească peste mine, că toate simţurile li se îngrămădiseră în urechi puteai ciupi o izmenuţă — nu simţea nimic; era un fleac să tai pe nevăzute şiretul unei pungi; puteam pili, fără să ştie nimeni, toate cheile spînzurate pe verigi. Nimeni n-auzea nimic, nu simţea nimic altceva decît cîntarea năzdrăvanului şi-l asculta cu gura căscată, lăudîndu-i gogomăniile. Aşa încît în acest răstimp de letargie, am pus mîna şi le-am luat mai toate pungile de sărbătoare. Şi dacă n-ar fi venit bătrînul ăla făcînd atîta tărăboi şi bodogănind împotriva fie-si şi a feciorului regelui, de i-a speriat pe toţi neghiobii ăia din gloată, n-aş fi lăsat în viaţă nici o pungă din toată armata.

(Camillo, Florizel şi Perdita vin în faţă.)

CAMILLO: Nu,-nscrisul meu le-o limpezi pe toate:
Cum vei sosi, va risipi-ndoiala.

FLORIZEL: Şi cel pe care ţi-l va da Leontes?
CAMILLO: Va domoli pe tatăl tău.
FLORIZEL: S-ai parte
De fericire. Tot ce-mi spui îmi pare
Că e frumos.
CAMILLO *(văzîndu-l pe Autolycus)*:
Pe cine văd aici?
Va fi unealta noastră. Să nu uiţi
Nimic din ce ne-ar ajuta.

AUTOLYCUS: Dacă m-au auzit cumva, gata: spînzurătoarea!

CAMILLO: Ce-i cu tine, om bun? De ce tremuri aşa? Nu-ţi fie teamă, omule! Nimeni nu vrea să-ţi facă vreun rău.

AUTOLYCUS: Sînt un biet om, domnule!

CAMILLO: Ei, linişteşte-te. Nimeni n-o să-ţi ia asta; dar în ce priveşte înfăţişarea sărăciei tale, o să facem un schimb: dezbracă-te repede (trebuie să te gîndeşti că e nevoie de mare grabă) şi schimbă straiele cu domnul ăsta. Deşi el o să fie în pierdere, păstrează-le: ieşiţi amîndoi în cîştig.

AUTOLYCUS: Sînt un biet om, domnule! *(Aparte)* Vă cunosc destul de bine.

CAMILLO: Hai, te rog, mai repede; uite, domnul aproape că s-a şi dezbrăcat.

AUTOLYCUS: Vorbiţi serios, domnule? *(Aparte)* Adulmec aici şiretlicul.

FLORIZEL: Grăbeşte-te, te rog.

AUTOLYCUS: Da, sigur că da: am primit arvuna, da' nu mă lasă cugetul s-o iau.

CAMILLO: Hai, desfă, desfă cingătoarea!

(Autolycus şi Florizel îşi schimbă straiele.)

Preafericita doamnă — spusa mea
Se va-mplini, de te vei trage-acum
În ascunziş: ia pălăria lui
Şi pune-o peste ochi, ascunde-ţi faţa
Veşmintele ţi-azvîrle şi, cum poţi,
Înfăţişarea-ţi schimbă ca s-ajungi
Pe nevăzute pîn' la vas: mi-e frică
De ochii ce veghează.
PERDITA: -N piesa asta,
Cum văd, sînt doar un rol.
CAMILLO: Alt leac nu e,
Ai isprăvit?

FLORIZEL: Nici tata n-ar mai zice
Că-s fiul lui.
CAMILLO: Nu! Fără pălărie!

(Îi dă pălăria Perditei.)

Să mergem. Bun rămas, amice.
AUTOLYCUS: — Adio!
FLORIZEL: O, Perdita, ce am uitat noi doi?
Te rog, o vorbă doar.

(Se retrage deoparte împreună cu Perdita.)

CAMILLO: Şi-acum, de fugă regelui voi spune
Şi încotro s-au dus. Nădejdea mea
E c-o să-l fac să plece după ei:
Mergînd cu el, Sicilia-mi văd iară;
De dorul ei tînjesc ca o femeie.
FLORIZEL: Pornim spre ţărm. Norocul să ne poarte!
CAMILLO: Cu cît mai repede, cu-atît mai bine!

(Ies Florizel, Perdita şi Camillo.)

AUTOLYCUS: Înţeleg toată afacerea, am auzit. Un auz ascuţit, un ochi ager şi nişte degete îndemînatice: asta îi trebuie unuia care umblă la pungile altora. Un nas bun e, de asemenea, de trebuinţă, să miroasă lucrurile de care au nevoie celelalte simţuri. Văd că ăsta e timpul în care înfloreşte cel lipsit de credinţă. Ce fel de schimb a mai fost şi ăsta, fără nici un cîştig? Ce cîştig a ieşit din schimbul ăsta? Fără doar şi poate, zeii se uită cu îngăduinţă la noi şi putem făptui orice fără să ne croim planuri dinainte. Prinţul însuşi e un nelegiuit, aşa cum o şterge de la taică-su, cu povara după el. Dacă aş crede că e o faptă cinstită să i-o spun regelui, n-aş face-o. Ar fi mai mare ticăloşia dacă aş ascunde-o; aşa, rămîn credincios meseriei mele.

(Intră Ţăranul şi Păstorul.)

La o parte! Daţi-vă la o parte! Aici e prea multă treabă pentru o minte înfierbîntată: fiecare potecă, fiecare prăvălie, biserică, serbare, spînzurătoare cere munca unui om priceput.
ŢĂRANUL: Vezi ce fel de om eşti! Nu-i altă cale decît să-i spui regelui că ea-i un copil lăsat aici de zîne şi că nu-i carne din carnea ta şi sînge din sîngele tău.
PĂSTORUL: Nu, ascultă-mă!
ŢĂRANUL: Nu, ascultă-mă tu pe mine!
PĂSTORUL: Atunci dă-i drumu'!

ȚĂRANUL: Nefiind carne din carnea ta și sînge din sîngele tău, înseamnă că nici carnea, nici sîngele tău nu au greșit față de rege; așa că nici carnea, nici sîngele tău nu urmează a fi pedepsite de el. Arată-i lucrurile pe care le-ai găsit lîngă ea (lucrurile alea de taină, toate afară de cele pe care le-a luat cu ea): dacă faci asta, legea pleacă de-aici fluierînd a pagubă; ți-o spun sigur.

PĂSTORUL: O să-i spun regelui totul, fiecare cuvințel, da, da, o să-i spun și năzdrăvăniile lui fiu-su. Pot zice că nu-i om cinstit nici față de taică-su, nici față de mine: auzi, să vrea să facă din mine cuscrul regelui!

ȚĂRANUL: Sigur, cuscru: asta era rubedenia lui cea mai îndepărtată la care puteai ajunge, și-atunci uncia de sînge de-al tău s-ar fi scumpit cu mai știu eu cît.

AUTOLYCUS *(Aparte)*: Da' înțelepți mai sînteți, puișorilor!

PĂSTORUL: Hai la rege! Cînd o vedea ce-i ducem în bocceaua asta, o să se scarpine în barbă.

AUTOLYCUS *(Aparte)*: Nu știu dacă plîngerea ăstora n-o să fie o predică pentru fuga stăpînului meu.

ȚĂRANUL: Roagă-te din tot sufletul să-l găsim la palat.

AUTOLYCUS *(Aparte)*: Deși nu sînt cinstit din fire, sînt uneori din întîmplare; să bag în buzunar ce-a crescut din îndeletnicirea mea de marchitan. *(Își scoate barba falsă.)* Hei, țărănoilor! Încotro vă duceți?

PĂSTORUL: La palat, cu voia înălțimii voastre.

AUTOLYCUS: Ce treabă aveți acolo, cu cine, ce duceți în bocceaua asta, unde stați, numele, vîrsta, averea, rudele și tot ce se mai cuvine să fie știut — spuneți.

ȚĂRANUL: Sîntem doar niște oameni simpli, domnule.

AUTOLYCUS: Minciună! Sînteți ordinari și păroși. N-am nevoie de minciuni: ele nu sînt bune decît pentru negustori și ei ni le dau de multe ori nouă, soldaților; dar noi le plătim cu bani buni și nu cu tăișul fierului; prin urmare ei nu ne dau nouă minciuni.

ȚĂRANUL: Și înălțimea voastră ar fi vrut să ne dea, dar și-a dat seama la timp.

PĂSTORUL: Dacă nu vă e cu supărare, sînteți curtean, domnule?

AUTOLYCUS: Cu sau fără supărare, sînt curtean. Nu simți aerul de la curte în faldurile astea? În mersul meu nu se vede felul de a se mișca de la curte? Nu ajunge pînă la nasul tău mirosul de curtean? Nu răsfrîng eu oare asupra josniciei tale disprețul curții? Crezi oare că dacă te ademenesc sau te descos ca să-ți aflu pricinile, n-aș putea fi curtean? Sînt curtean din cap pînă-n picioare; pot să dau ajutor sau să pun piedică pricinii tale. Prin urmare, îți poruncesc să-mi arăți pricina.

PĂSTORUL: Eu cu regele am treabă, domnule.
AUTOLYCUS: Ce avocat ai în faza asta?
PĂSTORUL: Nu vă fie cu supărare, dar nu pricep.
ŢĂRANUL: Aşa se zice la curte fazanului — avocat. Spune-i că n-ai nici unul.

PĂSTORUL: Nu, n-am fazani, cocoşi, găini deloc.
AUTOLYCUS: Că nu sînt om de rînd, e un noroc.
Dar de mă zămislea la fel Natura?
Deci nu-i dispreţuiesc.

ŢĂRANUL: Nu poate fi decît un curtean de seamă.
PĂSTORUL: Are veşminte bogate, dar nu le poartă frumos.
ŢĂRANUL: Pare cu atît mai nobil cu cît e mai năstruşnic. E un om de seamă, îţi spun eu: se şi scobeşte în dinţi cu scobitori[64].
AUTOLYCUS: Bocceaua asta? Ce-i în boccea? De ce aveţi cutia asta?
PĂSTORUL: Domnule, în bocceaua şi în cutia asta sînt nişte sicrete pe care nu trebuie să le ştie nimeni altcineva decît regele. Şi pe care el le va afla de îndată dacă ajung să vorbesc cu el.
AUTOLYCUS: Bătrîne, te osteneşti în zadar.
PĂSTORUL: De ce, domnule?
AUTOLYCUS: Regele nu-i la palat; a plecat pe puntea unei corăbii noi să se vindece de melancolie şi să ia aer. Pentru că, dacă eşti în stare să înţelegi lucrurile serioase, trebuie să ştii că regele e copleşit de durere.
PĂSTORUL: Aşa se spune, domnule. E din cauza băiatului lui care era să se însoare cu fata unui păstor.
AUTOLYCUS: Dacă păstorul ăsta nu e-n puşcărie, ar fi mai bine să fugă: blestemele de care o să aibă parte, caznele pe care o să le încerce vor rupe şira spinării unui bărbat şi inima unei fiare.
ŢĂRANUL: Aşa crezi, domnule?
AUTOLYCUS: Şi n-o să îndure doar el ceea ce mintea născoceşte mai necruţător şi răzbunarea mai amarnic, dar şi neamurile lui pînă-n a cincizecea spiţă vor fi date în seama călăului. Ceea ce e din cale-afară de trist, dar e necesar. Un potlogar bătrîn, care nu e-n stare decît să-şi fluiere oile şi să-şi îndoape berbecii, să îndrăznească să-şi vrea fata prinţesă! Unii zic că va fi ucis cu pietre; dar o moarte ca asta e prea blîndă pentru el, zic eu. Să tîrăşti tronul într-o tîrlă! Nu sînt destule morţi, cea mai crudă dintre toate e prea uşoară.
ŢĂRANUL: Bătrînul ăla, domnule, are cumva un fiu, nu ştii, dacă nu te superi, domnule?
AUTOLYCUS: Are un fiu care o să fie jupuit de viu, pe urmă uns cu miere, pus pe un viespar şi pe urmă lăsat acolo pînă o să fie

mort pe trei sferturi și ceva. Pe urmă, adus iarăși la viață cu rachiu sau cu altă fiertură fierbinte; pe urmă, carne crudă cum e, în cea mai caldă zi prevestită în calendar, o să fie pus lîngă un zid de cărămidă, cu soarele de miază-zi care o să se uite la el acolo unde e pus să-l vadă el cum îl înțeapă muștele pînă-l omoară. Dar ce să mai vorbim noi de ticăloșii ăștia, de trădătorii ăștia, de chinurile cărora e drept să rîdem, de vreme ce crimele lor sînt atît de grele? Spuneți-mi (pentru că îmi păreți oameni simpli și cinstiți) ce treabă aveți cu regele. Dacă știți să mă prețuiți cum mi se cuvine, vă duc pe puntea corăbiei unde e el, vă înfățișez lui și-i șoptesc cîteva vorbe în sprijinul vostru. Și dacă mai e cineva, în afara regelui, să vă ducă treaba la bun sfîrșit, ați găsit omul care e în stare s-o facă.

ȚĂRANUL: Pare să aibă multă trecere. Primește-i propunerea, dă-i aur. Și, cu toate că puterea poate fi un urs îndărătnic, el e adesea dus de nas cu ceva aur. Arată-i părții din afară a palmei lui lăuntrul pungii tale și nu mai face zarvă. Adu-ți aminte: „omorît cu pietre“ și „jupuit de viu“!

PĂSTORUL: Dacă binevoiești, domnule, să iei asupră-ți treburile noastre, uite aici aurul pe care-l am. Îți mai aduc încă o dată pe-atît și-ți las zălog pe flăcăul *ăsta* pînă-ți aduc, restu'.

AUTOLYCUS: După ce-mi țin făgăduiala?

PĂSTORUL: Da, domnule.

AUTOLYCUS: Fie, dă-mi jumătate. Ai și tu un amestec în toată treaba asta?

ȚĂRANUL: Întrucîtva, domnule: dar, cu toate că e vai de pielea mea, trag nădejde că n-o să fiu jupuit de ea.

AUTOLYCUS: O, asta-i cu pielea băiatului acelui păstor. De l-ar spînzura, să dea o pildă cu el!

ȚĂRANUL: Ce mîngîiere! Minunată mîngîiere! Trebuie s-ajungem la rege și să-i arătăm priveliștile noastre ciudate. Trebuie să știe că nu e nici fiica ta, nici sora mea. Altminteri sîntem pierduți. Domnule, o să-ți dau și eu cît îți dă și bătrînul cînd s-o face treaba. Și, pînă ți-aduce aurul, rămîn aici zălog, așa cum a zis el.

AUTOLYCUS: Am încredere. Mergeți înainte spre țărm. Luați-o la dreapta. O să arunc o privire peste gardul ăsta și vin și eu.

ȚĂRANUL: Omul ăsta-i o binecuvîntare, pot să zic, curată binecuvîntare.

PĂSTORUL: Hai s-o luăm înainte, așa cum ne-a spus el. S-a trudit să ne facă bine.

(Ies Păstorul și Țăranul.)

AUTOLYCUS: Dacă mi-aş pune în minte să fiu cinstit, văd că soarta nu-mi îngăduie: îmi trimite prada drept în braţe. Îmi dau tîrcoale două prilejuri — şi aurul, şi putinţa să fiu slujitorul prinţului. Şi cine ştie cum o să mă ajute asta să mai înaintez şi eu? O să-i duc cîrtiţele astea oarbe pe puntea corăbiei. Dacă va socoti cu cale să-i trimită înapoi pe ţărm şi va găsi că plîngerea lor către rege nu-l priveşte cîtuşi de puţin, n-are decît să-mi spună pungaş, fiindcă m-am băgat în treburile altora. Fiindcă vorba asta nu-mi face nici un rău, şi nici ruşinea care-i legată de ea. I-i voi înfăţişa. S-ar putea să iasă ceva din asta.

(Iese.)

ACTUL V

SCENA 1

Sicilia. La curtea lui Leontes.
Intră Leontes, Cleomenes, Dion, Pauline și slujitori.

CLEOMENES: De-ajuns! Căința ta de sfînt
Orice păcate a răscumpărat.
Plătit-ai cu mai multă ispășire
Decît greșeala făptuită;-i timpul
Cum cerul a uitat, să uiți și tu
Și să te ierți.

LEONTES: Cît timp mi-aduc aminte
De ea, de-a' ei virtuți, nu pot să uit
Cum le-am mînjit; și mă gîndesc cît rău
Eu însumi mi-am făcut, lăsîndu-mi tronul
Fără urmaș și nimicindu-mi soața,
Mai dulce între toate și pe care
Oricare soț și-ar fi dorit-o.

PAULINA: — Așa-i!
E prea adevărat. De te-nsurai
Pe rînd, cu-ntreaga lume, sau luai
Ce-i bun în fiecare, zămislind,
Desăvîrșită,-o singură femeie,
Tot cea pe care ai ucis-o-ar fi
Mult mai presus.

LEONTES: Așa e! Am ucis-o!
Eu am ucis-o! Eu! dar mă lovești
Cumplit cînd spui că eu. La fel de-amare
Sînt vorba ta și gîndul meu. Da, spune-o,
Însă mai rar.

CLEOMENES: Defel, preabună doamnă:
Poți spune mii de lucruri care sînt
Mult mai folositoare și cinstesc
Mai bine bunătatea ta.

PAULINA: Ești unul,
Din cei ce iar vor să-l însoare.

DION: Dacă
Nu vrei și tu, de starea lui nu-ți pasă,
Nici de va dăinui regescu-i nume,
Nici c-ar putea primejdii să lovească
Acest regat (fiindcă preamăritul
N-are urmaș) și să îi dea pierzării
Pe cei lipsiți astfel de călăuză.
Ce-ar fi mai sfînt decît să fii voios,
Știind că-n veci regina doarme-n pace?
Spre izbăvirea tronului, spre tihna
De astăzi și spre binele de mîine,
Să binecuvintezi regescul pat
C-o dulce soață?

PAULINA: Vrednică nici una
Nu e pe lîngă cea care-a plecat.
Se și-mplinește tainica voință
A zeilor. Nu spuse oare-Apolo,
Nu e cuprinsu-oracolului său
Că regele nu va avea urmaș
De nu-și găsește pruncul său pierdut?
Și-aceasta, pentru gîndul omenesc,
Ar fi cumplit, de parcă Antígonus
Mormîntul și l-ar sparge și-ar veni
Din nou la mine, el care-a pierit,
O jur, odată cu copilul. Deci
Pe rege-l sfătuiți să-nfrunte cerul
Și vrerea lui. Nu-ți pese de urmaș:
Coroana-și va afla moștenitor.
Și marele Alexandru[65] l-a lăsat
Pe cel mai vrednic, iar urmașul său
A fost și cel mai bun.

LEONTES: Știu, Paulina,
Că-n cinste amintirea i-o păstrezi.
O, sfatul tău de-l ascultam atunci!

Și-acum aș fi privit-o-n ochi, comoara
Sorbindu-i de pe buze.

PAULINA: Mai bogate
Le-ai fi lăsat acelora pe care
Le zămisliră ele.

LEONTES Ai dreptate:
Asemeni soațe nu mai sînt; deci nu vreau
O altă soață. Una mai prejos,
Cu care m-aș purta mai bine,-ar face
Preasfîntu-i duh în trupu-i să se-ntoarcă
Și pe acest tărîm, unde sîntém
Făptuitori de rele, s-ar ivi,
Cu sufletul rănit, să mă întrebe:
„De ce?"

PAULINA: Dacă-ar avea puterea-aceasta,
Pe drept ar face-o.

LEONTES: Da. M-ar îmboldi
Soția să-mi ucid.

PAULINA: Așa aș face:
Stafia mișcătoare dacă-aș fi,
Ți-aș porunci ca, ochii ei privindu-i,
Să-mi spui ce searbădă lucire-a lor
Te-andemnat să o alegi; apoi,
C-un țipăt ce ți-ar despica auzul,
Nu aș rosti decît aceste vorbe:
„Să-ți amintești de-ai mei!"

LEONTES: O, stele, stele!
Iar toți ceilalți, doar stinși tăciuni. N-ai teamă:
Nu-mi iau soție, Paulina.

PAULINA: Juri
Că nu te-nsori în veci, de nu-ți dau voie?

LEONTES În veci, ți-o jur pe suflet, Paulina.

PAULINA: Seniori, deci martori fiți că a jurat!

CLEOMENES: Îl ispitești prea mult.

PAULINA: Doar dacă alta,
Aidoma icoanei Hermionei,
I-ar întîlni privirea.

CLEOMENES: Doamnă!

PAULINA: — Am zis!
Dar de se-nsoară — dacă vrei, stăpîne,
Nu-i leac decît voința ta — dă-mi dreptul
S-aleg regina eu: nu o să fie
La fel de tînără ca prima, ci

Va fi astfel că umbra, de-o vedea-o
La tine-n brațe, se va bucura.

LEONTES: Preabine, credincioasă Paulina:
Ne însurăm doar cînd spui tu.

PAULINA: Dar asta
Va fi cînd iar va respira regina:
Nu pînă-atunci.

(Intră un slujitor.)

SLUJITORUL: Își zice unul Prințul Florizel,
Lui Polixenes fiu; el și prințesa
(Frumoasă cum n-am mai văzut) se roagă
Să vină-n fața voastră.

LEONTES: Ce-i cu el?
Sosirea-aceasta nu e pe potriva
Regescului său tată: fără fast,
Pe negîndite: n-a fost plănuită,
Ci de-ntîmplări silită-i sau nevoie.
Cum e alaiul?

SLUJITORUL: Prea puțini, și-aceia
Sînt toți de rînd.

LEONTES: Și zici că-i și-o prințesă?

SLUJITORUL: Un chip de lut, cum soarele nicicînd
Nu a mai luminat.

PAULINA: O, Hermiona!
Întotdeauna astăzi se mîndrește
Că-i mai presus ca ieri. Tu, în mormîntu-ți,
Te pleci în fața noilor ivite.

(Slujitorului)

Tu, domnul meu, ai spus și-ai scris astfel
— Dar scrisu-acum mai rece-i decît cea
Pe care a cîntat-o: — „Nu a fost,
Nici nu va fi asemeni ei vreo alta".
Spre ea atuncea versu-l înălțai;
Cu dibăcie îl cobori, vorbind
De-o alta mai frumoasă.

SLUJITORUL: Cer iertare!
Pe cea dintîi — iertare! — o uitam...
Cealaltă, dacă ochii o-ntîlnesc,
Și glasul ți-l supune. E-o făptură
Ce, de-ar întemeia credință nouă,
Ar stinge-ardoarea celorlalți cucernici

Ce altor legi se-nchină: ar urma-o
De-ar cere ea.

PAULINA: Femeile n-ar merge?

SLUJITORUL: Femeile-o iubesc că e femeie
Mult mai de preţ ca un bărbat; bărbaţii
Că-ntre femei e cea mai rară.

LEONTES: Du-te,
Cleomenes, cu-ai tăi cinstiţi prieteni,
Şi adu-i să-i îmbrăţişăm.

(Ies Cleomenes şi alţi slujitori.)

Ciudat!
Să vină pe furiş!

PAULINA: De-ar fi trăit
Şi-al nostru prinţ, podoabă-ntre copii,
Pereche potrivită i-ar fi fost
Acestui nobil. Mai puţin de-un an
Era-ntre ei.

LEONTES: Te rog, ajunge! Ştii
Că iar îmi moare cînd vorbeşti de el[66].
Cînd am să-l văd pe gentilomu-acesta,
Vorbirea ta-mi va aminti de fapte
Ce mintea-mi jefuiesc. Au şi sosit.

(Intră Florizel, Cleomenes, Perdita şi alţii.)

Credinţa nunţii maică-ta păstrat-a:
Pe tatăl tău l-a-ntipărit în tine.
De-aveam douăzeci-şi-unu de-ani,
I-ai prins atît de bine chipul lui
Şi aerul, încît ţi-aş spune „frate“,
Cum îi spuneam cîndva, şi să-ţi vorbesc
De pozne vechi. Cu drag, bine-ai venit!
Şi gingaşa-ţi prinţesă; o, zeiţă!
Vai, o pereche am pierdut; acum,
Între pămînt şi cer de-ar fi trăit,
Iscînd uimire, ar fi fost asemeni
Perechii voastre minunate;-apoi
Pierdut-am, doar prin rătăcirea mea,
Prietenia bunului tău tată.
Deşi mi-e viaţa chin, vreau să trăiesc
Ca să-l mai văd.

FLORIZEL: Porunca lui mă poartă
Aci,-n Sicilia; și de la el
Ți-aduc salut de rege și prieten
Către un frate. Dacă n-ar fi fost
Sleit de anii ce-au trecut, furîndu-i
Cîte ceva din vlaga mult dorită,
El ar fi străbătut pămînt și mări
Ce tronu-acesta îl despart de-al său
Ca să te vadă, căci îi ești mai drag
(Mi-a poruncit să-ți spun) ca orice sceptru
Și ca acei care le poartă.

LEONTES: Frate!
O, nobil bun! În mine se trezește
Tot răul ce ți l-am făcut. Solia-ți,
Atît de caldă, tălmăcești-un gînd
Pe care eu am pregetat să-l spun.
Bine-ați sosit aici, cum primăvara
Sosește pe pămînt! Cum a putut
Să dea asemenea desăvîrșire
În seama-ngrozitorului Neptun
(Oricum — prea aspru), să salute-un om
Nevrednic de tot chinu ei, și încă
Și mai puțin de-așa primejdii?

FLORIZEL: Doamne,
Din Libia[67] ea vine.

LEONTES: De acolo
Unde războinicul cel nobil, Smalus[68],
Temut e și iubit?

FLORIZEL: De-acolo, Doamne,
De lîngă el, iar lacrimile lui,
Vărsate la plecarea ei, dovadă-s
Că-i fata lui. Apoi, c-un vînt prielnic,
Din miază-zi, venit-am să-mplinim
Porunca tatii de-a ne-nfățișa
Măriei tale. Și, ajunși la țărm,
Trimis-am din alai pe cei mai vrednici
Să ducă-n țară semn c-am izbutit
În Libia și c-am sosit aici,
Cu soața mea, în siguranță.

LEONTES: Zeii
Cei preaslăviți văzduhul să îl spele
De orice molimă cît stați aici.
Tu ai un tată sfînt, plin de virtuți:

Față de el greșit-am; iară cerul
S-a mîniat și mi-a luat urmașii;
Iar tatăl tău, blagoslovit de ceruri,
În tine are-un fiu cu totul vrednic
De bunătatea lui. Și eu puteam
Să am o fată și-un băiat, frumoși
Ca voi și să-i privesc acum.

(Intră un nobil.)

NOBILUL: Slăvite,
Aduc o veste ce n-ar fi crezută
De n-ar avea dovezi atît de-aproape.
Cu voia-ți, Polixenes te salută
Prin mine; roagă să-l întemnițezi
Pe fiul său ce-a lepădat și rangul
Și datoria lui, lăsîndu-și tatăl
Și ale lui speranțe, și-a fugit
Cu-o fată de păstor.
LEONTES: Dar unde e
Polixenes? Vorbește!
NOBILUL: În oraș;
Vin de la el. Vorbirea mea năucă
Din vestea mea și din uimire vine.
Pe cînd zorea spre curtea ta, pe urma,
Se pare,-acestei chipeșe perechi,
A dat de tatăl prefăcutei doamne
Și de-al ei frate ce-au fugit cu prințul.
FLORIZEL: Camillo m-a trădat! Cînd cinstea lui
A înfruntat furtuni pînă acum!
NOBILUL: Să-i spui lui însuși. E cu tatăl tău.
LEONTES: Camillo?
NOBILUL: Da, Camillo. I-am vorbit
Îi cercetează-acum pe-acei bieți oameni:
Nu am văzut nemernici tremurînd
Ca ei; cad în genunchi, sărută țărna,
Tăgăduind cu orice vorbă totul.
Iar regele, auzul astupîndu-și,
Cu moartea-n fel și chip îi amenință.
FLORIZEL: Sărmanul tata! Cerul ne trimite
Iscoade să ne-mpiedice unirea.
LEONTES: V-ați cununat?

FLORIZEL: Nu, nici nu-i cu putință.
Mai iute văi și aștri se sărută:
Mici, mari, supuși sînt soartei.

LEONTES: Domnul meu,
Ea-i fata unui rege?

FLORIZEL: Este, da!
De vreme ce îmi e soție.

LEONTES: Dar după cum zorește tatăl tău,
Acest „de vreme“ va veni încet.
Sînt prea mîhnit că te-ai îndepărtat
De-a lui iubire care te lega
Prin datorie; sînt mîhnit, de-asemeni,
C-aleasa ta e mai prejos în rang
Ca-n frumusețe: deci n-o să te bucuri
De-a ei iubire.

FLORIZEL: Draga mea, sus fruntea!
Deși, dușman fățiș, ne-alungă soarta
Și tata-i stă alături, n-au putere
Iubirea nici c-o iotă să ne-o schimbe.

(Lui Leontes)

Te rog să-ți amintești de timpul cînd
Datornic vremii nu erai mai mult
Decît sînt eu acum. Cu gîndul, deci,
La altfel de simțiri, te rog să-mi fii
Apărător. Că, dacă-i ceri tu, tata
Îți dă ce-i mai de preț ca pe un fleac.

LEONTES: Dacă-i așa, pe doamna ta voi cere-o,
Că pentru el e-un fleac.

PAULINA: Stăpîne, ochii-ți
Prea tineri sînt. Mai vrednică a fost
De-asemenea priviri regina ta
Cu-o lună înaintea morții.

LEONTES: Gîndul
Spre ea se-ndreaptă cînd privesc așa.
Rugării tale încă nu-i răspund.
Mă duc la tatăl tău. Dacă dorința
Nu spulberat-a cinstea,-i sînt prieten
Și ei și ție. — Ntru aceasta plec
Să-l întîlnesc. Cu mine vino, deci,
Să vezi cum fac. Urmează-mă, seniore.

(Ies.)

SCENA 2

Sicilia. În fața palatului lui Leontes.
(Intră Autolycus și un gentilom.)

AUTOLYCUS: Rogu-te, domnule, ai fost de față la cele despre care se vorbește?

PRIMUL GENTILOM: Eram acolo cînd s-a dezlegat bocceaua, l-am auzit pe bătrînul păstor povestind cum a găsit-o; apoi, după cîteva clipe de uluială, ni s-a poruncit la toți să ieșim din încăpere. Atît doar, mi s-a părut că-l aud pe păstor spunînd că a găsit copilul.

AUTOLYCUS: Tare aș vrea să știu cum s-au încheiat toate astea.

PRIMUL GENTILOM: Povestesc lucrurile cam dezlînat, dar am băgat de seamă cum s-au schimbat regele și Camillo, le-am văzut semnele de mirare. Păreau, așa cum se priveau unul pe altul, că stau să li se rupă capacele ochilor. Tăcerea lor vorbea mult, gesturile lor erau grăitoare: arătau de parcă ar fi auzit de mîntuirea unei lumi sau de nimicirea alteia. La amîndoi se deslușea o adevărată izbucnire a uimirii; dar nici cel mai înțelept, privitor nu putea spune dacă erau stăpîniți de bucurie sau de durere; oricare din ele ar fi fost, era din cale-afară de puternică

(Intră un alt gentilom.)

Iată, vine un gentilom care pesemne știe mai mult: ce-i nou, Rogero?

AL DOILEA GENTILOM: Peste tot se-aprind focuri de bucurie. Oracolul s-a adeverit, fiica regelui a fost găsită, atîtea minuni s-au petrecut într-un singur ceas, încît nici cei ce scriu balade nu pot să le dea glas.

(Intră un alt gentilom.)

Vine vechilul doamnei Paulina; el o să vă povestească mai multe. Cum stau acum lucrurile, domnule? Această veste, despre care se spune că e adevărată, seamănă atît de mult cu o poveste de demult, încît adevărul e foarte îndoielnic. Și-a găsit regele moștenitoarea?

AL TREILEA GENTILOM: E foarte adevărat, dacă adevărul a fost dovedit vreodată de împrejurări. O să jurați că vedeți tot ce auziți, atît de bine se potrivesc între ele dovezile. Mantia reginei Hermiona; alături, giuvaerul purtat de ea la gît și scrisorile lui Antigonus pe care le-au cunoscut după scris; măreția fetei, semănînd atît de bine cu a mamei sale, noblețea pe care natura

i-a dăruit-o mai presus de creșterea de care a avut ea parte: acestea și multe altele, fără nici o umbră de îndoială, că e fiica regelui. Ai fost de față la întîlnirea dintre cei doi regi?

AL DOILEA GENTILOM: Nu.

AL TREILEA GENTILOM: Atunci înseamnă că ai pierdut o priveliște pe care trebuia s-o vezi și nu poate fi înfățișată în cuvinte. Ai fi văzut cum o bucurie o încununa pe cealaltă, în așa fel încît părea că tristețea plîngea că trebuie să plece de-acolo: pentru că bucuria lor era scăldată în lacrimi. Ochii se înălțau spre cer, mîinile se ridicau, înfățișările se schimbaseră într-atît, încît nu-i mai puteai cunoaște după trăsăturile chipurilor, ci numai după veșminte. Regele nostru părea gata să țîșnească în afara propriei ființe, într-atît era de bucuros că și-a găsit fiica; dar, ca și cum această bucurie s-ar fi prefăcut în durere, striga: „O, maică-ta, maică-ta"; cînd își cerea iertare regelui Boemiei, cînd își îmbrățișa ginerele, cînd își speria iarăși fiica, strîngînd-o tare în brațe. Pe urmă îi mulțumea bătrînului păstor, care stătea acolo ca o fîntînă roasă de vreme, martoră a domniei multor regi. N-am mai auzit niciodată de o întîlnire ca aceasta: orice povestire ar șchiopăta dacă ar vrea s-o urmărească și ar nimici descrierea dacă ar vrea să-i facă dreptate.

AL DOILEA GENTILOM: Dar ce s-a întîmplat, rogu-te, cu Antigonus, cel care a dus copilul de aici?

AL TREILEA GENTILOM: Tot ca într-o poveste de demult, în care sînt atîtea ce vor putea fi spuse mereu după aceea, deși crezarea adoarme și nici o ureche nu mai ascultă. A fost sfîșiat de un urs. Așa spune fiul păstorului care are de partea lui, ca să-l susțină, nu numai nevinovăția, ceea ce nu pare deloc a fi puțin lucru, ci și o batistă și cîteva inele pe care le-a recunoscut Paulina.

PRIMUL GENTILOM: Ce s-a întîmplat cu corabia și cu însoțitorii lui?

AL TREILEA GENTILOM: S-au scufundat chiar în clipa morții stăpînului lor, și asta sub ochii păstorului. Așa că tot ce slujea la recunoașterea copilului se pierduse cînd a fost descoperit el. Dar, o, ce nobilă luptă s-a dat în sufletul Paulinei între bucurie și durere! Cu un ochi plîngea pierderea soțului, cu celălalt rîdea de fericire că oracolul se adeverise. A ridicat-o pe prințesă de la pămînt și a strîns-o în brațe, ca și cum ar fi vrut să și-o prindă de inimă, ca să nu mai fie niciodată în primejdia de-a o pierde.

PRIMUL GENTILOM: Măreția acestei scene era vrednică de un public alcătuit din regi și din prinți, pentru că de asemenea actori a și fost jucată.

AL TREILEA GENTILOM: Una din întîmplările cele mai înduioșătoare în care au pescuit ochii mei (apă, dar nu pește) a fost aceea cînd, povestindu-se cum a murit regina (și care a fost pricina morții, mărturisită și plînsă cu mult curaj de rege), cu cîtă dureroasă luare-aminte asculta fiică-sa; pînă cînd, după mai multe semne de durere, a izbucnit, cu un „vai!", îmi vine-a spune, în lacrimi de sînge, pentru că și inima mea plîngea cu lacrimi de sînge. Chiar și cei cu inima cea mai împietrită s-au schimbat la față. Unii au leșinat, alții plîngeau: dacă lumea întreagă ar fi putut vedea acestea durerea ar fi fost obștească.

PRIMUL GENTILOM: S-au întors la curte?

AL TREILEA GENTILOM: Prințesa a aflat de statuia mamei sale, aflată în păstrarea Paulinei, lucrare ce a luat mulți ani și a fost de curînd desăvîrșită de acel minunat maestru italian, Giulio Romano[69], care, dacă ar fi fost nemuritor și ar fi putut da suflare lucrului său, i-ar fi furat naturii îndeletnicirea, într-atît știe să facă lucrurile aidoma ei. A făcut o Hermionă atît de asemănătoare Hermionei, încît ai putea să-i vorbești și să-i aștepți răspunsul. Acolo s-au dus, cu toată nerăbdarea iubirii lor și acolo au de gînd să cineze.

AL DOILEA GENTILOM: Am bănuit eu că era ceva de mare însemnătate: de la moartea Hermionei, se ducea singură, de două sau de trei ori pe zi, la casa aceea îndepărtată. Nu mergem și noi să ne alăturăm bucuriei lor?

PRIMUL GENTILOM: Cine ar lipsi de acolo, dacă are dreptul să fie primit? În fiecare clipită se va naște o nouă minunăție. Dacă lipsim, pierdem prilejul de a ne îmbogăți cunoașterea. Să mergem.

(Ies gentilomii.)

AUTOLYCUS: Așadar, dacă n-aș purta pata vieții mele din trecut, pe cap m-ar ploua cu binefaceri. I-am dus pe bătrîn și pe fiu-său pe corabie la prinț. I-am spus că i-am auzit vorbind despre o boccea și mai știu eu ce. Dar pe vremea aia el era îndrăgostit pînă peste urechi de fata ciobanului (așa o socotea el pe-atunci). Fata începuse să aibă rău de mare, el nu se simțea mult mai bine. Vremea era la fel de rea, așa că misterul a rămas nedescoperit. Dar pentru mine-i totuna; că dacă eu aș fi fost cel care a descoperit taina, fapta asta nu mi-ar fi adus nici un cîștig, între atîtea ticăloșii ale mele.

(Intră Păstorul și Țăranul.)

Uite-i și pe cei cărora le-am făcut bine împotriva dorinței mele. Se arată în toată strălucirea norocului lor.

PĂSTORUL: Hai, măi băiete. Eu n-o să mai am copii de-acum înainte, dar fiii și fiicele tale or să fie nobili din născare.

ȚĂRANUL: Norocul mi te-a scos în cale, domnul meu! N-ai vrut să te bați cu mine deunăzi, fiincă nu-s nobil din născare. Vezi hainele astea? Zi că nu le vezi și închipuie-ți că nu-s nobil din născare. Mai bine — ai zice că straiele astea nu-s nobile din născare. Dă drumul la minciuna asta; hai, spune! Și să vezi dacă acum nu-s nobil din născare.

AUTOLYCUS: Știu că acum ești nobil din născare, domnule.

ȚĂRANUL: Așa, vezi !De patru ceasuri încoace tot așa sînt întruna.

PĂSTORUL: Și eu așijderea, băiete.

ȚĂRANUL: Și tu așijderea. Dar eu am fost nobil din născare înaintea tatii, pentru că feciorul regelui m-a luat de mînă și mi-a zis frate, și atunci cei doi regi i-au zis tatii frate și pe urmă prințul, frate-meu, și prințesa, soru-mea, i-au zis tatii tată și am plîns cu toții și au fost primele lacrimi de nobili pe care le-am vărsat noi vreodată.

PĂSTORUL: Poate mai trăim, fiule, să mai vărsăm multe altele.

ȚĂRANUL: Da, că altminteri n-am avea noroc, aflîndu-ne noi în asemenea prosteritate.

AUTOLYCUS: Cu umilință te rog, domnule, să mă ierți pentru toate greșelile făcute față de înălțimea ta și să pui o vorbă bună pe lîngă prinț, stăpînul meu.

PĂSTORUL: Te rog, fiule, fă-o, că trebuie să fim gentili, dacă sîntem gentilomi.

ȚĂRANUL: O să te îndrepți?

AUTOLYCUS: Da, dacă așa-i voia înălțimii tale.

ȚORANUL: Hai, dă-mi mîna! O să-i jur prințului că ești cu adevărat la fel de cinstit cum e oricine în Boemia.

PĂSTORUL: Poți s-o spui, da' să nu juri.

ȚĂRANUL: Să n-o jur, acum, că sînt nobil? Lasă-i pe țărănoi și pe răzeși s-o spună, eu o s-o jur.

PĂSTORUL: Și dac'-o fi neadevărat, fiule?

ȚĂRANUL: Chiar dacă ar fi cu totul neadevărat, un nobil neaoș poate s-o jure în folosul prietenului său; și o să-i jur prințului că ești un flăcău viteaz și că n-o să te îmbeți niciodată. Dar știu că nu ești un flăcău viteaz și că o să te îmbeți. Dar o să jur și aș vrea să fii un flăcău viteaz.

AUTOLYCUS: Am să mă străduiesc din toate puterile să dovedesc că așa sînt.

ŢĂRANUL: Da, prin toate mijloacele dovedeşte că eşti un flăcău viteaz. Dacă nu mă mir cum de-ndrăzneşti să te îmbeţi fără să fii un flăcău viteaz, să nu te mai încrezi în mine. Ascultă: regii şi prinţii, rudele noastre, merg să vadă portretul reginei. Hai, urmează-ne: o să fim stăpîni cumsecade.

(Ies.)

SCENA 3

Sicilia. O capelă în casa Paulinei.
Intră Leontes, Polixenes, Florizel, Perdita, Camillo, Paulina, nobili şi slujitori

LEONTES: O, bună şi severă Paulina,
Cît sprijin am aflat la tine!
PAULINA: Doamne,
Cînd rău făceam, voiam să fac tot bine;
Tu ajutorul mi-ai plătit din plin:
Dar casa mea săracă să-mi cinstiţi
Tu, fratele-ţi regesc şi-aceşti logodnici,
Moştenitori ai tronurilor voastre,
E un prisos al milei tale;-o viaţă
N-ajunge să îţi mulţumesc.
LEONTES: E-o cinste
De tulburare plină: am venit
Statuia doamnei noastre s-o vedem;
Prin galerie am trecut, uimiţi
De-atîtea lucruri rare: dar pe-acela
Pe care fata mea ar vrea să-l vadă
Nu l-am zărit — statuia mamei sale.
PAULINA: Aşa cum fost-a-n viaţă fără seamăn,
Astfel şi chipu-i, după moarte,-ntrece
Tot ce-aţi văzut, tot ce-i făcut de om;
Deci îl păstrez deoparte,-aici: fiţi gata
Să îl vedeţi, atît de-asemeni vieţii
Ca somnu-asemeni morţii. Deci priviţi-l
Şi spuneţi că-i frumos.

(Dă deoparte o draperie o descoperă pe Hermiona, stînd în picioare ca o statuie.)

Tăcerea voastră
Îmi place: vă dezvăluie uimirea.

Dar, hai, vorbiți. Tu, doamne, cel dintîi:
Nu-i seamănă-ntru totul?

LEONTES:
E chiar ea.
Mă mustră, piatră dragă, dacă spun
Că tu ești Hermiona; mai degrabă
Ești ea fiindcă nu mă dojenești.
A fost gingașă-asemenea pruncici
Și grației. Dar, totuși nu era
Așa zbîrcită, vîrstnică.

POLIXENES:
Nici vorbă.

PAULINA:
Cu-atît e mai măiestru-acela care
Sărit-a șaisprezece ani și-o face
Cum ar fi azi.

LEONTES:
Și cum putea să fie
Spre bucuria mea, precît e-acum
Spre-a sufletului sfîșiere. Astfel,
În măreția și-n căldura vieții,
Stătea cînd am pețit-o, cum stă astăzi,
Atît de rece. Mi-e rușine: piatra
Nu mă va dojeni c-am fost mai piatră
Decît e ea? Lucrarea strălucită!
E-o vrajă-n măreția ta, ce-mi cheamă
Păcatu-n amintire: fetei tale
Ce stă smerită, mințile îi furi
Și-o împietrești.

PERDITA:
Îngăduie-mi — te rog
Nu spune că-i eres — să îngenunchi
Cerîndu-i binecuvîntarea. Doamnă,
Regină scumpă ce te-ai săvîrșit
Cînd eu intram în viață, mîna dă-mi-o
Să ți-o sărut.

PAULINA:
Răbdare! Căci vopseaua
Nu s-a uscat.

CAMILLO:
Ți-a fost durerea, doamne, prea adîncă:
Nici șaisprezece ierni n-au spulberat-o,
Nici tot atîtea veri n-au veștejit-o;
Rar bucurie să trăiască-atîta
Și chin să nu-și dea moartea mai curînd.

POLIXENES:
O, frate drag, pe-acel care-i pricina
Acestor toate lasă-l, din povara
Durerii tale, să își ia atîta
Cît poate el purta.

PAULINA: Dacă știam
Că te va tulbura-ntr-atît vederea
Sărmanului meu chip (c-a mea e piatra),
Nu-l arătam.
LEONTES: Nu coborî perdeaua.
PAULINA: N-o mai priviți, că vi se nălucește
Că mișcă
LEONTES: Lasă! Lasă! Aș muri
De nu mi s-ar părea. Cine-a făcut-o?
Privește-o, sire: nu crezi că respiră?
Că-n vine-i curge sînge?
POLIXENES: Ce minune!
Căldura vieții parcă-i văd pe buze.
LEONTES: Și e mișcare-n ochii neclintiți.
Cum ne-amăgește arta!
PAULINA: Trag perdeaua:
Măria sa e-atît de tulburat,
Încît ajunge-a crede că e vie.
LEONTES: O, dulce Paulina, dacă-ai face
Ca douăzeci de ani să cred la fel!
N-aș da întreaga lumii cumpătare
Pe gustu-acestei nebunii. Mai las-o!
PAULINA: Iertare că atît te-am tulburat;
Dar pot mai mult să te mîhnesc.
LEONTES: Aștept:
Mîhnirea-aceasta are gustul dulce
Al mîngîierii calde. Dar îmi pare
Că vine-o adiere dinspre ea.
Ce daltă a putut ciopli suflarea?
Voi săruta-o: să nu rîdă nimeni.
PAULINA: Oprește-te, stăpîne! încă-i umed
Pe buzele ei, roșul: de-o săruți,
Îl strici și te mînjești; să trag perdeaua?
LEONTES: Doar peste douăzeci de ani.
PERDITA: Atîta
Aș sta și eu privind-o.
PAULINA: Ori te-oprește
Și pleacă din capelă, ori te-așteaptă
La noi minuni. De-o poți privi, voi face-o
Cu-adevărat să miște, să coboare,
De mînă să te ia; dar tu vei crede

(Ci eu mă-mpotrivesc) că mă ajută
Puteri drăcești.

LEONTES: Ce-o pui să împlinească
Sînt bucuros să văd; și, ce să spună
Sînt bucuros s-aud; la fel de lesne
Mișcare-i dai și glas.

PAULINA: Dar i se cere
Credința s-o-ntăriți. Nu miște nimeni!
Iar cei ce cred că e nelegiuire
Ce vreau să fac, să plece.

LEONTES: Poți purcede:
Stați neclintiți.

PAULINA: Tu, muzică, trezește-o!

(Muzică.)

E timpul. Te coboară! Nu mai fi
De piatră! Te apropie:-mpietrește-i
Pe cei ce te privesc cuprinși de vrajă!
Hai, vino!-ți umplu groapa; hai, pornește!
Desprinde-te! Apropie-te: încă!
Și lasă toropeala-n seama morții:
Te-ntorci din ea spre viață; uite: mișcă!

(Hermiona coboară de pe soclu.)

Nu tresăriți: i-e sfîntă orice faptă
Cum legiuit, văzut-ați, mi-e descîntul.

(Lui Leontes)

Nu te feri, să n-o vezi iar cum moare
Și-a doua oară o ucizi. Dă-i mîna.
În tinerețe o pețeai; e-n vîrstă:
Să te pețească ea acum?

LEONTES: E caldă!
Magia e la mijloc? Atunci arta
Să fie tot atît de legiuită
Ca hrana zilnică.

POLIXENES: Îl ia în brațe!

CAMILLO: Se-atîrnă de grumazul lui!
De e din lumea celor vii, vorbească!

POLIXENES: Da. Și să spună unde a trăit
Sau cum s-a furișat din morți.

PAULINA: Că-i vie

De vă spuneam, ce haz ați fi făcut!
Ca de-un vechi basm. Se pare că e vie,
Dar încă nu vorbește. Luați aminte.

(Perditei)

Înaintează, preafrumoasă doamnă,
Cazi în genunchi și cere-i mamei tale
Blagoslovirea.-Ntoarce-te, stăpînă:
Aflată-i Perdita.

HERMIONA: O, zei, priviți-o!
Și revărsați din sfintele pocale
Al vostru har asupră-i! Fata mea,
Unde aflat-ai adăpost? Și unde
Trăit-ai? La palat, la tatăl tău,
Cum ai ajuns? Să știi că Paulina
Mi-a spus de-oracol[70], cum dădea nădejdi
Că ești în viață: astfel că m-am tras
La adăpost să văd sfîrșitul.

PAULINA: Timp e
Și pentru asta: dacă ceilalți,
La ceasu-acest de cumpănă, nu vor
Cu basme să vă strice bucuria,
Cîștigători, voi mergeți și-mpărțiți
Cu fiecare voioșia voastră;
Eu, turturea bătrînă, voi zbura
Pe-un ram uscat, și pînă mă voi stinge,
Îl voi jeli pe soțul meu, pe care
Pierdutu-l-am pe veci.

LEONTES: Fii liniștită!
Cu învoirea mea,-ți vei lua un soț,
Așa cum eu, cu învoirea ta,
Mi-am luat soția. Așa ni-e legămîntul.
Tu soața mi-ai găsit. Dar cum? mă-ntreb.
Doar am văzut-o moartă;-așa credeam
Și m-am rugat zadarnic la mormîntu-i.
Nu prea departe o să-ți cat soț vrednic
(Că-n parte, cugetul i-l știi). Camillo,
Dă-i mîna. Cinstea ta-i din plin știută,
Să mergem. *(Hermionei)*. Ei! Privește l-al meu frate:
Iertați-mă-amîndoi c-am pus vreodată

Între-ale voastre preacerești priviri
Vrăjmașa-mi bănuială. Iar acesta
Ți-e ginere, al regelui fecior,
De cer menit drept soț al fetei tale.
O, Paulina, du-ne-acolo unde
În tihnă să întrebe fiecare
Și să răspundă despre rolul său
Jucat în golu-acesta mare-al vremii
De cînd ne-am despărțit. De-ndată du-ne.

(Ies.)

Prima informaţie certă cu privire la *Poveste de iarnă* este un spectacol jucat la 15 mai 1611 de „Slujitorii regelui" (trupa lui Shakespeare) la teatrul *The Globe (Globul)* şi consemnat de doctorul şi astrologul Simon Forman. Pentru redactarea piesei F.E. Halliday sugerează anii 1610–1611, după David Daniell limita inferioară este 1610[1], iar J.H.P. Pafford, pornind de la considerente stilistice, o situează la începutul anului 1611[2].

Poveste de iarnă a fost înregistrată oficial la 8 noiembrie 1623 şi tot din acel an datează primul text cunoscut, tipărit în „canon" ca ultima comedie a secţiunii respective.

Se presupune că Ralph Crane, copistul folosit sporadic de „Slujitorii regelui" după moartea lui Shakespeare, a transcris piesa pentru zeţarii „canonului". Textul e împărţit pe acte şi scene, există 43 de indicaţii scenice şi o listă a personajelor.

Sursa principală a piesei este povestea romantică în proză *Pandosto or The Triumph of Time (P. sau Triumful timpului*, 1588) de Robert Greene, retipărită sub titlul *Dorastus and Fawnia* (1607). Împrumuturile cuprind cele mai variate aspecte, de la acţiune, atmosferă şi personaje pînă la detalii lingvistice; dar nu mai puţin numeroase sînt şi abaterile: regele şi regina Boemiei devin regele şi regina Siciliei, regele Siciliei devine regele Boemiei, evenimentele din Sicilia sînt transferate în Boemia; Shakespeare, adaugă personaje noi (Emilia, Ţăranul, Timpul, Paulina, Antigonus), redistribuie rolurile unor figuri preluate; finalul piesei diferă total de cel al romanţului (Bellaria moare după proces iar Pandosto se sinucide, pe cîtă vreme Hermiona şi Leontes rămîn în viaţă şi îşi regăsesc fiica) etc. Dintre sursele auxiliare pot fi menţionate unele pamflete ale lui R. Greene, *Metamorfozele* lui Ovidiu *(Metamorphoses*, trad. de Golding în 1567), *Vieţile*

[1] David Daniell, *Shakespeare and the Tradition of Comedy*, în „The Cambridge Companion to Shakespeare Studies", edited by Stanley Wells, 1986, Cambridge University Press, Cambridge, 1987, p. 118.

[2] J.H.P. Pafford, îngrijitorul ultimei ediţii a piesei, în „The Arden Shakespeare", 1963, Methuen, London, 1968, p. XXII–XXIII.

paralele de Plutarh (v. nota 1), *Arte of English Poesie (Arta poeziei engleze*, 1589) de Puttenham. Ca în toate piesele romantice, şi în *Poveste de iarnă* se întîlnesc ecouri din opera shakespeariană anterioară, după cum se va vedea mai departe; pentru moment să reţinem doar distanţele cronologice dintre ele:

„*Poveste de iarnă* preia din *Pericle /1608–1609/* ideea miracolului şi dezvoltă interesul pentru problema timpului şi a morţii precum şi mijloacele de a le învinge pe acestea, inspirîndu-se din *Zadarnicele chinuri ale dragostei* /1594–1595/"[1].

O seamă de cercetători au socotit că titlul piesei, *The Winter's Tale (Poveste de iarnă* sau *Povestea iernii?)*, este important pentru tălmăcirea intenţiilor dramaturgului; drept care l-au interpretat fie ca o alegorie a anotimpurilor, fie ca o poveste veche *(old tale* se repetă în mai multe rînduri) bună pentru serile de iarnă. Pafford analizează interpretările şi conchide:

„...cuvîntul *tale* putea însemna atunci, ca şi astăzi, ceva neadevărat, ceva ce nu trebuie luat în serios. Acesta e înţelesul limpede pentru spectatorii din vremea lui Shakespeare, dar folosirea articolului hotărît /*the* are poate scopul de a sugera că piesa zugrăveşte multe din asprimile şi amărăciunile anotimpului. Prima parte a piesei se desfăşoară iarna (I, 1, 25) şi chiar în scena pastorală e amintită apropierea frigului (IV, 4, 80) /.../.

A spune însă că titlul nu implică o semnificaţie profundă şi că fabula este doar o poveste veche nu înseamnă cîtuşi de puţin că piesei îi lipseşte profunzimea /.../"[2].

Ca şi în *Pericle* sau *Cymbeline*, în *Poveste de iarnă* elementele de basm (asociate aici şi cu inadvertenţe de tot felul, v. Notele) se întrepătrund atît de strîns cu elemente realiste (situaţii, personaje, psihologie etc.), încît definirea piesei dincolo de termenul general de *romance* („piesă romantică" tîrzie) este deosebit de precară, dovadă aprecierile din secolul nostru:

1954, F.E. Halliday (ca şi Thomas Price în 1890):
„Nu o comedie tragică, ci o comedie şi o tragedie"[3].

1955, Derek Traversi:

„O structură care se apropie de forma de *balet*, o lucrare strict formală ale cărei principale efecte se realizează prin imagini poetice condiţionate reciproc în mod subtil"[4].

---

[1] David Daniell, *Op. cit.*, p. 118.
[2] J.H.P. Pafford, *Op. cit.*, p. LIII–LIV.
[3] F.E. Halliday, *The Poetry of Shakespeare's Plays*, 1954, Duckworth, London, 1964, p. 179.
[4] Derek Traversi, *The Last Plays*, în „The Age of Shakespeare", edited by Boris Ford, 1955, Harmondsworth, 1964, p. 267.

1957, M.M. Mahood:

„...o piesă-moralitate; morala ei este însă mai largă, mai înțeleaptă și mai umană decît cea a unei drame interioare puritane a păcatului, vinii și căinței"[1].

1963, Pafford:

„...o tragi-comedie romantică însă cu elemente puternice de realism"[2].

1964, John Wain:

„o nouă experiență"[3].

1971, Frank Kermode:

„...prezintă cîteva trăsături ale noii maniere de piesă romantică tragicomică, nu numai în structură, ci și în amplul episod pastoral, dansul satirilor, mormîntul, descoperirea Hermionei amintind de piesele-mască. Dar, în spatele Perditei se află prințesele pierdute din romanțul mai elevat îndeosebi Pastorella din *Crăiasa zînelor (The Fairie Queene* de Edmund Spenser) care ședea printre păstori «pe un dîmb» «de parcă o minune cerească ar fi coborît la ei în acea pămîntească priveliște»"[4].

1976, M.C. Bradbrook:

„*Poveste de iarnă* a fost ulterior reprezentată ca parte a festivităților de nuntă ale prințesei Elisabeta /*Elisabeta de Boemia fiica lui Iacob I și a Annei de Danemarca, n.n.*/ din ziua Sf. Valentin 1613; e posibil să fi fost jucată pur și simplu ca un «omagiu» al actorilor săraci. /.../ Piesa aceasta oferă material atît pentru ceremoniile regale cît și pentru teatrele populare"[5].

„Faptul că, spre deosebire de toate procedeele shakespeariene anterioare, în scena «statuii» spectatorii nu au fost avizați ține mai curînd de tradiția pieselor-măști decît de teatru, pentru că elementul de șoc și surpriză făcea acolo parte integrantă din efect.

Minunățiile din piesă sînt mereu subliniate de comentariile curtenilor, ale căror complimente protocolare din prima scenă au stabilit nivelul de sofisticare adecvat pentru o dramă aristocrată /.../.

---

[1] M.M. Mahood, *The Winter's Tale*, 1957, în „The Winter's Tale", critical essays, ed. by Kenneth Muir, „Casebook Series", Macmillan, London, 1968, p. 221.

[2] J.H.P. Pafford, *Op. cit.*, p. L.

[3] John Wain, *The Living World of Shakespeare*, Macmillan, London, 1964, p. 217.

[4] Frank Kermode, *Shakespeare, Spenser, Donne*, Routledge, London, 1971, p. 246.

[5] M.C. Bradbrook, *The Living Monument*, 1976, Cambridge University Press, 1979, p. 208.

/.../ Deşi ultimele două piese romantice au fost, cert, reprezentate la curte în cadrul festivităţilor de nuntă pentru prinţesa Elisabeta, ele au păstrat forma mixtă pastorală care accepta amestecul de nobil şi simplu."[1]

Din punctul de vedere al structurii, piesa este în general văzută ca un diptic, aşa cum o considera încă Thomas Price:

„...un autentic diptic sub raportul construcţiei. E alcătuită din două piese, prima o tragedie /*actele I–III, comparate de Frank Kermode cu Măsură pentru măsură, n.n*/ şi a doua o comedie, legate de o asemenea manieră la mijloc încît produc un rezultat final care aparţine fiecăreia în proporţie egală. /.../ Ca parte a acestui plan, piesa nu este structurată, ca altele, pe o singură emoţie dramatică, ci pe două. În prima jumătate... e ura lui Leontes faţă de Hermiona, iar în a doua... e dragostea lui Florizel pentru Perdita /.../. Iar acest contrast dintre pasiunile opuse ale urii şi dragostei conferă dramei îngemănate un farmec aparte"[2].

Contrastele dintre cele două părţi au fost dezbătute pe larg în literatura critică: în afară de ură şi dragoste, pierderile sau despărţirile din actele I–III şi reîntregirile din actul V, domnia „iernii" şi cea a „primăverii şi verii", moartea şi viaţa (cu punctul de cotitură exprimat de Păstor: „Jalnice-ntîmplări, din cale-afară de jalnice. Da' ia uite aici, băiete. Bucură-te acum şi tu: te-ai întîlnit cu ăi de mureau, eu cu unu' care abia s-a născut", (III, 3, 115–118). Dar Ernest Schanzer atrage atenţia şi asupra unor paralelisme:

„După ce apără pe un ton glumeţ violarea de către poet a unităţii de timp...:

«Dar am puterea legea s-o înfrîng, / Iar datina s-o răsădesc, şi-ndată / S-o smulg din rădăcini» (IV, 1, 7–9) — Timpul declară:

«De-aveţi îngăduinţă şi răbdare, / Răstorn clepsidra: scena creşte mare / Şi strîng tot ce-ntre timp s-a petrecut / Doar în răstimpul unui vis — şi-atît» (vers. 15–17).

Prin răsturnarea clepsidrei, Timpul marchează marea întrerupere dintre cele două jumătăţi ale piesei, dar creează totodată în noi senzaţia repetiţiei. O parte a clepsidrei arată la fel ca cealaltă şi nu mi se pare exagerată ideea că în felul acesta sporeşte asemănarea de formă şi structură a celor două jumătăţi ale piesei"[3].

„Paralelele pot fi caracteristic structurale, ca în cazul scurtelor scene în proză de la începutul fiecărei jumătăţi; sau caracteristic tematice, cum

---

[1] *Ibid.*, p. 210.

[2] Thomas R. Price, *Shakespeariana, VII*, 1890, fragment reprodus în „Casebook Series", *Op. cit.*, p. 44.

[3] Ernest Schanzer, *The Structural Pattern*, 1964, în „Casebook Series", *Op. cit.*, p. 94.

ar fi intrarea regelui atît de crud prin amenințări într-o scenă de raporturi fericite; sau caracteristic epice, cum este ajutorul dat de Camillo victimei furiei regești; sau caracteristic tonale și de atmosferă, de pildă descrierea oracolului de la Delphos și cea a scenei cu statuia."[1]

În studiul instructiv din care am reprodus citatele de mai sus, Schanzer acceptă părerea lui E.M.W. Tillyard *(Shakespeara's Last Peays*, 1938) că în *Poveste de iarnă* Shakespeare comprimă într-o singură piesă schema generală a *Divinei Comedia* a lui Dante — dacă urmărim experiența spirituală a lui Leontes (în actele I—III, Infernul pe care și-l clădește singur; la sfîrșitul actului III și începutul actului V, viziuni ale Purgatoriului; în restul actului V, Paradisul). Totuși, această împărțită tripartită

„...implică o denaturare a tiparului structural pentru că nu ține cont de actul IV, aproape la fel de lung ca primele trei acte luate împreună. În acest act Leontes nu apare deloc, în schimb atenția noastră se concentrează asupra Perditei. O asemenea dublă focalizare — asupra tatălui în primele trei acte și asupra fiicei în actul IV — se mai întîlnește într-o singură piesă de Shakespeare, *Pericle*, care, de fapt, i-a furnizat *Poveștii de iarnă* modelul structural.

În ambele piese rolul titular în primele trei acte e deținut de tatăl rege (Pericle, Leontes), între actele III și IV intervine o lungă întrerupere, 14 ani în cea dintîi, 16 în cea de a doua, în actul IV tatăl nu mai apare iar atenția noastră se concentrează asupra fiicei (Marina, Perdita), pe care am văzut-o imediat după ce s-a născut; în actul final, cele două puncte centrale fuzionează — reunirea tatălui cu fiica, urmată de cea a soțului cu soția (Thaisa, Hermiona), pe care soțul o considerase moartă și îngropată. În amîndouă piesele revederea tatălui cu fiica este rezultatul simplei întîmplări, pe cîtă vreme cea a soțului cu soața e rezultatul îndrumării, agentul fiind zeița Diana într-o piesă și Paulina în cealaltă.

Modelul structural al celor două lucrări este absolut unic în canonul shakespearian. Nicăieri ln altă parte nu există această dublă concentrare, cu protagonistul primelor trei acte... care nu apare în actul IV, locul său fiind ocupat de un personaj cu desăvîrșire nou. Și nicăieri altundeva nu există un asemenea tratament al timpului, cu o întrerupere de mulți ani în mijlocul piesei. În celelalte comedii Shakespeare a respectat cea mai riguroasă unitate de timp, ca în *Comedia erorilor* și *Furtuna* sau a lăsat să se scurgă cel mult cîteva luni în desfășurarea acțiunii, ca de exemplu in *Totu-i bine cînd sfîrșește bine* și *Cymbeline*"[2].

Derek Traversi analizează unitatea fundamentală a piesei în termeni muzicali:

---

[1] *Ibid.*, p. 96.
[2] *Ibid.*, p. 87—88.

„Intriga e ajustată perfect la noua tehnică simbolică și este util — fie măcar pentru a ne îndepărta de ideea unei drame realiste — să vedem în diferitele ei etape părțile succesive, diferite ca sentiment și ritm, care alcătuiesc unitatea unei simfonii.“ Prima parte cuprinde tragica destrămare a conviețuirii pașnice datorită nebuniei pasionale a unui om (Leontes); a doua, foarte scurtă (III, 3), e momentul de răscruce; a treia parte (IV) descrie dragostea (imatură încă) dintre Florizel și Perdita; partea a patra include rezolvările finale“[1].

Imaginile iterative, element reprezentativ al unității piesei, au fost discutate de numeroși autori.

Caroline Spurgeon nu găsește nici un simbol „clar“ și „repetat“, dar subliniază:

„După părerea mea, gîndul stăruitor al lui Shakespeare în această piesă sau, mai corect poate, ideea stăruitoare din imaginația lui, este curgerea obișnuită a vieții prin toate lucrurile, atît în natură cît și în om. Dramaturgul o vede în seva ce urcă în pom, în reacțiile și natura florilor, în rodul unirii dintre stirpea nobilă și cea de rînd, fie că este vorba despre trandafiri sau ființe omenești, în atitudinile păsărilor, animalelor și oamenilor, efectele otrăvirii cugetului și trupului, puterea vindecătoare, «leacul» tonic al unei prezențe vesele sau cinstite și, mai presus de orice, în identitatea de ritm, de lege a mișcării din corpul omenesc sau din emoțiile omului și marile mișcări ritmice fundamentale ale naturii însăși“[2].

În opinia lui W.H. Clemen, imaginile din *Poveste de iarnă* sprijină și echilibrează contrastele dintre situații, personaje și atitudini, în primul rînd contrastul general dintre primele trei acte și actul IV. În partea tragică imaginile sînt mai scurte și mai distanțate între ele, adesea exprimate prin metafore, pe cînd în cea idilică, ele apar mai curînd grupate, sînt mai compacte și mai colorate, și par să fi fost în mare măsură introduse de dragul lor însele. În primul act, obsesia lui Leontes e zugrăvită printr-o serie de imagini ale bolilor și imagini asociate cu acestea, exprimînd otrăvirea, dezgustul și murdăria. În prima scenă din actul I Leontes construiește o imagine completă care trădează forța brutală a autoînșelării sale:

„Ascuns pe-un fund de cupă / Poate-un paing să fie, tu să bei / Făr' să te otrăvești, fiindcă nu știi. / Scîrboasa mirodenie de o vezi, / Icnești de-ți rupi și coaste și gîtlej. / Eu am băut și am văzut paingul“ (II,1,38–44). (Metafora bolii e folosită și de alte personaje și va fi reluată în actul V,

[1] Derek Traversi, *Op. cit.*, p. 267–273.
[2] Caroline Spurgeon, *Shakespeare's Imagery and what it tells us*, 1935. Cambridge, at the University Press, 1965, p. 305.

într-un sens opus, în dorința lui Leontes: „Zeii / Cei preaslăviți văzduhul să îl spele / De orice molimă cît stați aici“ – V, 1, 168–170).

Tot în prima jumătate a piesei se mai întîlnește o imagine dezvoltată – replica în care Paulina deplinge presupusa moarte a Hermionei și-l condamnă pe Leontes fără apel:

„De faptele-ți nu te căi, tirane: / Prea grele sînt să le urnească plînsul;/ Te lasă doar în voia deznădejdii, / Că mii de ani de-ai sta, flămînd și gol, / Și ai îngenunchea de mii de ori / În toiul iernii pe un pisc golaș / Bătut de vifor, n-o să-nduplecі zeii / Spre tine să privească“ (III, 2, 208–215).:

Replica anticipează furtuna din III, 3, privită în două moduri total diferite comentariile Marinarului „Cumplitul cer își urlă-amenințarea; / ...ne privește încruntat“ (vers. 4–6) și referirile asemănătoare ale lui Antigonus (vers. 48, 53–55) implică obișnuitul simbolism al furtunii, în timp ce observațiile în proză ale Țăranului exprimă un punct de vedere mai realist: „...aci corabia sfredelește luna cu catargul, aci e-nghițită de drojdii și de spume, de parca-ai fi aruncat un dop într-un poloboc... Da' ca să isprăvesc cu corabia, să fi văzut cum marea a dat-o pe gît“ (rîndurile 93–100).

În actul IV natura se trezește la viață cu o revărsare extraordinară de belșug și culoare. Dar pentru această pronunțată atmosferă de țară cu decorul ei pastoral am fost pregătiți încă din primele acte prin sugestii sporadice. Scena a doua începe cu versurile „De nouă ori păstorul a privit. / Schimbarea stelei apelor, de cînd / Lăsat-am tronul singur“ (I, 2, 1–2) Citindu-l pe G. Wilson Knight, Clemen amintește prezența altor imagini din natură.[1]

În sprijinul ideii de unitate structurală a piesei, Schanzer invocă și lumea de imagini:

„Mai mult decît cu oricare altă piesă din canon, *Poveste de iarnă* se înrudește cu *Macbeth* prin natura și folosirea imaginilor, înrudire care, bineînțeles, derivă din afinitatea subiectelor. Aceasta e adevărat mai ales despre prima jumătate unde, ca și în *Macbeth*, sînt contrastate, pe de o parte, imaginile sădirii și creșterii cu imagini ale dezrădăcinării și degerării și, pe de altă parte, imaginile sănătății și lecuirii cu imagini ale bolii și infecției. /.../ În *Macbeth* regele englez e înfățișat ca agent al vindecării, prin contrast cu Macbeth, sursa infecției și a bolii. Este semnificativ faptul că în *Poveste ds iarnă* rolul pozitiv îl joacă în primul rînd tinerii, contrastați cu Leontes, în ale cărui accese demențiale de gelozie abundă imaginile bolii.

/.../

---

[1] Wolfgang H. Clemen, *The Development of Shakespeare's Imagery*, 1951, Methuen, London. 1966, p. 195–199.

/.../ Broderia poetică sau figurile de stil *din prima jumătate a piesei/* apar în partea a doua la un nivel mai literal, întîlnim păstori adevărați cari vorbesc despre oi adevărate, întocmai după cum imaginile sădirii și creșterii, folosite pur figurat în prima jumătate, reapar în partea a doua la un nivel mai literal în dezbaterea horticolă dintre Perdita și Polixenes. Dar sugestivitatea lor simbolică este în esență similară în ambele jumătăți.

Chiar și prin imagini, așadar, cele două jumătăți se întrepătrund în modalități variate. Și nu numai scena cu serbarea tunsului oilor, cu imginile ei de primăvară, fertilitate și creștere, conține imagini comparabile cu cele din prima jumătate a piesei. Și scena cu statuia își găsește echivalentul în atmosfera «ceremonială, solemnă și nepămînteană» a oracolului de la Delphos, așa cum e descrisă ea de Cleomenes și Dion în III, 1, asemănare sesizată de mulți comentatori"[1].

O imagine profund unificatoare și integratoare, omisă adesea în lucrări de specialitate (cum sînt cele de mai sus), este cea a teatrului și actoriei ca ilustrare a aparenței din predilectul binom shakespearian „a fi" — „a părea" — cu alte cuvinte, o imagine cu implicații tematice. În *Poveste de iarnă* relația este sondată pînă la ultimele ei ramificații și consecințe dramatice, psihologice și chiar filozofice.

Citînd un fragment din replica în care Hermiona se apără la proces — „...Nevinovăția / Va rușina nedreapta-nvinuire / Iar Tirania s-o cutremura Văzînd Răbdarea" (III, 2, 28—30) — David Daniell face următorul comentariu succint:

„Asemenea afirmații cuprind idei privind jocul actoricesc, iar piesa e foarte sensiblă la elementul teatral, la zona radioactivă dintre iluzie și adevăr. Leontes știe că acuzația lui este adevărată. Autolycus jură că baladele lui sînt adevărate. Perdita nu face decît să joace rolul de păstoriță; toată lumea din Boemia joacă, iar lungul episod din această țară e încă o piesă în piesă. Pe măsură ce înaintează acțiunea, artificiul devine mai realist, pînă cînd în binecunoscutul *coup de théâtre* e imposibil să spunem dacă pe Hermiona a creat-o natura sau arta. Personajelor și spectatorilor li se spune «Dar vi se cere / Credința s-o-ntăriți» (V, 3, 94—95), să creadă că opera imaginației e în stare să re-creeze viața. Firește, cel care a resimțit miracolul e Leontes"[2].

Anne Righter, într-un capitol al lucrării sale *Shakespeare and the Idea of the Play (Sh. și noțiunea de piesă)* din care vom extrage interpretările mai semnificative, se apropie mai mult de textul shakespearian inspirat direct din imagistica teatrală.

---

[1] Ernest Schanzer, *Op. cit.*, p. 94—95

[2] David Daniell, *Op. cit.*, p. 119.

„În *Poveste de iarnă* aceste imagini sînt poate chiar mai expresive decît cele din *Cymbeline*. La începutul piesei, Leontes, cuprins deja de nebunia geloziei care îl va duce atît de curînd la dezastru, îi spune lui Mamillius:

«Hai, băiete, / La joacă du-te, maică-ta se joacă, / Și eu joc; josnic rol — ce va sfîrși / Atunci cînd mă vor prohodi la groapă / Scîrbite chiote și huiduieli» (I, 2, 187—190).

El îl numește pe Camillo un prost pentru că stă și vede infidelitatea Hermionei, «miza mare pusă-n joc» dar «o ia în glumă» (I, 2, 247—249); totodată, feroce, el nu pregetă s-o califice pe regină «paiață» (I, 2, 276). Cuvintele sale ironice pe seama viselor și legătura dintre acestea și faptele lucide îi informează pe spectatori despre o stare de lucruri care scapă vorbitorului:

«*Hermiona:* Sire, / Vorbești o limbă nențeleasă mie; / Mi-e viața-n voia visurilor tale, / Deci mă supun.

Leontes: Mi-e vis doar fapta ta / Că de la Polixen ai un bastard, / E vis» (III, 2, 77—82).

/.../ Leontes e victima autoînșelării, a unei nebunii în care, în mod tragic, el aplică greșit imaginea teatrului, închipuindu-și că soția sa e alta decît ceea ce pare. A confundat realitatea cu iluzia.

/.../ /*Ca și în Richard al III-lea*, IV, 4, 91 / ... în *Poveste de iarnă*/ imaginea Reginei-Actriță / *regină cu numele, n.n.* / apare din nou /.../.

/.../ Perdita apare în scena tunsului oilor ca regină a serbării. /.../ Ea stă în mijlocul florilor primăverii din care a făcut ghirlande imaginare pentru iubitul ei și spune, minunîndu-se: «Îmi pare c-aș juca-ntr-o pastorală / Cum de Rusalii am văzut. Știu sigur, / Veșmîntu-mi schimbă firea» (IV, 4, 133—136).

/.../ ...Shakespeare folosește practica din timpul serbării de Rusalii precum și brusca sesizare de către Perdita că este o actriță pentru a explica schimbarea tonalității piesei. Remarca ei, totuși, are și o semnificație mai adîncă și de durată. Florizel repetă ideea că este o regină, chiar dacă numai «o regină a brînzei și smintînii» (IV, 4, 161). /.../ Perdita însăși, cînd rolul ei sfîrșește brusc și dureros datorită intervenției lui Polixenes, se întoarce spre Florizel și spune cu mîhnire: «Trezindu-mă din vis, n-aș vrea o clipă / Regină să mai fiu, ci doar, plîngînd, / Oițele să-mi mulg» (IV, 4, 461—462). Pentru ea și pentru cei din jurul ei, Perdita.. pare să mai fie Regina-Actriță cînd ia sfîrșit comedia. /.../ Dar spectatorii din sală știu tot timpul că aici distincția dintre iluzii și realitate e falsă, asemeni celei pe care o făcea mai înainte Leontes sau, în *Cymbeline*, Posthumus /.../.

/.../ /*Cînd Camillo îi trimite la Leontes pe îndrăgostiții îmbrăcați regește* /*în*/ mica «piesă» în care biata Perdita acceptă cu greu «să joace un rol» (IV, 4, 672—673), iluzia și realitatea nu se despart, de fapt, de adevăr.

În timpul procesului, Hermiona formulase o stranie imagine legată de lumea teatrului:

«Sire, cel mai bine / Știi — deși pari să nu mai știi — că viața-mi / A fost atît de castă și de dreaptă / Pe cît de-amară-i azi; și nici în cronici/

Pe scenă nu-s aduse-asemeni pilde / Spre a-i mişca pe spectatori» (III, 2, 32–35).

/.../ Privite superficial, aceste versuri aparţin categoriei tradiţionale a metaforei din lumea teatrului. Hermiona îşi descrie situaţia ca material potenţial pentru dramă sau, mai curînd, ca material dincolo de limitele dramei. Dar, aşa cum se întîmplă frecvent în aceste piese finale, neînţelegerea ei provine din limitarea naturii iluziei.

/.../ Primele aluzii la statuia Hermionei... conţin ceva cît se poate de straniu. Paulina îl roagă pe Leontes:

«fiţi gata/ Să îl vedeţi /chipul/, atît de-asemeni vieţii / Ca somnu-asemeni morţii» (V, 3, 18–20).

Felul cum vorbeşte ea, precum şi afirmaţia celui de al treilea Gentilom că sculptorul a dorit «să-i fure naturii îndeletnicirea» (V, 2, 111) sau strigătul de uimire al lui Leontes «Cum ne-amăgeşte arta!» (V, 3, 68), par o revenire la atacurile împotriva imitaţiei, atît de pregnante în *Timon din Atena*. Dar /.../ aşa cum în persoana lui Fidele, somnul adînc fusese luat drept moarte în *Cymbeline*, viaţa şi arta se întrepătrund în *Poveste de iarnă* pentru a-i uimi pe spectatori. Imaginea sculptată de Giulio Romano nu este defel o imagine ci Hermiona însăşi. /.../ Cînd se sfîrşeşte comedia, Leontes spune:

«O, Paulina, du-ne-acolo unde / În tihnă să întrebe fiecare / Şi să răspundă pentru rolul său / Jucat în golu-acesta mare-al vremii / De cînd ne-am despărţit» (V, 3, 151–155).

El se referă la întîmplările din urmă ca şi cum acestea s-au petrecut într-o piesă, însă, spre deosebire de replica echivalentă a lui Berowne de la sfîrşitul *Zadarnicelor chinuri ale dragostei*, aici nu avem sentimentul că am asistat la o piesă de care personajele se detaşează acum pentru a intra într-o lume oarecum mai reală. Piesa continuă veşnic; a devenit un sinonim pentru viaţa însăşi"[1].

Multe din observaţiile autoarei fuseseră semnalate anterior, îndeosebi de S.L. Bethell (încă în 1947), care, pornind de la *Shakespeare's Last Plays* de E.M.W. Tillyard se ocupă de „planurile realităţii" din *Poveste de iarnă* şi le analizează mult prea pe larg şi prea sofisticat pentru a-l cita sau rezuma cu folos. Vom reţine, totuşi, concluziile:

„Doresc să subliniez din nou un fapt: tot ceea ce a fost luat în consideraţie... ca tratare a timpului, artă scenică şi «planuri ale realităţii» a revelat nu numai o metodă de prezentare dramatică, ci şi o constatare complexă şi profundă privind natura realităţii. Această fuziune a metodei şi constatării reprezintă gradul ultim al unităţii organice"[2].

---

[1] Anne Righter, *Shakespeare and the Idea of the Play*, 1962, Penguin, Harmondsworth, 1967, p. 176–180.

[2] S.L. Bethell, *Antiquated Technique and the Planes of Reality*, 1947, in „Casebook Series", *Op. cit.*, p. 134.

„Constatarea" amintită de Bethell face, de fapt, trimitere la fundamentala temă shakespeariană a cunoaşterii umane.

O altă temă cu largi reverberaţii în piesă (cum va fi şi în *Furtuna)* este relaţia dintre *Nature* (natură; fire) şi *Art* (artă; creştere; educaţie; cultură). Esenţa problemei este cuprinsă în următorul fragment al cunoscutului dialog dintre Perdita şi Polixenes:

„*Perdita:* Cînd anu-mbătrîneşte, însă vara
Nu a murit, nici iarna-nfrigurată
Nu s-a născut, e vremea cînd răsar
Garoafe şi vrîstate micşunele:
Bastarde ale Firii li se spune;
Dar pe la noi nu cresc şi nici n-ar vrea
Să am răsad de-al lor.
De ce, frumoaso,
Polixenes: Nu-ţi plac defel?
Fiinde-am auzit
Perdita: Că arta ce le face-aşa pestriţe
Cu Firea însăşi, marea creatoare,
Lucrează împreună.
Polixenes: S-ar putea.
Dar nu poţi Firea să o faci mai bună
Decît c-un mijloc plămădit de Fire.
Deci arta care zici că schimbă Firea
De Fire-i plămădită. Vezi, frumoaso,
Cel mai sălbatic trunchi îl logodim
Ca un altoi ales, şi scoarţa aspră
Dă mugure de soi. E, deci, o artă
Ce-ndreaptă Firea, chiar mai mult, o schimbă.
Dar Fire-i arta însăşi" (IV, 4, 79–97).

Pe marginea acestui citat, Harold S. Wilson face un istoric succint al ideii că „natura" îşi subordonează artele, aminteşte gînditori antici (Democrit, Platon, Aristotel, Cicero), se referă la teoreticieni renascentişti italieni (Petrarca, în *Rerum familiarium*, Bernardino Daniello, în *Poetica*, 1536), francezi (Jacques Peletier, în *Art Poétique*, 1555) şi englezi (Philip Sidney, Samuel Daniel, în *Defence of Ryme*, 1603, George Puttenham, în *Arte of English Poesie*, 1589).[1] În continuare Wilson atrage atenţia asupra lui Puttenham ca probabilă sursă directă folosită de Shakespeare pe de o parte pentru fundamentarea complexelor relaţii dintre natură şi artă (după Puttenham nu mai puţin de şase la număr), pe de altă parte pentru preluarea unei ilustrări concrete:

---

[1] Harold S. Wilson, *Nature and Art*, 1943, în „Casebook Series", *Op. cit.*, p. 152–154.

„Iar Grădinarul cu arta sa nu numai că va face ca planta, floarea sau fructul să apară fără stînjeniri la timpul potrivit, ci le va şi înfrumuseţa ca însuşiri, formă, parfum şi gust, aşa cum natura nu ar reuşi niciodată: dintr-o singură micşunea sau gălbinea sau margaretă să facă două; trandafirul alb să-l facă roz, galben sau roşu; un pepene amar, dulce, un măr dulce, acru /.../; lucruri pe care natura nu le-ar putea face fără ajutorul şi arta omului"[1].

Northrop Frye apreciază referirile lui Wilson la Puttenham şi le întregeşte:

„Puttenham mai spune că arta poate fi «numai o simplă imitatoare a lucrărilor naturii, urmărindu-i şi copiindu-i acţiunile şi efectele, aşa cum face saguinul cu expresia şi gesturile oamenilor; şi de felul acesta sînt arta picturii şi cea a sculpturii». Ne amintim de Romano, pictorul şi sculptorul care este «maimuţa» perfectă a Firii. Poetul, afirmă Puttenham, trebuie să folosească toate tipurile de artă în locul potrivit, dar pentru cele mai avîntate momente ale sale, el va lucra «întocmai cum lucrează natura însăşi, cu virtuţile ei caracteristice şi cu instinctul ei propriu, nu prin exemplu, meditaţie sau exerciţiu, cum fac toţi ceilalţi meşteşugari». Avem sentimentul că Puttenham, deşi a scris înainte ca Shakespeare să se fi realizat pe deplin, şi cu două secole mai devreme decît Coleridge, a caracterizat corect calitatea specifică a artei lui Shakespeare"[2].

Extrase din cîteva comentarii importante privitoare la dialogul dintre Polixenes şi Perdita:

„Vorbitorii se contrazic din cauza unei confuzii, pentru că unul se referă la artă iar celălalt la artificialitate, distincţie destul de dificilă în sine. În consecinţă se ridică întreaga problemă a antinomiei naturaliste şi transcendentale. Arta în chestiune e numită de Polixenes naturală pentru că a) invenţia umană nu poate niciodată face mai mult decît să dirijeze energia naturală sau b) mintea omenească şi deci şi invenţiile ei sînt generate de natură — probabil că se implică ambele înţelesuri. Civilizaţia umană, arta şi religia sînt, evident, într-un sens, o parte a «marii creatoare, Firea», aşa cum sînt toate celelalte. Dar Perdita apără simplitatea naturală, izvorîtă din integritatea neimpusă a creşterii sale ţărăneşti, împotriva artificialităţilor — să zicem de la curte: o îngrozeşte gîndul necinstirii naturii prin trucuri omeneşti. Observaţi că, deşi ajung la concluzii diferite, amîndoi venerează «marea creatoare, Firea». Nu e posibil să se tragă nici o încheiere logică; sau putem spune mai curînd că logica este dramatică, bazată pe

---

[1] *Ibid.*, p. 155.
[2] Northrop Frye, *Recognition in The Winter's Tale*, 1963, în „Casebook Series", *Op. cit.*, p. 193.

afirmații contradictorii din care reiese o percepere a naturii ca prezență autotputernică, verificator și, totodată, model. Dialogul reprezintă, așadar, un microcosm al întregii piese"[1].

„În discuția sa cu Perdita, Polixenes argumentează în favoarea Artei și împotriva Naturii, neștiind că devreme ce fata este o prințesă, ea se comportă, fără să vrea, atît după principiile lui cît și după ale ei proprii atunci cînd și-l alege pe Florizel ca soț; cu alte cuvinte, Polixenes înfruntă o Artă deghizată ca Natură. La rîndul lui, Leontes înfruntă o Natură deghizată ca Artă. Și pe cîtă vreme Polixenes – din greșeală – intervenise interzicînd dragostea dintre Perdita și Florizel ca să-i lase Artei mînă liberă asupra Naturii, Leontes are acum impresia că a transformat Arta în Natură prin simpla putere a dorului și penitenței; a ascultat porunca lui Prometeu al lui Shelley:

«să speri pînă cînd speranța crează / Din propria ei ruină lucrul pe care îl contemplă».

Regina sa, vie, îi este redată pentru că el a ispășit pe deplin. Se duce să vadă statuia însoțit de Polixenes cu care s-a împăcat acum și poate că aceasta îi amintește de starea inițială de inocență cînd cei doi prieteni («ca mieii gemeni») și-au petrecut copilăria împreună, pentru că la vederea presupusei statui, Leontes exclamă:

«Mă mustră, piatră dragă, dacă spun / Că tu ești Hermiona; mai degrabă / Ești ea fiindcă nu mă dojenești. / A fost gingașă-asemenea pruncіei / Și grației» (V, 3, 24–27).

În felul acesta Leontes leagă amintirea Hermionei de amintirea Edenului din care el și prietenul său au fost izgoniți pentru simplul motiv că au crescut și au dezvoltat pasiuni mature; dar la gingășia copilăriei el adaugă și un alt element, «grația». Aceasta e în concordanță cu unda sentimentului religios prezentă continuu în istoria Hermionei."[2]

„Natura produce mijloacele propriei sale transformări, conține ceea ce o depășește. În felul acesta, ceea ce o depășește – arta, civilizația, cultura, limba, dragostea – nu este un simplu «adaos» exterior ei, ci unul pronunțat interior. Dacă Natura este culturală, atunci o cultură anumită poate fi întotdeauna considerată naturală. Legitime sînt acele forme ale surplusului care își au rădăcina în ordinea foarte firească ce o transcend, ordinea care dispune de sursa acestei transcendențe. Piesa folosește pentru aceasta numele de Perdita, vlăstarul mai nobil unit cu trunchiul cel mai sălbatic. /.../ Există o egalitate naturală fundamentală între toate ființele omenești în ciuda rangului lor social («...același soare luminează / Și curtea

[1] G. Wilson Knight, „*Great Creating Nature*", 1947, în „Casebook Series", *Op. cit.*, p. 142.
[2] John Wain, *Op. cit.*, p. 222–223.

lui şi-acest bordei al nostru», IV, 4, 457–459), totuşi această natură împărţită este rafinată de creşterea civilizată care o depăşeşte, dînd naştere diferenţelor ierarhice, cu toate că acestea îşi păstrează rădăcinile din solul comun. Relaţiile sociale dintre persoane au astfel structura paradoxală a metaforei: indivizii sînt atît aceeaşi cît şi diferiţi. La nivelul fundamental al Naturii, ca şi la cel al dreptăţii şi îndurării, toţi trebuie priviţi ca egali; dar acestei structuri generale nu i se poate îngădui să erodeze deosebirile particulare. Aceste distincţii de clasă şi rang sînt ele însele naturale, pentru că, într-un fel, le produce Natura; pentru că Natura este, concomitent, un proces amorf, indivizibil, şi o structură a discriminărilor precise. În esenţă, uluitoarele versuri ale Perditei despre flori vor să arate că Natura este atît generoasă cît şi pretenţioasă; e o energie inepuizabilă, fluidă şi diversificată, dar şi o structură dată a valorilor intrinsece. Toate acestea îi permit lui Shakespeare să imagineze un fel de neîntreruptă eterogenitate care nu va fi distrugătoare; totodată, ea îi furnizează o figură a umanităţii comune reificată mai puţin alarmant decît legea, deoarece dacă nimic n-ar putea fi mai atotpătrunzător general decît Natura, nimic n-ar putea fi, în acelaşi timp, mai terestru şi imediat."[1]

Chiar atunci cînd pot fi considerate majore, alte teme – integritatea spirituală, caracterul mental al realităţii (Stauffer), fericirea şi virtutea (Tillyard), gelozia, împăcarea, iertarea şi îndurarea; timpul, creşterea, decăderea şi regenerarea; constanţa (Pafford) – se subsumează mai mult sau mai puţin temelor analizate teoretic şi ilustrate pînă acum. Pe de altă parte, ele vor apărea şi în cadrul schiţării personajelor care determină acţiunea.

Trăsăturile lui Leontes ni se revelează în ceea ce, din punct de vedere „cronologic" am numi patru faze distincte: antecedentele, dezumanizarea, penitenţa, împăcarea. Despre antecedente aflăm puţine lucruri: Polixenes îşi aminteşte de vremea cînd erau amîndoi copii „neprihăniţi", „neştiind ce e răul", deşi Hermiona îşi închipuie că Leontes era „mai zvăpăiat" (I, 2) iar mai tîrziu, Paulina vorbeşte despre „inima lui nobilă" (III, 2, 222) Puţine ştim şi despre penitenţa lui Leontes: cînd jură că se va pocăi zilnic (III, 2, ultima sa replică) şi cînd Cleomenes îl îndeamnă să nu se mai chinuiască – „De-ajuns! Căinţa ta de sfînt, mărite, / Orice păcate a răscumpărat" (V 1, 1–2). Dar, aşa cum subliniază Pafford, „din text e greu să vedem că s-a schimbat – nu avem nici o dovadă că, asemeni lui Wolsey /*Henric al VIII-lea*, *n.n.*/, a ajuns să se cunoască pe sine..."[2]. Tot astfel, în scena finală a împăcării, iertării şi bucuriei, singura schimbare – dacă poate fi numită astfel – este uimirea. Iar uimirea, ca de atîtea alte ori în dramaturgia shakespeariană, este doar o primă treaptă spre cunoaştere.

[1] Terry Eagleton, *William Shakespeare*, 1986, New York, 1987, p. 91–92.
[2] H.J.P. Pafford, *Op. cit.*, p. LXXIII.

Dezumanizarea lui Leontes, în schimb, e tratată pe larg (primele două acte şi jumătate). Ea începe cu suspiciunile de trădare erotică (total neîntemeiate după majoritatea criticilor, în parte motivate după N. Coghill[1]), ezitările, montarea gradată dramatic, exprimată mai întîi prin propoziţii scurte şi ambigui, apoi printr-un limbaj violent, încărcat de imagini repulsive, uneori digresiv, dezlănţuirea geloziei necontrolate (mai puternică decît cea a lui Othello potrivit lui van Doren, Stauffer şi alţii), comportarea bestială. Leontes devine un caz patologic.

Dr. Alexandru Olaru îşi începe analiza amănunţită a reacţiilor lui Leontes prin cuvintele:

„Tema dramei *Poveste de iarnă* ne înfăţişează de la început pînă la capăt *un bufeu delirant de gelozie* /.../. Ipotetic, acest bufeu delirant survine pe fondul unei psihoze de involuţie /.../. Aspectul clinic *(/este un/* sindrom *paranoiac /subl. ns./* urmat de o melancolie cu idei de autoacuzare /.../"[2].

Shakespeariologul A.L. Rowse, de asemenea, foloseşte termeni medicali:

„Simptomele şi efectele *schizofreniei /subl. ns./* sînt descrise precis în cazul lui Leontes...: confirmarea treptată a unei minţi bănuitoare, dezechilibrate, care se lasă convinsă de gesturi nevinovate şi nesemnificative"[3].

Involuţia psihică a lui Leontes (trecînd peste neconcordanţa terminologiei folosite de cei doi autori) poate interesa într-o anumită măsură aspectele dramatice ale dialogului şi mai puţin „caracterul" eroului, redus aproape la condiţia de dement. Un alt element, de asemenea neimportant din acest punct de vedere, prezintă totuşi interes pentru modul cum Shakespeare îl situează pe Leontes în cadrul „cunoaşterii".

Treptat, Leontes monopolizează cunoaşterea adevărului şi a realităţii. În I, 2, el îl acuză pe Camillo:

„Cum, n-ai văzut? Ba da, nu-i îndoială, / Ori ai pe ochi o coajă şi mai groasă / Decît e-un corn de-ncornorat. /.../ N-ai gîndit / (Doar cel ce n-are minte nu gîndeşte) / Că lunecoasă-i soaţa-mi?" (vers. 267—272).

„*Camillo:* Vindecă-te, sire, / Degrabă de un gînd ca ăsta / Că-i cu primejdii.

Leontes: O fi, dar e-adevărul" (vers. 296—298).

---

[1] De ex. faptul că Polixenes a stat la curtea lui Leontes timp de 9 luni iar Hermiona e pe punctul de a naşte (I, 2, 1—16) — Nevill Coghill, *Six Points of Stage-craft*, 1958, în „Casebook Series", *Op. cit.*, p. 200—202.

[2] Dr. Alexandru Olaru, *Shakespeare şi psihiatria dramatică*, editura Scrisul Românesc, Craiova, 1976, p. 276.

[3] A.L. Rowse, *What Shakespeare Read and Thought*, Coward, New York, 1981, p. 95.

În II, 1, cînd află că Polixenes a plecat împreună cu Camillo, Leontes exclamă:

„Cît sînt de fericit / Că, osîndindu-i, n-am dat greş! / Dar, vai, / De ce a trebuit să ştiu atîtea? / O fericire fără margini ca aceasta / E un blestem!" (vers. 36–39).

Apoi, îi acuză pe curteni:

„Voi, uluiţi – sau numai părînd astfel –, / Nu vreţi sau nu puteţi gusta ca noi / Un adevăr" (vers. 164–166).

De asemenea, pe Antigonus care l-a contrazis:

„Ori anii te-au prostit, ori eşti nătîng / Chiar din născare" (vers. 173–174).
şi, generalizînd spre finele scenei, pe toţi cei incapabili să vadă realităţile:

„Deşi n-am îndoieli şi nu-i nevoie / Să ştiu mai mult, oracolul va da / Odihnă altor minţi – cum e a lui –/ A căror neştiinţă nu e-n stare / La adevăr s-ajungă" (vers. 189–193).

Hermiona este întruchiparea gingăşiei, a statorniciei în dragoste, a milei, dar şi a demnităţii, cum se poate vedea în replica în care răspunde la învinuirile nebuneşti ale lui Leontes în timpul procesului:

„Măritu-mi tată fost-a împărat / Al Rusiei. De-ar fi trăit să vadă / Această judecată-a fiicei lui / Şi prăbuşirea ei, cu ochii, însă / Ai milei, nu ai răzbunării!" (III, 2, 119–123)

Curajul şi răbdarea ei din anii de restrişte se întemeiază pe credinţa în Apolo şi în oracolul care a prezis că-şi va găsi fiica pierdută. S-a constatat că în scena regăsirilor Hermiona nu vorbeşte decît cu aceasta din urmă.

Perdita, copie fidelă a mamei sale, nu reprezintă numai o forţă simbolică („primăvara" etc., v. supra), ci şi un personaj realist. Printrealtele ea:

„...nu-şi face nici un fel de iluzii despre primejdia ce o paşte iubindu-l pe Florizel, prinţul /.../. Datorită superiorităţii ei acceptăm valabilitatea vieţii noi cu care se sfîrşeşte piesa"[1].

Florizel, deşi o figură convenţională la prima vedere (prinţul îndrăgostit în haine schimbate), este individualizat:

---

[1] E.M.W. Tillyard, *The Tragic Pattern*, 1938, în „Casebook Series", *Op. cit.*, p. 85.

„Din fire e fericit, brav și hotărît /.../ dar poate fi arogant, încăpățînat și știe să vorbească răstit. /.../ Perdita s-ar fi resemnat; dar Florizel nu cunoaște teama — inspirat nu de încurajări și ajutor practic, ci de grația și frumusețea Perditei, e gata să sacrifice orice de dragul ei și nu vede nici un obstacol de netrecut..."[1].

Putem reține și faptul că înțelege să-și păstreze intactă identitatea: „Sînt ce am fost" (IV, 4, 477).

Paulina rezolvă problemele de viață și de moarte din piesă și rolul ei ne amintește de servitorul Pisanio și doctorul Cornelius din *Cymbeline*: de altfel, față de Leontes ea se consideră „Sfetnic supus, preacredincioasă slugă / Și doctor" (II, 3, 54–55). Bine individualizată, ea este:

„un personaj interesant cu o tentă de «moralitate»; simbolizează conștiința, însoțindu-l mereu pe Leontes ca să-i spună cum trebuie să se comporte. Totuși, e o femeie gîlcevitoare, prezentată ca figură comică, deoarece conștiința, în stăruința ei sîciitoare, poate fi comică și serioasă în același timp"[2].

Autolycus:

„Aprecierile obișnuite la adresa lui Autolycus ca personaj sînt întru totul justificate. Are, după cîte se pare, o importanță organică pentru întreaga scenă rustică; fără el, aceasta s-ar reduce la dulcegării sentimentale. Cu toate că se amestecă printre oameni cu detașarea unui spiriduș, el face corp comun cu celelalte personaje prin admirabila sa ajustare la viața de la țară. Delictele lui, alături de realismul pastoral, mențin îndeajuns raiul pămîntesc fără a tulbura starea paradisiacă; pentru că sînt, în felul lor, antitoxice, nevătămătoare pentru sănătatea viguroasă, un mijloc profilactic eficace împotriva fructului de lotus care, ca drog, a ruinat sănătatea celor mai multe paradisuri terestre".[3]

Pînă la un punct și Timpul este un personaj. El:

„nu este numai Corul piesei; într-un mod misterios, el pare să fie un organizator al acțiunii sau ceea ce noi am denumit un dramaturg-adjunct: subtitlul din *Pandosto* al lui Greene este *Triumful timpului*"[4].

---

[1] J.H.P. Pafford, *Op. cit*, p. LXXIX.

[2] S.L. Bethell, *Op. cit.*, p. 127.

[3] E.M.W. Tillyard, *Op. cit.*, p. 86

[4] Northrop Frye, *The Myth of Deliverance*, University of Toronto Press, 1983, p. 86.

H.B. Charlton susține că:

„*Poveste de iarnă*, în primul rînd prin Leontes, aduce pe scenă figuri subliniat lipsite de identitatea pozitivă a personalității care să se caracterizeze în mod distinct și consecvent ca ființă umană"[1].

dar adverbul „subliniat" e subliniat inoportun, după cum restul afirmației e inoportun pur și simplu: greșit în legătură cu mai multe personaje și inadecvat pentru tipul specific al pieselor romantice shakespeariene.

Faptul că *Poveste de iarnă* face parte integrantă tocmai din acest grup alături de *Pericle*, *Cymbeline* și *Furtuna*, că este o poveste cu pronunțate elemente de realism și că descrie oniricul ca realitate a vieții omenești, înlătură din capul locului o serie de obiecții formulate de critici de-a lungul veacurilor. Mai puțin scuzabile sînt poate unele imperfecțiuni ale stilului și versificației (aglomerările nemotivate de latinisme abstracte, cum sînt cele șase cuvinte polisilabice de la finele a șase versuri succesive într-o replică a lui Leontes — *familiarity*, *conjecture*, *approbation*, *circumstances*, *proceeding*, *confirmation*, II, 1, 173—178); angambamentele, pasajele nerealizate stilistic etc.); dar există destule compensații: poezia și proza din actul IV, finalul actului V, dialogurile dramatice și nu rareori inspirate din primele trei acte, umorul Paulinei, al lui Autolycus, al Țăranului...

Dryden și Pope au criticat piesa în ansamblu. Mult mai cu cale este să îmbrățișăm punctul de vedere al lui John Wain: „prima capodoperă realizată perfect din grupul pieselor romantice"[2] sau al lui W. Warburton: „De la început pînă la sfîrșit, această piesă este scrisă în adevăratul spirit al autorului ei"[3].

L. Levițchi

---

[1] H.B. Charlton, *Shakespearian Comedy*, 1938, Methuen, London, 1969, p. 269.
[2] John Wain, *Op. cit.*, p. 217.
[3] W. Warburton, 1747, în „Casebook Series", *Op. cit.*, p. 27.

1 Cercetătorii au demonstrat că majoritatea personajelor din *Poveste de iarnă* au fost preluate din Plutarh, *Vieţile paralele (Plutarch's Parallel Lives*, traducerea lui Thomas North, 1959; 1603): Leontes (se presupune însă, în paralel, că numele ar fi fost sugerat de Posthumus Leonatus, eroul din *Cymbeline)*, Antigonus, Cleomenes, Dion, Polyxenes (Polyxemus la Plutarh), Archidamus, Autolycus (prezent, totuşi, şi în *Metamorfozele* lui Ovidiu — *Metamorphoses*, traducere engleză de Golding, 1567), Hermiona (Hermione) şi Emilia (Aermilia la Plutarh). Mamillius este probabil împrumutat din Robert Greene (două romanţuri intitulate *Mamillia)*. După cîte se pare, Florizel e un nume născocit de Shakespeare (pe baza rădăcinii latine sau romanice „flor" — floare; înfloritor), dar pseudonimul său Doricles apare în *Iliada* şi *Eneida*. Perdita şi Mopsa se întîlnesc în *Pandosto* de Robert Greene, sursa cea mai importantă a piesei. Dorcas apare în *Faptele Apostolilor*. *Clown*, în sensul de „ţăran", „ţărănoi", trimite la *Hamlet* („groparul") sau *Antoniu şi Cleopatra* („ţăranul").

2 În original, *Bohemia* (Boemia). Numele unei ţări e adesea folosit şi în sensul de „regele" ei (Cf. *Regele Ioan*, *France* „Franţa", dar şi „regele Franţei" în *Hamlet*, *Denmark* „Danemarca" dar şi „regele Danemarcei" etc).

3 În original, *Sicilia* (v. nota 2).

4 Schimbarea chipului lunii („astrul umed" în *Hamlet*, I, 1, 118 etc.). Polixenes şi-a părăsit ţara cu nouă săptămîni în urmă.

5 „Să scoţi aştrii din orbita lor" (în conformitate cu teoria lui Claudius Ptolomeu (sec. al II-lea e.n.), aceştia se mişcau în jurul pămîntului).

6 Pe lîngă plata pentru întreţinere, ostatecii erau obligaţi să achite o anumită sumă în momentul cînd erau eliberaţi.

7 Bătăi de inimă (lat.).

8 În unele ediţii ale piesei, replica lui Polixenes e rostită de Leontes.

9 S-a dedus că în acest moment Leontes are aproximativ treizeci de ani, iar Mamillius şapte.

10 Hiperbola supraliciteazá teoria astrologilor potrivit căreia stelele puteau înrîuri soarta oamenilor numai în anumite împrejurări, în funcţie şi de poziţia lor pe firmament.

11 Conform obiceiului timpului, femeile, atît căsătorite cît şi necăsătorite, erau, în chip de salut, sărutate pe buze cu buzele retrase.

12 Gentilomii obişnuiau să poarte la gît giuvaieruri legate cu o panglică. Astfel cavalerii ordinului jartierei au purtat un giuvaier cu portretul Sf. Gheorghe pînă în vremea regelui Charles I.

13 Aluzie la trădarea lui Iisus Hristos de către Iuda.

14 Este posibil ca această referire la sprîncene să ridiculizeze, ca în atîtea alte piese shakespeariene, sulemenirea femeilor.

15 Există credinţa că un păianjen rătăcit în mîncare sau băutură otrăvea pe consumator numai dacă acesta ştia că păianjenul se află acolo. (J.H.P. Pafford, îngrijitorul ultimei ediţii a piesei în „The Arden Shakespeare", Methuen, London, 1968, p. 38).

16 Delphos, denumire folosită greşit de contemporanii lui Shakespeare în loc de Delos (Dhilos în limba greacă, altădată Ortygia), cea mai mică insulă din arhipelagul Cicladelor (în Marea Egee). În antichitate, grecii o socoteau centrul arhipelagului, fiind şi locul legendar de naştere al zeului Apolo şi al zeiţei Artemis (Zeiţa lunii, vînătorii şi castităţii — Diana în mitologia romană). Tot la Delphos (Delos) exista şi un oracol al lui Apolo. Pe de altă parte, Delphos nu trebuie confundat cu Delphi (sau Pytho în greaca veche, astăzi Dhelfoi), în engleză Delphi, în română Delphi sau Delfi, oraş din Phocis (Focida) — în nordul Greciei — aşezat pe versantul sud-vestic al Parnasului. Începînd cu sec. al XVII-lea î.e.n. era vizitat de vechii greci pentru templul lui Apolo şi binecunoscutul oracol (închise în anul 390 e.n.). Faptul că Leontes a hotărît să consulte oracolul situează acţiunea piesei în antichitatea pre-creştină.

17 V. nota 1.

18 În original, Partlet, după numele tradiţional al găinii în limba franceză (Pertelote). Cel al cocoşului era Chanticleer în engleză (după Chanticlere din franceză).

19 Proverb înregistrat de M.P. Tilley, *A Dictionary of the Proverbs in England in the 16th and 17th Centuries*, 1950.

20 Conform tradiţiei, culoarea galbenă era, şi în timpul lui Shakespeare, simbolul geloziei.

21 S-a sugerat că e vorba de un aparteu.

22 Aluzie la practica Inchiziţiei de a arde pe rug pe cei consideraţi eretici. Anacronism, deoarece această practică nu aparţinea lumii antice.

23 În original, Jove (preluat din forma latină în genitiv Jovis), Joe, Iupiter, stăpînul zeilor. Echivalentul din mitologia greacă era Zeus (Zeus în engleză, Zeus sau Zevs în română). Invocarea zeului confirmă situarea acţiunii piesei în antichitatea pre-creştină.

24 In original, Lady Margery, termen disprețuitor pentru „găină"; variantă a lui Partlet (v. nota 18).

25 Shakespeare face uneori greșeli de ordin geografic. În cazul de față el confundă oracolul din Delphi cu cel din insula Delos. Confuzia, însă, nu îi aparține lui Shakespeare. Dramaturgul s-a inspirat mult din *Pandosto*, culegerea de povestiri a lui Robert Greene, și cum în *Povestea lui Dorastus și Fawnis* se vorbește de „insula Delphes", el a presupus că autorul de prestigiu al povestirilor cunoștea geografia și mitologia Greciei antice.

26 Sub cerul liber însemna expunerea cuiva la respirarea aerului liber, considerat periculos pentru convalescenți și mai cu seamă pentru lehuze, în epoca shakespeariană.

27 Anacronism preluat din *Pandosto* — în vremea în care e situată piesa de față neexistînd un asemenea monarh. Comentatorul Charlton consideră că menționarea împăratului, ca tată al Herminei în cazul de față, imprimă „o notă de maiestate și patos", deoarece, în opera lui Robert Greene, împăratul Rusiei este tatăl soției lui Egistus, care apare sub numele de Polixenes în *Poveste de Iarnă* (Pafford, *op. cit.*, p. 60).

28 V. nota 16 și 25.

29 Deseori, critica literară menționează confuzia de ordin geografic pe care o face Shakespeare cînd consideră Boemia o țară maritimă, ca în scena de față. Confuzia respectivă este și de data aceasta preluată de dramaturg tot din *Pandosto*, unde se vorbește despre „coasta Boemiei" (v. și nota 31).

30 Ursul care îl urmărește și apoi îl sfîrtecă pe Antigonus constituie o problemă care a stîrnit numeroase discuții. Un punct de vedere interesant, prin aceea că pare convingător, este cel exprimat pe larg de Nevil Coghill care, printre altele, referindu-se la o replică a Țăranului (v. nota 32), afirmă:
„/*Shakespeare*/ a subliniat cu bună știință juxtapunerea stărilor sufletești, inventînd ursul /.../ Departe de a fi crudă și demodată, o asemenea intervenție este un moment extraordinar *al avangardismului;* nu găsim o paralelă pentru ceea ce realizează el instantaneu: transformarea tragediei în comedie /.../ (Nevil Coghill, *Six Points of Stagecraft*, 1958, în „Shakespeare, *The Winter's Tale*", edited by Kenneth Muir, Casebook Series, Macmillan, London, 1968, p. 204).

31 O dată ce Boemia e considerată țară maritimă este normal ca păstorul să creadă că oile pe care le-a pierdut ar putea fi, eventual, pe malul mării.

32 Replica la care se referă Coghill (v. nota 32).

33 Inadvertență: păstorul nu avea cum să știe că Antigonus e bătrîn.

34 Exista credința că zînele fură cîteodată un copil drăgălaș și-l înlocuiesc cu unul de al lor.

35 Potrivit unei tradiții străvechi, a îngropa un mort găsit însemna a săvîrși o faptă bună.

36 Prologul pe care îl rostește Timpul apare ca absolut necesar pentru a explica spectatorilor cele ce s-au petrecut în cei șaisprezece ani care s-au scurs între actele III și IV, un interval neobișnuit de lung într-o piesă de teatru din acea vreme. Ca formă literară, în original, prologul se situează pe același plan cu frumoasele prologuri în versuri albe din Henric al V-lea. Înaintea lui Shakespeare, dramaturgul John Lyly (1554–1606), introdusese, în *Endimion* (1591), un interval de timp de patruzeci de ani, între două dintre actele piesei.

37 Inadvertență: în scena precedentă (IV, 1, 9) Timpul specifica șaisprezece ani.

38 În mitologia greacă, Autolycus este fiul lui Hermes (Mercur, la romani) și al Chiomei (fiica regelui Daedalion). El e totodată bunicul lui Ulise. Homer afirmă că Autolycus a întrecut pe toți muritorii în șiretenie. Shakespeare a preluat personajul respectiv din *Metamorfozele* lui Ovidiu (Cartea a XI-a, versul 313).

39 Fastuoasă serbare populară engleză organizată pe vremuri spre sfîrșitul lui iunie. În *Poveste de iarnă* ea are loc mai tîrziu.

40 După părerea lui Pafford *(Op. cit.*, p. 89), atît Florizel cît și Perdita sînt îmbrăcați de sărbătoare, iar Perdita poartă ghirlande de flori sau s-a împodobit cu flori.

41 Parcele (Moirae la Greci) erau cele trei zeițe hotărînd durata vieții oamenilor. Ele tăiau sau rupeau firul vieții cînd viața fiecăruia trebuia să se sfîrșească. Prima dintre ele torcea firul, a doua hotăra momentul cînd trebuia întrerupt iar a treia îl tăia sau rupea.

42 Aluzie la transformarea lui Iupiter într-un taur alb care a dus-o pe frumoasa Europa, fiica regelui Tyrului, în insula Creta. Aici, Europa i-a dăruit trei fii (Minos, Rhadamantus și Sarpedon). Metamorfoza zeului e amintită succint în *Pandosto.*

43 Transformarea lui Neptun în berbec e menționată în *Pandosto.*

44 Apolo apare aici ca zeu al soarelui (cf. sinonimului Phoebus în *Furtuna*, *Visul unei nopți de vară*, *Mult zgomot pentru nimic)*. Despre transformarea lui Apolo în păstor amintește și R. Greene în *Pandosto.*

45 Fortuna (Tuche la Greci) era ziua norocului la romani, reprezentată, uneori, cu o cîrmă (cîrmuind lumea), alteori, pe o sferă (instabilitatea norocului) sau purtînd cornul abundenței. Traian a ridicat la Roma un templu în onoarea zeiței.

46 Rozmarinul simboliza aducerea aminte, iar ruta (virnanțul), iertarea sau remușcarea.

47 Micșunelele simbolizau desfrînarea; de unde atributul de „bastarde".

48 Enumerarea florilor reamintește de scena în care Ofelia oferă diferite flori explicînd și sensul lor *(Hamlet*, IV, 5).

49 În mitologia romană, Proserpina (identificată la greci cu Persephone) era fiica zeiței Ceres și soția zeului Hades (Pluto), împreună cu care conducea lumea subpămînteană.

50 În original, „din carul lui Dis", acesta din urmă identificat în mitologia romană cu Hades (Pluto).

51 În original, Cytheraea din mitologia greacă (de asemenea Aphrodite, asimilată de romani ca Venus). Zeița își trăgea acest nume de la insula în care era venerată, Kithira (Cythera în limba latină), din largul coastei de sud-est a Peloponezului.

52 Rusaliile erau o perioadă cînd aveau loc mari festivități populare, inclusiv reprezentații cu piesele bazate pe legendele lui Robin Hood și Maid Marian.

53 Pseudonimul lui Florizel (v. și nota 1).

54 După Pafford *(Op. cit.*, p. 99), „probabil un fel de *morris-dance*". *Morris-dance* era un vechi dans popular englez interpretat mai cu seamă în perioada Rusaliilor de personaje costumate ca eroi ai ciclurilor de legende legate de Robin Hood.

55 Este vorba despre așa-numitele *broadside ballads* — „poezii sau cîntece cu caracter descriptiv sau narativ, compuse mai ales în secolele XVI—XVIII într-o formă baladescă simplă și avînd un subiect popular /.../; erau cîntate sau recitate în public sau tipărite pe mari foi volante ce se vindeau pe stradă" (Webster's *Third New International Dictionary*, 1966).

56 Începînd cu această replică și, în continuare, pînă la cîntecul lui Autolycus, Shakespeare parodiază baladele *broadside*.

57 Moda mănușilor parfumate fusese adusă în Anglia din Italia de Contele de Oxford și fusese imediat adoptată de Regina Elisabeta, care a fost atît de încîntată de noua metodă încît a poruncit să i se facă un portret cu mîinile înmănușate.

58 În anul 1604 s-a publicat o broșură intitulată: *Povestea stranie a unui pește monstruos care a apărut în forma unei femei de la mijloc la cap și care trăiește în mare.*

59 În original, „Saltiers", rostire greșită de către Servitor a cuvîntului *satyrs* (satiri).

Foarte la modă în epoca lui Shakespeare era și așa-numitul „dans al satirilor". Se relatează astfel că la unul din banchetele sărbătorind nașterea fiului reginei Scoției Maria Stuart (viitorul Iacob I al Angliei), un clovn francez a organizat un asemenea dans îmbrăcînd mai mulți bărbați în costume de satiri care jucînd și țopăind alergau în jurul meselor fugărind cîțiva muzicanți îmbrăcați în haine femeiești.

Satirii scuturîndu-și cozile și în fața ambasadorilor englezi participanți la banchetul respectiv, ca invitați la sărbătorirea

evenimentului, aceştia s-au socotit insultaţi şi ca urmare unul dintre ei a înfipt un pumnal în inima clovnului francez, în însăşi prezenţa reginei.

60 În original, „Ethiopean" (în sensul general de „negru").

61 În mitologia greacă, unul dintre fiii lui Prometeu şi soţul Pyrrhei (fiica titanului Epimetheus şi a Pandorei). Deucalion este echivalentul clasic al lui Noe: hotărînd să dezlănţuie potopul, Zeus l-a cruţat numai pe el şi pe Pyrrha (Prometeu i-a îndemnat să construiască o corabie, cu care au plutit nouă zile şi nouă nopţi pe apă). Pentru a popula din nou lumea un oracol le-a spus să arunce, peste umăr, oasele mamei lor. Interpretînd că mama lor era pămîntul, oasele acesteia au fost considerate să fie pietrele. Astfel aruncînd pietre peste umăr, Deucalion şi Pyrrha au repopulat pămîntul, el cu bărbaţi şi ea cu femei. Polixenes nemairecunoscîndu-şi fiul, rudenia dintre el şi Florizel este numai aceea care rezultă din faptul că toţi oamenii descind din primii oameni creaţi de Deucalion şi Pyrrha.

62 Se credea că inelele de corn au proprietăţi magice.

63 Aluzie la călugării papişti care vindeau mătănii declarate sfinţite prin aceea că atinseseră cu ele moaştele unor sfinţi.

64 Urmînd moda franceză şi italiană, scobitorile au fost introduse în Anglia epocii lui Shakespeare de tinerii nobili care călătoreau pe continent. Aceştia le purtau la pălărie în semn de distincţie.

65 Alexandru cel Mare al Macedoniei (336—323 î.e.n.).

66 Parafrazare a unui proverb potrivit căruia a pomeni o durere trecută înseamnă a o retrăi.

67 Prin Libia se înţelegea frecvent toată Africa de Nord.

68 E posibil ca în manuscrisul folosit de zeţar numele să fi fost Synalus (ca la Plutarh) (Pafford, *Op. cit.*, p. 143).

69 Anacronism, datorat unei confuzii, întrucît Giulio Romano (1492—1546) a fost discipolul lui Rafael. Or, acţiunea din piesa de faţă se desfăşoară într-o epocă în care încă se consulta oracolul lui Apolo (templul respectiv fiind închis în anul 390. e.n), iar personajele invocă, în mod frecvent, zeităţile lumii antice ca stăpîni ai destinelor lor. Este însă posibil ca Shakespeare să fi găsit menţionat undeva epitaful lui Giulio Romano, care e în limba latină şi care sună: „Iupiter vedea respirînd corpurile pictate sau sculptate de el" (*Le conte d'hiver*, traduction de Emile Legouis, Anvers, Belgique, 1936, p. 249), ceea ce poate să fi contribuit la interpretarea numelui Romano ca fiind folosit în sens adjectival „romanul" şi nu ca nume în sine, crezînd prin urmare că ar fi un artist plastic din lumea antică romană, fără a mai căuta să se informeze asupra lui.

70 Inadvertenţă: Hermiona însăşi fusese de faţă cînd s-a dat citire răspunsului oracolului de la Delphos (v. III, 2, 133—137).

V. Ştefănescu-Drăgăneşti

FURTUNA

Traducere de Leon D. Levițchi

PERSOANELE

ALONSO, regele Neapolului
SEBASTIAN, fratele său
PROSPERO, ducele legitim al Milanului
ANTONIO, fratele său, ducele uzurpator al Milanului
FERDINAND, fiul regelui Alonso
GONZALO, un sfetnic bătrîn şi credincios
ADRIAN, FRANCISCO — nobili
CALIBAN, un sclav sălbatic şi pocit
TRINCULO, măscărici
STEPHANO, un pivnicer beţiv
Căpitanul vasului
Şeful de echipaj
Marinari
MIRANDA, fiica lui Prospero
ARIEL, duh aerian
IRIS, CERES, IUNONA — înfăţişate prin duhuri
Nimfe
Secerători
Alte duhuri care ascultă de Prospero.

Scena: bordul unei corăbii; apoi diferite părţi ale unei insule nelocuite.

ACTUL I

SCENA 1

Pe bordul unei corăbii, în larg. Furtună cu tunete și fulgere. Intră căpitanul vasului și șeful de echipaj.

CĂPITANUL: Șef de echipaj!

ȘEFUL DE ECHIPAJ: Aici, căpitane. Ascult!

CĂPITANUL: Vorbește cu marinarii, prietene. Grăbiți-vă, altfel ne izbim de țărm. Dați-i zor, dați-i zor!

(Iese. Intră marinarii.)

ȘEFUL DE ECHIPAJ: Nu vă lăsați, băieți, nu vă lăsați! Mai iute, mai iute! Strîngeți verga gabierului! Urechea la fluierul căpitanului. *(Marinarii ies.)* Suflă, vîntule, pînă crăpi! Numai loc de manevră s-avem!

(Intră Alonso, Sebastian, Antonio, Ferdinand, Gonzalo și alții.)

ALONSO: Șef de echipaj, ai grijă, dragul meu. Unde e căpitanul? Fiți bărbați!

ȘEFUL DE ECHIPAJ: Vă rog acum să coborîți.

ANTONIO: Unde e căpitanul, șef de echipaj?

ȘEFUL DE ECHIPAJ: Nu-l auziți? Ne încurcați la manevră; rămîneți în cabine, altfel dați ajutor furtunii.

GONZALO: Ei, ei, prietene, mai domol.

ȘEFUL DE ECHIPAJ: Cînd s-o domoli marea. Plecați! Parcă valurilor le pasă de cuvîntul rege! La cabine! Tăceți. Nu ne stingheriți!

GONZALO: Bine — nu uita însă pe cine ai la bord.

ȘEFUL DE ECHIPAJ: Pe nimeni la care să țin mai mult decît la mine însumi. Ești sfetnic, nu? Dacă poți porunci stihiilor să

tacă și să se-mbuneze pe dată, nu mai clintim o parîmă. Folosește-ți atotputernicia; iar dacă nu poți, mulțumește cerului că ai trăit atîta și pregătește-te în cabină pentru ceasul morții — s-ar putea întîmpla să bată. Repede, băieți! La o parte, am zis! *(Iese.)*

GONZALO: Prind inimă cînd îl văd pe individul ăsta. Nu cred că i-a fost scris să se înece; mutra lui e spînzurătoare curată[1]. Ajută-ne, soartă milostivă, să-l spînzurăm! Fă din frînghia ursitei lui otgonul ancorei noastre, pentru că cel pe care-l avem nu ne este de prea mult folos! Dacă nu-i e dat să moară în ștreang, ne-am dus pe copcă. *(Iese. Șeful de echipaj intră din nou.)*

ȘEFUL DE ECHIPAJ: Jos verga gabierului! Repede! Mai jos! Mai jos! Puneți-o la cap cu vela mare! *(Un strigăt înăuntru.)* Dea naiba-n urletele[2] astea! Zbiară mai rău decît furtuna și decît noi!

(Sebastian, Antonio și Gonzalo intră din nou.)

Iar ați venit? Ce căutați aici? Vreți să nu mai facem nimic și să ne înecăm? Aveți chef să vă duceți la fund?

SEBASTIAN: De răpciugă să ai parte, jigodie rea și afurisită! De ce cobești?

ȘEFUL DE ECHIPAJ: Faceți voi treaba, atunci.

ANTONIO: La ștreang cu tine, potaie, la ștreang! Fătătură de tîrfă! Zurbagiu neobrăzat, nouă ne e mai puțin frică de înec decît ție.

GONZALO: Pun rămășag că n-o să se înece, chiar dacă vasul n-ar fi mai tare decît o găoace de nucă și găurit ca o fleoarță.

ȘEFUL DE ECHIPAJ: Volta în vînt! Volta în vînt! Sus vela mare! Sus trinca! În larg din nou! Pe vergi!

(Intră din nou marinari, uzi pînă la piele.)

MARINARII: Sîntem pierduți! Să ne rugăm, să ne rugăm! Sîntem pierduți cu toții! *(Ies.)*

ȘEFUL DE ECHIPAJ: S-a isprăvit cu noi?

GONZALO: Se roagă regele și prințul! Hai și noi.
Avem aceeași soartă toți.

SEBASTIAN: Turbez!

ANTONIO: Ne-au pus gînd rău bețivii[3], asta e.
Tîlhar fălcos, vedea-te-aș înecat
De zece fluxuri![4]

GONZALO: Va fi pus în ștreang,

Chiar de-ar jura-mpotrivă orice strop
Şi, hulpav, s-ar căsca spre-a-l înghiţi!

(Zgomote nedesluşite în fundul vasului.)

„Îndură-te de noi!" — „Ne înecăm, ne înecăm!" — „Adio, soţie şi copii!"

ANTONIO: Să ne-necăm alăturea de rege.
SEBASTIAN: Hai să ne luăm adio de la el.

(Antonio şi Sebastian ies.)

GONZALO: Aş da acum o mie de pogoane de mare pentru un stînjen de pămînt uscat — pîrloagă plină de scaieţi şi bălării, oricum ar fi. Facă-se voia cerului! Dar mult mai bucuros aş muri de o moarte uscată. *(Iese.)*

SCENA 2

Pe insulă, în faţa peşterii lui Prospero.
Intră Prospero şi Miranda.

MIRANDA: Prin Arta-ţi, dragă tată, de-ai stîrnit
Acest al apei clocot, domoleşte-l![5]
Din cer s-ar revărsa catran duhlit,
De n-ar urca spre-obrazul bolţii marea
Să stingă focul. Chinul lor a fost
Şi-al meu, cînd i-am văzut... Un falnic vas
— Purtînd făpturi alese, îmi închipui —
Făcut fărîme! Strigătele, vai,
În suflet mi-au pătruns! Sînt morţi,
sărmanii...
Puteri de zeu de-aş fi avut, mai iute
Vîram marea-n pămînt decît s-o las
Să-nghită mîndrul vas cu-a lui povară
De suflete.
PROSPERO: Nu-ţi face voie rea —
Destul. Miloasei tale inimi spune-i
Că nimeni n-a avut de pătimit.
MIRANDA: Vai, doamne!
PROSPERO: Nimeni, cum îţi spun. Nimic
N-am făptuit decît de dragul tău,
Al tău, copila mea iubită, care

Nu ştii ce eşti şi nu poţi bănui
De unde-s eu, sau că sînt mult mai mult
Decît stăpînul unei biete peşteri
Şi-al tău sărman părinte.

MIRANDA: Niciodată.
N-am căutat să ştiu mai mult.

PROSPERO: E timpul
Noi lucruri să-ţi destăinuiesc. Dă-mi mîna
Şi scoate-mi straiul fermecat. Aşa.

(Îşi pune mantia jos.)

Magie, stai deoparte. Şterge-ţi ochii.
Am rînduit cu-atîta prevedere
Priveliştea naufragiului grozav
Ce-a răscolit fiinţa milei tale,
Că nici un suflet nu s-a prăpădit,
Nici s-a clintit măcar un fir pe capul
Acelor ce i-ai auzit strigînd
Şi i-ai văzut cum se îneacă. Şezi
Şi-ascultă-mă.

MIRANDA: Ai început adesea
Să-mi spui ce sînt; dar te-ai oprit
Şi m-ai lăsat să mă frămînt zadarnic,
Zicînd: „Nu încă“.

PROSPERO: Ceasul a sosit;
Ce zic, chiar clipa ca să-ţi pleci urechea.
Ascultă, dar. Îţi aminteşti de vremea
Cînd nu venisem încă-n grota-aceasta?
Nu cred să poţi, căci nu aveai pe-atunci
Nici trei ani împliniţi.

MIRANDA: Şi totuşi văd....

PROSPERO: Ce-anume? Altă casă ori fiinţă?
Vorbeşte-mi despre orce chip păstrat
În amintirea ta.

MIRANDA: E mult de-atunci....
Parcă-i un vis, şi nu adeverirea
Ce-o dă aducerea-aminte.
Nu mă-ngrijeau vreo patru-cinci femei?

PROSPERO: Ba da — mai multe chiar. Dar cum se face
Că-ţi aminteşti, Miranda? Altceva
Mai vezi în noaptea şi genunea vremii?

Dacă mai știi ceva — pîn-a veni,
Cum ai venit — vorbește.

MIRANDA: Nu mai știu.

PROSPERO: Sînt, iată, doisprezece ani, Miranda,
De cînd al tău părinte, prinț puternic,
Era duce-n Milan.

MIRANDA: Nu-mi ești tu tată?

PROSPERO: Măicuța ta, o pildă de virtute,
Spunea că-mi ești copil; bărbatul ei
Era un duce brav; vlăstaru-i unic
Domniță-a fost, nu mai prejos...

MIRANDA: Vai, ceruri!
Ce urgisire să plecăm! Sau, poate,
A fost un har?

PROSPERO: Și una, și cealaltă:
Năpastă să plecăm, și fericire
Să poposim aici.

MIRANDA: Mă doare-n suflet
Să știu că te-am făcut să-nduri atîtea,
Și eu să uit de toate. Spune, spune.

PROSPERO: Un frate — unchiul tău, Antonio —
Închipuiește-ți, fratele meu bun
Și-atît de josnic! Decît el doar tu
Mi-erai mai dragă ca orice, și lui
I-am dat în grijă țara, pe atunci
Între ducate fruntea, după cum
Și Prospero era-ntre duci întîiul;
La fel și-n cinste socotit; și-n arte
Neîntrecut. Tot studiind acestea,
I-am dat pe mînă cîrma, adîncit
În lucruri tainice și-nstrăinat
De-a' țării trebi. Fățarnic unchiul tău...
Mă urmărești?

MIRANDA: Nu-mi scapă un cuvînt.

PROSPERO: Cînd a-nvățat cum să-ntărească-o jalbă
Sau cum s-o-nlăture, pe cine-anume
Să-nalțe-n cin și-avîntul cui să-l stingă,
Pe dregătorii mei i-a-nlocuit
Sau, plămădindu-le din nou aluatul,
I-a rezidit; și-avînd asupră-i cheia
Slujbașului și-a slujbei, i-a-nstrunit
Pe voia inimii; ca iedera

Mi-a-ncolăcit domnescul trunchi, și-a supt
Verdeața mea și vlaga. Nu m-asculți.

MIRANDA: Ba da, ba da.

PROSPERO: Miranda, ia aminte.
Deci, lepădînd eu trebile lumești,
Retras, rîvnind la-mbogățirea minții
Cu lucruri ce, de n-ar fi-atît de-ascunse,
Ar fi nespus de scumpe, duhul rău
I l-am trezit; și buna mea credință,
Precum un bun părinte, -a zămislit
Fățărnicia lui, la fel de mare
Ca-ncrederea ce-aveam în el; și-aceasta
N-avea hotar. Astfèl înscăunat,
Primind și partea mea, și dreptul celui
Ce are-n mîini puterea, ca un om
Ce, povestind, stîlcește adevărul
Și-aducerea-aminte-și siluiește
Cînd propriei minciuni dă crezămînt,
Și-a-nchipuit, uitucul, că e duce
De-a binelea; bătînd monedă falsă,
Însă purtînd însemnele domniei
Cu fala ce-o dă pofta de mărire.
M-auzi?

MIRANDA: Te-ar auzi și surzii, tată.

PROSPERO: Cătînd să dea în lături paravanul
Dintre actor și rol, se vrea domn plin.
Ducatul meu, încăpător altminteri,
Era acum biblioteca; — și spune
Că n-aș mai ști domni; se aliază,
Înfrigurat, cu regele din Neapol,
Plătindu-i bir, slujindu-i; coronița
Coroanei lui o-nchină și-ngenunche
Ducatul meu nengenuncheat — sărmanul! —
În chipul cel mai rușinos.

MIRANDA: Ah, ceruri!

PROSPERO: Ci spune, judecîndu-i mîrșăvia:
Mai e acesta frate?

MIRANDA: Aș greși
De-aș ține-o pe bunica mea de rău;
Din pîntec bun se nasc fii răi....

PROSPERO: Și tîrgul!...

Dînd ascultare cererilor lui,
Dușmanul meu neîmpăcat, Alonso,
S-a învoit ca-n schimbul închinării,
Al scriselor și-al nu știu cît tribut,
Să mă trimită în surghiun cu-ai mei,
Iar falnicul Milan, cu toată cinstea,
Să i-l încredințeze lui. Și astfel,
Cu oaste trădătoare, într-o noapte
Aleasă într-adins, Antonio
Deschise-ale cetății porți, și-n beznă
Uneltele mîrșave ne-au răpit
Pe amîndoi. Atît ce-ai plîns...

MIRANDA: Vai, vai!
Cum nu mai știu ce fel am plîns atunci,
Voi plînge înc-o dată; spusa ta
Mă-neacă-n lacrimi.

PROSPERO: Doar o clipă,
Și voi ajunge și la ceea ce
Ni se întîmplă azi; fără de care
Povestea n-are rost.

MIRANDA: Dar cum se face
Că nu ne-au omorît atunci?

PROSPERO: Da, da,
Este firesc să-ntrebi. N-au cutezat —
Prea mă iubea poporul; s-au ferit
De semnul sîngelui; ticăloșia
Au zugrăvit-o mai îmbietor.
În scurt, ne-au pus cu zorul într-o barcă[6],
Ne-au dus în larg; aici ne-au pregătit
O navă — o epavă — fără pînze,
Parîme sau catarguri, părăsită
Chiar și de șobolani; și ne-au lăsat
Pe puntea ei, ca să ne plîngem mării,
Ce hohotea vrăjmașă, sau furtunii,
Ce, suspinînd, ne da răspuns, miloasă
Și crudă prin alint.

MIRANDA: Ah, ce povară
Ți-am fost atunci!

PROSPERO: O, nu! Un heruvim
Ce-mi da puteri de viață. Tu zîmbeai,
De ceruri întărită, pe cînd eu
Stropeam cu lacrime sărate marea
Și, copleșit, gemeam. Surîsul tău —

El mi-a călit voința de-a-nfrunta
Ce-a mai urmat.

MIRANDA: Cum am ajuns la țărm?

PROSPERO: Prin mila proniei cerești.
Un inimos napolitan, Gonzalo,
Însărcinat cu surghiunirea noastră,
Ne-a dat ceva merinde, apă dulce,
Unelte, haine, rufe, ce de-atunci
Ne-au fost de mult folos; și, cum știa
Că țin atît de mult la cărți, mi-a dat,
Din propria-mi bibliotecă, tomuri
Ce-mi sînt mai scumpe ca ducatul.

MIRANDA: Ah!
De l-aș cunoaște pe-acest om!

PROSPERO: Mă duc!

(Își pune din nou mantia.)

Ascultă și sfîrșitul pribegiei.
Cînd am sosit pe insula aceasta,
Te-am învățat mai multe decît află
Prințesele ce-au timp să trîndăvească
Și dascăli nu-ntr-atît de grijulii.

MIRANDA: Te răsplătească Cel-de-sus! Și-acum,
Fii bun și spune-mi; ce te-a îndemnat
S-asmuți furtuna?

PROSPERO: Doar atît mai află:
Printr-o-ntîmplare cărei pot să-i spun
Ciudată foarte, Soarta milostivă —
Azi, scutul meu — mi-a îndrumat dușmanii
Spre-acest tărîm. Or, darul prevederii
Mi-arată că zenitul mi-e condus
De-o stea prielnică; norocul meu
Ar scăpăta de-ndată ce-aș ieși
De sub înrîurirea ei. Destul!
Ți-e somn, simți o plăcută toropeală;
Te lasă-n voia ei — nu poți altfel.

(Miranda adoarme.)

Hai, vino, slujitorule! Sînt gata.
Apropie-te, Ariel[7].

(Intră Ariel.)

ARIEL: Închinăciune, înțelept stăpîn!
Venit-am voia să-ți plinesc — să zbor,
Să-not, să trec prin foc, să călăresc
Pe nori scămoși. Atotputernic, Ariel
Așteaptă strașnica-ți poruncă.
PROSPERO: Duhule,
Ai rînduit furtuna, cum ți-am spus?
ARIEL: Întocmai. Am săltat
Pe vasul regelui, stîrnind uimire
La prova, înăuntru, în cabine,
Pe punte; uneori mă dumicam
Și-ardeam și ici, și colo, pe catarg,
Pe vergi și pe bompres, apoi din flăcări
Mă-ntorlocam; mai iute și năprasnic
Ca fulgerul lui Zeus[8], vestitor
Al trăsnetului crunt; jurai că focul
Și trosnetul și fumul de pucioasă
L-înfruntă pe Neptun și, marea-nvolburînd,
Îi scutură tridentul.
PROSPERO: Duh destoinic!
N-a fost nici unul mai de doamne-ajută,
Pe care iureșul să nu-l smintească?
ARIEL: Nu, toți au fost cuprinși de nebunie
Și-au săvîrșit isprăvi de om nebun;
Ca la un semn, pe urmă, valvîrtej
(Afar' de marinari) s-au aruncat
În volbura de ape, spre-a scăpa
De vîlvătaie. Prințul Ferdinand,
Cu păr vîlvoi ca stuful, s-a zvîrlit
Întîiul și-a răcnit: „Iadul e gol,
Iar diavolii s-au strîns aici".
PROSPERO: Ei, bravo!
Erați de țărm aproape?
ARIEL: Da, stăpîne.
PROSPERO: Sînt teferi?
ARIEL: N-am clintit un fir de păr[9]
Și-mbrăcămintea lor e mai curată
De cum a fost; și, după voia ta,
I-am risipit prin insulă în cete.
Pe fiul regelui l-am răzlețit
Pe-un colț stingher și l-am lăsat acolo

Tînjind, oftînd spre cele patru vînturi
Şi mîinile frîngîndu-şi.

PROSPERO: Ce-ai făcut
Cu vasul regelui, cu marinarii
Şi restul flotei?

ARIEL: Vasul regelui
E-n port, în golful cel adînc din care,
În crucea nopţii, m-ai trimis s-aduc
Din furtunoasele Bermude[10] rouă[11].
Toţi marinarii, grămădiţi sub punte,
Dorm în neştire, toropiţi de vrajă
Şi oboseală. Celelalte nave
Le-am risipit, dar, strînse-acum din nou,
Străbat, cernite, valurile mării,
Cu gînd să-ajungă-n Neapol. Bieţii oameni
S-încredinţaţi că regele şi vasul
S-au înecat sub ochii lor.

PROSPERO: Întocmai
Cum ţi-am cerut; dar mai avem de lucru.
O fi tîrziu?

ARIEL: Trecut de miezul zilei.

PROSPERO: Da, două cel puţin. Pînă la şase
Vom mai avea de furcă amîndoi.

ARIEL: Cum, iar? De vreme ce mă pui la munci,
Să-ţi amintesc ce mi-ai făgăduit
Şi n-ai îndeplinit.

PROSPERO: Cuum? Te bosumfli?
Cam ce pofteşti, mă rog?

ARIEL: Păi, libertatea...

PROSPERO: Nainte de soroc? Destul!

ARIEL: Te rog
Să-ţi aminteşti că te-am slujit cu cinste:
Nici te-am minţit, nici ţi-am greşit, robind
Fără-a cîrti sau murmura; ai zis
Că-mi scazi un an întreg.

PROSPERO: Uitat-ai oare
Din ce osîndă te-am scăpat?

ARIEL: Nu, nu!

PROSPERO: Ba da! Scofală-i, crezi, să calci pe mîlul
Adîncului sălciu,
Să zbori pe crivăţ şi, de dragul meu,
În vinele pămîntului să forfoţi
Cînd îl căleşte gerul?

ARIEL: Nu, stăpîne.
PROSPERO: Minți, răutate! Uiți de Sycorax[12],
Hidoasa hîrcă, ce de ani și pizmă,
S-a prefăcut în cerc de bute?
ARIEL: Nu...
PROSPERO: Ba da! Ia spune-mi: unde s-a născut?
ARIEL: Știu: în Alger[13]
PROSPERO: Așa? Iar mă silești
Să-ți amintesc, ca-n fiecare lună,
Prin ce-ai trecut. Pe-această iazmă
Au izgonit-o din Alger, cum știi,
Căci prea făcea ticăloșii și vrăji
Din cele mai grozave; au cruțat-o
Pentru-o ispravă-anume. Este-așa?
ARIEL: Așa-i, stăpîne.
PROSPERO: Însărcinată, cloanța cu ochi vineți
A fost adusă-aici; tu, servul meu,
Te-aflai în slujba ei — mi-ai spus-o singur —
Și, cum erai un duh mult prea gingáș
Spre-a-i săvîrși poruncile mîrșave,
Tu poftele-i ades le-ai înfruntat.
De spirite mai mari ajutorată,
Ea te-a vîrît, cuprinsă de mînie,
În trunchiul despicat al unui pin,
În care, doisprezece ani în șir,
Te-a chinuit. Murind ea într-acestea,
Tu ai rămas ca să te-ntreci în geamăt
Cu aripile morilor de vînt.
Pe-ostrov nu se aflau atuncea oameni,
Afar' de fiul ei, fătat aici:
Dihanie, nu om.
ARIEL: Da, Caliban.[14]
PROSPERO: Așa, nerod mic, Caliban, momîia
Ce-o țin acum în slujba mea. Știi bine
Cum te-am aflat, cum gemetele tale
Făceau să urle lupii și-mbunau
Pe urșii ce bodogănesc într-una.
Aceste cazne nici chiar Sycorax
Nu le-ar mai fi putut curma; ci eu
Te-am auzit și, despicînd copacul,
Te-am slobozit.
ARIEL: Îți mulțumesc, stăpîne.

PROSPERO: Despic, dacă mai bombăni, un stejar,
Și-n pieptu-i cioturos, să știi, te las
Să urli doisprezece ani.

ARIEL: Iertare!
Sînt gata ghidușiile de duh
Să le-mplinesc.

PROSPERO: Așa! În schimb, poimîine
Te las să pleci.

ARIEL: Ce bun stăpîn am eu!
Ce-am de făcut? Ce-anume? Poruncește!

PROSPERO: Ia chip de nimfă-a mării, tăinuită
Privirii tuturor, văzută doar
De tine și de mine; du-te, dar,
Și-ntoarce-te schimbat. Hai, pleacă,
Și umblă-n graba mare. *(Ariel iese.)*
Trezește-te, odorul meu! Ți-ajungă.
Trezește-te!

MIRANDA *(deșteptîndu-se)*:
Povestea ta ciudată
Mi-a pus un văl pe ochi.

PROSPERO: Destramă-l. Haidem
La sclavul Caliban, ce nu răspunde
Nicicînd prin vorbă bună.

MIRANDA: Urîciosul!
Mi-e silă să-l privesc.

PROSPERO: Așa cum este,
Avem de el nevoie: face focul,
Aduce lemne și ne-ajutorează
În fel și chip. Hei, slugă! Caliban!
Hei, mal de lut!

CALIBAN *(dinăuntru)*:
Sînt lemne de ajuns.

PROSPERO: Hai, ieși! N-auzi, te-așteaptă alte trebi!
Sobolule, ești gata?

(Ariel se întoarce în chip de naiadă.)

Vedenie măiastră, Ariel,
Asculți?

ARIEL: Stăpîne, se va face-ntocmai. *(Iese.)*

PROSPERO: Slugoi înveninat, plodit de diavol
Și zgripța ta de mamă, ieși!

(Intră Caliban.)

CALIBAN: V-ajungă roua cea mai otrăvită[15]
Ce-a strîns-o mama de prin bălți cîndva
Cu pana ei de corb! Iară austrul[16]
Să vă bășice peste tot!
PROSPERO: Prea bine! Noaptea vei avea cîrcei
Și junghiuri, ce-o să-ți taie răsuflarea;
Aricii, cît pot noaptea forfoti,
Ți-or face trupul fagure de răni
Cu țepi subțiri ca acul de albină —
Așa să știi.
CALIBAN: Vreau să mănînc. Ostrovul
E-al meu, mi l-a dat mama, Sycorax,
Iar tu mi l-ai furat. Cînd ai venit,
M-ai mîngîiat și m-ai iubit; mi-ai dat
Să beau apă cu boabe[17], și altădat'
Mi-ai spus cum se numesc pe limba ta
Luminătorul mare și cel mic,
Ce ard ziua și noaptea; eu atunci
Te-am îndrăgit, și-a' insulei comori
Ți-am arătat: izvoare dulci, sărate,
Pîrloage, lunci... nătîng ce-am fost! Te-ajungă
Făcutul mamei, lilieci și broaște,
Căci eu sînt singurul supus ce-l ai,
Eu, care mi-am fost domn! M-ai surghiunit
Pe stînca asta, iar tu-mpărățești
Pe toată insula.
PROSPERO: Sclav mincinos,
Ce știi de bici, și nu de vorbă bună!
Scîrnav cum ești, te-am omenit; iar tu
Ai vrut să-mi necinstești copila.
CALIBAN: Ha-ha! Ha-ha! Păcat că n-am făcut-o!
Tu m-ai oprit, căci altfel tot ostrovul
L-umpleam cu Calibani.
PROSPERO: Slugoi scîrbavnic,
În stare de orice, afară doar
De-un dram de bunătate! Mi-a fost milă,
M-am străduit să te deprind cu graiul,
Te-am învățat de toate; cînd tu, fiară,
Scoteai doar mugete, nepricepînd
Nici tu ce bălmăjești, ți-am arătat
Al vorbei meșteșug; dar proasta-ți fire,
Deși-ai fost dăscălit, avea ceva
Ce bunul simț nu rabdă; pe drept, dar,

Te-am surghiunit aici, cînd meritai
Mai mult decît o temniță.

CALIBAN: M-ai învățat vorbi, cu singurul folos
Că știu acum să-njur — dea ciuma-n tine
Și-n limba ce m-ai învățat!

PROSPERO: Piei, drace!
Adună lemne-n graba cea mai mare,
Căci ai și altă treabă. Pregeți, fiară?
De n-o să-ndeplinești, sau faci în silă
Ce-ți poruncesc, te-oi chinui cu junghiuri
Și cu dureri în oase, și-o să zbieri
De-o să-nspăimînți jivinele.

CALIBAN: Nu, nu!
(aparte) N-am încotro — cu meșteșugul lui,
Și pe Setebos[18], zeul mamei mele,
Ar ști să-l îngenunche!

PROSPERO: Piei de-aici!

(Caliban iese.)
Intră din nou Ariel, nevăzut, jucînd și cîntînd;
Ferdinand îl urmează.

Cîntecul lui Ariel

Spre-auriul țărm veniți,
Mîinile vă-nlănțuiți;
Vă plecați, vă sărutați,
Valurile-astîmpărați;
Bateți pasul binișor.
Iar voi, silfi, cîntați în cor.
Ascultați!

(Refren rostit din diferite părți ale culiselor:

Hau, hau!)
Cîinii latră

(Refren rostit din diferite părți ale culiselor:

Hau, hau!)
Iar cocoșul îngîmfat
Nu se-oprește din cîntat.
Cucurigu!

FERDINAND: E-un cîntec pămîntean, sau din văzduh?
A încetat — cred că dezmiardă-un zeu
Al insulei. Pe cînd ședeam pe-un țărm,

Plîngîndu-l pe regescul meu părinte,
Ăst cîntec m-a-ntrecut, zorind spre ape,
Strunind mînia lor și jalea mea
Cu melodia lui. Eu l-am urmat —
Ce zic? — el m-a atras; dar s-a sfîrșit.
Ba nu, începe iar.

(Ariel cîntă.)

Tatăl tău e-n fund de mare,
Oasele îi sînt mărgean,
Ochii lui, mărgăritare.
Tot ce-n el e pămîntean,
Negreșit se primenește.
Marea-și cere a ei vamă
Și-n scumpeturi îl destramă.
Dangătul îl prohodește...
Nimfele în clopot bat — (refren: *ding-dong)*
Le aud... Da! Minunat!

FERDINAND: De bietul meu părinte amintește.
Nu-i cîntec omenesc și nici pămîntul
Nu l-a creat. L-aud acum deasupra.

PROSPERO: Ridică-ți de pe ochi umbrosul văl
Și spune-mi ce vezi colo.

MIRANDA: Ce-i? Un spirit?
Cum se mai uită împrejur! Zău, tată,
E tare, tare mîndru, dar e duh.

PROSPERO: Nu, fata mea; mănîncă, doarme, simte,
Ca noi. Voinicul a naufragiat;
Și de n-ar fi cîtva sluțit de jale —
Al frumuseții vierme — ai putea
Să spui că-i chipeș. Umblă-n căutarea
Tovarășilor săi pierduți.

MIRANDA: Îmi pare
Un chip divin; lucrare-a firii mîndră
Ca el n-am cunoscut.

PROSPERO *(aparte)*: Se-ntîmplă, văd,
Cum am dorit. Duh brav, în schimb poimîine
Te slobozesc.

FERDINAND: E, negreșit, zeița[19]
Slăvită-n aste cînturi! Fie-ți milă
Și spune-mi: locuiești pe-acest ostrov?
Și iarăși: vrei să mă povățuiești
Cum să mă port aici? Dar mai întîi,

Deși e ultima-ntrebare, spune-mi,
Minune, ești tu fată?

MIRANDA: Nu-s minune,
Dar fată sînt.

FERDINAND: O, ceruri! Graiul meu!
Mai mare-s între toți cei ce-l vorbesc
De-aș fi unde-i rostit!

PROSPERO: Cum „cel mai mare“?
Ce-ai fi, de-aude regele din Neapol?

FERDINAND: Nimic decît ce sînt acum, uimit
Că-mi spui de Neapol. Dînsul mă aude,
Și pentru că m-aude, plîng; eu însumi
Sînt rege-acum în locul tatii, care
S-a înecat sub ochii mei.

MIRANDA: Vai, doamne!

FERDINAND: Și el, și sfetnicii; doi dintre ei
Sînt ducele Milanului cu fiul[20].

PROSPERO *(aparte)*:
Ha! Ducele Milanului cu fiica
Ar ști să-ți dea răspuns — dar nu e timpul.
Din prima clipă s-au sorbit din ochi.
Te-oi răsplăti, duh gingaș, pentru asta,
Redîndu-ți libertatea.

(Către Ferdinand.)

Scumpe domn,
Mă tem că te-amăgești. O vorbă doar.

MIRANDA: De ce vorbește-atît de aspru tata?
E-al treilea bărbat[21] ce-l văd și primul
Ce-l îndrăgesc; fă-l, milă, și pe tata
Să simtă cum simt eu.

FERDINAND: De ești fecioară
Și liberă ți-i inima, regină
În Neapol te voi face.

PROSPERO: Zău? O vorbă.

(aparte)

S-au prins în mreji; dar pripa lor eu cată
S-o stăvilesc, căci un cîștig prea lesne
Știrbește din răsplată. *(către Ferdinand)* Doar o vorbă.
Urmează-mă. Uzurpi aici un nume
Ce nu-i al tău, și-ai poposit pe-ostrov

Cu gînd ca să mi-l furi, iscoadă, mie,
Stăpînul lui.

FERDINAND: Nu! Ai cuvîntul meu!

MIRANDA: Să-ascundă rele-un templu ca acesta?
De este pentru cel viclean, lăcaş,
Vor da năvală și cei buni.

PROSPERO: *(către Ferdinand)* Urmează-mi.
(către Miranda)
Nu-i ține, partea, e-un tîlhar.
(către Ferdinand)
Hai, vino!
Ți-oi prinde-n fiare gleznele și gîtul;
Vei bea din apa mării; hrana ta —
Mușchi, cupe ce-au ascuns pe vremuri ghinda
Şi rădăcini uscate. Haide.

FERDINAND: Nu!
Mă voi lipsi de-ospăț cît timp dușmanul
Nu este mai puternic!

(Scoate sabia, dar mîna îi încremenește, vrăjită.)

MIRANDA: Dragă tată!
Nu-l judeca pripit — e blînd și pașnic.

PROSPERO: Ce-ai spus? Învață oul pe găină?
Sus spada, lașule! Faci pe grozavul,
Dar s-o abați nu îndrăznești, simțind
Povara vinii care-atît de greu
Ți-apasă conștiința. Lasă garda —
Cu bățul pot să te lipsesc de arme,
Să-ți zvîrl cît colo spada...

MIRANDA: Tată, tată!

PROSPERO: Nu te-agăța de haina mea!

MIRANDA: Aibi milă!
Chezașă să-i fiu eu!

PROSPERO: Taci! Încă-o vorbă.
Și-o să te cert, ba, mai rău: te-oi urî!
Cum? Aperi un tîlhar? Să nu te-aud!
Crezi că nu-și află seamăn, căci nu-l știi
Decît pe el și Caliban. Prostuțo,
Pe lîngă alții, Caliban e dînsul
Şi-s îngeri ei pe lîngă el.

MIRANDA: Mă mulțumesc cu prea puțin; nu vreau
Să văd bărbat mai chipeș.

PROSPERO *(către Ferdinand)*:
Hai! Ascultă!
Ți-s mușchii moleșiți, neputincioși,
Ca-n prima lor pruncie.
FERDINAND:
Da, așa e.
Încătușată, ca-ntr-un vis, mi-e viața.
Dar moartea tatii și a celorlalți,
Sfîrșeala ce-o încerc și-amenințarea
Acestui om pot să le-ndur ușor,
Din temniță de mi-o fi dat s-o văd
O dat' pe zi. Încolo, libertatea
Dea iama-n lume! — 'N temnița aceasta
Am loc destul.
PROSPERO *(aparte)*:
Lucrează. *(către Ferdinand)* Să plecăm.
E bine, Ariel! *(către Ferdinand)* Mă însoțești.
(către Ariel) Mai va să-mi faci ceva.
MIRANDA:
O, fii pe pace!
E mult mai blînd la fire tatăl meu
Decît l-arată vorba; și ce-a spus
Nu-i stă în obicei.
PROSPERO:
O să fii liber
Ca vîntul munților; dar vezi să faci
Tot ce-am să-ți cer.
ARIEL:
N-o să m-abat o iotă.
PROSPERO *(către Ferdinand)*:
Ei, hai!

(către Miranda)

Și tu, să nu-l mai părtinești!

(Ies.)

ACTUL II

SCENA 1

O altă parte a insulei.
Intră Alonso, Sebastian, Antonio, Gonzalo, Adrian, Francisco și alții.

GONZALO: Fii vesel, doamne! Toți avem temei
Să fim astfél; din pierderi ce-a rămas
E mult; ce-am îndurat îndură-o lume,
Căci zilnic o soție de năier,
Un armator de năvi, un negustor
E urgisit ca noi; dar prea puțini
Au parte de-o minune-a izbăvirii.
Cu-nțelepciune cumpănește, dar,
Dureri și mîngîieri.

ALONSO: Destul, te rog!

SEBASTIAN: Primește mîngîierile ca pe o fiertură sleită.

ANTONIO: Dar duhovnicul, pas să-l slăbească!

SEBASTIAN: Ia uitați-vă — își răsucește orologiul deșteptăciunii; acuși-acuși o să bată.

GONZALO: Măria-ta...

SEBASTIAN: Bang! Zi-i...

GONZALO: De-ntindem mîna spre orice necaz,
Atuncea căpătăm...

SEBASTIAN: Un gălbior.

GONZALO: Sau gălbinare, curat așa. Ai vorbit mai adevărat decît îți puseseși în gînd.

SEBASTIAN: Și tu mi-ai tălmăcit spusa cu mai multă înțelepciune decît ai fi bănuit.

GONZALO: De aceea, măria-ta...

ANTONIO: Ptiu, cum își mai pune limba la mezat!

ALONSO: Îndură-te, te rog.

GONZALO: Prea bine, am isprăvit, și totuși...
SEBASTIAN: Vrea să vorbească.
ANTONIO: Să facem un rămășag — care dintr înșii — el, sau Adrian va începe să clămpăne?
SEBASTIAN: Bărzoiul.
ANTONIO: Nu, puiul de barză.
SEBASTIAN: S-a făcut. Rămășagul?
ANTONIO: Un rîset.
SEBASTIAN: Fie.
ADRIAN: Cu toate că insula asta pare pustie...
SEBASTIAN: Ha-ha-ha!
ANTONIO: Ai plătit.
ADRIAN: De nelocuit, și aș zice chiar de neumblat...
SEBASTIAN: Totuși...
ADRIAN: Totuși...
ANTONIO: N-a putut-o ocoli.
ADRIAN: Trebuie să aibă o climă dulce, blîndă și temperată.
ANTONIO: Temperanța a fost o fată dulce.
SEBASTIAN: Unde mai pui că era și blîndă, după cum a arătat dumnealui cu atîta pricepere.
ADRIAN: Răsuflarea aerului e foarte plăcută.
SEBASTIAN: Da, de parcă ar avea plămîni, și aceștia ar fi stricați.
ANTONIO: Sau de parcă l-ar fi înmiresmat o mocirlă.
GONZALO: Găsești aici tot ce-ți poftește inima.
ANTONIO: E adevărat, afară de mijloacele de trai.
SEBASTIAN: Nimic, sau prea puțin.
GONZALO: Cît de proaspătă și deasă pare iarba! Cît e de verde!
ANTONIO: Pămîntul, ce e drept, are o față cam arămie.
SEBASTIAN: Cu un ochi de verdeață.
ANTONIO: Ei, să știi c-a nimerit-o.
SEBASTIAN: Răstălmăcește adevărul cu totul.
GONZALO: Ciudățenia însă — lucru de-a dreptul de necrezut...
SEBASTIAN: Cum sînt multe ciudățenii vădite...
GONZALO: ...stă în aceea că hainele noastre, cu toate că marea le-a udat leoarcă, și-au păstrat prospețimea și luciul. Ai spune că mai degrabă au fost vopsite din nou decît că le-a murdărit apa sărată.
ANTONIO: Dacă măcar unul dintre buzunarele lui ar putea vorbi, n-ar spune că minte?
SEBASTIAN: Cum din pricina mîlului nu sînt goale, l-ar da de gol.
GONZALO: După mine, veșmintele noastre sînt noi-nouțe, ca atunci cînd le-am îmbrăcat pentru prima oară, în Africa, la nunta frumoasei fiice a regelui, Claribela, cu regele Tunisului.

SEBASTIAN: A fost o nuntă frumoasă, și la întoarcere ne merge strașnic.
ADRIAN: Tunisul n-a mai cunoscut minunăție de regină ca asta.
GONZALO: Nu — din vremea vădanei Didona[22].
ANTONIO: Vădană? La naiba! Ce ți-a venit să amesteci o văduvă în toate astea? Vădana Didona!
SEBASTIAN: D-apoi, dacă ar mai fi amintit și de văduvul Eneas? Doamne, cum le mai răstălmăcește pe toate!
ADRIAN: Vădana Didona ai spus? Mă faci să mă gîndesc la asta: era din Cartagina, nu din Tunis.
GONZALO: Acest Tunis a fost Cartagina[23], domnule.
ADRIAN: Cartagina?
GONZALO: Cartagina, vezi bine.
ANTONIO: Cuvîntul lui poate mai mult decît harfa fermecată.
SEBASTIAN: A ridicat ziduri și case.
ANTONIO: Ce este cu neputință e treabă ușoară pentru el. Ce minunăție o să mai facă de-acum încolo?
SEBASTIAN: Păi, eu cred că o să ducă insula asta acasă în buzunar și o să i-o dea lui fiu-său în chip de măr.
ANTONIO: Și o să-i arunce semințele în mare, ca să plodească alte insule.
GONZALO: Cum?
ANTONIO: Cum — necum, acum.
GONZALO: Doamne, spuneam că hainele noastre par acum tot atît de curate ca atunci cînd am fost în Tunis, la nunta fiicei tale, care e azi regină.
ANTONIO: Și cea mai mare care a poposit vreodată acolo.
SEBASTIAN: Dacă nu ținem socoteală de vădana Didona, rogu-te.
ANTONIO: O, vădana Didona! Da — vădana Didona.
GONZALO: Măria-ta, nu e pieptarul meu la fel de curat ca în prima zi cînd l-am purtat? Vreau să spun, într-un fel....
ANTONIO: Bine c-ai spus „într-un fel"!
GONZALO: Cînd l-am purtat la nunta fiicei tale?

ALONSO:
N-am nici o poftă să te-ascult, și tu
Mi-mpui urechea. Cum de-am măritat-o
Pe fata mea acolo? Căci la-ntors
Băiatul mi s-a prăpădit; și cred
Că nici pe ea, de țara ei departe,
N-am s-o mai văd. Moștenitorul meu
De Neapol și Milan ce pește straniu
Din tine s-a-nfruptat?

FRANCISCO:
Poate că-i viu.
Eu am văzut cum luptă cu talazul

Și-i saltă pe grumaz; călca pe apă,
Da piept cu valul cel mai mare; mîndru,
Ținîndu-și capul sus, a lopătat
Cu brațele-i vînjoase către țărm;
Jurai că poalele-i de apă roase
Se-ntind să-l scape. C-a ajuns cu bine
Eu sînt încredințat.

ALONSO: Nu, nu, e mort.

SEBASTIAN: De moartea lui ești singur vinovat!
În loc să-i dăruiești Europei fata,
Ai dat-o unui african; și dacă
Ți-e viu băiatul, fiica ți-e departe
Și ai temei să plîngi.

ALONSO: Destul, te rog!

SEBASTIAN: Noi toți am stăruit pe lîngă tine,
Căzîndu-ți în genunchi. Ea însăși, biata,
A stat să cumpănească între silă
Și ascultare. Ți-ai pierdut feciorul,
Mă tem, pe veci; iar Neapol și Milan
Au astfel văduve cu mult mai multe
Decît le-aducem noi bărbați; și vina
E-a ta.

ALONSO: A mea-i și pierderea grozavă.

GONZALO: Sebastian, slăvite,
Nu-i vremea să rostești ăst adevăr;
Ce faci e o cruzime; zgîndări rana,
În loc s-o oblojești.

SEBASTIAN: Că bine zici!

ANTONIO: Vorbește ca un doctor.

GONZALO: Cu toții vremuim, stăpîne-al meu,
Cînd tu te-nnourezi.

SEBASTIAN: Cum „vremuim"?

ANTONIO: Ne plouă și ne ninge.

GONZALO: De-aș ridica o colonie-aici...

ANTONIO: Ar semăna urzici.

SEBASTIAN: Scaieți sau nalbă.

GONZALO: Ce-aș face de-aș fi rege pe ostrov?

SEBASTIAN: Vin n-ai avea, deci nu te-ai îmbăta.

GONZALO: Pe toate le-aș întoarce-n statul ăsta[24]
Cu susu-n jos; căci n-aș îngădui
Nici un negoț; nici o numire-n slujbă;
Azbuche — aș! avere, sărăcie
Sau slugi, de loc; înscrisuri, moșteniri,

Hotar, arat, podgorii — nicidecum!
N-am folosi metal, grîu, vin, țiței;
Nu s-ar munci; bărbații — pe tînjală;
La fel femeile, deși neprihănite....
Nici tron n-ar fi....

SEBASTIAN: Cu toate c-ar fi rege.

ANTONIO: Ultima parte a statului nu-și mai amintește începutul.

GONZALO: Natura fără trudă sau sudoare,
La toți de toate-ar da. Trădări, hoții,
Cuțite, lănci, puști, săbii și-alte arme
Nu aș răbda; iar darnica natură
Și-ar revărsa belșugul sprea-a hrăni
Nevinovatul meu popor.

SEBASTIAN: Căsătorii de loc între supuși?

ANTONIO: Te cred! Toți — pe tînjală! hoți și tîrfe...

GONZALO: Aș cîrmui atît de bine, -ncît
Și epoca de aur aș întrece-o!

SEBASTIAN: Trăiască maiestatea sa!

ANTONIO: Gonzalo să trăiască!

GONZALO: Doamne, -asculți?

ALONSO: Fii bun și taci — mie nu-mi spui nimic.

GONZALO: Firește, înălțimea-ta! Am vorbit numai de dragul domnișorilor ăstora, ai căror plămîni sînt așa de simțitori și de gîdilicioși, că rîd veșnic de orice fleac.

ANTONIO: Am rîs de tine.

GONZALO: Care, atunci cînd e vorba de prostii dintr-astea, sînt un fleac pe lîngă voi, așa că puteți să-i dați înainte și să rîdeți de nimic.

ANTONIO: Ne-a zis-o!

SEBASTIAN: Numai că se potrivește ca nuca-n perete.

GONZALO: Nici că se mai află alții ca voi pe lume; ați desprinde pînă și luna din crugul ei, dacă nu s-ar primeni la chip înainte de cinci săptămîni.

(Intră Ariel nevăzut, cîntînd o melodie solemnă).

SEBASTIAN: Să știi că am face asta, iar după aceea am porni la vînătoare de lilieci.

ANTONIO: Iubite domn, nu te supăra...

GONZALO: Fiți pe pace! Credeți-mă — nu-mi primejduiesc reputația în chip atît de nesăbuit. Fiți buni acum și legănați-mă cu rîsetele voastre — mi-e somn de nu mai pot.

ANTONIO: Culcă-te și ascultă-ne.

(Toți dorm, afară de Alonso, Sebastian și Antonio.)

ALONSO: Cum, au și adormit? Aş vrea şi eu
Să-mi ferec gîndurile sub pleoape,
Iar ele-s gata să m-ajute.

SEBASTIAN: Doamne,
Solia oboselii s-o primești —
Ea cercetează chinul rar, și-atunci
E-un nentrecut balsam.

ANTONIO: Noi amîndoi,
Te vom păzi în timp ce te-odihnești,
Stînd strajă.

ALONSO: Mulţumesc — mi-e tare somn.

(Alonso adoarme. Ariel pleacă.)

SEBASTIAN: Ciudată toropeală i-a cuprins!

ANTONIO: E aerul de-aici....

SEBASTIAN: Atunci, de ce
Nu-nchide și pleoapa noastră? Mie
Nu-mi este somn de loc.

ANTONIO: Și eu sînt treaz.
S-au prăvălit cu toții ca-ntr-un gînd;
Ziceai că i-a trăsnit. Cam ce să fie,
Sebastian, ce s-ar putea... Ajunge!
Şi totuşi, cred că văd pe chipul tău
Ce-ar trebui să fii. A ta e clipa;
Și via mea închipuire pune
Coroană pe-al tău creștet....

SEBASTIAN: Cum, eşti treaz?

ANTONIO: M-auzi cînd îţi vorbesc?

SEBASTIAN: Te-aud, fireşte.
E-o limbă somnoroasă și vorbești
Ca-n somn. Ce-ai spus? Ciudată tihnă.
Să dormi cu ochii larg deschişi; să stai,
Să umbli, să vorbești, și, totuși,
Să dormi buştean!

ANTONIO: Sebastian, tu-ți lași
Norocul să-aţipească şi să moară;
Clipeşti, deşi eşti treaz.

SEBASTIAN: Și tu — cum sforăi!
Ce tîlc e-n sforăitul tău!

ANTONIO: Sînt mai serios ca de-obicei, și-ai fi
Și tu la fel, de-ai vrea să-asculți; și-atunci
Te-ai pricopsi.

SEBASTIAN: Sînt apă stătătoare.

ANTONIO: Te-aș învăța să curgi.

SEBASTIAN: Încearcă! Lenea,
Mie-n sînge și mă-ndeamnă la reflux.

ANTONIO: O, dacă-ai ști cum mai rîvnești tu lucrul
De care-ți rîzi astfel! Cum, despuindu-l,
Îl faci mai scump! Adesea, cei nevolnici,
Urmînd refluxul fricii sau al lenii,
Se duc afund.

SEBASTIAN: Te-ascult — zi mai departe.
Căutătura ta și fața spun
Că porți ceva în tine și că ești
În chinul facerii.

ANTONIO: Ei bine, iată,
Deși uitucul domn de adineauri —
Uitat și el cînd o să-i bată ceasul —
Mai-mai să ne convingă (deh! e sfetnic,
Și-i cere meseria să convingă)
Că fiul regelui mai este-n viață,
Cum poți să crezi? E ca și cum ai spune
Că-noată cel ce doarme-aici.

SEBASTIAN: Nu am
Nici o nădejde că e viu.

ANTONIO: Ce n-ai?
Ce strașnică nădejde! Lipsa ei
Dă ghes altei nădejdi, atît de mari,
Că rîvna însăși, de-ar mai face-un pas,
S-ar îndoi de ce-ar vedea. Tu crezi
Că Ferdinand e mort?

SEBASTIAN: S-a dus.

ANTONIO: Atunci,
Va moșteni coroana...?

SEBASTIAN: Claribela!

ANTONIO: Regina din Tunis; care trăiește
Pe alt tărîm, primind din Neapol vești
Cînd soarele se face olăcar
(Omul din lună-i prea încet) sau pruncii
Ajung să-și radă barba. Părăsind-o,
Ne-am înecat, dar unii am scăpat:

Îndemn de-a săvîrși o faptă mare!
Prologul ei, trecutul, iar ce-o fi
Vom face noi.

SEBASTIAN: Ce tot îndrugi? E drept,
Nepoata mea-i regină în Tunis,
Și-al ei va fi și Neapol; și-ntre-acestea
E-un pic de drum!

ANTONIO: Din care orce palmă
Ne strigă: „Claribela n-ar putea
S-ajungă-n Neapol! Ea să stea-n Tunis,
Iar el, Sebastian, să se trezească!“
Dacă-ar fi morți.... crezi că le-ar fi mai rău
Decît acum? Sînt mulți ce pot domni
La fel de bine ca și cei ce dorm;
Stăpîni ce știu de-a surda flecări
Ca și Gonzalo: prea-nțeleaptă cioacă
Aș ști să fiu și eu. Ah, dacă-ai fi
Cu mine gînd la gînd! Ce somn grozav
Ca să te-ajungi și tu! Mă înțelegi?

SEBASTIAN: Așa socot.

ANTONIO: Și mulțumirea ta
Norocului ce-i spune?

SEBASTIAN: Mi-amintesc
Că l-ai dat jos pe Prospero.

ANTONIO: Ei, da!
Arăt mai bine-n hainele acestea
Ca-n cele vechi, Ieri, slujitorii lui
Mi-erau tovarăși; azi, sînt robii mei.

SEBASTIAN: Dar conștiința ta —

ANTONIO: Pe unde-i? Dac-ar fi o bătătură,
Mi-aș încălța papucii; dar zeița
În piept n-o simt. Între Milan și mine
Îngheață douăzeci de conștiințe
Și se topesc pîn-a-mi sta-n drum. În țărnă
Ți-e fratele întins, cu ea asemeni
De-ar fi ce pare-acum, adică mort.
Cu-acest oțel supus — cu vîrfur-i doar! —
Eu pot să-l culc pe veci; făcînd la fel,
Și tu-ai putea să-adormi mumia asta,
Pe-acest domn Veghe, ca să nu ne-ncurce.
Ceilalți o să se-ndemne, lăpăind
Din lapte ca pisica; de vom spune

Că noaptea-i zi și ziua noapte, ceasul
Cu-al nostru și-l vor potrivi.

SEBASTIAN: Amice,
Pe urme o să-ți calc. Ai luat Milanul.
Eu Neapolul îl iau. Această spadă
Te va scăpa de birul ce-l plătești,
Și regele *(se arată pe sine)* te va iubi.

ANTONIO: Sus spada!
Cînd îmi ridic eu brațul, faci la fel —
Să cadă pe Gonzalo.

SEBASTIAN: Un cuvînt. *(Discută aparte.)*

(Intră din nou Ariel, nevăzut.)

ARIEL: Prin meșteșugul lui, stăpînul știe
Ce rău vă paște; m-a trimis de-aceea
Să vă feresc și să-l ajut astfèl.

(Cîntă în urechea lui Gonzalo.)

Vă dormiți somnu-n neștire,
Pe cînd treaza uneltire
Gînd rău v-a pus.
Dacă vreți să mai trăiți,
Vă treziți și vă păziți —
Sus, iute, sus!

ANTONIO: Să ne grăbim, dar.

GONZALO *(trezindu-se)*:
Îngeri păzitori,
Feriți pe rege! *(către Sebastian și Antonio)* Ce e?
(Către Alonso) Scoală-te!

(către, Sebastian și Antonio)

De ce-ați scos spada? Ce-i privirea asta?

ALONSO *(trezindu-se)*:
Ce s-a-ntîmplat?

SEBASTIAN: Pe cînd stăteam în preajma ta de pază,
Am auzit un muget fioros
De lei sau tauri — nu v-a deșteptat?
Pe mine m-a surzit.

ALONSO: N-am auzit....

ANTONIO: Un muget să-nspăimînte și-un balaur,
Să iște un cutremur! Da, un răcnet
A zeci de lei.

ALONSO: L-ai auzit, Gonzalo?

GONZALO: Pe legea mea, am auzit un zumzet
Ciudat de tot și care m-a trezit.
Te zgîlțîi, strig, mă uit mai bine,
Văd paloșele trase. Zgomot fost-a,
E-adevărat. Să fim cu ochii-n patru,
Sau să plecăm de-aici. Să scoatem spada.

ALONSO: Să-l căutăm pe bietul meu băiat.
Haidem.

GONZALO: Ferească-l cerul de jivine!
Altminteri, cred că-i viu.

ALONSO: Tu mergi în frunte.

(Iese împreună cu ceilalți.)

ARIEL: Să-i spun stăpînului ce-am săvîrșit;
Tu, rege, cată-ți fiul, liniștit.

SCENA 2

O altă parte a insulei.
Intră Caliban cu o sarcină de lemne. Se aude bubuit de tunet.

CALIBAN: Otrava ce-a supt soarele din bahne,[25]
Nămol și bălți, pe Prospero să-l ardă,
Făcîndu-l tot o rană! Silfii lui
M-aud, dar cum să tac? De n-ar fi el,
N-aș fi ciupit, zvîrlit în smîrc sau speriat
Cu cete de strigoi, nici abătut
Din drum, cu foc înșelător, în beznă.
Ci el, la orice fleac, i-asmute-asupră-mi!
Și-apoi mă mușcă; iar niște arici
Ce calea mi-o ațin se dau de-a tumba
Și țepii și-i zbîrlesc cînd dau să calc;
Alt'dat' sînt vipere cu limbi furcate,
Cari, șuierînd, mă scot din minți.

(Intră Trinculo.)

Poftim!
Un duh trimis pe capul meu, că, de!
I-aduc găteje prea încet. Ce-ar fi
Să mă lungesc colea? Poate-o să scap....

(Se culcă.)

TRINCULO: Nu tu un pomuleţ, nu tu un tufiş unde să te aciuiezi de vreme rea, şi uite că se şi apropie o altă furtună. O aud cum fluieră a pagubă — norul ăla negru de colo, ăla marele, aduce cu o butie hodorogită, gata să-şi verse licoarea. Dacă mai tună cum a tunat, nu ştiu unde să-mi vîr capul. Parcă văd că din norul ăla o să toarne cu găleata. Dar ăsta ce mai e? Om, ori peşte? E mort, sau viu? E peşte — miroase a peşte, a peşte stricat; nu, hotărît, nu e peşte proaspăt sau măcar sărat. Ciudat peşte! Dac-aş fi acum în Anglia (cum mi s-a-ntîmplat cîndva să fiu) şi n-aş face alta decît să zugrăvesc peştele ăsta, nu s-ar afla un gură-cască în tot bîlciul care să nu dea un ban de argint. Acolo, monstrul ăsta te-ar procopsi. Ăia nu dau un gologan ca să ajute pe un cerşetor schilod, dar sînt gata să dea zece ca să vadă un indian mort[26]. Pasămite, are picioare, ca un om! Şi ce aripioare! Parcă-s braţe! E cald, măiculiţă! Acum mi-am schimbat părerea; ce mai încoace şi-ncolo — nu e peşte; e doar un ostrovean pe care de curînd l-a lovit trăsnetul. *(Tunet.)* Aoleo! Iar începe vijelia! Cel mai cuminte lucru ar fi să mă ascund sub caftanul lui — nu prea văd alt adăpost primprejur. Nevoia te face frate cu dracul. O să mă cuibăresc aici pînă o să se scurgă toate drojdiile cerului.

(Se strecoară sub veşmîntul lui Caliban. Intră Stephano, cîntînd, cu o sticlă în mînă.)

STEPHANO: *Marea n-am s-o mai cutreier,*
Vreau să mor pe ţărm....

Pentru înmormîntarea cuiva, e un cîntec din cale afară de ne la locul lui — noroc că mai am o mîngîiere! *(Bea.)*

Căpitanul, musul, şeful şi cu mine,
Trăgătorul şi-ajutorul lui,
Le iubeam pe Mary, Molly, Meg şi Mariana;
Nu-i păsa de Kate, zău, nimănui!
Prea avea o limbuşoară rea —
Ne striga: „Hei! Naiba să vă ia!"
Nu-i plăcea mirosul de gudron sau smoală;
Dar pe-un croitor vezi că-l lăsa
Să o scarpine unde-o mînca....
Hai, băieţi, pe mare — şi dracul s-o ia!

Şi ăsta-i un cîntec nepotrivit — noroc că am cu ce să mă mai mîngîi! *(Bea).*

CALIBAN: Of! Nu mă chinui!

STEPHANO: Ce face? Sînt draci pe-aici? Ne speriați cu sălbatici și indieni, hai? N-am scăpat de înec ca să-mi fie frică acum de cele patru picioare ale dumitale. Că vorba ceea nu se află om cu patru picioare care să mă pună pe fugă; și asta o să se spună mereu, atîta vreme cît Stephano trage aer pe nări.

CALIBAN: Mă chinuiește duhul — aoleou!

STEPHANO: După cîte înțeleg, asta-i o dihanie a insulei, are patru labe și a căpătat friguri de baltă. Dar unde dracu a învățat limba noastră? Dac-ar fi numai pentru atît, și încă face să-i dau o mînă de ajutor. Dacă-l înzdrăvenesc și-l îmblînzesc și-l duc la Neapole, face să-l dăruiesc oricărui împărat din cîți au călcat vreodată pe piele de vită.

CALIBAN: Nu mă chinui, te rog — o să duc mai repede lemnele acasă!

STEPHANO: E apucat acușica, și bate cîmpii. Să-i dau să guste din clondir — dacă n-a mai băut vin în viața lui, să vezi cum o să se dreagă. Dacă-l vindec și-l îmblînzesc, oricît aș primi, pentru el n-o să fie mult — se spetește ăl de-l cumpără.

CALIBAN: Pîn-acum nu mi-ai făcut prea mult rău; dar n-o să treacă mult, și ai să mă chinuiești — simt asta din felul cum tremuri. Prospero te are acum în stăpînire.

STEPHANO: Ei haide, deschide gura. Cotoiule, asta o să-ți dezlege limba. Deschide gura, n-auzi? Crede-mă că băuturica o să te scape de bîțîială.... și încă cum! *(Îi dă lui Caliban să bea.)* Habar n-ai peste ce prieten ai dat. Hai, mai desfă-ți fălcile încă o dată.

TRINCULO: Parcă aș cunoaște glăsciorul ăsta... El să fie? Dar nu se poate, s-a înecat, și ăștia sînt diavoli. Îndurare!

STEPHANO: Patru picioare și două glasuri — fistichie lighioană, n-am ce zice! Vocea din față, pasămite, ca să-și vorbească de bine prietenul; vocea din dos — ca să rostească vorbe urîte și să clevetească. Dacă bea tot vinul din clondirul meu și se-nzdrăvenește, te pomenești că o să se bîțîie mai dihai. Dă-l pe gît! *(Îi dă iar lui Caliban să bea.)* Amin! Să-ți mai torn acu și-n gura cealaltă.

TRINCULO: Stephano!

STEPHANO: Mă cheamă gura ailaltă? Îndurare! Îndurare! Ăsta-i drac, nu dihanie. Mai bine o șterg. N-am de gînd să mănînc cu el dintr-o ciorbă — n-am o lingură atît de lungă.

TRINCULO: Stephano! Dacă ești Stephano, pipăie-mă și-mi vorbește; pentru că eu sînt Trinculo — nu-ți fie frică — bunul tău prieten Trinculo.

STEPHANO: Dacă ești Trinculo, dă-te-ncoace! Am să te trag de picioarele mai mici. Dacă Trinculo are picioare, apoi astea sînt. *(Îl trage pe Trinculo afară.)* Trinculo ești, cum mă vezi și te văd! Cum de te-ai nimerit aici — în șezutul unei dihănii din care ies Trinculi?

TRINCULO: Mi-am zis că l-a lovit trăsnetul. Dar cum de nu te-ai înecat, Stephano? Adică acum îmi vine să cred că nu te-ai înecat.... A trecut furtuna? De frica ei m-am ascuns sub caftanul namilei. Și ești viu — viu, Stephano! Care va să zică, doi napolitani scăpați!

STEPHANO: Te rog nu mă răsuci — nu stau prea bine cu stomacul.

CALIBAN *(aparte)*:

Făpturi grozave sînt, de nu sînt duhuri...[27]
Ăsta-i un zeu cu băuturi cerești.
Să-ngenunchez în fața lui.

STEPHANO: Cum ai scăpat? Cum ai ajuns aici? Jură pe clondirul ăsta — cum ai ajuns aici? Eu, unul, am scăpat pe o butie cu vin pe care marinarii au azvîrlit-o peste bord. Jur pe clondirul ăsta, pe care l-am făcut cu mîna mea din scoarța unui copac cînd am fost zvîrlit la țărm.

CALIBAN: Jur pe clondirul ăsta să-ți fiu un supus credincios, pentru că băutura nu e pămîntească.

STEPHANO: Ține — și jură — cum ai scăpat?

TRINCULO: Flăcăule, am înotat pînă la țărm ca o rață. Să mă ia naiba dacă nu înot ca o rață!

STEPHANO: Na, sărută Evanghelia! *(Îi dă lui Trinculo să bea.)* Oi fi înotînd tu ca o rață, dar arăți ca o curcă.

TRINCULO: Uliuuu, Stephano, mai ai dintr-ăsta?

STEPHANO: Băiete, un butoi întreg. Pivnița mea e la malul mării, unde am ascuns vinul. Ei, grămădăule! Te-au mai lăsat frigurile?

CALIBAN: N-ai picat din cer?

STEPHANO: Din lună, crede-mă. La vremea mea, am fost omul din lună.

CALIBAN: Te-am văzut într-însa și mă închin ție. Stăpîna mi te-a arătat, cu cîinele tău și cu sarcina ta de lemne.

STEPHANO: Hai, jură, și tu; pupă cartea. O umplu numaidecît. Jură! *(Îi dă lui Caliban să bea.)*

TRINCULO: Pe lumina ce ne luminează, mare nătărău e monstrul ăsta! Și mie să-mi fie frică de el!... Jalnic monstru! Omul din lună! Un monstru tare lesne crezător! Da bine o mai gîlgîi, monstrule, zău așa!

CALIBAN: O să-ți arăt cel mai mănos pămînt
Și tălpile-am să-ți ling — fii zeul meu!

TRINCULO: Pe lumina ce ne luminează, e un monstru viclean și bețiv! Cînd o să-i adoarmă zeul, cum o să-i mai fure clondirul...

CALIBAN: Vreau talpa să-ți sărut... jur să-ți fiu rob.

STEPHANO: Atuncea, haide — în genunchi, și jură!

TRINCULO: Să nu te strici de rîs la vederea unui monstru atît de tîmpit? Jalnic monstru, domnule! Ce l-aș mai bate!

STEPHANO: Hai, sărută! *(Îi dă lui Caliban să bea.)*

TRINCULO: Atîta numai că e afumat bietul monstru. Hidos monstru, zău așa!

CALIBAN: Am să-ți arăt, izvorul cel mai bun
Și boabe-am să-ți culeg; voi prinde pește,
Și lemne ți-oi căra. Dea ciuma-n despot;
Nu-l mai slujesc, nu-i mai aduc găteje —
Pe tine te urmez, minune-a lumii!

TRINCULO: Năstrușnic monstru! Auzi, să vadă o minune într-un biet bețivan!

CALIBAN: La mere acre-am să te duc, și trufe
Cu ghearele-am să-ți scurm; am să-ți arăt
Un cuib de gaițe și-am să te-nvăț
Să prinzi pe cea mai sprintenă maimuță;
Te-oi duce-n aluniș, iar altcîndva
Am să-ți aduc sitari din stîncă. Mergi?

STEPHANO: Acu' te rog arată-ne drumul și nu mai trăncăni — Trinculo, regele și ceilalți s-au înecat, noi moștenim toate. — Ține clondirul — tu să-l duci. — Trinculo, băiete, îl umplem noi numaidecît.

CALIBAN *(cîntă, beat)*:
Stăpîne, bun rămas, rămas!

TRINCULO: Un monstru urlător — un monstru beat!

CALIBAN: *Nu-ți mai fac iezituri în luncă,*
Nici lemne-acasă nu mai car,
De blide nu mai am habar —
Nu mai ai cui să dai poruncă!
Ban, Ban, Ca-Caliban[28]
Scapă de tiran,
Are-un nou stăpîn.

Libertatea, ura! Ura, libertatea! Libertatea! Ura, libertatea!

STEPHANO: Neînfricată dihanie, pe cinstea mea! Hai, arată-ne drumul

(Ies.)

ACTUL III

SCENA 1

În fața peșterii lui Prospero
Intră Ferdinand, cărînd un buștean.

FERDINAND: Plăcerea unui joc sporește-ades
Atunci cînd e mai mare osteneala;
Sînt înjosiri ce-s îndurate nobil
Și, iarăși, treburi de nimic ce duc
Spre-un țel măreț. Corvoada mea ar fi
Și grea și neplăcută, dar stăpîna
Învie ce e mort, și chinul meu
Desfăt îl face; e-nzecit mai bună
Decît e tatăl ei, ursuz, zidit
Doar din asprime. Strașnica poruncă-i
Să mut mii de bușteni și să-i fac stive.
Cînd vede cum trudesc, domnița plînge,
Spunînd c-asemeni munci n-au mai avut
Asemeni lucrător. M-am luat cu gîndul
De parcă truda mi-aș mai ușura-o
Doar cugetînd în tihnă, cînd, știu bine,
Mă pot despovăra cu gînduri dulci
Și-n vreme ce muncesc.

(Intră Miranda și Prospero, nevăzut, la o oarecare distanță.)

MIRANDA: Vai, vai, te rog —
Nu mai munci atît! De ce un trăsnet
N-a ars buștenii ce-i tot strîngi cu zorul?
Mai lasă-i și răsuflă — cînd vor arde,

Vor plînge că te-au ostenit. Știi, tata
E cufundat în cărți; zău, te-odihnește,
Trei ceasuri ești ferit

FERDINAND: Stăpîna mea,
Pîn' să sfîrșesc ce mi s-a dat să fac,
Mi-e că-o să scapete.

MIRANDA: Șezi — și-ntre timp
Car eu butucii. Dă-mi-l pe acesta,
Să-l duc la stivă.

FERDINAND: Nu, ființă scumpă;
Mai bine mușchii-mi frîng și mă spetesc
Decît să-nduri tu astfel de ocară,
Eu stînd cu mîna-n sîn!

MIRANDA: La fel m-ar prinde
Și-aș face-o cu mai multă ușurință,
Cu tragere de inimă, nu-n silă —
Ca tine.

PROSPERO: Viermușorule, te-ai prins...
De-aceea ești aici.

MIRANDA: Pari obosit.

FERDINAND: Stăpînă-aleasă,-n preajma-ți, pentru mine
Și noaptea-i fapt de zi. Te rog fierbinte:
Ce nume porți? Căci vreau să-l pomenesc
În ruga mea.

MIRANDA: Miranda. Tată, vai!
Porunca ți-am călcat...

FERDINAND: Miranda, admirata!
Da, culme-a admirării, prețuind
Tot ce-i mai scump pe lume! Multe doamne
Cu ochii am sorbit; auzul lacom
Mi l-au robit ades cu dulce glas;
Pentru-o virtute și-alta am iubit
Femei mai multe; însă pe nici una
Atît de-aleasă-ncît nici un cusur
Să nu-i înfrunte cei mai mîndri nuri
Fără-a-i umbri; ci tu, desăvîrșită
Și fără-asemuire,-ai fost creată
Din tot ce au ființele mai bun.

MIRANDA: Eu nu cunosc făpturi de-un neam cu mine;
Chip femeiesc, afară de al meu,
Şi-acela în oglindă, n-am văzut;[29]

Și nici, afar' de tine și de tata,
Bărbați de-adevărat;[30] cum sînt ceilalți
Nu știu; dar jur pe sfiiciunea mea,
Odorul zestrei mele, că pe lume
Ești singurul tovarăș ce-mi doresc;
Și că-n afara ta, închipuirea
Nu poate făuri un chip să-mi placă.
Vezi, nu mai știu ce spun, și sfatul tatii
Prin asta-l uit.

FERDINAND: De felul meu, Miranda,
Sînt prinț: cred chiar că-s rege — din păcate.
De n-ai fi tu, n-aș îndura robia
Căratului de lemne, cum nu rabd
Pe buze musca. Sufletu-mi ascultă:
Mi-e inima în slujba ta din clipa
Cînd te-am văzut; sălășluiește-n tine,
Ca să mă facă sclav; de dragul tău
Și car buștenii, răbdător.

MIRANDA: Ți-s dragă?

FERDINAND: Cer și pămînt, fiți martori ăstui cîntec,
Și de nu mint, pe spusa-mi așezați
Cununa împlinirilor! Altminteri,
Mă piardă ce mi-e sorocit mai bun!
Mai mult ca orce-n lume te iubesc,
Te prețuiesc și te cinstesc.

MIRANDA: O proastă-s
Că plîng de ceea ce mă bucur!

PROSPERO: Întîlnire
A două mari iubiri! Pogoare harul
Spre-această-nfiripare!

FERDINAND: De ce plîngi?

MIRANDA: Că sînt nevrednică și nu cutez
Să-ți dau ce-aș vrea să iei; și, mai puțin,
Să iau ce-atîta îmi doresc. Nimicuri
Care, vrînd să se ascundă,-și dau de veste.
Piei, rușinoasă viclenie! Tu,
Neprihănire sfîntă, mă învață!
Sînt soața ta, de vrei să-mi fii bărbat;
De nu, îți voi fi roabă pîn' la moarte.
Mă poți tăgădui ca soață; slugă
'Ți voi fi — de vrei, de nu.

FERDINAND: Domnița mea,
Al tău de-a pururi. *(Îngenunchează.)*
MIRANDA: Soțul meu, atunci?
FERDINAND: Cu rîvna robului spre libertate,
Îți dau eu mîna.
MIRANDA: Ia-o și pe-a mea,
Cu inima odată. Peste-un ceas
Ne revedem.
FERDINAND: Un ceas? Sînt mii de ceasuri!

(Ferdinand și Miranda ies separat.)

PROSPERO: Nu pot să fiu la fel de vesel — ei
Mai sînt și uluiți; dar să mă bucur
Mai mult nici n-aș putea. Acum, la carte,
Căci pînă să-amurgească mai sînt încă
Destule de făcut.

(Iese.)

SCENA 2

O altă parte a insulei
Intră Caliban, Stephano și Trinculo.

STEPHANO: Vorbești ca să nu dormi. Bem apă cînd se gată butoiul — nici un strop pîn-atunci. Așadar, la abordaj! Bîzdîganie-slugă, bea în sănătatea mea.

TRINCULO: Bîzdîganie-slugă! Trăsnită insulă, domnule! Cică-s numai cinci pe ostrov. Noi sîntem trei; dacă și ceilalți doi sînt la fel de breji ca și noi, se clatină urît statul.

STEPHANO: Bîzdîganie-slugă, bea, cînd îți poruncesc! Ți s-au dus ochii de tot în fundul capului.

TRINCULO: Păi unde ai vrea să i se ducă? Pe legea mea, ar fi un monstru deocheat de tot dacă i-ar avea în coadă!

STEPHANO: Lighioana și-a înecat limba în vin. Pe mine unul, marea nu mă poate da la fund cu una, cu două — am înotat, pîn-a ajunge la țărm, treizeci și cinci de leghe una peste alta. Pe lumina ce ne luminează, monstrule, tu ai să fii locotenentul sau portdrapelul meu.

TRINCULO: Locotenent, mai treacă-meargă; portdrapel nu, pentru că nu prea se ține pe picioare.

STEPHANO: N-o să fugim din fața inamicului, musiu monstru.

TRINCULO: Dar nici n-o să înaintați — o să vă lungiți ca niște cîini și o să tăceți chitic.

STEPHANO: Bîzdîganie, spune-ne odată pentru totdeauna dacă ești o bîzdîganie cumsecade.

CALIBAN: Cum o duce înălțimea-ta? Lasă-mă să-ți ling pantofii. Pe el nu vreau să-l slujesc — el nu e viteaz.

TRINCULO: Minți, namilă neisprăvită; sînt gata să mă iau la păruială cu un vardist. Păi bine, pește stricat ce te afli, s-a mai pomenit fricos care să bea atîta vin cît am băut eu azi? Vrei să spui o minciună monstruoasă, cu toate că nu ești decît pe jumătate pește și pe jumătate monstru?

CALIBAN: Vezi cum își bate joc de mine? Și-l lași, stăpîne?

TRINCULO: „Stăpîne" a zis? Cum poate fi un monstru atît de tîmpit?

CALIBAN: Auzi-auzi! — iar! Mușcă-l și isprăvește odată cu el, te rog!

STEPHANO: Trinculo, ține-ți fleanca! Dacă face pe răzvrătitul — primul copac! Bietul monstru e supusul meu și nu rabdă ocară.

CALIBAN: Îți mulțumesc, nobilul meu stăpîn. Fii bun și mai ascultă o dată rugămintea ce ți-am făcut.

STEPHANO: Bine. Fie. Îngenunche și spune-o încă o dată. Eu și Trinculo stăm în picioare.

(Intră Ariel, nevăzut.)

CALIBAN: După cum ți-am mai spus, sînt robul unui tiran, al unui vrăjitor care, cu șiretlicurile lui, mi-a furat insula.

ARIEL: Minți.

CALIBAN:
Minți tu, maimuță batjocoritoare.
De te-ar răpune bravul meu stăpîn!
Eu nu mint.

STEPHANO: Trinculo, dacă-l mai întrerupi, îți zbor cîteva măsele.

TRINCULO: Dar n-am spus nimic!

STEPHANO: Atunci, taci — nici o vorbă mai mult! *(către Caliban)* Zi mai departe.

CALIBAN:
S-a-nscăunat pe insulă prin vrăji
Și mi-a furat-o. Bunul meu stăpîn,
Răzbună-te, căci știu că ai curaj —
Ăstlaltul nu-ndrăznește...

STEPHANO:
Cred și eu!

CALIBAN:
Tu să domnești, iar eu îți voi sluji.

STEPHANO: Foarte bine, dar cum să facem asta? Poți tu să mă duci în fața dușmanului?

CALIBAN: Măria-ta, ţi-l dau plocon cînd doarme,
Ca să-i înfigi în creştet un piron.

ARIEL: Minţi, minţi — nu poţi.

CALIBAN: Ce măscărici bălţat! Bufon scîrbos!
Te rog frumos, măria-ta, pocneşte-l
Şi ia-i clondirul; şi-o să bea atunci
Doar saramură — eu n-am să-i arăt
Izvoarele cu apă dulce.

STEPHANO: Trinculo, bagă-ţi minţile-n cap: dacă-l mai întrerupi pe monstru măcar cu o vorbă, pe pumnul ăsta al meu, las mila la o parte şi te fac icre de morun.

TRINCULO: Dar ce-am făcut? N-am făcut nimic. Uite, mă dau mai încolo.

STEPHANO: N-ai spus că minte?

ARIEL: Minţi tu.

STEPHANO: Ce face? Mint eu? Na, atunci! *(Îl loveşte pe Trinculo.)* Dacă ţi s-a făcut de bătaie, să mai spui şi a doua oară că mint.

TRINCULO: Nu ţi-am spus că minţi. Ţi-ai pierdut şi mintea, şi auzul? Lua-l-ar dracu de clondir! Ia uite ce face băutura din om! Dea ciuma-n monstrul tău, iar ţie uscaţi-s-ar degetele!

CALIBAN: Ha-ha-ha!

STEPHANO: Ei, spune mai departe. *(către Trinculo)* Te rog să stai mai încolo.

CALIBAN: Mai dă-i, mai dă-i — îl bat şi eu pe urmă.

STEPHANO: Treci mai încolo. Zi-i.

CALIBAN: Păi, cum ţi-am spus,
Se culcă-n fiecare după-masă —
Atunci ia-i cărţile şi căsăpeşte-l.
Poţi creierii cu parul să-i faci zob,
Cu-o ţeapă maţele să-i scoţi, sau gîtul
Cu brişca să i-l tai. Dar, mai întîi,
Pe cărţi vezi să pui mîna — fără ele
E prost ca mine, nu-l ascultă nimeni,
Chiar duhurile îl urăsc de moarte.
Vezi, dar, de-i arde cărţile! Mai are
Odoare scumpe — el aşa le zice —
Cu cari va dichisi o casă nouă;
Dar mai ceva ca toate celelalte
E fata lui, frumoasă peste poate,
Cum zice el. Afar' de ea şi mama,
Femei n-am mai văzut; dar după cum

Pe cel mai mic l-întrece cel mai mare.,
Așa o-ntrece ea pe Sycorax.

STEPHANO: E chiar așa de mîndră?

CALIBAN: Ce bine ți-ar mai sta cu ea în pat!
Ce plozi frumoși ți-ar face!

STEPHANO: Monstrule, ce mai încoace și-ncolo, îl omor! Fiica lui și cu mine o să fim rege și regină — trăiască maiestățile-noastre! — iar tu și Trinculo o să fiți viceregi. Îți place ce-am pus la cale, Trinculo?

TRINCULO: Grozav!

STEPHANO: Dă-mi mîna. Îmi pare rău că te-am bătut — asta să-ți fie învățătură de minte, să-ți ții lioarba.

CALIBAN: Mai e nițel, și merge să se culce.
Atuncea îl răpui?

STEPHANO: Încape vorbă?!

ARIEL: Să-i spun stăpînului...

CALIBAN: Mă-nveselești — mă bucur tare mult.
Să fim voioși! Vrei să mai cînți o dată
Ce mă-nvățai mai adineauri?

STEPHANO: Cum ți-e voia, monstrule; fac tot ce e rațional, orice o fi rațional. Hai să cîntăm, Trinculo.

(Cîntă.)

Ocărăște-i, bate-ți joc,
Rîde-ți, nu-i slăbi de loc —
Gîndul este liber!

CALIBAN: Nu e ăsta.

(Ariel cîntă melodia la tobă și fluier.)

STEPHANO: Asta ce-o mai fi?

TRINCULO: Asta e melodia cîntecului nostru, cîntată de jupîn Nimeni.[31]

STEPHANO: Dacă ești om, arată-te cu chip omenesc; dacă ești drac, arată-te cum vrei.

TRINCULO: Aoleo, iartă-mi păcatele!

STEPHANO: Cine moare își plătește toate datoriile. Eu, unul, te-nfrunt. Îndurare!

CALIBAN: Ți-e frică?

STEPHANO: Mie, monstrule? Da de unde!

CALIBAN: Să nu te temi! Ostrovu-i plin de zvonuri,
De sunete și dulci cîntări ce-mbată,

Dar rău nu fac. Îmi zumzuie-n urechi
Cînd leneșe-alăute, mii, cînd glasuri
Care, dacă m-aș trezi din somn prelung,
M-ar adormi din nou; și-n visu-mi, norii
Îmi par că se desfac, spre-a-mi arăta
Comori ce stau să cadă; -ncît mă scol
Plîngînd de dorul ăstor vise.

STEPHANO: Grozavă împărăție, dacă o să am și muzică pe degeaba!

CALIBAN: Întîi fă-i felul lui Prospero.

STEPHANO: Se va face fără întîrziere — n-am uitat ce mi-ai spus.

TRINCULO: Cîntecul se depărtează — să ne luăm după el, și pe urmă să facem ce avem de făcut.

STEPHANO: Arată-ne drumul, monstrule, noi te urmăm. Tare aș mai vrea să-l văd la față pe toboșarul ăsta! Îi trage, nu se-ncurcă!

TRINCULO: *(către Caliban)*: Haide, vii? Te urmez, Stephano.

(Ies.)

SCENA 3

O altă parte a insulei.

Intră Alonso, Sebastian, Antonio, Gonzalo, Adrian, Francisco și alții.

GONZALO:
Mă iartă, oasele mă dor, stăpîne,
Și nu mai pot să merg — ce labirint
De drum cotit și drept! Cu voia ta,
Aș vrea să hodinesc.

ALONSO:
Bătrîne sfetnic,
Te cred; și eu sînt rupt de oboseală.
Șezi, dar, și te-odihnește. În ăst loc
Îmi iau de la nădejde bun rămas,
Să nu mă mai înșele. S-a-necat
Acel ce-l căutăm, și marea-și rîde
De toată truda noastră. Doarmă-n pace!

ANTONIO *(aparte, către Sebastian)*:
Grozav mă bucur că și-a luat nădejdea!
De nu ne-a mers o dată, să nu uiți
Ce ai de gînd.

SEBASTIAN *(aparte, către Antonio)*:
Vom folosi prilejul

Atunci cind s-o ivi.

ANTONIO *(aparte, către Sebastian):* La noapte poate;
Căci, istoviți de drum, nu vor putea
Să doarmă iepurește, ca atunci
Cînd sînt mai odihniți.

SEBASTIAN *(aparte, către Antonio):* Am zis: la noapte.

(Muzică solemnă și stranie.)

ALONSO: Ce armonie! Ascultați, prieteni!

GONZALO: E minunată!

(Pe deasupra, intră Prospero, nevăzut. Jos intră mai multe făpturi, pregătind o masă bogată; dansează în jurul bucatelor, cu gesturi grațioase, invitîndu-i pe rege și pe ceilalți să mănînce, apoi pleacă.[32])

ALONSO: Ne aibi în pază, Doamne! Ce-a fost asta?

SEBASTIAN: Un teatru de păpuși însuflețite.
Acum cred în licorni, ba chiar în Phoenix[33],
Care-n Arabia domnește azi
Pe tronul său din pom.

ANTONIO: Eu cred în toate
Și-s gata orce basm să-adeveresc,
Jurînd; deși acasă proștii rîd,
Navigatorii n-au mințit.

GONZALO: În Neapol
De-aș povesti acestea, nu m-ar crede.
Să spun că i-am văzut pe băștinași...
Sînt toți din insulă, de bună seamă,
Și dacă-s hîzi la chip, se poartă, totuși,
Mai blînd ca mulți dintre semenii noștri,
Mai blînd decît oricare.

PROSPERO *(aparte):* Bine zis!
Cinstită față, unii dintre voi
Sînt draci, nu oameni.

ALONSO: Ce-mi fu dat să văd!
Ce sunete și gesturi! Ce făpturi,
Rostind, deși n-au limbă, minunate
Orații mute!

PROSPERO *(aparte):* Să vedem sfîrșitul!

FRANCISCO: Au dispărut în chip ciudat.

SEBASTIAN: Și dacă?

Nu ne-au lăsat bucate? Nu ni-i foame?
Nu vrei să guști din ce-i aici?

ALONSO: Eu — nu.

GONZALO: Nu-ți fie teamă! Cînd eram copii,
Cine credea-n muntenii cei gușați
Ca taurii, la gît cu pungi de carne?
Sau cine-ar fi crezut că sînt și oameni
Cu capul prins de piept[34]? Sînt, iată, lucruri
Pe cari le-adeveresc toți călătorii
Prin spusa lor.

ALONSO: E ultimul ospăț.
Ei, și... Eu voi mînca. Ce-a fost frumos
S-a dus. Veniți — tu, frate, și tu, duce —
Și faceți ce fac eu.

(Tunete și fulgere. Intră Ariel, în chip de harpie; fîlfîie din aripi deasupra mesei întinse, și — ca prin minune — ospățul dispare.)

ARIEL: Sînteți trei păcătoși, pe cari Destinul,
Ce cîrmuiește-acest tărîm de jos
Și ce-i pe el, nesățioasei mări
I-a poruncit să-i lepede aici,
Pe-o insulă pustie; între oameni
N-aveți ce căuta. V-am scos din minți —
V-a mai rămas numai curajul care
Îi face pe smintiți să-și pună ștreangul
Sau să se-nece.

(Alonso, Sebastian etc. trag sabia.)

Bieți nebuni, noi sîntem
Slujbașii Sorții — săbiile voastre,
Oțel sau fier cum sînt, nu-mi pot clinti
Un fir de puf din aripi, după cum
Nu pot răni furtuna sau ucide
Lin unduiosul val; semenii mei
Nu pot fi vătămați nici ei, ca mine;
Dar chiar dac-ați voi să faceți rău,
Vi-i spada mult prea grea ca s-o urniți.
Ci eu vă amintesc că din Milan
Voi trei pe Prospero l-ați izgonit,
Lăsîndu-l cu-a sa fiică pradă mării!
Și marea v-a plătit ticăloșia;
Căci soarta care-amînă, dar nu uită,

A asmuțit asupra voastră apa,
Și țărmul, și puterile. Acestea
Ți-au luat, Alonso, fiul, și-ți vestesc
Sfîrșit încet, mai crud ca cel năprasnic,
Pîndindu-te, în fiecare clipă,
În tot ce faci; urgia ce v-așteaptă
Pe insula aceasta oropsită
N-o poate-ndepărta decît căința
Și-o viață preacurată.

(Dispare în bubuit de tunet; apoi, însoțite de o muzică suavă, duhurile intră din nou, dansează cu fel de fel de strîmbături și jimbături și strîng masa.)

PROSPERO *(aparte)*:
Pe harpie-ai făcut-o, Ariel,
Cu mare meșteșug — fermecătoare!
Cum te-ai surpat asupra lor! Din vorba-mi,
Văd, nu te-ai abătut. Cu-aceeași rîvnă,
Și slujitorii tăi au împlinit
Ce rosturi li s-au dat. Puterea vrăjii
Mi-a prins în mreji dușmanii și ei joacă
Așa cum poruncesc să li se cînte.
Să-i las într-ale lor. Eu să mă duc
La Ferdinand, ce-l cred ei înecat,
Și la ființa dragă lui și mie.

GONZALO:
Dar, doamne,-n numele a tot ce-i sfînt,
De ce privești în gol?

ALONSO:
E groaznic, groaznic!
Părea că-mi spune despre asta valul;
Că vîntul mi-o șoptește și că-n tunet,
Cumplitul și profundul bas de orgă,
Cuvîntul „Prospero" se deslușea
Ca un isón al mîrșăviei mele.
De-aceea-n mîl îmi doarme-acum băiatul,
Iar eu, cătîndu-l, mai afund ca plumbul
Îl voi urma.

(Iese.)

SEBASTIAN:
Să vină cîte unul,
Și-am să răpun ordii de draci!

ANTONIO:
Te-ajut!

(Sebastian și Antonio ies.)

GONZALO: Tustrei sînt scoși din minți; păcatul lor
Lucrînd încet, asemenea otravei[35],
Le roade cugetele. Adrian,
Cum ești mai sprinten, urmărește-i iute
Și cată să-i oprești — ce nu-i în stare
Să facă-un om la nebunie?!

ADRIAN: Haidem!

(Ies.)

ACTUL IV

SCENA 1

În fața peșterii lui Prospero
Intră Prospero, Ferdinand și Miranda

PROSPERO: Pedeapsa de ți-a fost prea grea, ispașa
Te răsplătește-acum; fiindcă eu
Îți dau din viața mea a treia parte,
Lumina ochilor — pe fata mea.
Primește-o, dar; te-am chinuit atîta
Ca să te-ncerc în dragoste, iar tu
Te-ai dovedit preavrednic — scumpul dar
În fața cerului îl întăresc.
Să nu zîmbești de-o laud, Ferdinand!
Ea-ntrece toate laudele mele —
Cum singur vei vedea.

FERDINAND: Te cred, chiar dacă
Ar spune altfel un oracol!

PROSPERO: Ia-mi fata, așadar: răsplata
Ce-o meriți pe deplin și darul meu.
De-o să te-atingi însă de ea-nainte
De-a se fi săvîrșit tipicul tot
Și sfînta slujbă, după rînduială,
Din cer mănoasă rouă să nu dea
Unirii voastre rod; iar ura stearpă,
Disprețul încruntat și vrăjmășia
V-aștearnă patul cu ciulini, ca astfel
Să vă scîrbiți de el; luați seama, dar,
Ca Hymen[36] să v-aprindă torța lui.

FERDINAND: Eu nu-mi doresc decît un trai tihnit,
Urmași frumoși și viață-ndelungată,
Călăuzit de dragostea ce-i port!

Oricît ar fi de tainic ascunzișul,
Îmbietor un loc sau grea ispita,
N-o să-ntineze patima onoarea,
N-o să destrame slava unei zile
Cînd caii soarelui vor fi struniți,
Și noaptea — ferecată.

PROSPERO: Bine-ai zis
Șezi, dar, și-i spune păsul — e a ta.
Ei, Ariel! Hai, vino, vrednicie!

(Intră Ariel.)

ARIEL: Ce vrea puternicul stăpîn? Aicea-s.

PROSPERO: Și tu, și toți ceilalți mi-ați împlini
Porunca de minune. Cată-acum
Să joci alt renghi — să-aduci încoace gloata
Asupra căreia ți-am dat puteri.
Fă-i să se miște iute, căci doresc
S-arăt acestor tineri un tertip
Al artei mele; le-am făgăduit
Iar ei atît așteaptă.

ARIEL: Chiar acum?

PROSPERO: Cît ai clipi din ochi.

ARIEL: „Pleacă" pînă să rostești,
Să vezi cum te pomenești.
C-un alai grăbit de măști,
Chipuri hîde și grotești.
Dar, stăpîne, mă iubești?

PROSPERO: Din suflet, Ariel. Vezi, să nu vii
Pîn' ce n-o să te chem.

ARIEL: Am înțeles.

(Iese.)

PROSPERO: Să nu-ți calci vorba; nu da frîu pornirii,
Căci jurămintele pripite-s paie
Pe focul sîngelui. Fii cumpătat.
De nu, sînt vorbe-n vînt.

FERDINAND: Vă-ncredințez
C-a sîngelui dogoare-o stinge neaua
Neprihănitei feciorii.

PROSPERO: Prea bine.
Hai, Ariel! Decît un spirit lipsă,

Mai bine toate-n păr[37]. Hai, v-arătaţi!
Tăceţi — fiţi numai ochi.

(Muzică în surdină. Intră Iris.)

IRIS:
Mănoasă Ceres[38], doamnă a ogoarelor,
Ce pe cîmpii le pregăteşti hambarelor
Secară, grîu, ovăz şi orz,
Iar sus pe plaiuri — pajişte mioarelor
Al tău e ţărmul cu bulbuci şi stuf,
Pe cari Prier le-nveşmîntă-n puf,
Făcînd cunună nimfelor fecioare;
A ta umbrita salce plîngătoare
Cu-ndrăgostiţi fără noroc; şi via,
Şi ţărmul care-şi plînge văduvia
Cînd te preumbli-n zarea mărilor
Ci iată-acum, regina zărilor,
Prin mine, sol şi curcubeu, te-ndeamnă
Să laşi acestea, căci înalta doamnă
Ar vrea tovarăşă de joc să-i fii.
Sosesc păunii[39]. Haide, Ceres, vii?

(Intră Ceres.)

CERES:
Bine-ai venit, pestriţă vestitoare
Ce-i dai Iunonei[40] pururi ascultare,
Şi florilor, cu aripi de brînduşă
Le-aduci nectar şi rouă-n căldăruşă,
Prinzînd sub curcubeul tău albastru
Voiosul crîng şi muntele sihastru,
Lăicerele pămîntului; regina
De ce mă cheamă-aici? Care-i pricina?

IRIS:
Să fii părtaşă unei mari iubiri
Şi, spornic, pentru fericiţii miri
S-aduci un dar.

CERES:
O, curcubeu ceresc,
Venera sau Amór[41] o însoţesc
Pe doamna noastră? Ei au pus la cale
Ca Dis[42] să-mi ducă fata-ntr-ale sale —
De-atunci pe ea şi orbul ei băiat[43]
Nu vreau să-i văd.

IRIS:
Nu-ţi fie cu bănat —
Zeiţa, tăind norii, a plecat
Spre Paphos[44], şi-o-nsoţeşte fiul ei,
Într-un rădvan purtat de porumbei.

Sperau să fie tinerilor nași
Pîn-a-și aprinde Hymen torța. Aș!
Focoasa curtezană a lui Marte[45]
S-a-ntors, iar fiul ei, cătrănit foarte,
Și-a rupt săgețile, jurînd să-ntarte
Doar vrăbii, ca băieții.

CERES: Doamna noastră!
O știu după ținuta ei măiastră.

(Intră Iunona.)

IUNONA: Ce face darnica mea soră? Hai,
Perechii să-i menim belșug și-o viață
Blagoslovită prin urmași.

CÎNTEC

Cinste, bogății și harul
Căsniciei lungi e darul
Ce vi-l dă Iunona vouă
În ajun de viață nouă!

CERES: *Rod bogat, belșug în toate*
Și hambare încărcate
Viță plină de ciorchine,
Spice de povară pline.
Primăvara vă găsească
Cînd culesul se sfîrșește,
Iar nevoia v-ocolească —
Astea Ceres vă dorește.

FERDINAND: Măreață viziune, peste fire,
Și-mbătătoare pentru ochi! Pot crede
Că-s spirite?

PROSPERO: Prin meșteșugul meu,
Le-am scos din lumea .lor ca să dea viață
Acestor fantezii.

FERDINAND: E bine-aici —
Înțelepciunea și puterea ta
Adus-au raiul pe pămînt.

(Iunona și Ceres își șoptesc ceva, apoi îi dau lui Iris o însărcinare.)

PROSPERO: Taci, taci
Iunona-i murmură ceva lui Ceres;
Ia seama — și să nu scoți un cuvînt,
Altminteri, vraja se destramă.[46]

IRIS: Naiade[47]-ale cotitelor pîraie
Cu stuf în păr și ochi fără prihană,
Ieșiți din unda voastră pe răzoare,
Iunona v-a chemat, veniți în goană;
Veniți în grabă, nimfe cumpătate,
Părtașe fiți unei iubiri curate.

(Intră cîteva nimfe.)

Cosași ai lui Gustar, pîrliți de soare,
Veniți din lan cu fața rîzătoare,
Cu pălării de paie fluturînd,
Să le-ntîlniți pe nimfe rînd pe rînd,
Și-n joc de țară să vă prindeți!

(Intră cîțiva, secerători, îmbrăcați în straiul lor; se prind cu nimfele într-un dans grațios, spre sfîrșitul căruia Prospero tresare brusc și vorbește; însoțiți de zgomot ciudat, surd și nelămurit, dispar cu toții.)

PROSPERO: Uitasem de mîrșava uneltire
Ce-a pregătit-o Caliban cu-ai lui
Ca să-mi ridice viața — clipa faptei
E-aproape. *(Către duhuri)* Bine — încetați acum!
FERDINAND: Ciudat! Părintele ți-e stăpînit
De-un neastîmpăr.
MIRANDA: Nu l-am mai văzut
Cuprins de o asemenea mînie.
PROSPERO: Băiatul meu, îmi pari descumpănit,
Și-aș zice, trist. Te-nseninează;-acum
Serbarea noastră s-a sfîrșit. Actorii,
Ți-am spus, au fost, toți, duhuri, și-n văzduh
S-au destrămat cu toții. Și întocmai
Ca funigeii viziunii, turnuri
Cu turlele în nori, palate mîndre,
Solemne temple, chiar întreg pămîntul
Cu tot ce-a moștenit, se vor topi
Ca și alaiul umbrelor acestea
Și-n urma lor nu vor lăsa o dîră.
Plămadă sîntem precum cea din care
Făcute-s visele; și scurta viață
Înconjurată ni-e de somn. Mă iartă,
Mi-e răvășită mintea de bătrîn...
Să nu te miște slăbiciunea mea.
Duceți-vă-n chilia mea, de vreți,

Și v-odihniți — eu mă mai plimb puțin,
Să-mi vin în fire.

FERDINAND, MIRANDA: Pace îți urăm.

(Ies.)

PROSPERO: Vă mulțumesc. Să vii ca gîndul, Ariel!

(Intră Ariel din nou.)

ARIEL: Ca gîndul am venit. Care-i porunca?

PROSPERO: Îl înfruntăm pe Caliban. Ești gata?

ARIEL Stăpîne, gata sînt. Pe cînd făceam pe Ceres,
Mă tot gîndeam să-ți spun, dar m-am temut
C-ai să te superi.

PROSPERO: Mișeii unde zici că sînt acum?

ARIEL: Ți-am spus: aprinși de vin și bătăioși,
Loveau în vînt, fiindcă le bătea
În față, și-n pămînt, căci, pasămite,
Le săruta călcîiele; dar, puși pe rele,
Nu s-au oprit. Cînd am bătut din tobă,
Ca mînjii nestruniți, ciulind urechea,
Cu ochi holbați, cu nările în vînt,
Au prins s-adulmece, vrăjiți, cîntarea.
Apoi, atrași de muget ca vițeii,
Au dat în spini, scaieți, ciulini și-urzici,
Ce le-au pătruns în carne. I-am lăsat
În balta plină de mătasea-broaștei,
Ce-i lîngă peșteră, să dănțuiască
În apă pîn' la gît.

PROSPERO: E bine, păsăruică!
Rămîi și mai departe nevăzut,
Și adă boarfele din casă-ncoace,
Ca să-i momim pe-acești tîlhari.

ARIEL: Mă duc.

(Iese.)

PROSPERO: Un drac împielițat, de-a cărui fire
Învățătura nu s-a prins. Degeaba
A fost întreaga-mi trudă omenească,
Iar vîrsta-l face mai hidos la trup
Și slab la minte. Ce-or păți, cu nimeni
N-or împărți.

(Intră din nou Ariel, încărcat cu găteli strălucitoare etc.)

Atîrnă-le pe funie.

(Prospero și Ariel rămîn nevăzuți. Intră Caliban, Stephano și Trinculo, uzi leoarcă.)

CALIBAN: Călcați încet — nici cîrtița cea oarbă[48]
Să nu vă simtă pașii! Am ajuns.

STEPHANO: Monstrule, zîna aia a ta zici tu că e o zînă cumsecade, dar și-a cam bătut joc de noi.

TRINCULO: Monstrule, mie-mi miroase a ud de cal, și nasul meu e grozav de scîrbit.

STEPHANO: Al meu — la fel. Ascultă, monstrule! Dacă se-ntîmplă cumva să nu te mai am la stomac, bagă tu de seamă...

TRINCULO: Atunci, s-a isprăvit cu un monstru ca tine.

CALIBAN: Stăpîne, înc-un pic de-ngăduință!
Cîștigul te va face ca să uiți
Tot ce-am pățit; vorbiți, deci, mai încet —
E încă liniște ca-n miez de noapte.

TRINCULO: Bine, bine, da' să ne pierdem noi clondirele în baltă!

STEPHANO: Nu e vorba, monstrule, numai de ocară și rușine, ci și de o pierdere grozavă.

TRINCULO: Pentru mine unul, asta e mai rău decît că m-am udat — și numai din pricina zînei tale cumsecade.

STEPHANO: Mă duc să-mi scot clondirul, chiar dacă ar fi să intru în nămol pînă peste urechi.

CALIBAN: Domol, luminăția-ta. Vezi, colo
E gura văgăunii — mergi tiptil
Și fă isprava; insula, atunci,
Va fi a ta pe veci, iar Caliban —
De-a pururi sclavul tău.

STEPHANO: Dă-mi mîna — încep să am gînduri sîngeroase.

TRINCULO: Înălțimea-ta! Stephano[49], luminăția-ta, mărite Stephano, ia te uită ce veșminte te așteaptă!

CALIBAN: Mai dă-le-ncolo, neghiobule, sînt niște zdrențe.

TRINCULO: Ia ascultă, monstrule! Îți închipui că nu știm noi ce-s alea zdrențe? Stephano, măria-ta!

STEPHANO: Scoate mantia aia de pe tine, Trinculo! Pe pumnul ăsta, mantia va fi a mea!

TRINCULO: A înălțimii-tale să fie!

CALIBAN: Trăsni-l-ar de nebun! Ce ți-a venit
Să mori de dragul unor zdrențe? Haide
Să-l omorîm întîi; de-i treaz, să vezi,
Ne-o bășica din creștet pînă-n tălpi,
Ne-o face ca pe altă-aia.

STEPHANO: Potoleşte-te, matahală. Doamnă funie, nu e asta scurteica mea?

TRINCULO: Asta-i funia spînzuratului, Stephano.

STEPHANO: Că bine zici! Ţine şi tu o haină, pentru că ai făcut o glumă bună.

TRINCULO: Bîzdîganie, pune-ţi nişte clei pe degete şi şterge-o cu celelalte.

CALIBAN: Nu-mi arde-acum de astea — pierdem vremea
Şi ne-o preface-n gîşte sau maimuţe
Cu frunţile teşite.

STEPHANO: Monstrule, pune mîna şi ajută-ne să cărăm toate astea pînă la butoiul cu vin, că de nu, te dau afară din împărăţia mea. Hai, ia asta.

TRINCULO: Şi asta.

STEPHANO: Aşa, şi asta.

(Se aude larmă de vînătoare. Intră diferite spirite, în chip de cîini, şi-i pun pe fugă. Prospero şi Ariel îi asmut.)

PROSPERO: Hai, Hector, hai

ARIEL: Răpciune, şo pe ei!

PROSPERO: Bălan! Bălan! Pe ei! Haiduc! Pe ei!

(Caliban, Stephano şi Trinculo sînt puşi pe fugă.)

Te du şi dă poruncă la moroi
Să-i scuture la-ncheieturi cu junghiuri,
Să-i vîre-n colici, şi la trup să-i facă
Vărgaţi ca zebra.

ARIEL: Îi auzi cum zbiară?

PROSPERO: Să nu-i slăbească! În această clipă,
Pe toţi duşmanii mei îi am în mînă.
Curînd va conteni şi truda mea,
Şi tu vei fi iar liber; doar puţin
Mai trebuie să mă slujeşti.

(Ies.)

ACTUL V

SCENA 1

În fața peșterii lui Prospero.
Intră Prospero, îmbrăcat în veșmîntul său magic, și Ariel.

PROSPERO: Se-apropie de pîrg lucrarea noastră.
Sînt ascultat de duhuri; vraja prinde;
Iar timpul mă slujește. Cît e ceasul?
ARIEL: Păi să tot fie șase, timpul cînd
Ziceai că vom sfîrși.
PROSPERO: Așa ziceam
Cînd am stîrnit furtuna. Dar, ia spune-mi:
Ce face regele și-ai lui?
ARIEL: Stau toți
Îngrămădiți precum ai poruncit
Și i-ai lăsat tu însuți — prizonieri
În crîngul teilor de-alături;
Cît nu-i dezlegi, nici gînd să se clintească!
Alonso, frate-său și-Antonio
Sînt ca și scoși din minți; ceilalți îi plîng,
Jelind neputincioși, dar mai ales
Acel' căruia-i spui „bunul Gonzalo";
În barba-i lacrimi cad ca iarna picuri
Din streașina de stuf. Îi ține vraja
Atît de strîns, încît, de i-ai vedea,
Le-ai plînge, zău, de milă.
PROSPERO: Oare?
ARIEL: I-aș plînge de-aș fi om.
PROSPERO: E-adevărat.
Cum, tu, că nu ești alta decît abur,
Să-i înțelegi, iar eu, semenul lor,

Simţind ca ei, supus ca ei durerii,
Să nu fiu mai mişcat decît eşti tu?
Am fost rănit adînc de fapta lor,
Dar, judecînd mai nobil, nu doresc
Să dau mîniei frîu; nu răzbunarea,
Ci mila-i mai presus. S-au pocăit;
Şi-acesta a fost unicul meu ţel —
De-aici încolo nu s-ar mai cădea
Nici să mă-ncrunt măcar. Mergi, dă-le drumul.
Să-i smulg din vrăji; cînd le redau simţirea,
Vor fi ei înşişi.

ARIEL: Îi aduc îndată.

(Iese.)

PROSPERO: Voi, silfi din măguri, rîuri, bălţi şi crînguri,
Şi voi, cari, fără urme pe nisip,
Goniţi după Neptun[50] cînd e-n reflux
Şi o zbughiţi din faţa-i; voi, păpuşi
Ce-n nopţile cu lună răsfiraţi
Inelele verzui cu gust sălciu
Din care nu pasc mioare; voi, ce-n joacă,
În crucea nopţii scoateţi hribi[51], rîzînd
Cînd sună-a nopţii stingere; prin voi,
Puteri plăpînde, soarele de-amiază
L-am stins, am slobozit turbatul vînt,
Şi marea verde-am încleştat cu-azurul.
Aprins-am tunetul temut şi surd,
Crăpînd stejarul mîndru al lui Joe
Chiar cu săgeata lui; din temelii
Clintit-am promontorii; pini şi cedri
Am smuls din rădăcini; la glasul meu
Căscatu-s-au mormintele, şi morţii,
Prin arta-mi, s-au trezit. Ci iată,-acum
Mă lepăd de magie. Mai cer doar —
Şi asta chiar acum — un cînt ceresc
Ca să-mi sfîrşesc asupră-le lucrarea,
Prin vrăji de sus; apoi bagheta-mi frîng
Şi-o-ngrop la cîţiva stînjeni în pămînt,
Iar cartea mai afund am s-o înec
Decît s-a-ncumetat vreodată plumbul.

(Muzică solemnă.)

(Intră din nou Ariel; apoi Alonso, care gesticulează ca un nebun, însoţit de Gonzalo; Sebastian si Antonio,

în aceeaşi stare, însoţiţi de Adrian şi Francisco. Pătrund cu toţii în cercul făcut de Prospero şi rămîn vrăjiţi. Prospero îi urmăreşte cu privirea şi spune:)

Solemnul cîntec, cel mai bun balsam
Al minţii răscolite, lecuiască-ţi
Înfierbîntatul creier! Staţi pe loc —
Sînteţi vrăjiţi! —
Preabunule, cinstitule Gonzalo,
Frăţeşti sînt lacrimile ce-ţi răspund!
Acuma vraja se destramă grabnic;
Şi, după cum topeşte aurora
A nopţii bezne, simţurile lor
Încep să-alunge ceaţa[52] ce-ascunde
Lumina minţii. Salvatorul meu,
Gonzalo, sfetnic credincios acelui
Căruia îi slujeşti! Te-oi răsplăti
Cu vorba şi cu fapta. Crud ai fost
Cu mine şi cu fata mea, Alonso,
Ajutorat de-un frate ros de chinuri —
Ce zici, Sebastian? Iară tu, frate,
Ce, plin de fiere, ai gonit căinţa
Şi-al firii rost, şi cu Sebastian
(Al cărui chin lăuntric e cumplit)
Ai vrut pe rege să-l ucizi, te iert,
Neom ce eşti! Gîndirea li se-ntoarce,
Şi-apropiatul flux în scurtă vreme
Scălda-va ţărmul raţiunii lor,
Acum înnămolit. Nici unul încă
Nu m-a recunoscut. Mergi, Ariel,
Şi adă-mi sabia şi pălăria.

(Iese Ariel.)

Să mă dezbrac, şi-n faţa lor s-apar
Ca duce de Milan; hai, duhule,
Mai ai puţin, şi vei fi liber.

(Ariel se întoarce, cîntînd, în timp ce-i ajută lui Prospero să se îmbrace.)

ARIEL:

Poposesc din floare-n floare,
Ca albina[53]! Cat scăpare
De-aud striga, în cicoare;
Şi, pe lilieci călare,

Urmez vara călătoare!
Ce bine e sub ramura-nflorită!
M-așteaptă-o viață-atît de fericită!

PROSPERO: Ce mult o să-ți duc dorul, Ariel
Și totuși, vei fi liber. Nevăzut,
Te du acum pe vasul lui Alonso.
O să-i găsești pe marinari dormind,
Dar căpitanul și-ajutorul lui
Sînt treji — pe-aceștia să-i aduci aici.
Dar repede, te rog.

ARIEL: Sorb aerul din față și mă-ntorc
Cît ai clipi din ochi.

(Iese.)

GONZALO: Minunea, chinul, teama și uimirea
Sălășluiesc aici — ne scape cerul
De-acest tărîm cumplit!

PROSPERO: Privește-l, rege,
Pe Prospero, nedreptățitul duce.
Spre-a fi încredințat că îți vorbește
Un prinț aievea, te îmbrățișez,
Urînd la toți ce sînt aici de față
„Bine-ați venit".

ALONSO: De ești cumva acela,
Sau ești un duh ce vrea să mă muncească,
Nu știu; ești cald, și inima îți bate;
De cînd ai apărut, mi-ai alinat
Durerea ce-am crezut că-i nebunie.
Iar dacă nu-i un vis, de bună seamă,
Povestea-i cît se poate de ciudată.
Renunț la bir, și pentru rău te rog
Fierbinte să mă ierți. Dar cum de-i viu?
Cum de-a ajuns aici?

PROSPERO: Prieten nobil,
Te-mbrățișez căci e nemărginită
Credința ta.

GONZALO: De sînt sau nu acestea,
Eu n-aș putea să jur.

PROSPERO: Ești încă prins
De jocul vrăjilor — nu crezi nici chiar
În ce-i vădit. Bine-ați venit, prieteni!

(apare, către Sebastian și Alonso)

Ei, domnii mei, dacă mi-aş pune mintea,
Aş şti să-l fac pe rege să se-ncrunte,
Să-arăt că l-aţi trădat; dar nu e vremea
De vorbe.

SEBASTIAN *(aparte):*
Are drac într-însul.

PROSPERO: Cît despre tine, domn hain la suflet —
Spunîndu-ţi frate, gura am să-mi spurc —,
Îţi iert ticăloşia ta cea mare.
Pe toate ţi le iert! Însă ducatul
Mi-l vei întoarce.

ALONSO: Prospero de eşti,
Cum ai scăpat, arată-ne; şi cum
Ai dat de noi, ce-am fost zvîrliţi de mare,
Acum trei ceasuri, pe-acest ţărm, pe care —
O, doamne! — l-am pierdut pe Ferdinand,
Iubitul meu fecior.

PROSPERO: Îmi pare rău.

ALONSO: Răbdarea însăşi spune că nu poate
Să vindece nimic.

PROSPERO: Cred mai curînd
Că n-ai rugat-o să te-ajute. Eu,
Lovit la fel ca tine, aflu-ntr-însa
Supremul sprijin.

ALONSO: Tu — lovit ca mine!

PROSPERO: Asemeni ţie, şi-ncă de curînd!
Dar pierderea cumplită ca s-o-ndur
Am mai puţine mîngîieri ca tine —
Eu mi-am pierdut copila.

ALONSO: Cum! O fată?
O, doamne! Dacă-ar fi trăit, în Neapol
Puteau să fie rege şi regină!
Iar pentru ca acestea să se-ntîmple,
M-aş afunda-n nisipul unde doarme
Băiatul meu. Cînd ai pierdut-o?

PROSPERO: În ultima furtună. Văd că domnii
Atît sînt de uimiţi de întîlnire,
Încît, prostindu-şi mintea, nu-şi cred ochii
Şi se-ndoiesc că vorba li-i firească.
Şi totuşi, buimăciţi cum sînteţi,
Aflaţi — şi asta fără-a vă-ndoi —
Că-s Prospero, fost duce de Milan,
Ce, izgonit, ajuns-a ca prin farmec

La țărmul unde voi v-ați dus afund,
Iar el domnește. Dar, destul! Acestea
N-au nici un rost acum, căci sînt un hronic
Ce-l depeni zile-ntregi, nu snoave spuse
La un ospăț. Binevenit, fii, doamne!
Palatul meu e peștera ce-o vezi;
În ea — puțini curteni; și-n țară —
Nici un supus; privește, dacă vrei...
De vreme ce-mi înapoiezi ducatul,
Să-ți dau răsplată pe măsura lui;
În semn de mulțumită, cel puțin
Să facem o minune...

(Se deschide intrarea peșterii, lăsînd să fie văzuți Ferdinand și Miranda, care joacă șah[64].)

MIRANDA: Trișezi, alteță...
FERDINAND: Draga mea, n-aș face-o
Pentru nimic în lume.
MIRANDA: Chiar de-ai juca pe zece-mpărății,
Tot joc cinstit i-aș spune.
ALONSO: Dacă-aceasta
E tot o viziune, pe băiat
Îl pierd de două ori.
SEBASTIAN: Minune mare!
FERDINAND: Cum am hulit de-a surda! Mările
Amenință și iartă.

(Îngenunchează înaintea lui Alonso.)

ALONSO: Ferdinand!
Te binecuvîntează-un tată fericit!
Cum ai ajuns aici?
MIRANDA: O, ce minune!
Ce de făpturi alese! Ce frumoși
Sînt oamenii! O, mîndră lume nouă,
Care-i cuprinzi!
PROSPERO: E nouă pentru tine.
ALONSO: Dar, cine ți-e prietena de joc?
V-ați cunoscut cel mult acum trei ceasuri.
Este zeița ce ne-a despărțit
Și-acum ne-a adunat?

FERDINAND: E muritoare;
Nemuritoarea providență, însă,
Mi-a dat-o cînd n-aș fi putut să cer
Povață tatii, eu știindu-l mort.
E fiica-acestui duce de Milan,
De care-adeseori am auzit,
Fără-a-l cunoaște. El mi-a dăruit
O nouă viață și-un părinte nou
Prin fiica lui.

ALONSO: Sînt gata să-i fiu tată;
Dar, vai, ciudat e să cerșesc iertare
De la copilul meu!

PROSPERO: Te stăpînește!
De ce trecutele dureri să-ncarce
Aducerea-aminte?

GONZALO: Suspinam,
Altfèl aș fi vorbit. Voi, zei, priviți
Și binecuvîntați-le, coroana,
Căci voi ați însemnat cu creta drumul
Ce ne-a adus aici.

ALONSO: Amin, Gonzalo.

GONZALO: Gonit fu din Milan, pentru ca-n Neapol
Să-i fie regi urmașii? Bucuria
Vă fie fără țărm! Săpați-o-n aur
Pe stîlpi ce-nfruntă vremea! Doar un drum,
Și Claribela și-a găsit un soț;
O soață Ferdinand, cînd tocmai
Era pierdut; el, Prospero, ducatul,
Pe-un biet ostrov; iar noi ne-am regăsit
Cînd nu eram ai noștri.

ALONSO: *(către Ferdinand și Miranda):*
Dați-mi mîna.
Tristețea să-l cuprindă pe acela
Ce nu vrea fericirea voastră.

GONZALO — Amin.

(Ariel se întoarce. Căpitanul și șeful de echipaj îl urmează, amețiți.)

Privește, doamne! Uite că mai vin!
Am spus că nu se-neacă-atîta timp
Cît sînt spînzurători. Ei, gură rea,
Nu-njuri și-aici, cum înjurai pe bord?[55]
N-ai limbă pe uscat? Ce vești aduci?

ŞEFUL DE ECHIPAJ:

Că regele şi toţi ceilalţi sînt teferi
E vestea cea mai bună; alta: vasul
Ce-l socoteam pierdut acum trei ceasuri
E-ntreg, cu toate pînzele întinse,
Ca-n drumul lui dintîi.

ARIEL *(aparte, lui Prospero):*

Mai adineauri
Le-am rînduit pe toate.

PROSPERO *(aparte, lui Ariel):*

Mare diavol!

ALONSO: Nu-s întîmplări fireşti — din ce în ce-s
Mai minunate! Cum de ne-ai găsit?

ŞEFUL DE ECHIPAJ:

Dac-aş fi treaz de-a binelea, stăpîne,
M-aş strădui să spun. Dormeam ca morţii,
Grămadă toţi, sub punte — cum, nu ştiu —
Cînd adineauri, zgomote ciudate,
Ba mugete, ba zăngănit de lanţuri,
Ba urlete şi ţipete grozave
Ne-au deşteptat. De-ndată ce-am fost liberi,
Ce ne văzură ochii? Vasul nostru,
Regescul, mîndrul vas, cu pînze-ntinse!
Din ochi să-l soarbă căpitanul! Brusc,
Ca într-un vis, ne-am răzleţit
Şi-am fost aduşi pe dată-aici.

ARIEL *(aparte, către Prospero):*

Îţi place?

PROSPERO *(aparte, către Ariel):*

Îmi place, vrednicie. Vei fi liber.

ALONSO: E-un labirint din cele mai ciudate,
Şi tot ce s-a-ntîmplat întrece firea
Şi rosturile ei; doar vreun oracol
Ne-o dezlega această taină.

PROSPERO: Sire,
Nu-ţi stoarce mintea ca să lămureşti
Aceste ciudăţenii; în curînd,
Cînd vom fi singuri, îţi voi tălmăci
Din fir-a-păr ce s-a-ntîmplat, şi-atunci
O să-nţelegi, dar pînă una-alta,
Să fii pe pace. *(aparte, lui Ariel)* Ariel, ascultă:

Pe Caliban și ceilalți slobozește-i:
Destramă vraja. *(Ariel iese)* Cum o duci, stăpîne?
Din cei ce-au fost cu tine mai lipsesc
Doi năzdrăvani de cari nu-ți aminteşti.

(Intră din nou Ariel, împingînd de la spate pe Caliban, Stephano și Trinculo, îmbrăcați în haine furate.)

STEPHANO: Tot omul să trudească pentru ceilalți și nici unul să nu-și poarte sieși de grijă, fiindcă norocul e totul. *Corragio*, dragă monstrule, *corragio!*

TRINCULO: Dacă iscoadele din capul meu nu mă mint, iată o priveliște grozavă!

CALIBAN:
Pe Setebos[56]! Văd duhuri arătoase!
Ce falnic e stăpînul meu! Mă tem
C-o să mă zgîlțîie urît...

SEBASTIAN:
Ha-ha!
Antonio, dar ăștia ce-or mai fi?
Se vînd pe bani?

ANTONIO:
Mai știi?! Dar, iată, unul
E pește și se poate tîrgui.

PROSPERO:
Uitați-vă la semnul[57] lor și spuneți
De nu-i al curții. Mama ăstui drac
A fost o vrăjitoare ce putea
Să mute luna[58] și, chiar fără ea,
Să miște apele. M-au tîlhărit
Tustrei; iar pocitania aceasta,
Ce-i un bastard, a uneltit cu ei
Să mă răpună. Doi vă aparțin;
Odrasla întunericului[59], însă,
E-a mea.

CALIBAN:
Cu pișcături îmi face felul.

ALONSO:
Nu-i Stephano, chelarul meu bețiv?

SEBASTIAN:
E beat acum — dar cine i-a dat vin?

ALONSO:
Și Trinculo se clatină. De unde
Au luat licoarea ce i-a îmbătat?
Cum de-au ajuns în halul ăsta?

TRINCULO: De cînd v-am văzut ultima oară, m-am făcut saramură. Și cum tare mă tem că sînt murat pînă la ciolane, n-o să-mi mai fie frică de muște.

SEBASTIAN: Ei, cum te lauzi, Stephano?

STEPHANO: Nu mă atinge, te rog — nu mai sînt Stephano, ci o grămadă de cîrcei.

PROSPERO: Zi — rege al insulei, momîie?

STEPHANO: Aş fi fost un rege tare prăpădit.
ALONSO: N-am mai văzut nicicînd aşa ceva.
PROSPERO *(arătînd către Caliban):*
Hidoasă-i e purtarea ca şi trupul.[60]
Fugi repede în peşteră, jupîne;
Ia-ţi şi tovarăşii, iar dacă vrei
Să fii iertat, ca-n palmă s-o deretici!
CALIBAN: Vreau, cum de nu?! Mă fac om de ispravă!
Auzi! Să-l socotesc pe-acest beţiv un zeu
Şi să mă-nchin la un nătîng!
PROSPERO: Hai, pleacă!
ALONSO: Să duceţi înapoi tot ce aţi luat.
SEBASTIAN: Mai bine zis, tot ce-aţi furat.

(Caliban, Stephano şi Trinculo ies.)

PROSPERO: Măria-ta, să vii cu-ntreg alaiul
În peştera-mi sărăcăcioasă, peste noapte
Să v-odihniţi; iar eu voi căuta
S-o fac să treacă iute, depănînd
Din fir-a-păr povestea vieţii mele,
Cu toate cîte mi s-au întîmplat,
De la venirea mea aici. În zori,
Vă duc pe vas, să mergem înspre Neapol;
Nădăjduiesc să văd acolo nunta
Acestor scumpi îndrăgostiţi ai noştri;
Apoi mă voi retrage la Milan,
Ca din trei gînduri, unul să-l îndrept
Înspre mormînt.
ALONSO: Aştept cu nerăbdare
Povestea să-ţi ascult, căci îmi închipui
Că-i plină de minuni.
PROSPERO: Voi spune tot;
Promit o mare lină, vînt prielnic
Şi pînze iuţi, ca să ajungem flota
Oriunde-o fi. *(aparte, către Ariel)* Ai grijă, Ariel!
Te-ntorci apoi, copile,-ntr-ale tale —
Eşti liber — mergi cu bine! Îndrăzniţi!

(Ies.)

EPILOG

(rostit de Prospero[61])

Vrăjile s-au destrămat.
Am rămas neajutorat
Şi stingher. Ei, şi acum —
Stau aici, sau plec la drum
Înspre Neapol? Pe ducat
Sînt stăpîn iar. L-am iertat
Pe netrebnic — de ce, dar,
Să mă ţineţi în zadar
Pe-aceste stînci sihastre
Prin puterea vrăjii voastre,
Cînd cu mîinile-aţi putea
Să mă dezlegaţi de ea
Cît să baţi din palme doar?
Înduraţi-vă-aşadar
Şi-mi umflaţi, în loc de vînt,
Pînzele — de nu vă-ncînt,
Am dat greş... Nu mai doresc
Să chem duhuri, să vrăjesc.
Dacă n-o să mă închin,
Voi muri în mare chin.
Rugăciunea-ntrece chiar
Al milostivirii har!
Deci, spre-a fi şi voi iertaţi,
Fiţi buni şi mă dezlegaţi.

După toate probabilitățile, *Furtuna (The Tempest)* a fost scrisă între 1611–1612; certă este numai datarea unei reprezentări scenice, 1 noiembrie 1611, deși e foarte posibil ca aceasta să nu fi fost prima. Înregistrată oficial la 8 noiembrie, piesa a fost publicată în primul folio (1623), unde apare pe primul loc și este inclusă printre „comedii". Textul, „bun", e împărțit în acte și scene și cuprinde lista personajelor.

Nu se cunoaște o sursă pentru intriga piesei, ceea ce a condus la aprecierea că a conceput-o Shakespeare însuși. S-au semnalat unele asemănări cu piesa *Die schöne Sidea* (1595) de Jakob Ayrer și *Li Tre Satiri*, unul din scenariile pentru commedia dell'arte, iar în legătură cu aspecte sau porțiuni specifice se menționează o serie de relatări din 1610 despre naufragiul în Bermude (25 iulie 1609) al vasului *Sea-Adventure* aparținînd flotei cu cinci sute de coloniști care urmau să debarce în Virginia (mai ales *True Reportory — Relatarea adevărată* de William Strachey), de asemeni cărțile de călătorii (de exemplu, *The Principall Navigations — Principalele călătorii pe mare*, 1595, de Hakluyt). Gonzalo își împrumută utopia (II, 1) din eseul *Des cannibales (Despre canibali)* de Montaigne, Prospero renunță la magie folosind versuri din *Metamorfozele* lui Ovidiu (traducere engleză de Arthur Golding, 1567). Extrem de numeroase sînt ecourile din operele anterioare ale lui Shakespeare; numai în legătură cu soarta și rolul lui Prospero, G. Wilson Knight stabilește apropieri semnificative de șaisprezece personaje...

Încadrarea *Furtunii* în grupul pieselor romantice se justifică prin aceleași preocupări tematice (conștiința, autocunoașterea, iluzia, relația viață-vis, regenerarea, iertarea etc.), simbolism (marea, miracolele), atmosferă de basm, personaje, stil, limbă; cu alte cuvinte, și aici constatăm „autoîmprumuturi".

Marea noutate structurală a piesei — și nu numai față de *Pericle*, *Cymbeline* și *Poveste de iarnă* — este respectarea celor trei unități neò-clasice: unitatea de timp, loc și acțiune. Se pare, totuși, că unitatea de timp l-a deranjat pe dramaturg, pentru că, așa cum a arătat Ernest Schanzer:

„...în *Furtuna*... Shakespeare își bate joc în modul cel mai amuzant de respectarea întocmai a unității de timp (cerută de critici), făcîndu-l pe Prospero să mimeze în fața spectatorilor stînjeneala inventatorului intrigii căruia nu i se permite s-o neglijeze. Cu toate că ambele intrigi pe care Prospero le-a pus la cale și le regizează în cursul piesei /.../ s-ar părea că reclamă foarte mult timp pentru a fi duse pînă la capăt, în mai multe rînduri Prospero își manifestă grija ca acțiunea să se termine pînă la ora șase după-amiază (cele patru ore coincid oarecum cu durata spectacolului)"[1].

„Renunțarea voită la incredulitate" *(willing suspension of disbelief)* recomandată de Coleridge mai ales iubitorilor de poezie este o premiză obligatorie pentru cititorul sau spectatorul care ia pentru prima oară contact cu oricare din piesele romantice shakespeariene. În cazul *Furtunii*, însă, ea trebuie însoțită de o „renunțare voită la ostilitate", preferabil la o stare de receptivitate binevoitoare dacă nu chiar vecină cu dragostea pioasă față de un Shakespeare care, practic, își încheie cariera de gînditor, poet și dramaturg cu această capodoperă. E starea de spirit a criticilor în intuiția cărora Prospero este Shakespeare însuși, total sau în parte: poetul Thomas Campbell, Ulrici, Dowden, Saintsbury. Identificarea, destul de răspîndită și astăzi, nu are acoperire „științifică", după cum a demonstrat încă Mark van Doren:

„Este Shakespeare Prospero? Este magia lui arta cu care a creat treizeci și șapte de piese? Își îngroapă el acum «cartea», părăsind teatrul și retrăgîndu-se acolo unde fiecare al treilea gînd al său va fi «mormîntul»? Și este acesta mesajul *Furtunii?* Răspunsurile nu sînt deloc ușoare. Shakespeare nu s-a autoportretizat niciodată în dramele sale și e puțin probabil să facă acest lucru acum. Totodată, *Furtuna* nu este o cantată; e încă o piesă și, pe deasupra, una mustind de viață. Găsim într-însa fiare care mîrîie și bețivani cari vomită, nu numai îngeri neprihăniți și magicieni practicînd magia albă; găsim două dintre cele mai frumoase cîntece shakespeariene — *Tatăl tău e-n fund de mare* și *Spre-auriul țărm veniți* — dar și două dintre cele mai vulgare — *Ban, Ban, Ca-caliban* și *Căpitanul, musul, șeful și cu mine.* Iar Ariel nu este numai un muzicant angelic; e și un semănător de zîzanie, un alt Puck fără tragere de inimă în ceea ce face și fără astîmpăr sub povara magiei al cărei purtător este. Cu alte cuvinte, ne putem îndoi că Shakespeare s-a așezat solemn la masa de lucru ca să-și împodobească munca de o viață cu o semnătură secretă. /.../ Dar o semnătură mai bună a fost însăși piesa, pe care, dacă autorul ei ar fi fost înclinat să facă asemenea exerciții, el ar fi putut-o recunoaște ca fiind una din cele mai frumoase opere literare realizate vreodată. Totuși, cu greu se poate presupune

[1] Ernest Schanzer, *Shakespeare and the Doctrine of the Unity of Time*, în „Report of the 16th International Shakespeare Conference", Stratford-upon-Avon, 1974, p. 23.

că Shakespeare a fost conştient de ceea ce a făcut. E mai probabil că a lăsat să treacă momentul cu cinci cuvinte simple: Acum vreau să mă odihnesc"[1].

Revenind însă la ideea că atitudinea „romantică" este necesară pentru o mai bună înţelegere a piesei, să reţinem că bibliografia critică oferă şi *alte* modalităţi, cum ar fi cea a lui Jan Kott[2], atît de contraindicată încît stîrneşte indignarea lui D.J. Palmer, compilatorul unei culegeri de extrase critice despre *Furtuna:*

„Jan Kott are o concepţie sinistră cu privire la *Furtuna.* /.../ De fapt, el subliniază şi mai mult accentul modern caracteristic pus pe conflictele mai întunecate şi profunde din piesă. /.../ e imposibil să nu încerci sentimentul că din moment ce Kott nu găseşte nici un farmec sau nici o frumuseţe vrednică de admiraţie pe insula lui Prospero, el este la fel de opac şi nefericit ca Antonio şi Sebastian, aceşti parteneri ai mizantropiei"[3].

Pe de altă parte, starea de receptivitate afectivă este cu atît mai indicată cu cît în această ultimă capodoperă a sa Shakespeare proclamă, aproape „sistematic", atotputernicia şi perenitatea dragostei sub multiple forme (dragostea dintre sexe, dintre părinţi şi copii, faţă de semeni, faţă de natură şi artă), cu motivările deductibile:

„...dragostea îi conferă omului o existenţă autentică /.../, mulţumită ei omul încetează de a mai trăi în vis; ea îşi dăruieşte plenitudinea persoanei umane, maturizînd-o şi ridicînd-o la dimensiunile unei personalităţi.

În procesul neîntrerupt al reînnoirii, dragostea ne dă certitudinea că el poate remedia, în succesiunea generaţiilor, ceea ce a fost prost întemeiat sau conceput cu incompetenţă. /.../ Totodată, dragostea e cea care dă un fundament justiţiei. /.../

Strămutînd relaţia aparenţă-realitate pe un plan pur intelectual, Shakespeare ar fi terminat prin a sugera că «viaţa e un fel de somn» sau o iluzie. Introducînd-o, însă, într-un context ce unifică natura, arta şi existenţa umană, el sugerează prezenţa unei forţe vitale şi armonizatoare, singura care se poate opune cu succes implacabilei înlănţuiri amintite de Hotspur: «gîndu-i robul vieţii, / Iar viaţa e paiaţa timpului» *(1 Henric IV*, V, 4, 81), pentru că numai «dragostea nu e paiaţa timpului» *(Sonetul 116)*"[4].

---

[1] Mark van Doren, *Shakespeare*, 1939, Doubleday, New York, 1953, p. 288.

[2] Jan Kott, *Shakespeare, Our Contemporary*, 1961, Doubleday, New York, 1964, p. 163–206.

[3] D.J. Palmer, Introducere la „Shakespeare, *The Tempest*", Casebook Series, 1968, Macmillan, London, 1972, p. 23–24.

[4] Alexandru Duţu, *Le réveil de Prospero*, în „Études anglaises", Didier, Paris, No. 3, 1969, p. 229.

Ajungînd la arida totuşi inevitabila trecere în revistă a realităţilor textului, să începem prin a semnala că o trăsătură distinctivă în *Furtuna* este vorbirea „digresivă" sau „discursivă" (rambling, speech), respectiv vorbirea care redă fluxul discontinuu al conştiinţei în momente de tensiune sau de pierdere a lucidităţii: „...ca un lanţ încîlcit; nimic betejit, dar totul în neorînduială" (Theseu, în *Visul unei nopţi de vară*, V, 1, 123–125), „limbă somnoroasă" (Sebastian, în *Furtuna*, II, 1, 210). Elipsa, anacolutul, aposiopeza, parantezele, principalele forme sintactic-stilistice ale vorbirii digresive, sînt prezente în toate piesele romantice, dar în *Furtuna* ele se justifică nu numai în anumite situaţii (psihologice, dramatice), ci şi ca un fundal permanent al piesei.

Un rol special îl joacă vorbirea digresivă reprezentată de paranteze, în primul rînd de propoziţiile relative de tip descriptiv, deci caracterizate prin legătura lor slabă cu antecedentul. După cum semnalam într-un studiu[1], numărul total al propoziţiilor relative din *Furtuna* este ridicat (230 la 2071 de rînduri); cel al propoziţiilor relative descriptive ajunge la 60% (134 din 230), iar din acestea, ceva mai puţin de 50% (63 faţă de 134) sînt de tip digresiv (cf. de ex. *Visul unei nopţi de vară*, cu 85 propoziţii relative la 2113 rînduri; din ele nici una nu este digresivă).

Unele au un caracter explicativ forţat ca în: „*Gonzalo (către Antonio):* ...cînd eram în Tunis, la nunta fiicei tale, *care e acum regină*" (II, 1, 96–97), cu sublinierea evidentă a pleonasmului, ca în: „*Gonzalo:* Dar ciudăţenia */acestui fapt/* este – *ceea ce e aproape de necrezut* – *Sebastian:* Cum sînt multe ciudăţenii vădite" (II, 1, 56–58), firesc, dar cu abateri sintactice, ca în: „*Ariel (către Prospero):* Toţi marinarii grămădiţi sub punţi; */Pe cari / Who /, cu o vrajă adăugată trudei lor, / I-am lăsat adormiţi*" (I, 2, 230–231). Ca în numeroase alte rînduri, în aceste exemple pronumele relativ e depărtat de antecedent: *The mariners all under hatches stow'd/Who.../*.

Alteori propoziţiile relative digresive întăresc conţinutul exprimat în regentă, ca în „*Prospero:* O făţărnicie... la fel de mare / Ca încrederea ce aveam în el; *care nu avea margini*" (I, 2, 95–96).

Deosebit de instructive sînt propoziţiile relative slab legate de antecedent, dar exprimînd conţinuturi importante. Două enunţuri de tipul acesta accentuează trăsătura de caracter esenţială a Mirandei, compasiunea (sentiment care va da naştere dragostei ei pentru Ferdinand): „*Miranda:* ...un vas falnic, / *(Care, neîndoios, purta fiinţe alese)*, /Făcut fărîme" (I, 2, 6–8); „*Prospero:* Priveliştea îngrozitoare a naufragiului, *care a răscolit / În tine însăşi esenţa milei*, / Am rînduit-o" etc. (I, 2, 26–28).

Într-una din replici, Caliban subliniază într-o paranteză, mai importantă parcă decît propoziţia principală, independenţa sa de odinioară:

---

[1] L.L., *Vorbirea digresivă şi fluxul conştiinţei în „Furtuna"*, în „L.L., *Studii shakespeariene*", Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1976, p. 145–165.

„Căci eu sînt toți supușii ce-i ai / (Eu) *care /Which/ altădată îmi eram singur rege*" (I, 2, 341–342).

Tot printr-o propoziție relativă digresivă, Prospero biciuiește conștiința lui Sebastian: „...care, cu Sebastian, / *(Al cărui chin lăuntric este de aceea cumplit)*, / Ai vrut să-l omori pe rege" (V, 1, 76–78).

Justificările psihologice ale licențelor sintactice rămîn operante și în cazul licențelor versificatorice, dintre care cea mai evidentă este folosirea versului alb „continuu" (run-on lines) sau angambament, respectiv a versului alb ce nu permite pauza. Un exemplu interesant este prima replică din actul I, scena 2 (imediat după scena furtunii magice). Plină de compătimire pentru naufragiați, Miranda îl roagă pe Prospero să potolească marea; iar zbuciumul ei este exprimat în cele 13 versuri nu numai în mod explicit (propoziții exclamative, interjecții, imperative, repetiții etc.), ci și indirect, o dată printr-o paranteză de tip digresiv (am amintit-o mai sus) și de patru ori prin angambamente care, fiind vorba de primele rînduri ale unei scene noi, foarte importantă, nu pot fi nicidecum considerate ca neglijențe:

„If by your Art, my dearest father, you *have* (vb. auxiliar)
Put the wild waters in this roar, allay theam". (vers. 1–2)
„Had I been any god of power, I *would* (vb. aux.)
Have sunk the sea within the earth or *ere* (conj.)
It should the good ship so have swallow'd *and* (conj.)
The fraughtinng souls within her". (vers. 10–13)

Nu întîmplător am folosit termenul „neglijențe". Într-o caracterizare generală a pieselor romantice shakespeariene, Morton Luce, îngrijitorul primei ediții a *Furtunii* în „The Arden Shakespeare", făcea și următoarele remarci:

„Mai putem observa, după cum ne-o sugerează și caracterul abrupt al propozițiilor și țesătura destrămată a versurilor din aceste piese tîrzii, că autorul lor scrie, dacă nu neglijent, în orice caz cu o mai puțin concentrată hotărîre și cu o mai slabă concentrare artistică /.../"[1].

Din fericire, în noua ediție Arden, Frank Kermode a reabilitat și *Furtuna* și celelalte piese romantice:

„...ne puteam aștepta ca ultimele piese să trădeze același control inegalabil al limbii și imaginii pe care l-am întîlnit anterior; și așa s-a și întîmplat. Întîlnim aici rareori limbajul care explorează extensiv similitudinile cu ajutorul cărora îi sînt ornate ideile, dar foarte des limbajul care imită exprimarea oamenilor aflați sub imperiul unor trăiri intense, trecînd, mai mult sau mai puțin conștient, de la o idee la alta prin calambururi sau prin asociații relevante. Astfel:

[1] Morton Luce, Introducerea la *The Tempest*, „The Arden Shakespeare", Methuen, London, 1926, p. LV.

«Avînd asupră-i cheia / Slujbașului și-a slujbei, i-a-nstrunit / Pe voia inimii» (I, 2, 83–85);

«Părăsind-o, / Ne-am înecat, dar unii am scăpat: / Îndemn de-a săvîrși o faptă mare! / Prologul ei, trecutul, iar ce-o fi / Vom face noi» (II, 1, 258–262).

Metafora scînteiază o clipă și este rareori îndeajuns de dezvoltată ca s-o putem cataloga și analiza. Totodată, ritmul de bază al pentametrilor iambici devine mai insesizabil, un refren greu de surprins în vălmășagul gîndului. Shakespeare mai arată încă interes pentru tropi și figurile formale dar acestea, ca și ritmul pentametrului, sînt înghițite de involuțiile unui limbaj natural în artificialitatea sa și scăpînd atenției spectatorilor, ațintită spre legătura dintre interesele personajelor și situațiile create. Pe de altă parte, complexul general al evenimentelor din piesă e din ce în ce mai bine și mai tipic înfățișat de mișcări mai largi ale gîndirii și imagisticii din afara lumii piesei. În felul acesta putem și chiar trebuie să încălcăm hotarele teologiei morale cînd discutăm *Furtuna*, pe cîtă vreme nu am dori să facem aceasta cînd discutăm *Comedia erorilor*. Acest nou interes pentru calitățile tipice ale narațiunii personajului și ale exprimării îl înlocuiește pe cel vechi, preocupat de simpla juxtapunere a obiectelor neasemănătoare, fie că ele sînt cuvinte sau idei — primele generînd calambururi, iar ultimele lungi expuneri formale de genul celor din *Doi tineri din Verona* — deși se punea mult accent pe această problemă a alăturării în gîndirea sec. al XVI-lea și, mai cu seamă, în poetici, atunci cînd ele dădeau prescripții pentru metaforă. Marea schimbare ce se observă la Shakespeare este rezultatul unei înțelegeri sporite a obiectului precum și a mijloacelor aflate la îndemîna poetului"[1].

„...ultima perioadă reprezintă apogeul realizărilor lui Shakespeare."[2]

Ca în *Comedia erorilor*, aproape toate personajele trec prin momente față de care reacționează exprimînd sentimentul de uimire, ca pentru a confirma încă o dată dictonul antic „filozofia începe cu uimirea". Abundă exclamațiile, propozițiile exclamative, epitetele, vocabularul din sfera semantică a sentimentului; iar asupra acestuia din urmă atrag atenția mai mulți cercetători, oprindu-se mai ales la cuvîntul *strange* (ciudat, straniu) și derivatele — *strangely* (în chip ciudat), *strangeness* (ciudățenie, caracter ciudat), precum și la *wonder* (minune; minunăție), *wondrous* (minunat, uimitor). Stauffer înregistrează 28 de cazuri[3], Brower vorbește despre

---

[1] Frank Kermode, Introducere la „Shakespeare, *The Tempest*", „The Arden Shakespeare", 1954, Methuen, London, 1971, p. LXXVIII–LXXIX.
[2] *Ibid.*, p. LXXXI.
[3] Donald A. Stauffer, *Shakespeare's World of Images*, 1949, Indiana University Press, Bloomington-London, 1966, p. 355.

„aproximativ 17“ reluări numai pe baza lui *strange*[1] și comentează, printre altele:

„«Ciudățenia» celor petrecute este cel mai bine definită de remarcile pe care le face Alonso aproape de sfîrșitul piesei:

«Nu-s întîmplări firești — din ce în ce-s / Mai minunate» (V, 1, 226—227);

«E-un labirint din cele mai ciudate, / Și tot ce s-a-ntîmplat întrece firea / Și rosturile ei» (ibid., 242—244).

Întîmplările sînt «nefirești» într-un sens larg al termenului folosit în sec. al XVII-lea, adică în afara ordinii care include toate lucrurile create /.../. Dintre analogiile existente în piesă aceasta este probabil cea mai vagă și mai apropiată ca efect de unitatea de atmosferă a poeziei romantice din sec. al XIX-lea. Întîlnim, totuși, și o metaforă mai precisă a «ciudățeniei», cea a «creaturilor nou create». De la «întîmplarea... ciudată foarte» a naufragiului (I, 2, 178) ajungem la marea durere a lui Alonso:

«Moștenitorul meu / De Neapol și Milan, ce pește straniu / Din tine s-a-nfruptat?» (II, 1, 118—120), apoi la descoperirea lui Caliban de către Trinculo — «Ciudat pește!» (II, 2, 28). Într-o asemănătoare antifonie comică, Miranda găsește că Ferdinand e «un chip divin» (I, 2, 414), iar Ferdinand îi răspunde «o, minune!» Ceva mai departe, Caliban îl numește pe Trinculo zeul său și exclamă: «minune-a lumii!»“[2].

M.C. Bradbrook stăruie asupra „descoperirilor“ din piesă:

„Nota finală este descoperirea (poate că aici călătoriile pe mare devin relevante dincolo de sensul lor curent). Miranda descoperă mai multe decît este clar imediat atunci cînd vede o mîndră lume nouă de oameni frumoși într-un grup în care intră Antonio și Sebastian, iar aceștia descoperă cel puțin pe cineva care poate să-i stăpînească fără să trădeze; cum declară succint Gonzalo:

«Doar un drum,/ Și Claribela și-a găsit un soț; / O soață Ferdinand, cînd tocmai / Era pierdut; el, Prospero, ducatul, / Pe-un biet ostrov; iar noi ne-am regăsit / Cînd nu eram ai noștri» (V, 1, 208—212)“[3].

Ca și în cele trei piese anterioare, mai ales în *Cymbeline*, minunile reale se confundă cu cele aparente, tot astfel după cum ștergerea contururilor nete apare și în relația realitate-iluzie:

---

[1] Reuben A. Brower, *The Mirror of Analogy*, în „Casebook Series“, *Op. cit.*, p. 156.

[2] *Ibid.*

[3] M.C. Bradbrook, *The Growth and Structure of Elizabethan Comedy*, 1955, Cambridge University Press, Cambridge, 1987, p. 206.

„Lumea din *Furtuna* seamănă întrucîtva cu ultimele picturi ale lui Turner, reprezentările acelea ale corăbiilor în zăpada în care atmosfera, fantasmele şi formele monstruoase ale furtunii, învălmăşite cu marea ce se desface în spume albe, au încețoşat într-atîta înfăţişarea obişnuită a lucrurilor încît e imposibil să distingem nava de elementele care o înconjoară, să separăm solidul de impalpabil, iluzoriul de real.

Numai dacă ne aducem aminte că acţiunea se petrece pe o insulă, că dincolo de perimetrul piesei există o ţară mai puţin enigmatică — Neapole, Milan sau Tunis /.../ — putem găsi o realitate cît de cît stabilă, iar în actul IV pînă şi aceasta se destramă. Prospero se hotărăşte să le arate îndrăgostiţilor «un tertip al artei mele» (IV, 1, 41) şi scena se umple cu făpturi ale iluziei, Iris, Ceres, nimfe şi secerători. Ele vorbesc, dansează, apoi dispar la poruncă. Prospero se întoarce spre Ferdinand şi Miranda, le explică natura acestei iluzii pentru a o identifica apoi cu lumea de dincolo de insulă:

«Şi întocmai / Ca funigeii viziunii, turnuri / Cu turlele în nori, palate mîndre, / Solemne temple, chiar întreg pămîntul, / Cu tot ce-a moştenit, se vor topi / Ca şi alaiul umbrelor acestea / Şi-n urma lor nu vor lăsa o dîră» (IV, 1, 151—158). Încă de la începutul perioadei elisabetane, actorul fusese asociat cu visele şi umbrele, simbolizînd tot ce este iluzoriu şi imaterial. Aici, în *Furtuna*, condiţia actorului şi a omului care îi urmăreşte jocul la teatru s-au identificat şi relaţia spectator—piesă a devenit stranie şi tulburătoare, tulburătoare prin ineditul ei. În toate piesele shakespeariene de pînă acum metafora teatrului operase întotdeauna ca punte între spectatori şi domeniul scenei. Ea dirija legătura dintre actori şi spectatori pe care se baza drama elisabetană, reamintindu-le acestora din urmă că viaţa conţine elemente ale iluziei, că cele două lumi nu sînt chiar atît de separate cum se putea presupune. Acum, barierele au fost înlăturate total; metafora teatrului, ca şi deosebirea pe care se întemeia, nu mai există. Pe măsură ce explicaţia lui Prospero se apropie de sfîrşit, spectatorii din teatru par să-şi piardă identitatea. Viaţa a fost înghiţită de iluzie. Spectatorii din teatru nu se deosebesc calitativ de Ferdinand şi Miranda; ei sînt actori, pentru moment tăcuţi, care urmăresc o piesă în piesă"[1].

Implicarea în acest fel a spectatorului sau cititorului în reacţiile sufleteşti ale personajelor (uimirea provocată de descoperirea „lumii noi" reale sau iluzorii) este una din căile de acces spre complexa problematică a unei piese despre care M.C. Bradbrook spunea că „poate fi citită aproape în tot atît de multe feluri ca şi *Hamlet*"[2]. O altă cale este urmărirea imaginilor: deşi „sărace" sau „puţine" potrivit unor opinii curente, ele sînt foarte pregnante şi se constituie „deschideri".

---

[1] Anne Righter, *Shakespeare and the Idea of the Play*, 1962, Penguin, Harmondsworth, 1967, p. 181—182.
[2] M.C. Bradbrook, *Op. cit.*, p. 205.

Fondul *sonor* al piesei a fost pus în primul plan încă de Caroline Spurgeon:

„Imaginea dominantă în *Furtuna* este /.../ ceva mult mai subtil decît ceea ce am întîlnit pînă acum, pentru că nu e exprimat printr-un singur grup de imagini care să se subsumeze cu uşurinţă unui titlu, ci mai curînd prin însăşi acţiunea şi atmosfera piesei... /.../

/.../ piesa însăşi este o simfonie perfectă a *sunetului* şi prin sunet sînt reprezentate contrastele şi mişcarea, de la dezacordurile stridente ale începutului pînă la armonia senină a finalului.

Poposind în diferitele părţi ale insulei, auzim freamătul vîntului şi mugetul apelor, strigătele oamenilor care se îneacă, ecourile tunetului; urechile ne sînt asaltate de răgetele fiarelor sălbatice, sporovăiala maimuţelor şi sisiitul viperelor, răcnetele şi chiotele de beţivi ale lui Caliban şi ale prietenilor săi, hăulitul vînătorilor, urletele cîinilor şi alte zgomote «ciudate, dogite, nedeslușite» şi înfiorătoare; iar, pe de altă parte, surprindem sunetele familiare şi întremătoare din peisajul englez, strigătul bufniţei, cîntatul cocoşului, lătratul cîinelui, auzim «zumzetul miilor de leneşe-alăute», ne desfată alternarea cîntecelor şi melodiilor dulci, gingaşe şi vrăjite cu toba şi fluierul lui Ariel sau dangătul nepămîntean al nimfelor mării şi, printre acestea, repetatele refrenuri ale muzicii «minunat de dulci», adormitoare şi solemne, cu ajutorul căreia magia severă este înlăturată şi totul se încheie cu pacea"[1].

Rolul muzicii în *Furtuna* e discutat amplu de John Cutts într-un studiu din care desprind ideile principale. Dezordinii din microcosm (detronarea lui Prospero), vestită de furtuna grozavă de la începutul piesei, îi va pune treptat capăt puterea muzicii — în interpretarea criticului, „muzica sferelor". Frank Kermode are dreptate cînd afirmă că muzica lui Ariel a potolit furtuna, dar revenirea la ordine şi armonie pare să aibă o semnificaţie mai adîncă: legenda Circei şi a insulei ei cu sirene e folosită aici ca bază a intrigii, influenţele nefaste sînt înlocuite cu puterea benefică a lui Prospero, senzualelor sirene li se substituie „duhul aerian" Ariel. Primele sale două cîntece care îl conduc pe Ferdinand la peştera lui Prospero (I, 2) sînt eficace asemeni vrăjilor Circei. O altă melodie îl conduce la Miranda. Prospero, încîntat că tinerii s-au plăcut, atribuie acest fapt muzicii lui Ariel.

Numai Ferdinand şi Gonzalo aud muzica cerească. Pe Gonzalo „muzica solemnă" a lui Ariel îl adoarme numaidecît. Ceva mai tîrziu e cuprins de somn şi Alonso, care a început să aibă mustrări de conştiinţă pentru uneltirile sale împotriva lui Prospero. Antonio şi Sebastian rămîn treji — muzica

---

[1] Caroline Spurgeon, *Shakespeare's Imagery and what it tells us*, 1935, Cambridge University Press, Cambridge, 1965, p. 300–301.

din insulă nu are nici o putere asupra lor pentru că sînt nereceptivi la armonie şi se pregătesc de omor.

În mai multe rînduri, cîntecele lui Stephano, Trinculo şi Caliban contrastează cu muzica celestă a lui Ariel, care, totuşi, ştie să preia tonalitatea chefliilor ca să-i zăpăcească (III, 2, 132–144). Stephano crede că e muzica necuratului, Trinculo cere iertare pentru păcatele sale, iar Caliban îi asigură că nu trebuie să le fie teamă şi într-un pasaj extrem de revelator lasă să se înţeleagă că muzica din insulă a avut o putere considerabilă asupra lui înainte de a-i fi pus gînd rău lui Prospero („Ostrovu-i plin de zvonuri, / De sunete şi dulci cîntări" etc. – III, 2, 147–155). Prin cîntec, Ariel le sugerează răsculaţilor direcţia pe care trebuie s-o urmeze şi astfel le întîrzie punerea în aplicare a planului ucigaş (III, 2, 161–165). Tot Ariel şi ceata duhurilor însoţitoare intervin atunci cînd Antonio şi Sebastian se pregătesc a doua oară să-i omoare pe Alonso şi Gonzalo. Banchetul magic (III, 3, 18–52) aminteşte foarte mult de ospăţul Circei şi, totodată, e comparabil cu scena anterioară. Ca şi Caliban, Trinculo şi Stephano, Antonio şi Sebastian sînt în dezacord cu armonia de pe insulă. În mijlocul banchetului, Gonzalo şi Prospero (într-un aparteu) interpretează simbolic duhurile cu „înfăţişare monstruoasă" în termeni ce sugerează transformarea de către Circe a fiinţelor omeneşti în animale. Nu spiritele stranii sînt bestiale (ele se integrează în armonia din insulă), ci Antonio şi Sebastian, „mai răi ca diavolii".

Piesa-mască (IV, 1, 60–138) e ţesută pe canavaua ideii că muzica simbolizează armonia din macrocosm şi din microcosm: este reprezentarea directă a funcţiei muzicii de a binecuvînta proiectata unire prin căsătorie, cu zeităţile ce coboară pentru a sancţiona blagoslovirea pe care ca întemeietori ai armoniei au dreptul să o acorde. Ceea ce este de-a dreptul extraordinar e faptul că niciodată de acum înainte în drama iacobită a trupei „Oamenii regelui" piesa-mască nu avea să mai fie folosită pur şi simplu pentru a înfăţişa binecuvîntarea de către zei a unei uniri prin căsătorie.

Prin Ariel, Prospero orientează legendele despre Circe şi sirene de la desfrîu şi distrugere spre dragoste legiuită şi siguranţă, ospăţul Circei de la legendara nebunie la o reîntronare a raţiunii sănătoase şi farmecele Medeii (Ovidiu, *Metamorfozele*) de la magia neagră la magia albă.[1]

Dintre imaginile „aer" – „apă" – „foc" – „pămînt" (respectiv cele patru substanţe simple care, potrivit vechii filozofii naturale, alcătuiau universul fizic), „apa" este elementul dominant în *Furtuna*, menţionat ca atare sau prin particularizări ca „marea", „mlaştina", „izvorul", „lacul" etc.

Parte integrantă a decorului insular, apa apare frecvent în opoziţie sau în simplă alăturare cu celelalte substanţe simple: „al apei clocot" – „focul" şi „pămîntul", poate şi cu „bolta" (= aerul) (Miranda, în I, 2, 1–11),

[1] John P. Cutts, *Music and the Supernatural in „The Tempest"*, în „Casebook Series", *Op. cit.*, p. 196–207.

„focul" — „valuri" (Ariel, în I, 2, 203—205), „volbura de ape" — „vîlvătaie" (Ariel, I, 2, 211—212), „mîlul adîncului sălciu" — „vinele pămîntului" (Prospero, I, 2, 252—255), „mare", „foc", „vînturi", „aerian", „pămînt" (Prospero, V, 1, 42—55) etc., iar ca imagine „ornantă" numai aparent întîmplătoare o întîlnim sub forma de metaforă dezvoltată în discuţia dintre Sebastian şi Antonio cînd aceştia pregătesc complotul:

„*Sebastian:* Sînt apă stătătoare. *Antonio:* Te-aş învăţa să curgi. *Sebastian:* Încearcă! Lenea, / Mie-n sînge şi mă-ndeamnă la reflux. *Antonio:* /.../ Adesea, cei nevolnici, / Urmînd refluxul fricii sau al lenii / Se duc afund" (II, 1, 229—236).

Ca imagine „revelatoare", apa se asociază cu pămîntul în plămada lui Caliban — în opoziţie cu aerul şi focul, care îl caracterizează pe Ariel.

Ca în *Antoniu şi Cleopatra* şi *Pericle*, marea e principala configuraţie a apei în *Furtuna*, unde apare şi într-un număr de compuse: *sea-change* (schimbare pricinuită de mare), *sea-marge* (ţărmul mării), *sea-nymph* (nimfă a mării), *sea-side* (ţărmul mării), *sea-sorrow* (suferinţele îndurate pe mare; pribegia pe mare), *sea-storm* (furtună pe mare), *sea-swallowed* (înghiţit de mare), *sea-water* (apa mării). În mai multe rînduri, furtuna se asociază în text cu marea sau devine un sinonim contextual al ei.

În capitolul rezervat *Furtunii* în *The Development of Shakespeare's Imagery*, W.H. Clemen subliniază că, spre deosebire de tragedii, catastrofa are loc la începutul, nu la sfîrşitul sau la mijlocul piesei, cu urmarea că furtuna (reală, deşi magică) e mai curînd o reminiscenţă, un ecou („amintirea", după cum arată unii cercetători, e şi ca un leit-motiv, *n.n.)*. „Furtuna de pe mare" stăruie în amintirea noastră împreună cu vîntul, apa şi elementele dezlănţuite, constituind unul din semnificativele şiruri de imagini prezente în întreaga piesă. Shakespeare le foloseşte în mod variat (astfel, în funcţie de personaje), adesea discret, iar distribuţia lor pe acte şi scene aruncă o anumită lumină şi asupra tehnicii sale dramatice.

Scena a 2-a e plină de ecoul imaginilor din prima, dar Prospero îi povesteşte Mirandei şi despre furtuna anterioară (cînd au plecat surghiuniţi pe mare — v. I, 2, 148—151); în felul acesta se stabileşte o corelaţie între prima furtună („vina") şi cea de a doua („ispăşirea"). Miranda îl roagă pe Prospero să-i explice motivele pentru care „a stîrnit această furtună", apoi ni se înfăţişează Ariel, „un fel de duh al furtunii", a cărui viziune despre aceasta „este *de sus*, din regiunile cerului, iar referirile lui la Iupiter şi Neptun sugerează rolul său de zeitate ce îndrumează volbura". (Aici Clemen trimite la Morton Luce, *The Tempest*, în „The Arden Shakespeare", *Op. cit.)*

Spre sfîrşitul scenei, cele două cîntece ale lui Ariel ne reamintesc din nou despre mare, acum potolită. În cîntecul al doilea, adîncul mării, mărgeanul şi perlele ne transferă într-o zonă magică.

În II, 1, marea este evocată puternic dintr-un punct de vedere diferit. Francisco descrie lupta disperată a lui Ferdinand împotriva mării ostile (imaginea mării ostile față de om e mereu accentuată). În scena următoare Trinculo are o viziune proprie a furtunii cînd vorbește despre „norul ăla negru... aduce cu o butie hodorogită, gata să-și verse licoarea" (II, 2, 20–22).

În III, 3, lunga replică a lui Ariel care rezumă condiția celor trei trădători cuprinde imagini mai pronunțate și mai variate privind marea, elementele, apele și furtunile.

În ultimul act, elementele sînt evocate din nou și se întrepătrund în impresionanta replică de rămas-bun a lui Prospero. Privită din punctul de vedere al structurii piesei, această replică are funcția de a evoca o dată mai mult puterile naturii. Făgăduiala lui Prospero — „o mare lină, vînt prielnic" (V, 1, 314) — e ultima verigă din acest lanț al imaginilor. Ea semnifică finalul fericit al piesei și reprezintă un contrast față de începutul primului act.[1]

Pentru R.A. Brower, *Furtuna* este „o dramă a metamorfozei ovidiene" (v. *Metamorfozele* în traducerea engleză a lui Golding), interpretată în sens filozofic de Shakespeare — „întoarcerea la stabilitate după perturbarea gradului" (v. discursul lui Ulise despre grad în *Troilus și Cresida*, I, 3, 83 și urm., *n.n.)*. Schimbarea sau „metamorfoza" este tot timpul reprezentată sau sugerată de „adormire și trezire", „vise și stări onirice", „muzică", „zgomote", metafore ale „înghițirii de către mare" și imagini ale „norilor". Citez, fără a mai rezuma:

„...metafora-cheie este «schimbarea pricinuită de mare», sintagma-cheie din cîntecul lui Ariel. /.../ În acest cîntec, «oasele» se transformă în «mărgean» și «ochii» în «mărgăritare». «Preschimbarea în ceva bogat și straniu»... este un transfer ce «depășește natura». Transformarea datorită mării e o metaforă pentru «transformare magică» /.../. /.../ «Bogat», împreună cu «mărgean» și «mărgăritare» anticipează imaginile luxuriante ale pasajelor și scenelor din lumea viselor"[2].

Din comentariile asupra *norilor* făcute de același autor:

„«Norii» nu apar în scena furtunii de la începutul piesei, dar atunci cînd Trinculo vede că «se apropie o altă furtună»... (II, 2, 19–20), ni se reamintește furtuna inițială. Norul suferă o schimbare determinată de optica specifică a lui Trinculo (e «ca o butie hodorogită» etc., rîndurile 21–22). Acest nor caraghios e foarte diferit de «norii scămoși» (I, 2, 191–192) pe care călărește Ariel, cu toate că și ei sînt asociați cu furtunile. Norii din

---

[1] W.H. Clemen, *The Development of Shakespeare's Imagery*, 1951, Methuen, London, 1966, p. 182–187.

[2] Reuben A. Brower, *The Mirror of Analogy*, „The Fields of Light", 1951, în „Casebook Series", *Op. cit.*, pp. 164–166.

memorabila replică a lui Caliban sînt cei ai lui Caliban și ai zeităților din piesa-mască:

«și-n visu-mi, norii / Îmi par că se desfac, spre-a-mi arăta / Comori ce stau să cadă» (III, 2, 152–154).

/.../ în replica lui Prospero despre «turnurile / Cu turlele în nori» (IV, 1, 152) ei devin un simbol al splendorii imateriale a lumii. Una din metaforele subordonate, «topirea în aer» și «destrămarea» norilor, este preluată mai tîrziu de Prospero cînd vorbește despre curteni:

«...vraja se destramă grabnic; / Și, după cum topește aurora / A nopții bezne, simțurile lor / Încep s-alunge ceața ce ascunde / Lumina minții» (V, 1, 64–68).

Această destrămare a norilor nocturni (sugerată și de «ceață») este o figură de stil pentru trecerea de la nebunie la sănătate, de la ignoranța funestă la percepțiile clare ale rațiunii. Deși imaginile legate de nori sînt atît de variate, ele au o aceeași valoare simbolică pentru că, fie că sînt nori de furtună, nori încărcați de bogății himerice sau nori ai furtunii sufletești, ei sînt permanent și în chip magic lipsiți de consistență. Cititorul simte o anumită asemănare între experiențe atît de diferite cum sînt o furtună pe mare, o nălucire la beție, o viziune a frumuseții cerești și pămîntești sau o regenerare spirituală. Secvența norilor, ca un arc de metaforă, e într-o relație perfectă cu mișcarea dramatică gradată dinspre furtună și pedeapsă către vreme frumoasă și împăcare, imaginile avînd înțelesuri din ce în ce mai îndepărtate de vreo furtună reală"[1].

Tema metamorfozei sau a regenerării se confundă în bună măsură cu cea a conștiinței, element care devine prioritar dacă ținem cont de versurile lui Prospero privind readucerea la ordine a principalilor săi inamici:

„S-au pocăit; / Și-acesta a fost unicul meu țel" (V, 1, 28–29).

De fapt, singurul care s-a căit cu adevărat este Alonso, cel mai receptiv din punct de vedere moral („Părea că-mi spune despre asta valul; / Că vîntul mi-o șoptește și că-n tunet, / Cumplitul și profundul bas de orgă,/ Cuvîntul «Prospero» se deslușea / Ca un ison al mîrșăviei mele" — III, 3, 96–99). Lucrurile sînt mai neclare în cazul lui Sebastian și Antonio.

Conștiința lui Sebastian este într-o stare de semisomnolență. Cînd Antonio îl instigă la crimă (II, 1, 212 și urm.), el nu are „nici o speranță" că Ferdinand „nu s-a înecat" (rîndurile 245–246), apoi îl întreabă pe Antonio: „Dar conștiința ta —" (283); totuși acceptă ticăloșia. În III, 3, Gonzalo afirmă într-un aparteu: „Tustrei sînt scoși din minți; păcatul lor, / Lucrînd încet, asemenea otravei, / Le roade cugetele" (vers. 104–106), iar în ultimul act, Prospero îl înfierează ca „unealtă" și-l pedepsește cu mustrări de conștiință — întîi, adresîndu-i-se direct („Acum, Sebastian, ești chinuit /

[1] *Ibid.*, p. 160–161.

Pentru acestea toate", V, 1, 74), apoi făcînd un comentariu tangențial cînd vorbește cu Antonio („tu, care, împreună cu Sebastian, / — Al cărui chin lăuntric e cumplit" — vers. 76—77). (De remarcat că postura de hipnotizator fusese luată de Prospero nu numai cînd a adormit-o pe Miranda — I, 2, 185—186 — , ci și ca să-l imobilizeze pe Ferdinand: „/simți/ Povara vinii care — atît de greu /Ți-apasă conștiința" — I, 2, 467—468).

Conștiința lui Antonio, uzurpatorul lui Prospero și, pe insulă, cel care plănuiește uciderea lui Alonso, e adormită de-a binelea, după cum declara singur: „Pe unde-i? Dac-ar fi o bătătură / Mi-aș încălța papucii; dar zeița / N-o simt în piept. Între Milan și mine / Îngheață douăzeci de conștiințe / Și se topesc pîn-a-mi sta-n drum" (II, 1, 284—288). Ca și Sebastian, e prins în furtuna sufletească dezlănțuită de Ariel și, potrivit lui Gonzalo, păcatul „îi roade cugetul", dar după ce a fost iertat nu aflăm nimic despre reacțiile sale — pînă la sfîrșitul piesei păstrează tăcere deplină.

Cît despre Caliban, conștiința este un lucru cu totul străin de mentalitatea sa, în ciuda eforturilor didactice ale lui Prospero.

Tema autocunoașterii e formulată explicit în contextul „unicului țel" al lui Prospero (căința vinovaților) din importanta replică de la începutul actului V, cînd îi spune lui Ariel:

„Mergi, dă-le drumul. / Să-i smulg din vrăji; cînd le redau simțirea, / Vor fi ei înșiși" (V, 1, 30—32).

J. Middleton Murry comentează întregul pasaj, apoi stabilește legătura cu tema natură-educație *(nature — nurture)*;

„«Ei înșiși» — nu ceea ce au fost, ci ceea ce ar trebui să fie. Interpretarea nu este cîtuși de puțin forțată. Gonzalo, mai tîrziu, explică în termeni clari: «iar noi ne-am regăsit / Cînd nu eram ai noștri» (V, 1, 211—212).

Insula, așadar, e o țară: o țară condusă de un om care a devenit el însuși și are dorința, voința și puterea de a-i face pe alți oameni ei înșiși. Miranda este ceea ce este pentru că i-a fost elevă:

«pe insula aceasta / Te-am învățat mai multe decît află / Prințesele ce-au timp să trîndăvească / Și dascăli nu-ntr-atît de grijulii» (I, 2, 171—174).

Aici e deosebirea dintre Miranda și Perdita; și e o deosebire importantă pentru că ține de esența gîndirii lui Shakespeare. Nu e o deosebire privind firea imaginativă a acestor ființe drăgălașe. Nu trebuie să spunem că Perdita e copilul naturii, iar Miranda copilul artei. Ele sînt creaturi de același gen. Deosebirea stă numai în aceea că în *Furtuna* Shakespeare vrea să-și expliciteze ideea: bărbații și femeile nu devin ei înșiși cu adevărat numai datorită Naturii, ci și prin Educație. Așa se face că, în ciuda puterii sale, Prospero nu reușește să-l schimbe pe Caliban, deoarece el este

«Un drac împieliţat de-a cărui fire / Învăţătura nu s-a prins. Degeaba / A fost întreaga-mi trudă omenească» (IV, 1, 188–191).

Gîndul acesta e vital pentru *Furtuna*. Insula e o ţară unde prin Artă sau Educaţie Prospero transformă Natura omului în Natură Umană adevărată. În cazul răufăcătorilor, procesul, datorită necesităţilor dramatice, trebuie să fie de scurtă durată şi, ca să spunem aşa, magic; dar trebuie să-i înţelegem semnificaţia. Pentru că Prospero are în vedere acest proces"[1].

„Shakespeare îşi exprimă clar convingerea că omenirea nu poate progresa printr-o revenire la primitivism."[2]

Partitura rezervată cuvîntului-imagine *carte (book)* este relativ modestă ca întindere, dar nu e deloc neglijabilă prin conotataţii şi, în primul rînd, ca acompaniament la firul melodic al Artei / Educaţiei / Culturii, cu care se confundă uneori. Cărţile sînt cel mai preţios bagaj pe care credinciosul sfetnic al lui Prospero, Gonzalo, l-a pus în nava-„epavă" a surghiunitului:

„*Prospero:*... şi cum ştia / Că ţin atît de mult la cărţi, mi-a dat, / Din propria-mi bibliotecă, tomuri / Ce-mi sînt mai scumpe ca ducatul" (I, 2, 165–168).

Pe insulă, Prospero studiază în continuare:

„Acum, la carte, / Căci pînă s-amurgească mai sînt încă / Destule de făcut" (III, 1, 94–96)

şi în actul deznodămintelor renunţă la carte şi baghetă, cele două simboluri ale artei sale:

„...apoi bagheta-mi frîng / Şi-o-ngrop la cîţiva stînjeni în pămînt, / Iar cartea mai afund am s-o înec / Decît s-a-ncumetat vreodată plumbul" (V, 1, 54–57).

După ce Caliban, încîntat de „licoarea cerească", jură pe „sticla aceea" că va fi „supusul credincios" al lui Stephano, acesta, batjocoritor, înlocuieşte „sfînta carte" cu „clondirul", arma eficace a colonizatorilor europeni: „Hai, jură şi tu; pupă cartea" (II, 2, 153), întocmai cum îi ceruse lui Trinculo: „Na, sărută cartea / Evanghelia" (rîndul 139).

Totodată, „cărţile" lui Prospero, respectiv ştiinţa, învăţătura, sînt duşmanul cel mai de temut al primitivului, după cum reiese cu deosebită claritate din îndemnurile pe care i le adresează Caliban noului stăpîn, Stephano:

---

[1] John Middleton Murry, *Shakespeare's Dream*, în *Shakespeare*, 1936, fragment reprodus în „Casebook Series", *Op. cit.*, p. 113–114.
[2] *Ibid.*, p. 116.

„Păi, cum ţi-am spus, / Se culcă-n fiecare după-masă — / Atunci ia-i cărţile şi căsăpeşte-l / Poţi creierii cu parul să-i faci zob, / Cu-o ţeapă maţele să-i scoţi, sau gîtul / Cu brişca să i-l tai. Dar mai întîi, / Pe cărţi vezi să pui mîna — fără ele / E prost ca mine, nu-l ascultă nimeni, / Chiar duhurile îl urăsc de moarte. / Vezi, dar, de-i arde cărţile" (III, 2, 98—106).

Interpretată ca sinonim pentru „magia albă", cartea lui Prospero s-ar părea că intră în ceea ce s-ar putea numi „războiul cărţilor" (aprox. 1590—1610), posibil ca răspuns întîrziat la cărţile de necromanţie ale doctorului Faust de Christopher Marlowe (*Istoria condamnabilei vieţi şi a meritatei morţi a doctorului John Faust*, 1605)[1].

Tema *muncii* şi a *slujirii*, strîns legată de *libertate*, ocupă, şi ea, un loc important în economia piesei, unde e dezbătută şi ilustrată.

În scena a 2-a a primului act Prospero îl ameninţă pe Ferdinand, „iscoada" şi „trădătorul", cu chinuri grozave:

„Ţi-oi prinde-n fiare gleznele şi gîtul; / Vei bea apă din mare; hrana ta — / Muşchi, cupe ce-au ascuns pe vremuri ghinda / Şi rădăcini uscate" (vers. 459—461).

(Într-un aparteu, Prospero îşi motivează „testul" — vrea să „stăvilească" pripa tînărului care, aşa cum prevăzuse şi dorise el, s-a îndrăgostit de Miranda: „căci un cîştig prea lesne / Ştirbeşte din răsplată", vers. 447—449). După ce e hipnotizat („*Prospero:* Ţi-s muşchii moleşiţi, neputincioşi, / Ca-n prima lor pruncie", vers. 481—482), Ferdinand e gata să îndure orice, să fie întemniţat şi lipsit de *libertate*, dacă i se îngăduie s-o vadă pe Miranda o dată pe zi:

„Da, aşa e. / Încătuşată, ca-ntr-un vis, mi-e viaţa. / Dar moartea tatii şi a celorlalţi, / Sfîrşeala ce-o încerc şi-ameninţarea / Acestui om pot să le-ndur uşor, / Din temniţă de mi-o fi dat s-o văd / O dat' pe zi. Încolo, libertatea / Dea iama-n lume! 'N temniţa aceasta / Am loc destul" (vers 482—490).

Ulterior, însă, „testul" folosit de Prospero se transformă din pedeapsă în obligaţia lui Ferdinand de a căra buşteni, de a presta o muncă fizică de felul celei pe care Caliban e constrîns să o facă — e supus „ispitirilor omului natural prin care trebuie să răzbată lumina educaţiei".[2] În prima scenă din actul III îl vedem pe prinţ trecînd proba focului. El bombăne pentru că

[1] V. şi L.L., Prefaţa la „Christopher Marlowe, *Teatru*", Editura Univers Bucureşti, 1988, p. 21—22.
[2] John Wain, *The Living World of Shakespeare*, Macmillan, London, 1964, p. 232.

munca e grea și neplăcută, se plînge de asprimea și ursuzenia lui Prospero, dar se îndeamnă la lucru făcînd cîteva generalizări consolatoare pe care bănuim că i le șoptește Shakespeare gînditorul:

„Plăcerea unui joc sporește-ades / Atunci cînd e mai mare osteneala; / Sînt înjosiri ce-s îndurate nobil / Și, iarăși, treburi de nimic ce duc / Spre-un țel măreț". (III, 3, 1–4),

recunoaște că Miranda merită orice sacrificiu, că ea „învie ce e mort, și chinul meu / Desfăt îl face" (vers. 5–6), e încîntat că „domnița plînge" „cînd vede cum trudesc... / Spunînd că-asemeni munci n-au mai avut / Asemeni lucrător" (vers. 11–12) și-și încheie monologul cu justificarea:

„M-am luat cu gîndul / De parcă truda mi-aș mai ușura-o / Doar cugetînd în tihnă, cînd, știu bine, / Mă pot despovăra cu gînduri dulci / Și-n vreme ce muncesc" (vers. 12–14).

În acest moment apare Miranda, care-l roagă „să nu mai muncească atît" și se oferă să care buștenii în locul lui. Cînd Ferdinand, cavaler cum este, refuză categoric:

„Mai bine mușchii-mi frîng și mă spetesc / Decît să-nduri tu astfel de ocară, / Eu stînd cu mîna-n sîn!" (vers. 26–28),

ea îl dojenește delicat, exprimîndu-și în același timp părerea ei despre muncă:

„La fel m-ar prinde / Și-aș face-o cu mai multă ușurință, / Cu tragere de inimă, nu-n silă, / Ca tine" (vers. 28–31).

Pînă la sfîrșitul scenei (în prezența lui Prospero, nevăzut), dialogul ia forma unui duet al mărturisirilor de dragoste, remarcabile prin ardoare și sinceritate, iar din punct de vedere dramatic-stilistic, prin obișnuitul acompaniament shakespearian al temei avute în vedere:

Ferdinand: „/multe doamne /...auzul lacom / Mi l-au robit ades cu dulce glas" (vers. 40–42); „Mi-e inima în slujba ta din clipa / Cînd te-am văzut; sălășluiește-n tine / Ca să mă facă sclav" (vers. 64–66); „Cu rîvna robului spre libertate / Îți dau eu mîna" (vers. 88–89);

Miranda: „Sînt soața ta, de vrei să-mi fii bărbat; / De nu, îți voi fi roabă pîn-la moarte. / Mă poți tăgădui ca soață; slugă / 'Ți voi fi – de vrei, de nu" (vers. 83–86).

Cum am văzut mai sus, și Prospero, truditorul intelectual, s-a implicat ca atitudine în problema muncii.

Gonzalo atinge tema în conversația facilă cu Sebastian și Antonio de la începutul actului II cînd reproduce, destul de corect, două pasaje din eseul *Des cannibales* de Montaigne. Glumind sau, poate, trădîndu-și incoerența vîrstei înaintate, sfetnicul lui Prospero spune cam ce ar face el dacă ar fi „regele" insulei: „Pe toate le-aș întoarce-n statul ăsta / Cu susu-n jos..." (II, 1, 152 și urm.). N-ar îngădui nici un fel de negoț, nici funcționari, nici știința de carte etc., iar în program intră și renunțarea la „slujire" și la „ocupații"; „bărbații – pe tînjală; / La fel, femeile"; „Natura fără trudă sau sudoare, / La toți de toate-ar da".

Unii comentatori consideră că față de textele reproduse din Montaigne Shakespeare nu este nici critic, nici ironic; dar cu gîndul la ultimele citate amintite mai sus, interpretarea mai veche a lui Dowden ni se pare mai plauzibilă:

„Aici se cuprinde idealul libertății imaginare, vrea parcă Shakespeare să spună, iar încercarea de a-l realiza ne duce de îndată la absurdități și contradicții"[1].

Pentru Caliban, slujirea înseamnă sclavie; dar libertatea pe care i-a răpit-o Prospero („Te-ajungă / Făcutul mamei, lilieci și broaște, / Căci eu sînt singurul supus ce-l ai, / Eu, mie rege-alt'dat'! M-ai surghiunit / Pe stînca asta, iar tu-mpărățești / Pe toată insula" – I, 2, 339–344 etc.) e o noțiune confuză în mintea lui. „Minune-a lumii, / Am să-ți sărut picioarele", îi spune el lui Stephano (II, 2, 161), repetă ofertele făcute altădată lui Prospero: „Am să-ți arăt izvorul cel mai bun / Și boabe-am să-ți culeg; voi prinde pește, / Și lemne ți-oi căra" (II, 2, 173–174 etc.), iar ceva mai departe identifică libertatea cu schimbarea stăpînilor: „*Ban, Ban, Ca-Caliban* /.../ *Are-un nou stăpîn.* / Libertatea, ura!" *etc.* (vers. 197 și urm.)

Ultimul, dar nu cel mai puțin important personaj care participă la această dezbatere, este Ariel, spiritul bun întruchipînd libertatea absolută, interzisă muritorilor, atîta timp cît aceștia trăiesc într-o lume ce nu se dorește haotică. „Adevărata libertate a omului", sublinia Dowden, „stă în slujire, / «service», *care înseamnă și «muncă»* / ...Este o idee ce pare să străbată întreaga piesă".[2]

Interpretarea imaginilor și a temelor a îngăduit și o schițare a personajelor principale; dar Prospero și Caliban, figuri mai controversate în estimările critice, reclamă un regim aparte.

Textul justifică fără putință de tăgadă o seamă de aprecieri curente ale comentatorilor cu privire la Prospero: are o voință de fier și putere de autostăpînire în ciuda unor trăiri intense, e un părinte iubitor și grijuliu, se bucură

---

[1] Edward Dowden, *The Serenity of „The Tempest"*, în „Shakespeare — His Mind and Art", 1875, fragment reprodus în „Casebook Series", *Op. cit.*, p. 77.

[2] *Ibid.*, p. 74–75.

de fericirea tinerilor îndrăgostiți, e un profesor excelent (remarca lui Hobson „Prospero ne apare ca un învățător prost"[1] e de-a dreptul bizară), e înțelept, recunoscător (de ex. față de Gonzalo), îi repugnă nedreptatea; recunoaște că de dragul studiului a neglijat îndatoririle statale ca duce al Milanului, încălcind, cum arată Davidson, principiile acceptate ale epocii lui Shakespeare:

„...pe un conducător «studiul nu trebuie să-l sustragă de la treburile publice, după cum nici treburile nu se cuvine să-l îndepărteze cu totul de filozofie și alte doctrine nobile»"[2].

Are dreptate M.C. Bradbrook cînd consideră „enigmatice" „sentimentele complexe ale lui Prospero"[3] și ceea ce spune Mark van Doren despre *Furtuna* în general, respectiv că „o interpretare a piesei nu corespunde alteia"[4] se aplică în egală măsură interpretării unor aspecte ale caracterului lui Prospero; dar atunci cînd se dau verdicte pe baza textului, cînd din text sînt reproduse citate în sprijinul lor deși sensul implicațiilor emoționale ale cuvintelor sau propozițiilor este polivalent („enigmatic"), cititorul sau spectatorul sau actorul sau regizorul trebuie să fie pus în gardă.

Mark van Doren însuși ne oferă două ilustrări, dintre care prima corespunde punctului său de vedere generalizator:

„...dacă Shakespeare se gîndea la *Furtuna* ca la ultima sa piesă, este *posibil (subl. n.)* să fi introdus un înțeles dacă nu o ironie aparte în următoarele cuvinte, astăzi faimoase:

«O, ce minune! / Ce de făpturi alese! Ce frumoși / Sînt oamenii! O, mîndră lume nouă / Care-i cuprinzi!» (V, 1, 181–184)

«E nouă pentru tine», spune Prospero calm, știind că Miranda e mai frumoasă decît oricare din oamenii ce-i vede, și mai virtuoasă. Dărîmăturile lumii pe care bătrînețea le arată tinereții nu mai sînt, dintr-o dată, dărîmături, ci un lucru nou, ales și frumos. E mister aici, precum și o ironie operînd în ambele sensuri, pentru că atît bătrînețea cît și tinerețea au dreptate în aceeași măsură în care nu au dreptate"[5].

În continuare, însă, van Doren oferă un exemplu de tip opus:

---

[1] Alan Hobson, *Full Circle, Shakespeare and Moral Development*, Chatto and Windus, London, 1972, p. 50.

[2] Frank Davidson, *The Tempest: An Interpretation*, 1963, în „Casebook Series", *Op. cit.*, p. 216. E citat Sir Thomas Elyot, *The Boke Named the Governour*, Everyman edition, p. 278–279.

[3] M.C. Bradbrook, *The Living Monument*, 1976, Cambridge University Press, Cambridge, 1979, p. 271.

[4] Mark van Doren, *Op. cit.*, p. 280.

[5] *Ibid.*, p. 286.

„/*Prospero*/ are, totuşi, trăsături omeneşti, una fiind mîndria pentru arta sa şi alta, severitatea cu care o foloseşte. Pentru că el face parte din vîrstnicii inflexibili din piesele tîrzii; purtarea sa nu numai faţă de Caliban, ci şi faţă de încîntătorul Ariel e aspră, cu ameninţări şi ocări, iar dacă cruzimea lui faţă de Ferdinand e doar simulată («un cîştig prea lesne ştirbeşte din răsplată» — I, 2, 451—452), simulatorul este cel puţin un excelent cunoscător al acestei dispoziţii:

«E mult mai blînd la fire tatăl meu/ Decît l-arată vorba» (I, 2 493—494).

Dar Miranda nu-şi cunoaşte perfect tatăl"[1].

Chiar dacă „mîndria pentru arta sa" poate fi interpretată ca o „trăsătură omenească" (de fapt, „slăbiciune omenească", pentru că e pusă pe acelaşi plan cu „severitatea" şi „cruzimea"), ea este atenuată în contextul autocriticii pe care şi-o face Prospero cînd o informează pe fiica sa despre cele petrecute la Milan („lepădînd eu trebile lumeşti, / Retras, rîvnind la-mbogăţirea minţii / Cu lucruri ce, de n-ar fi-atît de-ascunse, / Ar fi nespus de scumpe" etc. — I, 2, 89 şi urm.) sau cînd vorbeşte despre *ajutorul* spiritelor (V, 1, 40). Cruzimea faţă de Ariel e foarte relativă — se reduce la cîteva ameninţări şi mustrări necesare, cînd spiriduşul refuză să-l slujească („Minţi, răutate" — I, 2, 257; „Aşa, nerod mic" — I, 2, 285), pe cîtă vreme laudele şi cuvintele afectuoase le depăşesc (Vedenie măiastră, Ariel" — I, 2, 317; „Duh brav" — I, 2, 417; „duh gingaş" — I, 2, 433; „Hai, vino, vrednicie!" — IV, 1, 33; „E bine, păsăruică" — IV, 1, 184; „Ce mult o să-ţi duc dorul, Ariel!" — V, 1, 95; „Te-ntorci apoi, copile,-ntr-ale tale" — V, 1, 316—317). Pe de altă parte, e *posibil* ca Miranda „să nu-şi cunoască perfect tatăl", totuşi îl cunoaşte îndeajuns ca să se mire cînd acesta se înfurie; cum reiese din citatul reprodus de van Doren, dar care trebuie completat cu „ce-a spus / Nu-i stă în obicei" (I, 2, 494—495) şi cu versurile pe care le rosteşte ea după „a doua piesă-în-piesă", atunci cînd Prospero îşi aduce aminte de intenţiile ucigaşe ale lui Caliban, Stephano şi Trinculo: „Nu l-am mai văzut / Cuprins de o asemenea mînie" (IV, 1, 144—145). După cum susţin mai mulţi comentatori, Prospero ajunsese deja la faza „regenerării" şi a autocontrolului în momentul cînd a început piesa:

„Numindu-l pe Prospero «un moşneag teribil, aproape la fel de tiranic şi irascibil ca şi Lear la începutul tragediei», Dover Wilson face o comparaţie valoroasă, dar ea ar trebui să se refere la Prospero aşa cum a fost acesta altădată, nu la personajul care ne întîmpină în piesă şi în care aceste trăsături sînt doar nişte reminiscenţe"[2].

---

[1] *Ibid.*, p. 286—287.

[2] E.M.W. Tillyard, *The Tragic Pattern*, din „Shakespeare's Last Plays", 1938, fragment reprodus în „Casebook Series", *Op. cit.*, p. 126.

„...nu putem crede că de-abia de acum înainte /*în piesă, n.n.*/ Prospero urmează să-şi supună furia raţiunii."[1]

Într-o ultimă revenire la citatul din Doren, să observăm că propoziţia condiţională „dacă cruzimea lui faţă de Ferdinand e doar simulată" e preferabil (pentru a se evita orice ambiguitate) să fie înlocuită cu o propoziţie afirmativă. În trio-ul Prospero-Miranda-Ferdinand din I, 2, Prospero joacă teatru, ceea ce rezultă limpede din aparteuri, din felul cum îl acuză pe Ferdinand de vini imaginare, cînd faţă de Miranda se comportă ca un tată despotic. Intenţiile reale se vădesc nu numai în exagerări evidente – cum ar fi ameninţarea că-l va supune pe Ferdinand la chinuri, iar pe Miranda că „o să te cert, ba, mai rău, te-oi urî!" (I, 2, 473) – ci şi prin... glume: „Ce-ai spus? Învaţă oul pe găină?" (vers. 465–466); „Prostuţo, / Pe lîngă alţii, Caliban e dînsul / Şi-s îngeri ei pe lîngă el" (vers. 476–478) (Că Prospero poate fi mucalit se vede şi din răspunsul la întrebarea Mirandei: „Nu-mi eşti tu tată?" – „Măicuţa ta, o pildă de virtute, / Spunea că-mi eşti copil" (I, 2, 56–57).

Nu întîmplător am stăruit asupra citatului din van Doren. Modul său de a interpreta unele laturi ale caracterului lui Prospero se întîlneşte mai tîrziu, de pildă în studiul lui Davidson:

„De comportarea lui nestăpînită se leagă o mîndrie care îl caracterizează în cea mai mare parte a piesei /.../ ...la fiecare prilej el îşi manifestă furia /.../ lui Ferdinand i se pare «ursuz» şi «zidit / Doar din asprime» (III, 1, 8–9)" etc.[2]

Lucrurile se complică atunci cînd de la „furie" (irascibilitate etc.) ca trăire trecem la furia „manifestată", la furia ca „act", ca „pedeapsă" şi „răzbunare", pasajul cel mai semnificativ din textul piesei fiind dialogul dintre Ariel şi Prospero după ce spiriduşul i-a izolat şi redus la imobilitate pe toţi duşmanii:

„*Ariel:* Alonso, frate-său şi-Antonio / Sînt ca şi scoşi din minţi; ceilalţi îi plîng, / Jelind neputincioşi, dar mai ales / Acel căruia-i spui «bunul Gonzalo»; / În barba-i lacrimi cad ca iarna picuri / Din streaşina de stuf. Îi ţine vraja / Atît de strîns, încît de i-ai vedea, / Le-ai plînge, zău, de milă.

Prospero: Oare?
Ariel: I-aş plînge de-aş fi om.
Prospero: E-adevărat. Cum, tu, că nu eşti alta decît abur, / Să-i înţelegi, iar eu, semenul lor, / Simţind ca ei, supus ca ei durerii, / Să nu fiu

[1] Rose Abdelnour Zimbardo, *Form and Disorder in „The Tempest"*, 1963, în „Casebook Series", *Op. cit.*, p. 236.
[2] Frank Davidson, *Op. cit.*, p. 224.

mai mişcat decît eşti tu? / Am fost rănit adînc de fapta lor, / Dar judecînd mai nobil, nu doresc / Să dau mîniei frîu; nu răzbunarea, / Ci mila-i mai presus. S-au pocăit; / Şi-acesta a fost unicul meu ţel — / De-aici încolo nu s-ar mai cădea / Nici să mă-ncrunt măcar" (V, 1, 11—30).

Textul este relevant ca decizie finală: satisfăcut că şi-a atins „unicul ţel", pocăinţa vinovaţilor, Prospero îi iartă (deşi, cum am constatat în alte piese, mai cu seamă în *Măsură pentru măsură*, iertarea poate fi o formă extremă de pedeapsă întrucît presupune mustrările de cuget — *heart-sorrow* — pe care le anticipa Ariel în III, 3, 81. El nu explicitează însă procesul „regenerării" lui Prospero, al trecerii lui de la răzbunare la „milă" (sau „iertare"), după cum nu ne lasă să întrevedem nici măcar existenţa unui asemenea proces. Deoarece nici restul piesei nu oferă repere în acest sens, nu trebuie să surprindă varietatea speculaţiilor:

„Dacă Prospero ar fi urmărit răzbunarea, de ce i-a împiedicat pe Sebastian şi Antonio să-l omoare pe Alonso? Faptul că i-a împiedicat dovedeşte că el realizase deja regenerarea, trecînd de la răzbunare la iertare"[1].

„Dacă el ar fi trebuit într-adevăr să aştepte ca Ariel să-l îndemne la îndurare, ar mai fi pus la cale unirea fiicei sale cu Ferdinand? Prospero a făcut ordine atît înăuntrul său cît şi pe insulă înainte de a începe piesa. În piesă el îi va scoate din lumea exterioară pe oamenii dezordinii şi-i va supune unui control instituit dinainte."[2]

„Dorinţa de răzbunare, care, s-ar părea, a fost latentă în sufletul lui Prospero de-a lungul anilor de exil, iar acum, odată cu sosirea instantanee a inamicilor, marele rău săvîrşit cu doisprezece ani în urmă este tulburător prezent din nou, stîrnindu-i pasiunile şi stimulîndu-i voinţa de a acţiona. Tensiunile încep să se acumuleze din actul I, cînd Prospero insistă ca fiica lui să fie pregătită pentru situaţia căreia amîndoi trebuie să-i facă faţă /.../."[3]

„Este semnificativ faptul că principala temă tragică a piesei e vechea temă a răzbunării. Pentru că Prospero este un om frustrat care se răzbună. /.../ Dar răzbunarea lui nu ar avea nici un sens dacă s-ar reduce la pedepsirea criminalilor /.../. Acest om atotputernic... care înrobeşte spiritul bestial şi eteric nu are odihnă pînă cînd nu efectuează regenerarea duşmanilor săi. Este victoria supremă, victoria spiritului asupra materiei, a muzicii asupra haosului, a dragostei asupra urii; într-un cuvînt, a omului asupra sa însuşi."[4]

---

[1] E.M.W. Tillyard, *Op. cit.*, p. 126.
[2] Rose Abdelnour Zimbardo, *Op. cit.*, p. 236.
[3] Frank Davidson, *Op. cit.*, p. 224—225.
[4] Henri Fluchère, *Shakespeare*, 1953, Longmans, London, 1964, p. 266—267.

„Magia sa i-a dat lui Prospero putere asupra duşmanilor, dar Ariel e cel care îl îndreaptă spre iertare; imaginaţia eliberatoare dirijează spre un scop mai înalt intelectul dur şi energic, pînă atunci preocupat numai să acţioneze asupra voinţei sale. /.../ Iertarea lui Prospero nu ţîşneşte spontan ca aceea a Hermionei sau a Imogenei; îi este smulsă cu greu, în pofida mîndriei sale egocentrice; în această privinţă, personajul cu care seamănă cel mai mult este Isabella din *Măsură pentru măsură*. Rămînem cu impresia că în cele din urmă talgerul balanţei s-a înclinat datorită faptului că Ariel l-a amintit pe Gonzalo; o faptă de om bun şi curajos săvîrşită cu mulţi ani în urmă deschide acum supapele ruginite ale iertării."[1]

„Şi Prospero descoperă un eu nou; se pare — povestea nu e clară — că deşi el a plănuit cununia lui Ferdinand cu Miranda, sosirea trădătorilor săi stîrneşte alte gînduri, care nu se mai potrivesc cu astfel de planuri. Numai realizînd stăpînirea de sine care ştie că «nu răzbunarea, / Ci mila-i mai presus», Prospero, prin această ultimă «ciudăţenie» ironică, devine destul de puternic nu numai ca să-i accepte pe inamicii săi ci şi ca să renunţe la magia cu care a dispus de tunetele lui Iupiter. Marea transformare îi sporeşte puterea asupra altora prin aceea că-i sporeşte puterea asupra lui însuşi."[2]

Caliban (probabil o anagramă a cuvîntului „cannibal") este caracterizat în lista personajelor din ediţia in-folio din 1623 ca „un sclav sălbatic şi pocit", definiţie a cărei interpretare amănunţită de către Frank Kermode o restrîngem la afirmaţii esenţiale: e asociat nu numai cu sălbaticul indian, ci şi, „asemenea locuitorilor necivilizaţi ai Indiilor, cu omul sălbatic din Europa, odinioară imaginea cea mai familiară a omenirii străine de disciplina culturii"; „diformitatea lui e caracterizată prin cea a monştrilor din Lumea Veche"; e „produsul legăturii sexuale dintre o vrăjitoare şi un incubus, ceea ce îi explică diformitatea, fie că amantul-diavol a fost Setebos (toţi zeii păgîni erau clasificaţi ca demoni) sau, aşa cum deduce W.C. Curry, „un demon al apelor"; e „sclavul natural al demonilor" şi „al gentilomului european". Din comentariile lui Kermode vom mai reţine:

„El există la cel mai simplu nivel al durerii fizice şi al plăcerii senzuale şi e stăpînit de poftele trupeşti pentru că dragostea e în afara naturii sale. /.../ E un etalon pentru incredibila superioritate a lumii Artei, dar şi un etalon pentru corupţia ei, întrucît printre curtenii şi servitorii lor se află nesătulul Stephano şi rău-intenţionatul Antonio. Caliban îşi manifestă dispreţul faţă de nehotărîrea celui dintîi şi ştie mai bine decît Antonio că este imprudent să se opună graţiei divine pe care, declară el, o va căuta de acum înainte. Spre deosebire de nestăpînitul ale cărui pofte îi subjugă voinţa şi de omul

[1] John Wain, *Op. cit.*, p. 232.
[2] M.C. Bradbrook, *Op. cit.*, p. 223.

rău intenţionat a cărui voinţă e pervertită pentru că urmăreşte scopuri reprobabile, */urmează un citat din J.E. Hankins, P.M.L.A., LXII/*, «omul bestial nu are noţiunea de corect şi incorect şi, în consecinţă, nu deosebeşte între bine şi rău. E mai puţin vinovat decît cei stăpîniţi de pofte şi intenţii urîte, dar starea lui e mai deznădăjduită pentru că nu poate fi îndreptată»."[1]

G. Wilson Knight stabileşte analogii cu alte personaje shakespeariene:

„Caliban sintetizează interesul comic sau satiric al lui Shakespeare: pentru aspectul animalic al omului, aşa cum se manifestă acesta în Christopher Sly *(Îmblînzirea îndărătnicei)*,... Bottom (a cărui unire cu Titania împinge fantezia la extrem — *Visul unei nopţi de vară)*, Dogberry ... *(Mult zgomot pentru nimic)*, Sir Toby Belch *(A douăsprezecea noapte)* şi Falstaff, mai ales în *Nevestele vesele din Windsor*, unde animalitatea lui e pedepsită de zîne /.../.

Caliban descinde din alţi pociţi răi de gură /.../ ca Tersit... *(Troilus şi Cresida)* şi e înverşunat ca Apemantus *(Timon din Atena)*; din... «cacodemonul» Richard al III-lea /.../ şi din toate imaginile shakespeariene respingătoare şi malefice reprezentate prin reptile sau, pentru că nu trebuie s-o uităm pe Sycorax (s-ar putea spune că ea însumează toate femeile rele ale lui Shakespeare), prin creaturi ale magiei negre, ca în *Macbeth*. El descinde din toate pasiunile reprobabile, cf. momentele cînd Lear şi Coriolan sînt numiţi balauri /.../. Îmbină răul subuman din *Macbeth* cu cel bestial din *Regele Lear*, unde voracitatea nimicitoare e comparată cu «monştrii adîncurilor care se mănîncă între ei». El însuşi e o fiară acvatică plodită în mîlul şi mîzga bălţilor stătute /.../ şi e definit exact în descrierea pe care i-o face Tersit lui Aiax — «un peşte de uscat, fără grai — o dihanie». Totuşi, el are inocenţa şi patosul unui animal şi e mişcat de muzică asemenea «mînjilor sălbatici şi nestruniţi» *(Neguţătorul din Veneţia)* /.../. El întruchipează animalele de pradă ce însoţesc furtunile, mistreţul, taurul, ursul, mai ales scîrbosul mistreţ din *Venus şi Adonis*. În el găsim urîţenia poftei sexuale de la *Necinstirea Lucreţiei* înainte, precum şi urîţenia creată de viciu în cei care o detestă exagerat, urîţenia urii şi a dispreţului, urîţenia lui Leontes. Om, sălbatic, maimuţă, animal de apă, balaur, semi-diavol — Caliban este toate acestea"[2].

În comentariile sale, John Wain scrie, printre altele:

„*/Caliban/* este un argument indirect pentru Arta lui Prospero şi împotriva politicii de a lăsa totul în voia Naturii. Pe de altă parte, el are pato-

---

[1] Frank Kermode, Introducerea la „The Tempest", ediţia „The Arden Shakespeare", *Op. cit.*, p. XXXVIII—XLII.

[2] G. Wilson Knight, *The Shakespearian Superman*, din „The Crown of Life", 1947, fragment reprodus în „Casebook Series", *Op. cit.*, p. 1138—1139.

sul popoarelor exploatate pretutindeni, exprimat în mod impresionant la începutul valului de trei sute de ani al colonizării europene; pînă și cel mai de jos sălbatic dorește să fie lăsat în pace mai curînd decît să fie «educat» și silit să lucreze pentru altcineva /.../"[1].

„Episoadele din III, 2 și IV, 1 sînt de importanță crucială pentru că arată diferența dintre răutatea provocată de Natură și răutatea provocată de Educație. Caliban e răzbunător și ucigaș, dar nu e vulgar; cînd, în drum spre peștera lui Prospero, cei trei dau peste niște «găteli strălucitoare» (IV, 1, 193) și alte nimicuri puse de Ariel ca să le distragă atenția, marinarii uită imediat de planul uciderii lui Prospero și încep să-și împartă prada. În ciuda pledoariei disperate a lui Caliban — «Ce ți-a venit/ Să mori de dragul unor zdrențe?» (IV, 1, 232—233) — ei nu rezistă ispitei. Naturile lor, spre deosebire de a lui, sînt corupte de împopoțonare și fleacurile ieftine ale urbanizării /.../.

Dar extraordinara originalitate a concepției lui Shakespeare despre Caliban nu se oprește aici. Domeniul monstrului se extinde pînă în ținutul psihanalizei. El este «id», natura inferioară neregenerată din personalitatea în care Ariel reprezintă imaginația și Prospero intelectul motrice și organizator. /.../ Caliban este «animalul inferior», senzual și brutal, totuși căruia nu-i lipsește patosul a ceva ce se străduiește să evolueze. Îngrozit de răzbunarea care se va abate asupra lui după episodul complotului, el spune: «ne pierdem vremea/ Și ne-o preface-n giște sau maimuțe/ Cu frunțile teșite» (IV, 1, 250—252). Poate fi subuman, însă cunoaște deosebirea dintre el și antropoide și nu vrea să fie una din ele. Teama lui e cu atît mai înduioșătoare cu cît linia de demarcație dintre natura lui Caliban și cea a unui animal e inevitabil subțire. De pildă, Caliban e receptiv la muzică, așa cum sînt în general animalele, indiferente la celelalte arte omenești /.../."[2]

Mark van Doren parafrazează versurile: „În stare de orice, afară doar/ De-un dram de bunătate" (I, 2, 352), „proasta-ți fire /.../ avea ceva/ Ce bunul-simț nu rabdă" (I, 2, 358—360) și „Un drac împielițat de-a cărui fire/ Învățătura nu s-a prins" (IV, 1, 188—189) și observă:

„Cuvintele sînt ale lui Prospero, deoarece numai Prospero s-a chinuit cu această făptură hidoasă și numai pe el îl doare faptul că eșecul a fost răsplata pe care a primit-o. Nu a reușit să-l educe pe Caliban fie pentru că acesta nu era capabil să devină om, fie pentru că nu există artă, a lui Prospero sau a lui Shakespeare, prin care neomenescul poate fi transformat în omenesc"[3].

[1] John Wain, *Op. cit.*, p. 226—227.
[2] *Ibid.*, p. 228.
[3] Mark van Doren, *Op. cit.*, p. 284—285.

Acestea, după ce a făcut cîteva remarci interesante despre exprimarea lui Caliban:

„Îl recunoaştem pe Caliban în primul rînd după stilul său, care poate că nu este «limbajul special» amintit de vechea tradiţie critică, dar care trădează o creatură perfect animalică. În exprimarea sa caracteristică, gura nu se deschide înspre muzicalitate; ea se închide mai curînd producînd consoane aspre, şuierate sau guturale, care în încetineala cu care trebuiesc rostite exprimă progresul anevoios al unei minţi înglodate în fapte, al unei imaginaţii înnămolite în amănunte./.../ *Urmează mai multe exemple, astfel:*/ «Thou strok'dst me and made much of me» (I, 2, 333) — al doilea cuvînt este un desiş de sunete urîte, iar «m»-urile ce urmează sînt mormăielile unor buze neomeneşti"[1].

* * *

În completarea întîrziată a ideii lui Anne Righter că urmărind cea de a doua piesă în piesă din *Furtuna* „spectatorii din teatru par să-şi piardă identitatea", putem presupune că după ce au asistat la întregul spectacol ei au de cîştigat tocmai în privinţa autocunoaşterii. Northrop Frye citează un crîmpei din dialogul dintre Antonio şi Sebastian:

„*Antonio /despre Gonzalo/:* Ce e cu neputinţă e treabă uşoară pentru el. Ce minunăţii o să mai facă de-acum încolo?

Sebastian: Păi, eu zic că o să ducă insula asta acasă în buzunar şi o i-o dea lui fiu-său în chip de măr.

Antonio: Şi o să-i arunce seminţele în mare, ca să plodească alte insule" (II, 1, 93—98).

apoi comentează:

„Nu prea ne-am aştepta ca tocmai Antonio să ne spună ce trebuie să facem după ce am văzut *Furtuna*. Şi totuşi, Shakespeare, care se pricepe să facă uşoare lucrurile imposibile, pare să sugereze, oricît de indirect, că aceasta este şi ceea ce putem face noi: să ducem acasă insula cum am duce un măr şi, atît pentru noi înşine cît şi pentru copiii noştri, s-o facem sorgintea altor insule din mare. Ultima întorsătură a evenimentelor determină în spiritele noastre ultima recunoaştere, încorporarea piesei în propriile noastre vieţi şi tradiţii creatoare. În experienţa obişnuită, acţiunea, energia şi realitatea sînt fenomene ale unei vieţi ce înaintează către moarte. Zugrăvirea transformării acestor lucruri în literatura dramatică sau de altă natură nu ne va face nemuritori, dar îi va da imaginaţiei noastre o adîncime

---

[1] *Ibid.*, p. 282—283.

şi o perspectivă care pot îngloba alte posibilităţi, mai ales posibilitatea unui mod de viaţă mai intens. Prospero magicianul pretinde că a înviat morţi; Prospero dramaturgul practică o artă mai credibilă şi mai utilă, arta de a trezi ceea ce e mort sau adormit în noi. Este ceea ce se întîmplă cu Hermiona, care se mişcă în interiorul statuii... şi răspunde la chemarea Paulinei: «Nu mai fi piatră»"[1].

L. Leviţchi

---

[1] Northrop Frye, *The Myth of Deliverance*, University of Toronto ress, Toronto-Buffalo-London, 1983, p. 89–90.

1 Aluzie la zicala: „Celui căruia îi este sortit de la naştere să fie spînzurat nu trebuie să-i fie niciodată teamă că s-ar putea îneca". După unii comentatori, Shakespeare ar fi preluat-o din opera scriitorului francez François Rabelais (1494—1553): *Faptele de vitejie, înspăimîntătoare şi nemaipomenite ale preavestitului Pantagruel (Cartea a IV-a*, 1548); dar Randle Cotgrave (mort 1634), autorul unui renumit dicţionar francez-englez (1611), arată că zicala amintită circula frecvent în limba engleză.
Conform superstiţiilor vremii, cei sortiţi înecului aveau o aluniţă pe faţă, semn care îi lipsea şefului de echipaj, ceea ce îl încurajează în mare măsură pe Gonzalo. Cum zicala face o legătură între moartea prin înec şi cea prin ştreang, Gonzalo se roagă de soartă să nu-l scape de spînzurătoare pe şeful de echipaj, ca în felul acesta călătorii să poată supravieţui furtunii.

2 Şeful de echipaj se referea la strigătele de spaimă şi înjurăturile curtenilor şi celorlalţi însoţitori înspăimîntaţi ai lui Alonso şi Antonio, care se află în încăperea cea mare de sub puntea corăbiei.

3 Conform celor ce se spuneau despre marinari, aceştia obişnuiau să bea pînă ce se îmbătau cînd se aflau în mare primejdie, din care cauză multe corăbii ar fi pierit în naufragii. Pentru acest motiv, fără îndoială, Antonio, furios, îi numeşte pe marinari beţivi.

4 Antonio îi urează şefului de echipaj să fie pedepsit ca piraţii din epoca elisabetană, spînzuraţi pe malul mării în locuri inundate de flux şi lăsaţi acolo pînă cînd erau acoperiţi de maree în trei rînduri. Antonio îi urează şefului de echipaj să fie spînzurat şi lăsat în apele fluxului chiar de zece ori.

5 Miranda cunoaşte puterile magice ale tatălui ei.

6 Din faptul că Prospero şi Miranda au fost puşi într-o barcă de Antonio, cînd i-a izgonit din Milan, rezultă că pentru Shakespeare Milan era port la mare. Faptul este confirmat de piesa *Cei doi tineri din Verona* în scena în care Valentin îi spune lui Proteus că pleacă la Milan pe

o corabie și că în acest scop se duce să se îmbarce în portul orașului său, Verona (altă eroare).

Atît Verona cît și Milan apar astfel ca porturi la mare. Deși în act. II, sc. 7 Iulia corectează, pe cît se pare, greșeala în ceea ce privește așezarea geografică a orașului Verona, fiindcă spune că se va duce pe uscat pînă la Milan, faptul că Verona nu ar mai fi port la mare nu creează aceeași situație și pentru Milan. De altfel, cele două orașe ar fi putut comunica între ele și pe uscat chiar dacă ar fi fost porturi la mare (de exemplu Neapole și Genova), așa încît confuzia lui Shakespeare rămîne valabilă în continuare.

7 Numele Ariel se întîlnește în Biblie și înseamnă în ebraică „Leul lui Dumnezeu". Shakespeare, însă, preia numele din lumea magiei, unde apare frecvent, și, pe cît se pare, este asociat cu elementul „aer". Ariel nu are sentimente omenești, fiind dotat numai cu inteligență. Este invizibil, știe tot ce se întîmplă în lumea în care se află, se deplasează cu iuțeala gîndului oriunde, poate stîrni și potoli furtuni și stăpînește voința și imaginația ființelor omenești.

Prezența lui Ariel în piesă și a numeroaselor spirite subordonate acestuia — ca și a spiritelor din *Visul unei nopți de vară* — se sprijină pe influența puternică a mitologiei vechi germanice (scandinave).

8 Lumea spiritelor nefiind acceptată de religia creștină, Ariel se referă la zeități mitologice ca Zeus (Iupiter), cînd este vorba de puteri supranaturale.

9 Ideea de a nu se pierde nici un fir de păr pare să fie preluată din relatarea naufragiului Sf. Pavel în insula Malta *(Faptele apostolilor, XXVII)* în care se spune că naufragiații nu au pierdut nici măcar un fir de păr.

10 Unii comentatori au situat insula lui Prospero printre Insulele Bermude, în nord-estul Mării Caraibelor (numite și Antile), vestite în vremea lui Shakespeare pentru furtunile cu tunete și fulgere și atmosfera de vrăjitorii.

11 Vrăjitoarea Sycorax, mama lui Caliban, folosea roua în vrăjile sale (v. replica lui Caliban cînd acesta intră în scena de față).

12 În mod obișnuit, numele vrăjitoarei este explicat ca provenind din cuvintele grecești *sis* (scroafă) și *corax* (corb). Unii comentatori o asociază cu celebra vrăjitoare Circe, din *Odiseea* lui Homer (născută în ținuturile tribului *coraxi)*, care i-a preschimbat pe însoțitorii lui Ulise în porci.

13 Port în Africa de Nord, capitala Algeriei. Numele Alger ar putea fi asociat, însă, și cu acela al orașului *Algher* din Sardinia și care se numea

în antichitate Corax, ceea ce ne amintește de numele vrăjitoare Sycorax.

14 Probabil anagramă a cuvîntului *canibal* (v. *Comentarii*).

15 Roua folosită de vrăjitoarea Sycorax era „otrăvită", spre deosebire de cea de care se servea Prospero în practicile sale magice.

16 „Un vînt de sud-vest" (a south-west) care, potrivit credinței populare, aducea boli infecțioase.

17 După unii comentatori, ar putea fi vorba de cafea, care se consuma nemăcinată în acea vreme; după alții, de boabele de cedru, amintite într-o lucrare a lui Sylvester Jourdain, *A Discovery of the Bermudas* (*Descoperirea Bermudelor*, 1610).

18 Zeu sau demon al patagonezilor menționat de Richard Eden în *History of Travel* (*Istoria călătoriilor*), lucrare tipărită în 1577, cuprinzînd și o descriere a expediției lui Magellan, în care Setebos e numit „marele diavol" al patagonezilor.

19 Multe eroine din textele romantice ale Renașterii erau numite zeițe, formulă folosită în literatura clasică (Homer, Ovidiu etc.).

20 Nici pe lista personajelor, nici în cuprinsul piesei, nu apare un fiu al lui Antonio, ducele uzurpator al Milanului. Probabil Shakespeare l-a avut în vedere inițial, dar apoi a renunțat la el sau l-a eliminat la o rescriere a piesei.

21 Mai departe, în III, 1, Miranda îl exclude pe Caliban dintre bărbații[1] pe care i-a văzut vreodată, spunîndu-i lui Ferdinand că nu a mai întîlnit alți oameni în afară de Ferdinand și tatăl ei.

22 Este vorba de Didona, fiica regelui Tyrului, întemeietoarea Cartaginei și sora lui Pygmalion din Tyr care i-a ucis soțul. (Personaj deosebit de Pygmalion, regele Cretei, care era și sculptor, autor al statuii Galateea, căreia i-a dat viață zeița Afrodita-Venus). După uciderea soțului ei, Acerbas, Didona a părăsit pe ascuns Tyrul, luînd cu ea comorile lui Acerbas și fiind însoțită de cîțiva nobili.

Ajungînd în Africa de Nord, ea a întemeiat în anul 814 î.e.n. cetatea Cartaginei, pe o peninsulă la nord-vest de actualul oraș Tunis. În urma celor trei războaie punice, Cartagina a fost cucerită și distrusă de romani în anul 146 î.e.n. Reconstruită de aceștia după 30 de ani, cetatea a fost cucerită de vandali în anul 439 e.n. A fost distrusă de arabi în anul 698 și nu a mai fost reconstruită după aceea.

Conform uneia din legendele clasice privitoare la Didona și Eneas, relatată în *Eneida* lui Vergiliu, în drum spre Latium — după căderea Troiei —, Eneas a poposit la Cartagina unde regina Didona s-a îndrăgostit de el (v. *Cymbeline*, nota 42).

Din punct de vedere istoric însă, întîlnirea dintre Didona și Eneas nu a putut avea loc, Troia căzînd în anul 1184 î.e.n., iar Cartagina fiind întemeiată 370 de ani mai tîrziu, afară de cazul cînd

admtem că cel puțin una din cele două date de mai sus nu este exactă. De altfel, în urma unor cercetări recente, un arheolog german susține că Troia ar fi fost situată pe coasta mării Adriatice, în Dalmația și nu în Asia Mică.

În scena de față, Gonzalo se referă la Didona pe un ton ironic numind-o „vădana Didona", ceea ce îl face pe Sebastian să se refere și el la Eneas, pe același ton, numindu-l „văduvul Eneas". Nu s-a putut găsi nici o explicație pentru această atitudine a lui Shakespeare față de cei doi eroi din legenda clasică. (De altfel, Shakespeare îl prezintă pe Eneas în *Cymbeline*, ca pe un om care nu-și respectă jurămintele. V. *Cymbeline* nota 42).

Un autor contemporan cu Shakespeare face și un joc de cuvinte din numele celor doi, și anume, împărțind numele *Dido* [pronunțat daidəu] în două, prima silabă *di* se pronunță ca și verbul *die* (a muri) iar silaba *-do*, luată singură, este omografă cu verbul *do* (a face, citit [duu], numele *Dido* devenind: *die !-duu* (mori ! fă asta).

Aeneas pronunțat [i:'niæs], împărțit în două, *Aene-as*, se poate citi și ['eni] (ca în *Aetna)* + [æs] (moneda „as" citită [æs]), ceea ce înseamnă *orice (any) măgar.*

23 Orașul Tunis nu a fost construit pe ruinele Cartaginei.

24 Replica lui Gonzalo se bazează pe un pasaj din eseul *Des Cannibales* al scriitorului francez Michael Exquem de Montaigne (1533—1592) (v. *Comentarii*).

25 Frank Kermode *(The Tempest*, Londra, 1971) afirmă că monologul lui Caliban, ar fi inspirat dintr-un pasaj comic din opera *Divi Augusti Vita (Viața împăratului-zeu Augustus*, cap. XC), aparținînd istoricului Suetonius (75—150 e.n.).

26 În tinerețea lui Shakespeare, în Anglia, fuseseră aduși numeroși indieni americani pe care englezii îi numeau Red Indians (indieni roșii), expuși la bîlciuri și producînd multă senzație.

27 Din cauza persecuțiilor lui Ariel, Caliban consideră că numai cînd cineva nu este spirit poate fi o făptură care merită tot respectul și admirația.

28 Repetarea primei silabe a numelui Caliban poate fi o indicație că acesta s-a amețit de băutură. S-ar putea însă să fie vorba și de o asociere cu „cacodemon" (drac, duh rău).

29 Deși în I, 2 Miranda spune că își aduce vag aminte de patru sau cinci femei care o serveau în copilărie, este foarte plauzibil că nu-și mai amintea și chipurile lor, așa că afirmația ei de acum că nu a mai văzut alte chipuri femeiești, afară de al ei, în oglindă, nu contrazice cu nimic ceea ce îi spusese mai înainte tatălui ei.

30 Miranda îi reproșează tatălui ei purtarea lui aspră față de Ferdinand în I, 2, amintindu-i că nu a văzut decît trei bărbați în viața ei de pînă atunci.

Cînd însă, în scena de față, îi spune lui Ferdinand că în afară de acesta și de tatăl ei nu a mai văzut alți bărbați, Miranda adaugă și adjectivul „adevărați", conștientă că monstrul Caliban trebuie exclus.

31 Aluzie probabil la personajul Nobody, din comedia lui Thomas Heywood: *No-body and Some-body*, apărută în 1606, pe a cărei pagină de titlu era imaginea unui om constituit numai din cap, brațe și picioare, *No-body* însemnînd „nimeni", dar și „fără corp": *no* (nu) + *body* (corp).

32 Conform credinței populare, un vrăjitor avea puterea de a produce oricînd și în orice loc o masă bogată.

33 Dintre poveștile fantastice aduse de călători, cel mai puțin credibile erau acelea cu inorogi (licorni) și despre pasărea phoenix care, după ce trăia 500 de ani, renăștea din cenușa ei arzînd pe un rug pe care și-l pregătea ea însăși.

34 În cartea sa (*Travels — Călătorii*) descriind călătoriile pe care le-a efectuat atît în Orientul Apropiat cît și în Extremul Orient, pe la mijlocul secolului al XIV-lea, John Mandeville spune că a întîlnit într-o țară oameni cu capetele crescute sub umeri.

În *Othello* (I, 3), eroul îi vorbește Desdemonei despre călătoriile sale, printre care menționează și pe aceea în ținuturile oamenilor ale căror capete cresc sub umeri, confirmînd astfel povestirile fantastice ale lui John Mandeville.

De altfel ideea existenței unor oameni fără cap se întîlnește și la Pliniu cel Bătrîn (23—79 e.n.).

35 În epoca elisabetană se vorbea foarte mult despre folosirea otrăvurilor — a căror țară de origine era considerată Italia — pentru înlăturarea unor persoane nedorite sau împotriva dușmanilor. În tragediile vremii în care apare tema răzbunării se întîlnește o gamă foarte bogată și variată de otrăvuri, unele dintre ele avînd puterea de a ucide numai prin atingerea obiectelor otrăvite sau foarte încet, în timp. În scena de față, Gonzalo se referă la una din otrăvurile ce acționau cu întîrziere.

36 Hymen sau Hymenaeus, fiul lui Apolo și al uneia din cele nouă muze, era zeul căsătoriei în mitologia greacă. Era imaginat ca un tînăr frumos ținînd în mînă o torță și un văl de mireasă, fiind invocat în cîntecul dedicat miresei.

37 Datorită puterii sale magice, Prospero poate porunci tuturor spiritelor, printre care Shakespeare introduce și zeitățile mitologiei greco-romane. Astfel zeița Iris, care apare în *Iliada* lui Homer ca mesager al zeilor și personificare a curcubeului, apare în aceeași postură și în piesa-mască pe care Prospero o prezintă tinerilor căsătoriți (v. *Comentarii*).

38 Ceres (la greci Demeter), ocrotitoarea agriculturii şi fructelor, era sora lui Zeus (Iupiter).

39 Păunii erau păsările favorite ale Iunonei (Herei) şi trăgeau şareta acesteia.

40 Iunona, sora şi soţia lui Zeus (Iupiter) şi regina zeilor, era ocrotitoarea căsătoriei şi familiei. În această calitate este şi ea adusă ca să ureze tinerei perechi belşug şi urmaşi.

41 Căsătoria Mirandei cu Ferdinand trebuie să fie întemeiată pe dragoste, prin urmare e necesară şi prezenţa Venerei (Afrodita), zeiţa dragostei sau a lui Amor (Eros), fiul acesteia.

42 Dis (Hades), zeul lumii subpămîntene, numit şi Pluto la greci. Poeţii romani i-au dat numele de Dis sau Tartarus. Era fratele lui Zeus şi al lui Poseidon, cu care a împărţit stăpînirea lumii după răsturnarea de la putere a tatălui lor Cronos, care îşi inghiţea copiii (v. şi *Cymbeline*, nota 45).

43 Eros era considerat orb sau, după unii, legat la ochi, aşa că nu vedea pe cine lovea cu săgeţile sale.

44 Numele cetăţii de pe coasta de vest a insulei Cipru unde zeiţa Afrodita s-a născut din valurile mării şi unde i s-a închinat un templu măreţ (v. *Pericle*, nota 41 şi *Cymbeline*, nota 14).

45 Zeul războiului la romani (Ares, la greci), fiul lui Zeus şi al Herei. Întreţinea relaţii de dragoste cu Afrodita — motiv pentru care aceasta este numită „focoasa curtezană" în textul de faţă; soţul Afroditei, Hefaistos (Vulcan), zeul focului şi al prelucrării metalelor, a reuşit să-i prindă pe cei doi vinovaţi într-o plasă foarte fină de oţel şi i-a dus înaintea conclavului zeilor, făcîndu-i de ocară.

46 În timpul performanţelor magice, cei de faţă trebuiau să păstreze o tăcere absolută, după cum se arată în tratatele de magie din cele mai vechi timpuri.

47 Naiadele erau nimfele apelor dulci (rîuri, lacuri, piraie şi izvoare). Nimfele erau zeităţi feminine de rang inferior şi erau împărţite în şase categorii: 1. nimfe ale oceanului, 2. ale Mării Mediterane; 3. ale apelor dulci; 4. ale munţilor şi peşterilor; 5. ale poienelor; şi 6. ale copacilor.

48 Conform tradiţiei populare, cîrtiţa are un auz foarte fin.

49 Într-una din baladele populare în care este vorba de regele legendar Stephen, acesta are o garderobă cu îmbrăcăminte foarte scumpă.

50 Ca zeu al mărilor, termenul Neptun este folosit în sens metaforic, desemnînd marea.

51 Deoarece ciupercile cresc noaptea, se crease legenda că acestea apar la miezul nopţii sub vraja spiritelor, — în cazul de faţă a silfilor.

52 Ceaţa necunoaşterii care întunecă raţiunea.

53 Ariel se descrie în acest cîntec ca un spirit de proporţii extrem de reduse. Acest fapt nu-l împiedică însă să-şi asume uneori şi mărimea unei naiade.

În legătură cu faptul că Ariel se compară cu albina care zboară din floare în floare, menţionăm faptul că Vergiliu compară spiritele fericite din Elizeu cu albinele, în *Cîntul VI* din *Eneida*.

54 Shakespeare menţionează în foarte puţine cazuri jocul de şah. Acest joc era considerat ca un amuzament aristocratic în acele vremuri, încă din evul mediu cînd a juca şah împreună era o libertate permisă, în mod curent, tinerilor îndrăgostiţi şi foarte mult apreciată de aceştia. Pe de altă parte, în cadrul unei partide de şah, cele două sexe se întîlneau în condiţii de perfectă egalitate, forţa fizică a bărbatului nemaijucînd nici un rol, ca în cazul altor jocuri distractive în care conta puterea.

Totodată bărbatului îi era permis să meargă în camera tinerei respective pentru a juca şah cu ea.

55 Gonzalo îi reaminteşte şefului de echipaj cum înjura în timpul furtunii, ceea ce ar fi putut avea drept consecinţă mînia lui Dumnezeu, care nu s-ar mai fi îndurat de călătorii de pe corabie. Se relatează astfel, în legătură cu cele de mai sus, că vestitul comandant de flotă Sir Walter Raleigh a poruncit căpitanilor săi să aibă grijă ca marinarii lor să nu profereze înjurături care ar fi putut atrage mînia lui Dumnezeu asupra tuturor echipajelor — vinovaţi şi nevinovaţi.

56 Tatăl lui Caliban (v. nota 18).

57 Servitorii purtau insigne distinctive cusute pe hainele lor pentru a indica pe nobilul căruia îi aparţineau.

58 Personajul mitologic Medeea era o vrăjitoare iscusită, Ovidiu menţionînd în *Metamorfoze (Cartea a VII-a)* că avea puterea să mute şi luna din locul ei. Vrăjitoarea Sycorax, mama lui Caliban, avea de asemeni această putere.

59 Unii comentatori ai textului shakespearian consideră că Prospero foloseşte metafora pentru Caliban, referindu-se la culoarea lui negricioasă, numele acestuia putînd proveni din cuvîntul *cauliban* întîlnit în limba ţiganilor din Anglia. N-ar fi însă imposibil ca numele Caliban din piesa lui Shakespeare să fi fost preluat de limba ţiganilor în care a căpătat sensul de „întunecime", „întuneric".

60 Ideea relaţiei necesare dintre frumuseţea fizică şi cea morală, aparţinînd neoplatonicilor, este exprimată de Prospero şi în ultimele versuri din IV, 1, ale piesei.

61 Epilogul rostit de Prospero a dat loc la complicate şi controversate interpretări. Unii comentatori au văzut în cuvintele lui Prospero o alegorie personală, privind retragerea sa din lumea teatrului (v. *Comentarii*).

V. Ştefănescu-Drăgăneşti

HENRIC AL VIII-LEA

Traducere de Dan Grigorescu

PERSOANELE

REGELE HENRIC AL VIII-LEA[1]
CARDINALUL WOLSEY
CARDINALUL CAMPEIUS
CAPUCIUS, ambasador al lui Carol al V-lea
CRANMER, arhiepiscop de Canterbury
DUCELE DE NORFOLK
DUCELE DE SUFFOLK[1]
DUCELE DE BUCKINGHAM
CONTELE DE SURREY
LORDUL ŞAMBELAN
LORDUL CANCELAR
GARDINER, episcop de Winchester
EPISCOPUL DE LINCOLN
LORDUL ABERGAVENNY
LORDUL SANDS
SIR THOMAS LOVELL
SIR HENRY GUILDFORD
SIR ANTHONY DENNY
SIR NICHOLAS VAUX
Diecii lui Wolsey
CROMWELL, în slujba lui Wolsey
GRIFFITH, uşier al reginei Katharine
Alţi trei gentilomi
Un cavaler al Ordinului Jaretierei
DOCTORUL BUTTS, medicul regelui
Vechilul ducelui de Buckingham
BRANDON şi un străjer
Uşierul Camerei de Consiliu
Portarul şi slujitorul său
Pajul lui Gardiner
Un crainic
REGINA KATHARINE[2], soţia lui Henric al VIII-lea, mai tîrziu despărţită de rege.
ANNE BULLEN, domnişoara ei de onoare, mai tîrziu regină
O doamnă bătrînă, prietenă cu Anne Bullen.
PATIENCE, femeie în slujba reginei Katharine

Mai mulţi lorzi şi doamne, personaje mute; doamne din alaiul reginei, duhuri care i se arată reginei, pisari, ofiţeri, străji şi alţi oameni din suită.

Acţiunea se petrece mai ales la *Londra* şi la *Westminster;* o singură dată, la *Kimbolton*.

Nu vă îndemn să rîdeți de-astă dată;
Povestea mea e tristă,-nfricoșată,
Mărează, cu-ntîmplări de-amaruri pline
Ce-au să vă smulgă lacrimi și suspine.
Cei milostivi, de-or socoti cu cale,
Pot plînge-n voia lor cu-adîncă jale.
Iar cei ce banu-și dau, rîvnind să vadă
Doar fapte ce nu-ngăduie tăgadă[3],
Au să petreacă-așa cum vor dori;
Cei ce bătut-au drumul pînă-aci,
Să judece, după o scenă-două,
De-i rea ori bună-această piesă nouă,
Vor cîștiga-ntr-o oră însutit
Bănuțul dat. Doar cei care-au venit
Cu gînd să facă haz fără perdea[4]
Vor fi dezamăgiți: nu vor vedea
Nebuni șăgalnici cu pestriț veșmînt,
Ciocniri de spade fluturînd în vînt.
De-ar fi să punem fără socoteală
Războiul, a nebunului sminteală
Și faptele mărețe împreună,
Atuncea am preface în minciună
Tot gîndul nostru, adevărul tot.
Și-astfel ne-ar părăsi, așa socot,
Prietenii-nțelepți. Deci, de se poate,
Voi, fericiții din acest oraș[5],
Să fiți cu tot atîta luare-aminte
Precum v-ar trece-aievea dinainte
Alaiul celor despre care noi

Vă povestim: norod, curteni de soi...
Şi-ntr-o clipită, veţi vedea năpasta
Cum surpă fala şi mărirea-aceasta.
Şi de veţi rîde-atunci, găsesc cu cale
Un om să plîngă-n ziua nunţii sale.

ACTUL I

SCENA 1

Londra. O anticameră în palat. Intră pe o ușă ducele de Norfolk, iar pe cealaltă — ducele de Buckingham și lordul Abergavenny.

BUCKINGHAM: Mă bucur să te întîlnesc. Ce vești
De cînd în Franța ne-am văzut?
NORFOLK: Slăvite,
Cu încîntare mă gîndesc și-acum
La ce-am văzut.
BUCKINGHAM: Zăceam bolnav de friguri
Cînd cei doi sori ai falei se-ntîlniră[6]
Pe unde curge Andren.
NORFOLK: Între Guynes
Și Arde[7]. Eu eram atunci de față.
Venind călări, s-au salutat adînc.
Sărind din șa, ei s-au cuprins în brațe
Atît de strîns, încît în clipa-aceea
Păreau că sînt o singură făptură.
Dacă-ar fi fost așa, cu greu găseai
Patru coroane cumpănind pe-aceea
Ce s-ar fi cuvenit să-ncununeze
Un astfel de monarh.
BUCKINGHAM: Tot timpu-acesta,
Învins de boală am zăcut.[8]
NORFOLK: Pierdut-ai
Priveliștea măririi pămîntești.
S-ar fi părut că pînă-n ziua-aceea
Nemăritată rămăsese fala
Și doar atuncea își aflase-un mire,
Mult mai bogat în haruri decît dînsa.

Și fiecare zi era mai mîndră
Decît ajunul ei; și se-adună
În ziua cea din urmă-ntreaga fală
A celorlalte toate. Azi, franțujii,
Leiți în aur, ca păgînii zei,
Pe briți în umbră îi lăsau; dar mîine,
Englezii — indieni bogați[9] păreau.
Jurai că nobilii sînt stîlpi de aur,
Copiii lor de casă — heruvimi.
Și doamnele, cu truda nedeprinse,
Sub grelele poveri de giuvaeruri,
Abia mai răsuflau, iar osteneala
Ca sulimanul le-aprindea obrajii.
Serbarea, azi, era fără de seamăn;
A doua zi, ți se părea săracă.
Iar regii, deopotrivă-n strălucire,
În fală se-ntreceau pe rînd; astfèl,
Îl lăudai pe cel văzut întîi;
De se-arătau deodată amîndoi,
Cum să-l alegi pe cel mai strălucit?
Cînd cei doi sori chematu-i-au prin crainici
Pe cei viteji să se măsoare-n luptă,
Priveliștea a fost atît de mîndră,
Încît nici gîndul n-o putea cuprinde.
Străvechile povești de vitejie
S-au dovedit adevărate: nimeni
O clipă nu s-ar fi-ndoit că Bevis[10]
E iarăși viu.

BUCKINGHAM: O, prea departe mergi!

NORFOLK: Pe cinstea mea, ce-o vreau neîntinată:
Nici cel mai iscusit povestitor
Nu ar putea da glas acestor fapte.
Nimic nu tulbura orînduiala
În care orice amănunt era
Pus în lumină.

BUCKINGHAM: Cine-a plănuit,
Te rog să-mi spui, serbările acestea?
Cu alte vorbe; trup cine le-a dat?

NORFOLK: Un om neînvățat cu-astfèl de lucruri.

BUCKINGHAM: Deci, cine?

NORFOLK: Rînduitu-le-a pe toate
Preacuviosul cardinal de York[11].

BUCKINGHAM: Înghită-l iadul! Lacom de mărire,

Se-amestecă în blidul tuturor.
Ce caută-n petreceri diavolești?
Nu-mi vine-a crede că plăcinta asta
Sorbit-a-ntreaga soarelui lumină,
Lăsînd pămîntu-n beznă.

NORFOLK: O, desigur,
E în plămada lui ceva de soi,
Care-l ajută să-și atingă ținta.
Nu-i este reazem vreun străbun de vază,
Să-i netezească drumul; nici vreo faptă
Pe placul tronului n-a săvîrșit,
Și nici prieteni prea puternici n-are.
Din darurile date lui de ceruri,
El și-a țesut puterea ca paingul,
Ce-și toarce fir din însuși trupul său.
Astfèl suit-a lîngă tron.

ABERGAVENNY: Nu știu
Ce-i dete cerul. Alții mai mintoși
Vor înțelege. Văd trufia, însă,
Cum răbufnește din făptura lui.
De unde oare a primit trufia?
De nu e darul iadului, înseamnă
Că diavolu-i zgîrcit, sau că-nainte
Își cheltuise tot ce-avea, și-acum
Prin el întemeiază un iad nou.

BUCKINGHAM: La dracu! Pentru ce-a luat asupră-și
Însărcinarea de a hotărî,
Fără să sufle regelui o vorbă,
Pe cine să ia soț de drum spre Franța
Măria sa? Nu a uitat pe nimeni,
Întreaga nobilime a chemat-o,
Dar nu în semn de cinste; s-o sleiască
Voia, prin cheltuieli fără măsură.
N-a întrebat consiliul de fel;
Și cel chemat era silit să vină.

ABERGAVENNY: Vreo trei din neamul meu au sărăcit
Atît de rău cu-acest prilej, încît
Nu s-or mai ridica niciciînd.

BUCKINGHAM: Atîția
Și-au aburcat moșiile pe umeri
Și spatele și-au rupt! Dar pentru ce?

La ce a dus deşertăciunea-aceasta
Decît la jalnice-ncheieri?

NORFOLK: Aşa-i!
Da, din păcate, cred că pacea asta
Nu face preţul ce l-am dat pe ea.

BUCKINGHAM: După furtuna ce-a urmat atunci,
Toţi dobîndit-au darul profeţiei,
Vestind deopotrivă, fără greş,
Că vijelia-aceasta e un semn:
Smulgînd podoaba de pe fruntea păcii,
O va trînti la urmă în ţărînă.[12]

NORFOLK: Da, profeţia s-a-mplinit întocmai.
Francezii învoiala au călcat-o
Şi, la Bordeaux, ne-au jefuit de mărfuri.

ABERGAVENNY: De-aceea solul nu a fost primit?

NORFOLK: De-aceea, da!

ABERGAVENNY: Frumoasă pace, zău!
Şi cît de scump, ce greu am cumpărat-o!

BUCKINGHAM: Frumoasa treabă a sfinţiei-sale!

NORFOLK: Să nu te superi, însă curtea-ntreagă
A înţeles că ura vă desparte.
Te sfătuiesc (şi-aş vrea să ştii cît ţin
La cinstea ta pîndită de primejdii)
Să cugeţi ce viclean şi ce puternic
E cardinalul. Ura lui grozavă
Nu duce lipsă, vrînd s-atingă-o ţintă,
De slujitori supuşi puterii ei.
Gîndeşte-te că e răzbunător;
Eu ştiu cît de-ascuţită-i spada lui.
E lungă şi loveşte de departe,
Şi uneori o zvîrle ca pe-o lance.
În inimă să fereci sfatul meu.
Dar iată stînca-aceea ascuţită,
Pe care bine-ar fi s-o ocoleşti.

(Intră cardinalul Wolsey; cineva din suită duce punga; cîţiva oşteni, doi pisari cu hîrtii în mînă. Cardinalul şi Buckingham se privesc cu dispreţ.)

WOLSEY: Vechilul ducelui? Dă-mi mărturia
Ce ne-a trimis-o.

ÎNTÎIUL PISAR: Iat-o, înălţime!

WOLSEY: Şi el e-aici?

ÎNTÎIUL PISAR: Cu voia voastră, da!
WOLSEY: Acum vom şti destule despre duce
Şi-l vom sili să-şi plece ochii trùfaşi.

(Iese Wolsey, însoţit de alaiul său.)

BUCKINGHAM: O, javră de casap[13] cu colţi de-otravă!
Nu am putere botniţă să-i pun;
Mai bine, deci, să nu-l trezesc din somn.
Văd azi că pîra unui coate-goale
E mai presus ca sîngele de nobil.
NORFOLK: Cum? Te-nfierbînţi? Te roagă să-ţi dea cerul
Un strop de cumpătare, singur leac
Al tulburării tale.
BUCKINGHAM: Am văzut.
M-a înfruntat cu ură; în privirea-i
Am deslușit dorința de-a mă pierde.
Mi-ntinde-o cursă. A plecat la rege.
Mă duc şi eu să-l ruşinez.
NORFOLK: Rămîi.
Mai bine-ndeamnă-ţi dreapta judecată
Să-ntrebe fără ocoliş mînia
Ce-ţi mai rămîne-acuma de făcut.
Cînd urci un povîrniş, porneşti agale.
Mînia e un armăsar fugaci
Ce cade doborît de goană. Nimeni
Nu mi-e sfătuitor mai bun ca tine.
Deci, astăzi, ţie însuţi fii prieten.
BUCKINGHAM: La rege am plecat. Cinstindu-mi stirpea,
Voi înfiera-ndrăzneala fără margini
Acestui bădăran din Ipswich, ori
Voi spune că toţi oamenii-s la fel.
NORFOLK: Să fii cu luare-aminte! Nu încinge
Pentru duşman cuptoru-atît de tare,
Ca singur să te frigi. Că nu-i cuminte
S-alergi din cale-afară: greşeşti calea!
Că focul care urcă apa-n vas
O pierde, n-o sporeşte. Fii-nţelept!
Că decît tine nimeni alt'nu poate
Să-ţi fie mai bun sfetnic. Stinge, deci,
Sau domoleşte-al patimii pojar
Cu seva-nţelepciunii.
BUCKINGHAM: Mulţumesc.
Am să urmez întocmai sfatul tău.

Dar am dovezi temeinice şi limpezi,
Mai limpezi ca izvoru-n miez de vară,
Cînd în cleştarul apei desluşim
Cea mai măruntă boabă de nisip,
Că-acest obraznic (şi doar nu-i spun astfel
Fiindcă-n sînge fierea s-ar vărsa,
Ci pentru că aşa gîndesc cinstit)
E-un trădător.

NORFOLK: Să nu-i spui trădător.

BUCKINGHAM: Cu glasul meu, mai tare decît stînca,
Acest cuvînt îl voi striga, fii sigur,
Şi-n faţa tronului Măriei sale.
Iar cuvioasa vulpe sau lupoaică,
Sau amîndouă-acestea la un loc
(Că e viclean şi lacom; gîndul său
În faptă ticăloasă se preface,
Iar gîndul, fapta, unul de la altul
Se molipsesc), a vrut în ochii Franţei
Mărirea să-şi arate ca şi-aici.
Şi regelui i-a strecurat dorinţa
Acelei întîlniri costisitoare
Şi-a păcii care s-a sfărmat ca sticla.

NORFOLK: E drept.

BUCKINGHAM: El ticluit-a după plac,
În amănunt, această învoială.
Şi toate fost-au încuviinţate
Cînd zis-a el: „Aşa să fie!". Astfel,
Această pace straşnic ne ajută
Precum ajută cîrja pe un mort.
Doar cardinalul nostru-atotputernic
Le-a rînduit, şi el nu se înşală.
Urmările? Ca pruncii unei babe!
Că împăratul Carol a sosit
S-o vadă pe mătuşa lui, regina.
Aşa zicea. Dar adevăru-i altul:
Cu Wolsey vrea să ţină sfat de taină.
Se teme că prietenia-aceasta,
Ce între noi şi Franţa s-a legat,
O să-i aducă pagube. El crede
Că-aici se-ascund primejdii pentru dînsul.
De-aceea-a uneltit cu cardinalul,
Măriei sale să-i întoarne gîndul,
Silindu-l învoiala să o calce.

Sînt sigur că-mpăratul l-a plătit
Nainte de-a-i făgădui vreo plată.
Așa încît și cardinalul Wolsey
Primi-nainte de-a întinde mîna.
Deci, pentru planul său, el a durat
Un pod de aur. Regele să afle
Cum cardinalu-i negutează cinstea,
Păstrînd cîștigul.

NORFOLK: Sînt mîhnit. Aş vrea
Să te înșeli.

BUCKINGHAM: Nu, nu greșesc o iotă;
Îl zugrăvesc întocmai cum el însuși
O să se-arate-n fața-ntregii lumi.
Şi o să-ți dovedesc că nu mint.

(Intră Brandon, însoţit de un străjer și de cîţiva paznici.)

BRANDON: Străjer, îndeplinește-ți datoria!

STRĂJERUL: În numele Măriei sale, duce
De Buckingham, conte de Hereford, Stafford,
Și de Northampton, dă-te prins pe dată;
Învinuit eşti c-ai trădat.

BUCKINGHAM: Priviți,
M-a prins în plasa uneltirii lui
Și voi pieri.

BRANDON: Îmi pare rău să văd
Cum libertatea-ți pierzi. Măria sa
În Turn[14] voiește să fii dus.

BUCKINGHAM: Zadarnic
Ar fi să-mi apăr nevinovăția.
El a mînjit tot ce-i curat în mine.
Deci, fie cum vrea cerul! Mă supun.
Adio, Abergavenny!

BRANDON: Nu, el
Tovarăș o să-ți fie.

(lui Abergavenny)

Poruncit-a
Măria sa în Turn să fii închis,
Şi hotărîrea-i s-o aştepți acolo.

ABERGAVENNY: Ca ducele răspund și eu: să fie
Precum vrea Cerul și Măria sa!

BRANDON: Pe lordul Montacute și pe numiții
John de la Car, al ducelui duhovnic,

Pe unul Gilbert Peck, diacul lui,
Poruncă am să-i prind.

BUCKINGHAM: Așa? Ei sînt
Uneltitorii ceilalți! Sînt și alții?
Nădăjduiesc că nu.

BRANDON: E-un certozan[15].

BUCKINGHAM: Ah, Nicholas Hopkins?

BRANDON: El.

BUCKINGHAM: Vechilul meu
E-un trădător. Cu aur l-a năimit
Sfinția sa. Deci firul vieții mele
S-a tors. Acum lui Buckingham, sărmanul,
Doar umbră-i sînt. În clipa asta, norii
O șterg, umbrindu-mi soarele. Adio!

(Ies.)

SCENA 2

Londra. Camera de consiliu.
Sunet de goarne. Intră regele Henric, cardinalul Wolsey, lorzii consiliului, Sir Thomas Lovell, ofițeri, suită. Regele intră sprijinindu-se de umărul cardinalului. Cardinalul se așază la picioarele regelui, în dreapta.

REGELE HENRIC:
Cu viața mea și tot ce-am mai de preț
Îți mulțumesc. Ai destrămat urzeala
Ce-n juru-mi se țesea, înveninată.
Să fie-adus acum în fața noastră
Vechilul ducelui, și mărturia
Să-și întărească;-n amănunt să spună
Cum a trădat stăpînul său.

(Zgomot înăuntru, strigăte „Loc reginei!". Intră regina, însoțită de ducii de Norfolk și Suffolk; regina cade în genunchi. Regele se scoală de pe tron, o ridică, o sărută și o așază lîngă el.)

REGINA KATHARINE:
Nu! Se cuvine în genunchi să-ți spun
Umila-mi rugă.

REGELE HENRIC:
Te ridică, doamnă.

Că jumătate din a' tale rugi
Nici nu-i nevoie-a le rosti: doar tu
Ai jumătate din puterea noastră.
Iar celelalte, înainte chiar
De-a le da glas, îndeplinite sînt.
Voința ta-i poruncă.

REGINA KATHARINE: Mulțumesc,
Mărite doamne! Ruga mea-i aceasta:
Iubește-te pe tine, cinstea ta
Și-naltu-ți rang.

REGELE HENRIC:
O, doamna mea, urmează!

REGINA KATHARINE:
Am auzit, de la mai mulți anume
(Și toți erau de stirpe prea înaltă)
Ce suferințe-ndură-ai tăi supuși.[16]
Aceste noi porunci au clătinat
Credința față de Măria ta.

(lui Wolsey)

Dar mai ales sfinția voastră-i ținta
Acestei dușmănii; ei spun că voi
Aceste biruri noi le-ați pus la cale.
Dar nici făptura regelui, pe care
Rog cerul s-o păstreze nentinată,
Nu e ferită de cuvinte grele.
Călcînd credința,-n vorba lor răsună
Un zvon de răzvrătire.

NORFOLK: Nu un zvon,
Ci vijelia însăși. Sărăciți
De-aceste biruri, nu mai țin pînzarii
În slujbă calfe care torc și țes
Și dărăcesc. Iar ei, împinși de foame
Și fără-un ban în pungă, că nu știu
Să împlinească alte munci, se scoală
Să-nfrunte soarta deznădăjduită.
Primejdia-i cu ei alături.

REGELE HENRIC: Biruri?
Ce biruri? Și de cînd? Sfinția-ta,
Cu care-mpart blestemul lor, ce știi
De-aceste biruri?

WOLSEY: Eu, Măria ta,
În trebile de stat nu știu mai mult
Decît aceia-n fruntea căror' merg
Pășind în rînd cu ei...

REGINA KATHARINE: Nu, preasfințite,
Nu știți mai mult. Dar voi ați plănuit
Aceste lucruri, ce-s de toți știute
Și nu sînt de folos acelor' care
Ar vrea să nu le știe, dar le știu
Fiindcă n-au scăpare. -Aceste biruri,
De care Măria sa ar vrea să afle,
Otravă sînt pentru urechi și stane
Pentru spinări. Se spune că doar voi
Le-ați născocit. De nu-i așa, prea grele-s
Cuvintele de-ocară ce se-aud.
Rostindu-se-mpotriva voastră.

REGELE HENRIC: Biruri?
Ce fel de biruri? Vreau să știu! Spuneți-mi!

REGINA KATHARINE:
La grea-ncercare eu îți pun răbdarea;
Mi-ai dăruit iertare, deci cutez.
Poporu-i tulburat, s-a poruncit
Ca, neîntîrziat, să i se ia
A șasea parte din cîștig. Pricina
Ar fi războiul tău în Franța. Astfel,
Pe buze îndrăzneala strigă, limba
Cinstirea ta o nesocoate;-n inimi
Credința către tine-nghează. Astăzi,
În blèstem se preface ruga lor.
Și ascultarea nu se mai supune
Decît voinței lor întărîtate.
Aș vrea, Măria ta, aș vrea să cugeți
Că nu încape amînare.

REGELE HENRIC: Jur
Că toate-s împotriva vrerii noastre.

WOLSEY: Iar eu n-am fost părtaș decît unindu-mi
Cu celelalte glasuri pe al meu.
Prealuminată încuviințare
Și-au dat toți juzii. Dacă sînt hulit
De cei ce nu-mi știu firea, nici puterea,
Dar cred că pot să fie cronicari
Ai fapturilor mele,-aceasta-i soarta
Acelor' pe-nălțimi aflați; virtutea

Prin spini pășește. Nu se cade, totuși,
În urma datoriei să rămînem
De teama voitorilor de rău,
Ce sînt asemeni peștilor de pradă
Corabia cea nouă urmărind,
Dar fără de folos. De săvîrșim
O faptă bună, mințile bolnave
O pun pe seama altora. Și dacă
Un lucru rău am împlinit, cei josnici
Spun că-i desăvîrșit. De stăm pe loc,
Temîndu-ne de blèstem și batjocuri,
Vom prinde rădăcini, sau ne-om preface
În stàtui fără glas.

REGELE HENRIC: Dar faptei bune
Și înțelepte de nimic nu-i teamă.
Dar să ne temem de urmarea faptei
Ce în trecut nu are alta-asemeni.
Cînd s-au mai dat porunci la fel cu-acestea?
Nicicînd. De ce supușii să ni-i smulgem
De sub cuvîntul legilor, punîndu-i
Doar sub voința noastră?-A șasea parte!
Te înspăimînți! Să iei dintr-un copac
Crengi, scoarță și din trunchiu-ntreg o parte!
Zadarnic rădăcina i-o lăsăm;
Din ciot, îi soarbe vîntul toată seva.
Scrisoare de iertare să trimiteți,
În toată țara, celor ce n-au vrut
Să se supună. Deci, în grija voastră
Vă rog să luați acestea toate.

WOLSEY *(diacului)*: Stai!
Să-ți spun o vorbă: scrie în provincii
Despre iertarea regelui. Pe mine
Comunele mă blestemă. Ai grijă
S-alerge zvon că eu am mijlocit
Iertarea tuturor. Porunci mai noi
Pe urmă o să-ți dau.

(Iese diacul. Intră vechilul.)

REGINA KATHARINE:
Mîhnită sînt că ducele-a stîrnit
Mînia ta.

REGELE HENRIC: Sînt mulți mîhniți de-aceasta.
E învățat, frumos vorbește, nimeni

Nu-i firii mai îndatorat ca el.
Pe învățați el poate să-i învețe.
Dar luați aminte cum, aceste daruri
Cînd rău sînt folosite, mintea-și pierde
Adevăratul drum, și ele-ajung
Năravuri hîde: omu-acesta, doamnă,
Desăvîrșit, pe care-l număram
Printre minuni și-i ascultam vorbirea,
Că ora ne părea o clipă doar,
Schimbat-a harul lui de-odinioară
În obiceiuri rele; și acum
E negru,-n smoala iadului mînjit.
Stai lîngă noi; vei auzi acuma
Acele fapte ce-ntristează cinstea.
Acesta om de-ncredere i-a fost.
Îi porunciți să-și depene din nou
Povestea lui, pe care n-avem dreptul,
Nechibzuiți, s-o trecem cu vederea,
Dar nici să-i dăm prea multă ascultare.

WOLSEY:
Apropie-te fără de sfială,
Să spui, ca un supus preacredincios,
Tot ce aflat-ai de la Buckingham.

REGELE HENRIC:
Să nu ai teamă!

VECHILUL:
Mai întîi de toate,
Rostea mereu cuvinte otrăvite.
Zicea că dacă regele se stinge,
Și fără de urmași rămîne sceptrul,
El o să-l moștenească[17].-Așa-i spunea
Lui ginere-său, Abergavenny.
Amenința cu jurăminte grele
Pe preasfinția sa.

WOLSEY:
Vedeți, mărite,
Ce-ndemnuri rele, pline de primejdii;
Neluat, precît ar fi dorit, în seamă,
Cu ura sa lovea întîi în voi,
Și-apoi și-n cei ce vi-s prieteni.

REGINA KATHARINE:
Puneți
În toate-un strop de milă, preasfințite!

REGELE HENRIC:
Pe ce-și întemeiase dreptu-acesta
De a ne lua coroana? Pomenea

Ceva-n privința-aceasta?

VECHILUL: Nicholas Hopkins
Îi profeţise astfel viitorul.

REGELE HENRIC:
Dar cine-i Hopkins?

VECHILUL: E un certozan.
Al său duhovnic; el îi aprindea
Nesăbuite visuri de mărire.

REGELE HENRIC:
De unde ştii?

VECHILUL: Doar cu puţin nainte
Ca voi să fi purces la drum spre Franţa,
Stăpînul meu de-atunci, lord Buckingham,
Aflîndu-se la Rose, în parohia
Saint Lawrence Poultney, m-a-ntrebat să-i spun
Ce zvonuri umblă prin cetatea Londrei
Despre plecarea voastră. I-am răspuns
Că oamenii se tem cum că franţujii
Vor să vă piardă. Ducele mi-a spus
Că teama-aceasta e întemeiată
Şi că pe el de mult l-au pus pe gînduri
Cuvintele rostite-n mare taină
De-un sfînt călugăr. Ducele mi-a spus:
„Adeseori, cu-ngăduinţa mea,
Călugăru-l chema pe-al meu duhovnic,
John de la Car. Sub legămîntul aspru
Al sfintei spovedanii, într-un rînd,
Îi spuse-acele vorbe, ce doar eu
Eram îndreptăţit să le aud.
«Să afle Buckingham, i-a spus atunci,
Că regele şi-ai lui urmaşi pieri-vor;
Deci ducele să cerce-a cîştiga
Norodului iubirea: Buckingham
Domni-va peste Anglia.»"

REGINA KATHARINE: Îmi pare
Că tu pierdut-ai slujba de la duce
Fiindcă-ai lui vasali s-au plîns de tine.
Ia seama: nu lovi, orbit de ură,
În oamenii de seamă, că îţi pierzi
Chiar sufletul, ce-i mai de seamă încă.
Din suflet deci te rog: ia seama!

REGELE HENRIC: Lasă-l!...
(vechilului)
Vorbește!
VECHILUL: Jur că spun doar adevărul!
Pe duce l-am rugat să ia aminte,
Că poate diavolul îl amăgește
Pe-acel călugăr; și că nu e bine
Să rumege prea mult acele vorbe,
Să-ajungă să le creadă, și apoi
Să năzuiască a le trece-n fapt.
El mi-a răspuns: „Ce rău îmi poate-aduce?"
Zicînd că dacă regele se stinge,
Atunci și capul preasfinției sale,
Și-al lui sir Thomas Lovell vor cădea.
REGELE HENRIC:
Cum? Ha! Așa cîinos? Ha! E-un tîlhar!
Dar altele mai știi?
VECHILUL: O, da stăpîne!
REGELE HENRIC:
Urmează dar!
VECHILUL: Pe cînd se-afla la Greenwich,
Certat de voi, în urma întîmplării
Cu William Blomer...
REGELE HENRIC: Da, mi-aduc aminte.
Era un om chemat în slujba mea,
Dar ducele-l oprise pentru sine.
Dar ce-i cu asta?
VECHILUL: „Dacă-oi fi, zicea,
Întemnițat în Turn, juca-voi rolul
La care s-a gîndit și-al meu părinte
Pe cînd domnea uzurpatorul Richard[18].
Deci, tatăl meu, fiind la Salisbury
(Așa-și urmă povestea Buckingham),
S-a prefăcut că vrea neapărat
Pe rege să îl vadă; el chitea
Ca-n clipa cînd va-ngenunchea-nainte-i
Să-i și împlînte-n inimă jungherul."
REGELE HENRIC:
Hain fără măsură!
WOLSEY *(reginei)*: Spuneți, doamnă,
În liniște-ați putea trăi cumva
De n-ar fi pus în fiare omu-acesta?

REGINA KATHARINE:
Tămăduiască Domnu-acestea toate!

REGELE HENRIC *(vechilului)*:
Dar n-ai spus tot.

VECHILUL:
Rostind „al meu părinte"
Şi-apoi, „jungher", cu-o mînă pe pumnal,
Şi cealaltă la piept, scuipă un blèstem:
Zicea că de-o să fie urgisit,
Pe taică-său îl va întrece, astfel
Cum fapta-ntrece planul şovăielnic.

REGELE HENRIC:
Sfîrşită-i vremea planurilor lui
De a-şi înfige-n noi jungherul. Astăzi
E-n temniţă. Nentîrziat să fie
Chemat la judecată. Dacă legea
Iertare îi va da, a lui să fie;
De nu, să n-o aştepte de la noi.
Fiindcă prin făptura lui se-arată
Trădare-nveninată.
(Ies.)

SCENA 3[19]

Londra.
O încăpere a palatului. Intră Lordul Şambelan şi Lordul Sands.

LORDUL ŞAMBELAN:
Se poate vrăjile franţujilor s-arunce
Pe oameni în asemeni rătăciri?

SANDS:
Chiar dacă rîsul îl stîrnesc, sau scîrba,
Năravurile noi pe om îl fură.

LORDUL ŞAMBELAN:
Pe cîte văd, n-am cîştigat în Franţa
Decît vreo două strîmbături, şi-atît.
Şi cînd le scot englezii la iveală,
Fără să şovăi, juri că nasul lor
A fost chiar sfetnic lui Pepin[20] sau Clòtar[21],
Atît îl ţin de sus.

SANDS:
Şi-au pus cu toţi
Picioare-oloage. Zvîrlă din genunchi,
De parcă au în chişiţe cîrcei.

LORDUL ŞAMBELAN:
Şi straiele-s croite păgîneşte,
Că parcă nu-s creştini[22].
(Intră Thomas Lovell.)
Sir Thomas Lovell!
Ce veşti ne-aduci?

LOVELL: Vă spun pe cinstea mea:
Nu ştiu decît de-o nouă hotărîre,
Ce-i prinsă-acum pe poartă, la palat.

LORDUL ŞAMBELAN:
Dar despre ce e vorba?

LOVELL: E-o poruncă
Privindu-i pe vitejii pierde-vară
Care-au umplut cu bîrfe şi cu sfezi
Şi cu veşminte împopoţonate
Întreg palatul.[23]

LORDUL ŞAMBELAN: Ha! Nespus mă bucur!
Să ia aminte, deci, musiii noştri
Că un curtean englez e înţelept
Chiar dacă n-a văzut vreodată Luvrul[24].

LOVELL: Porunca le dă dreptul să aleagă;
S-azvîrle-n grabă hainele pestriţe
Şi penele ce le-au adus din Franţa,
Duelurile, focul de-artificii,
Băşici umflate, fără pic de miez,
Învăţătura-adusă din străini,
Anume pe-nţelepţi să-i umilească;
Să nu-şi mai facă idol dintr-o minge[25],
Să lepede colţunii lor înalţi[26],
Nădragii înfoiaţi şi hoinăreala
Şi să se facă oameni de ispravă.
De nu, să-şi ia de-ndată tălpăşiţa,
Să-şi întîlnească soţii de prostie
Acolo unde pot, *cum privilegio*[27]
De cap să-şi facă şi de rîs s-ajungă.

SANDS: De nu-i veneam de hac acestei molimi
Se întindea.

LORDUL ŞAMBELAN:
Ce pierderi pentru doamne!

LOVELL: E-adevărat! Că derbedeii ăştia
Ştiau un vicleşug făr' de pereche,
Cu care le dădeau pe doamne gata:
Un cîntec franţuzesc şi o vioară.

SANDS: Acuma să le cînte dracu-n strună!
Nespus mă bucur că se duc de-aici,
Tot nu-i puteam întoarce-n calea dreaptă.
E vremea noastră,-a celor de la ţară,
Ţinuţi departe-atît amar de vreme,
Să ne-ndemnăm la cînt, măcar un ceas,
Sau isonul să-l ţinem.
LORDUL ŞAMBELAN: Bine zici!
Ai încă-un pinten de cocoş, lord Sands.
SANDS: Măcar un ciot.
LORDUL ŞAMBELAN: Dar încotro, Sir Thomas?
LOVELL: La cardinal. V-aşteaptă şi pe voi.
LORDUL ŞAMBELAN:
Aşa-i. În seara asta-ntinde masă.
Pun rămăşag că o să fie-acolo
Întreaga floare-a Angliei.
LOVELL: Ce preot,
Ce suflet larg! Ce darnică-i e mîna,
Precum ogorul rodnic, precum roua.
LORDUL ŞAMBELAN:
E nobil, şi hulesc cei ce spun altfel.
SANDS: Îi dă şi mîna, are tot ce vrea;
De-ar fi zgîrcit, păcatu-ar fi mai greu
Ca erezia; cei de seama sa
Născuţi sînt să dea pildă-n dărnicie.
LORDUL ŞAMBELAN:
Adevărat! Dar nu-i sînt mulţi asemeni.
M-aşteaptă luntrea. Să plecăm, sir Thomas!
Nu vreau să-ntîrziem: Sir Henry Guildford
Şi eu în astă seară vom conduce
Serbarea-ntreagă.
SANDS: Robul vostru, sir!
(Ies.)

SCENA 4

Londra.
Sala de recepţii a palatului York.
Flaute. Se vede o masă mai mică lîngă jeţul cardinalului şi o masă mai lungă pentru oaspeţi. Dintr-o parte intră Anne Bullen[23] *şi alţi nobili şi doamne, din partea cealaltă — Sir Henry Guildford.*

GUILDFORD: Sfinţia sa pe doamne le salută.
Prin mine, el închină seara-aceasta

Plăcerilor și vouă. Și socoate
Că nimeni în această adunare
Nu și-a adus și grijile cu sine.
Ar vrea să-aflați prilej de bucurie
În vinul bun, tovărășia bună,
Ce-i fac pe oameni buni.

(Intră Lordul Șambelan, lordul Sands, sir Thomas Lovell.)

Veniți tîrziu.
Cu gîndul la această adunare,
Eu prins-am aripi.

LORDUL ȘAMBELAN: Tu ești încă tînăr.

SANDS: Sir Thomas, de-ar avea sfinția sa
Un sfert din hazul meu cel pămîntesc,
Frumoasele acestea ar petrece
Cu mult mai bine. O, pe legea mea,
Frumoasă adunare!

LOVELL: Ar fi bine
În clipa asta dacă-ai fi duhovnic
Al cîtorva din ele.

SANDS: Ce mai vorbă:
Și ce canon ușor le-aș da!

LOVELL: Ușor?

SANDS: Precum un așternut de puf.

LORDUL ȘAMBELAN: Stați jos.
Vă rog, frumoase doamne. Te așază
Aici, Sir Harry. Eu voi sta dincoace.
Sfinția-sa sosește. Nu-nghețați!
Cînd stau alături două,-i ger și plouă.
Lord Sands, tu știi să nu le lași să-adoarmă.
Te rog, te-așază între-aceste doamne.

SANDS: Îți mulțumesc,-nălțime; bune doamne,
Cu voia voastră...

(Se așază între Anne Bullen și o altă doamnă.)

Dacă-oi bate cîmpii
Să mă iertați: îl moștenesc pe tata.

ANNE: Era nebun?

SANDS: Nebun în toată legea,
Și-n dragoste la fel; dar nu mușca,

Ci-ntr-o clipită săruta o sută.
Ca mine-acum.

(O sărută pe Anne.)

LORDUL ŞAMBELAN: E bine zis, lord Sands!
Deci, domnii mei, acum v-aţi aşezat.
Veţi fi de vină dacă-aceste doamne
S-or mohorî.

SANDS: Ne descurcăm şi singuri!
Lăsaţi-mă în pace!

(Flaute. Intră cardinalul Wolsey, cu suita; se aşază la locul său.)

WOLSEY: Dragi oaspeţi, bun venit! Nu-mi-e prieten
Acel' ce nu s-o veseli. Închin,
În semn de bun venit, pentru voi toţi.

(Bea.)

SANDS: Sînteţi atît de darnic! Un pocal
Umplut cu ale mele mulţumiri
Mă va scuti să risipesc cuvinte.

WOLSEY: Lord Sands, mă-ndatorezi. Înveseleşte-ţi
Vecinele. Dar doamnele sînt triste.
A cui e vina, domnilor?

SANDS: Cînd vinul
Le-o-mbujora obrajii, vorba lor
Ne-o amuţi.

ANNE: Ce hîtru eşti, lord Sands!

SANDS: Cînd am cu cine!-N sănătatea voastră
Şi-a feciorici voastre!

ANNE: Nu puteţi
S-o lăudaţi pe-a voastră.

SANDS: Nu v-am spus
Că vor vorbi?

(Tobe şi goarne înăuntru; se aud tunuri.)

WOLSEY: Dar ce se-ntîmplă-acolo?

LORDUL ŞAMBELAN:
Să meargă cineva să vadă ce-i!

(Iese un servitor.)

WOLSEY: Ce-o fi cu zarva-aceasta de război?
Să nu vă temeți, doamnelor! Războiul
Vă apără cu legile lui toate.

(Se întoarce servitorul.)

LORDUL ŞAMBELAN:
Ce e?

SERVITORUL: Sînt nişte oaspeți de departe,
Ce-au tras la țărm; sînt solii preaînalți
Ai unor prinți străini.

WOLSEY: Lord şambelan,
Le spune bun venit; ştii franțuzeşte;
Primeşte-i, rogu-te, cum se cuvine
Şi să-i aduci aicea, unde cerul
O să-şi reverse-asupră-le frumsețea.

(Iese Lordul Şambelan cu suita. Toți se ridică. Se scot mesele.)

Petrecerea s-a spart. Dar nu-i nimic.
Ne vom despăgubi. Eu vă doresc
O bună mistuire. Încă-o dată,
Vă spun la toți: mă bucur c-ați venit!

(Flaute. Intră regele, însoțit de alți nobili, deghizați în straie de păstori. Înaintea lor, păşeşte Lordul Şambelan. Trec prin fața cardinalului, pe care-l salută[29].)

Ce fețe-alese! Ce doresc anume?

LORDUL ŞAMBELAN:
Cum nu ştiu englezeşte, m-au rugat
Să-i spun sfinției tale că aflat-au
De-această adunare;-aşa încît,
În semn de prețuire-a frumuseții,
Lăsat-au turma; roagă să le-ngădui
Un ceas cu-aceste doamne să petreacă.

WOLSEY: Ei îmi cinstesc umila locuință.
Le sînt dator, deci, mulțumirea-ntreagă.
Petreacă după plac: aşa să spui.

(Doamnele sînt poftite la dans. Regele o alege pe Anne Bullen.)

REGELE HENRIC:
O mînă mai gingaşă n-am atins!
Nu te ştiam, frumoaso!

(Muzică. Dans.)

WOLSEY: Milord!
LORDUL ŞAMBELAN:
Sfinţia ta!
WOLSEY: Te rog, din parte-mi
Întreabă-i de se află printre ei
Mai vrednic decît mine cineva
Să stea în jeţu-acest; atunci, mă plec
'Naintea lui cu dragoste.
LORDUL ŞAMBELAN: Prea bine.

(Se duce la grupul de mascaţi şi se întoarce.)

WOLSEY: Ce spun?
LORDUL ŞAMBELAN: Mărturisesc că printre ei
E-un nobil preaînalt; vă roagă, însă,
Voi înşivă să îl ghiciţi.
WOLSEY: Să-ncerc.

(Îşi părăseşte jeţul.)

Cred c-am făcut, cu-ngăduinţa voastră,
Alegere regală.
REGELE HENRIC *(Îşi scoate masca.)*:
Ai ghicit.
Ce adunare mîndră, cardinale!
Şi, de n-ai fi obraz bisericesc,
Mi-aş face gînduri rele.
WOLSEY: Mult mă bucur
De veselia voastră.
REGELE HENRIC: Dar te rog,
Lord Şambelan, această doamnă cine-i?
LORDUL ŞAMBELAN:
Cu voia înălţimii-voastre, fiica
Vicontelui de Rochford, Thomas Bullen.
E din alaiul doamnei.
REGELE HENRIC: Jur pe Ceruri
Că-i mîndră. Draga mea, n-ar fi frumos
Să te poftesc la dans fără-un sărut.[30]
Spre slava dansului, prieteni dragi!
WOLSEY: Sir Thomas, masa e întinsă-alături?
LOVELL: Da, preasfinţite.
WOLSEY: Teamă mi-i, slăvite,
Că-aţi ostenit la dans.
REGELE HENRIC: Mă tem şi eu.
WOLSEY: Alături, aeru-i mai proaspăt.

REGELE HENRIC: Haidem!
Pe doamne le-nsoţiţi. Frumoasa mea,
Nu te las încă. Să ne veselim!
Lord Cardinal, pentru aceste doamne
Vreau să închin, să mai dansez o dată.
Şi-apoi voi cugeta pe cine-ajută
Mai mult norocul. Muzica să cînte!

(Ies în sunetul trompetelor.)[21]

ACTUL II

SCENA 1

Londra.
O stradă. Intră doi gentilomi, din două părţi diferite.

ÎNTÎIUL GENTILOM:
Hei, încotro?
AL DOILEA GENTILOM:
Te aibă-n pază cerul!
Mă duc să aflu soarta ce-l aşteaptă
Pe preamăritul Buckingham.[32]
ÎNTÎIUL GENTILOM: Scuteşte-ţi
Această trudă. Totul s-a sfîrşit.
A mai rămas pe osîndit să-l ducă
În temniţă.
AL DOILEA GENTILOM: De-acolo vii?
ÎNTÎIUL GENTILOM: Desigur.
AL DOILEA GENTILOM:
Te rog să-mi spui ce-a fost.
ÎNTÎIUL GENTILOM: Nu poţi ghici?
AL DOILEA GENTILOM:
S-a spus că-i vinovat?
ÎNTÎIUL GENTILOM: E osîndit.
AL DOILEA GENTILOM:
Mîhnit sînt foarte.
ÎNTÎIUL GENTILOM: Şi-alţii sînt la fel.
AL DOILEA GENTILOM:
Dar rogu-te să-mi spui cum s-a-ntîmplat.
ÎNTÎIUL GENTILOM:
Pe scurt să-ţi povestesc: măritul duce
S-a apărat de orice-nvinuire.

Cercînd să scape de asprimea legii,
Chema dovezi puternice în sprijin.
Dar avocatul regelui aduse
Nenumărate mărturii-mpotrivă;
Iar ducele ceru să vină-n față-i
Cei ce-l învinuiau; şi *viva voce*[33]
Aceştia să-ntărească cele spuse.
Veniră-atunci vechilul şi diacul,
Sir Gilbert Peck, duhovnicul, John Car,
Şi dracu-acela de călugăr, Hopkins,
Ce-i capul relelor.

AL DOILEA GENTILOM:
El l-a hrănit
Cu mincinoase profeții?

ÎNTÎIUL GENTILOM:
Chiar el.
Toți i-au adus învinuiri prea grele,
Iar ducele în van s-a străduit
Să le înlăture. Deci, lorzii toți,
În fața unor astfel de dovezi,
L-au osîndit ca trădător. Zadarnic
Vorbit-a mult, cu multă-nvățătură,
Să-şi scape viața. A stîrnit doar milă,
Dar n-a fost ascultat.

AL DOILEA GENTILOM:
Cum s-a purtat?

ÎNTÎIUL GENTILOM:
Cînd l-au adus din nou ca să-şi audă
Al morții sale clopot lung şi jalnic,
Pe frunte-i rîurea sudoarea rece,
Rostea cuvinte fără şir, în grabă;
S-a liniştit îndată, şi apoi
A ascultat cu-o nobilă răbdare.

AL DOILEA GENTILOM:
Nu cred că-şi teme moartea.

ÎNTÎIUL GENTILOM:
Nu, fireşte.
Nu-i fire de femeie. Dar e trist.

AL DOILEA GENTILOM:
Îl deslușesc pe cardinal aici.

ÎNTÎIUL GENTILOM:
Împrejurările-o arată:-ntîi
Cînd fost-a surghiunit Kildare[34], în locu-i,
Ca vicerege al Irlandei, Surrey

A fost trimis, să nu cumva să-ajute
Pe taică-su.[35]

AL DOILEA GENTILOM: Viclene-ntorsături!

ÎNTÎIUL GENTILOM:
N-ai grijă, pocăința o să-l cerce
Cînd Surrey se va-ntoarce. E știut:
Oricine are trecere la rege
Îndată e trimis de cardinal
Cît mai departe.

AL DOILEA GENTILOM:
Țara îl urăște.
Pe cinstea mea, ar vrea cu toți să-l vadă
La zece stînjeni sub pămînt. Pe duce
Toți îl iubesc; „preadarnicul" îi zic,
„Oglinda măreției"...

ÎNTÎIUL GENTILOM: Să rămînem
Și să-i vedem nefericita umbră.

(Intră Buckingham, întorcîndu-se de la judecată. Înaintea lui — aprozii; tăișul securii e îndreptat spre el. Halebardieri[36] de ambele părți. E urmat de Sir Thomas Lovell, Sir Nicholas Vaux, Sir William Sands și de popor.)

AL DOILEA GENTILOM:
Să stăm și să-l privim.

BUCKINGHAM: Voi, oameni buni,
Care-ați venit din milă pînă-aici,
Mă ascultați și-apoi plecați spre case.
Primi-voi moartea grea de trădător,
Dar martor îmi e cerul: de-am trădat,
Să mă cufunde cugetu-n genune
În clipa cînd securea va cădea.
Eu legea n-o urăsc că mă ucide.
După dovezi, dreptate s-a făcut;
Dar cei ce-au judecat puteau gîndi
Mai creștinește. Eu însă îi iert.
Să ia aminte, totuși, să nu-și facă
Din răutate pricini de mărire,
Și nici să nu se-nalțe pe morminte,
Că-atunci, nevinovatul sînge-al meu
Striga-va împotriva lor. Nicicînd
Nu am crezut că voi trăi ani mulți,
Nu cer să fiu iertat; deși, o știu,

Măria sa-i mărinimos. Prieteni,
Ce îndrăzniți pe Buckingham să-l plîngeți,
Durerea că vă las e însăși moartea.
Pîn' ce oțelul ne va despărți,
Mă însoțiți precum un stol de îngeri.
Prefacă-se în jertfă ruga voastră,
Ce-o să-mi înalțe sufletul la ceruri.
Duceți-vă, în numele lui Crist!

LOVELL: Te rog ai milă, înălțimea ta!
De m-ai urît cîndva, te rog mă iartă!

BUCKINGHAM: Te iert precum aș vrea să fiu iertat;
Vă iert pe toți. Oricîte nedreptăți
S-ar năpusti asupră-mi, le-aș ierta,
Că ura grea mormîntul nu mi-l sapă.
Măriei sale să-i vorbești de mine,
Și cînd și-o aminti de Buckingham
Să-i spui că l-ai văzut în drum spre cer.
Mă rog și-acum din suflet pentru rege,
Și-o să-l binecuvînt atîta vreme
Cît sufletul mi-e încă viu. Trăiască
Mai mult decît mi-e dat să-i număr ani
Să-i fie stăpînirea-n veci iubită
Și plină de iubire. Cînd va fi
Împovărat de ani nenumărați,
Și spre sfîrșit va merge, bunătatea
Cu el mormîntul să-și împartă.

LOVELL: Eu
Vă însoțesc pînă la rîu. De-acolo,
Cu voi pîn' la sfîrșit Sir Vaux va merge.

VAUX: Deci luntrea pregătiți, precum o cere
Al înălțimii sale rang.

BUCKINGHAM: O, nu!
Batjocură e rangul pentru mine.
Cînd am venit, eram lord Conetabil[37]
Și duce Buckingham; acuma-s doar
Sărmanul Edward Bohun. Însă sînt
Mult mai bogat decît acei' ce josnic
Mă-nvinuiră. N-au știut nicicînd
Ce-i adevărul; eu îl scriu cu sînge,
Și sîngele acesta-i va ucide.
Cînd tatăl meu, Henry de Buckingham[38],

S-a ridicat, în Richard să lovească,
Într-o restriște, adăpost cătă
La Banister, un slujitor de-al lui.
Dar fu vîndut, murind fără județ.
Îl aibă Domnu-n pază! Henric șapte,
Înduioșat de-această moarte,-mi dete
Furatul drept, sporindu-i strălucirea
Acestui nume. Astăzi, fiul său
Vieață, nume, cinste îmi ucide,
Cu fericirea-mi dimpreună. Dreptu-i
Că fost-am judecat; sînt mai ferice
Decît sărmanul tatăl meu. Dar, totuși,
Aceeași soartă am avut: loviți
De slujitorii ce-i iubeam mai mult.
Ce slujbă fără de credință! Cerul
Își știe ținta. Ascultați ce spune
Un om mergînd la moarte: seama luați
La cei ce vă știu taina și iubirea.
Cînd văd vreo piedică în calea voastră,
Ei fug ca apa, vrînd să vă scufunde.
Rugați-vă la Domnul pentru mine.
Vă las. Sunat-a cea din urmă clipă
A vieții mele lungi și ostenite.
Adio!
De vreți să vă-ntristați, gîndiți la mine.
Am isprăvit, și Domnul să mă ierte!

(Iese Buckingham, însoțit de alai.)

ÎNTÎIUL GENTILOM:
Priveliștea e vrednică de milă!
Vor fi loviți de blèsteme făptașii.

AL DOILEA GENTILOM:
De n-are vină, vor veni năpaste.
Și știu o veste încă mai cumplită.

ÎNTÎIUL GENTILOM:
Ne aibă Ceru-n pază! Ce mai e?
Nu te încrezi în mine?

AL DOILEA GENTILOM: E o taină
Ce n-o pot spune fără jurămînt.

ÎNTÎIUL GENTILOM:
Nu-s vorbăreț din fire.

AL DOILEA GENTILOM: Mă încred.

N-ai auzit un zvon precum că Henric
S-ar despărți de Katharine?

ÎNTÎIUL GENTILOM: Ba da,
Dar n-a ținut prea mult. Că, auzindu-l,
Chiar regele a poruncit pe dată
Primarului să-i pedepsească aspru
Pe cei ce-l răspîndesc.

AL DOILEA GENTILOM: Dar zvonu-acesta
A căpătat temeiuri noi și crește
Mai vajnic ca oricînd. Acum e sigur
Că se despart. Se pare, cardinalul,
Sau poate cineva din preajma lui,
Voind să o lovească pe regină,
Pe rege îl împinge dinadins
Să săvîrșească-o faptă nențeleaptă.
Campeius, cardinalul, a venit
Pentru aceasta.

ÎNTÎIUL GENTILOM: Iarăși cardinalul!
El se răzbună pe-mpărat[39], vezi bine,
Că n-a primit, după făgăduință,
Arhiepiscopatul din Toledo.

AL DOILEA GENTILOM:
Ai pus pe rană degetul. E crud
Să fie ea jertfită pentru-aceasta!
Dar cardinalul va avea ce vrea.

ÎNTÎIUL GENTILOM:
Ce lucruri triste! Însă mi se pare
C-aici nu-i locul să vorbim acestea!
Să mergem unde nu e lume.

(Ies.)

SCENA 2

Londra.
O încăpere a palatului.
Intră Lordul Șambelan, citind o scrisoare.

LORDUL ȘAMBELAN: „Stăpîne, m-am îngrijit cu osebire ca armăsarii pe care i-a cerut înălțimea voastră să fie aleși cu luare-aminte, învățați la călărie și să aibă hamuri frumoase. Erau tineri și arătoși, din soiul cel mai bun din miazănoapte. Cînd au fost gata să fie trimiși la Londra, un om din slujba domnului

cardinal a venit cu o hîrtie de împuternicire deplină și mi-a luat caii, spunîndu-mi că stăpînul său trebuie să fie slujit înaintea oricărui supus, dacă nu chiar a regelui. Ceea ce, stăpîne, ne-a închis gura."

Mă tem c-așa va fi. Să-i dăm ce cere:
Pe toate o să ni le ia.

(Intră ducii de Norfolk și Suffolk.)

NORFOLK: Mă bucur că te văd.
LORDUL ȘAMBELAN:
Pe amîndoi eu vă salut.
SUFFOLK: Ce face regele?
LORDUL ȘAMBELAN: Rămas-a singur,
Muncit de gînduri negre.
NORFOLK: Ce-l frămîntă?
LORDUL ȘAMBELAN:
Îl roade cugetul c-a luat nevasta
Lui frate-său.
SUFFOLK: Ori i l-a prins în mreji
Altă femeie?
NORFOLK: Poate!-Aici îl simt
Pe cardinal, pe cardinalul-rege,
Pe popa orb precum norocul însuși,
Ce toate le întoarce după plac.
Dar regele-nvăța-va să-l cunoască:
SUFFOLK: Te-audă Cel de Sus! De-abia atunci
Se va cunoaște și pe sine însuși.
NORFOLK: Ce zel sfințit în tot ce făptuiește!
A rupt prietenia cu-mpăratul,
Nepotul prea puternic al reginei,
Și sapă-n sufletul Măriei sale
Spre a sădi acolo îndoieli,
Primejdii și mustrări de conștiință,
Nenchipuite deznădejdi și spaime
Legate de această-nsurătoare.
Și-apoi pe rege vrea să-l liniștească
Vorbind de despărțire. Vrea s-o piardă
Pe cea care-a lucit ca nestemata
Pe pieptul lui[40], două decenii-n șir,
Sclipind și azi la fel ca-n prima zi,
Pe cea care statornic îl iubește
Cum îngerii-l iubesc pe omul bun
Și care, de năpastă grea lovită,

Pe rege o să-l binecuvînteze!
Nu e cucernic să te porți astfèl?

LORDUL ȘAMBELAN:

Deoparte să mă țină Cerul! Dreptu-i
Că toți vorbesc de-această întîmplare,
Ce-ndurerează cugetul cinstit.
Adevărata dezlegare-a tainei
E sora regelui francez[41]. Dar cerul
Măriei sale-i va deschide ochii,
Vrăjiți de-acest viclean și îndrăzneț.

SUFFOLK: Și-o să ne scape de robia lui.

NORFOLK: Să ne rugăm
Din suflet pentru-a noastră dezrobire,
Trufia lui, altminteri, ne preface
Din principi în copii de casă. El
Ne plămădește rangurile toate,
Ca pe-un aluat.

SUFFOLK: Nu-l tem și nu-l iubesc.
M-am înălțat fără de el, și rangul,
De vrea Măria sa, tot fără el
Mi-l voi păstra. Nu-mi pasă de blestemul
Și nici de binecuvîntarea lui.
Nu cred în vorba lui. Îl știu prea bine.
Îl las pe seama celui ce-i dădu
Trufia-aceasta: papa.

NORFOLK: Să intrăm,
Din gîndurile negre să îl smulgem
Pe rege. Vii cu noi, Lord Șambelan?

LORDUL ȘAMBELAN:

Iertați-mă. Am altă-nsărcinare.
Și-apoi, nu-i timpu-acum să-l tulburați.
Mă-nchin la amîndoi.

NORFOLK: Îți mulțumim.

(Iese Lordul Șambelan. Norfolk deschide o ușiță. Se vede regele citind, pe gînduri.)

SUFFOLK: Ce-ntunecat e!

REGELE HENRIC: Cine e acolo?

NORFOLK: Dea Domnul să nu fie mînios!

REGELE HENRIC:

Am spus: Cine-i acolo? Cutezați
Să-mi tulburați al gîndurilor șir?...

Deci cine-s eu?

NORFOLK: Un rege bun ce iartă pe aceia
Ce fără vrere-l supără. Călcat-am
A-nsingurării voastre hotărîre,
Mînați de-o treabă însemnată. Vrem
Să-aflăm voința voastră.

REGELE HENRIC: Prea-ndrăzneți!
Plecați și așteptați să vină vremea
Acestor treburi trecătoare... Deci...

(Intră Wolsey și Campeius.)

Dar cine-i? Lordul cardinal? O, Wolsey,
Balsam al cugetului meu rănit!
Tămadă pentru regi! *(lui Campeius)* Bine-ai venit,
Preaînvățat părinte,-n țara noastră!
Și eu, și ea sîntem ai tăi! *(lui Wolsey)* Ai grijă
Să nu socoată că-s flecar.

WOLSEY: Dar cine
E-n stare să gîndească-așa? Vă rog
Ne-ngăduiți, un ceas să stăm de vorbă
În mare taină.

REGELE HENRIC *(lui Suffolk și Norfolk)*:
Singuri ne lăsați!

NORFOLK *(aparte, lui Suffolk)*:
Nu-i trùfaș popa!

SUFFOLK *(aparte, lui Norfolk)*:
Nu-mi vorbi de asta!
E-o boală grea; n-aș vrea să fiu în locu-i;
Dar nu mai ține mult.

NORFOLK *(aparte, lui Suffolk)*: Și dacă-o ține,
Am să-l înfrunt.

SUFFOLK *(aparte, lui Norfolk)*: Și eu îți stau alături.

(Ies Suffolk și Norfolk.)

WOLSEY: Ai săvîrșit, în numele lui Crist,
O faptă înțeleaptă, întrecînd
Pe prinții lumii[42]. Cine să te mustre?
Chiar spaniolul[43], care e legat
— Prin sînge și iubire — de regină,
De judecă cinstit, mărturisește
Purtarea ta cea dreaptă. Dregătorii,
Cei mai cu carte dintre ei, sînt slobozi

În țările creștine să-și aleagă
Purtarea lor. Iar Roma, ce păzește
Înțelepciunea, a trimis aici,
La rugămintea ta, pe cardinalul
Preaînvățat, tălmaci al tuturor,
Pe care vi-l înfățișez din nou.

REGELE HENRIC:
Iar eu din nou îl strîng voios în brațe
Și sfîntului conclav îi mulțumesc
Că, dovedindu-și dragostea, trimis-a
Un om așa cum mi-am dorit.

CAMPEIUS:
Slăvite,
Prin fapta voastră-naltă sînteți vrednic
De dragostea oricărui om. V-aduc
A Romei hotărîre: dimpreună
Cu cardinalul York, eu, robul său,
Vom cerceta această-mprejurare.

REGELE HENRIC:
Doi oameni deopotrivă. Iar regina
Va fi înștiințată de îndată
De rostul rînduielii voastre-aci.
Dar unde-i Gardiner?

WOLSEY:
Știu că vi-i dragă
Și, prin urmare, îi veți da un drept
Pe care legea-l dă unei femei
Mult mai prejos ca ea în rang și-n falā:
Apărători cinstiți și învățați.

REGELE HENRIC:
Da, cei mai de nădejde dintre toți,
Și o să-mi fie drag cel ce-o vorbi
Mai bine dintre ei. Păzească Domnul
Ca altfel să mă port. Te rog să-l chemi
Pe Gardiner, diacul meu cel nou;
E nimerit pentru aceasta.

(Iese Wolsey, care se întoarce apoi cu Gardiner.)

WOLSEY *(aparte, lui Gardiner)*:
Dă-mi mîna! Îți doresc belșug. Acum
Ești omul regelui.

GARDINER *(aparte, lui Wolsey)*:
Rămîn al vostru.
Doar mîna voastră m-a-nălțat aci.

REGELE HENRIC:
Apropie-te, Gardiner!

(Îi vorbeşte în şoaptă.)

CAMPEIUS: Sfinţia ta, parcă-naintea lui
Era un doctor Pace.

WOLSEY: Aşa-i.

CAMPEIUS: Îmi pare,
Era un învăţat.

WOLSEY: Nu-ncape vorbă.

CAMPEIUS: S-au spus cuvinte rele despre voi.

WOLSEY: Cum? Despre mine?

CAMPEIUS: Zice-se că el
Stîrnit-a pizma voastră: v-aţi temut
Să nu se-nalţe, l-aţi ţinut deoparte.
El, de durere, a murit nebun.

WOLSEY: Să aibă parte de odihnă-n ceruri!
Ce alta poate un creştin să spună?
Cît despre cei ce clevetesc, ştiu locuri
De îndreptare. Pace era un prost,
Voind să fie virtuos. Acesta
E-un tînăr de ispravă,-ascultător,
Urmează-ntocmai vrerea mea. Nu-i bine
În preajma regelui alt om să fie.
O, frate, nu-i cu cale să avem
Slujbaşi ce ni se-mpotrivesc.

REGELE HENRIC *(lui Gardiner)*: Acestea,
Reginei să le spui cu umilinţă.

(Iese Gardiner.)

Gîndesc că o-adunare înţeleaptă
Nu poate să se-adune într-alt loc
Mai potrivit decît ar fi Black-Friars.
Veţi cumpăni acolo-mprejurarea.
Ai grijă, Wolsey, pregăteşte toate.
Preasfinte, care om în floarea vîrstei
Nu suferă amarnic părăsindu-şi
Tovarăşa de pat atît de dulce?
Dar cugetul, vai, cugetul e-un loc
Atît de gingaş — trebuie s-o las.

(Ies.)

SCENA 3

Londra.
O încăpere din apartamentele reginei. Intră Anne Bullen și o doamnă bătrînă.

ANNE: Cu prețu-acesta, nu! Îmi amintesc
De-a ei neprihănire, neatinsă
De cleveteli. Și inima mă doare.
Ea nimănuia n-a făcut vreun rău.
Deasupra frunții ei încoronate,
De-atîtea ori strălucitorul soare
Urmatu-și-a cărarea lui înaltă,
Sporindu-i slava! Părăsind acestea,
Durerea e de mii de ori mai vie
Ca fericirea de-a le cîștiga.
Și după-atîția ani, să fii gonită!
Și o jivină-ar lăcrima!

DOAMNA BĂTRÎNĂ: Vezi bine,
Și inima de piatră-o căinează.

ANNE: De ce-a sortit-o cerul să cunoască
Mărirea? Că, deși e trecătoare,
Cînd soarta o desparte pe vecie
De cel care-a purtat-o, e durerea
La fel ca-n ceasu-nfricoșat în care
De suflet trupul se desparte.

DOAMNA BĂTRÎNĂ: Vai!
Sărmana doamnă iarăși e-o străină.

ANNE: Cu-atît mai mult e vrednică de milă.
Mai bine printre cei mărunți și veseli
Decît să te înalți înveșmîntat
În straie de tristețe aurită.

DOAMNA BĂTRÎNĂ:
Ni-i mulțumirea bunul cel mai scump.

ANNE: Pe cinstea fecioriei mele, jur:
N-aș vrea să fiu regină.

DOAMNA BĂTRÎNĂ: Ba, la naiba!
Aș vrea! Mi-aș pune fecioria-n joc.
Și tu ai vrea, nu fi mironosiță!
Ai daruri preafrumoase de femeie,
Și inima tot de femeie-ți este.
Te farmecă, deci, slava și averea...
La drept vorbind, cum nu te-ar fermeca?
Și nu mai face nazuri! Al tău cuget

Blajin, milos, ar vrea să se lărgească
Primind asemeni daruri.

ANNE: Nu-i așa!

DOAMNA BĂTRÎNĂ:
Așa-i! Așa-i! N-ai vrea să fii regină?

ANNE: Nici pentru toată-averea de pe lume!

DOAMNA BĂTRÎNĂ:
Ciudat! Și-un sfanț, de s-ar pleca-nainte-mi,
M-ar hotărî, așa cum sînt, bătrînă,
Să-i fiu regină. Ce crezi: ai putea
Să porți povară de ducesă?

ANNE: Nu.

DOAMNA BĂTRÎNĂ:
Ești prea firavă. Prea e grea povara:
Să mai scădem din greutatea ei.
De-aș fi un conte tînăr și-arătos
Și ți-aș ieși în cale, nu știu, zău,
Dacă-ai roși măcar așa, oleacă.
Iar dacă șalele-ți nu pot să ducă
Nici greutatea-aceasta,-i dovedit
Că n-o să poți rodi băiat vreodată.

ANNE: Ce tot înșiri acolo? Uite, jur
Că nu aș vrea nici pentru-ntreaga lume
Să fiu regină.

DOAMNA BĂTRÎNĂ: Da, într-adevăr,
E Anglia prea mică pentru tine
Și pentru cutezanța ta. Dar eu
M-aș mulțumi cu Carnarvon[44], chiar dacă
El singur ar mai ține de coroană.
Dar cine vine?

(Intră Lordul Șambelan.)

LORDUL ȘAMBELAN: Bună dimineața!
Cît costă taina voastră?

ANNE: Nici măcar
Cît osteneala de-a fi întrebat.
Plîngeam durerea-adîncă-a doamnei noastre.

LORDUL ȘAMBELAN:
O îndeletnicire preafrumoasă
Și vrednică de-un suflet de femeie.
De s-ar sfîrși cu bine!

ANNE: *Amen*, doamne!

LORDUL ŞAMBELAN:

Ai suflet bun, şi cerului îi plac
Făpturi ca tine. Şi, să-ţi dovedesc
Că nu spun basme şi că harul tău
E lăudat, ţi-aduc cinstirea-naltă
A regelui, ce te-nvesteşte-astfèl
Marchiză Pembroke şi-ţi trimite-un dar:
Din visteria lui o să primeşti
O mie lire-n fiecare an.

ANNE:

Cum să arăt cît de supusă sînt?
Nimicul e mai mult decît eu însămi.
Că ruga mea nu-i sfîntă, nici dorinţa-mi
Nu-i altceva decît deşertăciune.
Şi doar cu ele pot să mă plătesc.
Te rog să-i duci supusa-mi mulţumire
Măriei sale! Cerul să-l ajute!

LORDUL ŞAMBELAN:

Nu pot decît să încuviinţez
Părerea bună-a regelui. *(aparte)* Se-mbină
În ea frumseţea, cinstea... Nu mă mir
Că l-a vrăjit pe rege. Cine ştie
Ce giuvaer va izvodi în ea,
Lumină dînd acestui òstrov?![45] *(tare)* Plec,
Să-i spun că te-am văzut.

ANNE:

Milord, cu bine!

(Iese Lordul Şambelan.)

DOAMNA BĂTRÎNĂ:

Car' va să zică-aşa! Ia uite dară!
Cerşesc de şaişpe ani hatîrul curţii,
Şi tot o cerşetoare am rămas.
Că n-am chitit vreodată clipa-aceea
Ce fără greş desparte „prea devreme"
De „prea tîrziu". N-am cîştigat leţcaie.
Ce blestemat noroc venit cu sila!
Te-ai şi trezit aşa, cu gura plină,
Fără s-o caşti.

ANNE:

Ciudat!

DOAMNA BĂTRÎNĂ:

Şi ce gust are?
E-amar? Pe-un gologan mă prind că nu!
A fost odată (ce poveste veche!)
O doamnă care nu voia de fel,
Nici pentru mîlu-ntreg adus de Nil,

Regină să ajungă. Auzit-ai
Cumva povestea asta?

ANNE: Lasă gluma!

DOAMNA BĂTRÎNĂ:
De-aş fi în locul tău, nu m-ar întrece
Nici ciocîrlia-n zbor. Marchiză Pembroke!
O mie lire! Semn de preţuire,
Şi fără-ndatoriri... Un început
Ce-aduce alte mii. Fortuna poartă
O fustă lungă-n spate, scurtă-n faţă.
Ai şale de ducesă! Nu te simţi
Mai tare ca-nainte?

ANNE: Bună doamnă,
Neobositei tale-nchipuiri
Să-i cauţi alt prilej de veselie.
Dă-mi pace! Aş muri de mii de ori,
Decît să rîd pe-un astfel de temei.
Mă înspăimînt cînd mi se-ntoarce gîndul
La ce o să urmeze.
Nemîngîiată, doamna ne aşteaptă,
Şi noi de-atîta vreme am uitat-o!
Te rog, nimic din cîte-ai auzit
Să nu îi spui.

DOAMNA BĂTRÎNĂ:
Dar cine crezi că-s eu?

(Ies.)

SCENA 4

Londra. O sală mare la Black-Friars.
Trîmbiţe şi corni. Intră doi aprozi, ducînd beţişoare de argint: după ei — doi pisari în veşminte de doctori; urmează arhiepiscopul de Canterbury, singur; apoi — episcopii de Lincoln, Ely, Rochester şi Saint Asaph. La o oarecare depărtare, merge un nobil, ducînd punga, marele sigiliu şi o pălărie de cardinal: după aceea, doi preoţi, ducînd fiecare cîte o cruce de argint; urmează un portărel cu capul gol, însoţit de un cămăraş, care duce un buzdugan de argint. Urmează doi nobili, ducînd două coloane de argint. După ei, intră împreună cardinalii Wolsey şi Campeius; doi nobili cu spada şi buzduganul. În sfîrşit, regele, regina şi alaiul lor. Regele se aşază sub baldachin, cei doi cardinali — pe nişte jeţuri, la picioarele regelui, ca judecători. Regina se aşază la o oarecare depărtare de rege, episcopii se rînduiesc pe cele două laturi în consistoriu. Pisarii — la picioarele lor. Lorzii — lîngă episcopi. Ceilalţi din alai stau în picioare pe scenă, fiecare după rangul său.

WOLSEY: Cer liniște cît timp se va citi
A Romei împuternicire.

REGELE HENRIC: La ce bun?
O știe toată lumea și se pleacă
'Naintea ei. Nu risipiți, deci, timpul.

WOLSEY: Să fie cum voiți! *(Pisarului.)* Fă-ți datoria!

PISARUL: Spune-i lui Henric, rege al Angliei, să vină dinaintea judecății.

CRAINICUL: Henric, rege al Angliei, să vină dinaintea judecății.

REGELE HENRIC: Sînt aici.

PISARUL: Spune-i Katharinei, regină a Angliei, să vină înaintea judecății.

CRAINICUL: Katharine, regină a Angliei[46], să vină înaintea judecății.[47]

(Regina nu răspunde, se ridică din jilțul ei, trece prin fața judecătorilor, se îndreaptă spre rege și cade în genunchi la picioarele lui. Apoi vorbește.)

REGINA KATHARINE:

Slăvite domn, te rog să-mi faci dreptate
Și mila către mine să ți-o pleci.
Sărmană și străină sînt aici:
Nu știu vreun jude nepărtinitor
Nici nu mă bizui pe prieteni buni.
Măria ta, cu ce te-am mîniat?
Ce pricini de nemulțumire-ți dete
Purtarea mea? De ce m-alungi, luîndu-mi
Bunăvoința ta? Mi-e cerul martor
Că ți-am fost credincioasă și supusă,
Că n-am ieșit din vorba ta, de teamă
Să nu-ți stîrnesc mînia. Fruntea ta
Îmi hotăra surîsul sau tristețea.
Cînd ți-am lăsat dorința nemplinită
Și n-am făcut din ea dorința mea?
Sau nu m-am străduit cu dinadinsul
Prietenii să-ți îndrăgesc, deși
Știam că-mi sînt dușmani? Sau ce prieten
Am mai iubit și nu l-am alungat
Îndată ce-ți pricinui mînia?
Ți-am fost soție-ascultătoare, doamne,
Mai mult de douăzeci de ani; slăvite,

Să-ţi aminteşti! M-ai binecuvîntat
Cu mulţi copii. De poţi să-mi spui o faptă
Ce dovedeşte,-n tot răstimpu-acesta
Că mi-am călcat şi cinstea, şi credinţa,
Că patul ţi l-am terfelit, sau, poate,
Iubirea, datoria către tine,
În numele lui Crist, să mă alungi;
Dispreţul nemilos în urma mea
Să-nchidă uşa, şi mă dea în grija
Necruţătoarei judecăţi. M-ascultă:
Era cuminte tatăl tău, vestit,
Pătrunzătoare minte; despre-al meu,
Preaînţeleptul Ferdinand al Spaniei,
S-a spus că n-a fost nimeni să-l întreacă
Din toţi cîţi au suit pe tronul ţării.
Nu-ncape îndoială: au chemat
Un sfat prealuminat, să hotărască
Nuntirea noastră legiuită. Doamne,
Te rog mă păsuieşte, să-i întreb
Pe-ai mei prieteni spanioli, să-mi dea
Un sfat. Dar, dacă te împotriveşti,
Să fie voia ta.

WOLSEY: Voi aţi ales
Pe-aceşti sfinţiţi părinţi, vestiţi prin cinste
Şi-nvăţătură, fruntea ţării, doamnă,
Venită să vă apere. N-aveţi
Nici un cîştig, lungind astfèl judeţul;
Nici pentru cugetul Măriei sale,
Atît de tulburat, pe care vreţi
Să-l liniştiţi, nici pentru voi.

CAMPEIUS: E drept
Şi înţelept ce-a spus sfinţia sa.
Această judecată e cu cale
Să se urmeze fără-ntîrziere.
Să ascultăm dovezile!

REGINA KATHARINE *(lui Wolsey)*: Preasfinte,
Cu voi vorbesc.

WOLSEY: Da, doamnă, ce doriţi?

REGINA KATHARINE:
Mă-neacă plînsul, dar gîndind că sînt
(Sau am visat mereu că sînt) regină,

Fiică de rege, lacrimile-mi schimb
În flăcări vii.

WOLSEY: Fiţi răbdătoare, doamnă.

REGINA KATHARINE:
Voi fi doar cînd şi voi veţi fi smerit.
Altminteri, cerul mă va pedepsi.
Temeiuri am să cred că-mi sînteţi dùşman;
De partea mea chem legea: n-aveţi dreptul
Să-mi fiţi judecător. Aţi aţîţat
Pojaru-ntre stăpînul meu şi mine.
Să-l stingă roua cerului! Strig iarăşi
Din tot adîncul sufletului meu:
Eu vă urăsc şi nu vă recunosc
Judecător; duşman de moarte-mi sînteţi,
Şi nu prieten al dreptăţii.

WOLSEY: Doamnă,
Cuvintele nu-s vrednice de voi.
Aţi fost în milă şi înţelepciune
Decît orice femeie mai presus.
Nu vă urăsc pentru a voastră ură.
Nu oropsesc pe nimeni. Fapta mea
Şi tot ce-oi săvîrşi de-aci-nainte
Le-a întărit preasfîntul consistoriu,
Întregul consistoriu-al Romei. Voi
Mă-nvinuiţi c-am aţîţat tăciunii.
Tăgăduiesc. Măria sa-i de faţă;
E-ndreptăţit de-ocară să mă facă
De socoteşte că-ntre spusa mea
Şi faptă e-o prăpastie. Deci poate
Să spună, ca şi voi, că mint. De ştie
Că sînt nevinovat, mă va feri
De nedreptatea voastră; el mi-i leac,
Şi leacu-acesta-nseamnă să v-alunge
Din cuget gîndul rău. Dar înainte
De-a-l asculta, vă rog uitaţi îndată
Tot ce mi-aţi spus; nu mai rostiţi niciciînd
Asemeni vorbe.

REGINA KATHARINE:
Sînt femeie slabă,
Nu pot lupta cu dibăcia voastră:
Rostiţi smerite vorbe, dulci ca mierea,
Ce-s pe potriva-naltei voastre slujbe,

Dar sufletul vi-e trùfaș, plin de ură.
Norocul, regele v-au ajutat
Să vă urcați de jos pe-acele trepte,
De unde ați supus puterea-ntreagă.
Cuvîntul vostru, serv ascultător,
Stă la porunca voastră. Vi-i mai dragă
Nălțarea voastră decît slujba voastră
Cea sfîntă. Deci, eu nu vă recunosc
Judecător.-Naintea tuturora
Îl chem în ajutorul meu pe papă.
Sfinția sa să judece.

(Se înclină în fața regelui și se îndepărtează.)

CAMPEIUS: Regina
E răzvrătită.-Aruncă vorbe grele,
Și judecata o disprețuiește.
Nu-i bine. A plecat.

REGELE HENRIC: Chemați-o iar!

CRAINICUL: Katharine, regină a Angliei, să vină înaintea judecății.

GRIFFITH: Doamnă, sînteți chemată înapoi.

REGINA KATHARINE:
De ce mă chemi? De ce nu-ți vezi de drum?
Întoarce-te, de vrei! M-ajută, Doamne!
Răbdarea-mi s-a sfîrșit. Să mergem, deci,
Nu mai rămîn. Nicicînd n-o să mai vin
Chemată de-astă price, dinaintea
Acestei judecăți.

(Iese regina cu suita.)

REGELE HENRIC: Cum îți e voia!
De spune cineva că are-o soață
Ce-o-ntrece pe a mea, e-un mincinos
Certat cu adevăru-n toate cele.
Ai, Kate, alese daruri, ești frumoasă,
Ești gingașă, blajină ca o sfîntă,
Supusă chiar atunci cînd poruncești
Și mîndră-n supușenia de soață,
Îngemănate,-asemenea virtuți
Regină te-ncunună-ntre regine. —
E nobilă prin viță; iar cu mine
De-a rîndul nobil s-a purtat.

WOLSEY: Mărite,
Umil o rog pe Înălţimea voastră
Să spună în auzul tuturor
(Că-i drept să fiu aicea dezlegat,
Pe locul unde-am fost în lanţuri pus,
Deşi nu-s mulţumit pe de-a întregul)
Dacă-am înrîurit voinţa voastră
Sau dacă îndoieli i-am strecurat,
Sau dacă am vorbit despre regină
Fără să laud cerul darnic, sau
Rostit-am vreun cuvînt care-i ştirbeşte
Măreaţa bunătate.

REGELE HENRIC: Preasfinţite,
Cu totu-nvinuirea o înlătur.
E de prisos să-ţi spun că ai duşmani,
Duşmani fără de număr, cari nu ştiu
De ce te duşmănesc. Ca nişte javre,
Ei latră auzind că latră alţii.
Au înşelat-o: tu n-ai nici o vină.
Voieşti mai mult? Tu ai dorit mereu
Să fie-oprită astă judecată,
N-ai aţîţat-o, ci în calea ei
Ai pus chiar piedici. Cinstea mi-e zălog:
Aşa a fost, şi orice-nvinuire
Eu hotărît o-nlătur pe de-a-ntregul.
Vă cer o clipă doar de luare-aminte,
Să ascultaţi povestea cum a fost.
Dintru-nceput, mi-a strecurat în cuget
Nelinişte, păreri de rău şi teamă
Vlădica de Bayonne, trimisul Franţei,
Venit să ne peţească fiica, Mary,
Pentru al Franţei duce de Orléans.[48]
Nu se luase nici o hotărîre,
Cînd el o păsuire a cerut
Să-ntrebe pe stăpînul său, pe rege,
De-i legiuită fiica mea, născută
Din cununia cu cumnata mea.
Această păsuire-a zguduit
Străfundul conştiinţei, s-a-mplîntat
Precum un ic în pieptu-mi, sfîrtecîndu-l
Iar gîndurile grele au deschis
Un drum pe care-au năvălit în suflet

Nenumărate pricini de durere.
Dintru-nceput, gîndeam că însuşi Cerul
Şi-a-ntors privirea de la faţa mea;
C-a hotărît c-al soaţei mele pîntec
Mormînt încrîncenat şi trist să fie
Mlădiţelor de parte bărbătească;
Ori toţi coconii ei s-au stins pe dată –
Murit-au chiar pe locul zămislirii,
Sau după ce au tras o dată-n piept
Văzduhu-acestei lumi. Şi-un gînd statornic
Mi-a tălmăcit că-aceasta ni-i osînda
Şi că regatul, vrednic să primească
Cel mai de preţ moştenitor al lumii,
Nu va-ncerca această bucurie.
Urmarea-a fost c-am deslușit atunci
Primejdia în care nunta noastră
Zvîrlit-a ţara. Sfîşiat de chinuri
Şi clătinat pe marea-nvolburată
A conştiinţei mele, am plutit
Către limanul ce se află-aici.
Adică-am năzuit să-mi lecuiesc
Bolnavul cuget, încă nentremat,
Şi i-am chemat pe cei mai învăţaţi
Dintre părinţi şi cărturari din ţară.
La început, cu tine-am stat de vorbă,
Lord Lincoln. Ţi-aminteşti povara grea
Ce m-apăsa cînd ţi-am vorbit?

LINCOLN: Da, doamne

REGELE HENRIC:
Vorbit-am mult. Fii bun, mărturiseşte
Cum îndoiala tu mi-ai risipit.

LINCOLN: Dintîi, împrejurarea-atît de grea
Şi cu urmări preapline de primejdii
M-a-mpins să pun un dram de îndoială
Şi-n sfatul cel mai îndrăzneţ. Atunci
V-am îndemnat să mergeţi pe-acest drum
Ce v-a adus aici.

REGELE HENRIC: Apoi cerut-am
Îngăduinţa ta, lord Canterbury,
Să chem această judecată. Nimeni
N-a fost neîntrebat. Deci slova ta
Şi-a ta pecete întărit-au sfatul.
Deci, mai departe: nu m-aduse-aci

Vreo silă pentru soața mea, regina,
Ci pricinile arătate-acum.
De-mi dovediți că este legiuită
A noastră cununie, jur pe viața-mi
Și pe mărirea mea de rege, vreau
Pînă la moarte să rămîn cu ea,
Regina noastră, Katharine, pe lume
Întîia din desăvîrșiri.

CAMPEIUS: Slăvite,
Regina nu-i de față. Deci, cu cale-i
Să amînăm această judecată.
Și în răstimp, vom ști s-o-nduplecăm
Să nu mai ceară judecata papei.

REGELE HENRIC *(se scoală să plece; aparte)*:
Văd cardinalii-și bat de mine joc.
Urăsc aceste amînări viclene,
Aceste șiretlicuri ale Romei.
O, Cranmer, învățat și credincios!
Întoarce-te! Mi-aduci cu tine, știu,
A sufletului pace. *(tare)* Judecata
S-a încheiat. Deci, să plecăm!

(Ies în aceeași ordine în care au intrat.)

ACTUL III

SCENA 1

Londra. Palatul Bridewell. O încăpere în apartamentele reginei. Regina şi cîteva dintre femeile ei, lucrînd.

REGINA KATHARINE:
Copila mea, ia harfa!-S întristată.
C-un cînt, să-mi risipeşti, de poţi, durerea.

CÎNTEC

Harfa lui Orfeu pleca
Munţi semeţi cu pisc de nea,
Arbori-nalţi, cu crengi rotate.
Ca o ploaie roditoare,
Cîntul ei chema spre soare
Ierbi şi flori înmiresmate.

Îmbătate de cîntări,
Valurile-ntinsei mări
Adormeau în pat de stîncă;
Cad învinse-alean şi chin
Într-al somnului alin
Sau în moartea cea adîncă.

(Intră un gentilom.)

REGINA KATHARINE:
Ce s-a-ntîmplat?
GENTILOMUL: Cu voia voastră, vă aşteaptă-afară
Măriţii cardinali.
REGINA KATHARINE:
Vor să-mi vorbească?

GENTILOMUL: Așa mi-au spus să vă vestesc.
REGINA KATHARINE:
Poftește-i
Să intre. *(Gentilomul iese.)* Ce așteaptă de la mine,
Disprețuită, slabă, oropsită?
Nu-mi place c-au venit. S-ar cuveni
Cinstiți să fie, pe măsura slujbei,
Dar nu sutana-l face pe călugăr[49].

(Intră Wolsey și Campeius.)

WOLSEY: Vă aibă ceru-n pază!
REGINA KATHARINE:
M-ați găsit
Lucrînd aici precum o gospodină.
Și-aș vrea să nu fiu altceva, chiar dacă
Un rău mai mare m-ar pîndi. Spuneți-mi,
Cu ce vă pot fi de folos?
WOLSEY: O, doamnă,
Alăturea să trecem; veți afla
De ce-am venit anume.
REGINA KATHARINE:
Să rămînem!
Doar cugetul nu mi-e împovărat
De fapte rele. N-am nimic de-ascuns.
O, de-ar putea rosti aceste vorbe
Cu sufletul la fel de împăcat
Femeile din tot cuprinsul lumii!
Sînt mult mai fericită decît toate;
Că nu mi-e teamă dacă fapta mea
De orice gură fi-va judecată,
De orice ochi privită, pizmuită;
Eu viața-mi știu curată. De-ați venit
Să-mi cercetați credința de soție,
De la obraz să-mi spuneți. Adevărul
Nu se ferește de lumina zilei.
WOLSEY: *Tanta est erga te mentis integritas, regina serenissima*[50]...
REGINA KATHARINE:
O, preasfințite, fără lătinească!
Nu sînt o leneșă ce n-a-nvățat
A țării limbă.-N grai străin rostită,
Pricina mea e încă mai ciudată.

Vorbiţi engleza; fetele acestea
V-ar mulţumi de-ar auzi că spuneţi
Tot adevărul despre doamna lor,
Atît de urgisită. Preasfinţite,
Păcatu-mi cel mai negru şi mai greu,
Cu buna mea ştiinţă săvîrşit,
Şi-n englezeşte poate fi iertat.

WOLSEY: Sînt întristat că-s puse la-ndoială
Şi cinstea mea, şi zelul meu curat
De-a vă sluji pe rege şi pe voi.
Nu am venit să vă mînjim credinţa
Blagoslovită de atîtea buze,
Nici prin trădare să vă-ndurerăm.
Aţi suferit destul; vrem doar să ştim
Ce-aţi hotărît în greaua-mprejurare
Ce vă desparte de Măria sa
Şi să v-aducem sfat şi mîngîiere,
Cum se cuvine unor oameni drepţi.

CAMPEIUS: Sfinţia sa, cu firea-i milostivă
Cinstindu-vă, dorind să vă slujească,
A' voastre vorbe grele le-a uitat...
Vă dă în semn de pace, ca şi mine,
Un sprijin: sfatul său.

REGINA KATHARINE *(aparte:)*
Vrînd să mă piardă!

(tare)

Îi mulţumesc bunăvoinţei voastre.
Aveţi un glas de oameni preacinstiţi
(Dea Domnul să vă dovediţi astfel!).
Sărmanu-mi duh nu ştie să răspundă
Învăţăturii voastre;-n joc mi-e cinstea
(Şi poate viaţa). Roboteam aici,
Înconjurată de aceste fete.
Şi nu gîndeam de fel, mi-e Domnul martor,
Că voi avea asemeni oaspeţi-nalţi.
În numele aceleia ce-am fost
(Simt cel din urmă ghimpe al măririi),
Vă rog, lăsaţi-mi timp să-mi aflu sprijin;
Nu am prieteni, vai, şi nici nădejdi!
A regelui iubire-o ponegriţi.

WOLSEY: Prin ea, aveţi prieteni şi nădejdi!

REGINA KATHARINE:
În Anglia, nu-mi sînt de vreun folos.
Puteţi gîndi că-un brit ar cuteza
Să-mi fie bun şi drept sfătuitor?
De s-ar găsi un astfel de prieten,
Ce-mpins de deznădejde-ar fi cinstit
Şi împotriva regelui ar sta,
N-ar mai putea trăi în ţara asta.
Nu, nu, prieteni, cei ce mă despart
De-adînca mea tristeţe, cei spre care
Încrederea-mi se-ndreaptă, nu trăiesc
Pe-acest meleag. Ci-n ţara mea, departe,
Cu mîngîierea-mi laolaltă.

CAMPEIUS:
Doamnă,
Doresc, cu sfatu-mi, s-alungaţi durerea.

REGINA KATHARINE:
Ce sfat?

CAMPEIUS:
Sub scutul regelui afla-veţi
Oblăduirea sa nestrămutată;
Măria sa e bun şi-i sînteţi dragă.
Mai bine-i astfel pentru cinstea voastră.
Prin lege de veţi pierde, veţi pleca
Hulită pînă-n veci de veci.

WOLSEY:
E drept!

REGINA KATHARINE:
Voi amîndoi nu-mi vreţi decît pierzarea.
Acesta-i sfatul vostru creştinesc?
Ieşiţi! Ieşiţi! Deasupra voastră-i Cerul,
Şi-acolo stă acel judecător
Pe care nici un rege de pe lume
Nu-l poate-ademeni.

CAMPEIUS:
Mînia voastră
Ne face-o nedreptate.

REGINA KATHARINE:
Ce ruşine!
Credeam că sînteţi sfinţi, aşa credeam!
Virtutea cardinală! Dar mă tem
Că sînteţi chiar păcatul cardinal,
Cu inimi găunoase şi uscate.
E vremea, domnii mei, să vă-ndreptaţi.
Ce sfaturi aduceţi unei femei
Batjocorite, singure, sărmane!
Nu vă doresc să ştiţi nici jumătate

Din suferința mea. Sînt mai miloasă.
Dar vă previn: luați seama, într-o zi,
Luați seama, Cerul ar putea s-arunce
Întreaga mea durere-asupra voastră.

WOLSEY: O, aiurați și preschimbați în rău
Tot binele ce vi-l dorim.

REGINA KATHARINE:
Nu, voi
Într-un nimic mă preschimbați. Să cadă
Durerea-asupra voastră și asupra
Oricăror prefăcuți! Vreți să mă dați
În mîna celui care mă urăște?
Sînteți nedrepți și răi, sutane goale.
El m-a gonit din patu-i și din suflet.
Eu sînt bătrînă[51], tot ce-i mai pot da
E ascultarea. Ce ar fi mai rău
Decît atît? Voi chibzuiți să-mi faceți
Un rău la fel.

CAMPEIUS: Mai rea e teama voastră.

REGINA KATHARINE:
De vreme ce virtutea nu-și găsește
Prieteni drepți, o să vorbesc eu însămi.
Nu fost-am credincioasă? Fără fală
O spun că bănuiala nu m-atinge.
Nu l-am primit cu dragoste? Pe cine
Iubit-am, după cer, mai mult? Uitat-am
Și rugăciunea, închinîndu-i-mă.
Răsplata? Iat-o! Nu e drept. Găsiți-mi
O soață mai statornică-n iubire,
Ce nu-și îngăduia nici chiar în vis
Plăceri nempărtășite cu-al ei soț.
Iar la acestea voi mai adăuga
Răbdarea multă.

WOLSEY: Doamnă, nu fugiți
De gîndul nostru bun.

REGINA KATHARINE: N-aș cuteza,
Să iau asupră-mi vina-aceasta mare,
Să mă despart de-un nume ce mi-l dete
Măria sa, slăvitul meu stăpîn.
Doar moartea e în stare să mi-l ia.

WOLSEY: Vă rog să m-ascultați...

REGINA KATHARINE:

De ce-am călcat
Pe-acest pămînt englez și-am cunoscut
Aceste lingușiri ce cresc dintr-însul?!
Vi-i chipul precum raiul plin de îngeri,
Dar inima — mai neagră ca gheena.
Ce voi ajunge, vai, nefericita?

(femeilor)

Sărmane fete, care-i soarta voastră,
Zvîrlite de furtună într-o țară
Ce nu vă dă nici milă, nici nădejdi?
Ci pe mormîntu-mi n-au să cadă lacrimi.
Precum un crin ce-a înflorit în vremuri,
Domnind peste întinderea cîmpiei,
Eu fruntea-mi voi pleca și voi pieri.

WOLSEY:

De-ați înțelege cît e de curat
Îndemnul nostru, ați afla, desigur,
Mai multă mîngîiere. Bună doamnă,
De ce-am voi să vă nedreptățim?
Doar slujba ni-e-mpotriva nedreptății.
Noi nu iscăm, ci lecuim durerea;
Deci, pentru Dumnezeu, să cugetați
La ceea ce ați vrea să săvîrșiți;
Vă-nstrăinați voi înșivă, astfel,
De a Măriei sale bunătate.
Că regilor li-i dragă ascultarea;
Pe cei ce-n fața lor se sumețesc
Nu-i cruță, ci-i lovesc ca o furtună.
Știu firea voastră blîndă, liniștită
Ca însăși liniștea. Deci, chibzuiți
La ce v-am spus noi, făcători de pace,
Prieteni, servi.

CAMPEIUS:

Așa e, veți vedea
Virtutea, doamnă, v-o muncesc zadarnic
Aceste temeri de femeie slabă.
Un suflet plin de haruri ca al vostru
Aruncă banul calp al bănuielii.
Îi sînteți dragă regelui, vedeți
Să nu cumva acest folos să-l pierdeți!
De vă lăsați pe seama grijii noastre,
Noi vă slujim.

REGINA KATHARINE:

Pe voia voastră fie,
Şi mă iertaţi de m-am purtat altcum
Decît s-a cuvenit. Sînt o femeie
Al cărei duh nu ştie-a vă răspunde.
Iar regelui îi duceţi preţuirea-mi.
El mi-e stăpînul inimii, şi-n rugi
L-oi pomeni mereu. Preasfinţi părinţi,
Vă cere sfatul vostru o femeie
Ce n-a gîndit de fel că într-o zi
Atît de scump mărirea-şi va plăti.

(Ies.)

SCENA 2

Londra. O anticameră în apartamentul regelui. Intră ducele de Norfolk, ducele de Suffolk, contele de Surrey şi Lordul Şambelan.

NORFOLK:
De vă uniţi în plîngerile voastre
Şi fără şovăire-l veţi lovi,
O să se plece cardinalul. Însă,
Lăsînd să treacă-acest prilej pe care
Vi-l dă acuma timpul, nu răspund
De noile năpaste ce-or cădea
Asupra voastră.

SURREY:
Bucuros primesc
Şi cel mai slab prilej de-a-l răzbuna
Pe duce, socrul meu[52].

SUFFOLK:
Da, nici un nobil
Nu a scăpat de-ocara sa; pe toţi
El i-a nesocotit, cinstind în schimb
Mărirea lui, şi-atît.

LORDUL ŞAMBELAN:

Vorbiţi cum vreţi;
Şi eu ştiu plata ce i-o datorăm.
Dar că-l putem zdrobi, mă îndoiesc,
Deşi avem prilej. De nu puteţi
Ca drumul către rege să-i tăiaţi,
Să nu cercaţi să îl loviţi. El ştie
Să-l farmece pe rege.

NORFOLK: Nu te teme:
Puterea vrăjii lui s-a risipit.
Că regele-a găsit temeiuri grele
Să-i șteargă mierea de pe buze.-Asupră-i
S-a abătut a regelui mînie.
SURREY: Ce bucuros aș fi s-aud acestea
În fiecare clipă!
NORFOLK: Fii pe pace!
Urzelile din vremea judecării
Pricinii dintre rege și regină
Ieșit-au în vileag, așa precum
I-aș fi dorit hapsînului meu dùșman.
SURREY: Dar cum s-a prins?
SUFFOLK: Ciudat de tot.
SURREY: Cum? Spune!
SUFFOLK: Scrisoarea către papă, rătăcită,
Ajuns-a chiar sub ochii regelui.
Și s-a văzut cum cardinalul nostru
A stăruit ca papa să oprească
Întreaga judecată. „Bag de seamă —
Scria — că regelui i-e dragă foarte
Anne Bullen, o femeie de-a reginei."
SURREY: Și regele-a citit?
SUFFOLK: Fără-ndoială!
SURREY: Și a avut urmări?
LORDUL ȘAMBELAN:
Măria sa
Văzut-a pe ce drum întortocheat
Se încr.pta spre țintă cardinalul.
Deci viclenia lui s-a-mpotmclit:
El aducea tămada prea tîrziu,
Cînd bòlnavul murise; cununia
Cu preafrumoasa doamnă-i săvîrșită[53].
SURREY: De-ar fi așa!
SUFFOLK: Poți să te bucuri, sir.
Te-asigur că așa-i.
SURREY: Unirea-aceasta
Eu vesel o întîmpin.
SUFFOLK: Spun amin!
NORFOLK: Toți spun astfèl.
SUFFOLK: S-a dat poruncă-naltă
Să fie pregătită-ncoronarea.
Această veste-i tînără; de-aceea,

Se cere să n-o dăm pe seama lumii.
Anne Bullen e frumoasă; trupul ei
Și mintea-i sînt la fel, fără cusur.
Prin mijlocirea ei, această țară
De ceruri fi-va binecuvîntată.

SURREY: Măria sa va trece cu vederea
Scrisoarea cardinalului? O, Doamne,
Ferește-ne de-mprejurarea-aceasta!

NORFOLK: Amin!

SUFFOLK: Nu! Alte viespi ce-n juru-i zboară
L-or face acul popei să îl simtă,
Lăsînd în vînt întreaga judecată,
Campeius, pe furiș, plecă la Roma,
Să-l sprijine pe cardinalul nostru
În uneltirile-i ascunse. Știu
Că regele-a răcnit aflînd acestea.

LORDUL ȘAMBELAN:
Dea Domnul să-l ațîțe și mai mult
Și să răcnească încă și mai tare.

NORFOLK: Cînd se întoarce Cranmer?

SUFFOLK: S-a și întors, venind cu-aceleași gînduri
Cu care mîngîiatu-l-au pe rege,
În vremea despărțirii de regină,
Vestitele colegii creștinești.
S-o da de știre, cred, nu peste mult,
De cea de-a doua nuntă-a lui, și-apoi
Și despre-ncoronare. Katharine
Nu va mai fi regină, ci prințesă,
Vădana prințului Arthur.

NORFOLK: Iar Cranmer
E-un om preavrednic; ostenit-a mult
Pentru Măria sa.

SUFFOLK: Nu-ncape vorbă,
Răsplata lui o s-o vedem îndată;
Va fi un jilț de-arhiepiscop.

NORFOLK: Da, Așa se-aude.

SUFFOLK: Și așa va fi.
Dar, iată, se arată cardinalul!

(Intră Wolsey și Cromwell.)

NORFOLK: Priviți, e întristat.

WOLSEY: Pachetul, Cromwell,
L-ai dat Măriei sale?

CROMWELL: Chiar în mînă.
Era-n iatacul său.
WOLSEY: L-a desfăcut?
CROMWELL: I-a rupt pecetea-ndată. Şi apoi
Scrisoarea ce-i căzu întîi sub ochi
El a citit-o cu luare-aminte.
Se zugrăvea pe faţă-i încordarea.
A poruncit să-l aşteptaţi.
WOLSEY: Cînd iese?
CROMWELL: Cred c-o să vină dintr-o clipă-n alta.
WOLSEY: Mă lasă singur, rogu-te.

(Cromwell iese.)

Ducesa d'Alençon să-i fie soaţă.
Ea, sora regelui francez. Anne Bullen?
Nu, nici o Bullen! E nevoie-aci
Mai mult decît de-obraji frumoşi. Hm! Bullen!
O, de-ar veni din Roma veşti mai iute!
Marchiza Pembroke!
NORFOLK: Tulburat e foarte.
SUFFOLK: Aflat-a poate că Măria sa
Şi-ascute răzbunarea.
SURREY: Dacă-ar fi
Tăioasă-ndeajuns, să-ţi împlinească
Dreptatea, Doamne!
WOLSEY: E fiica unui cavaler, o fată
Într-al reginii-alai... S-ajungă, deci,
Stăpînei ei stăpînă şi regină!
Nu luminează bine lumînarea;
Fitilul de-i scurtăm, putem s-o stingem.
Nu vreau să ştiu că-i plină de-nsuşiri:
E luterană; deci, n-o să ne-ajute
Cînd fruntea dalbă o să-şi culce lin
Pe pieptul celui ce cu-atîta trudă
Poţi să-l struneşti. Şi iată, se întîmplă
Că un eretic, Cranmer, se strecoară,
Şi regele-l socoate prooroc.
NORFOLK: Îl tulbură ceva.
SURREY: De i s-ar sparge
O coardă-a inimii!
SUFFOLK: Măria sa!

(Intră regele, citind o hîrtie, şi Lowell.)

REGELE HENRIC:

Grămezi de bogății a adunat
Doar pentru el, părînd că risipește.
În numele zgîrceniei, cum oare
A strîns atît?... A, domnii mei, văzut-ați
Pe cardinal?

NORFOLK: La el priveam, stăpîne.
I-e creierul ciudat de răvășit.
Tresare,-și mușcă buza, se oprește,
Se uită în pămînt. Își duce mîna
La frunte,-apoi pornește cu pași mari
Și se oprește iar, privind la lună.
Nicicînd nu s-a purtat așa ciudat.

REGELE HENRIC: Se poate; mintea-i este tulburată.
Azi mi-a trimis niște hîrtii privind
A' țării trebi. Dar ce-mi fu dat să văd?
Pesemne, n-a băgat destul de seamă:
O foaie, înșirînd amănunțit
Averea lui, brocarte și podoabe,
Belșug prea mare pentru un supus[54].

NORFOLK: Așa e voia cerului! Un duh
Sub ochii voștri-a pus această foaie.

REGELE HENRIC:

De-ar fi să credem că-i plutește gîndul
Spre cer, deasupra tinei, l-am lăsa
Cu visurile lui, dar teamă-mi este
Că nu la stele cugetă. Nu-i vrednic
Atîta să-l privim.

(Se așază, îi șoptește cîteva cuvinte lui Lovell, care se îndreaptă spre Wolsey.)

WOLSEY: Mă ierte cerul!
Vă aibă Domnu-n pază!

REGELE HENRIC: A ta făptură
E plămădită doar din lucruri sfinte,
Și sufletul e-un catastif în care
Înscrisă-i toată avuția lumii.
Spre ea se-ndreaptă gîndul tău; de-abia
Ai vreme să te smulgi din cele sfinte
Către vremelnicele socoteli.
Ești gospodar nepriceput; mă bucur
Că pot să-ți țin tovărășie.

WOLSEY: Doamne,
Eu timpu-mi dărui slujbei mele sfinte
Și treburilor țării; firea-mi cere
Și ea un timp s-o apăr. Fiu netrebnic,
Îi dau ce-mi cere, tot așa precum
Îi dau toți muritorii, frații mei.

REGELE HENRIC: Grăit-ai bine.

WOLSEY: Înălțimii voastre
I-am dat prilej, socot, să-mperecheze
Cu fapta-i bună vorba lui cea bună;
Să le reverse-asupră-mi.

REGELE HENRIC:
Bine zis!
Și vorba bună-i tot o faptă bună,
Dar vorbele nu-s fapte. Tatăl meu
Te îndrăgea: spunea că te-ndrăgește,
Și vorbele-și încorona cu fapte.
Eu lîngă suflet te-am păstrat. Pe seamă
Mănoase slujbe datu-ți-am. Și încă
De-o parte din avere m-am lipsit
Tot în folosu-ți.

WOLSEY *(aparte)*:
Unde-o fi țintind?

SURREY *(aparte)*:
Ăst început dă, Doamne, să rodească!

REGELE HENRIC: Și n-ai ajuns, tot datorită mie,
Tu, cel dintîi bărbat al țării? Spune-mi,
De crezi că e adevărat; și-atunci,
Să-mi spui de ții la mine. Cum gîndești?

WOLSEY: Mărturisesc: a' voastre binefaceri,
Ce-asupră-mi se revarsă zi de zi,
Întrec cu mult recunoștința mea
Și-orice recunoștință omenească.
Dar vorbele îmi sînt mult mai prejos
Decît dorința mea și iscusința.
Eu nu gîndesc decît la fericirea
Măriei tale și a țării. Însă
Nemăsuratei voastre bunătăți
Nevrednicul de mine nu răspunde
Decît cu rugi umile către cer
Și cu credința mea, ce crește-ntruna,
Pîn' ce a morții iarnă-o va-ngheța.

REGELE HENRIC: Frumos răspuns! Deci, iată un supus
Ascultător, şi credincios, şi vrednic.
Răsplată-i este însăşi cinstea sa,
Trădarea şi-ar primi pedeapsa aspră.
Ţi-a fost mereu un sprijin, mîna mea,
Şi inima ţi-a dăruit iubire,
Puterea mea — cinstiri nemaivăzute.
Deci mîna ta, şi inima, şi gîndul,
Puterea ta mai mult te-ndatorează
Decît pe un supus de rînd; deci tu
Să mă iubeşti pe mine,-al tău prieten,
Mai mult decît pe alţii.

WOLSEY: Mai cu rîvnă
Pentru Măria voastră am trudit
Decît chiar pentru mine.-Acesta sînt,
Am fost, voi fi. Cînd încerca-vor alţii
Să frîngă datoria ce îi leagă
De voi şi se vor lepăda de dînsa,
Cînd m-or împresura primejdii multe
Cu chip de spaime, nu mă voi clinti
Şi, ca o stîncă, sparge-voi talazul
Şi voi păstra credinţa mea întreagă.

REGELE HENRIC: Frumos cuvînt! Luaţi cu toţi aminte
La inima ce-şi arătă credinţa
În faţa voastră.

(cardinalului, înmînîndu-i hîrtiile)

Să citeşti acestea,
Apoi acestea. Vei prînzi pe urmă
Cu toată pofta.

(Regele iese, aruncînd o privire furioasă lui Wolsey Nobilii îl urmează, zîmbind şi vorbind în şoaptă.)

WOLSEY: Ce-i mînia-aceasta?
Cu ce i-am aţîţat-o? Mă privea
De parcă mi-ar fi prevestit pierzarea,
Aşa,-nainte de a-l nimici,
Priveşte-un leu pe bietul vînător.
Mă tem c-aicea voi afla pricina
Mîniei lui... Aşa e! Sînt pierdut!
Acesta-i catastiful avuţiei
Pe care-am strîns-o să-l cîştig pe papă
Şi să-mi plătesc prietenii din Roma.
Nechibzuinţă de nebun! Ce demon

A încurcat hîrtiile acestea?
Mai e vreun leac? Nu-mi dă această frunte
Un sfat? E mînios. Dar știu o cale
Să ies iar la lumină. Asta ce-i?
Ah! „Papei"! E scrisoarea cea de taină
Ce-am scris-o sanctității sale!-Adio!
Atins-am piscu-nalt al slavei mele
Și, din zenitul măreției, cad
Spre asfințit, un abur de lumină
Pe care nimeni n-o să-l mai ridice.

(Intră ducii de Norfolk și Suffolk, contele Surrey și Lordul Șambelan.)

NORFOLK: Ascultă voia regelui! Vei pune
În mîna noastră marele sigiliu
Și te vei sihăstri la Asher House,
În comitatul Winchester[55]; acolo
Vei aștepta regeasca hotărîre.

WOLSEY: Stați, arătați-mi împuternicirea;
Cuvîntul singur n-are greutate.

SUFFOLK: Cine cutează să se îndoiască
De-al regelui cuvînt?

WOLSEY: Atîta vreme
Cît nu am alt temei decît o vorbă,
Adică ura voastră, eu cutez
Și sînt dator să mă împotrivesc.
Sînteți făcuți din tinicheaua pizmei,
Înfometați mi-adulmecați căderea,
Cîinoșilor, haine drumuri bateți!
Răufăcători cu chipuri de creștini,
O să primiți răsplata. Iar sigiliul,
Ce-l cereți cu atîta sumeție,
Măria sa (stăpînul meu și-al vostru)
Cu mîna lui mi l-a încredințat...
Mi-a poruncit să-l țin întreaga viață,
Cu celelalte-onoruri laolaltă;
Mi-a dat înscrisuri, întărindu-și vrerea.
Deci cine-l ia?

SURREY: Cel care ți l-a dat.

WOLSEY: Atunci, să vină însuși el aici.

SURREY: Ce trădător fălos ești, popă!

WOLSEY: Minți,
Tu, lord fălos! Nu-s patruzeci de ceasuri

De cînd ai fi lăsat să-ți ardă limba,
Dar tot n-ai fi rostit asemeni vorbe
În fața mea.

SURREY: Stacoj plin de trufie,
Tu l-ai răpit acestei lumi de vaier
Pe Buckingham, pe socrul meu. Știi bine
Că țestele atîtor cardinali
Cîți sînt pe lume, puse laolaltă,
Nu prețuiesc măcar un fir de păr
Din capul lui. Blestem asupra ta!
Tu în Irlanda m-ai trimis ca sol,
Să nu-i pot sta în ajutor, departe
De rege și de cei ce-ar fi putut
Iertarea să i-o smulgă. Te-ai grăbit,
Cu marea-ți bunătate, sfînta-ți milă,
Să-l ierți cu o secure.

WOLSEY: Nu răspund
Decît că tot ce spune-acest limbut
E o minciună. Ducele, prin lege,
Răsplata și-a primit. Nu-s vinovat
De moartea lui. Mi-s martori judecata
Și fapta-i cruntă. De mi-ar sta în fire
Să fiu vorbăreț, v-aș striga în față
Că nu-i în voi măcar un strop de cinste,
C-a mea credință sfîntă pentru rege
Mă-ndreptățește să mă socotesc
Un om mult mai curat decît e Surrey
Și chiar decît cei cari se dau în vînt
După prostia lui.

SURREY: Pe ce-am mai drag
Îți jur că fusta-ți lungă te păzește,
Că spada mea altminteri s-ar înfige,
Chiar în izvorul vieții tale. Spuneți:
Puteți să îndurați obrăznicia
Unei făpturi ca asta? Îndurînd
Această zdreanță de stacoj să-și pună
Călcîiul pe grumazul nostru-adio,
Noblețe-adio! De-l lăsăm în voie,
O să ne prindă ca pe ciocîrlii
Sub pălăria lui.

WOLSEY: Prefaci în fiere
Oricare bunătate de pe lume.

SURREY: Da, bunătatea-aceasta fără seamăn,

Ce-a jefuit a țării avuție
Și care ticluit-a pentru papă
Scrisoarea ce lovea pe-ascuns în rege.
Mă întărîți cu vorbele-ți semețe;
Să-ți dăm, deci, bunătatea în vileag.
Tu, Norfolk, ești cu-adevărat un nobil
Ce ții la cei cu tine de o seamă,
La nobilimea noastră urgisită
Și la disprețuitele odrasle,
Pe care cardinalul năzuiește
Boieri de țară să le vadă-ajunse.
Dă la iveală negrele-i păcate
Și legea care-i cîrmuiește viața.

(cardinalului)

Te voi înfricoșa! Și o să tremuri
Mult mai grozav decît ai tremura
De-ai auzi un zvon de clopot sfînt
Cînd oacheșa-ți ibovnică te-mbie
Cu sărutări.

WOLSEY: Cum te-aș disprețui
De nu m-ar ține-ndatorirea milei!

NORFOLK: Atîta știm: că tainele acestea,
Ce regele în mîna lui le ține,
Sînt vrednice cu totul de dispreț.

WOLSEY: Neprihănită și strălucitoare
O să se-nalțe nevinovăția-mi
Cînd regele-adevărul va cunoaște.

SURREY: Aceasta nu te scapă... Mulțumesc
Că ținerea-de-minte nu mă-nșală
Și n-a uitat păcatele-ți. Roșește
Și recunoaște-ți vina, dacă vrei
Să ne arăți că ai un strop de cinste.

WOLSEY: Vorbește; îți înfrunt învinuirea.
Roșesc doar pentru-a ta grosolănie.

SURREY: Mai bine e să n-am purtări alese
Decît să nu am inimă în piept.
Ascultă: fără-a regelui știință,
Ai uneltit s-ajungi legat al papei,
Ciuntind astfel episcopii de drepturi.
Scriai în cărțile trimise Romei
Și altor prinți din alte țări străine
Aceste vorbe: *ego et rex meus*[56],

Făcînd din rege un slujbaș de-al tău.

SUFFOLK: N-ai dat de veste nici Măriei sale,
Și nici Consiliului, cînd ai plecat
În Flandra, sol la împăratul Carol,
Că-ai dus cu tine marele sigiliu.

SURREY: Tot fără știrea regelui și-a țării
L-ai cumpărat pe Gregor de Cassado
Să cate-a mijloci o alianță
Între Ferrara și Măria sa.

SUFFOLK: Și, în trufia ta nemăsurată,
Ai poruncit ca meșterii-aurari
Să-nfățișeze sfînta-ți pălărie
Pe banii țării.

SURREY: Ai trimis la Roma
Nenumărate pungi cu-argint și aur
(De unde, lasă cugetu-ți să-ntrebe),
Să-ți netezească drumul spre mărire,
Spre jaful țării. Cîte mai sînt încă!
Dar tac. Fiind de tine vorba, nu vreau
Să îmi mînjesc iar buzele.

LORDUL ȘAMBELAN: Fii darnic,
Nu chinui prea rău un om ce cade.
Nu voi, ci legea îi va da pedeapsa;
O lasă deci pe seama ei. Mă doare
Cînd văd mărirea lui sfărmată.

SURREY: -L iert.

SUFFOLK: Aceasta-i voia regelui, ascult-o:
Ești scos de sub nenfrîntul scut al său,
Ce-ți apăra puterea dată ție
De Roma și sub care-ai săvîrșit
Atîtea fapte vrednice de scîrbă.
Deci regele a hotărît să-ți ia
Averea-ntreagă, case și pămînturi.
Aceasta ni-i însărcinarea.

NORFOLK: -Acum
Noi te lăsăm să cugeți mai adînc
Cum să-ți orînduiești mai bine viața.
Măriei sale îi vom spune, deci,
Că te-ai împotrivit să dai sigiliul;
Fără-ndoială, îți va mulțumi.
Micuțul nostru cardinal, adio!

(Ies toți, afară de Wolsey.)

WOLSEY: Micuței voastre bunătăți, adio!
Măririi mele-adio, lung adio!
Aceasta-i soarta omului: cresc astăzi
Firavii muguri ai nădejdii. Mîine,
Bogata floare a măririi crește.
Și-a treia zi, cînd, lesne-ncrezător,
Își vede fala cum se pîrguiește,
Un ger de moarte-nghează rădăcina.
Și-atuncea se prăvale, -asemeni mie.
Mă avîntam pe valurile falei
Ca puștii ce plutesc la fața apei
Cu o bășică prinsă de mijloc.
Trufia a plesnit. Mă duce valul
Bătrîn și ostenit, mă-nec și pier.
Mărire vană-a lumii, te urăsc!
Mi se deschide inima din nou.
Ce tristă-i soarta celui ce-i legat.
De-al regilor hatîr! Între surîsul
Ce-am vrea să-l deslușim în ochii lor
Și hăul negru-n care ne aruncă,
E-un chin mai aprig decît poartă-n sîn
Războiul și femeia. Și atunci
Ca Lucifer cădem, fără nădejde.

(Intră Cromwell, cu un aer uluit.)

Ei, ce e, Cromwell?

CROMWELL: Nu mai pot vorbi.

WOLSEY: Pierdut-ai graiul din pricina mea?
Te miri văzînd cum cade un om mare?
De plîngi și tu, e semn învederat
Că-ntr-adevăr acum m-am prăbușit.

CROMWELL: Cum vă simțiți?

WOLSEY: Atît de fericit
N-am fost nicicînd; azi, Cromwell, mă cunosc
Și simt sălășluind în mine-o tihnă
Ce-i mai de preț ca orice-a lumii falǎ,
Un cuget împăcat și liniștit.
Tămăduit sînt astfel pe de-a-ntregul.
Deci, regelui să-i mulțumesc umil

Că-n mila lui nu mi-a lăsat pe umeri,
Pe stîlpii-aceștia putrezi, o povară
În stare să înece o catargă.
Mărirea, Cromwell, ce povară grea
Pentru un om care rîvnește Cerul!

CROMWELL: Voi ați purtat-o cu înțelepciune.

WOLSEY: Așa nădăjduiesc. Mă simt în stare
(Astfèl mi-o spune-a inimii tărie)
Să-ndur năpaste mult mai mari decît
Vrăjmașii lași cutează să-mi arunce.
Ce noutăți îmi dai?

CROMWELL: Cea mai de seamă
Și cea mai tristă e căderea voastră
Sub a Măriei sale supărare.

WOLSEY: Să-l aibă Ceru-n pază!

CROMWELL: Și apoi
Că Thomas Morus[57] e ales acum
Lord cancelar.

WOLSEY: E cam devreme; însă
E-un cărturar. De-a regelui cinstire
Ani mulți să aibă parte. Și dreptatea
S-o-mpartă îndrumat de adevăr
Și de-al său cuget. Cînd se va sfîrși,
Cenușa lui s-adoarmă-ntr-un mormînt,
Udat de lacrimi de orfani... Mai spune-mi.

CROMWELL: Cu bucurie Cranmer fu primit
Și uns la Canterbury — arhiepiscop.

WOLSEY: Aceasta, da, e-o veste.

CROMWELL: Lady Anne,
Ce-n taină-a fost a regelui soție,
S-a-nfățișat azi lumii ca regină,
În drum către biserică. Și toți
Vorbesc de-ncoronarea ei.

WOLSEY: Această lovitură mă doboară.
O, Cromwell, părăsit sînt, deci, de rege.
Mărirea mea întreagă s-a pierdut,
Gonită de-o femeie. Nici un soare
N-o să-mi vestească fala, aurind
Mulțimile de nobili ce-așteptau
Surîsul meu[58]. O, Cromwell, lasă-l singur
Pe cel lovit, nevrednic să-ți mai fie
Stăpîn și sprijin. Caută-l pe rege

(Să nu apună-n veci această stea!),
I-am spus credința ta cît e de mare;
De soarta ta se va-ngriji, fii sigur
Că îmi păstrează-o undă de-amintire
(Știu cît de darnic e), nu-ți risipi
Priceperea: slujește-l bine, Cromwell,
Și traiul tău va fi îndestulat.

CROMWELL: De ce să plec? De ce să-mi las stăpînul,
Atît de bun, de darnic, de cinstit?
Toți cei ce n-aveți inimă de piatră
Fiți martori ai durerii ce-l cuprinde
Pe Cromwell, care-și părăsește domnul.
Pe rege voi sluji; de-a pururi, însă,
Eu pentru voi mă voi ruga.

WOLSEY: O, Cromwell,
Nu am crezut că pot să-mi smulgă lacrimi
Năpastele acestea. Mă silești,
Cu cinstea ta, să fiu muiere. Haide,
Să ne zvîntăm de lacrimi ochii. -Ascultă:
Cînd m-or uita și-oi adormi pe veci
Sub marmură, și nu m-or pomeni,
Să spui ce te-a-nvățat pe vremuri Wolsey,
Cel ce-a pășit pe drumurile falei
Și-a măsurat adîncuri și potmoluri;
Pe cînd se scufunda, ți-a arătat
Un drum pe care el nu-l străbătuse.
Privește, deci, la prăbușirea mea,
La toate cîte mi-au adus pieirea.
Ascultă sfatul meu: fugi de trufie,
Păcatul ce i-a doborît pe îngeri.
Cum poate năzui atunci un om,
Oglindă-a celui sfînt și-atotputernic,
Să se înalțe prin trufia-aceasta?
Să te iubești pe tine cel din urmă
Și să răspunzi cu dragoste la ură.
Să știi: necinstea pierde mult mai mult
Decît e-n stare cinst a să cîștige
În mîna-ți dreaptă poartă sfînta pace,
Și au să tacă gurile pizmașe.
Fii drept și nu te teme: fapta ta
Închin-o țării, Domnului din ceruri
Și adevărului. De vei cădea,
Vei fi încoronat ca mucenic.

Pe rege cu credință să-l slujești.
Te rog să vii cu mine.
Să numărăm la ultimul bănuț
Tot ce mai am: e-a regelui avere.
Sutana mea, credința întru Domnul,
Aceasta-i tot ce mai cutez să spun
Că e avutul meu. O, Cromwell, Cromwell!
De i-aș fi dat lui Dumnezeu un sfert
Din dragostea ce regelui i-am dat-o,
N-aș fi rămas, în anii mei cărunți,
Doar cu dușmanii-n față.

CROMWELL: O, stăpîne,
Nu fiți atît de tulburat, vă rog!

WOLSEY: Nu sînt! Te las, nădejde pămîntească!
În cer nădejdea-mi o să locuiască.

(Ies.)

ACTUL IV

SCENA 1

O stradă din Westminster.
Intră doi gentilomi, care se întîlnesc.

ÎNTÎIUL GENTILOM:
Mă bucur să te văd din nou.
AL DOILEA GENTILOM:
Şi eu.
ÎNTÎIUL GENTILOM:
Venit-ai să prinzi loc, s-o vezi trecînd
Pe doamna Anne de la încoronare?
AL DOILEA GENTILOM:
Da, chiar aşa. Nu ne-am văzut din ziua
Cînd Buckingham venea de la judeţ.
ÎNTÎIUL GENTILOM:
Adevărat. Era o zi de jale:
Dar azi venit-a vremea bucuriei.
AL DOILEA GENTILOM:
Aşa-i; nu mă-ndoiesc că tîrgoveţii
Făcut-au astăzi pe deplin dovada
Iubirii lor pentru Măria sa.
De li se lasă vechile lor drepturi,
Vor da acestei zile strălucire
Cu jocuri şi parăzi.
ÎNTÎIUL GENTILOM:
Nu am văzut
Serbări mai strălucite să slăvească
Un fapt mai minunat.
AL DOILEA GENTILOM:
Pot îndrăzni
Să te întreb ce scrie în hîrtia
Ce-o ţii în mînă?
ÎNTÎIUL GENTILOM:
Da; e-nşiruirea
Acelora ce-şi cer, după obicei,

În ziua-ncoronării, dreptul lor.
Întîi e Suffolk, care vrea să fie
Magistru-al casei regelui; iar Norfolk
Vrea mareșal s-ajungă. Dar citește-i
Pe ceilalți, pe toți.

AL DOILEA GENTILOM: Îți mulțumesc,
De n-aș cunoaște vechile-obiceiuri,
Cu luare-aminte aș citi hîrtia.
Stăruitor te rog să-mi spui un lucru:
Nu știi cumva ce face Katharine,
Prințesa văduvă?

ÎNTÎIUL GENTILOM: Da, știu prea bine,
Arhiepiscopul de Canterbury
A strîns la Dunstable, la șase mile
De Ampthill, unde stă acum prințesa,
Mai mulți părinți din cinul lui. Acolo
Ei au chemat-o în mai multe rînduri.
Dar ea n-a vrut să vină. -N lipsa ei,
Ca regelui să-i domolească chinul,
Toți cărturarii-aceștia-au hotărît
Să șteargă vechea cununie. Dînsa
La Kimbolton a fost mutată. -Acolo
Bolnavă zace.

AL DOILEA GENTILOM: Vai, sărmana doamnă!

(Trîmbițe.)

Dar trîmbițele sună. Stăm aici
Și nu ne mai clintim: vine regina.

(Oboiuri.)

ORDINEA ALAIULUI

1. *Fanfare și trîmbițe cîntînd o melodie veselă.*
2. *Doi judecători,.*
3. *Lordul cancelar, înaintea căruia sînt purtate punga și buzduganul.*
4. *Coriști cîntînd.*
5. *Primarul Londrei, ducînd buzduganul. Apoi Garter, îmbrăcat în veșmintele de război, purtînd pe cap o coroană de aramă aurită.*
6. *Marchizul Dorset, ducînd un sceptru de aur. Pe cap — o coroană de aur. În rînd cu el — contele Surrey, ducînd varga de argint cu porumbița: e încununat cu o coroană de conte. Poartă colanul ordinului cavalerilor.*

7. *Ducele de Suffolk, în straiele de ceremonie, cu coroana pe cap, purtînd bastonul alb de magistru al casei regale. În același rînd — ducele de Norfolk, cu bastonul de mareșal, cu coroana pe cap și cu colanul ordinului cavalerilor.*
8. *Un baldachin purtat de patru baroni ai celor cinci porturi. Sub baldachin — Anne, înveșmîntată în straiele de regină. Pe cap — coroana. În păr — pietre prețioase. De o parte și de alta — episcopul Londrei și cel al Winchesterului.*
9. *Bătrîna ducesă de Norfolk, purtînd o coroniță cu flori de aur, duce trena reginei.*
10. *Mai multe doamne și contese, purtînd coronițe simple, fără flori.*

AL DOILEA GENTILOM:
Pe cinstea mea, ce-alai regesc! Pe-aceștia
Îi știu... Dar cine poartă sceptrul?

ÎNTÎIUL GENTILOM: Dorset.
Și cel cu varga-i Surrey.

AL DOILEA GENTILOM: Un viteaz,
Iar celălalt pesemne-i Suffolk.

ÎNTÎIUL GENTILOM: El e.
Magistrul....

AL DOILEA GENTILOM: Cestălalt e Norfolk?

ÎNTÎIUL GENTILOM: Da.

AL DOILEA GENTILOM:
Cu tine Domnul!

(privind-o pe regină)

N-am văzut nicicînd
Obraz mai blînd. E-un înger, jur pe viața-mi.
Măria-sa, cînd o va strînge-n brațe,
Va fi stăpîn pe-a' Indiei comori.[59]
Deci, cugetului său nu-i fac vreo vină.

ÎNTÎIUL GENTILOM:
Iar baldachinu-l poartă chiar baronii
Celor cinci porturi.

AL DOILEA GENTILOM:
Ce fericiți că stau în preajma ei!
Pesemne,-aceea care-i duce trena
O fi ducesa Norfolk.

ÎNTÎIUL GENTILOM: Da, e dînsa.
Și celelalte toate sînt contese.

AL DOILEA GENTILOM:

O spune coroniţa lor. Ce stele!
Dar multe-s căzătoare....

ÎNTÎIUL GENTILOM:

Lasă asta!

(Alaiul iese în sunet de trîmbiţe. Intră al treilea gentilom.)

Te aibă Ceru-n pază! Unde-ai fost?

AL TREILEA GENTILOM:

La catedrală... Nici măcar un ac
Nu mai puteai s-arunci. M-a-năbuşit
Duhoarea grea a bucuriei lor.

AL DOILEA GENTILOM:]

Văzut-ai slujba-ncoronării?

AL TREILEA GENTILOM:

Da.

ÎNTÎIUL GENTILOM:

Şi cum a fost?

AL TREILEA GENTILOM:

Cu totul vrednică de-a fi văzută.

AL DOILEA GENTILOM:

Te rog, ne povesteşte, domnul meu.

AL TREILEA GENTILOM:

De-o sta-n puterea mea... Un rîu de aur,
De nobili și de doamne, a purtat-o
La locul ei, în naos, pe regină
Şi nu departe s-a oprit. Iar dînsa
Pe-un jeţ se aşeză, să se-odihnească.
Cam jumătate dintr-un ceas, mulţimea,
Uimită, i-a privit frumseţea. Zău,
În aşternutu-unui bărbat, nicicînd
Nu a intrat femeie mai frumoasă,
Cînd se-arătă-n întreaga-i strălucire,
Se ridică un strigăt din mulţime,
Vuind precum odgoanele-n furtună,
Pe mii de glasuri. Pălării, mantale
Au fluturat. Şi-ar fi pierdut şi capul,
De nu l-ar fi avut înfipt pe umeri.
N-am mai văzut asemeni bucurie.
Femei însărcinate-n luna-a noua,
Precum berbecii-n vechile războaie,
Îşi deschideau prin lume drum. Şi nimeni
N-ar fi putut să spună: „Uite-mi soaţa!",

Atît erau de strînși toți într-olaltă,
Ca miile de fire într-o pînză.

AL DOILEA GENTILOM:
Și ce-a urmat?

AL TREILEA GENTILOM: Măria sa se ridică, umilă,
Și se-ndreptă spre-altar; îngenunchie;
Precum o sfîntă-și înălță spre cer
Frumoșii ochi și se rugă fierbinte.
Se ridică din nou și se-nchină
Naintea tuturor. Primi din mîna
Arhiepiscopului Canterbury
Însemne de regină: mir, coroana
Lui Eduard Mărturisitorul, sceptrul
Și-a păcii pasăre. Pe urmă, corul
— Cele mai bune glasuri din regat —
Cînd totul fost-a săvîrșit cîntă
Te Deum[60]. Ea plecă apoi la York Place,
Cu-același mare-alai. În locu-acela
S-a dat serbarea.

ÎNTÎIUL GENTILOM: Nu-i mai spune York Place.
De cînd căzut-a cardinalul, nimeni
Nu-l mai numește-așa: îi zice Whitehall
Și e palatul regelui.

AL TREILEA GENTILOM: Știu asta.
Schimbarea însă e atît de nouă,
Că vechiul nume-mi sună încă proaspăt.

AL DOILEA GENTILOM:
Dar ce episcopi mers-au cu regina,
De-a dreapta și de-a stînga dînsei?

AL TREILEA GENTILOM: Stokesly
Și Gardiner. L-au uns pe cel dintîi
(Acesta-a fost al regelui diac)
Episcop în cetatea Winchester.
Pe celălalt l-au așezat în jilț
La Londra.

AL DOILEA GENTILOM: Însă cel din Winchester
Nu-i e prieten, zice-se, lui Cranmer.

AL TREILEA GENTILOM:
Întreaga țară a aflat aceasta,
Dar, deocamdată, vrajba nu-i prea mare.
De-o crește însă dușmănia, Cranmer
Prieten de nădejde și-o găsi.

AL DOILEA GENTILOM:
La cine te gîndești?
AL TREILEA GENTILOM: La Thomas Cromwell.
Măria-sa-l iubește. E un prieten
Cinstit și vrednic. Regele l-a pus
Mai mare peste-ntreaga vistierie
De pietre scumpe. Pe de altă parte
A fost ales și-n sfat.
AL DOILEA GENTILOM: Dar și mai sus
O să-l ridice harurile lui.
AL TREILEA GENTILOM:
Desigur! Domnii mei, veniți cu mine.
La curte, oaspeți îmi veți fi. Acolo
Mă bucur de încredere. Pe drum
O să vă spun mai multe lucruri încă.
CEILALȚI DOI: Cum vrei. Să mergem. Haidem. La poruncă.

(Ies.)

SCENA 2

Kimbolton.
Intră Katharine, prințesă văduvă. E bolnavă, o susțin Griffith și Patience.

GRIFFITH: Cum vă simțiți?
KATHARINE: Bolnavă sînt de moarte;
Picioarele, ca niște ramuri grele,
Se lasă spre pămînt, de parc-ar vrea
Să-și lepede povara. Dați-mi jilțul.
Așa. Mă simt un pic mai bine. Griffith,
Mi-ai spus, pe cînd încoace m-aduceai,
Că Wolsey, fiul falei, a murit.
GRIFFITH: Da, doamnă. Dar credeam că suferința
Nu v-a lăsat să vă plecați urechea
Să m-ascultați.
KATHARINE: Te rog să-mi spui, o, Griffith,
Cum s-a fost stins, că, dacă i-a fost moartea
Preafericită, vrednică de cinste,
Înseamnă c-a pășit 'naintea mea
Să-mi fie pildă.
GRIFFITH: După cît se spune,
A fost la înălțime. Cînd, la York

Propritu-l-a Northumberland, voind
Să-l mîne ca pe-un vinovat de rînd
În fața judecății, fu lovit
De slăbiciune, neputînd să meargă
Călare pe catîrcă.

KATHARINE: Bietul om!

GRIFFITH: Pe-un drum mai lesnicios, ajunse-n Leicester
Cu cinstea cuvenită fu primit
De stareț și monahii mînăstirii.
El spuse: „Un bătrîn[61] veni, părinte,
Zdrobit de ale țării mari furtuni,
Să-și odihnească oasele-ostenite
Aicea printre voi; fie-vă milă
Și-i dați o palmă de pămînt. Apoi
Căzu la pat. Și boala îl robi.
Trei nopți după aceea, la opt ceasuri,
Așa cum prorocise, în căință
Și-n gînduri cufundat și în suspine,
A dat acestei lumi lumeasca slavă,
Iar cerului el sufletul și-a dat
Și-a adormit în pace.

KATHARINE: Fie-i somnul
Netulburat. Păcatul nu-l apese.
Dă-mi voie însă, Griffith, să-mi rostesc
Întregul gînd cu mila cuvenită.
Mereu nesăturată-i era pofta,
Voia să se așeze-n rînd cu prinții.
Cu bunu-i plac, încătușase țara,
Iar simonia îi părea cinstită.
Voința el și-o prefăcuse-n lege.
Nu se codea în față să te mintă;
Fățarnic și în faptă, și în gînd,
Știa de.îndurare doar în clipa
Cînd plănuia pierzanii și năpaste.
Făgadele-i erau bogate foarte,
Așa cum însuși el era pe-atunci.
Dar pulbere e împlinirea lor,
Așa precum el însuși e acum.
Și trupului da rea-ntrebuințare,
Fiind o pildă rea pentru monahi.

GRIFFITH: Păcatul omenesc săpat e-n bronz,
Iar haru-l scriem pe-ale apei unde.

Îngăduie Măria ta să-nşirui
Şi darurile lui?
KATHARINE: Da, Griffith, spune;
De n-aş îngădui, aş fi nedreaptă.
GRIFFITH: Deşi dintr-o tulpină prea umilă,
Din leagăn încă fost-a cărturar;
Cu multă minte, înţelept; vorbirea-i
Era strălucitoare şi cu miez.
Cu cei ce nu-l iubeau — semeţ şi aspru,
Cu cei ce-l ascultau — blajin ca vara.
Deşi mereu nesăturat de-averi
(Acesta-i un păcat, într-adevăr),
Le risipea, în schimb, cu-o dărnicie
De prinţ adevărat. Să-i fie martori
Cei doi fii gemeni ai învăţăturii,
Care-au crescut sub ocrotirea voastră:
Ipswich şi Oxford. Unul a căzut
Cu el deodată, nevoind de fel
Să-şi lase singur binefăcătorul.
Iar cellalt, tînăr încă, e vestit
Şi priceput în arte; se înalţă
Atît de iute, că-n puţină vreme
Creştinătatea toată-l va slăvi.
Căderea îi aduse fericire:
Atunci s-a cunoscut pe sine însuşi
Şi-a înţeles norocul celor mici.
Şi, vîrsta sa încununînd cu-o slavă
Ce de la oameni n-ar fi dobîndit-o,
În teama celor sfinte se sfîrşi.
KATHARINE: N-aş vrea să am alt crainic după moarte,
Să-nfăţişeze firul vieţii mele
Şi cinstea să-mi păzească de ocară,
Decît un cronicar cinstit ca Griffith.
Pe cel ce l-am urît atît în viaţă,
Tu m-ai făcut, cu inima-ţi curată,
Umilă şi pătrunsă de credinţă,
Să îl cinstesc acum, cînd e ţărînă.
Să odihnească-n pace... Patience,
Stai lîngă mine,-aşază-mi mai jos capul.
Peste puţin, nu o să te mai supăr.
O, Griffith, roagă-i tu pe muzicanţi
Să-mi cînte tristul cînt ce eu-l numesc
Troparul meu de-ngropăciune; eu

Voi cugeta la muzica cerească
Spre care mă îndrept.

(O muzică tristă și solemnă.)

GRIFFITH: A adormit...
Fetițo, să ne așezăm tăcuți,
Să n-o trezim. Ai grijă, Patience...

VEDENIA

(Intră, pășind solemn unul după altul, șase personaje îmbrăcate în veșminte albe, purtînd pe cap ghirlande de laur; pe obraz — măști de aur, în mîini — ramuri de laur sau de palmier. Întîi se apleacă dinaintea reginei, apoi dănțuiesc; și, după cîteva mișcări, primele două ridică o ghirlandă deasupra capului ei, în vreme ce celelalte patru salută cu evlavie. Apoi, primele două personaje, care au ținut ghirlanda, o dau următoarelor două, care fac aceleași mișcări, ridicînd ghirlanda deasupra capului reginei. După ce sfîrșesc, înmînează ghirlanda ultimelor două, care repetă mișcările. Atunci, ca într-o revelație, regina, încă dormind, dă semne de bucurie și își înalță mîinile spre cer. Personajele dispar, dansînd și ducînd cu ele ghirlanda. Muzica continuă.)

KATHARINE: Unde-ați pierit, voi, duhuri ale păcii,
Lăsîndu-mă aici în chinuri?

GRIFFITH: Doamnă,
Sîntem aici.

KATHARINE: Nu vă strigam pe voi.
Cine-a intrat cînd eu dormeam?

GRIFFITH: Pe nimeni
Nu am văzut.

KATHARINE: Nu? Nici cereasca oaste
Ce, chiar acum o clipă, m-a chemat
La un ospăț? Obrajii lor cei sfinți
Precum un soare mă scăldau în raze.
Ei mi-au făgăduit de-a pururi pace,
Mi-au dat cununi pe care am simțit
Că nu am încă dreptul să le port.
Dar voi avea, fără-ndoială, Griffith.

GRIFFITH: Mă bucur să aud c-astfel de vise
Vă stăpînesc.

KATHARINE: Vreau muzica să tacă;
E aspră și mă obosește.

(Muzica încetează.)

PATIENCE: *(lui Griffith):* Vezi
Cum s-a schimbat la față dintr-o dată?
Obrazul i-e prelung; cît e de pală
Și cît de rece! Parcă a cuprins-o
Un ger al morții. Și privește-i ochii!...
GRIFFITH: Se duce, fata mea, să ne rugăm.
PATIENCE: S-o aibă Ceru-n paza lui cea sfîntă.

(Intră un sol.)

SOLUL: 'Nălțimea ta...
KATHARINE: Nu ai deloc obraz!
De cinste nu mai sîntem vrednici oare?
GRIFFITH: Ar trebui să fii hulit; cînd știi
Cît ține să nu-și piardă vechea slavă,
Te porți ca mocofanii. În genunchi!
SOLUL: Iertarea înălțimii voastre-o cer;
Din grabă, am ajuns un necioplit:
Așteaptă-un domn trimis de rege.
KATHARINE: Griffith,
Poftește-l. Dar pe-acesta să nu-l văd!

(Ies Griffith și solul. Intră Griffith și Capucius.)

De nu se-nșală ochii mei cumva,
Trimis ești de-mpărat, nepotul meu,
Și te numești Capucius.
CAPUCIUS: Da, doamnă,
Același serv al vostru.
KATHARINE: Și cinstirea,
Și vremile schimbatu-s-au ciudat
De cînd m-ai cunoscut. Te rog să-mi spui
De ce-ai venit aici.
CAPUCIUS: Înaltă doamnă,
Întîi, ca să mă pun în slujba voastră,
Apoi, Măria sa mi-a poruncit
Să vin și să vă văd. El pătimește
Pentru al vostru chin și vrea, prin mine,
Să vă trimită-urările de bine.
KATHARINE: O, domnul meu, tîrzie mîngîiere,
Asemenea iertării ce sosește

Cînd capul osînditului căzuse.
Ăst leac, la timp, m-ar fi tămăduit;
Acum, doar rugile mai au putere.
Măria sa ce face?

CAPUCIUS: Sănătos.

KATHARINE: De-ar fi așa, să înflorească pururi
Cînd eu cu viermii voi sălășlui,
Și numele-mi va fi gonit din țară...
Ai și trimis scrisoarea, Patience,
Pe care te-am rugat s-o scrii?

PATIENCE: Nu, doamnă,

(Îi dă Katharinei scrisoarea.)

KATHARINE: *(lui Capucius):*
Fii bun, te rog, să înmînezi scrisoarea
Stăpînului meu, regele.

CAPUCIUS: Da, doamnă.

KATHARINE: Ea-i amintește marii sale mile
De fiica lui, rod al iubirii noastre.
S-o scalde roua cerului cea sfîntă!
Îl rog s-o crească-n grijă pentru cinste.
E tînără, sfioasă... Trag nădejde
Că-i va rămîne sufletul curat.
Să-i fie dragă-n amintirea mea,
Că l-am iubit cum numai cerul știe.
Mai am o jalbă: rogu-l să se plece
Cu milă spre sărmanele-mi femei
Ce-mi-au urmat norocul schimbător;
Nu-i printre ele, răspicat o spun
(Și-n clipa asta nu mint), nu-i nici una
Ce prin a sufletului frumusețe,
Prin cinste și prin bună-cuviință,
Să n-aibă drept la soț de stirpe-naltă,
Pe care, sigur, o să-l fericească.
Și-acuma, despre slujitorii mei:
Nicicînd nu au plecat de lîngă mine,
Cu toate că au fost așa săraci.
Simbria lor la vreme s-o primească,
Și, pe deasupra, încă-n dar, ca astfel
Să-mi pomenească numele în veac.
În nesfîrșita-i bunătate, Cerul
Dacă-mi dădea o viață-ndelungată
Și-avere îndestulă, despărțirea

Nu ar fi fost astfèl. Aceasta-i tot.
Pe ce iubeşti mai mult pe astă lume,
De ţii la pacea celor care mor,
Prieten fii acestor obidiţi,
Pe rege îndemnîndu-l să-mplinească
Dreptatea mea cea de pe urmă.

CAPUCIUS: Jur,
Pe Ceruri, că de nu voi face astfel,
Să-mi pierd şi chipu-acesta omenesc.

KATHARINE: Îţi mulţumesc, cinstite domn. Vorbeşte-i
De umilinţa mea Măriei sale,
Că lunga-i tulburare va purcede
Din lumea-aceasta. Spune-i că în moarte
L-am binecuvîntat. Aşa voi face...
Privirea mi se-ntunecă. Adio,
Adio, domnul meu; adio, Griffith.
Nu, Patience, nu pleca. M-aşază-n pat.
Şi-alte femei să chemi... Cînd voi muri
Să mi se deie cinstea cuvenită,
M-acoperiţi cu virginale flori,
Să ştie-ntreaga lume că am fost
Neprihănită soaţă pîn' la moarte.
Mă-mbălsămaţi: pe urmă nu mai sînt,
Dar ca regină, fiica unui rege,
Să mă purtaţi pe drumul meu din urmă.
Ah, nu mai pot...

(Ies toţi, conducînd-o pe Katharine.)

ACTUL V

SCENA 1

Londra. O galerie a palatului.
Intră Gardiner, episcop de Winchester; înaintea lui pășește un paj, purtînd o torță. Se întîlnesc cu sir Thomas Lovell.

GARDINER: E ceasul unu; nu-i așa, băiete?
PAJUL: Acuma tocmai a bătut.
GARDINER: Acesta
E-al trebuinței ceas, nu al plăcerii;
E vremea să îi dăm odihnă firii,
Să nu ne pierdem în deșertăciuni.
Sir Lovell, bună seara. Încotro
Așa tîrziu?
LOVELL: Vii de la rege?
GARDINER: Da.
Cu Suffolk l-am lăsat jucînd primer:
LOVELL: Mă duc la el nainte să se culce.
Adio.
GARDINER: Nu pleca, Sir Thomas. Ce e?
Îmi pari zorit. De nu cumva te supăr,
Să-i spui prietenului tău ce treburi
Te mînă-n noapte. Că-ndeletnicirea
Ce se preumblă noaptea, ca strigoii,
Mai plină-i de neliniști ca aceea
Care te-ncearcă-n miez de zi.
LOVELL: Îmi ești
Prea drag să nu-ți încredințez o taină
Cu mult mai grea decît acea de-acum.
În chinurile nașterii , regina
Pîndită-i de primejdii; ne e teamă
Să nu se săvîrșească.

GARDINER: M-oi ruga
Din suflet pentru rodu-adus pe lume.
De-ndelungate zile aibă parte.
Cît despre trunchi, să-l roadă viermii!

LOVELL: Cred
Că pot rosti amin. Dar conştiinţa
Îmi spune că e o fiinţă-aleasă
Şi care merită urări mai bune.

GARDINER: O, Doamne! Dar ascultă-mă, Sir Thomas:
La fel cu mine cugeţi. Şi te ştiu
Drept-credincios şi înţelept. Dă-mi voie
Să-ţi spun că n-o fi bine, ţine minte,
Decît în clipa-n care Cranmer, Cromwell,
Ce-s braţele reginei, şi ea însăşi
Vor adormi pe veci.

LOVELL: Aceştia doi
În fruntea tuturor sînt în regat.
Cît despre Cromwell, nu e doar visternic
Al pietrelor de preţ, ci e şi paznic
Al zàpiselor regelui, diac;
Urmează-al slavei drum. Şi cu măriri
O să-l încarce timpul tot mai mult.
Iar arhiepiscopul e însăşi mîna
Şi limba regelui. Cin' să cuteze
O vorbă să rostească împotrivă-i?

GARDINER: Da, da, Sir Thomas. Sînt şi dintr-aceia.
Eu însumi mi-am rostit întregul gînd.
Chiar azi, pot să ţi-o spun, i-am aţîţat
Pe lorzii din Consiliu. Ştim prea bine,
Şi eu ştiu, şi ei ştiu la fel de bine
Că-i un arhieretic şi o ciumă
Pe trupul ţării. Ei s-au hotărît
Să îi vorbească regelui; iar dînsul
Urechea şi-a plecat la jalba noastră.
Şi desluşind cu ochii săi regali
Primejdia de care îi vorbeam,
A hotărît să-adune mîine-n zori
Consiliu-ntreg, chemînd pe vinovat.
El este-o buruiană otrăvită;
Va trebui s-o smulgem. Dar te ţin
Din treburile tale. Noapte bună.

LOVELL: Eu îți doresc la fel, de mii de ori.
Rămîn de-a pururi slujitorul tău.

(Ies Gardiner și pajul. În vreme ce Lovell se îndreaptă spre ieșire, intră regele și Suffolk.)

REGELE HENRIC:
Eu, Charles, în seara asta nu mai joc.
Că nu la joc mi-e gîndul. Ești prea tare.

SUFFOLK: E-ntîia dată cînd cîștig cu voi.

REGELE HENRIC:
Nimica toată, Charles.
Pierdeai de-aș fi jucat cu luare-aminte.
Ce știi despre regină, Lovell?

LOVELL: Doamne,
Nu am putut să-i înmînez scrisoarea,
Precum mi-ați dat poruncă. Am trimis-o
Printr-o femeie, ce-napoi mi-aduse
Umila-i mulțumire și dorința
Să vă rugați.

REGELE HENRIC:
Ce-ai spus? Cum? Să mă rog?
E-n chinurile facerii?

LOVELL: Da, astfel
Mi-a spus femeia. Fiece durere
E un pumnal de moarte.

REGELE HENRIC:
Biata doamnă!

SUFFOLK: S-o ușureze Domnul de dureri
Și să vă bucure cît mai degrabă
Cu un moștenitor.

REGELE HENRIC:
E miezul nopții.
Fii bun, mergi la culcare. Și te roagă
Pentru regină. Singur vreau să fiu.
Căci nu se-mpacă astăzi gîndul meu
Cu alți prieteni.

SUFFOLK: Vă doresc din suflet
O noapte bună. Pe stăpîna mea
N-o voi uita în rugă.

REGELE HENRIC: Noapte bună.

(Iese Suffolk. Intră Sir Anthony Denny.)

Ei, ce se-ntîmplă?

DENNY: Adusu-l-am pe lordul arhiepiscop,
Precum aţi poruncit.

REGELE HENRIC: Pe Canterbury?

DENNY: Da, doamne.

REGELE HENRIC: -Adevărat? Şi unde este?

DENNY: Aşteaptă voia voastră.

REGELE HENRIC: Adu-l, deci.

(Iese Denny.)

LOVELL: *(aparte):*
Episcopul la asta se gîndea...
La vreme am venit.

(Se întoarce Denny, conducîndu-l pe Cranmer.)

REGELE HENRIC: Plecaţi cu toţii!

(Lovell pare că vrea să rămînă.)

Hei! N-auziţi? Plecaţi! Am spus: plecaţi!
Ce vreţi?

(Ies Lovell şi Denny.)

CRANMER: Mi-e teamă! Pentru ce se-ncruntă?
E-nfăţişarea-i cea mai de temut.

REGELE HENRIC: Ei bine, domnul meu, doreşti să afli
De ce am vrut să vii.

CRANMER: Eu sînt dator
S-ascult porunca voastră.

REGELE HENRIC: Te ridică,
Iubitul nostru lord de Canterbury,
Şi împreună să ne preumblăm.
Vreau multe veşti să-ţi dau. Întinde-mi mîna.
Ah, dragul meu, mă doare ce-am să-ţi spun
Şi sufăr să dau glas la ce urmează.
În zilele din urmă, fără voie,
Am auzit atîtea lucruri grele,
Da, grele, lucruri grele despre tine.
Le-am cercetat şi noi, şi sfatul nostru
Şi-am hotărît să te chemăm în zori
În faţa noastră. Ştiu că n-ai să poţi
De-ntreaga vină să te speli; şi astfel
Pîn' vei răspunde-n faţa judecăţii,
Să-ţi iei răbdarea-ntr-ajutor, mergînd
Să te închizi în Turn. Tu, frate-al nostru,

Aşa dacă vei face, nici un martor
Nu va-ndrăzni-mpotrivă-ţi să vorbească.

CRANMER: Vă mulţumesc plecat şi mult mă bucur
Că-n astă-mprejurare s-o alege
În sufletu-mi tot grîul de neghină.
Ştiu: nimeni nu-i ca mine, ţintă-a hulei.

REGELE HENRIC: Ridică-te, prieten drag. Credinţa
Şi cinstea ta cu-adîncă rădăcină
În sufletu-mi s-au prins. Întinde-mi mîna.
Să ne plimbăm. Ce soi de om eşti tu?
Pe Sfînta Născătoare! Socoteam
Că o să-mi ceri de faţă să te pun
Cu cei ce te învinuiesc, să fii
Cu totul slobod.

CRANMER: Doamne-al meu puternic,
Mi-e sprijin cinstea mea şi adevărul.
De-mi vor lipsi şi voi cădea în luptă,
M-oi bucura-mpreună cu vrăjmaşii
Şi vrednic de dispreţ m-oi socoti.
Eu nu mă tem de-nvinuri.

REGELE HENRIC: Ştii însă
Primejdiile ce te pasc în lume?
Duşmanii-s mulţi şi-s tari; şi vicleşugul
Li-e pe măsură. Nu oricînd dreptatea
Şi adevăru-adevărat aduc
Firească hotărîre-a judecăţii.
Cît de uşor un suflet ticălos
Poate-ndemna un ticălos să jure
-Mpotriva ta! Sînt pilde prea destule.
Vrăjmaşii ţi-s puternici, ura-i mare.
Crezi c-ai să poţi sperjurul să-l înfrunţi.
Avînd mai mult noroc decît stăpînul[62]
(Al cărui prinţ eşti tu) pe cînd trăia
Pe-acest pămînt al crimei? Haida-de!
Genunea o socoţi o biată groapă
Şi te vei pierde.

CRANMER: Dumnezeu şi voi
Să-mi apăraţi, deci, nevinovăţia,
Altminteri voi cădea.

REGELE HENRIC: Fii liniştit.
Nu vor lovi mai mult decît le-ngădui.
Sus inima! Ai grijă, mîine-n zori
Să vii în faţa lor. De vor zvîrli

Învinuiri ce-n temniță te-or duce,
Cu vorbe potrivite să te aperi,
Să nu le ocolești. Lovește bine,
Precum o să te-nvețe-mprejurarea.
D -o fi-n zadar, le dai acest inel
Și ceri să vii-naintea mea. Cum, plînge?
E-un om cinstit. Preasfîntă Născătoare!
În tot regatul, pot să jur, nu-i nimeni
Cu sufletul mai credincios. Te du
Și nu uita nimic din ce ți-am spus.

(Iese Cranmer.)

Era înăbușit de lacrimi.

(Intră o doamnă bătrînă.)

UN GENTILOM *(dinăuntru)*:
Stai!
Ce vrei?

DOAMNA BĂTRÎNĂ:
Nu stau. Că vestea ce-o aduc
Mă face îndrăzneață. -N jurul vostru
Să zboare îngerii din cer, ființa
Să v-o umbrească aripile sfinte.

REGELE HENRIC: În ochii tăi, cu vestea o citesc.
Regina a născut? Zi da , vorbește:
Băiat?

DOAMNA BĂTRÎNĂ:
Da, da, stăpîne, da. Băiat!
Un prunc din cer, ce-asupră-i mîna-și tinde
Și-o binecuvîntează: e o fată[63],
Vestind că vor urma băieți. Regina
Dorește s-o vedeți, și să cunoașteți
Străina care seamănă cu voi
Precum o vișină cu alta.

REGELE HENRIC: Lovell!

(Intră Lovell.)

LOVELL: Măria ta!

REGELE HENRIC: O sută mărci să-i dai.
Merg la regină.

(Iese.)

DOAMNA BĂTRÎNĂ:

Jur pe sfîntul soare
Că voi avea mai mult de-atît. O sută!
E plată de rîndaş. Să-mi dea mai mult!
De nu, îl fac de rîs. Am spus că fata
Îi seamănă? Să-mi dea mai mult. Altminteri.
Pe dos voi spune. Şi acum, cît fierul
E roşu, încă, vreau să-mi fac dreptate.

(Iese.)

SCENA 2

O galerie în faţa Camerei de Consiliu. Intră Cranmer, oameni din suită, paji.

CRANMER:

Nădăjduiesc că n-am întîrziat.
Consiliul, printr-un nobil, mi-a trimis
Cuvînt să mă grăbesc. Ce-nseamnă asta?
Închisă-i uşa? Hei, cine-i de strajă?
Nu mă cunoaşteţi? Hei!

(Intră paznicul.)

PAZNICUL:

Ba da,-nălţime,
Dar nu vă pot lăsa.

CRANMER:

De ce?

(Intră doctorul Butts.)

PAZNICUL:

Veţi aştepta să fiţi chemat.

CRANMER:

Aşa!

BUTTS:

(aparte):
Îşi bat de dînsul joc. Mă bucur foarte
Că am venit la timp. Măria sa
Afla-va de îndată.

CRANMER

(aparte):

Ăsta-i Butts,
E doctorul Măriei sale, Doamne,
Ce mai priviri! Dea Cerul să nu fie
Măsurători ale căderii mele!
Vrăjmaşii mei au uneltit acestea.
Să le-mblînzească inimile Cerul!
De ura lor eu nu sînt vinovat.
Mîndria vor să mi-o rănească.-Obrajii

Să le roşească-ar trebui. Cum lasă
Pe-un frate din consiliul lor s-aştepte
Cu slugi şi cu rîndaşi?! Dar sînt silit
Să mă supun voinţei lor. Răbdare!

(Regele şi Butts apar la o fereastră.)

BUTTS: Vedeţi ce mai privelişte ciudată?
REGELE HENRIC: Ce-anume, Butts?
BUTTS: Desigur, aţi fost martor
De multe ori la întîmplări ca asta.
REGELE HENRIC: La naiba, unde să mă uit?
BUTTS: Acolo.
Înalta curte a lui Canterbury,
Ce-şi ţine fala, aşteptînd la uşă
Printre rîndaşi şi slugi.
REGELE HENRIC: Aşa-i! El este!
Deci, astfel se cinstesc ei între ei?
Prea bine! Unul, totuşi, e mai mare.
Gîndeam că printre ei domneşte cinstea
(Sau cel puţin purtările alese),
Încît să nu îndure ca un om
De rang înalt şi mie-atît de drag
Să ţopăie-aşteptînd aşa, la uşă,
Precum un slujitor de rînd. O, Doamne!
Ce ticăloşi! Să ne ascundem, Butts,
Şi vom avea mai multe de-auzit!

(Ies.)

Sala Consiliului.

(Intră Lordul cancelar, ducele de Suffolk, contele de Surrey, Lordul Şambelan, Gardiner şi Cromwell. Cancelarul se aşază la capătul mai înalt al mesei în stînga. Un scaun mai înalt rămîne liber în stînga lui, pentru arhiepiscopul de Canterbury. Ceilalţi se aşază în ordine, de-o parte şi de alta a mesei. Cromwell se aşază la capătul mai jos al mesei, ca diac al Consiliului.)

CANCELARUL: Vorbeşte-ne, deci, domnule diac:
De ce ne-am adunat?
CROMWELL: Cu voia voastră,
Cea mai de seamă treabă îl priveşte
Pe preasfinţia sa de Canterbury.
GARDINER: E-nştiinţat?

CROMWELL: Da.

NORFOLK: Cine-așteaptă oare?

PAZNICUL: Afară?

GARDINER: Da, da.

PAZNICUL: Lordul arhiepiscop.
E-o jumătate ceas de cînd așteaptă.

CANCELARUL: Să intre.

PAZNICUL: Acum intrați, sfinția voastră.

(Cranmer se apropie de masa Consiliului.)

CANCELARUL: Sfinția ta, sînt foarte întristat
Să văd că jilțu-acesta-i gol. Dar sîntem
Plăpînde firi de om, robiți de timp.
Puțini sînt îngeri. Din pricina-aceasta
Și-a unei nedestule-nțelepciuni,
Tu, ce erai menit să ne înveți,
Te-ai rătăcit, păcătuind din greu
Față de rege și de legi. În țară
Ai risipit învățătura ta
Și-a preoților tăi (așa aflat-am),
Credințe noi, eretice, pe care
De nu le vom curma s-or dovedi
Primejdioase foarte.

GARDINER: Și aceasta
Va trebui curînd să se întîmple.
Cel care călărește-un cal focos
Nu-l dă-n buiestru numai cu blîndețe;
Zăbala-i pune, îl împunge-n pinteni,
Pîn' ce îl face-ascultător. Dar dacă
Sîntem molatici sau miloși ca pruncii
Față de fala unui om, atunci
Această molimă nu are leac
Și-atuncea tulburarea, obrinteala
Cuprind întreaga țară. Așa cum
Germania de sus o tristă pildă
Ne dete de curînd[64].

CRANMER: Cinstite fețe,
Întreaga viață m-am trudit să pun
Învățătura și puterea mea
În slujba binelui. Și nu e nimeni
(O spun cu inimă deschisă) care
Mai mult să dușmănească și să lupte
În cugetu-i și cu-mputernicirea

Pe care i-o dă slujba, împotriva
Acelor' care strică pacea țării.
Să n-aibă parte Maiestatea sa
De-o inimă mai slabă în credință!
Cei ce din viclenie și din pizmă
Fac singura lor hrană îi lovesc
Pe cei mai buni. Vă rog, precum e scrisa
Oricărei judecăți, mă puneți față
Cu-ai mei pîrîși, ca slobod glas să dea
Învinuirii lor.

SUFFOLK: Nu, domnul meu,
Ești sfetnic nalt și nimeni nu-ndrăznește
Să te învinuiască.

GARDINER: Ne așteaptă
Atîtea treburi, mult mai însemnate;
În scurt vom lămuri pricina ta.
Măria sa dorește, noi la fel,
Să te putem mai bine judeca,
Să fii de-ndată dus la Turn. Astfèl,
Fiind din nou un om de rînd, vedea-vei
Cum se vor ridica de pretutindeni
Să te învinuiască-atît de mulți,
Că n-o să izbutești să le faci față.

CRANMER: Îți mulțumesc, milord de Winchester,
Mi-ai fost întotdeauna bun prieten,
Și sfatul tău de-o fi urmat, afla-voi
În mila ta un jude și un martor.
Eu ținta ți-o-nțeleg: vrei să mă pierzi.
Blîndețea-i stă mai bine unui preot
Decît dorința de-a se înălța.
Prin pilda umilinței sale-i cheamă
Pe rătăciți pe drumul bun și drept.
Nu-i alunga. Răbdarea mi-o încearcă:
O să mă apăr. Nu mă îndoiesc
Că nu te mustră cugetul cînd zilnic
Doar strîmbătăți înfăptuiești. Cinstirea
Pe care eu ți-o dau m-oprește-aci.

GARDINER: Ești un eretic. Ăsta-i adevărul.
Sub dresurile tale deslușim
Cît ești de slab.

CROMWELL: Milord de Winchester,
Îngăduie-mi să-ți spun: prea aspru ești;
Toți cei cu fire-aleasă nu-și bat joc

De cei ce-au fost cu ei de-aceeaşi seamă,
Chiar cînd greşesc. E ciud să-mpovărezi
Pe cel căzut.

GARDINER: O, domnule diac,
Îţi cer iertare. Dintre cei de faţă
Tu eşti cel mai puţin îndreptăţit
Să spui acestea.

CROMWELL: Dar de ce?

GARDINER: Nu ştiu
Că eşti şi tu din secta-aceasta nouă?
Nu eşti curat.

CROMWELL: Nu sînt?

GARDINER: Nu eşti, o spun.

CROMWELL: De-ai fi pe jumătate-aşa cinstit,
În juru-ţi rugi s-ar înălţa, nu spaime.

GARDINER: Nu-ţi voi uita această îndrăzneală.

CROMWELL: Cum vrei. Să nu-ţi uiţi, însă, nici purtarea
Atît de îndrăzneaţă.

CANCELARUL: E prea mult.
Opriţi-vă,-i ruşine.

GARDINER: Am tăcut.

CROMWELL: Şi eu.

CANCELARUL *(lui Cranmer)*:
Cît despre voi, toţi cei de faţă
Au hotărît să aşteptaţi în Turn
A regelui voinţă. Domnii mei,
Voi încuviinţaţi acestea?

TOŢI: Da.

CRANMER: Nu-i altă cale de iertare?

GARDINER: Nu!
Ce-ar mai putea să fie? E ciudată
Şi-obositoare stăruinţa ta.
Să vină straja!

(Intră un străjer.)

CRANMER: Pentru mine? Oare
Să plec precum un trădător de rînd?

GARDINER: Ţi-l dăm în seamă. Să-l închizi în Turn.

CRANMER: Opriţi-vă o clipă, domnii mei.
O vorbă doar... Priviţi, deci, domnii mei:
Acest inel, cu harul lui, mă smulge
Din gheara unor oameni cruzi; un jude

Cu mult mai drept m-o judeca pe mine:
Măria sa!

CANCELARUL: Inelul regelui!

SURREY: Nu-i prefăcut.

SUFFOLK: E cel adevărat —
Pe cer! V-am spus că am mișcat o piatră
Ce peste noi s-o prăbuși.

NORFOLK: Cum credeți
Că regele lăsa-va să ne-atingem
De-un fir de păr al omului acesta?

CANCELARUL: Prea limpede-i acum. Cît i-e de dragă
Ființa-acestui om! De n-aș fi fost
De fel amestecat!

CROMWELL: Pe cînd strîngeam
Dovezi în contra cinstei lui, pe care
O pizmui ște diavolul, știam
Că ațîțați un foc ce-o să vă ardă.
Păziți-vă acum!

(Intră regele, care le aruncă o privire încruntată. Se așază.)

GARDINER: Mărite doamne,
Să binecuvîntăm înaltul cer,
Care ne-a dat un rege înțelept;
Întîia țintă-a cinstei sale este
Bisericii să se supună. Vine,
Mînat de-a lui credință, să asculte
Cum judecă biserica pricina
Acestui mare vinovat.

REGELE HENRIC: Ai fost,
Episcop Winchester, vestit prin arta
De-a născoci de laudă cuvinte.
Dar, află: n-am venit s-ascult acum
Asemeni lingușiri. Prea sînt stîngace
Și străvezii, jignirile s-ascundă.
Nu poți lovi în mine, și de-acea
Faci pe dulăul blînd; rotindu-ți limba,
Crezi că-ai să mă cîștigi. Dar am văzut
Cît ești de crud, de însetat de sînge.

(lui Cranmer)

Om bun, așază-te, și o să vezi
Cum cel mai îndrăzneț n-o să te-atingă

Cu degetul măcar. Pe ce-i mai sfînt,
Mai bine s-ar lăsa răpus de foame
Decît o clipă să îi dea prin gînd
Că locul vostru nu ar fi aici.

SURREY: De-ngăduiţi...

REGELE HENRIC: Nu, domnul meu, nu-ngădui.
Gîndeam că printre sfetnicii-mi se află
Măcar un om cu judecată dreaptă.
Dar n-am găsit. Se cheamă-nţelepciune
Aceasta, să lăsaţi un om cinstit,
Un om de bine (ce puţini de-aici
Sînt vrednici de-acest nume!), să aştepte
Precum o slugă? Nu-i cu voi de-o seamă?
Ruşine! Datu-v-am puterea-aceasta
Să vă uitaţi de voi pînă-ntr-acolo?
V-am dezlegat să judecaţi un sfetnic,
Nu un rîndaş. Sînt printre voi, văd bine,
Din cei ce,-mpinşi de ură, nu de cinste,
I-ar hotărî osînda cea mai aspră
Dacă-ar avea puterea. Dar aceasta
N-o vor avea cît eu trăi-voi.

CANCELARUL: Doamne,
Îngăduie-mi iertarea să ţi-o cer
Pentru noi toţi. Întemniţarea lui
Ţintea (dacă mai e credinţă-n oameni)
Să-l spele de-orice vină-n faţa lumii,
Nu să-l zdrobească. Pentru mine, jur.

REGELE HENRIC:
Ei, fie! fie! Domnii mei, cinstiţi-l.
Cu gînduri bune să-l primiţi; e vrednic.
Voi spune chiar mai mult: că dacă-un rege
Ar fi dator cumva recunoştinţă
Unui supus; acela aş fi eu
Pentru credinţa lui. Cu sfada voastră
Să nu mă tulburaţi. Fiţi buni, prieteni,
Vă-mbrăţişaţi, altminteri e ruşine.
Milord de Canterbury,-ţi cer un lucru,
Pe care vreau de-ndată să mi-l dai.
E-o fată preafrumoasă, care-aşteaptă
Botezul; să-i fii naş.

CRANMER: Cel mai de seamă
Din toţi monarhii-n viaţă s-ar slăvi
Cu-o cinste ca aceasta. Cum pot eu,

Supusul vostru rob, s-o împlinesc?

REGELE HENRIC: Ei, domnul meu, văd bine că vrei să-ţi păstrezi lingurile[65]. Bătrîna ducesă de Norfolk şi marchiza Dorset v fi tovarăşele tale. Primeşti?

Deci, înc-o dată, lord de Winchester,
Îţi poruncesc să-l îndrăgeşti.

GARDINER: Mi-e gîndul
Curat şi plin de dragoste frăţească.

CRANMER: Mi-e martor cerul cît dragi îmi sînt
Cuvintele acestea.

REGELE HENRIC: Om prea bun,
Aceste lacrimi dovedesc din plin
Că preacurată inima îţi este.
Ghicesc c-aţi vrut să spuneţi: „Păcăliţi-l
Pe Canterbury; el vă va rămîne
Pe veci prieten". Domnii mei, ajunge!
Noi timpu-l păcălim. Aş vrea să văd
Fetiţa mai curînd încreştinată.
Eu v-am unit; rămîneţi, deci, uniţi:
Voi fi mai tare, voi veţi fi slăviţi.

(Ies.)

SCENA 3

Curtea palatului.
Zgomot şi freamăt afară. Intră portarul şi servitorul său.

PORTARUL: Ia mai tăceţi din gură, derbedeilor! Ce, credeţi că aici e Paris-garden[66]? Mocofanilor, ia faceţi bine şi nu mai zbieraţi!

O VOCE *(de afară)*: Jupîn portar, eu ţin de bucătăriile curţii·

PORTARUL: Ba ţii de spînzurătoare, vedea-te-aş atîrnat de ea, pungaşule! Aici te-ai găsit să urli? Adu-mi o duzină de ciomege de măr pădureţ, din alea zdravene. Pentru ei, astea nu sînt decît nişte smicele. Vă scarmăn eu! Vreţi botez? Credeţi că o să plouă cu bere şi cu plăcinte, javrelor?

SERVITORUL: Răbdare, domnule; e mult mai greu
(Doar dacă-i măturăm de-aici cu tunul)
Să îi gonim decît să-i adormim
În zori de-Armindeni[67]; cred că mai degrabă
O să clintim St. Paul[68] decît pe ei.

PORTARUL: Cum au intrat împielițații ăștia aici?
SERVITORUL: Habar nu am! Dar apa cum de intră?
Un toroipan voinic, de cinci picioare
(Din care-un ciot rămas-a), și-a făcut
Cu prisosință datoria.
PORTARUL: Sir,
Nu ai făcut nimic.
SERVITORUL: Nu sînt Samson[69],
Nici Guy[70], nici Colbrand, să-i cosesc, vezi bine!
Dar de-am scutit vreo țeastă, rea sau bună,
De-ncornorat sau puitor de coarne,
De tînăr sau bătrîn, bărbat, muiere,
Să nu mai pun pe carne de bou gura,
Ferească Domnul să îmi placă vaca!

O VOCE *(de afară)*: Domnule portar! N-auzi?

PORTARUL: Îndată, îndată, domnule jăvruță! *(servitorului)* Ai grijă de poartă, jigodie!

SERVITORUL: Ce vreți să fac?

PORTARUL: Ce să faci? Să pocnești o duzină dintr-o dată. Ce-i aici, Moorfields[71], să vină la paradă? A venit vreun indian cu scula de-un cot, de ne sar femeile-n cap. Doamne sfinte, ce furnicar e la poartă! Pe cugetul meu creștinesc, zău dacă din botezul ăsta n-au să iasă o mie de alte botezuri! Aici sînt și tați, și nași și tot ce mai trebuie!

SERVITORUL: Or să fie mai multe botezuri decît linguri. Uite colo, lîngă poartă, e unul cu o mutră încinsă ca jăraticul; douăzeci de zile de arșiță i s-au cuibărit în nas. Toți cei care stau în preajma lui sînt prăjiți de parcă ar sta sub ecuator. Nu mai au nevoie de altă pedeapsă. De trei ori l-am croit în cap pe balaurul ăsta de foc, și de trei ori nasul s-a stropșit la mine. E un adevărat tun care a venit aici să-și zvîrle ghiulele-n noi. Lîngă el e nevasta unui telâl de zdrențe furate. S-a rățoit la mine pînă ce i-a sărit din cap căciula cu moț, ca pedeapsă că s-a apucat să stîrnească o asemenea tulburare în stat. O dată, vrînd să-l croiesc pe meteorul de lîngă ea, am pocnit-o pe femeia asta, care a început să răcnească: „Veniți încoace, ciomegelor!" Și atunci văd vreo patruzeci de vlăjgani, tinere speranțe ale Strandului[72], care-i aleargă în ajutor cu bîtele-n mînă, să mă facă praf. Eu mă țin bine și-mi apăr locul. Ei încep să-și rotească măciucile ca să măture terenul. Eu mă țin tare, dar, dintr-o dată, o ceată de copii ascunși în spatele bătăușilor, niște haimanale vestite, aruncă în mine o ploaie de pietre. Am fost mulțumit că mi-am putut aduce cinstea nevătămată

în curte și i-am lăsat să-și facă de cap. Fără doar și poate că dracul era în ceata lor.

PORTARUL: Sînt derbedei din ăștia care se țin de scandaluri la teatru și se bat cu mere putrede. Privitorii nu-i pot suferi, afară de amărîții de la Tower Hall[73] și de cei din Limehouse[74], scumpii lor frați întru Domnul. Pe cîțiva dintre ei i-am și trimis în *Limbum Patrum*[75]; n-au decît să joace și să petreacă aste trei zile, pînă cînd o să vină praznicul bicelor.

(Intră Lordul Șambelan.)

LORDUL ȘAMBELAN:
O, doamne, ce mulțime! Crește-ntr-una,
Din toate unghiurile alții vin,
De parcă-ar fi la bîlci. Portarii unde-s?

(portarilor)

Ah, ticăloșilor, ați izbutit
Să țineți strălucită adunare!
Aceștia vi-s prietenii? Ei, bravo!
Avem, ce-i drept, și pentru doamne loc
Cînd vor veni aici de la botez.

PORTARUL: 'Nălțimea-voastră, nu vă supărați:
Sîntem niște bieți oameni. Am făcut
Tot ce stătea-n puterea noastră slabă,
Amenințați să fim făcuți bucăți;
O oaste-ntreagă nu i-ar fi gonit.

LORDUL ȘAMBELAN:
Pe cinstea mea, de-oi fi certat de rege,
Vă dau pe dată-afară; pe deasupra,
Vă pun să vă plătiți nesocotința.
Ce ticăloși, ce leneși! Vă luptați
Cu damigeana doar, uitînd de slujbă.
Hei, trîmbițele! Vin de la botez;
Tăiați prin gloată drum, să treacă-alaiul,
Că-altminteri vă trimit la Marshalsea[76],
Vreo două luni acolo să petreceți.

PORTARUL: Hei, loc pentru prințesă!

SERVITORUL: Haimana!
De nu te strîngi, te mîngîi drept în creștet!

PORTARUL: Mă, ăla-n strai de marchidan, jos țarcul!
Acum te-nalț spre cer în vîrf de țeapă!

(Ies.)

SCENA 4

Palatul.

Intră trîmbiţaşi sunînd din trîmbiţe, doi aldermani, lordul primar, un cavaler al Ordinului Jaretierei, Cranmer, ducele de Norfolk, cu bastonul său de mareşal, ducele de Suffolk, doi nobili, ducînd două cupe uriaşe pentru darurile de botez. Urmează patru nobili, purtînd un baldachin, sub care se află ducesa de Norfolk, naşa, ţinînd în braţe copilul, înfăşurat în scutece bogate. O doamnă îi duce trena. Urmează marchiza de Dorset, cealaltă naşă, şi doamne. Alaiul dă ocol scenei, şi cavalerul Ordinului Jaretierei vorbeşte.

CAVALERUL: O, cerule, în nesfîrşita-ţi bunătate, dăruieşte viaţă lungă, înfloritoare şi de-a pururi fericită înaltei şi puternicei prinţese a Angliei, Elizabeth.

(Fanfare. Intră regele şi suita.)

CRANMER (*îngenunchind*):
Pentru Măria ta, pentru regină,
Tovarăşii mei nobili şi eu însumi
Rugămu-ne. Întreaga mîngîiere
Şi bucurie ce a dat-o Cerul
Spre fericirea tatălui şi-a mamei,
Prin preafrumoasă-această principesă,
Să cadă-asupră-vă în orice clipă.

REGELE HENRIC:
Îţi mulţumesc, drag lord arhiepiscop.
Ce nume i s-a dat?

CRANMER: Elizabeth.

REGELE HENRIC:
Ridică-te.

(Sărută copilul.)

Te binecuvîntez
Cu-acest sărut. Te aibă-n pază Domnul,
În mîna cărui' viaţa-ţi pun.

CRANMER: *Amen.*

REGELE HENRIC:
Ce dărnicie, nobile cumetre!
Vă mulţumesc, precum şi-această doamnă
V-ar mulţumi de-ar şti mai mult engleza.

CRANMER: Îngăduiţi-mi să vorbesc, căci Domnul
Îmi porunceşte. Nu e linguşire;

Că-i adevăr va dovedi chiar vremea.
Acest copil[77] (să-i steie Ceru-n preajmă!)
Din leagăn prevestește fericirea
Acestei țări; făgăduința-aceasta
În totul vremea o va pîrgui.
Puțini din cei ce astăzi sînt în viață
Or să ajungă vremea fericită
Să vadă împlinirea bunătății.
Va fi o pildă pentru prinții toți —
Și pentru cei din veacul ei de slavă,
Și pentru cei ce vor urma apoi;
Nici Saba[78] nu a căutat vreodată
Cu-atîta stăruință-nțelepciunea
Precum această inimă curată.
Și harurile care se adună
S-alcătuiască-asemenea ființă,
Și toate însușirile regale,
Ea le-o avea de două ori sporite.
Și doică o să-i fie adevărul,
Iar sfetnic — gîndul sfînt. Va fi iubită,
Dar și temută; binecuvîntată
De-al ei popor. Vor tremura vrăjmașii
Precum un lan în treier, cu tristețe
Plecîndu-și fruntea. Binele va crește
Cu dînsa dimpreună.-N vremea ei
Tot omul va cina în siguranță,
Sub umbra viței care-o va sădi
Și va cînta al păcii vesel cînt.
Iar Domnul fi-va-ntr-adevăr știut.
Pe cei din preajma ei o să-i învețe
A cinstei cale dreaptă. Și astfèl,
Ei nu prin sînge-au să-și cîștige slava.
Și pacea va trăi și după ea,
Precum, cînd moare pasărea măiastră,
Fecioara-phoenix, din cenușa ei
Se naște-ndată un moștenitor,
La fel de minunat; așijderi Cerul,
Cînd o s-o cheme din această vale
A plîngerii, lăsa-va moștenire
Acelui' ce s-o naște după ea,
Din sfînta ei cenușă,-aceleași daruri;
Iar el, înavuțit de-aceeași faimă,
Precum o stea s-o înălța pe cer.

Lucind statornic. Pacea, bogăţia,
Iubirea, adevărul vor sluji
Acestui prunc ales; precum o viţă
S-or împleti şi-n jurul celuilalt,
Ce o să-i moştenească strălucirea.
A numelui său slavă fără seamăn
S-o răspîndi, întemeind popoare,
Oriunde soarele luceşte-n ceruri.
Va înflori precum un cedru-n munte,
Şi crengile-mprejuru-şi va întinde.
Iar pruncii pruncilor vedea-vor astea,
Şi cerurile-or binecuvînta.

REGELE HENRIC:
Ne prevesteşti minuni.

CRANMER:
Ea va atinge,
Spre fericirea ţării, ani bogaţi.
Nenumărate zile va domni,
Şi fiecare zi va-ncununa
Cu amintirea altei fapte mari.
De s-ar opri aici vederea mea!
Cînd va muri — o vor chema şi sfinţii —
Fecioară ea fiind, precum un crin
S-o-ntoarce în pămînt, fiind jelită
De-ntreaga lume.

REGELE HENRIC:
Lord arhiepiscop!
Acum, prin tine,-s om. Nicicînd, nainte
De naşterea acestui prunc, n-am fost
Înavuţit aşa precît sînt astăzi.
Oracolul acesta-al tău îmi place.
Cînd o să fiu în cer, voi năzui
Să văd ce făptuieşte-acest copil,
Şi Ziditorul îl voi lăuda.
Eu tuturor vă mulţumesc. Şi ţie,
Iubite lord primar, şi celor care
Te-au ajutat. Venirea voastră-aici
Cinstitu-m-a nespus. Vă mulţumesc.
Porniţi din nou. Să mergem la regină,
Primindu-i mulţumirile; altminteri,
Ea va cădea bolnavă. Astăzi nimeni
Nu va gîndi la trebile de-acasă;
Cu mine veţi rămîne. Micul soare
Preface-această zi în sărbătoare.

(Ies.)

EPILOG

Mă prind că piesa-aceasta n-a plăcut
La toți de față; unii ar fi vrut
În largul lor măcar un act să doarmă.
Dar trîmbițele noastre fac o larmă!
Vor zice-aceștia: „Fleacuri!“ Au venit
Și alții care-aici ar fi voit
S-audă cum de toți ne batem joc,
Să strige „Ce duhlii!“ Dar noi de loc
Nu ne-am gîndit la asta. Deci, se pare,
Că la femei nu-i singura scăpare.
Aici, pe scenă, le-am înfățișat
Femeie,-asemeni lor, făr' de păcat.
De-or spune ele „Merge“, și-or zîmbi,
Bărbații toți de partea noastră-or fi.
Că-i rău să te încrunți, să spui sudalme,
Cînd ele-ți poruncesc să bați din palme.

Scrisă în 1612–1613, piesa a fost înregistrată oficial la 8 noiembrie 1623 şi publicată pentru prima oară în ediţia in-folio din 1623, unde e trecută ultima în grupul pieselor istorice sub titlul *The Famous History of the Life of King Henry the Eight (Faimoasa istorie a vieţii regelui Henric al VIII-lea)*. Textul e considerat foarte bun (s-a presupus că a fost cules după manuscrisul autorului), există împărţirea pe acte şi scene, iar indicaţiile scenice sînt ample. Într-o scrisoare din 2 iulie 1613, Sir Henry Wotton, diplomat şi scriitor, menţionează spectacolul *Henric al VIII-lea* de la teatrul *Globul (The Globe)* la care asistase cu cîteva zile mai înainte (29 iunie) şi dă amănunte despre incendiul soldat cu distrugerea clădirii:

„...în clipa cînd regele Henric intra în casa cardinalului Wolsey cu mască de dansator iar sosirea lui era anunţată cu salve de tun, hîrtia sau un alt material vîrît în gura unui tun a căzut pe acoperişul de paie. Oamenii au crezut mai întîi că e vorba de o dîră de fum oarecare şi nu i-au dat nici o atenţie, mai ales că ochii le erau aţintiţi asupra spectacolului, dar focul s-a aprins în interior şi s-a lăţit cu repeziciune, mistuind pînă în temelii întreaga construcţie în mai puţin de un ceas".

Sursa de căpătîi a piesei sînt *Cronicile (Chronicles*, 1587) lui Raphael Holinshed. În mai multe rînduri stilul aminteşte de pasajele corespunzătoare din *Union of the Families of Lancaster and York (Unirea familiilor Lancaster şi York*, 1548) de Edward Halle, iar referirile la Cranmer din V, 1–3, reproduc destul de fidel datele expuse de John Foxe în *Acts and Monuments of the Church* sau *The Book of Martyrs (Acte şi monumente ale bisericii* sau *Cartea martirilor*, 1563).

O problemă care scade întrucîtva relevanţa acestor date şi, ceea ce este şi mai grav, împietează asupra încercărilor de analiză a piesei, e paternitatea ei. La mijlocul secolului al XIX-lea, în urma unui studiu al „stilurilor" şi versificaţiei din *Henric al VIII-lea*, cercetătorul James Spedding a ajuns la concluzia că Shakespeare nu a redactat decît o treime din text

(I, 1–2; II, 3–4; III, 2; IV, 1–200; V, 1), restul reprezentînd contribuţia lui John Fletcher sau a lui Fletcher şi a altor dramaturgi ai vremii. Articolul lui Spedding, *Who Wrote Shakespeare's Henry VIII (Cine a scris „Henric al VIII-lea" al lui Shakespeare)* – publicat în *The Gentleman's Magazine*, 1850 – a stîrnit vîlvă şi a influenţat considerabil critica shakespeariană ulterioară, inclusiv pe cea din ultimele decenii, de pildă:

1947, Lily Campbell:

„Astăzi se consideră în general că Shakespeare nu a avut decît o contribuţie minoră în redactarea piesei *Henric al VIII-lea*"[1].

1954, F.E. Halliday (cu argumente în plus):

„Faptul că Fletcher e menţionat alături de Shakespeare în calitate de coautor al dramelor *Cardenio* şi *The Two Noble Kinsmen (Cele două rude nobile)*, ca să nu mai vorbim de mărturia stilului, demonstrează aproape cu certitudine că el a fost răspunzător pentru mai mult de jumătate din piesă"[2].

„Cu greu se poate spune că este o piesă; e o înşiruire de nenorociri personale slab legate între ele, alternînd cu scene fastuoase, astfel încît în cele din urmă, cu excepţia regelui însuşi, rămînem cu un grup de personaje cu totul diferite de cele de la început. Nici poezia nu este de o calitate superioară pentru că scenele care oferă cele mai mari posibilităţi poetice, scenele care ar fi fost interpretate cu totul altfel de către Shakespeare, au fost scrise de Fletcher".[3]

1964, John Wain:

„*Henric al VIII-lea* e o colaborare"[4].

1971, Peter Ure:

„...teoriile curente potrivit cărora Shakespeare a scris *Henric al VIII-lea* şi *The Two Noble Kinsmen* fără ajutor din afară sînt cu totul şi cu totul improbabile"[5].

---

[1] Lily Campbell, *Shakespeare's Histories*, 1947, Methuen, London, 1970, p. 120.

[2] F.E. Halliday, *The Poetry of Shakespeare's Plays*, 1954, Duckworth, London, 1964, p. 188.

[3] *Ibid.*, p. 190.

[4] John Wain, *The Living World of Shakespeare*, Macmillan, London, 1964, p. 236.

[5] Peter Ure, *Shakespeare and the Drama of His Time*, în „A New Companion to Shakespeare Studies", edited by Kenneth Muir and S. Schoenbaum, Cambridge, 1971.

1981, A.L. Rowse:

„...e posibil ca Shakespeare să fi colaborat pînă la un punct cu Fletcher"[1].

1986, MacD. P. Jackson:

„...este aproape sigur că Shakespeare a colaborat cu Fletcher"[2].

Incertitudinea cu privire la contribuția lui Shakespeare în *Henric al VIII-lea* a determinat o serie de autori să nu comenteze piesa în lucrările lor de sinteză (Ifor Evans, John Wain, M.W. Tillyard etc.), inclusiv în cele care se ocupă de lumea imaginilor shakespeariene, cum ar fi *Shakespeare's World of Images* (1949) de Donald A. Stauffer sau *The Development of Shakespeare's Imagery* (1951) de W.H. Clemen. Nici întemeietoarea metodei moderne de analiză a textelor dramaturgului prin lumea de imagini a personajelor, Caroline Spurgeon (v. *Shakespeare's Imagery and what it tells us*, 1935), nu exprimă un punct de vedere personal asupra „paternității" piesei, totuși constată *prezența* unui „simbol permanent" specific care îi permite să sporească numărul scenelor recunoscute de Spedding ca shakespeariene (prin III, 2, V, 3 și, parțial, II, 2). „Pe baza unor bune justificări critice", scrie autoarea, „s-a acceptat în general că o mare parte din piesa *Henric al VIII-lea* nu a fost redactată de Shakespeare /.../"[3] sau „Nu trebuie totuși să mă las atrasă în problema paternității /.../"[4]. Primul paragraf al analizei concrete:

„În mintea autorului piesei stăruie trei aspecte ale imaginii trupului: trupul întreg și membrele sale; diferitele sale părți, limba, gura etc.; și, mai frecvent decît orice, aproape toate acțiunile corporale: mersul, pășitul, marșul, fuga și saltul; tîrîtul, mersul șontîc, căderea, purtatul, urcușul și transpirația; înotul, scufundatul, precipitarea și privitul; zdrobirea, strangularea, zgîlțîitul, tremurul, dormitul, clintirea; și, îndeosebi și repetat, imaginea trupului sau a spatelui încovoiat și apăsat de o povară grea. Cu excepția acesteia din urmă, nu văd nici un motiv simbolic special pentru folosirea amplă a acestei imagini, în afara faptului că este o imagine favorită a lui Shakespeare (mai ales sub forma mișcării corpului) pe care o găsim îndeplinind diverse funcții în *Regele Lear*, *Hamlet*, *Coriolan*, *Regele*

---

[1] A.L. Rowse, *What Shakespeare Read and Thought*, Coward, New York, 1981, p. 52.

[2] MacD. P. Jackson, *The Transmission of Shakespeare's Text*, în „The Cambridge Companion to Shakespeare Studies", edited by Stanley Wells, 1986, Cambridge University Press, Cambridge, 1987, p. 165.

[3] Caroline Spurgeon, *Shakespeare's Imagery and what it tells us*, 1935, Cambridge, at the University Press, 1965, p. 253.

[4] *Ibid.*, p. 257.

Ioan /.../ şi, într-o mai mică măsură, în *Henric al V-lea* şi *Troilus şi Cresida*"[1].

Nu am reprodus mai mult din textul lui C. Spurgeon pentru că acesta e sintetizat de R.A. Foakes, noul îngrijitor de ediţie al piesei în „The Arden Shakespeare". Totodată, Foakes semnalează şi prezenţa altor imagini, văzînd în folosirea lor un argument împotriva teoriei lui Spedding:

„De-a lungul întregii piese *Henric al VIII-lea*, imaginea mişcărilor corpului, adesea violente ca pentru a conferi dinamism limbajului unei piese cu puţină acţiune fizică, este deosebit de pregnantă. Interacţiunile personajelor, maşinaţiile lui Wolsey, tribulaţiile şi prăbuşirile sînt, toate, prezentate sub formă de mişcare şi, mai cu seamă, de purtarea unei poveri şi eliberarea de aceasta, sau de mişcarea prin cădere. Moduri de exprimare din primele scene cum sînt: «cine a dat trup [şi mădulare] / Acestor serbări» (I, 1, 46–47), «întîlnire costisitoare... care s-a spart ca sticla smulsă cu de-a sila» (I, 1, 165–167), «de ce supuşii să ni-i smulgem / De sub cuvîntul legilor» (I, 2, 93), «s-a furişat prea aproape de conştiinţa lui» (II, 2, 18), sînt mereu prezente şi nu o dată devin impresionante în scene puse pe seama lui Fletcher, ca în II, 2, unde sînt zugrăvite uneltirile lui Wolsey:

«A rupt prietenia cu-mpăratul, /.../, Pătrunde-n sufletul Măriei sale / Spre a sădi acolo îndoieli, / Primejdii şi mustrări de conştiinţă...» (II, 2, 24–27).

Aceste imagini se leagă de imaginile bolii care sînt de asemenea prezente în piesă şi sugerează fărădelegea sau suferinţa psihică – Buckingham e bolnav de supărare, birurile lui Wolsey «otravă sînt pentru urechi» şi conştiinţa l-a îmbolnăvit pe Henric din cauza căsătoriei cu Katharine. Dintre alte două importante şiraguri de imagini unul se raportează la soare şi lumină, fiind deosebit de relevant pentru Henric deoarece la Shakespeare soarele este adesea asociat cu regalitatea, celălalt include marea, furtunile şi naufragiile, imaginea cea mai vie din piesă avînd, după cîte se pare, rolul de a reliefa anumite momente subliniat dramatice"[2].

Dincolo de continuitatea grupurilor de imagini, Foakes semnalează şi alte elemente ce vădesc o unitate fundamentală a piesei:

„Piesa trădează o concepţie şi un spirit unitar, chiar dacă acestea au un caracter aparte: toate personajele principale sînt introduse în scenele atribuite lui Shakespeare, ceea ce determină şi structura intrigii, dar trimit la scenele puse pe seama lui Fletcher sau le anticipează. Multe din particularităţile stilului pot foarte bine reprezenta o nouă dezvoltare a caracteristicilor manifestate deja în piesele tîrzii ale lui Shakespeare. O seamă de

[1] *Ibid*, p. 253.
[2] R.A. Foakes, în Introducerea la „Shakespeare, *King Henry VIII*", The Arden Shakespeare, 1957, Methuen, London, 1968, p. XXIV–XXV.

scene atribuite lui Fletcher înfățișează gentilomi flecari sau ocazii festive, ca I, 4 (banchetul lui Wolsey) și V, 4 (botezul Elisabetei) și este de la sine înțeles că ele reclamă un tratament diferit se zicem de descrierea procesului Katharinei; este posibil ca evidentele diferențe structurale dintre aceste scene să fi fost determinate de atari factori. Acuzațiile lui Spedding și ale altora că *Henric al VIII-lea* este incoerent ca structură au fost combătute de afirmațiile convingătoare că este un tot organic[1]. Ceea ce este și mai important, s-a demonstrat că distribuția materialului tematic, ca și distribuția particularităților stilistice,

»combate orice divizare ce ar putea fi susținută, așa cum sugerează și el [Spedding], de spirite divizate în ceea ce privește subiectul«[2]"[3].

„Piesa se depărtează considerabil de primele cronici ale lui Shakespeare și reprezintă o continuare firească a lor după *Furtuna*. Alegîndu-și ca subiect aspectele pașnice ale unei domnii, Shakespeare a întreprins ceva nou pentru el cu urmarea că a putut înfățișa în termeni dramatici mai puri perspective de viață alternînd puternic cu mitul și simbolul în celelalte piese tîrzii.

Această viziune a vieții este exprimată prin mai multe teme. Una din ele este recuperarea a ceea ce a fost pierdut sau, prin dobîndirea autocunoașterii, compensația pentru suferințele pricinuite sau îndurate.

O altă temă este cea a justiției și injustiției . /.../ Alta, posibila îndreptare a greșelilor și suferințelor unei generații mai vîrstnice prin fericirea și vitalitatea generației următoare. /.../ de asemenea, tema iertării, care, împreună cu dragostea și frumusețea tinereții, contrastează cu fostele excese ale pasiunii sau nesocotiri ale iertării. O altă temă foarte importantă este cea a răbdării în nenorocire"[4].

„...ca și *Furtuna*, [*Henric al VIII-lea*] este un studiu al căilor de izbăvire a oamenilor. Suferința este un mod de a învăța și ea își are propria sa răsplată, predicarea virtuții /.../"[5].

„Structural, *Henric al VIII-lea* se dezvoltă printr-o serie de contraste și opoziții"[6].

„Poate că, în ultimă instanță, ceea ce îl confirmă pe Shakespeare ca autor al piesei este asemănarea de tonalitate și concepție tolerantă în

---

[1] Foakes îl citează pe A.C. Swinburne, *A Study of Shakespeare* (1879, 4th edn, 1902, pp. 81–103) și pe N. Delius, „Fletchers angebliche Betheiligung an Shakespeares *Henry VIII*", *Shakespeare-Jahrbuch*, XIV (1879), 180 ff.

[2] Este citat Peter Alexander, *Essays and Studies*, XVI (1930), p. 114.

[3] R.A. Foakes, *Op. cit.*, p. XX.

[4] *Ibid.*, p. XLV–XLVI.

[5] *Ibid.*, p. LXI.

[6] *Ibid.*, p. XLIX.

Henric al VIII-lea și celelalte piese tîrzii. Spiritul operei cunoscute a lui Fletcher le este cu desăvîrșire străin, astfel că avem, se pare, motive foarte serioase să lăsăm piesa acolo unde au așezat-o Heminge și Condell, printre lucrările lui Shakespeare. Dacă poate fi introdus Fletcher, atunci cred că participarea lui trebuie să fi fost considerabil mai mică decît i-o alocă împărțirea obișnuită și că el a lucrat numai ocazional în calitate de corector și stilizator iar contribuția lui originală s-a redus, posibil, la una-două scene"[1].

În sprijinul tezei lor, „pro-shakespearienii" aduc și dovezi de altă natură, astfel lectura foarte atentă de către Shakespeare a izvoarelor — în primul rînd a lui Holinshed —, cu o reproducere adesea fidelă a detaliilor, ceea ce restrînge considerabil participarea lui Fletcher (care, de exemplu, în *Bonduca*, nu preia ca atare textele-sursă). Încă Allardyce și Josephine Nicoll subliniau:

„Se poate constata că în această piesă exprimarea originală a lui Holinshed a fost reprodusă într-o măsură mai mare decît în oricare din celelalte drame. Caracterizarea, episodul și dialogul îi sînt în mod nemijlocit datoare cronicarului"[2].

Urmărind cuvîntul tematic *conscience* (conștiință, cuget), omniprezent în opera lui Shakespeare, am reținut următoarele:

a) În marea replică a regelui din II, 4, 153—207 (text atribuit lui Shakespeare), care urmează îndeaproape cronica lui Holinshed, *conscience* e preluat fără scăderi sau adăugiri:

„Dintru-nceput mi-a strecurat în cuget / Neliniște, păreri de rău sau teamă" (vers. 168—169).

„Această păsuire-a zguduit / Străfundul conștiinței mele" (vers. 179—180).

„Sfîrșit de chinuri / Și clătinat pe marea-nvolburată / A conștiinței mele, am plutit / Către limanul ce se află-aici. / Adică-am năzuit să-mi lecuiesc / Bolnavul cuget, încă nentremat" (vers. 197—202).

b) Discuția despre rege dintre Lordul Șambelan, Suffolk și Norfolk în II, 2, 16—27 (scena e de obicei atribuită lui Fletcher), amplifică mult textul corespunzător din Holinshed și este semnificativ că ea atinge și tema cunoașterii (asociere shakespeariană):

„*Lordul șambelan:* Îl roade cugetul c-a luat nevasta / Lui frate-său
Suffolk: Ori i l-a prins în mreji / Altă femeie?

[1] *Ibid.*, p. XXV.
[2] *Holinshed's Chronicle as Used in Shakespeare's Plays*, edited by Allardyce and Josephine Nicoll, 1927, Dent, London, 1965, p. 177.

Norfolk: Poate! — Aici îl simt / Pe cardinal, pe cardinalul-rege, / Pe popa orb precum norocul însuşi, / Ce toate le întoarce după plac. / Dar regele-nvăţa-va să-l cunoască.

Suffolk: Te-audă Cel de Sus! De-abia atunci / Se va cunoaşte şi pe sine însuşi.

Norfolk: Ce zel sfinţit în tot ce făptuieşte! / A rupt prietenia cu-mpăratul, / Nepotul prea puternic al reginei, / Şi sapă-n sufletul Măriei sale / Spre a sădi acolo îndoieli, / Primejdii şi mustrări de conştiinţă, / Nenchipuite deznădejdi şi spaime / Legate de această-nsurătoare".

c) În celelalte cazuri, nu am găsit preluări din Holinshed, iar tema conştiinţei sugerează intervenţia caracteristic shakespeariană fie ca anticipare a scenei centrale (II, 4), fie ca ecou al ei:

„*Buckingham:* ...de-am trădat, / Să mă cufunde cugetu-n genune" (II, 1, 60—61, text atribuit lui Fletcher).

„*Regele:* Dar cine-i? Lordul cardinal! O, Wolsey, / Balsam al cugetului meu rănit!" (II, 2, 73—74, text atribuit lui Fletcher).

„*Regele (către Wolsey):* Preasfinte, care om în floarea vîrstei / Nu suferă amarnic părăsindu-şi / Tovarăşa de pat atît de dulce? / Dar cugetul, vai, cugetul e-un loc / Atît de gingaş — trebuie s-o' las" (II, 2, 140—143, text atribuit lui Fletcher).

„*Katharine:* Doar cugetul nu mi-e împovărat / De fapte rele" (III, 1, 29—30, text atribuit lui Fletcher).

„[*cu implicarea cunoaşterii*] *Wolsey:* Atît de fericit/N-am fost nicicînd; azi, Cromwell, mă cunosc / Şi simt sălăşluind în mine-o tihnă / Ce-i mai de preţ ca orice-a lumii fală, / Un cuget împăcat şi liniştit" (III, 2, 377—381, text sugerat ca shakespearian de C. Spurgeon).

„*Al doilea gentilom:* Măria sa cînd o va strînge-n braţe, / Va fi stăpîn pe-a' Indiei comori. / Deci cugetului său nu-i fac vreo vină" (IV, 1, 45—47, text atribuit lui Fletcher).

„*Gardiner:* Cred / Că pot rosti amin. Dar conştiinţa / Îmi spune că e o fiinţă-aleasă. *Anne:*/ / Şi care merită urări mai bune" (V, 1, 23—25, text atribuit lui Shakespeare).

d) De cîteva ori, cuvîntul *conscience* apare ca simplu ecou formal (în expresii cu sensul de „pe *legea* mea" etc.).

Cît de mult a putut prelua Shakespeare din Holinshed în privința caracterizării personajelor se poate vedea mai ales din portretul lui Wolsey, schițat în două rînduri de Katharine:

(II, 4, 104–115) – „...era mîndru și arogant /.../ La vremea lui, a fost cel mai trufaș om în tot ce făcea, căutînd mai mult la cinstirea persoanei sale decît la cinul său duhovnicesc, unde se arăta plin de blîndețe, umilință /și dragoste/" (Holinshed, citat de R.A Foakes, *Op. cit.*, p. 204).

(IV, 2, 33–44) „Acest cardinal... era foarte ambițios, pentru că se socotea deopotrivă cu părinții și prin mijloace viclene își însușise comori fără număr. Se îndeletnicea și cu simonia și nu era milos, dar se închipuia iubitor de oameni. Mințea și spunea neadevăruri de la obraz și era echivoc în vorbă și intenții; făgăduia mult și făcea puțin. Se îmbolnăvise din pricina desfrînării și dădea o pildă proastă clericilor" (Holinshed, *Op. cit.*, p. 204).

Cîteva versuri mai departe, pentru „a-i arăta și părțile bune", Griffith parafrazează un alt pasaj din Holinshed:

(vers. 49–53) „Acest cardinal... era fără îndoială născut ca să dobîndească multă slavă. /*Era*/ fără seamăn de înțelept, vorbea ales /.../... semeț cu dușmanii săi; cu cei care-l ascultau și-i căutau prietenia, nespus de curtenitor; un cărturar desăvîrșit; /.../ nesătul cînd era vorba să primească, dar și milostiv ca un rege cînd dăruia, cum se poate vedea din ctitoria celor două colegii, Ipswich și Oxenford, unul dărîmat odată cu prăbușirea sa, celălalt neterminat, totuși, ca o casă a studenților, dacă ținem seama și de toate acareturile, fără pereche în întreaga creștinătate.

/.../ era fiul unui om sărac din Ipswich /.../ și de copil fusese foarte luminat ca să devină cărturar" (Holinshed, *Op. cit.*, p. 204–205).

Intervențiile lui Shakespeare nu se mărginesc la adaosurile și modificările de amănunt, în general menite să accentueze (de pildă prin plasticizări cum ar fi „blajin ca vara" în loc de „nespus de curtenitor", „din leagăn încă fost-a cărturar" în loc de „copil foarte luminat" etc.). Dramaturgul completează portretul lui Wolsey în sensul că, după căderea cardinalului, îl face mai atrăgător prin căință, stoicism și capacitatea de a ierta, trăsături care reies cu claritate din pasajele moralizatoare (comparabile cu înșiruirea de proverbe-sfaturi ale lui Polonius în *Hamlet*, I, 3, 58–79) în suita replicilor de rămas-bun ale cardinalului, multe autentic poetice (III, 2, 204–457). Astfel:

(vers. 440–447) „*Wolsey (către Cromwell):* Ascultă sfatul meu: fugi de trufie, / Păcatul ce i-a doborît pe îngeri. / Cum poate năzui atunci un om, / Oglindă-a Celui sfînt și-atotputernic, / Să se înalțe prin trufia aceasta? / Să te iubești pe tine cel din urmă / Și să răspunzi cu dragoste

la ură. / Să știi: necinstea pierde mult mai mult / Decît e-n stare cinstea să ciștige. / În mîna-ți dreaptă poartă sfînta pace, / Și au să tacă gurile pizmașe. / Fii drept și nu te teme: fapta ta / Închin-o țării, Domnului din ceruri / Și adevărului".

Spre deosebire de Wolsey, Buckingham nu „evoluează", rămînînd același om integru, demn, loial față de Henric, chiar atunci cînd acesta își pleacă urechea la intriganți și-l osîndește la moarte. Dar în drum spre execuție (II, 1, 55—136) — aici autorul (Shakespeare? Fletcher?) dezvoltă considerabil creionarea lui Holinshed — el dă dovadă de stoicism, acceptă sentința și-i iartă pe uneltitori:

„Eu însă îi iert. / Să ia aminte, totuși, să nu-și facă / Din răutate pricini de mărire / Și nici să nu se-nalțe pe morminte" (vers. 65—67).
„Te iert precum aș vrea să fiu iertat; / Vă iert pe toți" (vers. 82—83).

Tot în spiritul pieselor shakespeariene tîrzii poate fi interpretată atitudinea „bunei regine" Katharine atunci cînd, pe patul morții, îl iartă pe Wolsey, „cel mai mare dușman" al ei:

„*(către Griffith)*: Fie-i somnul / Netulburat. Păcatul nu-l apese"- (IV, 2, 31):

„Pe cel ce l-am urît atît în viață, / Tu m-ai făcut cu inima-ți curată,/ Umilă și pătrunsă de credință, / Să îl cinstesc acum, cînd e țărînă. / Să-odihnească-n pace" *(Ibid.*, vers. 73—75)

de asemenea pe infidelul ei soț:

„să înflorească pururi / Cînd eu cu viermii voi sălășlui" (vers. 125—126);
„Spune-i că în moarte / L-am binecuvîntat" (vers. 163—164).

Pornind de la acest final și reținînd ideea că în portretul complex al Katharinei intervin mai multe surse, precum și numeroase contribuții ale autorului, vom puncta mai întîi cîteva trăsături definitorii ale personajului. După aprecierea lui Norfolk,

„*/ea/* a lucit ca nestemata / Pe pieptul lui, două decenii-n șir, / Sclipind și azi la fel ca-n prima zi. / Pe cea care statornic îl iubește / Cum îngerii-l iubesc pe omul bun / Și care, de năpastă grea lovită, / Pe rege o să-l binecuvînteze" (II, 2, 30—36).

Regele însuși recunoaște (accentuîndu-i parcă meritele pentru a arăta cît de greu îi vine să divorțeze):

„De spune cineva că are-o soață / Ce-o-ntrece pe a mea, e-un mincinos / Certat cu adevăru-n toate cele. / Ai, Kate, alese daruri, ești frumoasă, / Ești gingașă, blajină ca o sfîntă, / Supusă chiar atunci cînd porun-

cești / Și mîndră-n supușenia de soață. / Îngemănate,-asemenea virtuți Regină te-ncunună-ntre regine. — /E nobilă prin viță; iar cu mine /De-a rîndul nobil s-a purtat" (II, 4, 132—141).

Mai tîrziu, într-o replică în care vorbește despre dragostea și fidelitatea față de Henric, Katharine completează:

„Iar la acestea voi mai adăuga / Răbdarea multă" (III, 1, 137—138).

Refrenul ei constant „sînt o femeie slabă" etc. (preluat din Holinshed) nu trebuie să-i știrbească vigoarea sufletească funciară, dovedită într-o serie de situații concrete. El poate fi motivat prin exasperarea principesei spaniole, aflată singură într-o Anglie neprimitoare:

„Sărmană și străină sînt aici" (II, 4, 13);

„Nu-mi place-c-au venit / *prelații fățarnici* /. S-ar cuveni / Cinstiți să fie, pe măsura slujbei, Dar nu sutana-l face pe călugăr" (III, 1, 22—23);

„Nu am prieteni, vai, și nici nădejdi" (III, 1, 80);

„Nu, nu, prieteni, cei ce mă despart / De-adînca mea tristețe, cei spre care / Încrederea-mi se-ndreaptă, nu trăiesc / Pe-acest meleag. Ci-n țara mea, departe, / Cu mîngîierea-mi laolaltă" (III, 1, 87—91);

„De ce-am călcat / Pe-acest pămînt englez și-am cunoscut / Asemeni lingușiri ce cresc dintr-însul? / Vi-i chipul precum raiul plin de îngeri, / Dar inima — mai neagră ca gheena" (III, 1, 143—145).

sau implică ironia:

„Sărmanu-mi duh nu știe să răspundă / Învățăturii voastre" (III, 1, 72—73);

„Sînt o femeie / Al cărei duh nu știe-a vă răspunde" (III, 1, 177—178).

Marea scenă a procesului Katharinei (II, 4), inspirată în bună măsură de Holinshed, pune în lumină suferințele și conflictele reginei, dar și demnitatea și curajul cu care își înfruntă adversarii, mergînd pînă la amenințări:

„*Katharine:* Mă-neacă plînsul, dar gîndind că sînt / (Sau am visat mereu că sînt) / regină, lacrimile-mi schimb / În flăcări vii" (II, 4, 68—71).

Sau în III, 1:

„*Katharine (către prelați):* Nu vă doresc să știți nici jumătate / Din suferința mea. Sînt mai miloasă. / Dar vă previn: luați seama,'/ Cerul ar putea s-arunce / Întreaga mea durere-asupra voastră" (vers. 108—111).

În continuare, spicuiri din comentarii critice:

„...durerile îndurate cu supunere şi amărăciunea virtuoasă a Katharinei au prilejuit cîteva scene ce pot fi pe bună dreptate socotite printre cele mai mari culmi ale tragediei"[1].

„Caracterul Reginei Katharine este cea mai desăvîrşită zugrăvire a demnităţii de matroană, a bunătăţii şi resemnării care se poate închipui. Apelurile ei la protecţia regelui, critica adusă cardinalilor, conversaţiile cu însoţitoarele sale, vădesc un spirit nobil şi generos îmbinat cu cea mai mare gentileţe a firii"[2].

„Katharine ne este înfăţişată prima oară pledînd în favoarea supuşilor pe lîngă rege, care comisese nişte excese ilegale prin jecmănirile lui Wolsey. În această scenă, conformă cu istoria, judecata ei corectă, fermitatea intenţiilor, pietatea şi bunăvoinţa ei sînt scoase puternic în relief. Demnitatea neabătută cu care se opune fără înjosiri atunci cînd îl desfide pe cardinal, mustrarea severă adresată vechilului Ducelui de Buckingham, sînt caracteristice pentru ţinuta ei; iar în felul acesta, prin învestirea Katharinei cu toate drepturile şi influenţa ei ca soţie şi statut regal, situaţiile ulterioare devin şi mai impresionante. Din prima clipă ea se situează la o asemenea înălţime în stima şi respectul nostru, încît în perioada de părăsire şi degradare, urmată de mila pe care ne-o stîrneşte, primul efect rămîne intact /.../"[3].

„...Katharine... este mult mai viguros prezentată decît în Holinshed. Istoricul ne-o arată fermecătoare şi întrucîtva fermă, dar îi lipseşte flacăra sau patosul din piesă: viziunea spiritelor cereşti, darea afară a crainicului într-o ultimă manifestare a maiestăţii înaintea morţii ei (IV, 2, 100 şi urm.), grija şi credinţa ce i-o arată servitoarea sa Patience şi uşierul Griffith sînt toate, adaosuri faţă de materialul din Holinshed..."[4].

„/ *Katharine se înrudeşte îndeaproape* / cu femeile credincioase şi cinstite, neînţelese sau calomniate, purtînd demn povara nedreptăţii, care în loc să le învîrtoşeze inimile, le face şi mai miloase. Aşa sînt Desdemona, Cordelia şi Hermiona. Cu aceasta din urmă regina are deosebit de multe în comun. De la sine se impune paralelismul dintre procesul Hermionei în *Poveste de iarnă* şi cel al Katharinei în *Henric al VIII-lea*, ceea ce, printre altele, ne oferă o posibilitate în plus de a ne convinge de paternitatea lui Shakespeare asupra piesei.

---

[1] Samuel Johnson, *Shakespeare's Works*, 1765.
[2] William Hazlitt, *Characters of Shakespeare's Plays*, 1817.
[3] Mrs. Jamesob, *Characteristics of Women*, fragment citat în „*Henry VIII* by William Shakespeare", The University Society, New York, 1901, p. 14–15.
[4] R.A. Foakes, *Op. cit.*, p. XXXVIII.

După cum se știe, soarta Hermionei e structurată altfel. Ea e salvată de la moarte și, în cele din urmă, regele, care a condamnat-o, se căiește. Katharina de Aragon își urmează pînă la capăt drumul suferințelor și moare chinuită, păstrîndu-și pînă la ultima suflare fermitatea sufletească, noblețea și compasiunea.

Deosebirea dintre soarta eroinelor corespunde deosebirii dintre o poveste și o dramă realistă. Caracterul Katharinei se ridică pînă pe culmile tragicului autentic. În marile tragedii, martirele nevinovate rămîneau întotdeauna pe planul al doilea. Ofelia, Desdemona, Cordelia sînt umbrite de Hamlet, Othello și Lear. În *Henric al VIII-lea*, Katharine e trecută pe primul plan și în epilog se subliniază că ceea ce merită o atenție deosebită a spectatorilor este tocmai exemplul virtuții sale. Prin energie și bărbăție numai Cordelia se poate compara cu ea. Ca și fiica lui Lear, ea nu e pasivă"[1].

Lui Henric nu i se face un „portret", iar extrem de puținele comentarii privind profilul său moral nu sînt convingătoare (de ex. „*Buckingham:* Măria sa-i mărinimos", II, 1, 70; „*Capucius (către Katharine):* El pătimește / Pentru al vostru chin", IV, 2, 117). La rîndul lor, nu sînt convingătoare nici referirile pe care regele însuși le face în mai multe rînduri la „mustrările conștiinței sale" (mai ales în II, 2), nici declarațiile de actor și politician abil care, în public, „nu știe nimic" despre ilegalitățile lui Wolsey și invocă mereu obiectivitatea justiției (ca în procesul Katharinei etc.), dar, spre sfîrșitul piesei, în particular, îi dă și următoarele sfaturi arhiepiscopului Cranmer: „Știi însă / Primejdiile ce te pasc în lume? / Dușmanii-s mulți și-s tari; și vicleșugul / Li-e pe măsură. Nu oricînd dreptatea / Și adevăru-adevărat aduc / Fireasca hotărîre-a judecății" etc. (V, 1, 126 și urm.). Aprecierile criticilor, așadar, se bazează pe interpretarea de ansamblu a piesei, pe intrigă, pe situații concrete care o justifică sau nu — în funcție de interpret și de argumentele acestuia (uneori fără acoperire deplină):

„Caracterul lui Henric al VIII-lea este prezentat cu multă veridicitate și vigoare. Este ca un portret dezagreabil, schițat de mîna unui maestru. Înfățișarea lui grosolană, comportarea lăudăroasă, vulgaritatea, aroganța, senzualitatea, cruzimea, ipocrizia, absența unei decențe și omenii elementare, sînt semnalate în versuri puternice. Particularitățile tradiționale ale limbajului său completează realitatea tabloului. Autoritarul expletiv «Ha!» prin care își exprimă indignarea sau surprinderea amintește de efectul primului sunet alarmant care purcede dintr-un nor de furtună. Este cel mai dezgustător dintre toți monarhii istoriei noastre — pentru că reunește în el toate viciile barbariei și rafinamentului, fără virtuțile acestora. Alți regi dinaintea lui (ca Richard al III-lea) au fost tirani și ucigași din ambiție

---

[1] Anikst, în Postfața la traducerea rusă a piesei în „*Șekspir*", Moskva, vol. 8, 1960, p. 555–556.

sau necesitate; şi-au dobîndit sau instaurat puterea nedreaptă prin mijloace violente; şi-au zdrobit inamicii sau pe cei care le împiedicau accesul la tron ori le făceau nesigură domnia. Dar puterea lui Henric al VIII-lea este deosebit de nefastă pentru cei pe care îi iubeşte: e crud şi necruţător ca să-şi sature poftele trupeşti; e sîngeros şi lasciv; un asasin iubăreţ; un desfrînat îndrăgostit nebuneşte de soţia sa. Insensibilitatea sa funciară faţă de sentimentele altora e întărită de excesiva sa îngăduinţă faţă de sine însuşi. Ipocrizia religioasă, sub care îşi maschează cruzimea şi poftele, e dezvăluită admirabil în replica în care îşi descrie primele vestiri neplăcute ale conştiinţei sale precum şi chinurile şi spaimele ce l-au hotărît să divorţeze de regină. Singurul lucru în favoarea sa în această piesă este felul cum îl tratează pe Cranmer /.../"[1].

„Shakespare, e adevărat, nu a cruţat caracterul lui Henric: el apare pretutindeni ca omul încăpăţînat, capricios, egoist şi nemilos care a fost — un sclav al favoriţilor săi şi al pasiunilor sale. Faptul că Shakespeare nu l-a descris astfel *în mod expres*, că l-a caracterizat mai curînd tacit prin acţiunile lui şi, fără îndoială, s-a străduit asiduu să-i pună în lumină trăsăturile pozitive, e întru totul scuzabil: nu se putea aştepta altceva de la un poet naţional care a scris în timpul domniei fiicei lui Henric, universal respectata Elisabeta. Iarăşi, faptul că Shakespeare nu o descrie pe Anne Boleyn întocmai cum a fost — ea, care, de fapt, la început a respins avansurile lui Henric dar după aceea a trăit cu el în adulter timp de trei ani — este de asemenea scuzabil, dacă ţinem seama că a fost mama Elisabetei şi activităţile ei nu erau pe deplin dezvăluite în vremea lui Shakespeare, în orice caz nu erau relatate public în cronici şi istoriile populare.

Unele inexactităţi pot fi trecute cu vederea, de pildă faptul că opiniile exprimate de cei mai eminenţi teologi cu privire la divorţul lui Henric nu erau în favoarea lui sau că Thomas Cranmer nu a fost chiar faţa duhovnicească nobilă şi plăcută pe care o reprezintă aici. /.../ Dar un lucru este categoric criticabil, anume acela că nu ne-a dat o relatare *deplină* şi *completă* a vieţii lui Henric şi a lui Anne, ci doar un fragment al istoriei lor; în consecinţă, reprezentarea devine neadevărată şi din punct de vedere *ideal*. Or, dramaturgul nu păcătuieşte astfel numai împotriva dreptăţii care izvorăşte din gîndirea umană, ci şi împotriva dreptăţii poetice. Mai mult, el înfruntă dreptatea adevărată şi reală a istoriei atunci cînd un om ca Henric — robul propriilor sale capricii, pofte şi pasiuni egoiste, mingea în mîinile unui favorit ca ambiţiosul, răzbunătorul şi uneltitorul Wolsey — un om care îl condamnă la moarte pe ducele de Buckingham fără motiv şi pe nedrept, şi care, mînat de dorinţele sale josnice, senzuale, îşi repudiază iubitoarea, cucernica şi cît se poate de nobila soţie, a cărei singură vină este mîndria scuzabilă a adevăratei maiestăţi — atunci cînd, repet, un

[1] William Hazlitt, *Op. cit.*

asemenea om este răsplătit pentru grelele sale păcate prin căsătoria cu femeia iubită şi naşterea unui copil reuşit; şi, iarăşi, atunci cînd o vedem pe Anne Boleyn — care chiar şi în piesă pare apăsată de un păcat greu pentru că îşi croieşte drum spre locul ce-i aparţine Reginei surghiunite pe nedrept — cum părăseşte scena simplu ca mamă fericită şi preaslăvită a unui asemenea copil, bucurîndu-se pe deplin de achiziţia ei ilegală. *Nu* acesta este cursul *istoriei*. Noi ştim, şi întotdeauna s-a ştiut bine, că Henric a murit cînd era încă în floarea vîrstei şi după multă suferinţă, datorită destrăbălărilor sale excesive — o epavă fizică şi spirituală; ştim, şi niciodată nu a putut să fie un secret, faptul că Anne, după o scurtă perioadă de fericire, nu chiar nemeritat, şi-a încheiat viaţa frivolă în închisoarea în care a fost aruncată din ordinul soţului ei"[1].

„Dacă numai Dumnezeu este imuabil, el are un fel de mare preot pe pămînt în persoana lui Henric, din unele puncte de vedere cel mai dificil personaj al piesei. De obicei Henric este interpretat ca Regele Hal care nu prea ştie de multe, îmbrăcat ţipător, burduhănos, aşa cum îl reprezintă la modul vulgar ultimele portrete, fudul nevoie mare şi predispus mereu să exclame nervos «Ha!». Concepţia dramaturgului cuprinde fără îndoială mai mult decît un astfel de portret care amplifică şi introduce în caracterul lui detalii puţin semnificative cum ar fi hotărîrea nestrămutată. Tot ce se poate spune despre înfăţişarea sa fizică este că e robust şi viguros iar prezenţa sa scenică presupune în primul rînd tinereţea. Mult mai importantă decît caracteristicile sale fizice este creşterea staturii lui spirituale în cursul piesei. Henric se înfăţişează ca o figură puternică, regească, personificarea autorităţii; dar iniţial această autoritate e supusă influenţei lui Wolsey. În piesă Henric evoluează prin aceea că treptat se dezbară de dominaţia cardinalului şi îndreptăţeşte încrederea pe care o aveau în el lorzii («regele îl va cunoaşte într-o zi */pe Wolsey/*»). Cit timp persistă înrîurirea lui Wolsey, i se face nedreptate lui Buckingham, apoi Katharinei, de a cărei cădere, aşa cum se arată în piesă, vinovat este în primul rînd cardinalul. Odată cu prăbuşirea lui Wolsey, Henric apare învestit cu întreaga panoplie a regalităţii; din acest moment toate merg bine şi Cranmer este salvat prin intervenţia sa directă în consiliu. Cînd aplică legea singur, justiţia operează asemenea justiţiei cereşti, iar în asumarea controlului Henric poate fi comparat cu Prospero, pentru că pare să stea deasupra soartei şi în toate accidentele fatidice prin care trec celelalte personaje, el este lăudat şi blagoslovit.

Dacă felul cum o tratează pe Katharine lasă o impresie de jenă în conştiinţa modernă, aceasta se datorează în bună măsură caracterului

---

[1] Hermann Ulici, *Shakespeare's Dramatic Art*, trad. în engleză în 1876, fragment reprodus în „*Henry VIII* by William Shakespeare", The University Society, *Op. cit.*, p. 11—12.

lui Henric așa cum a fost fixat de istorie, precum și enormei schimbări care s-a petrecut în perspectiva noastră istorică și în atitudinea noastră religioasă de cînd a scris Shakespeare. În piesă divorțul Katharinei este reclamat ca o necesitate de către conștiință și are loc cu sancțiunea întregii biserici catolice /.../; iar regele nu este deloc condamnat pentru suferințele ei. De îndată ce puterea Romei încetează în Anglia, regele își asumă stăpînirea legiuită și Cranmer, îngenunchind simbolic în fața lui Henric, proclamă ideea adevărată a unui regat protestant. Starea de înflorire este vestită de ivirea unei moștenitoare care avea să devină marea Regină Elisabeta. Astăzi opoziția religioasă nu e resimțită atît de puternic și promiscuul Henric al noțiunii populare e atît de dominant încît în piesă el poate părea crud și imoral. /.../

Totodată, există o ambiguitate în figura lui Henric, ale cărui motive nu sînt chiar cele mai bune; pînă și curtenii își permit o glumă pe socoteala lui:

«*Lordul Șambelan:* Îl roade cugetul c-a luat nevasta / Lui frate-său.
Suffolk: Ori i l-a prins în mreji / Altă femeie?» (II, 2, 16–18).

Spectatorii familiarizați cu istoria lui Henric erau conștienți de faptul că el putea fi indus din nou în eroare și că avea să divorțeze de mai multe soții viitoare, inclusiv de Anne, într-un mod cît se poate de drastic. El ne este arătat ca un conducător supus greșelilor omenești, nu ideal; și ca toate piesele tîrzii, *Henric al VIII-lea* lasă deschisă posibilitatea repetării unui ciclu de evenimente ca acelea pe care le înfățișează. Cu toate acestea, cel mai important aspect al caracterului lui Henric și, totodată, cel mai neglijat în spectacol, este creșterea dimensiunilor sale. Ea nu se realizează printr-o schimbare lăuntrică; este manifestarea autorității, recunoașterea și exercitarea puterilor de care dispunea deja. Aici el amintește întrucîtva de firea lui Prospero: funcția lui este de a controla, de a interveni în evenimente care îi implică pe alții, de a acționa ca agent sau organizator în cea mai mare parte a piesei, iar acest aspect al său, de mare preot, de conducător salutar, s-ar cuveni subliniat cu toată tăria la sfîrșitul piesei și după căderea lui Wolsey. Ca și Prospero, el are ceva nedefinit într-însul, îi lipsește nu soliditatea ci elementul definitoriu ca reprezentant al unei forțe benefice acționînd asupra altora."[1]

„/ *Henric* / este un adevărat reprezentant al machiavelismului, așa cum descria acest tip de om de stat filozofia politică din epoca Renașterii: vulpe și, totodată, leu. La început vedem vulpea: Henric al VIII-lea balansează între Katharina și Wolsey. Atunci cînd ea îl critică pe cardinal pentru că a introdus un nou bir, regele, care pretinde că nu știe nimic, îi ordonă lui Wolsey să-l desființeze. În felul acesta i se dă satisfacție Katha-

[1] R.A. Foakes, *Op. cit.*, p. LXI–LXII.

rinei. Dar pe Wolsey îl compensează, încredințîndu-i-l pe Buckingham, dușmanul său, care este executat în urma unei reclamații mincinoase. Shakespeare ne arată cu extremă subtilitate cum ascultă Henric calomniile lui Wolsey la adresa lui Buckingham. Îl încîntă peste măsură amănuntele fictivei conspirații și nici nu-i trece prin gînd să verifice învinuirile. Crede în ele? Vrea să creadă — acesta este răspunsul cel mai exact, pentru că despotul are nevoie de atmosfera de conspirații și intrigi ca să aibă oricînd un motiv pentru a-i zdrobi pe cei incomozi. Vom înțelege cel mai bine credulitatea aparentă a lui Henric cînd el va căuta cu înfrigurare dovezi ale «infidelității» soției sale, de care dorește să scape. Dar oare n-o să-i fie de mare ajutor Wolsey, omul din preajma lui? Totuși, numai pentru un timp. Wolsey îl va elibera de unul din cele două lanțuri, lanțul căsătoriei; apoi regele singur se va desface din celălalt lanț, în care l-a ferecat chiar atotputernicul ministru, cardinalul. Suprema viclenie a lui Henric stă în aceea că îl silește pe Wolsey însuși să-și taie craca pe care șade. Pentru că ajutîndu-l pe rege să rupă căsătoria cu Katharine, Wolsey însuși lovește în puterea politică pe care se sprijină. Catolicismul se menținea în Anglia prin autoritatea bisericii romane și prin puterea militară și politică a Spaniei. Desfacerea căsătoriei cu Katharine sapă temeliile forței politice a catolicismului în Anglia, ceea ce îi îngăduie ulterior lui Henric să-i dea lovitura de grație, după ce mai întîi îl înlătură pe cardinal de la cîrma țării"[1].

Unele din aprecierile critice de mai sus converg atunci cînd, pentru un motiv sau altul, se feresc să-l definească pe Henric din piesă în termeni categorici. A.P. Rossiter adoptă, cu competența cunoscută, o atitudine similară, vorbind despre ironia sau ambivalența shakespeariană în legătură cu personajele sale („ironia — inclusiv «ironia dramatică» — este expresia unei ambivalențe fundamentale... două judecăți de valoare opuse sînt subsumate și amîndouă sînt valabile, adică pentru opera de artă sau pentru spiritul care o creează") și, în contextul adecvat pentru *Henric al VIII-lea*, în legătură cu regii din piesele istorice:

„Ultima piesă a lui Shakespeare — sau a lui și a lui Fletcher — se încheie cu strălucirea răsăritului de soare elisabetan, cu botezul copilei Elisabeta și cu Cranmer în rolul de «proroc rensuflețit». Da; dar în 1612 Regina era moartă de nouă ani; marea epocă era muribundă înaintea ei; și acest Om, care scrutase atît de adînc, atît de teribil, experiența umană nu putea fi orb și surd la ironiile ultimei sale constrîngeri teatrale. Mă voi mărgini să spun doar atît: putea el, care adusese pe scenă atîtea «jalnice regine din vopsele» (*Richard al III-lea*, I, 3, 241), să ignore ironia triumfului Annei Boleyn — dînsul știind tot ce a urmat...? S-o uite pe nobila, patetica, prăbușita Katharine din aceeași piesă?

[1] A. Anikst, *Op. cit.*, p. 554.

Privite într-un fel, Cronicile înfățișează un marș triumfal al destinelor Angliei. Dar priviți-le și într-altfel – din perspectiva vieților individuale ale bărbaților și femeilor – și concluzia la care veți ajunge se va apropia de ceea ce scria Yeats (tot *La Stratford-on-Avon*):

«Medita ca Solomon, nu ca Bentham, la ambițiile oarbe, accidentele nenorocite și pasiunile capricioase – și în ochii săi lumea era aproape la fel de pustie cum trebuie să fie în ochii Domnului».

Găsesc aceste rînduri consonante cu Cronicile; pentru că deși Shakespeare oferă puține generalizări aplicabile «procesului istoric» (cum îi spunem noi grandilocvent...), totuși Yeats surprinde tonurile ce răsună dincolo de meditațiile melancolice ale lui Richard al II-lea despre soarta Regilor: tonul neajutoratului Henric al VI-lea la Towton (*Henric al VI-lea*, II, 5); e mai apropiat de replica despre «idolul ceremonie» a lui Henric al V-lea; generalizează pentru Margareta de Lancaster, pentru Isabella Franței, pentru Katharine de Aragon... (Mîndre Nume!)... pentru întregul și lungul șir de femei zdrobite în cursul marilor evenimente /.../.

/.../

Acești regi și potentați sînt toți sub-tragici, lipsiți de unul sau cîteva grade de libertate /.../, ei sînt sclavii unei «realități» care este cea a lumii de acțiune, prin urmare temporară, pragmatică, ireală /.../. Mecanismul la care sînt supuși este procesul «reacției pedepsitoare», singura componentă *tragică* a Cronicilor.

Reacția pedepsitoare e termenul pe care-l folosesc pentru principiul celor mai simple tipare din aceste piese, iar din acest tipar vedem numai o secțiune scurtă și amăgitoare în tetralogia Richard – pînă la Henric al V-lea. *Acolo*, uzurparea lui Bolingbroke /.../ cu uciderea lui Richard, duce la Vremea Tulbure a lui Henric al IV-lea – la Răscoala Percy-ilor și teama tatălui că prințul Hal este un al doilea Richard; și astfel pînă la scena morții din «Ierusalim» și «cerul știe, fiul meu...», urmate de sfatul pentru «capetele înfierbîntate atrase / De certuri străine»: ceea ce – în ciuda tuturor declarațiilor arhiepiscopilor – constituie motivul politic al campaniei din Franța a lui Henric al V-lea. Campania e victorioasă iar blestemul pare adormit. Da. adormit; nu e mort.

Corul final din *Henric al V-lea* trimite îndărăt la seria *Henric al VI-lea*, la pierderea Franței /.../. Astfel urmarea la *Henric al V-lea*, în tiparul ei complet, este «Să se-nveșmînte-n văluri negre cerul» (1 *Henric al VI-lea*, I, 1, 1) și suita Rozelor, unde «dezbinarea civilă» duce mai departe blestemul asasinatului regal, al dreptului nesigur sau împărțit, al fratelui ridicat împotriva fratelui, timp de 60 de ani pînă la Bosworth Field.

Tiparul poate fi extins în celălalt sens, pînă la *Henric al VIII-lea*, (vreau să spun prin Wolsey ca antagonist al Katharinei și prin ceea ce știm despre Anne Boleyn, uzurpatoarea). E una din constantele shakespeariene.

Pentru că atunci cînd zic «reacție pedepsitoare» am în vedere tocmai acest lucru; dacă este sau nu «justiție» știe Cel de Sus. /.../ Pentru mine constanta e obscură, ironică *și* — în măsura în care Shakespeare îmi arată schema nc urilor — s-ar părea nesfîrșită). Considerate împreună, Cronicile sînt o oglindă întunecată în care privim *per speculum in enigmate / ca prin oglindă, în ghicitură /*"[1].

„În ghicitură" privim și la piesă ca un tot, deși de la început am recurs la atîtea repere și dispunem și de un indicator important în *Prolog* (scris de Shakespeare? de Ben Jonson?):

(primele rînduri) „Nu vă îndemn să rîdeți de-astă-dată; / Povestea mea a tristă..."; *(finalul, după ce veți vedea piesa)* Și de veți rîde-atunci, găsesc cu cale / Un om să plîngă-n ziua nunții sale".

Dar, formal, avertismentul e contracarat de structura de divertisment a compoziției: „piesă-mască" (Coleridge), „piesă cu elemente de piesă-mască" (I. Șvedov), „un exemplu suprem de ceremonii fastuoase" (M.C. Bradbrook).

Versificația și stilul piesei au constituit argumentul forte al lui Spedding cînd l-a proclamat pe Fletcher un coautor cu mai multe drepturi decît Shakespeare. Dar alți comentatori i-au respins teza pe simplul motiv că marele număr de versuri neregulate și alte nedesăvîrșiri se întîlnesc și în alte piese shakespeariene (în piesele tîrzii și de început). Argumentele pro și contra vor nedumeri pe cititorii originalului englez fără să-l convingă în toate cazurile.

Cît privește judecățile strict estetice, acestea nu pot fi, din nenorocire, călăuzite altfel decît tot „în ghicitură". Cred că cel mai de preț îndemn poate fi dedus din observația pertinentă a lui Foakes:

„...acceptarea lui Fletcher a fost aproape întotdeauna asociată cu condamnarea piesei *Henric al VIII-lea* ca proastă /.../, iar credința în paternitatea lui Shakespeare, cu aprobarea ei"[2].

Nu e o capodoperă, fără îndoială. Dar ne rabdă inima să fim „pro-fletcherieni"? Sau dacă nu inima, inevitabila prudență?

L. Levițchi

[1] A.P. Rossiter, *Angel with Horns*, 1961, Longmans, London, 1970, p. 41–43.

[2] R.A. Foakes, *Op. cit.*, p. XXII.

NOTE

1 Henric al VIII-lea (1509–1547), fiul lui Henric al VII-lea Tudor (1485–1509) și autor al reformei protestante în Anglia (1531) în urma căreia biserica engleză s-a declarat independentă de Papa de la Roma. Regele Angliei s-a proclamat șeful bisericii engleze, titlu pe care suveranii Angliei l-au păstrat pînă azi (regi sau regine).

2 Regina Katharine (1485–1536), prințesă spaniolă, cunoscută în istorie sub numele de Catherine d'Aragon, era mătușa împăratului Carol al V-lea (împărat german și rege al Spaniei). A fost căsătorită cu fratele mai mare al lui Henric al VIII-lea, prințul Arthur, care a murit, însă, foarte tînăr. În urma anulării acestei căsătorii, după moartea lui Arthur, Katharine s-a căsătorit cu viitorul Henric al VIII-lea, regele Henric al VII-lea nevrînd să piardă bogatele posesiuni pe continent care constituiau dota prințesei spaniole. Din această căsătorie s-a născut o fiică, Mary, cunoscută în istorie sub numele de Mary Tudor, care a venit la tron după moartea lui Eduard al VI-lea, fratele ei mai mic (rege între 1547–1553). Maria Tudor, care a fost căsătorită cu regele Filip al II-lea al Spaniei, a domnit între 1553–1558, fiind urmată apoi de Elisabeta I (născută în 1533), a doua fiică a lui Henric al VIII-lea.

3 Shakespeare precizează că prezintă spectatorilor o piesă care va respecta adevărul istoric, prologul repetînd această afirmație („adevărul tot").

4 Aluzie la tinerii galanți care veneau la teatru numai pentru a fi văzuți de ceilalți spectatori, ocupînd, în acest scop, cele mai scumpe locuri. Cronicarii acelei vremi relatează că acești tineri erau zgomotoși, vorbeau, rîdeau și citeau cîte ceva cu glas tare, neasistînd decît la unul sau două acte ale piesei.

5 Shakespeare consideră că spectatorii care frecventează teatrul său sînt fericiți fiindcă trupa lui este formată din actori de frunte, iar piesele pe care le joacă sînt dintre cele mai bune. Mîndria dramaturgului apare justificată: trupa lui numită „The King's Men" (Oamenii

Regelui) a avut o existență neîntreruptă, mai lungă decît alte trupe și, totodată, a fost mai prosperă, reușind să atragă spectatori de o condiție socială mai bună decît cei ce frecventau alte teatre.

6 E vorba de întîlnirea dintre regele Henric al VIII-lea și regele Francisc I al Franței (domnind între 1515–1547), care a avut loc la 5 iunie 1520.

Metafora comparînd regele cu soarele apare deseori în piesele lui Shakespeare, fiind repetată de Norfolk, în scena de față (vers. 42).

Titlul de „regele soare" pe care francezii îl dau mai tîrziu lui Ludovic al XIV-lea, nu a fost prin urmare o invenție a acelei vremi.

7 Rîul Andren forma granița dintre teritoriul francez aparținînd englezilor și regatul francez. Orașul Guynes, de pe malul rîului dinspre Calais, aparținea englezilor, iar orașul Arde francezilor. Cele două localități nu erau departe de portul Calais, cucerit de englezi în 1347 și recucerit apoi de francezi în 1558.

8 Cronicarul R. Holinshed menționează, totuși, că Buckingham și alți lorzi englezi l-au condus pe regele Francisc și curtenii săi la locul întîlnirii cu regele Henric.

9 În vremea lui Shakespeare, India era considerată o țară cu bogății fabuloase.

10 Bevis de Hampton (Southampton) era renumit pentru faptele sale de arme. Apare ca erou al multor aventuri în diferite povestiri provenind din Franța, Italia, Scandinavia și Țările de Jos. Două povestiri sînt în limba celtică, iar cîteva în slavonă. Eroul se luptă cu sarazini, uriași, balauri, mistreți, trecînd prin tot felul de primejdii, după care, în ultima parte a vieții sale, trăiește liniștit și fericit în Anglia. Într-una din legende, Bevin este înnobilat de William Cuceritorul.

11 Wolsey fusese făcut arhiepiscop de York în 1514, iar papa îi acordase dreptul să participe la alegerile pentru desemnarea unui nou papă după moartea aceluia care deținea funcțiunea respectivă. În același timp, în calitate de cardinal, putea fi și el ales papă, fapt pe care Wolsey și l-a dorit foarte mult.

12 Cronicarul R. Holinshed relatează faptul că la data de 18 iunie din acel an (1520) s-a dezlănțuit o furtună nemaipomenită însoțită de ploaie și vreme rea, interpretată ca un semn prevestind mari conflicte și manifestări de ură între conducătorii de popoare.

13 Mulți autori vechi afirmă că tatăl cardinalului Wolsey ar fi fost măcelar.

14 Turnul Londrei, un castel pe malul Tamisei la marginea cetății Londrei — a cărui construcție a început în timpul lui William Cuceritorul —, a devenit cu timpul o cetățuie înconjurată de două rînduri de ziduri servind de reședință regală, închisoare și loc de execuție pentru nobilii acuzați de trădare față de rege. Printre numeroșii condamnați la moarte, executați prin decapitare, au fost și două

din soțiile lui Henric al VIII-lea (Anne Bullen și Katharine Howard), regina de zece zile, Lady Jane Grey, Contele de Essex, Sir Walter Raleigh etc.

15 Călugăr membru al ordinului șartrezilor întocmit de Sfîntul Bruno, în jurul anului 1101.

16 Intervenția reginei Katharine pentru ușurarea suferințelor poporului este imaginată de Shakespeare. O răscoală a țesătorilor a avut loc în Anglia, însă abia în 1525, în timp ce acțiunea piesei de față începe în 1521.

17 Acuzațiile pe care vechilul le aduce în scena de față lui Buckingham sînt preluate din cronica lui R. Holinshed.

18 Richard al III-lea (1483—1485).

19 În scena de față, ca și în cea următoare, Shakespeare comprimă timpul în care se produc o serie de evenimente importante.
Astfel judecarea lui Buckingham a avut loc în 1521, în timp ce Henric nu a întîlnit-o pe Anne Bullen decît în 1526, cînd lordul Sands fusese deja numit Lord Șambelan.

20 Pepin cel scurt, rege al Franței între 751—768, după ce, cu asentimentul papei, l-a detronat pe Childeric al III-lea. Fiul său, Carol cel Mare, a fost primul împărat al Occidentului.

21 Aluzie, probabil, la Clotar al II-lea, rege al Franței (584—629) și Neustriei (584—613).

22 În predicile și scrierile satirice ale timpului era adeseori criticată comportarea tinerilor efectuînd călătorii în străinătate, a căror îmbrăcăminte era influențată de moda din țările de pe continent.

23 Din cauza înmulțirii duelurilor, urmînd moda continentală, prin proclamațiile din martie, aprilie și octombrie 1613, regele Iacob al interzis duelurile și îmbrăcămintea excesiv de luxoasă.

24 Palatul de reședință al regilor Franței, la Paris, începînd cu sec. al XVI-lea (după ce fusese castel fortificat). Construcția palatului a început sub regele Filip August, în 1204 și a fost continuată sub Carol al V-lea și Francisc I, contemporan cu Henric al VIII-lea al Angliei. Pînă la data cînd are loc acțiunea din piesa de față, Luvrul continuase să crească sub Henric al II-lea (al Franței). Palatul a fost mult extins ulterior sub Ludovic al XIII-lea (1601—1643) și Ludovic al XIV-lea, fiind terminat abia sub Napoleon al III-lea. În 1791 a devenit muzeu. Aripa numită les Tuileries, locuită în timpul imperiului, a fost incendiată parțial în 1871 și apoi dărîmată.
Renumele Luvrului în forma lui mai redusă era încă mare în Anglia în vremea lui Shakespeare.

25 Jocul de tenis fusese adus din Franța și devenise foarte popular la curtea engleză. După Holinshed, îi plăcea mult regelui Henric.

Aluzie la ciorapii foarte lungi, purtați cu pantaloni bufanți foarte scurți, — o modă adusă tot din Franța și adoptată și de regele Iacob I.

27 Expresie latină însemnînd „cu privilegiul" (subînțeles „respectiv").
28 Anne Bullen (Boleyn) apare ca damă de onoare a reginei, calitate în care are ocazia să se întîlnească și să vorbească cu regele Henric care se îndrăgostește de ea cu o pasiune extrem de violentă. Anne Bullen aparținea celei mai înalte nobilimi a Angliei și însoțise la Paris pe sora regelui Angliei, cînd aceasta se căsătorise cu Ludovic al XII-lea. După moartea lui Ludovic și întoarcerea în Anglia a reginei văduve, Anne, o femeie de o frumusețe excepțională, rămase în Franța ca doamnă de onoare a reginei Claude, soția regelui Francisc I. După moartea acesteia, a fost cîtva timp însoțitoarea ducesei d'Alençon, apoi a revenit în Anglia.
29 Descrierea banchetului și a piesei-mască din această scenă, care a avut loc în 1527, se bazează pe relatările cronicarului R. Holinshed.
30 Conform obiceiului saloanelor din acea vreme, cînd se termina dansul cavalerul își săruta partenera.
31 Comentatorul francez Georges Duval (*Oeuvres dramatiques de* William Shakespeare, vol. 8, Paris, 1908, p. 400–401) arăta că, la sfîrșitul scenei balului și banchetului, publicul nu-și putea da seama de splendorile palatului lui Wolsey, avînd în vedere lipsa de decoruri a scenei shakespeariene.
Astfel comentatorul citează faptul că prima oară cînd se poate vorbi despre ceva ce ar semăna cu un decor – reprezentat de un paravan ca un zid pe care erau pictate cîteva coloane, așezat pe scena pe care se juca o piesă oarecare – a fost la Oxford, la colegiul Christ Church, în prezența regelui Iacob I, în anul 1605. Autorul decorului era renumitul arhitect Inigo Jones (1573–1652). În anii care urmară, au apărut pe scenă carele de triumf, norii, tritonii. În timpul domniei lui Charles I, în 1636, se joacă în prezența regelui și reginei o piesă a dramaturgului Thomas Heywood, pentru care același Inigo Jones reușise să facă niște decoruri considerate adevărate minuni în prefața pe care o scrie Heywood pentru piesa sa. Pentru fiecare act și aproape fiecare scenă, Inigo Jones făcuse un decor deosebit spre marea admirație a spectatorilor. În același an se mai joacă în prezența perechii regale o piesă a unui poet minor, William Cartwright, la Oxford, a cărei punere în scenă, afirmă autorul, ar fi fost incomparabilă, datorită „mașinăriilor" aceluiași Inigo Jones, care apare astfel ca primul pictor de decoruri teatrale al Angliei.
32 Relatarea desfășurării judecății ducelui de Buckingham care a avut loc în 1521 urmează celei povestite în cronica sa de R. Holinshed.
33 Expresie în limba latină însemnînd „prin viu grai".
34 În urma uneltirilor lui Wolsey, contele de Kildare fusese demis din funcție cu pierderea titlului de conte și confiscarea averii.
35 Surrey, ginerele lui Buckingham, a fost trimis în Irlanda (un gen de exil) tot ca urmare a planurilor lui Wolsey.

36 Halebarda era o armă constînd dintr-un topor foarte ascuţit şi un vîrf de lance, montate pe o lance lungă de 1,55–2,15 m.

37 Ducele de Buckingham descindea din vechea familie Bohun a conţilor de Hereford, de la care moştenise şi titlul de Înalt Lord Conetabil (guvernator al castelelor regale). Titlul de conetabil a fost desfiinţat, după pierderea lui de către Buckingham, de regele Henric.

38 Henry de Buckingham, care l-a servit cu mult devotament pe Richard al III-lea – învins şi ucis în lupta de la Bosworth (1485) de Henric al VII-lea –, a fost executat de Richard, fără judecată, numai pe baza denunţului unui slujitor.

39 E vorba de Carol al V-lea care deţinea titlul de Împărat al Sfîntului Imperiu Roman (înfiinţat de papa de la Roma pentru Carol cel Mare) şi rege al Spaniei.

40 Nobilii purtau pe piept nasturi de aur pe care se fixa o piatră nestemată.

41 Ducesa d'Alençon, pe lîngă care Anne Bullen a fost, pentru cîtva timp, doamnă de onoare (v. nota 28).

42 Ca nici un alt prinţ, regele Henric s-a adresat universităţilor din Franţa şi Italia şi înalţilor prelaţi creştini cerîndu-le opinia în problema legalităţii căsătoriei lui cu soţia fratelui său.

43 Împăratul Carol al V-lea, nepotul reginei Katharine.

44 Comitatul Carnarvon era cunoscut ca sărac, muntos şi sterp. Prin urmare, Doamna bătrînă se arată modestă în pretenţii, mulţumindu-se şi cu Carnarvon, dacă i s-ar oferi vreodată.

45 Omagiu adus viitoarei regine Elisabeta, care însă nu mai trăia la data compunerii piesei. Prin urmare nu se poate suspecta nici un fel de atitudine de linguşire din partea dramaturgului, cu atît mai mult cu cît probabil că regele Iacob I nu putea prea uşor uita că mama sa fusese executată din ordinul reginei Elisabeta. Merită menţionat, totodată, faptul că replica Lordului Şambelan face parte din porţiunea din piesa de faţă atribuită de critici lui Shakespeare şi nu lui Fletcher.

46 Catherine d'Aragon (Katerine) era cea mai mică dintre cele patru fiice ale regelui spaniol Ferdinand d'Aragon şi a reginei Izabela de Castilia. Se născuse în anul 1485 şi se căsătorise în noiembrie 1501 cu prinţul Arthur, fiul mai mare al regelui Henric al VII-lea, pe atunci în vîrstă de cincisprezece ani. O lună mai tîrziu, rămase văduvă, fără să fi convieţuit cu prinţul. Regele Henric o reţinu însă în Anglia, dorind să o căsătorească cu al doilea fiu al său, viitorul Henric al VIII-lea, pentru a păstra astfel întinsele posesiuni pe care ea le avea în Franţa.

Logodna între cei doi adolescenţi a fost încheiată la 25 iunie 1504, însă căsătoria nu a avut loc decît la 11 iunie 1509, la două luni după ce Henric al VIII-lea a urmat la tronul Angliei după moartea tatălui său. Noul rege avea atunci optsprezece ani, iar regina două-

zeci şi patru. Perechea regală a avut trei fii şi două fiice. care au murit cu toţii cînd erau copii mici, în afară de Maria, născută la 18 februarie 1516, care avea să domnească după Eduard al VI-lea sub numele de Maria Tudor, poreclită „sîngeroasa".

47 Cuvîntarea reginei ca şi răspunsul regelui sînt, în afară de cîteva amănunte, preluate din cronica lui Raphael Holinshed. Procesul Katharinei a început în luna iunie 1528.

48 Ducele de Orléans era al doilea fiu al regelui Francisc I şi avea să devină regele Henric al II-lea, după moartea fratelui său mai mare.

49 Vechi proverb englez traducînd textul latin al proverbului medieval: „Cuculus non facit monachum", care apare în limba latină atît în *A douăsprezecea noapte* (I, 5) cît şi în *Măsură pentru măsură* (V, 1).

Comentatorul francez Georges Duval menţionează totodată (în *Oeuvres dramatiques de William Shakespeare*, Lagny, France, 1905—1908, p. 425) că poetul Geoffrey Chaucer face aluzie la acest proverb în opera sa *Romaunt of the Rose: „Habite ne maketh Monke ne Frere"* (Haina nu-l face pe monah nici pe călugăr).

50 Wolsey se adresează reginei în limba latină spunîndu-i: „Ne îndreptăm spre tine cu cugetele cele mai curate, regină prealuminată"...

În felul acesta el arată că discuţia dintre ei avea loc în limba latină, deoarece se ştia că regina Katharine cunoştea foarte bine limba latină şi limba greacă.

51 La data întrevederii din scena de faţă, în 1529, Katharine avea patruzeci şi trei de ani, ceea ce, în vremea aceea, se considera ca o vîrstă înaintată.

52 Shakespeare face o confuzie. Surrey, ginerele lui Buckingham, era duce de Norfolk, deoarece tatăl său murise cu patru ani mai înainte, în 1525.

53 Conform cronicii lui Holinshed, căsătoria regelui Henric cu Anne Bullen a avut loc la 14 noiembrie 1532, dar a fost ţinută în secret pînă la Paştile anului următor. În piesă, căsătoria are loc înainte de căderea în dizgraţie a lui Wolsey (1529).

54 Incidentul s-a petrecut în realitate cu un raport al episcopului de Durham care, în loc să-i înmîneze regelui Henric raportul privitor la situaţia Angliei, i-a oferit un inventar al propriei sale averi.

55 Wolsey era şi episcop de Winchester, episcopia posedînd imobilul Asher, în apropiere de Hampton Court.

56 Construcţie în limba latină: „eu şi regele meu". De fapt, Wolsey a fost acuzat că în corespondenţa cu monarhii şi principii străini ar fi folosit formula „regele şi cu mine...". Gravitatea faptului consta însă în aceea că Wolsey se situa în acest fel pe aceeaşi treaptă cu regele.

57 Renumit umanist englez (1478–1533), autor al *Utopiei* (1516), Lord Cancelar între 1529–1532. A căzut apoi în dizgrație fiindcă a refuzat să recunoască legalitatea căsătoriei regelui Henric cu Anne Bullen și a fost executat pentru acest motiv în 1533.

58 Numărul curtenilor lui Wolsey ajunsese legendar; într-una din scrierile vremii se afirma chiar că numărul nobililor și oamenilor distinși formînd alaiul care îl însoțea pe cardinal se întindea pe o jumătate de milă (800 m.), aceștia mergînd doi cîte doi. Într-un manuscris publicat în 1644 se spune că alaiul cardinalului consta din 800 de persoane, iar într-o copie a manuscrisului apare cifra de 1.800 persoane.

59 India cuprinde aici, probabil, atît Indiile de Est cît și Indiile de Vest, ținuturi considerate în vremea lui Shakespeare izvorul unor bogăți fabuloase.

60 „Pe Tine, Doamne" (în limba latină).

61 Wolsey avea la acea dată între cincizeci și cinci și șaizeci de ani.

62 Aluzie la Iisus Hristos.

63 Elisabeta, fiica regelui Henric și a Annei Bullen, s-a născut la 7 septembrie 1533.

64 Gardiner se referă la răspîndirea protestantismului în regiunile de sud ale Germaniei numite Țara de Sus din cauza dealurilor și munților din acea zonă.

65 Aluzie la obiceiul ca nașul să dea, la botez, în dar finului sau finei douăsprezece linguri de argint, fiecare avînd chipul unuia dintre apostoli.

66 Numele popular al arenei unde aveau loc luptele între urși și cîini sau tauri și cîini. Era considerat locul cel mai zgomotos din Londra.

67 În ziua de 1 mai (Armindeni), tinerii din popor aveau libertatea de a se deda la tot felul de amuzamente.

68 Biserică din Londra, pe locul căreia s-a clădit la sfîrșitul secolului al XVII-lea actuala catedrală Sf. Paul.

69 Erou biblic, renumit pentru puterea sa.

70 Guy de Warwick, cavaler medieval, erou al unui poem foarte popular. L-a ucis, la Winchester, pe Colbrand, vestit uriaș danez.

71 Loc mlăștinos secat și transformat într-un mare parc popular în 1606.

72 Cartier al Londrei.

73 Mulțimea care se aduna să privească execuțiile prin spînzurare, care se desfășurau pe Tower Hill (dealul de lîngă Turnul Londrei).

74 Cartier locuit de mulți muncitori străini, unde aveau loc mari scandaluri.

75 Regiune din apropierea iadului unde, conform religiei catolice, se aflau sufletele celor drepți care trăiseră înainte de venirea lui Hristos. Aici are sensul de închisoare.

76 Celebră închisoare în cartierul Southwark din sudul Londrei.
77 Repetarea omagiului adus viitoarei regine Elisabeta, născută atunci (v. nota 45).
78 Este vorba de Sheba, legendara țară menționată în Biblie, la a cărei regină, vestită pentru înțelepciunea ei, a venit regele Israelului, Solomon, pentru a-și verifica înțelepciunea.

V. Ștefănescu-Drăgănești

SUMAR

Lector : DENISA COMĂNESCU

Bun de tipar : 7.I.1990
Coli de tipar : 36

Comanda nr. 90 328

Combinatul Poligrafic București
Piața Presei Libere nr. 1
ROMÂNIA

SHAKESPEARE

PERICLE • CYMBELINE • POVESTE DE IARNĂ • FURTUNA • HENRIC AL VIII-LEA

„În ultimele secole ale antichității,
un oracol comod și la îndemîna oricui era următorul :
cineva deschidea la întîmplare *Eneida* lui *Virgil*,
citea primul vers care-i cădea sub ochi
și scotea din el prezicerea de care avea nevoie.
Așa cum aveau pe vremea aceea adepți oracolele,
așa are astăzi poezia.
Ce făceau credincioșii oracolelor cu Virgil
pot face credincioșii poeziei cu Shakespeare :
să-l deschidă la întîmplare –
nu însă ca să facă preziceri
ci ca să afle poezie și vorbe înțelepte
și adînci despre viață și oameni.
În această privință, opera lui este un tezaur fără fund.
Sînt trei secole de cînd omenirea a tot cules din el
și nu numai că tezaurul nu a secat,
dar e tot așa de bogat ca și la început.
Oricîtă apă ai scoate din ocean,
tot ocean rămîne".

AL. PHILIPPIDE, 1963